

✓ CORPVS CHRISTIANORVM

Series Latina

LXXXV A

MAXENTII

ALIORVMQVE SCYTHARVM
MONACHORVM

NECNON

IOANNIS

TOMITANAE VRBIS EPISCOPI

OPVSCVLA

ACCEDVNT

‘CAPITVLA

S. AVGVSTINI’

TVRNHOLTI

TYPOGRAPHI BREPOLS EDITORES PONTIFICII

MCMLXXVIII

MAXENTII
ALIORVMQVE SCYTHARVM
MONACHORVM

NECNON

IOANNIS
TOMITANAE VRBIS EPISCOPI
OPVSCVLA

CVRA ET STVDIO
Fr. GLORIE

TVRNHOLTI
TYPOGRAPHI BREPOLS EDITORES PONTIFICII
M C M L X X V I I I

Univ. Library, UC Santa Cruz 1986

SVMPTIBVS SVPPEDITANTE
SVPREMO BELGARVM MAGISTRATV
PVBLICAE INSTITVTIONI
ATQVE OPTIMIS ARTIBVS PRAEPOSITO
EDITVM

© Brepols 1978

No part of this work may be reproduced in any form,
by print, photoprint, microfilm or any other means
without written permission from the publisher.

MAXENTII
ALIORVMQVE SCYTHARVM MONACHORVM
NECNON
IOANNIS
TOMITANAE VRBIS EPISCOPI

OPVSCVLA

ER
60
C49
v.85

SYLLABVS

Syllabus	VI
Conspectus opusculorum	VI-VII
Documenta et testimonia ad quae in prolegomenis refertur	VIII-XVI
Bibliographia selecta et sigla bibliographica	XVII-XXII
Prolegomena	XXIII-XLI
Conspectus codicum	XLII-XLIV
Ratio legendi :	
uoces abbreviatae	XLV-XLVII
signa	XLVII
MAXENTII aliorumque Scytharum monachorum necnon	
IOANNIS TOMITANAE VRBIS EPISCOPI opuscula	I-239

CONSPECTVS OPVSCVLORVM

1. LIBELLVS FIDEI

OBLATVS LEGATIS APOSTOLICAE SEDIS
 CONSTANTINOPOLIM
 QVEM ACCIPERE NOLVERVNT
 SVSCEPTVS EST VERO ROMAE
 A BEATO PAPA HORMISDA
 ET IN CONVENTV EPISCOPORVM
 SIVE TOTIVS ECCLESIAE
 NECNON ETIAM OMNIVM SENATORVM
 LECTVS
 CATHOLICVS EST PER OMNIA APPROBATVS ... §-2§

2. CAPITVLA

EDITA
 CONTRA NESTORIANOS
 ET PELAGIANOS
 AD SATISFACTIONEM FRATRVM 29-30

3. PROFESSIO BREVISSIMA CATHOLICAE FIDEI ..	33-36
4. BREVISSIMA ADVNATIONIS RATIO VERBI DEI AD PROPRIAM CARNEM	39-40
5. RESPONSIO CONTRA ACEPHALOS QVI "POST ADVNATIONEM" STVLTE "VNAM" PROFITENTVR "IN CHRISTO NATVRAM"	43-47
6. DIALOGVS CONTRA NESTORIANOS (libri duo)	51-110
7. RESPONSIO ADVERSVS EPISTVLAM HORMISDAE	
A. EPISTVLA QVAE DICITVR ESSE PAPAE HORMISDAE AD POSSESSOREM EPISCOPVM AFRICAE QVI EST CONSTANTINOPOLI	115-121
B. RESPONSIO ADVERSVS EPISTVLAM QVAM AD POSSESSOREM A ROMANO EPISCOPO DICVNT HAERETICI DESTINATAM	123-153
8. EPISTVLA AD EPISCOPOS	
A. EPISTVLA SCYTHARVM MONACHORVM AD EPISCOPOS	157-172
B. RESCRIPTVM EPISCOPORVM AD SCYTHAS MONACHOS (<i>excerpta</i>)	173-177
9. SCYTHAE MONACHI	
A. DISPVATIO XII CAPITVLORVM CYRILLI ALEXANDRINI ET SIC DICTORVM NESTORII ANTI ANATHEMATISMORVM	195-213
B. REFVTATIO QVORVNDAM NESTORII DICTORVM	214-224
C. EPILOGVS COLLECTIONIS 'PALATINAE' PRIMARIAE	231-234
10. IOANNIS TOMITANAE VRBIS EPISCOPI DISPVATIO DE NESTORIANIS ET EVTYCHIANIS	234-239

DOCUMENTA ET TESTIMONIA
AD QVAE IN PROLEGOMENIS REFERTVR

I. APVD DIONISIVM EXIGVVM.

1. *DION-E praef 5* (= *DION-E in CO I, 9-2*) :

Dominis uenerabilibus et carissimis *fratribus* IOANNI
atque LEONTIO, Dionisius exiguus.

II. IN IPSIS SCYTHARVM MONACHORVM SCRIPTIS.

2. *MAXENT fi* :

Dominis uiris beatissimis Germano et Ioanni episcopis,
Felici et Dioscoro diaconis, Blando presbytero et uni-
uersae legationi apostolicae sedis, Libellus ab *exiguo*
MAXENTIO et omnium *qui mecum sunt*.

3. *MAXENT cap* :

Incipiunt Capitula MAXENTII IOANNIS edita contra
Nestorianos et Pelagianos ad satisfactionem *fratrum*.

4. *MAXENT pro* :

Item incipit EIVSDEM Professio breuissima catholicae
fidei.

5. *MAXENT rat* :

Item incipit EIVSDEM Breuissima adunationis ratio
uerbi dei ad propriam carnem.

6. *MAXENT acepb* :

Item incipit EIVSDEM Responsio contra acephalos qui
post adunationem stulte unam profitentur in Christo na-
turam.

7. *MAXENT Nest (praef.)* :

Incipit praefatio Dialogi MAXENTII IOANNIS *serui dei*
contra Nestorianos.

8. *Ibid. (lib. I)* :

Finit Dialogi MAXENTII IOANNIS *serui dei* liber I fe-
liciter.

(1) DION. EXIG., *Praef. 5*, inscr. (CC 85, p. 55, 1/2).

(2) MAXENT., *Libell. fid.*, inscr. (infra, p. 5, 1/4).

(3) MAXENT., *Capit.*, tit. (infra, p. 29).

(4) MAXENT., *Profess. fid.*, tit. (infra, p. 33).

(5) MAXENT., *Adun. rat.*, tit. (infra, p. 39).

(6) MAXENT., *Resp. c. acepb.*, tit. (infra, p. 43).

(7) MAXENT., *Dial. c. Nest.*, *Praef.*, tit. (infra, p. 51).

(8) MAXENT., *o.c.*, I, expl. (infra, p. 72, app.).

9. *Ibid. (lib. II, capit.) :*
Incipiunt EIVSDEM capitula libri secundi.
10. *Ibid. (lib. II) :*
MAXENTII IOANNIS *serui dei* Dialogi libri II expliciunt contra Nestorianos.
11. MAXENT Hor :
Incipit Responsio MAXENTII IOANNIS *serui dei* aduersus epistolam quam ad Possessorem a romano episcopo dicunt haeretici destinata.
12. *Ibid. :*
Epistula quasi a romano episcopo destinata, in qua multa inaniter contra SCYTHARVM *monachos* digesta reperiuntur, necessario consideraui ipsius epistolae dictis respondere, eosdemque *monachos* omni huiusmodi culpa liberos approbare. Nec me quilibet rite arguat ad scribendum pro eis leuiter prosiluisse, cum sciat nos debitores esse pro *fratribus* etiam animas ponere.
13. *Ibid. :*
Cum ergo non aliis, sed istis ipsis, aduersus quos haec scripta sunt, *monachis* responsum quaerentibus romanus episcopus dare omnino distulerit.
14. *Ibid. :*
Specialiter iam contra eos (pro quibus agimus) *monachos*, iracundiae facibus accensus et inuidiae stimulis incitatus, totus intendit.
15. *Ibid. :*
Qui, specie et professione tantum, non opere et ueritate *religiosos* eos (contra quos agit) audet dicere *monachos*.
16. *Ibid. :*
Pro hac etenim sola sententia SCYTHARVM *monachos* constat ad romanum fuisse profectos episcopum.

(9) MAXENT., *o.c.*, II, capit. (infra, p. 73, app.).
 (10) MAXENT., *o.c.*, II, expl. (infra, p. 110, app.).
 (11) MAXENT., *Adv. epist. Horm.*, Resp., tit. (infra, p. 123).
 (12) MAXENT., *o.c.*, Resp., prol. (infra, p. 124, 29/35).
 (13) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 1 (infra, p. 125, 58/60).
 (14) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 5 (infra, p. 130, 210/212).
 (15) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 6 (infra, p. 130, 230/232).
 (16) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 6 (infra, p. 131, 246/248).

17. *Ibid.* :

Ad hoc ubique hanc ipsam (cui respondimus) epistulam proferunt : quatenus et saepe dictis *monachis* inuidiam concitent.

18. *Ibid.* :

Numquam etenim SCYTHARVM *monachos*, quos non simplici sermone, sed etiam scriptis, Christum filium dei 'unum ex trinitate' nouerat confiteri, per quattuordecim paene menses, quamdiu eos ibi detinuit, sibi communicare permisisset.

19. *Ibid.* :

Qui studium medicabilis patientiae, moderatione adhibuisse se iactat, quo SCYTHARVM *monachos* a proprio sanaret uulnere.

20. *Ibid.* :

Qui sanctam et ueritati conuenientem SCYTHARVM, immo uniuersae ecclesiae, professionem, uirus noxium arbitratur.

21. *Ibid.* :

Numquam pacem dominico discessu relictam apud SCYTHARVM *monachos* esse conqueritur.

22. *Ibid.* :

Dicis eosdem *monachos* eo usque tumoris elatos, ut ad arbitrium suum utriusque orbis putent inclinandum iudicium.

23. *Ibid.* :

Monachi autem, quos inique laceras, in tantum ad hoc crimine alieni sunt, ut numquam per dei gratiam catholica communionem discesserint.

24. *Ibid.* :

Numquam ... haec dicere potuisses, quae nunc quasi in uituperationem *monachorum* (contra quos agere uideris) conscripsisse te credis.

(17) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 6 (infra, p. 131, 251/253).

(18) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 6 (infra, p. 132, 268/272).

(19) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 6 (infra, p. 133, 305/307).

(20) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 7 (infra, p. 133, 318/320).

(21) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 8 (infra, p. 134, 335/337).

(22) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 8 (infra, p. 136, 408/410).

(23) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 8 (infra, p. 137, 450/452).

(24) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 9 (infra, p. 138, 463/465).

25. *Ibid.* :

Peruerso ordine ea, quae Romae contra ipsis acta sunt *monachis*, digerens, cuncta mentitus es.

26. *Ibid.* :

Ipsi *monachi* de his, quae circa se acta sunt, tam memorato episcopo quam etiam senatoribus necnon uniuersae ecclesiae, scriptis contestati sunt.

27. *Ibid.* :

Volens ei (Dioscoro) praestare hoc beneficium, ne in publico ab eisdem *monachis* argueretur haereticus.

28. *Ibid.* :

Non quasi regiae potestatis auxilium flagitantes (sicut haeretici iactitant) saepe dicti *monachi* circa regum statuas inclamauerint.

29. *Ibid.* :

De illa sententia, quam uniuersa dei tenet et defendit ecclesia, *monachis* in publico disputantibus.

30. *Ibid.* :

Eisdem *monachis* ibidem remorari uolentibus.

31. *Ibid.* :

Nec habens, credo, quod aduersus eosdem *monachos* sua sibi fallacia suggerat.

32. *Ibid.* :

Qualiter ipsi *monachi* se in Romana urbe tractauerint, qui uere scire desiderat.

33. *Ibid.* :

Si memorati *monachi*, quos quasi eiusdem ecclesiae contrarios aestimat, inique aduersus eam in his partibus aliqua fingere uoluissent.

34. *SCYTH-M ep* (= *PET-D ep* = [FV] *ep* 16) :

Item Epistula PETRI *diaconi*, IOANNIS, LEONTII,

(25) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 9 (infra, p. 138, 471/473).

(26) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 9 (infra, p. 138, 482/484).

(27) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 9 (infra, p. 138, 487/488).

(28) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 9 (infra, p. 139, 513/515).

(29) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 9 (infra, p. 139, 526/527).

(30) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 9 (infra, p. 140, 534).

(31) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 10 (infra, p. 141, 560/561).

(32) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 10 (infra, p. 141, 566/567).

(33) MAXENT., *o.c.*, Resp., I, 10 (infra, p. 141, 572/574).

(34) SCYTH. MON., *Epist. ad episcopos*, tit. = [FVLG.], *Epist.* 16, tit. (CC 91A, p. 551, app.).

IOANNIS pro causa fidei directi ad Datianum, Fortunatum, Ianuarium, Albanum, Horontium, Boetium, Fulgentium episcopos.

35. *Ibid.* :

Dominis sanctissimis, et cum omni ueneratione nominandis, Datiano, Fortunato, Ianuario, Albano, Orontio, Boetho, Fulgentio, et ceteris episcopis et in Christi confessione decoratis, *exigui* PETRVS *diaconus*, IOANNES, LEONTIVS, alius IOANNES et ceteri *fratres* in causa fidei Romam directi.

36. *Ibid.* :

PETRVS misericordia dei *diaconus* subscripsit.
IOANNES misericordia dei *monachus* subscripsit.
LEONTIVS misericordia dei *monachus* subscripsit.
IOANNES *lector* misericordia dei subscripsit.

37. *Ibid.* :

Explicit Epistula PETRI *diaconi*, IOANNIS *monachi*, LEONTII *monachi*, IOANNIS *lectoris*.

III. APVD FVLGENTIVM RVSPENSEM.

38. *FV ep 17* :

Dilectissimis et in Christi fide atque gratia plurimum amplectendis sanctis *fratribus* PETRO *diacono*, IOANNI, LEONTIO et aliis IOANNI, ceterisque *fratribus*, quos una uobiscum in causa fidei Romam directos litteris intimatis, Datianus, Fortunatus, Boethos, Victor, Scolasticus, Horontius, Vindicianus, Victor, Ianuarius, Victorianus, Fontius, Quoduultdeus, Fulgentius, Felix et Ianuarius, in domino salutem.

39. *Ibid.* :

Beatus *frater* noster IOANNES *diaconus*, a uestra societate directus, litteras nobis quas misistis exhibuit.

(35) SCYTH. MON., *ep.c.*, inscr. = [FVLG.], *Epist. 16*, inscr. (CC 91A, p. 551, 1/6; infra, p. 157, 1/6).

(36) SCYTH. MON., *ep.c.*, subscr. = [FVLG.], *Epist. 16*, subscr. (CC 91A, p. 562, 393/396; infra, p. 172, 393/396).

(37) SCYTH. MON., *ep.c.*, expl. = [FVLG.], *Epist. 16*, expl. (CC 91A, p. 562, app.).

(38) FVLG. e.a., *Rescr. ad Scyth. mon.*, inscr. = FVLG. e.a., *Epist. 17*, inscr. (CC 91A, p. 563, 1/8; infra, p. 173, 1/8).

(39) FVLG. e.a., *ep.c.*, (1), 1 = FVLG. e.a., *Epist. 17*, (1), 1 (CC 91A, p. 563, 9/10; infra, p. 173, 9/10).

IV. IN CODICE MANVSRIPTO S. KYLIANI.

40. *Cod. L (Bodl. Laud.misc.580) :*

In hoc codice continentur
 Sancti Fulgentii episcopi :
 Libri ad Monimum ;
 Obiectiones regis Africae Trasamundi ;
 Contra ipsum libri III ;
 Ad diuersos.

MAXENTII, IOANNIS *seruorum dei* :

Dialogi contra Nestorianos.

V. IN EPISTVLIS HORMISDAE PAPAE
ET AD EVM DIRECTIS.41. *DIOSC ep : COL-AV 216 = [HOR] ep 75 :*

Insidiator antiquus excitauit *monachos* DE SCYTHIA,
 qui de domo magistri militum Vitaliani sunt.

42. *Ibid. :*

Isti *monachi*, inter quos est et LEONTIVS, qui se dicit
 parentem esse magistri militum, Romam festinant.

43. *LEG-AP ep : COL-AV 217 = [HOR] ep 76 :*

Tribulationum prouisores et socii, et unitatis eccle-
 siae impedimenta, *monachi* DE SCYTHIA fuerunt.

44. *Ibid. :*

Monachi uero cum similiter ad concordiam quaererentur,
 fuga lapsi maluerunt de ciuitate discedere quam ad
 concordiam peruenire.

45. *Ibid. :*

Magnopere praedicti *monachi* ad Italiam uenientes
 aliquanta capitula proponere habent.

(40) Cod. Oxoniensis, *Bodleianus*, Laud.misc.580, s. IX^a, f. 67^v (JTS 7, p. 75 ; ACO IV, II, p. III ; infra, p. XLIII).

(41) DIOSC. DIAC., *Suggestio ad Horm.* die 29.VI.519 (30.V.519 iuxta Thiel, p. 868 ; cf. p. 871 not. 8) = [HORM.], *Epist.* 75, 2 (Thiel, p. 869) = *Epist.* 216^{AVELL.}, 5 (CSEL 35, p. 675, 21/23).

(42) DIOSC. DIAC., *ep.c.* = [HORM.], *Epist.* 75, 2 (Thiel, p. 869) = *Epist.* 216^{AVELL.}, 6 (CSEL 35, p. 675, 26/27).

(43) LEGATI APOST. SEDIS, *Epist. ad Horm.* die 29.VI.519 = [HORM.], *Epist.* 76, 3 (Thiel, p. 872) = *Epist.* 217^{AVELL.}, 5 (CSEL 35, p. 677, 30/31).

(44) LEGATI APOST. SEDIS, *ep.c.* = [HORM.], *Epist.* 76, 3 (Thiel, p. 872) = *Epist.* 217^{AVELL.}, 7 (CSEL 35, p. 678, 18/20).

(45) LEGATI APOST. SEDIS, *ep.c.* = [HORM.], *Epist.* 76, 4 (Thiel, p. 873) = *Epist.* 217^{AVELL.}, 8 (CSEL 35, p. 678, 20/21).

46. *IVSn ep : COL-*AV* 187 = [HOR] ep 78 :*

Comperimus quosdam nomine *monachos* ... iter arripuisse.

47. *Ibid. :*

Sunt autem nomina eorum ACHILLES, IOANNES, LEONTIVS et MAVRITIVS.

48. *IVSn ep : COL-*AV* 191 = [HOR] ep 89 :*

Petimus ut, si est possibile, celerrimo dato responso et satisfactis religiosis *monachis*, IOANNEM et LEONTIVM ad nos remittatis.

49. *Ibid. :*

Diligenter tractate et firmissimum responsum per antefatos religiosos *monachos* ... nobis remittite.

50. *HOR ep 90 = COL-*AV* 190 :*

Monachos, quos uenisse Romam significastis litteris uestris.

51. *HOR ep 91 = COL-*AV* 189 :*

Significamus SCYTHAS *monachos* allegasse plurima, quae nos relinquere indiscussa non possumus.

52. *Ibid. :*

Cuius fidem hi ipsi *monachi* uehementer accusant.

53. *DIOSC ep : COL-*AV* 224 = [HOR] ep 98 :*

Significastis intentionem *monachorum* SCYTHICORVM.

54. *Ibid. :*

SCYTHAE econtra inchoauerunt dicere.

(46) IVSTINIAN., *Epist. ad Horm.* die 29.VI.519 = [HORM.], *Epist.* 78, 1 (Thiel, p. 875) = *Epist.* 187^{AVELL.}, 2 (CSEL 35, p. 644, 9/10).

(47) IVSTINIAN., *ep.c.* = [HORM.], *Epist.* 78, 1 (Thiel, p. 876) = *Epist.* 187^{AVELL.}, 3 (CSEL 35, p. 644, 24 - 645, 1). — Pro "*Mauritius*", "*Maxentius*" scripsit Baronius (cf. Thiel, p. 876 not. 6; Loofs, p. 233).

(48) IVSTINIAN., *Epist. ad Horm.* in.VII.519 = [HORM.], *Epist.* 89, 1 (Thiel, p. 886) = *Epist.* 191^{AVELL.}, 3 (CSEL 35, p. 648, 23/25).

(49) IVSTINIAN., *ep.c.* = [HORM.], *Epist.* 89, 1 (Thiel, p. 886) = *Epist.* 191^{AVELL.}, 4 (CSEL 35, p. 649, 1/3).

(50) HORM. PAPA, *Epist. ad Iustinian.* die 2.IX.519 = HORM., *Epist.* 90, 2 (Thiel, p. 887) = *Epist.* 190^{AVELL.}, 3 (CSEL 35, p. 647, 22/23).

(51) HORM. PAPA, *Epist. ad Iustinian.* die 2.IX.519 = HORM., *Epist.* 91, 1 (Thiel, p. 887) = *Epist.* 189^{AVELL.}, 1 (CSEL 35, p. 646, 25/27).

(52) HORM. PAPA, *ep.c.* = HORM., *Epist.* 91, 1 (Thiel, p. 888) = *Epist.* 189^{AVELL.}, 3 (CSEL 35, p. 647, 6).

(53) DIOSC. DIAC., *Suggestio ad Horm.* die 15.X.519 = [HORM.], *Epist.* 98, 1 (Thiel, p. 894) = *Epist.* 224^{AVELL.}, 1 (CSEL 35, p. 685, 4).

(54) DIOSC. DIAC., *ep.c.* = [HORM.], *Epist.* 98, 2 (Thiel, p. 895) = *Epist.* 224^{AVELL.}, 4 (CSEL 35, p. 686, 2).

55. *Ibid.* :

Isti tamen SCYTHAE sciāt beatitudo uestra, quia ... dicunt.

56. *Ibid.* :

MAXENTIVS tamen quod sub *abbatis* uocabulo dixit se congregationem habere, si interrogetur : aut cum quibus *monachis* uixit aut in quo monasterio aut sub quo abbate *monachus* factus est, dicere non potest. Similiter et si de ACHILLE dicere uoluerō, rem facio superuacuam.

57. *IVSn ep* : COL-AV 188 = [HOR] *ep* 99 :

Dictum est SCYTHICOS *monachos* hac ratione ad sedem uestram accessisse.

58. *HOR ep* 103 = COL-AV 227 :

De personis SCYTHARVM *monachorum* uir illustris Iustinianus nobis scripsit.

59. *HOR ep* 124 = COL-AV 231 :

Super hunc fere iugem annum quorundam SCYTHARVM, qui *monachos* praeferebant specie non ueritate, professione non opere.

VI. APVD TRIFOLIUM PRESBYTERVM.

60. *TRI ep* :

Incipit Epistula Trifolii ... ad beatum Faustum senatorem contra IOANNEM SCYTHAM *monachum*.

61. *Ibid.* :

Mandare mihi dignatus es, *monachos* SCYTHAS a Constantinopolim aduenisse.

(55) DIOSC. DIAC., *ep.c.* = [HORM.], *Epist.* 98, 3 (Thiel, p. 895) = *Epist.* 224^{AVELL.}, 7 (CSEL 35, p. 686, 12/13).

(56) DIOSC. DIAC., *ep.c.* = [HORM.], *Epist.* 98, 4 (Thiel, p. 896) = *Epist.* 224^{AVELL.}, 11 (CSEL 35, p. 687, 19/23).

(57) IUSTINIAN., *Epist. ad Horm.* die 15.X.519 = [HORM.], *Epist.* 99, 1 (Thiel, p. 897) = *Epist.* 188^{AVELL.}, 4 (CSEL 35, p. 646, 12/14).

(58) HORM. PAPA, *Epist. ad legatos* die 3.XII.519 = HORM., *Epist.* 103, 3 (Thiel, p. 904) = *Epist.* 227^{AVELL.}, 6 (CSEL 35, p. 693, 11/12).

(59) HORM. PAPA, *Epist. ad Possess.* die 13.VIII.520 = HORM., *Epist.* 124, 2 (Thiel, p. 927) = *Epist.* 231^{AVELL.}, 6 (CSEL 35, p. 697, 20/22) = MAXENT., *Adv. epist. Horm.*, *Epist.*, I, 6 (infra, p. 116, 28/30).

(60) TRIFOL., *Epist. ad b. Faust. senat.*, tit. (CC 85, p. 137, app.).

(61) TRIFOL., *ep.c.*, I (CC 85, p. 137, 1/2).

VII. ITERVM APVD FVLGENTIVM RVSPENSEM.

62. *FV ep 15* :

Dei gratia plurimum amplectendis sanctis *fratribus* IOANNI *presbytero* et *archimandritae* et VENERIO *diacono*, et *fidelibus uiris* quorum in uestra epistula subscriptio continetur, Datianus, Fortunatus, Boethos, Victor, Scolasticus, Horontius, Vindicianus, Victor, Ianuarius, Victorianus, Fontius, Quoduultdeus, famuli Christi, in domino salutem.

63. *FV praes* :

Deo gratias ago, sancti fratres IOANNES *presbyter* et VENERI *diacone*, cuius ope tales estis, ut pro gratia qua saluamur, magno spiritu et feruore certetis.

VIII. IN ANONYMI SCYTHAE MONACHI COLLECTORIS
EPILOGO COLLECTIONIS PRIMARIAE (PALATINAE).64. *SCYTH-M coll Palat epilog (= SCYTH-AN : CO I, v-1 [epilog.])* :

Necessarium profecto credidimus utramque prauitatem sua per plurimos ignoratione serpentem beatissimi *patris nostri* IOANNIS TOMITANAE *urbis episcopi prouinciae* SCYTHIAE sermonibus prodere.

IX. APVD IPSVM IOANNEM TOMITANAE VRBIS
EPISCOPVM.65. *IO-T bas* :

[Incipit sancti IOANNIS TOMITANAE *ciuitatis episcopi prouinciae* SCYTHIAE De duabus haeresibus Nestorianorum et Eutyichianistarum (nuper exortis post obitum beatae memoriae Augustini episcopi) breuissima utilis-simaque instructio.]

(62) FVLG. e.a., *Rescr. ad Ioan. et Vener.* = FVLG. e.a., *Epist. 15*, inscr. (CC 91A, p. 447, 1/9). — Cf. infra, p. xxiii.

(63) FVLG., *De uerit. praedest. et grat.*, I, (1), 1 (CC 91A, p. 458, 1/3). — Cf. infra, p. xxiii.

(64) SCYTH. MON. ANON., *Coll. Palat.*, *Epilog.*, 54, 5 (ACO I, v-1, p. 181, 5]7 ; infra, p. 234, 18/26). — Cf. Schwartz, *Collect.*, p. viii-ix ; Altaner, *Leont.*, p. 385.

(65) IOAN. TOMIT., *Disput. de Nest. et Eutyeb.*, [inscr.] (infra, p. 234).

BIBLIOGRAPHIA SELECTA
ET
SIGLA BIBLIOGRAPHICA

AAM = *Abhandlungen der Bayerischen Akademie der Wissenschaften*. Phil.-hist. Klasse, München, 1835 sqq.

AB = *Analecta Bollandiana*, Bruxelles, 1882 sqq.

ACO = *Acta Conciliorum Oecumenicorum*, ed. E. SCHWARTZ, Argentorati, 1914; Berolini - Lipsiae, 1922-1940; — J. STRAUB, 1971.

ALTANER (B.), *Athan.* = *Altlateinische Übersetzungen von Schriften des Athanasios von Alexandria*, — *TU* 83, 1967, p. 392-408 (= *BZ* 41, 1941, p. 45-59).

ALTANER (B.), *Leont.* = *Der griechische Theologe Leontius und Leontius der skytische Mönch*, — *TU* 83, 1967, p. 375-391 (= *TQ* 127, 1947, p. 147-165).

ALTANER (B.), *Skyth.* = *Zum Schrifttum der « skythischen » (gothischen) Mönche. Quellenkritische und literarhistorische Untersuchungen*, — *TU* 83, 1967, p. 489-506 (= *HJ* 62, 1943, p. 261-273; *HJ* 72, 1953, p. 568-581).

AMANN (É.), *Horm.* = *Hormisdas*, — *DTC* 7-1, 1927, col. 171-175.

AMANN (É.), *Scyth.* = *Scythes (Moines)*, — *DTC* 14-2, 1941, col. 1746-1753.

AMANN (É.), *Sémi-Pélag.* = *Sémi-Pélagiens (Les difficultés)*, — *DTC* 14-2, 1941, col. 1837-1840.

AMANN (É.), *Théopasch.* = *Théopaschite (Controverse)*, — *DTC* 15-1, 1946, col. 505-512.

AnBoll = *AB*.

Auell. = *Collectio Auellana*; uide: GÜNTHER (O.).

BALCL = *Bulletin d'ancienne littérature chrétienne latine*, Maredous, 1921 sqq. (= supplementum ad *RBén*).

BARDENHEWER (O.), *Gesch.*, v = *Geschichte der altkirchlichen Literatur*, v, Freiburg i. Breisgau, 1932, 1962², p. 9 sqq.

BARK (W.C.), *Maxent.* = *John Maxentius and the Collectio Palatina*, — *HTR* 36, 1943, p. 93-107.
Cf.: FRANSEN (I.), *Collect.*

BATTIFOL (P.), *Justin.* = *L'empereur Justinien et le siège apostolique*, — *RSR* 16, 1926, p. 159 sqq.

BZ = *Byzantinische Zeitschrift*, München - Leipzig, 1892 sqq.

CAPPUYNS (M.), *Capit.* = *L'origine des « Capitula » d'Orange* 529, — RTAM 6, 1934, p. 121-142.

CC = *Corpus Christianorum. Series latina*, Turnholti, 1953 sqq.
Claui = CPL.

CO = ACO.

COLAV = *Collectio Auellana*; uide : GÜNTHER (O.).

CPG = *Claui Patrum Graecorum*, I-IV, ed. M. GEERARD, Turnhout, 1974 sqq.

CPL = *Claui Patrum Latinorum*, ed. E. DEKKERS, Steenbrugge, 1951, 1961² (= SE 3).

CSEL = *Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum*, Vindobonae, 1866 sqq.

DENZINGER (H. - SCHÖNMETZER A.), *Enchir.* = *Enchiridion Symbolorum, Definitionum et Declarationum de rebus fidei et morum*, Barcinone - Friburgi Brisgouiae - Romae - Neo-Eboraci, 1967²⁴, p. 138, ad n. 401-402.

DEVREESE (R.), *Théod.* = *Essai sur Théodore de Mopsueste*, — ST 141, 1948.

Cf. : FRANSEN (I.), *Théod.*

DTC = *Dictionnaire de Théologie catholique*, Paris, 1930³ sqq.

ELERT (W.), *Ausgang* = *Der Ausgang der altkirchlichen Christologie*. ..., Berlin, 1957, praecipue p. 71-199.

ELERT (W.), *Theopasch.* = *Die theopaschitische Formel*, — TLZ 75, 1950, p. 195-206.

EPHE = *École pratique des Hautes Études. Annuaire*, Paris.

FCLD = *Forschungen zur christlichen Literatur- und Dogmengeschichte*, Mainz - Paderborn, 1900 sqq.

FRANKL (S.), *Flor.* = *Florilegium de « Vno ex beata trinitate »*, — "Collectanea Theologica" 15, 1934, p. 3 sqq.

FRANSEN (I.), *Collect.* = *Collectio Palatina* (Bark W.C., *John Maxentius*), — BALCL 3 (1939-1950), 1953, p. [155], n. 1128.

FRANSEN (I.), *Théod.* = *Théodore de Mopsueste* (Devreesse R., *Essai sur Théodore*), — BALCL 3 (1939-1950), 1953, p. [243], n. 1666.

GCS = *Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten (drei) Jahrhunderte*, Berlin - Leipzig, 1897 sqq.

GRILLMEIER (A.), *Chalked.* = *Vorbereitung des Mittelalters. Eine Studie über das Verhältnis von Chalkedonismus und Neu-Chalkedonismus in der lateinischen Theologie von Boethius bis zu Gregor dem Grossen*, — KC 2, 1953, p. 791-839 (praecipue p. 797-805).

GRUMEL (V.), *Léonce* = *Léonce de Byzance*, — DTC 9-I, 1926, col. 400 sqq.

GÜNTHER (O.), *Auell.* = *Collectio Auellana* ("Epistulae imperatorum, pontificum, aliorum, inde ab a. CCCLXVII usque ad a. DLIII datae. Auellana quae dicitur collectio"), recensuit, commentario critico instruxit, indices adiecit Otto GVENTHER, Pragae - Vindobonae - Lipsiae, 1895 et 1898 (= CSEL 35-1/II).

HAACKE (Rh.), *Chalk.* = *Die kaiserliche Politik in den Auseinandersetzungen um Chalkedon (451-553)*, — KC 2, 1953, p. 95-177 (praecipue p. 150).

HELMER (S.), *Neuchalk.* = *Der Neuchalkedonismus. Geschichte, Berechtigung und Bedeutung eines dogmengeschichtlichen Begriffes* (Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde), Bonn, 1962, praecipue p. 122-127.

HJ = *Historisches Jahrbuch*, Münster - München, 1880 sqq.

HOR(M) = *S. Hormisdas papae epistolae et decreta* (ed. A. THIEL, p. 739-1006); uide : THIEL (A.), *Epist.*

HTR = *The Harvard Theological Review*, Cambridge (Mass.), 1908 sqq.

JTS = *The Journal of Theological Studies*, Oxford, 1899 sqq.

KC = *Das Konzil von Chalkedon. Geschichte und Gegenwart*, I-III, ed. A. GRILLMEIER - H. BACHT, Würzburg, 1951, 1953, 1954.

LOOFS (F.), *Leont.* = *Leontios von Byzanz und die gleichnamigen Schriftsteller der griechischen Kirche*, — TU 3-1/2, 1887, praecipue p. 228 sqq.

MOELLER (Ch.), *Chalc.* = *Le chalcédonisme et le néo-chalcédonisme en Orient de 451 à la fin du VIe siècle*, — KC I, 1951, p. 637-720 (praecipue p. 648, 676-679, 699-700).

MORIN (G.), *Jean = Le témoignage perdu de Jean évêque de Tomi sur les hérésies de Nestorius et d'Eutychès*, — JTS 7, 1906, p. 74-77.

MSR = *Mélanges de science religieuse*, Lille, 1944 sqq.

NAUTIN (P.), *Orange 529*, — EPHE (1959-1960), 1960, p. 86-87 : xxii. *Histoire de l'ancienne église et patristique*.

NISTERS (B.), *Fulg.* = *Die Christologie des hl. Fulgentius von Ruspe*, — "Münsterische Beiträge zur Theologie" 16, 1930, passim.

PEETERS (P.), *Jacq.* = *Jacques de Saroug, appartient-il à la secte monophysite ?*, — AB 66, 1948, p. 134-198 (praecipue p. 165-173).

PG = *Patrologiae cursus completus. Series graeca*, I-CLXI, ed. J.P. MIGNE, Lutetiae Parisiorum, 1857-1886.

PL = *Patrologiae cursus completus. Series latina*, I-CCXXI, ed. J.P. MIGNE, Lutetiae Parisiorum, 1844-1865, 1879^s sqq.

PLS = *Patrologiae latinae supplementum*, I-V, accurate A. HAMMAN, Paris, 1958-1974.

PublSamml = SCHWARTZ (E.), *Publ. Samml.*

RB(én) = *Revue bénédictine*, Maredsous, 1884 sqq.

REB = *Revue des études byzantines*, Paris, 1946 sqq.

RHE = *Revue d'histoire ecclésiastique*, Louvain, 1900 sqq.

RICHARD (M.), *Floril.* = *Les florilèges diphysites du ve et du vi^e siècle*, — KC 1, 1951 (= ID., *Op. min.* I, n. 3), p. 721-748 (praecipue p. 737).

RICHARD (M.), *Léonce Byz.* = *Léonce de Byzance était-il origéniste ?*, — REB 5, 1947 (= ID., *Op. min.* II, n. 57), p. 31-66.

RICHARD (M.), *Léonce Jérus.* = *Léonce de Jérusalem et Léonce de Byzance*, — MSR 1, 1944 (= ID., *Op. min.* III, n. 59), p. 35-88.

RICHARD (M.), *Néo-chalc.* = *Le Néo-chalcédonisme*, — MSR 3, 1946 (= ID., *Op. min.* II, n. 56), p. 156-161.

RICHARD (M.), *Op. min.* = *Opera minora* I-III, Turnhout - Leuven, 1976-1977.

RICHARD (M.), *Procl.* = *Proclus de Constantinople et le Théopaschisme*, — RHE 38, 1942 (= ID., *Op. min.* II, n. 52), p. 303-331.

RSR = *Recherches de science religieuse*, Paris, 1910 sqq.

RTAM = *Recherches de théologie ancienne et médiévale*, Louvain, 1929 sqq.

SChr = *Sources chrétiennes*, Paris, 1941 sqq.

SCHURR (V.), *Trinit.* = *Die Trinitätslehre des Boethius im Lichte der » skytischen Kontroversen »*, — *FCLD* 18-1, 1935, p. 129-197.

SCHWARTZ (E.), *Collect.* = *De collectionis (Palatinae) inuentione ac tempore*, — *ACO* I, v-1, 1924-1926, Praefatio, III, p. VIII-IX.

SCHWARTZ (E.), *Gegenanath.* = *Die sogenannten Gegenanathematismen des Nestorius*, — "Sitzungsberichte der Bayerischen Akademie der Wissenschaften. Phil.-hist. Abt. 1922-1", München, 1922.

SCHWARTZ (E.), *Maxent.* = *De Iohannis Maxentii libellorum collectione*, — *ACO* IV, II, 1914, Praefatio, 3, p. XIII.

SCHWARTZ (E.), *Publ. Samml.* = *Publizistische Sammlungen zum Acacianischen Schisma*, — *AAM*, Neue Folge, Heft 10, 1934.

SCHWARTZ (E.), *Scyth.* = *De monachis scythicis*, — *ACO* IV, II, 1914, Praefatio, 2, p. v-XII.

SE = *Sacris Erudiri. Jaarboek voor Godsdienstwetenschappen*, Steenbrugge, 1948 sqq.

SIEGMUND (A.), *Überlief.* = *Die Überlieferung der griechischen christlichen Literatur in der lateinischen Kirche bis zum zwölften Jahrhundert*, — "Abhandlungen der Bayerischen Benediktiner-Akademie", 5, 1949, praecipue p. 101.

ST = *Studi e Testi*, Città del Vaticano, 1900 sqq.

THIEL (A.), *Epist.* = *Epistolae romanorum pontificum genuinae et quae ad eos scriptae sunt, a s. Hilario usque ad Pelagium II. 1. A s. Hilario usque ad s. Hormisdam, ann. 461-523*, Brunsbergae, 1868, praecipue p. 869 not. 3-4, p. 876 not. 6, p. 894-895 not. 4, p. 922 not. 7-8.

TLL = *Thesaurus Linguae Latinae*, Lipsiae, 1900 sqq.

TLZ = *Theologische Literaturzeitung*, Berlin, 1875 sqq.

TQ = *Theologische Quartalschrift*, Tübingen - Stuttgart, 1819 sqq.

Traditio = *Traditio. Studies in Ancient and Medieval History, Thought and Religion*, New York, 1943 sqq

TU = *Texte und Untersuchungen zur Geschichte der altkirchlichen Literatur*, Leipzig - Berlin, 1882 sqq.

xxii BIBLIOGRAPHIA SELECTA ET SIGLA

VASILIEV (A.A.), *Justin = Justin the First*, Cambridge (Mass.), 1950, passim.

PROLEGOMENA

Historia Maxentii aliorumque Scytharum monachorum necnon Ioannis Tomitanae urbis episcopi ac eorum scriptorum saepe iam necnon nostris diebus fuse expedita est. Sufficit reuocare ad bibliographiam selectam supra allatam ⁽¹⁾.

Praeter ea, quae hic denuo edimus, *opuscula* ⁽²⁾, "fortasse nonnulli *sermones* «ps.-Chrysostomi» et ipsi nostrum Ioannem (Tomitanae urbis episcopum) habent auctorem" ⁽³⁾.

Ad Ioannem et Leontium epistulam direxit Dionisius exiguus una cum translatione latina duarum quam fecit Cyrilli Alexandrini epistularum; hanc etiam Dionisii epistulam dudum denuo edidimus ⁽⁴⁾.

Ad Ioannem et Venerium epistulam Fulgentius aliique episcopi scripserunt ⁽⁵⁾. Eisdem quoque libros suos III *De ueritate praedestinationis et gratiae* transmisit Fulgentius ⁽⁶⁾. — Hi Ioannes et Venerius utrum monachi Scythae sint, erronee, nostro sensu, dubium habetur ⁽⁷⁾.

Contra Ioannem Scytham monachum epistulam ad Faustum senatorem direxit Trifolius presbyter; eam etiam denuo edimus ⁽⁸⁾.

«*Capitula sancti Augustini*» uero a monachis Scythis omnino abiudicanda esse arbitramur ⁽⁹⁾.

Obiter colligere uolumus testimonia, quae negotium Scytharum monachorum illustrant ⁽¹⁰⁾.

(1) Cf. *Bibliographia selecta*, supra, p. xvii-xxi.

(2) Cf. *Conspectus opusculorum*, supra, p. vii.

(3) Dekkers, *CPL*, n. 665°.

(4) DION. EXIG., *Praef. 5* (CC 85, p. 55-56).

(5) FVLG. c.a., *Rescr. ad Ioan. et Vener.* = FVLG. c.a., *Epist. 15* (CC 91A, p. 447-457).

(6) FVLG., *De uerit. praedest. et grat.* (CC 91A, p. 458-548).

(7) Cf. Amann, *Sémi-Pélag.*, col. 1840.

(8) TRIFOL., *Epist. ad b. Faust. senat.* (CC 85, p. 137-141).

(9) Cf. infra, p. 243 sqq.

(10) Cf. *Documenta et testimonia*, supra, p. viii-xvi.

ex.I.519 Circa finem mensis 1.519, Hormisdas papa per suos legatos Iustino Augusto litteras direxit ⁽¹¹⁾, 'illius ante imperium merita recensens; eum a deo electum praedicans ut pacem reddat ecclesiae; addens, frustra eos iactitare, Chalcedonensis synodi constituta sibi probari, qui ab eorum sequacibus nolunt recedere, quos illic damnatos sciunt; rememorans quam gloriosum ei fuerit, ecclesiam ad unitatem reuocasse, et indicans se propterea Germanum et Ioannem episcopos, Blandum presbyterum et Felicem diaconum legatos destinasse' ⁽¹²⁾.

Horm.50
Anell.149

ante
25.III.519 Sed iam 'antequam (die 25.III.519) legati Constantinopolim ingrederentur' ⁽¹³⁾, Scythae monachi 'Victorem diaconum Constantinopolitanum uehementer accusabant' haereticum ⁽¹⁴⁾, et "cum eo habuerunt intentionem de 'uno de trinitate crucifixo' et de 'Christo composito' et de aliis capitulis" ⁽¹⁵⁾.

Horm.98
Anell.224

Referri uidetur ad CAPITVLA XII Maxentii ⁽¹⁶⁾, in quorum quarto agitur de 'uno de trinitate crucifixo', in nono uero de 'Christo composito', et in secundo de 'Maria dei genetrice' ⁽¹⁷⁾.

25.III.519 Postquam itaque (die 25.III.519) Constantinopolim aduenerunt legati, et antequam (die 29.VI.519) Dioscorus legatus Hormisdas papae nuntiauit Scythas "monachos ... Romam festinare, sperantes aliquanta capitula confirmari, in quibus est, inter cetera, ubi uolunt dicere 'unum de trinitate crucifixum' " ⁽¹⁸⁾, Germanus et Ioannes episcopi, Felix et Dioscorus diaconi, et Blandus presbyter, legati apostolicae sedis, intentionis inter Victorem diaconum et Scythas monachos causam sibi uindicauerunt: "Nobis hic positus, obtulerunt (monachi) contra ipsum (Victorem) libellum tam nobis quam episcopo Constantinopolitano" ⁽¹⁹⁾.

Horm.75
Anell.216

Horm.98
Anell.224

Est ille LIBELLVS FIDEI OBLATVS LEGATIS APOSTOLICAE SEDIS ⁽²⁰⁾.

(11) HORM. PAPA, *Epist. ad Iustin.* ex.I.519 = HORM., *Epist.* 50 (p. 840-843) = *Epist.* 149AVELL. (p. 194-198).

(12) Thiel, *Epist.*, p. 840.

(13) DIOSC. DIAC., *Suggestio ad Horm.* die 15.X.519 = [HORM.], *Epist.* 98, 2 (p. 894) = *Epist.* 224AVELL., 3 (p. 685, 14/15).

(14) HORM. PAPA, *Epist. ad Iustinian.* die 2.IX.519 = HORM., *Epist.* 91 (p. 888) = *Epist.* 189AVELL., 3 (p. 647, 6); — cf. DIOSC. DIAC., *Suggestio ad Horm.* die 15.X.519 = [HORM.], *Epist.* 98, 2 (p. 894) = *Epist.* 224AVELL., 2 (p. 685, 11/14).

(15) DIOSC. DIAC., *ep.c.* = [HORM.], *Epist.* 98, 2 (p. 894) = *Epist.* 224AVELL., 3 (p. 685, 15/16).

(16) MAXENT., *Capit.* (infra, p. 29-30).

(17) Cf. Thiel, *Epist.*, p. 894-895, not. 4; — Denzinger, *Enchir.*, p. 138-139 (monitum ad Ioan. II).

(18) DIOSC. DIAC., *Suggestio ad Horm.* die 29.VI.519 (30.V.519 iuxta Thiel, p. 868; cf. p. 871, not. 8) = [HORM.], *Epist.* 75, 2 (p. 869) = *Epist.* 216AVELL., 6 (p. 675, 26-676, 1).

(19) DIOSC. DIAC., *Suggestio ad Horm.* die 15.X.519 = [HORM.], *Epist.* 98, 2 (p. 894-895) = *Epist.* 224AVELL., 3 (p. 685, 16/18).

(20) MAXENT., *Libell. fid.*, tit. (infra, p. 5).

VI.519 Sic narrat Dioscorus quae ibi (fortasse mense VI.519) acta sunt : "Conuenim us in domum episcopi, ut inter eos intentionem, quae uertebatur, agnoscere mus. Praedictus episcopus synodum Chalcedonensem protulit ; legit ante omnes omnia, quae sunt in eodem concilio constituta, dicens : '*Praeter ista nihil mihi aliud dicatur ; qui sequitur ista, potest inter catholicos esse*'. Praedictus Victor respondit '*Suscipio similiter et epistulas papae Leonis et sancti Cyrilli epistulas synodales, quae sunt in Chalcedonensi concilio allegatae ; et manu subscribo, et sacramentis confirmo ista me suscipere et praeter ista nihil aliud praedicare ; et si inuentus fuero aliquando extra ista aliud praedicans, nullam circa me peto misericordiam*'. Scythae econtra inchoauerunt dicere : '*Addatur et « unus de trinitate »*'. Nos econtra diximus : '*Quod non est in quattuor conciliis definitum nec in epistulis beati papae Leonis, nos nec dicere possumus nec addere*'. Displicuit hoc dictum. Victor tamen utrum sincero animo haec diceret an doloso, quis nosse potest, nisi qui corda cognoscit ? Verba ista nos audiuiimus ; dei est animum iudicare" (21).

Horm. 98
Anall. 224

Legati 'accipere noluerunt libellum' monachorum (22). Vitalianus uero partes monachorum suscepit, legatosque de controuersia sum-mouit ; perguit enim narrare Dioscorus : "Postea, sine nobis, magnificus uir Vitalianus magister militum inter se et episcopum Constantinopolitanum uocauerunt praedictum Victorem ; locuti sunt cum eo ; quid definierunt inter se, nescimus. Postea nec Victor ad nos uenit, nec est causa dicta" (23).

Horm. 98
Anall. 219

Interea Hormisdas papa de legatorum gestis certior fieri cupiebat, ut patet ex epistulis ad eos directis (die 25 et 29.IV.519) (24) necnon et Iustino et Iustiniano et Vitaliano Hormisdas (eodem die 29.IV.519) per Paulinum litteras misit (25).

Horm. 72,
73, 74
Anall. 219,
220, 221
Horm. {xxx}

Circa finem mensis VI.519 Iustinianus et Vitalianus monachos papae commendans, responsum dederunt Hormisdas papae (26) per Pauli-

Horm. {xxxi}

(21) DIOSC. DIAC., *Suggestio ad Horm.* die 15.X.519 = [HORM.], *Epist.* 98, 2 (p. 895) = *Epist.* 224^{AVELL.}, 3-5 (p. 685, 18-686, 8).

(22) MAXENT., *Libell. fid.*, tit. (infra, p. 5).

(23) DIOSC. DIAC., *Suggestio ad Horm.* die 15.X.519 = [HORM.], *Epist.* 98, 2 (p. 895) = *Epist.* 224^{AVELL.}, 6 (p. 686, 8/12).

(24) HORM. PAPA, *Epist. ad German. et socios* die 25.IV.519 = HORM., *Epist.* 72 (p. 866-867) = *Epist.* 219^{AVELL.} (p. 680-681) ; — HORM. PAPA, *Epistulae ad eosdem* die 29.IV.519 = HORM., *Epist.* 73 et 74 (p. 867 ; p. 868) = *Epist.* 220^{AVELL.} et 221^{AVELL.} (p. 681 ; p. 681-682).

(25) HORM. PAPA, *Epist. ad Iustin., Iustinian. et Vitalian.* die 29.IV.519 = HORM., *Epist.* xx deperdita (p. 999-1000).

(26) IVSTINIAN., *Exhort. ad Horm.* ex.VI.519 = [HORM.], *Epist.* xxi deperdita (p. 1000) ; — ad quam litteram refert ipse IVSTINIAN., *Epist. ad Horm.* in.VII.519 = [HORM.], *Epist.* 89 (p. 885-886) = *Epist.* 191^{AVELL.}, 1 (p. 648, 14/19) : "Vnde ad beatitudinem uestram ... nos per eundem significare curauimus, illa debere beatitudinem uestram perficere, quae pacem et concordiam sanctis concedant ecclesiis".

num defensorem ecclesiae Romanae, qui una cum monachis Constantinopoli discesserit ⁽²⁷⁾.

29.VI.519 Dioscorus uero legatus, per Eulogium (die 29.VI.519), Hormisdas non solum haec nuntiat: "Gaudemus de unitate Constantinopolitanae ecclesiae, quae facta est cum sede apostolica" ⁽²⁸⁾, sed et ea quae, ut supra uidimus, (25.III.519 inter et 29.VI.519) cum Scythis monachis gesta essent: "Insidiator antiquus suscitauit monachos de Scythia, qui de domo magistri militum Vitaliani sunt, omnium Christianorum uotis aduersarios, quorum inquietudo non paruas moras generauit unitati ecclesiarum ... Isti monachi, inter quos est Leontius, qui se dicit esse parentem magistri militum, Romam festinant, sperantes aliquanta capitula a beatitudine uestra confirmari. Est in ipsis, inter cetera, ubi uolunt dicere 'unum de trinitate crucifixum' ⁽²⁹⁾, quod est nec in sanctis synodis dictum, nec in epistulis sancti papae Leonis, nec in consuetudine ecclesiastica. Quod si permittitur fieri, mihi uidetur dissensiones aut scandala non mediocria nasci inter ecclesias. Istud Anastasius imperator magnopere catholicis imponere festinauit, istud et Eutychetis discipuli in synodo Chalcedonensi proposuerunt. Quia, quotiescumque patres de dei filio d. n. I. C. disputauerunt, filium dei uerbum, consubstantiali patri, homousion patri dixerunt; iste autem sermo ideo numquam est in synodis a patribus introductus, quia procul dubio catholicae fidei minime poterat conuenire. Cuius sermonis si subtiliter attendatur intentio, ad quantas haereses pateat, et quae mala per eum possint disputationibus ecclesiasticis introduci, quoniam longum est, praesentes insinuare poterimus. Vnde sanum mihi uidetur et utile et ad pacem ecclesiarum conueniens, nihil aliud responsum dare, nisi: 'Sufficit sanctum Chalcedonense concilium, in quo et aliae synodi continentur; sufficiunt epistolae papae Leonis, quas synodus confirmauit; nouitatem in ecclesiam introducere nec uolumus nec debemus' ⁽³⁰⁾. Est in propositione eorum callida et haec dicere: 'Nos synodum Chalcedonensem suscepimus; hoc speramus, ut iubeatis nobis eam exponere, quia non sufficit sic, quomodo est exposita, contra haeresim Nestorianam' ⁽³¹⁾: non quasi non intellegentes, nisi conantes per subtilitatem ad hoc nos adducere, ut disputetur de

Horm.75
Anall.216

(27) Cf. Schwartz, *Scyth.*, p. VIII: "Cum neque Dioscorus neque monachi de sententia cederent et se inuicem haereticarum opinionum accusarent, illi Romam proficisci constituerunt suamque sententiam papae approbandam proponere. Dubitari nequit quin Vitalianus huius consilii auctor fuerit, ut per monachos illos antiqua consiliorum cum sede apostolica societas restitueretur, quam Dioscorus imprudenti et uano zelo abreptus turbasse uidebatur."

(28) DIOSC. DIAC., *Suggestio ad Horm.* die 29.VI.519 (30.V.519 iuxta Thiel, p. 868; cf. p. 871 not. 8) = [HORM.], *Epist.* 75, 1 (p. 868) = *Epist.* 216^{AVELL.}, 2 (p. 675, 4/6).

(29) Cf. TRIFOL., *Epist. ad b. Faust. senat.*, 1 (CC 85, p. 137, 1/3).

(30) Cf. TRIFOL., *ep.c.*, 2 (CC 85, p. 137-138, 6/16).

(31) Cf. DIOSC. DIAC., *Suggestio ad Horm.* die 15.X.519 = [HORM.], *Epist.* 98, 3 (p. 895) = *Epist.* 224^{AVELL.}, 7 (p. 686, 14/15); cf. infra, p. xxxi adnot. 53.

synodo Chalcedonensi. Quod si factum fuerit, dubia et infirma ostenditur, et haeticorum omnium patuit errori. Inter alia si post synodum Chalcedonensem, si post epistulas papae Leonis, si post libellos quos dederunt et dant episcopi et per ipsos satisfecerunt sedi apostolicae, iterum aliquid *nouum* addatur, sic mihi uidetur : quia quidquid factum est destruitur" (32).

Sed non solum cum Victore diacono, etiam cum Paterno episcopo Tomorum, Vitaliani ut uidetur inimico, controuersiam habuerunt Scythae monachi ; sed Iustinus imperator illum cum Paterno in gratiam reduxit.

29.VI.519 De quibus omnibus certiores nos faciunt legati apostolicae sedis, litteris (eodem die 29.VI.519) Hormisdæ papae directis : "Stat nobiscum cum dei adiutorio, quidquid in Constantinopolitana ecclesia est ordinatum ; non titubant gaudia spiritalia, quae celebrauerunt et celebrant catholici. Causa Antiochenae ecclesiae ordinationis non nobis solos labores fecit sed grandes tribulationes, quia homines, festinantes impedimentum facere generali unitati, diuersis modis diuersa impedimenta fecerunt. Nostra erat propositio de his, qui se suspenderant de anathemate, in praedicta ecclesia ordinare sacerdotem : non posuerunt ante oculos suos futurum iudicium, palam dicentes : '*Omnes, qui sedi apostolicae communicabant, Nestoriani sunt*'" (33), et magis 'illis non debere credere, qui modo uidentur ad communionem sedis apostolicae reuocati'. ... Harum tamen tribulationum prouisores et socii, et unitatis ecclesiarum impedimenta, monachi de Scythia fuerunt, qui, posteaquam hic defecerunt, assignati ab omnibus nihil pacificum cogitare, ad beatitudinem uestram currerunt, sperantes subripere et per litteras uestrae sedis intentiones confirmare. Isti de sua provincia episcopos accusant, inter quos est Paternus Tomitanae ciuitatis antistes. Petitiones obtulerunt, et, coacti piissimi principis et domni Vitaliani magistri militum iussione, frequenter ad audientiam causae conuenimus, non quasi uolentes in his negotiis nos occupare, ... sed, sperantes posse intentiones eorum pacari, ad hoc descendimus. Et quia nobis diu laborantibus et illis nullam suscipientibus rationem, nihil proficiebat, in quo tendebamus, clementissimus imperator in conuentu publico, ubi et nos interesse iussit, Paternum praedictum episcopum et magnificum uirum Vitalianum reduxit ad gratiam ; accusatores quoque eius suo praecepit episcopo supplicare. Monachi uero, cum similiter ad concordiam quae- rerentur, fuga lapsi maluerunt de ciuitate discedere quam ad concor-

*Horm. 76
Anall. 217*

(32) DIOSC. DIAC., *Suggestio ad Horm.* die 29.VI.519 (30.V.519 iuxta Thiel, p. 868 ; cf. p. 871 not. 8) = [HORM.], *Epist.* 75, 2-3 (p. 869-871) = *Epist.* 216^{AVELL.}, 5-10 (p. 675, 21 - 676, 31).

(33) Cf. DIOSC. DIAC., *Suggestio ad Horm.* die 15.X.519 = [HORM.], *Epist.* 98, 3 (p. 895) = *Epist.* 224^{AVELL.}, 7 (p. 686, 13/14) ; cf. infra, p. xxxi adnot. 53.

diam peruenire. Magnopere praedicti monachi ad Italiam uenientes, aliquanta *capitula* proponere habent, inter quae et ‘*unum de trinitate crucifixum*’ continetur, sperantes ita confirmari ex auctoritate beatitudinis uestrae. Sicut et in aliis litteris significauimus, et modo hoc dicimus, ut nulla *novitas* a sede apostolica scribatur, quia et nos ante imperatorem et ante senatum haec indicauimus, dicentes : ‘*Extra synodos quattuor, extra epistulas papae Leonis, nec dicimus nec admittimus ; quidquid non continetur in praedictis synodis aut quod non est scriptum a papa Leone, non suscipimus* : quia si uoluerit dominus noster qualemuis *novitatem* scribere, peius erit istud initium quam illud, quod factum est per Eutychetem. Sufficere debet ecclesiae, quod per sexaginta annos ab Eutychete usque modo sustinuit’. Nobis quod uisum est scripsimus, in uestra potestate est deliberare quod uobis deus imperauerit ; quoniam haec illi nituntur asserere, eo modo sibi satisfacere cupientes, ut ita profiteamur et dicamus ‘*unum de trinitate passum esse*’, quod nec patres nec synodi dixerunt. Ista ideo per singula exposuimus : ne illorum subtilitas gloriatur in nostra simplicitate propter istas *nouas* suas intentiones. Vitaliano magnifico uiro subriperunt, et talia uindicare et pro talibus rebus contra nos quaecumque potuit impedimenta afferre ; cuius immutationem omnis nobiscum deflet ecclesia. Quapropter rogamus, ut consueta cautela et qua solet, dominus noster uigilantia cogitetis : et quomodo suscipiendi sint qui a nobis taliter recesserunt et a nostra fuerunt communione seiuncti, et quid eis respondeatur, uel quomodo eorum *capitula* repellantur, quia eos omnes Constantinopolitana catholica exhorret ecclesia” (34).

ex.VI.519 Iustinianus (exeunte mense VI.519) per Paulinum, qui Vitaliani epistulam commendatariam deferabat (35), papae significandum curauit “illa debere eum perficere, quae pacem et concordiam sanctis concedant ecclesiis” (36), hoc est : aperte contra Vitalianum agere ausus non est.

Horm.[xxxi]

Horm.89
Anall.191

29.VI.519 Nunc uero, per Eulogium (eodem die 29.VI.519), sine dubio Dioscori consilium secutus, Hormisdas papae confirmat : “Quoniam comperimus quosdam nomine monachos, quibus magis discordia in studio est quam caritas et pax dei, cupientes quaedam perturbare, ad angelum uestrum hinc descendentes iter arripuisse, quos beatitudo uestra praesentibus scriptis causam liuoris eorum cognoscens, ita ut merentur suscipere et a se longe pellere dignetur ; quoniam uaniloquia

Horm.78
Anall.187

(34) LEGATI APOST. SEDIS, *Epist. ad Horm.* die 29.VI.519 = [HORM.], *Epist.* 76, 1-5 (p. 871-873) = *Epist.* 217^{AVELL.}, 1-12 (p. 677, 10-679, 17).

(35) IUSTINIAN., *Exhort. ad Horm.* ex.VI.519 = [HORM.], *Epist.* xxi deperdita (p. 1000).

(36) IUSTINIAN., *Epist. ad Horm.* in.VII.519 = [HORM.], *Epist.* 89 (p. 886) = *Epist.* 191^{AVELL.}, 1 (p. 648, 17/19).

ipsorum festinantium *nouitates* introducere in ecclesia, quod neque quattuor synodi uenerabiles neque sancti Leonis papae epistolae continere noscuntur, in omni loco turbas excitare uidentur. Quam etiam ob rem ... ipsos digna correctione percussos, ut superius dictum est, pellere iubeat ... Sunt autem nomina eorum Achilles, Ioannes, Leontius et Mauritius ⁽³⁷⁾. Haec nostra est maxima sollicitudinis causa, ne unitas ... per inquietos homines dissipetur" ⁽³⁸⁾.

in.VII.519 Sed aperte Vitaliano, uiro tunc potentissimo, aduersari, ipsis imperatori Iustino et magistro militum Iustiniano tam periculosum esse uisum est, ut Iustinianus, dum timebat ne, si Hormisdas papa litteras, per Eulogium missas die 29.VI.519 ⁽³⁹⁾, ante reciperet, secus quam uellet cum illis ageretur, Scytharum monachorum causam citius expediri nunc expetit, subiungens: "Nam quanta quaestio in partibus nostris orta est, potest etiam antefatus uir religiosus (sc. Paulinus) defensor sanctitatem uestram instruere. Vnde petimus ut, si est possibile, celerrimo dato responso et satisfactis religiosis monachis, Ioannem et Leontium ad nos remittatis. Nisi enim precibus et diligentia uestra ista quaestio soluta fuerit, ueremur ne non possit pax sanctorum ecclesiarum prouenire. Ergo cognoscentes quia et merces et periculum istius rei uobis seruatur, diligenter tractate et firmissimum responsum per antefatos religiosos monachos, si est possibile antequam legatus noster ad beatitudinem uestram perueniat, nobis remittite; in hoc enim solo omnis pendet intentio" ⁽⁴⁰⁾.

Horm.89
Ann.1.191

interos
ex.VII.519 Interea Paulinus et ipsi Scythae monachi Romam aduenerunt mense VII siue VIII ineunte.

mod.
in.VII.519 Hormisdas non minus uarie cum monachis egit quam epistolae a Constantinopoli ad eum missae diuersa suaserunt uel rogarunt. Scythas monachos primo optime recepit; eorum *libellus fidei*, "quem legati apostolicae sedis Constantinopolim accipere noluerunt, susceptus est Romae a beato papa Hormisda, et, in conuentu episcoporum siue totius ecclesiae necnon etiam omnium senatorum lectus, catholicus est per omnia approbatus" ⁽⁴¹⁾.

ex.VII.519
nusque
mod.VII.520 Hormisdas "per quattuordecim paene menses, quamdiu monachos

(37) Cf. supra, p. XIV adnot. 47.

(38) IUSTINIAN., *Epist. ad Horm.* die 29.VI.519 = [HORM.], *Epist. 78*, 1 (p. 875-876) = *Epist. 187* AVELL., 2-4 (p. 644, 9-645, 3).

(39) IUSTINIAN., *ep.c.* = HORM., *Epist. 78* (p. 875-877) = *Epist. 187* AVELL. (p. 644-645).

(40) IUSTINIAN., *Epist. ad Horm.* in.VII.519 = [HORM.], *Epist. 89* (p. 886) = *Epist. 191* AVELL., 2-4 (p. 648, 21-649, 5).

(41) MAXENT., *Libell. fid.*, tit. (infra, p. 5). — Sed cf. MAXENT., *Adu. epist. Horm.*, Resp. I, 9, (XXXV) (infra, p. 139, 491/492).

detinuit, sibi communicare permisit" (42); et "ut se a prauitate proprii legati (Dioscori nempe) purificaret, ... Romanum, uirum gloriosissimum magistrum militum, deprecatus est, quatenus sua uerba piissimum imperatori insinuaret, quae fuere huiusmodi: 'Nisi Christum filium dei, qui pro nobis passus est carne, unum esse ex sancta et indiuidua trinitate fuerit confessus Dioscorus, pelago demergatur' " (43).

Ad Iustiniani epistulam (ineuntis mensis VII.519), ut monachos ad se remittat precantis (44), Hormisdas papa (die 2.IX.519) respondit, Scythas monachos usque ad legatorum aduentum Romae necessario manere significans: "Monachos, quos uenisse Romam significastis litteris uestris, ad propria mox uoluimus reuerti. Sed quia sub testificatione potentiae diuinae dicebant per insidias in itinere paratas uitae sese sustinere posse discrimen, nolentes redire Constantinopolim, passi non sumus uiolenter expelli. Quapropter necesse habebimus uenientibus legatis nostris inquirere, qua reuera faciente causa inter eos fuerit commota discordia" (45).

Horm.90
Anall.190

Et tacite notans inconstantiam Iustiniani, ad eiusdem epistulam (diei 29.VI.519) (46) respondit, et cur monachos non dimittat rationem reddit: "Eulogio uiro clarissimo filio nostro deferente litteras celsitudinis uestrae suscepimus, eoque remeante ... significamus, Scythas monachos allegasse plurima, quae nos relinquere indiscussa non possumus: sed legatorum nostrorum deo iuuante sustinemus aduentum; pro qua re eos in urbe credimus retinendos, a qua nec ipsi ordinatione dissentiunt. Amplitudinem tamen uestram retinere confidimus, quod de ipsis nobis praeterito tempore litteris destinatis (47) scripserit. In quorum allegationibus, cum legatis remeantibus competenter fuerimus instructi, si quid reprehensione dignum cognitio nostra reppererit, necesse est ut circa eos teneamus ecclesiasticam disciplinam. Victorem praeterea, qui diaconis habere perhibetur officium, cuius fidem hi ipsi monachi uehementer accusant, uel alios, qui peruersas forsitan obiciunt quaestiones, ordinatione domni filii nostri clementissimi imperatoris, ad urbem, uobis suggerentibus,

Horm.91
Anall.189

(42) MAXENT., *Adu. epist. Horm.*, Resp., I, 6, (xx) (infra, p. 132, 270/272). — Cf. HORM. PAPA, *Epist. ad Possess.* die 13.VIII.520 = HORM., *Epist.* 124, 2 (p. 927) = *Epist.* 231 AVELL., 6 (p. 697, 20/21) = MAXENT., *Adu. epist. Horm.*, Epist., I, 6 (infra, p. 116, 29) = MAXENT., *Adu. epist. Horm.*, Resp., I, 6, (xxvii) (infra, p. 130, 220).

(43) MAXENT., *Adu. epist. Horm.*, Resp., I, 6, (xx) (infra, p. 132, 273/279).

(44) IUSTINIAN., *Epist. ad Horm.* in.VII.519 = [HORM.], *Epist.* 89 (p. 885-886) = *Epist.* 191 AVELL. (p. 648-649).

(45) HORM. PAPA, *Epist. ad Iustinian.* die 2.IX.519 = HORM., *Epist.* 90, 2 (p. 887) = *Epist.* 190 AVELL., 3 (p. 647, 22-648, 3).

(46) IUSTINIAN., *Epist. ad Horm.* die 29.VI.519 = [HORM.], *Epist.* 78 (p. 875-877) = *Epist.* 187 AVELL. (p. 644-645).

(47) IUSTINIAN., *ibid.*

dirigantur, ut uniuersas allegationes, de quibus contendunt, nos possimus agnoscere" (48).

Hormisdas ergo, postquam rem intricatam esse perspexit, praesertim cum concordia inter Vitalianum et Iustinianum concussa esse uideretur, primo monachos remittere totamque inter eos et Dioscorum controuersiam iudicio episcopi Constantinopolitani relinquere uoluit; at monachi, qui, propter benignam susceptionem publicamque approbationem, a papa omnia sperabant, uaria uero et incerta Iustiniani consilia suspecta habebant, papam obsecrauerunt ne eos Constantinopolim redire cogeret: se timere insidias in itinere paratas; hac de causa ergo ille monachos retinere constituit, dum ipsius legati rediissent, et ut Victor diaconus, quem monachi accusare pergebant, Romam mitteretur postulauit (49).

2.IX.519 Etiam per Eulogium, eodem die (2.IX.519), Dioscoro legato litteras direxit Hormisdas eadem significans (50). Horm.[xxix]
Amell.224

15.X.519 Quibus acceptis litteris (die 15.X.519), per Eulogium Dioscorus re-scripsit Hormisdas: "Litteras beatitudinis uestrae suscepimus, in quibus significastis intentionem monachorum Scytharum, et quomodo uisum fuerit apostolatu uestro, episcopo Constantinopolitano causam delegare, ut ipse inter eos et qui ab eis impetuntur audiret. Mihi quidem non displicuerat, quia ubi conscientia cum dei adiutorio nulla formidine terretur, a nullo debet declinare, immo magis festinare, ut per examen quod uerum est omnibus manifestetur. Significastis mihi ab illis contestationem datam, 'ut non mihi haeretici iungerentur'. Quos dicunt haeticos ego ignoro nisi illos forte, qui synodum Chalcedonensem suscipiunt, quos ego catholicos dico. Victor diaconus dicitur. Quidam cum isto, antequam nos Constantinopolim ingrederemur, habuerunt intentionem" (51). Et, post narrationem factorum in domo episcopi Constantinopolitani (52), sic pergit: "Isti tamen Scythae, sciat beatitudo uestra, quia 'omnes, accipientes synodum Chalcedonensem, Nestorianos' dicunt, dicentes: 'Non sufficit synodus, contra Nestorium' (53), et 'sic debere synodum suscipere, quomodo ipsi exposuerint'. Qui homines quales sunt, aut quales intentio-

Horm.98
Amell.224

(48) HORM. PAPA, *Epist. ad Iustinian.* die 2.IX.519 = HORM., *Epist.* 91 (p. 887-888) = *Epist.* 189^{AVELL.}, 1-3 (p. 646, 23-647, 10).

(49) Cf. HORM. PAPA, *Epist. ad Iustinian.* die 2.IX.519 = HORM., *Epist.* 90, 2 (p. 887) = *Epist.* 190^{AVELL.}, 3 (p. 647, 22-648, 3): u. supra, p. xxx adnot. 45; — HORM. PAPA, *Epist. ad Iustinian.* die 2.IX.519 = HORM., *Epist.* 91 (p. 887-888) = *Epist.* 189^{AVELL.}, 1-3 (p. 646, 23-647, 10): u. supra, p. xxxi adnot. 48.

(50) HORM. PAPA, *Epist. ad Diosc.* die 2.IX.519 = HORM., *Epist.* xxiv deperdita (p. 1001).

(51) DIOSC. DIAC., *Suggestio ad Horm.* die 15.X.519 = [HORM.], *Epist.* 98, 1-2 (p. 894) = *Epist.* 224^{AVELL.}, 1-3 (p. 685, 3/15).

(52) Cf. supra, p. xxv adnot. 21 et 23.

(53) Cf. supra, p. xxvi-xxvii adnot. 33 et 31.

nes habent, et quid uolunt in fide catholica introducere, cum dei adiutorio manifestatum est omnibus catholicis, nec indiget causa meo labore, quam deus pro sua misericordia produxit ad lucem ... Maxentius tamen, quod sub abbatis uocabulo dixit se congregationem habere, si interrogetur aut cum quibus monachis uixit aut in quo monasterio aut sub quo abbate monachus factus est, dicere non potest. Similiter et si de Achille dicere uoluero, rem facio superuacuum; cui hoc sufficit: semper latere propter conscientiam suam ab omnibus catholicis damnatam''⁽⁵⁴⁾.

- 15.X.519 Eodem die (15.X.519), Hormisdas papae litteris responsoriis (diei 2.IX.519) nondum acceptis ut uidetur, Iustinianus ad Hormisdam papam "iterum Eulogium uirum strenuum agentem in rebus iuxta alias causas etiam hacpropter direxit: per quem ualde petit, ut per omnia responso apostolatus papae circuminspecto et cautissimo in confessione catholicae fidei confirmetur"; et Hormisdam rogat: "Post semel enim diuina misericordia donatam catholicae ecclesiae unitatem, quidam asserunt 'Christum filium dei dominum nostrum pro nostra salute *carne crucifixum, unum de trinitate* debere praedicari'; quod si suscipiendum sit, paterna prouisione reuerentia uestra cautissimo suo rescripto quid sequi quidue super hoc euitare debeamus nos certiorare dignetur, quoniam uerba uidentur facere dissensionem ... Quia uero dictum est Scythas monachos hac ratione ad sedem uestram accessisse, pro traditione patrum et ordine regularum praebito eis responso nihil formidantes ad nos cum litteris uestris iubete remittere, quarum etiam exemplaria consignata praedicto uiro strenuo Eulogio dari praecipite''⁽⁵⁵⁾.

*Horm.99
Annl.188*

Illas Iustiniani litteras accepit Hormisdas die 17.XI.519, quae uero iam propriis suis litteris diei 2.IX.519 anticipatae fuerunt.

- 3.XII.519 Die 3.XII.519, per Paulinum, Hormisdas legatis suis scripsit: "De personis Scytharum monachorum uir illustris Iustinianus nobis scripsit, quarum exemplaria litterarum fraternitati uestrae direximus. Qui, cum nollent sustinere uestrae dilectionis aduentum et obseruationum moras se dicere non posse, tentauerunt clam de urbe discedere; quos tamen nos fecimus sollicitius custodiri, ea, quae de uobis contraria dixerunt, uolentes agnoscere, ut, cum reuersi deo propitio fueritis, eorum error rationabilibus adhortationibus corrigatur''⁽⁵⁶⁾.

*Horm.103
Annl.227*

(54) DIOSC. DIAC., *Suggestio ad Horm.* die 15.X.519 = [HORM.], *Epist.* 98, 3.4 (p. 895; p. 896) = *Epist.* 224^{AVELL.}, 7.11 (p. 686, 12/20; p. 687, 19/25).

(55) IUSTINIAN., *Epist. ad Horm.* die 15.X.519 = [HORM.], *Epist.* 99 (p. 897) = *Epist.* 188^{AVELL.}, 1-2.4 (p. 645, 21-646, 6; p. 646, 12/17); — cf. *infra*, p. xxxiii adnot. 57.

(56) HORM. PAPA, *Epist. ad legatos* die 3.XII.519 = HORM., *Epist.* 103, 3 (p. 904) = *Epist.* 227^{AVELL.}, 6 (p. 693, 11/19).

interea Interea Faustus senator Trifolio presbytero "mandat monachos Scythas a Constantinopolim aduenisse, qui 'unum de trinitate' praedicant 'crucifixum', sperans ab illius paruitate, si tale aliquid in doctrina patrum repperit". Responsum Trifolii dudum edidimus ⁽⁵⁷⁾.

Illis quoque temporibus monachi Scythae ad Fulgentium aliosque episcopos, iterum exsules in Sardinia, epistulam dirigunt ⁽⁵⁸⁾, quae magna ex parte retractatio est LIBELLI FIDEI quem iam ante fere VI menses legatis obtulerunt ⁽⁵⁹⁾, et "suppliciter petunt ... ut scriptis sententiam eorum patefacere iubeant, ut si, deo praestante, catholicae fidei conueniens et apostolicis traditionibus, sua apud eos ... fuerit expositio comprobata, perfacile tantorum ... auctoritate muniti, iniqua loquentium ora obstruere ualeant" ⁽⁶⁰⁾. Illam litteram et excerpta quaedam rescripti episcoporum infra inseruntur ⁽⁶¹⁾.

Ceteroquin maxime dissentiunt Hormisdas papa et Scythae monachi in ea referendo quae interea Romae agebantur ⁽⁶²⁾.

Hormisdas papae petitioni (diei 2.IX.519), ut Victor diaconus Romam mitteretur ⁽⁶³⁾, ab imperatore et a Iustiniano non modo non obtemperatum est, sed etiam noua papaeque minime amica consilia parabantur.

19.I.520 Litteris enim (diei 19.I.529), per Eulogium, et Iustinus imperator ⁽⁶⁴⁾ et Ioannes episcopus Constantinopolitanus ⁽⁶⁵⁾ et Iustinianus ⁽⁶⁶⁾ Hormisdas annuntiant 'preces sibi admotas esse ex diuersis Orientis prouinciis, quibus illi certa quaedam capitula de indiuidua

Horm.108

Amell.181

Horm.136

Amell.183

Horm.[xcviii]

(57) TRIFOL., *Epist. ad b. Faust. senat.* (CC 85, p. 137-141); — cf. supra, p. xxxii adnot. 55.

(58) SCYTH. MON., *Epist. ad episcopos* = [FVLG.], *Epist. 18* (CC 91A, p. 551-562 = infra, p. 157-172). — Hanc epistulam certe ante a. 523, sed postquam primum Constantinopoli rediti et dein iterum Romam profecti sunt, scripsisse Scythae monachi, alii opinantur: u. Schwartz, *Scyth.*, p. xi, 15/18; Amann, *Scythes*, col. 1749-1750, 3°; Id., *Sémi-Pélag.*, col. 1839-1840, 4°.

(59) MAXENT., *Libell. fid.* (infra, p. 5-25). — Cf. infra, p. 156; p. 157-172 app. ult.

(60) SCYTH. MON., *Epist. ad episcopos* = [FVLG.], *Epist. 18*, (I), 2 (CC 91A, p. 551 = infra, p. 157-158, 20/28).

(61) SCYTH. MON., *Epist. ad episcopos* = [FVLG.], *Epist. 18* (CC 91A, p. 551-562 = infra, p. 157-172); — FVLG. c.a., *Rescr. ad Scyth. mon.* = FVLG. c.a., *Epist. 17* (CC 91A, p. 563-615 = infra, p. 173-177 [excerpta]).

(62) HORM. PAPA, *Epist. ad Possess.* die 13.VIII.520 = HORM., *Epist. 124*, 2-3 (p. 927-929) = *Epist. 231* AVELL., 6-10 (p. 697, 20 - 699, 6) = MAXENT., *Adu. epist. Horm.*, *Epist.*, I, 6-10 (infra, p. 116, 28 - 118, 68) = MAXENT., *Adu. epist. Horm.*, *Resp.*, I, 6-10 (infra, p. 130-141, passim); — MAXENT., *Adu. epist. Horm.*, *Resp.*, I, 6-10, (XVIII-XXXIX) (infra, p. 130-142).

(63) HORM. PAPA, *Epist. ad Iustinian.* die 2.IX.519 = HORM., *Epist. 91* (p. 888) = *Epist. 189* AVELL., 3 (p. 647, 5/10).

(64) IUSTIN. IMP., *Epist. ad Horm.* die 19.I.520 = [HORM.], *Epist. 108* (p. 908-909) = *Epist. 181* AVELL. (p. 636-637).

(65) IOAN. [EPIPHAN.] CONSTANTINOPOL., *Relatio ad Horm.* die 19.I.520 = [HORM.], *Epist. 138* (p. 958-959) = *Epist. 183* AVELL. (p. 638-639).

(66) IUSTINIAN., *Epist. ad Horm.* die 19.I.520 = [HORM.], *Epist. xxviii* deperdita (p. 1002).

trinitate apud se constituta esse testarentur, a quibus recedere non possent; has supplicationes, quibus Dioscorus legatus oblocutus esset, fore ut legatus quidem Romam deportaret'.

Capitula illa ad formulam de '*uno ex trinitate passo*' pertinuisse apparet ex responso Hormisdæ ad Iustiniani epistolam deperditam.

(ex.), III.520

In sua enim epistula responsoria (exeuntis mensis III.520), Hormisdas dicit: "Vt ad id, quod celsitudo uestra desiderat, noster sermo dirigatur, quamquam et clementissimus imperator et uos promittatis legationem esse uenturam, et id cum ratione conuenerit, ut eorum qui dirigendi sunt super omnibus non decuerit expectare praesentiam: tamen, quia gratum nobis est studium quod circa religionem uos habere declarastis, non grauat praelibare dicendo, non opus, ut stabilitatem fidei uestrae intentionis ⁽⁶⁷⁾ potius quam rationis sequaces procaci uerborum *nouitate* confundant. Sancta trinitas pater et filius et spiritus sanctus deus unus est. Hanc Israel iussus adorare cuius inseparabilis et indiscreta substantia non potest diuidi, non potest sacrilega distinctione separari, seruata tamen proprietate sua unicuique personae" ⁽⁶⁸⁾.

Horm. 112
Anall. 206

Sed iterum iterumque legatio illa dilata est. Accedit quod Ioannes episcopus Constantinopolitanus paulo post quam illae epistolae missae sunt, mortuus est; die 25.II.520 ordinatus est Epiphanius.

9.VII.520

Die 9.VII.520 Germanus episcopus ⁽⁶⁹⁾, Felix et Dioscorus diaconi et Blandus presbyter, legati apostolicae sedis, tandem Romam pergit, et 17.IX.520 adueniunt, portantes epistolam Iustini imperatoris ad Hormisdam ⁽⁷⁰⁾.

Horm. [cccxciii]

9.VII.520

Per litteras eiusdem diei (9.VII.520) Iustinianus illam Orientalium supplicationem renouat, et Hormisdam papam rogat, ut ad perfectam ecclesiarum unitatem duo praestet, nempe, ne cogat alios praeter

(67) Cf. Thiel, *Epist.*, p. 913 not. 3: "Hoc est *contentionis*: quod de Scythis monachis dictum, quorum 'in uerborum nouitate procaciam' ita arguit, ut nusquam eis haereticae labis notam inurat".

(68) HORM. PAPA, *Epist. ad Iustinian.* (ex.), III.520 = HORM. *Epist.* 112, 2 (p. 913) = *Epist.* 206^{AVELL.}, 3-4 (p. 665, 14/26). — Cf. Schwartz, *Scyth.*, p. ix: "Quae ab Hormisdæ ex sententia Dioscori contra formulam illam scripta esse probatur plurimis Maxentii scriptorum locis, quibus Christum '*unum ex trinitate*' confiteri idem esse negat atque trinitatem diuidere": cf. ex.gr. MAXENT., *Libell. fid.*, IX, 14; XI, 20 (infra, p. 14, 190/191; p. 17, 253/255); u. infra, p. xxxv adnot. 71.

(69) Ioannes episcopus 'aegritudine corporali' retinebatur: cf. IUSTINIAN., *Epist. ad Horm.* die 31.VIII.520 = [HORM.], *Epist.* 127 (p. 939) = *Epist.* 200^{AVELL.}, 2 (p. 659, 23/24); — qui demum die 9.IX.520 a Constantinopoli profectus et Romam aduentus sit die 30.XI.520.

(70) IUSTIN. IMP., *Epist. ad Horm.* die 9.VII.520 = [HORM.], *Epist.* xxxxciii deperdita (p. 1003); — de qua u. IUSTIN. IMP., *Epist. ad Horm.* die 31.VIII.520 = [HORM.], *Epist.* 126 (p. 938-939) = *Epist.* 199^{AVELL.} (p. 658-659).

haeresis auctores nominatim damnari, et ut decernat, num Christus recte dicatur '*unus de trinitate in carne passus*': "Illud etiam magis magisque deposcimus, ut tua sanctitas concepta gratia caelesti, quae praetendunt Orientales episcopi, tractare dignetur, eorumque fidei competentem praebere consensum. Nobis etenim uidetur, quoniam filius dei uiui d. n. I. C. ex uirgine Maria natus, quem praedicat summus apostolorum '*carne passum*', recte dicitur '*unus in trinitate cum patre spirituque sancto regnare*'; sicut enim uidetur ambiguum dicere simpliciter '*unum de trinitate*' ⁽⁷¹⁾ non praemisso nomine domini nostri I. C., sic eius personam '*in trinitate*' cum patris spiritusque sancti personis esse non dubitamus; sine Christi namque persona nec credi trinitas religiose potest nec adorari fideliter, quemadmodum sanctus Augustinus ait: '*An aliqua ex trinitate persona*' ⁽⁷²⁾, et alio loco: '*Solus in trinitate corpus accepit*' ⁽⁷³⁾, et iterum: '*Unus trium*' ⁽⁷⁴⁾. Rogamus igitur, reuerentissime salutantes, ut, futuri iudicii memores, causam taliter ordinetis, ne quid dubitationis relinquatur in posterum, quatenus, omni scrupulo discordiarum sublato, pacis desideratae per orbem totum uincula renouentur, et uenerandarum floreat ecclesiarum concordia, corporisque unius in pristinum statum membra recolligantur. Ille namque medicus iure laudatur, qui ueteres aegritudines ita sanare deproperat, ut ex his noua uulnera non nascantur" ⁽⁷⁵⁾.

'Quibus locis ex Augustino sumptis Iustinianus non ipsam Scytharum monachorum sententiam protegendam suscepit, sed aliam quandam ab illa paululum deflexam. Quoniam Maxentius hanc sententiam ut Nestorianam increpat ⁽⁷⁶⁾, uerisimile est Dioscorum formulam, secundum Leonis tomum ⁽⁷⁷⁾ conceptam, tolerari posse concessisse ⁽⁷⁸⁾, et Iustinianum, qui uel tunc res diuinas non minus bene callere quam humanas sibi uidebatur, hac ratione si non ipsos monachos, tamen Vitalianum cum Dioscoro et Hormisda conciliari posse censuisse' ⁽⁷⁹⁾.

(71) Cf. MAXENT., *Libell. fid.*, IX, 14 (infra, p. 14, 190/191): u. supra, p. XXXIV adnot. 68.

(72) Cf. MAXENT., *Libell. fid.*, IX, 16 (infra, p. 15, 202).

(73) Cf. MAXENT., *Libell. fid.*, IX, 16 (infra, p. 15, 195/196).

(74) Cf. MAXENT., *Libell. fid.*, IX, 14.15 (infra, p. 14, 191; p. 15, 198).

(75) IUSTINIAN., *Epist. ad Horm.* die 9.VII.520 = [HORM.], *Epist.* 120, 3-4 (p. 922) = *Epist.* 196^{AVELL.}, 6-7 (p. 656, 5/27); — cf. infra, p. XXXVI adnot. 83. 84.

(76) Cf. MAXENT., *Dial. c. Nest.*, II, XX (infra, p. 104, 958/959; p. 105, 990/1000).

(77) Cf. INNOCENT. MARON., *De his qui unum ex trinitate I. C. dubitant confiteri*, 30 (ACO IV, II, p. 74, 4/7): "quod b. quidem Proclus '*unum ex trinitate*' d. n. I. C. esse docuit, b. autem Leo non '*ex trinitate*', sed '*in trinitatis deitate*' cum patre et cum spiritu sancto adorandum esse praedicauit".

(78) Cf. MAXENT., *Adu. epist. Horm.*, Resp., I, 8, (XXVI) (infra, p. 134, 350/352).

(79) Schwartz, *Maxent.*, p. x.

- (VII).520 Constantinopoli interea Possessor episcopus Afer, de Fausti Reien- Horm.115
Amul.230
sis dictis, praesertim de gratia dei, consultus, per Iustinum diacono-
num ab Hormisda papa quid respondendum sit consulit ⁽⁸⁰⁾.

- 13.VIII.520 Quibus acceptis litteris (die 18.VII.520), Hormisdas Possessori Horm.124
Amul.231
respondit litteris (diei 13.VIII.520) quibus primum, Scythis monachis
proxime a Roma discessis, eorum Romam degentium superbiam et
tumultus refert; tum quid de Fausti libris et de gratia et libero arbi-
trio tenendum sit exponit ⁽⁸¹⁾.

- VIII.520 Paulo fortasse post quam Constantinopolim reuersi erant mona-
chi, uel ipse Maxentius illam epistolam redarguebat, et "conueniens
credidit aliqua, tam de Fausti quam de libris ... Augustini, certa
capitula ... inserere" ⁽⁸²⁾.

- 9.IX.520 Sed adhuc non desistit Iustinianus et iterum (die 9.IX.520), "ut Horm.132
Amul.235
nihil ultra remaneat in ambiguum", per Ioannem antistem, Hera-
clianum presbyterum et Constantinum diaconum Constantinopoli-
tanos epistolam dirigit ad Hormisdam "ut super omnibus ... inte-
grum responsum accipiant". Et eisdem fere uerbis, quibus antea
(die 9.VII.520) insistit: "Nobis etenim uidetur, quoniam filius dei
uiui d. n. I. C. ex uirgine Maria natus, quem praedicat summus apo-
stolorum 'carne passum', recte dicitur 'unus in trinitate' cum patre spi-
rituque sancto regnare', maiestatisque eius personam 'in trinitate'
⁽⁸³⁾ et 'ex trinitate' non infideliter credimus ... " ⁽⁸⁴⁾.

- a.523 Anno 523 ⁽⁸⁵⁾ Ioannes presbyter et archimandrita, et Venerius dia-
conus ⁽⁸⁶⁾ ad Fulgentium aliosque episcopos, exsules in Sardinia,

(80) POSSESS., *Relatio ad Horm.* die (18).VII.520 = [HORM.], *Epist.* 115 (p. 916-917) = *Epist.* 230^{AVELL.} (p. 695-696).

(81) HORM. PAPA, *Epist. ad Possess.* die 13.VIII.520 = HORM., *Epist.* 124 (p. 926-931) = *Epist.* 231^{AVELL.} (p. 696-700) = MAXENT., *Adu. epist. Horm.*, *Epist.* (infra, p. 115-121) = MAXENT., *Adu. epist. Horm.*, *Resp.* (infra, p. 125-142, passim).

(82) MAXENT., *Adu. epist. Horm.*, *Resp.*, II, 15, (XL) (infra, p. 142-143, 602/605). — Hoc iam tempore "libros Fausti esse haereticos" monet MAXENTIVS, *ibid.* (infra, p. 143, 606/607).

(83) Cf. IVSTINIAN., *Epist. ad Horm.* die 9.VII.520 = [HORM.], *Epist.* 120, 3 (p. 922) = *Epist.* 198^{AVELL.}, 6 (p. 656, 8/12.14) : u. supra, p. xxxv adnot. 75.

(84) IVSTINIAN., *Epist. ad Horm.* die 9.IX.520 = [HORM.], *Epist.* 132, 1-2 (p. 954-955) = *Epist.* 235^{AVELL.}, 2-3 (p. 715, 19/20.15/16.20/25) : u. supra, p. xxxv adnot. 75.

(85) Cf. PL 45, col. 1779 adnot. c : "In exsilio receperunt (episcopi) epistolam Ioannis et Venerii; hanc uero iis responsionem nonnisi post finitum exsilium reddiderunt (cf. CC 91, p. vii adnot. 18). Nam cap. xix (CC 91A, p. 456, 330/331) laudant tres libros 'de ueritate praedestinationis et gratiae', quos Fulgentius, ut in ipsius 'Vita', cap. xxix legitur, 'iam reuersus de exsilio confecit'".

(86) Cf. supra, p. xxiii adnot. 7.

epistolam dirigunt ⁽⁸⁷⁾, quae iam non exstat. "Pro gratia, qua saluamur" certant ⁽⁸⁸⁾ Ioannes et Venerius, et episcopis "significant quosdam fratres in quaestione de gratia dei et humano arbitrio non rectum tenere catholicae fidei tramitem, sed aduersus dei gratiam eleuare uelle humani arbitrii libertatem" ⁽⁸⁹⁾. Inter alia "dicunt quod, se dicentibus quod Esau et Iacob necdum natis, Iacob per misericordiam gratuitam eligitur, Esau autem originali peccato detentus, iusto iudicio dei est odio habitus, illi e contrario dicunt, in Esau figuram esse populi Iudaeorum, ex futuris malis operibus condemnandi, in Iacob uero figuram esse populi gentium, ex futuris bonis operibus saluandi" ⁽⁹⁰⁾; et "dicunt, sola dei misericordia saluari hominem, illi autem dicunt, nisi quis uoluntate propria cucurrit et elaborauerit, saluus esse non poterit" ⁽⁹¹⁾, quod episcopi 'digne utrumque teneri, si rectus seruetur ordo' ⁽⁹²⁾ aestimant; et quod "illud etiam dicunt: 'Deus est enim qui operatur in uobis et uelle et operari, pro bona uoluntate', illi autem dicunt: 'Si uolueritis et audieritis me, bona terrae comedetis' " ⁽⁹³⁾, episcopi, 'si utrumque sicut oportet animus in fide tranquillus acceperit, nulla de gratia dei et humano arbitrio quaestio remanere' ⁽⁹⁴⁾ opinantur, et alteram partem rescripti Hormisdæ papæ ad Possessorem ⁽⁹⁵⁾ in memoriam reducunt ⁽⁹⁶⁾.

a.523 Reducti de exilio episcopi responsum dederunt ⁽⁹⁷⁾; Fulgentius
inter et
a.526 etiam libros tres 'de ueritate praedestinationis et gratiae' ⁽⁹⁸⁾
eisdem Ioanni presbytero et Venerio diacono dedicat ⁽⁹⁹⁾.

(87) Cf. FVLG. e.a., *Rescr. ad Ioan. et Vener.* = FVLG. e.a., *Epist.* 15, 2 (CC 91A, p. 447, 24): "Accepimus itaque uestrae caritatis epistolam".

(88) FVLG., *De uerit. praedest. et grat.*, I, (1), 1 (CC 91A, p. 458, 2/3).

(89) FVLG. e.a., *Rescr. ad Ioan. et Vener.* = FVLG. e.a., *Epist.* 15, 2 (CC 91A, p. 447-448, 29/32).

(90) FVLG. e.a., *ep.c.* = FVLG. e.a., *Epist.* 15, 6 (CC 91A, p. 449, 94/100).

(91) FVLG. e.a., *ep.c.* = FVLG. e.a., *Epist.* 15, 11 (CC 91A, p. 452, 182/184).

(92) FVLG. e.a., *ep.c.* = FVLG. e.a., *Epist.* 15, 11 (CC 91A, p. 452, 184/185).

(93) FVLG. e.a., *ep.c.* = FVLG. e.a., *Epist.* 15, 13 (CC 91A, p. 453, 218/220).

(94) FVLG. e.a., *ep.c.* = FVLG. e.a., *Epist.* 15, 13 (CC 91A, p. 453, 220/222).

(95) Cf. HORM. PAPA, *Epist. ad Possess.* die 13. VIII. 520 = HORM., *Epist.* 124, 4-5 (p. 929-931) = *Epist.* 231^{AVELL.}, 10-15 (p. 699, 6 - 700, 18) = MAXENT., *Adu. epist. Horm.*, *Epist.*, II, 11-15 (infra, p. 119-121, 69/108) = MAXENT., *Adu. epist. Horm.*, *Resp.*, II, 11-15, (XL) (infra, p. 142, 587/601, passim).

(96) Cf. FVLG. e.a., *Rescr. ad Ioan. et Vener.* = FVLG. e.a., *Epist.* 15, 18 (CC 91A, p. 456, 314/337).

(97) FVLG. e.a., *ep.c.* = FVLG. e.a., *Epist.* 15 (CC 91A, p. 447-457). — Cf. supra, p. xxxvii adnot. 87.88-94.

(98) FVLG., *De uerit. praedest. et grat.*, I-III (CC 91A, p. 458-548). — Cf. supra, p. xxxvi-xxxvii adnot. 85.88.

(99) FVLG. e.a., *Rescr. ad Ioan. et Vener.* = FVLG. e.a., *Epist.* 15, 18 (CC 91A, p. 456, 327/331): "Vnus ex nobis ..., illis omnibus, quae memoratos fratres aduersus gratiam et praedestinationem intimastis uel sentire uel dicere, tribus libris uestro nomini dedicatis sufficienti disputatione respondit".

Illum Ioannem Scytham monachum ⁽¹⁰⁰⁾ eundem esse ac hunc Ioannem, nunc presbyterum et archimandritam ⁽¹⁰¹⁾ (ac Ioannem tunc episcopum Tomitanae urbis ⁽¹⁰²⁾) credere fas est ⁽¹⁰³⁾.

- 6.VI.533 'Postea Iustinianus imperator, Scytharum monachorum tutelam
25.III.534 accusauerant, suscipiens ⁽¹⁰⁴⁾, a Ioanne II impetrauit, ut Scytharum
formulam approbaret Acoemetasque condemnaret ⁽¹⁰⁶⁾; ui enim
communicationis idiomatum haec formula iustificari potest. Ad tres
uero quaestiones a Iustiniano propositas, respondit papa in epistula
ad senatores Constantinopolitanos' ⁽¹⁰⁶⁾: "Iustinianus imperator
... de his tribus quaestionibus orta certamina fuisse significauit: (I)
Vtrum 'unus ex trinitate' Christus et deus noster dici possit, hoc est
una de tribus personis sanctae trinitatis sancta persona. (II) An deus
Christus carne pertulerit impassibilis deitate. (III) An proprie et uera-
citer <dei genetrix materque dei uerbi ex ea incarnati> mater domini
dei nostri I. C. Maria semper uirgo debeat appellari ... — (I) Vnum
enim ex sancta trinitate Christum esse ... in his exemplis euidenter
ostendimus: ... (II) Deum uero carne passum his nihilominus robo-
remus exemplis: ... (III) Gloriosam uero sanctam semper uirginem
Mariam et proprie et ueraciter dei genetricem matremque dei
uerbi ex ea incarnati ab hominibus catholicis confiteri recte doce-
mus ..." ⁽¹⁰⁷⁾.

Anall. 847-81

Anall. 910-83

Anall. 84

Cum usque ad nouam editionem ab E. Schwartz datam ⁽¹⁰⁸⁾, Col-
lectio "Palatina" Mario Mercatori tribueretur, i.e. saec. v ⁽¹⁰⁹⁾, Ioan-
nem illum, cuius 'Disputatio de Nestorianis et Eutythianis' tamquam
appendix olim collectioni iuncta erat ⁽¹¹⁰⁾ tenebatur Tomitanae

(100) Cf. *Documenta et testimonia*, supra, p. VIII-XV : 1.2-11.34-38.40.47-48.60.

(101) Cf. *Documenta et testimonia*, supra, p. XVI : 62-63.

(102) Cf. *Documenta et testimonia*, supra, p. XVI : 64-65.

(103) Cf. supra, p. XXIII adnot. 7; infra, p. XXXIX adnot. 114; p. XLI adnot. 135.

(104) Cf. IUSTINIAN. IMP., *Epist. ad Ioan. II* die 6.VI.533 (PL 66, col. 140-17^b), inserta in IOAN. II, *Epist. (2) ad Iustinian.* die 25.III.534 = *Epist. 84^{AVELL.}*, 7-21 (p. 322, 6-325, 11), et in AGAPIT., *Epist. ad Iustinian.* die 18.III.536 = *Epist. 91^{AVELL.}*, 8-22 (p. 344, 25-347, 19).

(105) Cf. IOAN. II, *Epist. (2) ad Iustinian.* die 25.III.534 = *Epist. 84^{AVELL.}* (p. 320-328).

(106) Denzinger, *Enchir.*, p. 138-139 (monitum ad Ioan. II).

(107) IOAN. II, *Epist. (3) ad senat. Constantinopol.* (PL 66, col. 20^{a-c}; col. 20^b; col. 21^b; col. 22^{b-23^a}; Denzinger, *Enchir.*, p. 139 n. 401). — Cf. supra, p. XXIV adnot. 17.

(108) Schwartz, *Collectio Palatina, sine qui fertur Marius Mercator*, ACO I, v-1, 1924, p. 1-181 (collectio primaria); — cf. infra, p. 183-234.

(109) Cf. Schwartz, *Collect.*, p. VII : "Fatali errore uirorum doctorum qui s. XVII Collectionis Palatinae notitiam propagauerunt, factus est ut eam fere sine discrimine Mario Mercatori adscriberent".

(110) Cf. SCYTH. MON., *Coll. Palat.*, Epilog. (infra, p. 234, 22/26).

urbis episcopum fuisse 'post Timotheum concilio Epheseno a. 431 superstitem et ante Alexandrum synodi Constantinopolitanae a. 449 subscriptorem' (111).

a.534 (7)
inter et
a. 550

Collectione tandem suo compositor reddita, i.e. monacho Scytharum s. VI in ipso Ioanne uiuo (112), Schwartz (113) recte concludit Ioannem Tomitanum episcopum fuisse a. circiter 530 inter et a. 550; et eum eundem esse ac illum Ioannem Scytham monachum (114), quam opinionem non omnes secuti sunt (115), quae sententia uero aliis 'magis placet' (116).

Scythia monachus in Collectione "Palatina" non solum aliorum scripta collegit, sed ipse 'Disputationem XII capitulorum Cyrilli Alexandrini et sic dictorum Nestorii Anti anathematismorum' (117) et 'Refutationem quorundam Nestorii dictorum' (118) composuit; ipsius etiam 'Epilogo' collectio concluditur (119), in quo collector 'se Ioannis Tomorum urbis prouinciae Scythicae episcopi sermonem contra Nestorianos et Eutychianos propositurum esse pollicetur' (120). Adiecit itaque Ioannis Tomitani 'Disputationem', quae excidit in collectionis primariae forma codicis Palatini (121). Huius 'Disputationis' textus a Morin ante tres saeculi partes inuentus et editus (122), formam primariam non praebet qua collectioni adiecta fuerit. Nam nunc primum feliciter inuentus est, a R. Weijenburg (123), textus 'Epilogi' collectoris (124) una cum illo Ioannis Tomitani 'Dis-

(111) Morin, *Jean*, p. 74; — u. P.B. Gams, *Series episcoporum ecclesiae catholicae*, 1873, p. 428.

(112) Cf. Schwartz, *Collect.*, p. VIII.

(113) Ignarus, ut uidetur, editionis illius Ioannis Tomitani 'Disputationis' iam ante annos uiginti a Morin data. — Cf. infra, p. xxxix adnot. 121.

(114) Cf. Schwartz, *Collect.*, p. VIII. — Cf. supra, p. xxxviii adnot. 103.

(115) Cf. Siegmund, *Überlief.*; — Fransen, *Collect.*; — Devreesse, *Théod.*, qui 'Disputationem' Ioannis Tomitani circa a. 400 scriptam esse asseuerat, quod impossibile uidetur cum praecipuus illius fons sit ille "Praedestinatus", qui a. 432-440 adscribitur a B. Fischer, *Verzeichnis der Sigel für Kirchenschriftsteller* (Vetus latina 1/1), Freiburg, 1963³ sqq., sub siglo PRAE; a. 432-435 uero a M. Abel, *Le "Praedestinatus" et le pélagianisme*, RTAM xxxv, 1968, p. 5-25 (in casu p. 6: "L'ensemble a dû être composé à Rome, entre 432 et 435, soit peu après le décès d'Augustin"). Cf. infra, p. xl adnot. 130.

(116) Dekkers, *CPL*, p. 154; — Bark, *Maxent.*

(117) SCYTH. MON., *Disput. xii capit.* (infra, p. 195-213).

(118) SCYTH. MON., *Refut. Nestor.* (infra, p. 214-224).

(119) SCYTH. MON., *Coll. Palat.*, Epilog. (infra, p. 231-234).

(120) Schwartz, *Collect.*, p. VIII. — Cf. SCYTH. MON., *Coll. Palat.*, Epilog. (infra, p. 234, 22/29).

(121) Cf. Schwartz, *Collect.*, p. VIII: "quos (sermone Ioannis Tomitani) etsi is qui collectionem in eam quae in codice Palatino exstat formam redegit, non recepit".

(122) Morin, *Jean*. — Infra, p. 234-239 (col. sinistra). — Cf. supra, p. xxxix adnot. 113.

(123) Vide infra, p. 181.

(124) Infra, p. 231-234 (col. dextra).

putationis' ⁽¹²⁵⁾, sub titulo "Responsa catholici ...", nec dubitare licet textum hunc propius primariam formam esse, cum excerptus sit ex perfectiore et antiquiore exemplare adhuc textum 'Disputationis' praebente; et, cum textus 'Epilogi' in 'Responsis catholici' ⁽¹²⁶⁾ paene idem sit ac ille in codice Palatino ⁽¹²⁷⁾, dubium non est quin et textus 'Disputationis' in iisdem 'Responsis catholici' ⁽¹²⁸⁾ etiam similis sit textus collectionis primariae. Textus uero a Morin vulgatus ⁽¹²⁹⁾ longe discrepat ab illo in 'Responsis catholici', cuius, ut diximus ⁽¹³⁰⁾, praecipuus fons est ille "Praedestinatus" ⁽¹³¹⁾.

Haec sufficit rettulisse nec in rerum tenuitatem descendere scopo nostro congruit.

Intricatam quaestionem soluere non intendimus, praetereolae tamen non possumus. Nam absque ullo discrimine scriptores moderni etiam hodierni illum 'abbatem' Scytham nunc *Ioannem Maxentium* tunc *Maxentium* appellant, raro *Maxentium Ioannem*, licet nusquam appellatio illa q.e. 'Ioannes Maxentius' reperiatur, neque ista q.e. 'Maxentius Ioannes' — si unicum codicem *L* excipias collectionem opusculorum amplectentem, ubi tum 'Maxentius Ioannes' tum 'eiusdem' inuenitur (*doc. 3-33*) ⁽¹³²⁾.

In omnibus ceteris testimoniis 'abbas' ille *Maxentius* et 'monachus' iste *Ioannes* perspicue distincti sunt. Sed etiam in illo codice *L*, in solo illo primo opusculo q.e. 'Libellus fidei', qui non nomine 'Maxentii Ioannis' uel 'eiusdem' inscribitur, in ipsa genuina inscriptione ipse auctor se *exiguum Maxentium* nominat (*doc. 2*), itemque Dioscorus legatus (*doc. 54*) eum *Maxentium* appellat. Percipere

(125) Infra, p. 235-239 (col. dextra).

(126) Titulus *Responsa catholici aduersus peruersa opuscula Theodoriti Nestoriani* (infra, p. 231, 1/3) manifeste ad collectionem "Palatinam" refert: 'catholici': u. infra, p. 196, 23; p. 200, 130; p. 201, 166; p. 202, 184; p. 203, 217; p. 204, 232; p. 205, 258; p. 206, 280; p. 207, 299; p. 208, 329; p. 209, 353; p. 213, 453; p. 233, 8; — 'peruersa opuscula Theodoriti Nestoriani': u. infra, p. 229, 10/11; — 'Theodoriti Nestoriani' (scil. *Cyrensis*): u. infra, p. 225 n. VII, (40) - 229 n. XI, (50).

(127) Nam solae significantes discrepantiae sunt hae (infra, p. 232-234): 8 licet *P*, libet *rectius* (liber) *C* — 17 gentilibus *P*, gentibus *rectius C* (cum *I Cor. 1, 23 et Cassian.*) — 28 effudit *P*, offudit *rectius C* (cf. p. 68, 502 et p. 223, 279).

(128) Infra, p. 235-239 (col. dextra).

(129) Infra, p. 235-239 (col. sinistra).

(130) Cf. supra, p. xxxix adnot. 115.

(131) Vide infra, p. 235 sq. (app. fontium).

(132) Cf. infra, p. xli adnot. 137. — Abbreuiatione *doc.* referimus ad *Documenta et testimonia*, supra, p. VIII-XVI.

omnino non possum quo sensu uel qua ratione E. Schwartz 'igitur' nomen illud 'signum fuisse' contendit ⁽¹³³⁾.

Hoc iam certe constat : *Maxentius* Romam non iit, sed Constantinopoli degebat ⁽¹³⁴⁾. *Ioannes* uero et *Leontius* monachi, amici cum fuerunt Dionisii (*doc. 1*) tum parentes exstabant magistri militum Vitaliani (*doc. 41, 42*), saepius coniuncte nominantur (*doc. 1, 34-38, 47, 48*) necnon a Iustiniano simul intentissima cura subueniuntur (*doc. 47-49*). Hi manifeste duces fuerunt delegationis monachorum, 'inter quos' separatim *Leontius* indicatur (*doc. 42*) ; *Ioannes* probabiliter primus inter pares exstabat, et separatim contra eum scripsit Trifolius (*doc. 60*).

Nec hypothesis reicienda est quod *Ioannes* monachus (*doc. 36, 37, 46-49, 60*) idem fuerit ac *Ioannes* presbyter et archimandrita (*doc. 62, 63*) qui 'abbati' Maxentio succederet et dein ille *Ioannes* Tomitanae urbis episcopus effectus esset (*doc. 64, 65*) ⁽¹³⁵⁾.

Contra omnia ista testimonia, pluribus codicibus tradita, in quibus 'abbas' ille *Maxentius* et 'monachus' iste *Ioannes* perspicue, ut uidimus, distincti sunt, stat unicus codex *L* in quo, quamuis primum opusculum solo nomine *exigui Maxentii* inscriptum sit (*doc. 2*), coniuncta reperiuntur illa nomina *Maxentius Ioannes seruus dei* (*doc. 3, 7, 8, 10, 11*) — passim '*eiusdem*' (*doc. 4-6, 9*).

Litem dirimere tentare non audeo utrum istis testimoniis fides habenda sit qui *Maxentium* dinoscunt *Ioanne* (et reuera *Maxentius* Constantinopoli degebat dum *Ioannes* Romam pergebat ⁽¹³⁶⁾), an isto unico codice *L* qui nomina illa iungit *Maxentius Ioannes seruus dei* attamen in proprio suo indice (*doc. 40*) ea separat *Maxentii, Ioannis, seruorum dei* ⁽¹³⁷⁾.

(133) Schwartz, *Maxent.*, p. v : "Non est igitur dubium quin Maxentii nomen quod Dioscorus usurpauit, signum fuerit, proprio Ioannis nomini additum".

(134) Vide Altaner, *Leontius*, p. 380 : "Auf Grund dieses Quellenbefundes haben wir das Recht zu behaupten, dass Iohannes Maxentius nicht Mitglied der nach Rom reisenden Delegation gewesen ist". — Cf. infra, p. xli adnot. 136.

(135) Cf. supra, p. xxiii adnot. 7 ; p. xxxviii adnot. 103.

(136) Cf. supra, p. xli adnot. 134.

(137) Reuera codex *L* (Laud.misc.92, olim coniunctus codici Laud.misc.580) etiam illius Ioannis Tomitanae urbis episcopi "Disputationis de Nestorianis et Eutychianis" textum praebet (f. 174-175) diuersum a forma primaria qua collectioni 'Palatinae' adiecta fuit (cf. supra, p. xxxix-xl adnot. 122-129 et infra, p. 181 adnot. 9).

CONSPECTVS CODICVM

OXFORD, *Bodleian Library*,

L : Laud.misc.92. s. IX².

("Liber s̄ci Kyliani" n. "CI") ⁽¹⁾.

[f. usque 174 :

FVLGENTII (*tractatus et epistulae* PL 65, col. 151-360 :) ;

Ad Monimum, lib. III (CC 91, p. 1-64) ;

Dicta regis Trasamundi et contra ea responsionum lib.
I (CC 91, p. 67-94) ;

Ad Trasamundum, lib. III (CC 91, p. 97-185) ;

Epistula I, Ad Optatum (CC 91, p. 189-197) ;

Epistula II, Ad Gallam uiduam (CC 91, p. 197-211) ;

Epistula III, Ad Probam (CC 91, p. 212-229) ;

Epistula IV, Ad Probam (CC 91, p. 229-235) ;

Epistula V, Ad Eugippium abbatem (CC 91, p. 235-240) ;

Epistula VI, Ad Theodorum senatorem (CC 91, p. 240-244) ;

Epistula VII, Ad Venantiam (CC 91, p. 244-254) ...

Explicit epistola s̄ci Fulgenti epi ad Venantiam consulimus (*sic*).]

f. 174-175 :

Sancti IOHANNIS Tomitanae ciuitatis episcopi, prouinciae Scythiae, De duabus haeresibus Nestorianorum et Eutychianistarum, nuper exortis post obitum beatæ memoriae Augustini episcopi, breuissima utilis-
simaque instructio (*infra*, p. 234-239).

L : Laud.misc.580. s. IX².

(Sancti Kyliani Wirceburgensis)

(olim coniunctus codici Laud.misc.92) ⁽¹⁾.

f. 2-9 :

Libellus fidei oblatus legatis apostolicae sedis Constantinopolim, quem accipere noluerunt ; susceptus est uero Romae a beato papa Hormisda et in conuentu episcoporum siue totius ecclesiae necnon etiam omnium senatorum lectus, catholicus est per omnia approbatus (*infra*, p. 5-25).

(1) Cf. B. BISCHOFF - J. HOPMANN, *Libri sancti Kyliani. Die Würzburger Schreibschule und die Dombibliothek im VIII. und IX. Jahrhundert* (Quellen und Forschungen zur Geschichte des Bistums und Hochstifts Würzburg, IV), Würzburg, 1952, pp. 37-38 (n. 38) ; 130 (nn. 115-116) ; — E. SCHWARTZ, *ACO* IV, II, pp. I-V ; *ACO* IV, III-1, p. 33.

Grates deo et persoluo A. DE LA MARE, bibliothecae Bodleianae, pro nonnullis lectionibus codicum L urbanissime ad me delatis.

f. 9-10 :

Capitula MAXENTI IOHANNIS edita contra Nestorianos et Pelagianos ad satisfactionem fratrum (*infra*, p. 29-30).

f. 10-11 :

EIVSDEM Professio breuissima catholicae fidei (*infra*, p. 33-36).

f. 11 :

EIVSDEM Breuissima adunationis ratio uerbi dei ad propriam carnem (*infra*, p. 39-40).

f. 11^v-13^v :

EIVSDEM Responsio contra Acefalos qui post adunationem stulte unam profitentur in Christo naturam (*infra*, p. 43-47).

[f. 13^v-18^v :

LEONIS I PAPAE Epistula ad Flavianum episcopum contra Eutychianos (*Epist.* 28) (*PL* 54, col. 755-781^A).]

f. 18^v-48 :

Praefatio Dialogi MAXENTI IOHANNIS serui dei contra Nestorianos (*infra*, p. 51-52) ;

Capitula libri primi (*infra*, p. 53-54) ;

Dialogi liber primus (*infra*, p. 55-72) ;

EIVSDEM Capitula libri secundi (*infra*, p. 73-75) ;

<Dialogi liber secundus> (*infra*, p. 76-110) ;

f. 48-50 :

Epistola, quae dicitur esse papae HORMISDAE, Ad Possessorem episcopum Africae qui est Constantinopoli (*Horm., Epist.* 124 = 231^{A^{VELL}}) (*infra*, p. 115-121).

f. 50-67^v :

Responsio MAXENTI IOHANNIS serui dei aduersus epistolam quam ad Possessorem a Romano episcopo dicunt haeretici destinatam (*infra*, p. 123-153).

[f. 67^v :

In hoc codicæ continentur libri s̄ci Fulgentii ēpsi ad Monimū Obiectionis regis Affricæ Drasamundi. Itē contra ipsū s̄ci Fulgentii ēpsi libri ·iiii·. Eiusdē s̄ci Fulgentii epi ad diuersos Maxentii. Ioha. seruorū dī dialogi contra Nestorianos ;]⁽²⁾.

(2) Cf. "Catalog. 1000" (Würzburg, *Universitätsbibliothek*, M.p.th.f.40, ff. 1^r + 46^{r-v}), f. 1ra 22-23 : "Liber fulgentii de fide. Eiusdem de Mysterio dei Eisdem ad probam famulam dei", f. 1rb 2 : "Liber maxentii" ; — B. BISCHOFF - J. HOPMANN, *o.c.*, pp. 130 (n. 115) ; 151-152.

ROMA, *Biblioteca Casanatense*,

C : 2010. s. XI ex.

(uetus n. B.V.17)

(Farfa uel Roma) ⁽⁵⁾.

f. [166^v] 168^v - [167^v] 169^v :

LXXX. Responsa catholici aduersus peruersa opuscula
Theodoriti Nestoriani (*infra*, p. 231-239) ⁽⁶⁾.

VATICANO, CITTÀ DEL, *Bibl. Apostolica Vaticana*,

P : Palat.lat.234. s. IX.

f. 1-93 :

Collectio 'Palatina' (*infra*, p. 183-234) ⁽⁵⁾.

V : Vat.lat.3787. s. XI in.

(uetus n. 903) ⁽⁶⁾.

Collectio Auellana, Epist. 231 :

Epistula HORMISDAE PAPAE Ad Possessorem episcopum
(*Horm.*, *Epist.* 124 = 231^{A^VELL}) (*infra*, p. 115-121).

G : Vat.lat.4961. s. X ex. uel XI in.

(uetus n. CLXXXVIII)

(olim Monasterii S. Crucis Fontis Auellanae).

Collectio Auellana, Epist. 231 :

Epistula HORMISDAE PAPAE Ad Possessorem episcopum
(*Horm.*, *Epist.* 124 = 231^{A^VELL}) (*infra*, p. 115-121).

(3) Cf. S. GIORGI, *Appunti su alcuni manoscritti del 'Liber Pontificalis'* (Archivio della Società romana di storia patria, XX), Roma, 1897, pp. 278-280; — P. FOURNIER - G. LE BRAS, *Histoire des collections canoniques en Occident*, II, Paris, 1932, p. 39; — Lidia AVITABILE (e.a.), *Censimento dei codici dei secoli xi-xii. Istruzioni per la datazione* (Studi Medievali. Serie terza, IX), Spoleto, 1968, pp. 1147-1148; — e.a.

(4) In collectione quadam in cv capitulis, quae incipit (f. [140^v] 142^v : "de episcoporum transmiratione, et quod non temere iudicentur, regulae quadraginta iiii, ex chronica graeca"; — Eadem "Responsa" olim exstabant etiam in codice ROMA, *Biblioteca Vallicelliana*, Tom.XVIII, teste ipso codice (ff. 136vb-143rb) : "Haec sunt quae in hoc codice habentur ... cccccxxxviii. Responsa catholica aduersus peruersa opuscula Theodoriti Nestoriani ..."; iste titulus uero iam periit.

(5) Cf. E. SCHWARTZ, *ACO* I, v-1, pp. 1-v; — *ACO* IV, III-1, p. 33.

(6) Cf. *ACO* IV, III-1, p. 58.

RATIO LEGENDI

VOCES ABBREVIATAE

<i>a.</i>	anno
<i>abbr.</i>	abbreviatus, -tio
<i>add.</i>	addidit, -derunt, -tus
<i>adn(ot).</i>	adnotauit, -tus, -tio
<i>adscr.</i>	adscripsit, -tus
<i>al(in).</i>	alinea
<i>al.m.</i>	alia manu
<i>alt.</i>	alter
<i>app.</i>	apparatus
<i>a(rt).</i>	articulus
<i>ca.</i>	circa
<i>cancell.</i>	cancellauit, -tus
<i>c(ap).</i>	capitulum, caput
<i>cett.</i>	ceteri
<i>cf.</i>	confer, conferatur
<i>c(it).</i>	citatus
<i>cod(d).</i>	codex manuscriptus, (-dices -ti)
<i>col.</i>	columna(e)
<i>compend.</i>	compendium, -diose
<i>compil.</i>	compilauit, -tus
<i>coni.</i>	conicio, -iecit, -iectura
<i>corr.</i>	correxerit, -rectus, -rigendus
<i>crit.</i>	criticus
<i>def.</i>	deficit, -ciunt
<i>del.</i>	deleuit, -tus
<i>deperd.</i>	deperditus
<i>diff(ic).</i>	difficilior
<i>dub.</i>	dubius
<i>e.a.</i>	et alibi, et alii
<i>ed(d).</i>	edidit, -tio(nes), -tor(es)
<i>emend.</i>	emendauit, -tus, -tio
<i>ep(ist).</i>	epistula(e)
<i>e.q.s.</i>	et quae similia
<i>eras.</i>	erasit, -sus
<i>etc.</i>	et cetera
<i>euanid.</i>	euanidus
<i>exc(erp).</i>	excerpsit, -tus, -tum
<i>ex(empl).</i>	exemplum
<i>excid.</i>	excidit, -derunt
<i>excl(us).</i>	exclusit, -sus, -siue
<i>e(x).g(r).</i>	exempli gratia
<i>exp.</i>	expunxit, -ctus
<i>expl(ic).</i>	explicit, -ciunt
<i>f(ol)., fo</i>	folium, -lia
<i>fort.</i>	fortasse

<i>frag.</i>	fragmentum, -ta
<i>gloss.</i>	glossa(e)
<i>homoeot(el).</i>	homoeoteleuton
<i>i.</i>	in
<i>ib(id).</i>	ibidem
<i>i.c.</i>	in casu
<i>id.</i>	idem
<i>i.e.</i>	id est
<i>illeg.</i>	illegibilis
<i>inc(ip).</i>	incipit, -piunt
<i>incl(us).</i>	inclusiue
<i>inf(er).</i>	inferior
<i>inscr.</i>	inscripsit, -tus, -tio
<i>interp.</i>	interpunxit, -ctus
<i>interp.</i>	interpretatus (est)
<i>i.q.</i>	idem quod
<i>iterat.</i>	iteraui, -tus
<i>laud.</i>	laudatus
<i>lect.</i>	lectio
<i>lib.</i>	liber, -bri
<i>l(in).</i>	linea(e)
<i>lit(t).</i>	littera(e)
<i>ll.</i>	lineae
<i>l(oc).</i>	locus
<i>m.</i>	manus
<i>m(ar)g.</i>	(in) margine
<i>ms(s).</i>	codex manuscriptus, (-dices -ti)
<i>mut.</i>	mutauit, -tus
<i>not.</i>	nota
<i>n(um).</i>	numerus
<i>om.</i>	omisit, -serunt, -ssus
<i>o(p).</i>	opus
<i>p(ag).</i>	pagina(e)
<i>parall.</i>	parallelus
<i>pet(it).</i>	petiuit, -tus
<i>pp.</i>	paginae
<i>pr.</i>	primus, prior
<i>praem.</i>	praemisit, -ssus
<i>prooem.</i>	prooemium
<i>prol(og).</i>	prologus
<i>ps.-</i>	pseudo-
<i>q.e.</i>	qui (quae, quod) est
<i>ras.</i>	rasura

<i>rec(ens).</i>	recentior
<i>redintegr.</i>	redintegrauit, -tus, -tio
<i>rel(iq)., rell.</i>	reliqui, -qua
<i>rep(ert).</i>	repertus
<i>repet.</i>	repetiuit, -tus
<i>rest.</i>	restituit
<i>s.</i>	sub, supra
<i>s(aec).</i>	saeculum
<i>sc(il).</i>	scilicet
<i>sec.</i>	secundus
<i>secl(us).</i>	seclusit, -sus
<i>serm.</i>	sermo
<i>s.l.</i>	sub linea, supra lineam
<i>spur.</i>	spurius
<i>sq(q).</i>	sequens, (-tes)
<i>s.u.</i>	sub uoce, supra uocem
<i>subscr.</i>	subscripsit, -tus, -tio
<i>sup(er).</i>	superior
<i>suppl.</i>	suppleuit, -tus
<i>suprascr.</i>	suprascripsit, -tus
<i>tab.</i>	tabula
<i>tert.</i>	tertius
<i>thes.</i>	thesis
<i>tir.</i>	tironianae (notae)
<i>tit.</i>	titulus
<i>t(om).</i>	tomus
<i>tr.</i>	transtulit, -latus ; transposuit, -situs
<i>u.</i>	uide
<i>uac.sp.rel.</i>	uacuo spatio relicto
<i>u(ar).l(ect).</i>	uarians lectio, -tes -nes
<i>ult.</i>	ultimus
<i>uol.</i>	uolumen

* * *

SIGNA

*	rasura unius litterae (<i>in apparatu critico</i>)
~	transposuit, -situs
[]	his signis inclusa sunt quae delenda uidentur
< >	his signis inclusa sunt quae supplenda uidentur
† †	his signis inclusa sunt quae pessumdata uidentur.

MAXENTII
ALIORVMQVE SCYTHARVM MONACHORVM

NECNON

IOANNIS
TOMITANAE VRBIS EPISCOPI

OPVSCVLA

MONITVM

Notae quintuplici tabulato dispositae sunt sub textu, ita :

Loci S. Scripturae.

Fontes.

Testimonia.

Raro, praeter in apparatu ad *Libellum fidei*, infra, p. 5-25.

Apparatus criticus.

Lectiones principis editionis opusculorum Maxentii, cura Ioannis DOBNECK (*Cochlaeus*) a. 1520 ⁽¹⁾, afferimus ex apparatu critico editionis Eduardi Schwartz.

Redintegrationes, duplicia et loci paralleli.

Passim.

(1) Cf. E. SCHWARTZ, *ACO* IV, II, p. I-III.

LIBELLVS FIDEI
OBLATVS LEGATIS APOSTOLICAE SEDIS
CONSTANTINOPOLIM
QVEM ACCIPERE NOLVERVNT
SVSCEPTVS EST VERO ROMAE
A BEATO PAPA HORMISDA
ET IN CONVENTV EPISCOPORVM
SIVE TOTIVS ECCLESIAE
NECNON ETIAM OMNIVM SENATORVM
LECTVS
CATHOLICVS EST PER OMNIA APPROBATVS

MONITVM

Codex ⁽¹⁾ :

OXFORD, *Bodleian Library*,
L : Laud.misc.580. s. IX^a. f. 2-9.

Editiones :

a) *lin. 1/425* :
Dominis ... illi :

Schwartz : SCHWARTZ, Eduardus, *Acta Conciliorum Oecumenicorum*,
IV, II (Argentorati, 1914), "Iohannis Maxentii Libelli",
p. 3-10 ("Libellus fidei")
(ex codice *L*).

b) *lin. 1/105* :
Dominis ... firmare :

Migne^a : MIGNE, J.P., *Patrologiae Cursus completus, Series Graeca*
prior, LXXXVI-1 (Lutetiae Parisiorum, 1860), col. 75^D-
78^D ("Ioannis Maxentii Epistola ad legatos Sedis aposto-
licae").

c) *lin. 106/425* :
Igitur ... illi :

Migne^a : MIGNE, J.P., *Patrologiae Cursus completus, Series Graeca*
prior, LXXXVI-1 (Lutetiae Parisiorum, 1860), col. 79^A-
86^D ("Eiusdem De Christo professio").

d) *lin. 361/425* :
His ... illi :

Migne^L : MIGNE, J.P., *Patrologiae Cursus completus, Series Latina*,
XLV, col. 1771^(c)-1772^(c) ("Scytharum monachorum De
gratia dei professio contra Pelagianos").

(1) Cuius lectiones afferimus ex editione *Schwartz*. — Cf. *supra*, p. XLII.

LIBELLVS FIDEI

OBLATVS LEGATIS APOSTOLICAE SEDIS CONSTANTINOPOLIM
 QVEM ACCIPERE NOLVERVNT
 SVSCEPTVS EST VERO ROMAE A BEATO PAPA HORMISDA
 ET IN CONVENTV EPISCOPORVM SIVE TOTIVS ECCLESIAE
 NECNON ETIAM OMNIVM SENATORVM LECTVS
 CATHOLICVS EST PER OMNIA APPROBATVS

DOMINIS VIRIS BEATISSIMIS GERMANO ET IOANNI EPISCOPIS,
 FELICI ET DIOSCORO DIACONIS, BLANDO PRESBYTERO ET VNI-
 VERSAE LEGATIONI APOSTOLICAE SEDIS, LIBELLVS AB EXIGVO
 MAXENTIO, ET OMNIVM QVI MECVM SVNT.

(PROLOGVS)

5 I. (1.) Quoniam nonnulli — uidentes nos contra eos, qui
 inimico proposito uenerabilis Chalcedonensis concilii fidem
 ni<tun>tur euertere, patrum proferre sententias, et nouis
 prauorum argumentationibus uerbis catholicis obuiare — :
 augmentum aliquod nos in fide facere iudicant aut certe
 10 contra statuta uenire concilii, necessario credidimus probabi-
 libus documentis hanc inconuenientem ab eorum animis ex-
 purgare opinionem, docentes : nullatenus esse contrarium,

I. 5/7 qui ... fidem nituntur euertere] cf. DIONIS. EXIG., Praef. 7, 1 [CC 85, p. 63, 8]
 (quas ... fidem molitur euertere). 8 obuiare] cf. DIONIS. EXIG., Praef. 7, 3 [CC 85,
 p. 64, 39] (obuiamus).

Tit. praem. INCIPIT L Schwartz, IOANNIS MAXENTII EPISTOLA AD LEGATOS SEDIS
 APOSTOLICAE Migne^o LEGATVS L SENATORVM] SERVATORVM L.

Inscr. 1 Iohanne L, Iohanni Schwartz 2 presbytero] b70 L 3 sedis aposto-
 licae ~ Migne^o libellus] om. Migne^o 4 omnium] omnibus Migne^o sunt]
 add. salutem Migne^o.

I. 6 Chalcedonensis L Schwartz 7 nitur L 10 necessarium credimus
 Migne^o (cf. infra, lin. 99.364)

Tit. cf. MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Resp. I, 9, (xxxv) [infra, p. 138, 483/
 484 ; p. 139, 491/492].

I. 5/10 contra eos, qui ... nouis prauorum argumentationibus ..., necessario credidimus] cf.
 SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (1), 1 [CC 91A, p. 551 = infra, p. 157, 7/12]
 (pernecessarium ... credimus, ... contra haereticos ..., qui prauis et iniquis argumentis).
 7 nituntur euertere] cf. infra, lin. 84 (moluntur corrumpere). 8 obuiare] cf. infra, lin.
 85 (obuiare). 11/12 ab ... opinionem] cf. infra, lin. 94/95.

si ex eorum patrum sententiis, quos ipsa recepit synodus, falsam docuerimus haeticorum esse sententiam, qua eam
 15 quasi contraria atque inconuenientia docere his, quae ante se fuerunt, conciliis tentant astruere.

II. (2.) Et primo quidem, catholicam fidem augmentum aliquod posse recipere, improbum est credere, quia, cum sit perfecta et plena in omnibus, augmentum recipere non potest
 20 — hoc enim sine dubio augmentum recipit : quod imperfectum est. Si autem non de intelligentia fidei, sed de uerbis agitur, hoc non est semper contrarium, quia aliquando explanationem fidei, uerborum facit adiectio, aliquando corruptionem — quod non augmentum, sed detrimentum est potius fidei. Qua-
 25 propter tunc adiectio uerborum uerenda est : quando non explanationem, sed corruptionem aut contrarietatem fidei operatur. (3.) Quod si omnis adiectio uerborum catholicae fidei noxia creditur : cur beatus Cyrillus, ad destruendam Nestorii impiam interpretationem sancti symboli, in concilio
 30 Epheseno tam multa<s> sanctorum patrum sententias proferens, nullum reprehensionis dignum fecis<se> augmentum creditur ? Quod si ideo augmentum fecisse non creditur, quia non in ipso sancti symboli mathemate ipsas sanctorum patrum sententias inseruit, sed eas extrinsecus proferens sinceris-
 35 simum sensum eiusdem sancti symboli reddidit manifestum : aequae ergo eos et de nostra paruitate conuenit iudicare, qui non in ipso termino uenerabilis Chalcedonensis concilii inserimus patrum sententias, sed eas extrinsecus contra inimicos pro ipsius defensione proferimus. Sic denique beatus
 40 papa Leo etiam defensione eiusdem concilii coactus est, diuersorum patrum sententiis — per illa quae dicuntur

II. 28/29 *ad destruendam ... interpretationem*] cf. DIONIS. EXIG., Praef. 6, 1 [CC 85, p. 59, 15/16] (*blasphemia ... damnantia*).

13 quas *Migne* recipit *Migne* 15 his] *om. Migne* quae] qui L.

II. 20/21 est imperfectum ~ *Migne* 24 fides L 25 uerenda] uitanda *Migne* 30 Epheseno L *Schwartz*, Ephesino *Migne* multa L 31 fecisse] *rest. Schwartz*, fecis L, recipere *Migne* 32 fecisse] recipere *Migne* 33 in] *om. Migne* 36 eos] *om. Migne* 37 Chalcedonensis L *Schwartz* 38 eis *Migne* 40 defensione] *restitui*, definitionem L, post defensionem *Migne*, post definitionem *Schwartz* (*cum Cocbl.*) est] *om. Migne*.

II. 28/31 *beatus ... proferens*] cf. infra, lin. 65/68.

encyclia — contradicentium ora obstruere, et prauo-
rum nouas adinventiones atque calumnias dissipare.

III. (4.) Quorum etiam nos exempla sequentes, his, qui
45 errorem propriae impietatis quasi ex auctoritate synodi con-
firmare nituntur, et uerba simpliciter atque integre a sanctis
patribus edita ad suam prauitatem conantur retorquere,
compulsi sumus, sanctorum uirorum probatissimorumque
doctorum sententiis armati, occurrere, et impias assertiones
50 eorum per dei gratiam refutare, euidenter arguentes eos a fide
sanctorum patrum eiusdemque concilii esse penitus alienos.
(5.) Quid enim? : contra synodum et non magis pro synodo
est, si contra inimicos Chalcedonensis concilii, qui eam contra
sanctorum patrum fidem uenisse calumniantur, sanctorum
55 uirorum, qui ante ipsam in ecclesia claruerunt, sententias
proferentes, docuerimus : nihil nouum aut sanctorum patrum
fidei contrarium a memorato fuisse concilio statutum? —
praesertim cum incipientes beatissimi patres, qui in ipsa
synodo conuenerunt, sensum propriae fidei explanare ita de
60 se manifesta uoce testentur, dicentes : *Sequentes igitur* et nos
sanctissimos patres, confitemur et cetera.

IV. (6.) Qui autem retractationem concilii esse iudicant,
contra haeticorum nouas adinventiones quippiam ex libris

II. 42 *contradicentium ora obstruere*] cf. Ps. 62, 12; Rom. 3, 19.

III. 45/46 *confirmare nituntur*] cf. TRIPOL., Epist. ad Faust., 7 [CC 85, p. 140, 79]
(*confirmari conantur*). 58/59 *qui ... conuenerunt*] cf. DIONIS. EXIG., Praef. 2b, 4 [CC
85, p. 41, 63/64] (*qui ... conuenerunt*). 60/61 CONCIL. CHALCED., Actio V, Definitio
fidei, 34 [ACO II, I-2, p. (325) 129, 23]; Versio antiqua, 34 [ACO II, III-2, p. (396)
137, 23].

III. 45 quasi] *om. Migne* 58 Chalcedonensis L. Schwartz eum Migne
60 dicentur L. (et nos] *om. Concil.Chalced., II.cc.*) ; (cf. *infra*, lin. 106) 61
(sanctissimos] *ἀγίους* = sanctos *Concil.Chalced., II.cc.*) ; (cf. *infra*, lin. 106) (con-
fitemur] *ὁμολογεῖν* ... = confiteri *Concil.Chalced., II.cc.* [*sed ὁμολογοῦμεν* ... =
confitemur K²]) ; (cf. *infra*, lin. 107).

IV. 63 ex] in Migne

42 *contradicentium ora obstruere*] cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (1), 2 [CC 91A,
p. 551 = *infra*, p. 158, 28] (*iniqua loquentium ora obstruere*).

III. 48/49 *sanctorum ... sententiis armati*] cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (1), 2
[CC 91A, p. 551 = *infra*, p. 157, 26/27] (*sanctorum ... auctoritate muniti*).

proferre sanctorum <patrum> aut id quod conuenienti ratio-
 65 ne collectum fuerit, primo arguant beatum Cyrillum, qui
 (sicut superius edocuimus) perfecto et firmo sanctorum pa-
 trum manente symbolo, ad destruendam impiam interpreta-
 tionem Nestorii, diuersorum patrum sententias protulit, et
 beatum Leonem, qui similiter sanctorum patrum testimoniis
 70 statuta uenerabilis Chalcedonensis synodi cum fide patrum
 conuenire docuit; et tum demum nos quasi retractatores
 concilii arguere poterunt, qui per sanctorum patrum bene
 prolatas sententias refellimus haeticorum fallaciam. (7.) Ne-
 mo enim recte reprehenditur retractare synodum, nisi qui, de
 75 ipsius statutis iudicans, non pro ipsa sed contra ipsam, patrum
 proferre tentat sententias, sicut haeretici faciunt. Qui autem,
 non contra ipsam sed pro ipsa, patrum sententias proferunt,
 defensores sunt, non retractatores, concilii. Frustra ergo
 omnino nos synodum retractare arguunt, quos uident, non
 80 contra ipsam sed pro ipsa, patrum proferre sententias — quia
 synodus, alteram fidem aut mathema, praeter sanctorum
 patrum, tradere, his, qui ad catholicam fidem confugiunt,
 prohibuit; non autem, haeticorum prauitati aut eis, qui
 sensum eius moliantur corrumpere, rationabilibus documen-
 85 tis, uetuit, obuiare. (8.) Vnde superfluum est etiam illud, quod
 nobis obicitur, quia, quod synodus non dicit, nullatenus dici
 debere: quia multa sunt quae non dicuntur a synodo nec in
 ulla scriptura canonica, et tamen, cum ratio postulauerit, ea
 nullatenus proferre ambigimus, sicut est: trinitas; aut cum

IV. 81/83 *alteram ... prohibuit* cf. CONCIL. CHALCED., Actio v, Definitio fidei, 34 (sanctio) [ACO II, 1-2, p. (326) 130, 5/9]; Versio antiqua, 34 (sanctio) [ACO II, III-2, p. (397) 138, 6/10]. 84 *moliantur corrumpere* cf. DIONIS. EXIG., Praef. 7, 1 [CC 85, p. 63, 8] (*molitur euertere*). 85 *obuiare* cf. DIONIS. EXIG., Praef. 7, 3 [CC 85, p. 64, 39] (*obuiamus*). 87/90 *nec in ulla scriptura ... ingenuus* cf. AVG., De trin., XV, XXVI, (47) [CC 50A, p. 528, 110/112] (*pater ... ideo solus appellatur ingenuus, non quidem in scripturis sed in consuetudine disputantium*). 88 *cum ratio postulauerit* cf. DIONIS. EXIG., Praef. 7, 3 [CC 85, p. 64, 32] (*cum ratio poposcerit*).

64 patrum] *suppleui* (cf. ex.gr. *supra*, lin. 7.30 et *infra*, lin. 72.75.77.80), om. L Migne^o, uirorum *suppl.* Schwartz (cf. *supra*, lin. 54/56) 66 firmo] primo Migne^o
 70 Chalcedonensis L Schwartz 73 repellimus Migne^o 74 reprehendatur
 Migne^o 79 synodo L 81 mathemata Migne^o 85 uetuit] uelit Migne^o

IV. 65/68 *beatum ... protulit* cf. *supra*, lin. 28/31. 84 *moliantur corrumpere* cf. *supra*, lin. 7. 85 *obuiare* cf. *supra*, lin. 8.

90 de patre dicimus quia : ingenitus est ; et alia plura. *Nec enim in rebus considerandum est*, sicut dicit beatissimus Augustinus, *quid uel sinat uel non sinat dici usus sermonis nostri, sed quis rerum ipsarum intellectus eluceat.*

(LIBELLVS FIDEI)

V. (9.) His ita se ha<be>ntibus, beatissimi, ad expurgandam et auferendam ab omnium animis suspicionem (sicut iam superius praefati sumus), nunc iam qualiter de incarnatione tantum dominica sentiamus, siue quid de gratia dei — non qua creamur, sed de ea qua recreamur — sapiamus, necessario uobis credidimus facere manifestum, quia nulla nobis est nunc de filii dei diuinitate, *qua constat et unitus est patri et spiritui sancto*, dubietas. Si quid ergo in hac satisfactione fidei nostra contrarium catholicae fidei aut sanctorum patrum traditionibus uestra sanctitas iudicauerit, instruere et emendare dignetur ; si autem conuenientem, propria auctoritate firmare.

90/93 Avg., De trin., V, vii, (8) [CC 50, p. 213, 12/14].

V. 101 Procl., De fide, III (deperd.).

V. 101 item, sed ex alia uersione : INNOC. MARON., De his qui unum ex trinitate I.C. dubitant confiteri, 27 ("sancti Procli ex sermone de fide") [ACO IV, II, p. 73, 14/15] ; ex quo : IOAN. II, Epist. ad senat., 12 ("item eiusdem") [ACO IV, II, p. 208, 6].

90 (Nec) non Aug., l.c.) 91 (est in rebus considerandum ~ Aug., l.c.).

V. 94 hantibus L 94/95 expurgandam] rest. Schwartz (ut supra, lin. 11/12), expugnandam L Migne^o 98 de^a] om. Migne^o 99 credimus Migne^o (cf. supra, lin. 10, et infra, lin. 364) 100 est] om. Migne^o 102 nostrae Migne^o.

V. 94 His ... beatissimi] cf. infra, lin. 361. 90/90 nunc iam ... sapiamus] cf. infra, lin. 361/363. qualiter ... sentiamus ... de gratia dei ... qua recreamur] cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (vi), 14 [CC 91A, p. 557 = infra, p. 165, 197/198] (qualiter de Christi gratia sentiamus qua ...). 90/98 de incarnatione ... gratia dei] cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (i), 1 [CC 91A, p. 551 = infra, p. 157, 8/9] (de incarnatione et dispensatione diuina). 90/100 necessario ... manifestum] cf. infra, lin. 363/364 ; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (i), 1 [CC 91A, p. 551 = infra, p. 155, 7/12] (pernecessarium ... credimus ... suggerere). 102/104 catholicae fidei aut ... traditionibus ... conuenientem] cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (i), 2 [CC 91A, p. 157 = infra, p. 157, 24/25] (catholicae fidei conueniens et ... traditionibus).

(DE INCARNATIONE DOMINICA)

VI. (10.) Igitur sequentes in omnibus fidem sanctorum patrum, confitemur unum eundemque filium dei, dominum nostrum Iesum Christum, perfectum eundem in diuinitate, perfectum eundem in humanitate; deum uerum, et hominem uerum eundem ex anima rationali et corpore; <h>omousion patri secundum diuinitatem, <h>omousion nobis eundem secundum humanitatem, per omnia nobis similem absque peccato; ante saecula quidem a patre natum secundum diuinitatem, in nouissimis autem diebus eundem propter nos et nostram salutem ex Maria uirgine <dei> genetrice secundum humanitatem: unum eundemque Christum, filium dominum unigenitum, in duabus naturis inconfuse, incommutabiliter, indiuisae, inseparabiliter cognoscen-

VI. 112 per ... peccato] cf. Hebr. 4, 15.

VI. 106/124 CONCIL. CHALCED., Actio V, Definitio fidei, 34 [ACO II, I-2, p. (325) 129, 23 - (326) 130, 3]; Versio antiqua, 34 [ACO II, III-2, p. (396) 137, 23 - (397) 138, 5] 107/123 confitemur ... erudiuit] item, sed ex alia uersione: Form. Libell. fid., 2 [CC 85, p. 152, 54 - 154, 99].

VI. inscr. EIVSDEM (scil. 'Ioannis Maxentii') DE CHRISTO PROFESSIO Migne^o 106 (sequentes igitur ~ Concil.Chalced., II.cc.) ; (cf. supra, lin. 60) (in omnibus) om. Concil.Chalced., II.cc.) 106/107 (fidem sanctorum patrum] τοῖς ἁγίοις πατέρας = sanctos patres Concil.Chalced., II.cc.) ; (cf. supra, lin. 61) 107/108 (confitemur ... Christum] ὁμολογεῖν ... Χριστόν συμφώνως πάντες ἐκδιδάσκουμεν = confiteri ... Christum consonanter omnes docemus Concil.Chalced., II.cc., sed ὁμολογοῦμεν ... Χριστόν = confitemur ... Christum Concil.Epbes., II.cc.) ; (cf. supra, lin. 61) 107 (unum eundemque confit. filium ~ Concil.Chalced., II.cc.) (dei] om. Concil.Chalced., II.cc.) 108 (eundem perfectum¹ ~ Concil.Chalced., I.c. uers. antiq.) (diuinitate] θεότητι = deitate Concil.Chalced., II.cc.) 108/109 (eundem perfectum² ~ Concil.Chalced., I.c. uers. antiq.) 109 (uerum¹⁻²] ἀληθῶς¹⁻² = uere¹⁻² Concil.Chalced., II.cc.) 110 rationale L omousion L Schwartz, (consubstantialem Concil.Chalced., I.c. uers. antiq.) 111 (diuinitatem] θεότητα [καθ'] = deitatem et Concil.Chalced., II.cc.) omousion L Schwartz, (consubstantialem Concil.Chalced., I.c. uers. antiq.) 112 nobis] om. Migne^o 113 a) de Migne^o (Concil.Chalced., I.c. uers. antiq. = ἐκ γενε:) (natum] γεννηθέντα = genitum Concil.Chalced., II.cc.) (diuinitatem] θεότητα = deitatem Concil.Chalced., II.cc.) 114 (et] add. διὰ = propter Concil.Chalced., II.cc.) (salutem nostram ~ Concil.Chalced., I.c. uers. antiq.) 115 dei genetrice] ita Migne^o Schwartz (cum Cochl.) (Concil.Chalced., II.cc.) (om. dei) genetricem L 116 dominum] dei Migne^o duas naturas Migne^o 117 (incommutabiliter] ἀτρέπτως = inmutabiliter Concil.Chalced., II.cc.) 117/118 (cognoscendum] γνωρίζομενον = agnoscendum Concil.Chalced., II.cc.)

VI. 106/107 sequentes ... patrum] cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (1), 2 [CC 91A, p. 551 = infra, p. 158, 28/29] (in fide sanctorum patrum perseverantes).

dum, in nullo naturarum diuersitate propter unitatem perimenda, sed salua potius proprietate utriusque naturae, <et> in una
 120 *persona unaque subsistentia concurrente, non in duabus personis partiendum aut diuidendum, sed unum <et> eundem filium unigenitum deum uerbum, dominum Iesum : sicut ab initio nobis prophetae de eo, et ipse nos Christus erudiuit, et patrum tradidit symbolum.*

125 *VII. (11.) Has igitur duas naturas dei uerbi, domini nostri Iesu Christi — hoc est diuinitatis et humanitatis —, naturaliter siue substantialiter — secundum traditionem patrum — credimus et confitemur unita(s), eo quod natura inuiolabilis dei uerbi, naturae est unita passibili, beato Athanasio dicente :*
 130 *Verbum caro, non caro uerbum factum est. Verbum autem caro factum dicitur : quia uerbi facta est caro, et non alicuius hominis ; hoc est : deus homo factus est, et dicitur caro, ne praetereatis*

VII. 130/131 Ioh. 1, 14.

VII. 130/134 (ps.-) ATHAN., De incarn. d.n.I.C. (contra Apollinarium), I, 10 [PG 26, col. 1109^a] — (cf. Altaner, ['Athanas.'], BZ 41, p. 55 sq. = TU 83, p. 404 ; Id., 'Skyth.', HJ 72, p. 574 sq. = TU 83, p. 497 sq.).

118/119 (in nullo n. diuersitate p. u. perimenda] οὐδαμοῦ τ. τ. φ. διαφορᾶς ἀνηρημένης δ. τ. ζ. = nusquam sublata differentia n. p. u. *Concil.Chalced., II.cc.)* 118 diuersitatem L. *Migne*^a (unitatem] ἐνωσιν = unionem *Concil.Chalced., II.cc.)* 118/119 perimendam L. *Migne*^a 119 sed] om. *Migne*^a (sed s. potius] σ. δὲ μᾶλλον = magisque s. *Concil.Chalced., II.cc.)* et] *suppleui* (iuxta *Concil.Chalced., II.cc.)*, om. L. *Migne*^a Schwartz 119/120 (eis ἐν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν = in unam personam atque subsistentiam *Concil.Chalced., II.cc.)* 120 duas personas *Migne*^a (iuxta *Concil.Chalced., II.cc.)* 121 patiendum aut diuidendum *Migne*^a, (μεριζόμενον ἢ διαριζόμενον = partitum siue diuisum *Concil.Chalced., II.cc.)* et eundem] restitui (iuxta *Concil.Chalced., II.cc.)*, eundem L., eundemque *Migne*^a Schwartz 122 (Iesum] add. Χριστόν = Christum *Concil.Chalced., II.cc.)* (ab initio] ἀνωθεν = ante *Concil.Chalced., II.cc.)* (nobis = ἡμῖν] post patrum, lin. 123, tr. *Concil.Chalced., II.cc.)* 123 prophetae] add. dixerunt *Migne*^a eo] deo *Migne*^a (nos] add. Ἰησοῦς = Iesus *Concil.Chalced., II.cc.)* 123/124 et^a ... symbolum] om. *Migne*^a (symbolum tradidit ~ *Concil.Chalced., I.c. uers. antea*).

VII. 127 siue substantialiter] om. *Migne*^a traditionem] add. sanctorum *Migne*^a 128 unita L. eo quod] eoque *Migne*^a 129 beato] beatissimo simul atque doctissimo *Migne*^a

VII. 125/128 igitur ... unitas] cf. MAXENT., Capit., α' (1) [infra, p. 29, 1/4] ; MAXENT., Resp. c. aceph., II, (3) [infra, p. 44, 23/26] ; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (II), 3 [CC 91A, p. 552 = infra, p. 158, 33/36]. 120/128 naturaliter ... unitas] cf. MAXENT., Capit., γ' (3) [infra, p. 29, 12/14] ; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (III), 5 [CC 91A, p. 552 = infra, p. 159, 60/61].

- carnis nomen. Cur ergo non sufficit uobis naturalis unio uerbi ad propriam carnem, et quia deus homo factus est ?*. His congrue
 135 beatus Cyrillus ad Nestorium : *Non enim inquit dicimus : quod dei natura conuersa aut immutata facta sit caro, uel quod in totum hominem — qui est ex anima et corpore — transformata sit ; sed illud magis : quod carnem animatam anima rationali sibi copulauerit uerbum substantialiter, <et> ineffabiliter <et>*
 140 *incomprehensibiliter factus sit homo et nuncupatus sit filius hominis ; nec nuda tantum uoluntate nec assumptione personae, sed quod diuersae quidem naturae in unum conuenerint : unus tamen ex utraque Christus et filius, non euacuata aut sublata naturarum diuersitate propter unionem.*
 145 **VIII. (12.)** Horum igitur sanctorum patrum doctrinam sequentes, abominamur omnia eorum deliramenta : qui filium filio copulatum, aut dominum domino, aut alterum inhabita(n)tem in altero, aut alterum alteri confitentur unitum secundum affectum aut gratiam aut dignitatem aut aequalem
 150 honorem siue auctoritatem, aut secundum conuncupationem aut concordiam aut illustrationem, siue secundum inoperationem, aut personalem factam credunt unionem, beato

135/144 CYRILL. ALEXANDR., Epist. IV (ad Nestorium), <3> [PG 77, col. 45^{a-c}], in CONCIL. EPHES., Coll. Vaticana, IV, 3 [ACO I, I-1, p. 26, 25 - 27, 3] ; Versiones latinae : Coll. Veronensis, XIV, 3 [ACO I, II, p. 38, 29] ; Coll. Casinensis, VI, 3 [ACO I, III, p. 21, 5/12] ; Coll. Palatina, XXVI (transl. MAR. MERCAT.), 3 [ACO I, V-1, p. 50, 14/22] ; Coll. Quesneliana, LXVI, 3 [ACO I, V-2, p. 338, 25/31] ; — in CONCIL. CHALCED., Gesta actionis primae, 240 [ACO II, I-1, p. 105, 12/18] ; Versio antiqua, 240 [ACO II, III-1, p. 83, 11/19] ; e.a. (cf. ACO IV, III-1, p. 171 sq.).

VIII. 147/150 copulatum ... honorem siue auctoritatem] cf. DIONIS. EXIG., Praef. 6, 2 [CC 85, p. 60, 38/45].

133 nobis Migne^a 135 beatus] sanctissimus theologus Migne^a 136 (aut immutata] om. Cyrill., l.c.) 138 quod] add. cum Schwartz (contra text. Cyrilli, l.c.) anima rationale L, et animam rationalem Migne^a 139 uerbum] add. et filius dei Migne^a substantialiter et ineffabiliter et] restitui (iuxta Cyrill., l.c.), substantialiter ineffabiliter (fort. ex -it a ... it a male compact.) L Schwartz, subsistentia-
 144 unionem Migne^a.

VIII. 147 aut dominum domino] om. Migne^a 147/148 inhabitatem L 148 aut alterum] alterum autem Migne^a

134/135 His congrue beatus] cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VIII), 27 [CC 91A, p. 561 = infra, p. 171, 343] (His congrue beatissimus) ; infra, p. 21, 334/335.

VIII. 146/148 cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (IV), 10 [CC 91A, p. 556 = infra, p. 163, 158/159]. 149/152 secundum ... unionem] cf. MAXENT., Capit., γ' (3) [infra, p. 29, 14/16] ; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (III), 5 [CC 91A, p. 553 = infra, p. 160, 67/71].

Cyrillo in capitulo tertio contra Nestorium dicente : *Si quis in uno Christo diuidit substantias post unitatem, sola eas societate conectens secundum dignitatem aut auctoritatem aut potentiam, et non magis conuentu ad unitatem naturalem, anathema sit.* Similiter beatus Gregorius in epistula ad Cledonium : *Si quis inquit sicut in propheta secundum gratiam dicit inoperasse deum uerbum, et non substantialiter factam confitetur uniti-*
 155 *nem, sit uacuu melioris inoperationis, magis autem et plenus deterioris. (13.)* Vnam uero duarum naturarum subsistentiam siue personam, quam nobis ueneranda Chalcedonensis synodus tradidit, nullius alterius nisi dei uerbi incarnati et hominis facti confitemur ; propter quod nec illam sententiam, quam
 165 quasi contrariam quidam synodo aestimant, id est, unam naturam dei uerbi incarnatam, auertimur, quia nihil aliud nisi unam subsistentiam siue personam in duabus naturis docet unitis. Vnde et beatus Flauianus, huius urbis episcopus, in libello, quod de fide sua Theodosio dedit imperatori, ad
 170 excludendos eos, qui, sicut duas naturas, ita duas praedicant subsistentias, unam dei uerbi naturam incarnatam confiteri

158/157 CYRILL. ALEX., Epist. xvii (ad Nestorium), anath. γ' [PG 77, col. 120°], in CONCIL. EPHES., Coll. Vaticana, vi, 12, anath. γ' ; cxlviii, 10, anath. γ' ; clxix, 22 [ACO I, i-1, p. 40, 28/30 ; I, i-5, p. 18, 21/23 ; I, i-6, p. 116, 10/12] ; Versiones latinae : Coll. Veronensis, xvii, 12, anath. iii [ACO I, ii, p. 50, 38/40] ; Coll. Casinensis, viii, 12, anath. iii [ACO I, iii, p. 34, 1/3] ; Coll. Palatina, xxxvii, anath. γ' ; xxxix, 19, anath. iii ; xl, 20, anath. iii ; lvi, anath. iii [ACO I, v-1, p. 73, 30/32 ; p. 120, 10/12 ; p. 147, 15/17 ; p. 183, 1/3] ; Transl. DIONIS. EXIG., 12, anath. iii [ACO I, v-2, p. 243, 4/6 ; PL 67, col. 17^e] ; e.a. (cf. ACO IV, iii-1, p. 172 sq.). 154/155 *societate conectens secundum dignitatem aut auctoritatem* cf. DIONIS. EXIG., Praef. 6, 2 [CC 85, p. 60, 38/45] (*coniunctionem quandam et societatem ... dignitate quadam et auctoritate*). 157/161 GREG. NAZ., Epist. ci (ad Cledonium, contra Apollinarem), 22 [PG 37, col. 180^a ; SChr 208, p. 46, 3/6], in CONCIL. EPHES., Coll. Vaticana, liv, 14 [ACO I, i-2, p. 44, 1/2] ; Coll. Veronensis, xvii, 25 [ACO I, ii, p. 57, 13/15] ; Coll. Casinensis, xxiv, 89 [ACO I, iii, p. 73, 1/3] ; Coll. Palatina, xxxviii, 20 [xiv] [ACO I, v-1, p. 94, 8/9] ; e.a. (cf. ACO IV, iii-1, p. 243 sq.).

157 Didonium Migne^o 158 (deum uerbum) *om. Greg., l.c.* 162 Chalcedonensis L Schwartz 163 incarnatio L 165 synode L 166 auertimus Migne^o 168 quod] quem Migne^o sua] *om. Migne^o* Theodosio dedit imperatori] Theodosius imperator Migne^o

158/157 cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (iii), § [CC 91A, p. 553 = infra, p. 160, 72/76] ; SCYTH. MON., Disput. xii capit., γ' [infra, p. 201, 156/159]. 157/161 cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (iii), § [CC 91A, p. 553 = infra, p. 159, 63/67]. 161/168 cf. MAXENT., Capit., α' (1) [infra, p. 29, 4/6] ; MAXENT., Resp. c. aceph., ii, (3) [infra, p. 44, 25/26] ; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (ii), § [CC 91A, p. 552 = infra, p. 158, 36/43].

non dubitauit, dicens : *Etenim ex duabus naturis Christum post incarnationem ex uirgine sancta siue post assumptam naturam humanam, in una subsistentia siue persona, unum Christum, unum filium, unum dominum confitemur ; et unam quidem naturam dei uerbi incarnata(m) non renuimus confiteri.*

IX. (14.) Quapropter impie quidam, personam quidem homini, subsistentiam uero deo uerbo credunt a synodo deputatam : non quo nesciant apud synodum idipsum esse
 180 subsistentiam quod et personam, sed ne aperte uideantur duas subsistentias aut duas personas introducere, hoc pessimo abutuntur argumento. Nos autem, unum et idem sentientes subsistentiam esse quod et personam, non dicimus trinitatem in Christo inhabitare — sicut Theodori Mopsuesteni et Nestorii
 185 sectatores, quasi quod extra trinitate(m) sit Christus —, sed deum uerbum unigenitum filium patris, dominum nostrum Iesum Christum, qui pro nobis passus est carne, unum de tribus subsistentiis unius deitatis credimus esse. Nec enim uerendi sunt hi, qui nos reprehendere tentant — dicentes : eo
 190 quod trinitatem diuidere est, Christum dicere 'unum de trinitate' —, cum et *ex trinitate*, et, quod amplius est, *unus trium*

173/176 FLAVIAN., Rescriptum de fide (ad Theodosium imperatorem), in CONCIL. CHALCED., Epistularum Coll. H, 1 [ACO II, 1-1, p. 35, 17/21] ; Versiones latinae : Epistularum ante gesta Coll., 1 [ACO II, III-1, p. 5, 17/20] ; Coll. Sangermanensis, Liberati Breuiarium, XI [ACO II, v, p. 116, 30/34].

IX. 183/184 cf. THEOD. MOPS., De incarn., 7 [PG 66, col. 976]. 190/192 *Christum ... Augustino* cf. IVSTINIAN., Epist. ad Hormisdam, dd. 9.VII.520 (= Hormisd., Epist. CXX, 3 [in Coll. Auellana = Epist. CXCVI, 6]) [ed. Thiel, Epist., p. 922, 9/15] ; CSEL 35-2, p. 656, 12/19]. 191 *ex trinitate* AVG., De trin., II, IX, (16) ; II, X, (19) ; II, XV, (26) ; II, XV, (26) ; III, PROOEM., (3) [CC 50, p. 101, 56/57 ; p. 106, 112 ; p. 114, 47 ; p. 115, 67 ; p. 130, 83], apud [DIONIS. EXIG.], Exempla ss. patr., 1.3.4.5.6.7 [CC 85, p. 85, 4 ; p. 86, 20.23/24.31.36 ; p. 87, 44]. *unus trium* AVG., Enchir., XII, 38 [CC 46, p. 71, 23], apud [DIONIS. EXIG.], Exempla ss. patr., 20 [CC 85, p. 90, 124].

VIII. 173/176 item, sed ex alia uersione : INNOC. MARON., Epist. de collatione cum Seuerianis habita, 34 [ACO IV, II, p. 175, 12/15].

172 ex] ita L (Concil. Chalced., II. cc.) [sed &v = in Epist. coll. H, l. c. add. M 8)] 176 incarnata L non] unde Migne^o.

IX. 177 quidam (Cocbl.) quidem L 179 quod Migne^o 180 persona Migne^o 184 sicut] add. consueuerunt Migne^o theothoriani psteni L, Theodori Mopsuesteni Migne^o, Theodori Mampsuesteni Schwartz 185 quod] quid Migne^o trinitate L 188 diuinitatis Migne^o esse credimus ~ Migne^o 189 eo] Ego (Nego ?) Migne^o 191 et¹] om. Migne^o

IX. 186/188 *dominum ... esse* cf. MAXENT., Capit., 8' (4) [infra, p. 29, 17/20] ; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (rv), 8 [CC 91A, p. 555 = infra, p. 162, 128/132].

a beato dictum sit Augustino. (15.) Denique in libro enchiridii, dum ageret de id quod dictum est *natum deum uerbum ex spiritu sancto et Maria uirgine*, inter cetera ait : *Sed, cum illam*
 195 *creaturam, quam uirgo concepit et peperit, quamuis ad solam filii personam pertinentem, tota trinitas fecerit — neque enim separabilia sunt opera trinitatis — : cur in ea facienda solus spiritus nominatus est ? An, et quando unus trium in aliquo opere nominatur, uniuersa opera intelleguntur trinitatis ?*
 200 (16.) Rursus, in libro secundo de trinitate : *Virum inquit indiscrete deus apparuerit patribus nostris antequam Christus ueniret in carne, an aliqua ex trinitate persona, an singillatim quasi per uices appareat ?* ; et iterum, post pauca : *Neque hic ergo inquit euidenter apparet utrum aliqua ex trinitate persona,*
 205 *an dominus ipse trinitas — de quo dictum est : Dominum deum tuum adorabis et illi soli seruias — uisus est Abrahae.*

X. (17.) Sed his paulo manifestius beatus Proclus, huius urbis episcopus — quem etiam ueneranda recepit synodus Chalcedonensis —, ad Armenios, cum contra Theodori blasphemias, qui quaternitatem pro trinitate *<im>*pie dogmatizauit, petitus ab ipsa gente, scriberet, eiusdemque blasphemias

IX. 205/206 Deut. 6, *13 ; 10, *20 ; Matth. 4, 10 ; Luc. 4, 8.

193/194 Avg., Enchir., XII, 38 [CC 46, p. 71, 10/11]. 194/199 Avg., Enchir., XII, 38 [CC 46, p. 71, 19/24], apud [DIONIS. EXIG.], Exempla ss. patr., 20 [CC 85, p. 90, 120 - 91, 125]. 200/203 Avg., De trin., II, IX, (16) [CC 50, p. 101, 55/57], apud [DIONIS. EXIG.], Exempla ss. patr., 3 [CC 85, p. 86, 19/21]. 203/206 Avg., De trin., II, X, (19) [CC 50, p. 106, 112/115], apud [DIONIS. EXIG.], Exempla ss. patr., 4 [CC 85, p. 86, 23/26].

X. 200 ad Armenios] non exstat in PROCL., Tom. ad Armen. ; fort. in De fide, III (deperd.) : scil. in "his quae de ratione fidei conscripsit" [ACO IV, II, p. 73, 29].

193 id] eo Migne^o (natum deum uerbum ex] de deo deus, homo autem natus est de Aug., l.c.) 194 (et] add. de Aug., l.c.) 199 (personam filii ~ Aug., l.c. ; Exempl.ss.patr., l.c.) 198 spiritus] Christus Migne^o ; (add. sanctus Aug., l.c. ; Exempl.ss.patr., l.c.) in] om. Migne^o 199 uniuersae Migne^o opera intelleguntur trinitatis] restitui (iuxta Aug., l.c.^{cod. A} ; opera trinitatis intelleguntur), opera intellegitur trinitatis L Migne^o Schwartz, (operari trinitatis intellegitur Aug., l.c.^{coll. eod.} ; opera trinitas intellegitur Exempl.ss.patr., l.c.^{cod. A}) 203 (appareat] om. Aug., l.c. ; Exempl.ss.patr., l.c.) 205 (dominus] deus Aug., l.c. ; Exempl.ss.patr., l.c.) (quo] add. uno deo Aug., l.c. ; Exempl.ss.patr., l.c.) 206 est] fuerit Migne^o (iuxta Aug., l.c. ; Exempl.ss.patr., l.c.).

X. 200 Chalcedonensis L Schwartz 210 qui] quam (fort. quando) Migne^o impie (Cochl.) pie L 211 peteretur Migne^o gente] add. ut Migne^o

refutaret, de hac sententia est locutus, dicens : *Sed sciscitaris me fortassis illum nouicium uanumque sensum seu uaniloquium, dicens quia : Qui confitetur eum, qui crucifixus est, Christum*
 215 *deum, et patrem et spiritum sanctum crucifixum confitetur, si una est trinitatis natura. Ego autem e contrario obicio tibi, et quaero : Vnus ex trinitate est, qui crucifixus est, an alius aliquis ex<tra> trinitate<m> ? : et si quidem unus, solutum est iurgium ; si autem alius aliquis, praeter trinitatem quartus est sine dubio*
 220 *gloriae dominus, et ab illa glorificatione, qua seraphim glorificant, existit extraneus — illa autem animalia trinitatem laudant, et unitatem confitentur. Hoc autem si non mendaciter docet uox illa : quomodo quartus, quos non plasmauit, saluauit ; aut chirographum peccatorum destruxit in cruce, qui non habet*
 225 *potestatem peccata dimittere si non est, secundum te, deus ?.* (18.) Et iterum post aliquanta : *Si autem proferas mihi inquit dicens quia : Qui confitetur crucifixum deum filium, et patrem et spiritum crucifixum confitetur, super aquam scribis et super arenam aedificas. Attende igitur catholicae fidei neruos, et*
 230 *abluere impudentiam tuam. Quid enim est, quod nos sapimus ? In hac ipsa essentia, qua constat et unitus est filius patri et spiritui, non dicimus eum passum, sed carne, qua ex nobis et pro nobis est factus. Non autem alius est factus, nisi unus de trinitate ; et crucifixus est carne, qua factus est ; et non est passus*
 235 *diuinitate, qua unitus est patri et spiritui, ut et ipsos con-crucifixos dicamus. Si autem diceremus eum diuinitate crucifixum, reuera in trinitate passionem induceremus ; si autem dicimus quod in carne sua passiones uerbum suscepit, confitemur quia et*

X. 220/221.221/222 *glorificationes ... glorificant. illa ... confitentur*] cf. Is. 6, 2-3. 224/225 *qui ... deus*] cf. Marc. 2, 7 ; Luc. 5, 21.

212/225 PROCL., De fide, III (deperd.). 220/240 PROCL., De fide, III (deperd.).

X. 212/225 *Sed ... dimittere*] item, sed ex alia uersione : INNOC. MARON., De his qui unum ex trinitate I.C. dubitant confiteri, 26 ("ex libro tertio de fide") [ACO IV, II, p. 73, 2/11]. 220/240 *Attende ... mansit*] item, sed ex alia uersione : INNOC. MARON., De his qui unum ex trinitate I.C. dubitant confiteri, 27 ("s. Procli ex sermone de fide") [ACO IV, II, p. 73, 13/21] ; ex quo (inde a lin. 230 *Quid*, usque ad lin. 236 *dicamus*) : IOAN. II, Epist. ad senat., 12 ("item eiusdem") [ACO IV, II, p. 208, 5/9] — (cf. Richard, 'Procl.', p. 325 adnot. 6.7).

218 uaniloquum *Migne* 218 extra trinitatem (*Cochl.*) ex trinitate L 218/
 219 et si ... trinitatem, in marg. L 220 serafin L *Schwartz* 228 crucifixum]
 sanctum *Migne* scribes L 230 imprudentiam *Migne* 233 quae *Migne*

unus est de trinitate, qui passus est, et trinitatis natura impassibilis mansit. (19.) Et iterum : *Si autem incarnatus inquit non esset passus, haberet fortassis rationem uersutissima obiectio ; si autem incarnatus passus est, euidenter — quoniam causa incarnationis est crux — hoc crucifixum est, quod incarnatum est. Si autem, quod incarnatum est, crucifixum est, pater autem, et* 245 *spiritus non est crucifixus : unus ergo de trinitate est crucifixus. Diuinitatem uero, qua communicat patri et spiritui, seruauit impassibilem ; carne autem, qua ipse solus est factus, ipsa et solus idem ipse est passus.*

XI. (20.) Quapropter, si quis hanc huius beatissimi patris 250 *super splendorem solis lucentem sententiam reprehendere audet : unam totius trinitatis subsistentiam — id est patris et filii et spiritus sancti — manifeste cum Sabellio credere deprehenditur. Quia, si (secundum ipsos) quicumque dixerit 'unum ex trinitate' Christum, qui pro nobis est carne passus,* 255 *diuisionem facere deprehenditur trinitatis : ergo et quicumque 'deum ex deo' dixerit, diuisionem efficit deitatis. Quod si 'deum ex deo' dicere, diuisionem non facit deitatis — praesertim cum una sit deitas trinitatis — : multo magis 'unum ex trinitate' dicere, diuisionem non facit trinitatis — quia non* 260 *secundum id, quod unus est deus et una deitas es(t) trinitatis, sed secundum id, quod tres sunt, id est pater et Christus et spiritus sanctus : unus est Christus de trinitate, qui pro nobis passus est carne. (21.) Verum, si uellent aduertere hi — qui hanc totius ecclesiae uocem, et apostolicis traditionibus con-* 265 *uenientem, temere audent reicere —, quomodo 'unus deus trinitas', et quomodo 'deus ex deo', et 'unus ex uno', nullate-*

240/248 PROCL., De fide, III (deperd.).

XI. 251 *unam ... subsistentiam* cf. DIONIS. EXIG., Praef. 7, 5 [CC 85, p. 65, 69/70] (*est autem una substantia trinitatis*). 253/255 *dixerit unum ex trinitate ... diuisionem ... trinitatis* cf. DIONIS. EXIG., Praef. 7, 3 [CC 85, p. 64, 28/29] (*unum ... ex ... trinitate ... diuisionem trinitati*).

240/248 item, sed ex alia uersione : INNOC. MARON., De his qui unum ex trinitate I.C. dubitant confiteri, 27 ("s. Procli ex sermone de fide") [ACO IV, II, p. 73, 21/27].

239 et] de (et) Migne° 244 crucifixus L 248 ipse] om. Migne°.

XI. 252 scabellio L 256 dixerit] dicere Migne° 257 deitatis] diuinitatis Migne° 258 deitas] diuinitas Migne° 260 deitas est] rest. Schwartz, deitatis L, diuinitas Migne° 262 est] rest. Schwartz, dñ L, deus Migne° Christus] add. dicit (dicitur) unus Migne° 265 reicere] rest. Schwartz, resistere L, reprehendere Migne° 265.266 quomodo] quoniam Migne°

nus dubitarent dicere : 'unum ex trinitate' Christum, qui pro nobis passus est carne — quia, si non trinitatem quae 'unus est deus', sed deum qui substantialiter 'ex deo est' genuit secundum carnem uirgo Maria : sine dubio 'unus ex trinitate' est, qui secundum carne(m) ex ipsa natus est. Aut ergo confiteantur hi — qui hanc uocem putant catholicae fidei esse contrariam — : 'deum qui est trinitas, natum ex femina' ? Aut, si hoc non audent dicere, dicant : unde est deus, qui de uirgine natus est — si non est de trinitate — ; cum praeter trinitatem nullum alium deum agnoscant catholici. (22.) Sed si eam 'uere et proprie dei' crederent 'genetricem', utique deum uerbum unum esse crederent de trinitate : quia non ex ea deus, qui est trinitas, natus est. Nam cum apostolus
 280 *Christum* testetur *super omnia deum*, trinitas autem unus est deus, non incongrue ab eis quaeritur : utrum trinitas Christus sit, aut alter praeter trinitatem deus Christus sit ; aut forte etiam super trinitatem deus est Christus — quia *super omnia eum deum* testatur apostolus — ? Quod si ho-
 285 rum trium quodlibet dicere est impium, restat ut unus de trinitate sit deus uerbum, qui de uirgine secundum carne(m) natus est, et homo factus, passus est carne pro nobis.

XII. (23.) Hinc est, quod beatam uirginem Mariam 'propter honorem' tantum hominis illius — qui ex ipsa natus est —,

XI. 280.284 Rom. 9, 5.

270/271 *unus ... natus* cf. DIONIS. EXIG., Praef. 7, 3 [CC 85, p. 64, 39/41] (*unum ... genitum*).

XI. 277 cf. IOAN. II, Epist. ad senat., 25 [ACO IV, II, p. 209, 7] (*proprie et ueraciter dei genetricem*).

XII. 288/289 *propter honorem ... gratia* cf. IOAN. II, Epist. ad senat., 25 [ACO IV, II, p. 209, 12] (*per honorificentiam uel gratiam*).

271 carne L 283 aut] At *Migne* 285 restat] testat L 286 deus] *om.*
Migne carne L.

XI. 270/271 *sine dubio ... natus est* cf. MAXENT., Capit., 8' (4) [infra, p. 29, 20] ; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (IV), 9 [CC 91A, p. 555 = infra, p. 162, 145/146] (*procul dubio ... genuit*). 280.284 cf. MAXENT., Adu. epist. Horm., Resp., I, 8, (XXXI) [infra, p. 136, 416/417]. 284/285 *Quod ... restat ut* cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VII), 20 [CC 91A, p. 559 = infra, p. 168, 265].

XII. 288/289 *beatam ... confitemur* cf. MAXENT., Capit., 8' (2) [infra, p. 29, 7/11] ; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (III), 4 [CC 91A, p. 552 = infra, p. 159, 53/59].

290 quem 'gratia, non natura' deum confitentur, 'dei' asserunt
 'genetricem'. Nos autem 'uere et proprie' eam 'dei genetricem'
 credimus et confitemur, quia puerum illum — quem ipsa
 peperit —, 'natura' deum agnoscimus et *per ipsum facta omnia*,
 secundum beatum Cyrillum dicentem : *Homo <nomi>natus est,*
 295 *cum sit 'natura' deus, dei patris uerbum, quia similiter ut nos*
sanguini communicauit et carni. Sic enim terrenis apparuit :
non amittens quod erat, sed assumendo humanitatis natura<m>
in sua ratione perfecta<m> ; et iterum, in primo capitulo contra
 Nestorium : *Si quis inquit non confitetur deum esse secundum*
 300 *ueritatem eum, qui est Emmanuhel, et ob hoc ipsum 'dei gene-*
tricem' sanctam uirginem — peperit enim carnaliter uerbum,

XII. 293 Ioh. 1, 1. Ioh. 1, *3. 295/296 *similiter ... carni*] cf. Hebr. 2, 14.

XII. 294/298 CYRILL. ALEX., Scholia de incarn. unigeniti, IV ("quam ob causam
 homo dictum sit dei uerbum"), in CONCIL. EPHES., Coll. Palatina, LVII, 4 [ACO I,
 V-1, p. 186, 16/18] ; — in CONCIL. CHALCED., Coll. Grimanica, Epist. 104, XXVIII
 [ACO II, IV, p. 131, 2/4] ; e.a. (cf. ACO IV, III-1, p. 190). 297 *non ... erat*] cf.
 PS.-PHOEBAD. AGINN., Profess. fid., 6 = PS.-EVSEB. VERCCELL., De trin., IX [XI],
 6 = ANON., Libell. fid., 6 = PS.-GREG. ILIB., Fides roman., 6 [CC 9, p. 130, 51/52 ;
 CC 69, p. 267, 24/25] ; AMBROS., De fide, II, VIII, 62 [CSEL 78, p. 78, 24/25] ; e.a.
 299/303 CYRILL. ALEX., Epist. XVII (ad Nestorium), anath. a' [PG 77, col. 120^{a-c}],
 in CONCIL. EPHES., Coll. Vaticana, VI, 12, anath. a' ; CXLVIII, 4, anath. a' ; CLXIX,
 11 [ACO I, I-1, p. 40, 22/24 ; I, I-5, p. 16, 29/30 ; I, I-6, p. 111, 17/19] ; Versiones
 latinae : Coll. Veronensis, XVII, 12, anath. 1 [ACO I, II, p. 50, 32/34] ; Coll. Ca-
 sinensis, VIII, 12, anath. 1 [ACO I, III, p. 33, 22/24] ; Coll. Palatina, XXXVII, anath.
 a' ; XXXIX, 5, anath. 1 ; XL, 4, anath. 1 ; LVI, anath. 1 [ACO I, V-1, p. 71, 7/10 ;
 p. 117, 10/11 ; p. 143, 19/20 ; p. 182, 35/37] ; Transl. DIONIS. EXIG., 12, anath. 1
 [ACO I, V-2, p. 242, 25/27 ; PL 67, col. 17^c] ; e.a. (cf. ACO IV, III-1, p. 173,
 41 [a]).

291/292 cf. IOAN. II, Epist. ad senat., 25 [ACO IV, II, p. 209, 7/8] (*proprie et uera-*
citer dei genetricem ... confiteri).

XII. 291 *eam*] *om. Migne* 292 *cognoscimus Migne* *facta*] *add. sunt*
Migne 294 *nominatus*] *rest. Schwartz (iuxta Cyrill., ll.cc.), natus L. Migne*
 295 (*quia*) *quoniam Cyrill., ll.cc.* (ut] *ac Cyrill., ll.cc.* 297 (*amittens*) *add. id*
Cyrill., ll.cc. (*assumens Cyrill., ll.cc.*) 297/298 *natura ... perfecta L. 300*
ipsam Migne

292/293 *quia puerum ... omnia*] cf. MAXENT., Capit., e' (5) [infra, p. 29, 21/23] ;
 SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (IV), 9 [CC 91A, p. 555-556 = infra, p. 162,
 145/146.150/151]. 299/303 cf. SCYTH. MON., Disput. XII capit., a' [infra, p.
 195, 9/13].

quod ex deo est carne factum, secundum quod scriptum est : Verbum caro factum est —, anathema sit.

XIII. (24.) Quapropter duas etiam natiuitates dei uerbi —
 305 *unam ante saecula a patre secundum diuinitatem, alteram uero in nouissimis temporibus secundum humanitatem a uirgine sancta* — confitemur : quia non alium matris, alium patris, filium credimus ; sed unum eundemque, naturalem filium patris, naturalem filium matris, agnoscimus — beato papa Leone
 310 *ad Flauianum dicente : Cum enim deus et omnipotens et pater creditur, consempternus eidem filius demonstratur, in nullo a patre differens, quia de deo deus, de omnipotente omnipotens, de aeterno natus est coaeternus : non posterior tempore, non inferior potestate, non dissimilis gloria, non diuisus essentia. Idem uero*
 315 *sempiterni genitoris unigenitus sempiternus, natus est de spiritu sancto et Maria uirgine : quae natiuitas temporalis, illi natiuitati diuinae et sempiternae nihil minuit, nihil contulit ; sed totum se reparando homini, qui erat deceptus, impendit. (25.)* Secundum huius beati patris sententiam : deus factus Christus,
 320 *non autem Christus deus factus, docetur — sicut dicunt sectatores Theodori Mopsuesteni magistri Nestorii, qui per profectum Christum deum factum credunt —, quia non 'cum esset pauper, diues factus est', sed : Cum diues esset, pauper factus est, ut nos diuites faceret ; sicut et psalmista testatur,*

302/303 Ioh. 1, 14.

XIII. 323/324 II Cor. 8, *9.

XIII. 305/307 CONCIL. CHALCED., Actio v, Definitio fidei, 34 [ACO II, 1-2, p. (325) 129, 27/29] ; Versio antiqua, 34 [ACO II, III-2, p. (396) 137, 28/29] ; — item, sed ex alia uersione : Form. Libell. fid., 2 [CC 85, p. 153, 69/78]. **310/318** LEO I, Epist. XXVIII, 2 [PL 54, col. 757^a-759^a], in CONCIL. CHALCED., Coll. Nouariensis, v, 2 [ACO II, II-1, p. 25, 13/20] ; c.a. (cf. ACO IV, III-1, p. 311).

303 carne] caro *Migne*.

XIII. 306 in] *om. Migne* **310** et^a] aeternus *Migne* **311** eidem] *add. quoque Migne* **315** est] *om. Migne* **316** et] *ex Migne* **318** totam *Migne* (*Leo I, II. cc. Martique eod. ed.*) **321** Mampsuesteni *L. Schwarz*, Mopsuest. *Migne* **322** (prouectum *Scyth. mon., l.c.*).

XIII. 304/307 *Quapropter ... confitemur* cf. MAXENT., Capit., η' (8) [infra, p. 30, 31/33] ; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (v), 11 [CC 91A, p. 556 = infra, p. 164, 174/177]. **307/309** cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (v), 11 [CC 91A, p. 556 = infra, p. 164, 173/174]. **318/322** *Secundum ... credunt* cf. MAXENT., Capit., ζ' (7) [infra, p. 30, 29/30] ; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (v), 11 [CC 91A, p. 556 = infra, p. 163, 168/171]. **319/324** cf. MAXENT., Dial. c. Nest., I, VIII [infra, p. 63, 309/313].

325 *dicens : Sedes tua, deus, in saeculum saeculi ; uirga aequitatis uirga regni tui. Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem, propterea unxit te deus, deus tuus, oleo laetitiae prae consortibus tuis. Quomodo autem deus ungi potuit aut habere consortes, nisi fieret homo ? (26.) Et ideo recte unius eiusdemque, dei uerbi incarnati et hominis facti, creduntur esse mirabilia et passion-*
 330 *es : quia non est alter deus, alter homo, sed idem deus, idem homo — secundum illam beati papae Leonis sententiam, dicentis quia : Impassibilis deus non est dedignatus fieri homo passibilis, et immortalis mortis legibus subiacerere.* His congrue
 335 *etiam beatus Cyrillus, contra Nestorium : Si quis inquit non confitetur deum uerbum passum carne, crucifixum carne, et mortem carne gustasse, factumque primogenitum ex mortuis secundum quod est uita, et uiuificator tamquam deus, anathema sit.*

325/326 Ps. 44, *7. 326/327 Ps. 44, 8. 327 *mortem carne gustasse* cf. Hebr. 2, 9. *primogenitum ex mortuis* Col. 1, 18.

333/334 LEO I, Epist. xxxviii, 4 [PL 54, col. 767^a], in CONCIL. CHALCED., Coll. Nouariensis, v, 4 [ACO II, II-1, p. 28, 5/6]; c.a. (cf. ACO IV, III-1, p. 311). 335/339 CYRILL. ALEX., Epist. xvii (ad Nestorium), anath. 48' [PG 77, col. 121^b], in CONCIL. EPHES., Coll. Vaticana, VI, 12, anath. 48'; CXLVIII, 30, anath. 48'; CLXIX, 89, anath. 48' [ACO I, I-1, p. 42, 3/5; I, I-5, p. 25, 13/15; I, I-6, p. 144, 15/17]; Versiones latinae : Coll. Veronensis, xvii, 12, anath. xii [ACO I, II, p. 51, 30/32]; Coll. Casinensis, viii, 12, anath. xii [ACO I, III, p. 35, 15/15]; Coll. Palatina, xxxvii, anath. 48'; lvi, anath. xii [ACO I, v-1, p. 79, 5/7; p. 183, 34/36]; Transl. DIONIS. EXIG., 12, anath. xii [ACO I, v-2, p. 244, 13/15; PL 67, col. 18^b]; c.a. (cf. ACO IV, III-1, p. 175).

XIII. 335/339 item, ex uersione Dionisii exigui : IOAN. II, Epist. ad senat., 22 [ACO IV, II, p. 208, 36/38].

332 beati] *om. Migne* 333 (dedignatus est ~ Leo I, II.cc.) (fieri homo] homo esse Leo I, II.cc.) 334/338 congrue etiam restitui (cf. *supra*, lin. 134), congruentiam L, congruens etiam *Migne*, congruenter etiam *Schwartz* 339 uiuificatos L, uiuificat nos *Migne* *Schwartz* (*cum Cochl.*), (uiuificans *Concil.Ephes., l.c. coll. Veron.*).

334/339 cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (iv), 10 [CC 91A, p. 556 = infra, p. 163, 162/167]. 329/331 *unius ... passionis* cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (v), 11 [CC 91A, p. 556 = infra, p. 164, 179/180]. 331/332 *quia ... homo* cf. SCYTH., MON. Epist. ad episcopos, (v), 11 [CC 91A, p. 556 = infra, p. 164, 172/173]. 335/339 cf. MAXENT., Capit., 5' (6) [infra, p. 30, 26/27]; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (iv), 8 [CC 91A, p. 555 = infra, p. 162, 135/139]; SCYTH. MON., Disput. xii capit., 48' [infra, p. 212, 446/449].

- 340 XIV. (27.) Secundum horum igitur hunc omnium sancto-
rum patrum catholicum sensum, suscipimus quattuor synodos
— id est : trecentorum decem et octo ; et centum quinquagin-
ta, qui in hac urbe regia conuenerunt ; et eam, quae in Epheso
congregata est cui praefuerunt Caelestinus et Cyrillus beatis-
345 simi patriarchae, cum omnia quae ibi contra Nestorium siue
contra quamlibet haeresim acta sunt ; necnon etiam eam,
quam sequimur et amplectimur, uenerandam synodum Chalce-
donensem —, omniaque scripta patrum sanctorum, qui unum
et idem, secundum horum conciliorum definitiones, senserunt.
350 (28.) Anathematizamus omnes, siquis dubitat, aut retractat,
aut imperfecta iudicat, aut qui ea a fide sanctorum patrum
aestimata aliena. Similiter igitur anathematizamus omnia
scripta Theodori Mopsuesteni et Nestorii discipuli eius ; et
omnes qui similiter illis sapiunt — his adicientes Eutychem,
355 Dioscorum, Timotheum Aelurum, Petrum Alexandrinum et
Petrum Antiochenum et Acacium Constantinopolitanum cum
omnibus sectatoribus — ; eorum successores, communicatores
et complices, aut qui quacumque sorte eorum maculantur
contagione, aut memorias eorum celebrant qui in ipsa damna-
360 tione defuncti sunt aut <ut> innocentes defendunt.

XIV. 342/343 *centum ... conuenerunt*] cf. DIONIS. EXIG., Praef. 2b, 4 [CC 85, p. 41, 61/64] (*centum ... conuenerunt*). 350/350 *Anathematizamus omnes ...*] aptatum ex : HORMISD., Libell. profess. fid., 2-3 [CSEL 35-2, appendix iv, p. 801, 3/17] (*Anathematizamus omnes ...*) = HORMISD., Epist. vii (seu "Indiculus", dd. 11. viii. 515), 9 ("Exemplum libelli"), 1 (in Coll. Auellana = Epist. cxvib, 2-4 [ed. Thiel, Epist., p. 755, 6/17 ; CSEL 35-2, p. 521, 6/22] = HORMISD., Epist. xxvi, 4 [ed. Thiel, Epist., p. 795, 11/26] = IOAN. CONSTANT., Exempl. libelli (in Coll. Auellana = Epist. clxix), 4-5 [CSEL 35-2, p. 608, 22 - 609, 16] ; c.a. 350/357 cf. Form. Libell. fid., 3 [CC 85, p. 154, 101/103] (*cum ... eorum sectatoribus*).

XIV. 342 est] *add.* Nicaenam Migne° 343 Efeso L. Schwartz 345 omnia] <secundum> omnia Schwartz, omnibus Migne° 346 eam] *om.* Migne° 347/348 Chalcedonensem L. Schwartz 349 sentierunt L. Schwartz 350 Anathematizamus] *add.* autem Migne° 353 Mopsuesteni L. Schwartz, Mopsuesti Migne° 355 Timotheum Ellurum L, Timotheum Ellusium Migne° 357 eorum] *add.* et Migne° successores] *restitui*, successoribus L. Migne° Schwartz 357/358 communicatoribus et complicibus Schwartz 360 ut] *suppl.* Schwartz, *om.* L. Migne°.

XIV. 341/348 *suscepimus ... Chalcedonensem*] cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (v), 12 [CC 91A, p. 556-557 = infra, p. 164, 181/187]. 350/350 *Anathematizamus ...*] cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (v), 13 [CC 91A, p. 557 = infra, p. 164, 188/196]. 354 cf. MAXENT., Capit., 48' (12) [infra, p. 30, 44] ; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (v), 13 [CC 91A, p. 557 = infra, p. 164, 191].

XV. (29.) His ita se habentibus, beatissimi, nunc iam quid de gratia dei — non qua creamur, sed de ea qua recreamur et renouamur — sentiamus, breuiter exponentes, sanctitati uestrae necessario credidimus facere manifestum, eo quod, etiam
 365 in hac parte, inimici gratiae dei — id est, Pelagii et Caelestii sectatores — nimium nobis infesti esse uidentur.

XVI. (30.) Igitur confitemur rectum in omnibus a deo creatum Adam, non mortalem nec immortalem, sed utriusque capacem, habentem in proprii facultate arbitrii et uelle et
 370 posse ad omnia, hoc est, et ad bonum et ad malum; hunc, callidi serpentis deceptum astutia, propria sponte praeuaricatorem exstitisse diuini praecepti, atque ob hoc iusto iudicio dei non solum morte corporis, uerum etiam animae, effectum obnoxium, et, pristino honore nudatum, iumentis similem
 375 factum — non quo irrationabilis sit effectus, sed quia rationalis uigor eius carnali delectatione est obligatus; sensit denique mox, inoboedientiae merito, *legem contrariam in propriis membris, repugnantem legi mentis suae et captiuantem*

XVI. 367/368 *rectum ... Adam*] cf. Eccle. 7, 30; 1 Tim. 4, 4. 368/370 cf. Gen. 2, 17. 371/372 cf. Gen. 3, 1-6.13; 11 Cor. 11, 3. 377/379 Rom. 7, *23.

XVI. 367/372 *confitemur ... praecepti*] aptatum ex: Capit. s. Aug., I, (1) [infra, p. 251, 1/5]. 372/373 *iusto iudicio dei*] cf. Avg., Enchir., xxv, 99 [CC 46, p. 102, 72] = Capit. s. Aug., [xxvi] xviii^b, (22^{ae}) [infra, p. 268, 264] (*iusto iudicio diuino*). 373/374 *non solum ... obnoxium*] aptatum ex: Capit. s. Aug., II, (2) - III, (3) [infra, p. 252, 8.15/16].

XV. *inscr. SCYTHARVM MONACHORVM DE GRATIA DEI PROFESSIO CONTRA PELAGIANOS* Migne^a 301 quid iam ~ Migne^a Migne^a 364 credimus Migne^a Migne^a (cf. *supra*, lin. 10.99) facere] *add. debere Migne^a Migne^a*.

XVI. 300 facultatem L 373 morti Migne^a 375 quod Migne^a Migne^a 376 et] *om. Migne^a*

XV. 301 *His ... beatissimi*] cf. *supra*, lin. 94. 361/363 *nunc iam ... sentiamus*] cf. *supra*, lin. 96/99; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VI), 14 [CC 91A, p. 557 = infra, p. 165, 197/198]. 363/364 *sanctitati ... manifestum*] cf. *supra*, lin. 99/100; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (I), 1 [CC 91A, p. 551 = infra, p. 157, 7/12]. 364/365 *eo quod ... parte*] cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VI), 14 [CC 91A, p. 557 = infra, p. 165, 200] (*quia etiam in hac parte*).

XVI. 367/374 *confitemur ... nudatum*] cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VI), 15 [CC 91A, p. 557 = infra, p. 165, 202/214].

se in lege peccati. (31.) Quod malum et poenam mali in uniuer-
 380 sum credimus transisse genus humanum ; nec enim mortem
 corporis tantum — quae poena peccati est —, sicut quidam
 dicere uolunt, sed et *aculeum mortis* — hoc est *peccatum* —,
 ingressum dicimus mundo ; quia non istis, sed apostolo potius
 385 pertransisse testatur, dicens : *Per unum hominem peccatum*
intrauit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes
homines mors pertransiuit, in quo omnes peccauerunt. (32.)
 Propterea et recentes ab utero paruulos non tantum ut ad-
 optionem mereantur filiorum, aut propter regnum caelorum
 390 — sicut Pelagii et Caelestii siue Theodori Mopsuesteni disci-
 puli, qui unum et idem naturale et originale peccatum esse
 affirmare conantur —, sed et in remissione peccatorum
 eos credimus baptizari, ne pereant in aeternum. (33.) Infirmat-
 us igitur naturae uigor per malum praeuaricationis, nullate-
 395 nus ualuit per semetipsum inde assurgere, unde per propriam
 uoluntatem incurrit ; quapropter nullum ab Adam nunc usque
 per naturae uigorem credimus esse saluatum, nisi dono gratiae
 spiritus sancti in fide nominis Iesu, quia : *Non est aliud nomen*
datum homini *(bu)s sub caelo, in quo oporteat eos saluos fieri,*
 400 *nisi in nomine Iesu Christi.*

XVII. (34.) Liberum autem naturale arbitrium ad nihil
 aliud ualere credimus, nisi ad discernenda tantum et desi-

382 I Cor. 15, *56. 385/387 Rom. 5, *12. 390/400 Act. 4, *12.

379/387 *Quod malum ... peccauerunt*] aptatum ex : Capit. s. Aug., IV, (4) [infra, p. 253, 21/28]. 389 PELAG., loc. non repert. ; cf. EVSEB. 'GALLIC.', Hom. XVII, 5 [CC 101, p. 203, 125/126].

XVI.-XVII. 393/413 *Infirmatus ... sancto*] aptatum ex : Capit. s. Aug., VI, (6) - X, (12) [infra, p. 255, 33/86].

383 dicimus mundo] in mundum *Migne^o Migne^l* 388 et] *om. Migne^o Migne^l*
 390 Mopsuesteni L *Schwarz*, Mopsuest. *Migne^o* 392 remissione L 393
 baptizare L 393/394 *Infirmatus Migne^o Migne^l* 395 resurgere *Migne^o Mig-*
ne^l unde] quo *Migne^o Migne^l* 396 incurrit] erat lapsus *Migne^o Migne^l*
 399 hominis L eos] nos *Migne^o Migne^l*.

379/387 *Quod malum ... peccauerunt*] cf. MAXENT., Capit., 12' (11) [infra, p. 30, 38/42] ; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VI), 16 [CC 91A, p. 557-558 = infra, p. 166, 215/229]. 390/391 *Pelagii ... discipuli*] cf. MAXENT., Capit., 18' (12) [infra, p. 30, 43/44]. 391/392 *qui ... conantur*] cf. MAXENT., Capit., 1' (10) [infra, p. 30, 36].

XVII. 402/406 *ad discernenda ... posse*] cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VI), 17-18 [CC 91A, p. 558 = infra, p. 167, 240/244].

deranda carnalia siue saecularia, quae non apud deum, sed apud homines possunt fortassis uideri gloriosa; [ad] ea uero, 405 quae ad uitam aeternam pertinent, nec cogitare nec uelle nec desiderare nec perficere posse, nisi per infusionem et inoperationem intrinsecus spiritus sancti, qui est etiam spiritus Christi: *Spiritum enim Christi qui non habet, hic non eius est.* Quod si, qui credit in Christo, iam Christi est — sicut et uerum est — : non utique per donum naturae, sed per spiritum sanctum, Christi est qui iam *credit in eum qui iustificat impium* ut confiteatur quia: *Dominus est Iesus*, quod *nemo potest dicere, nisi in spiritu sancto.*

XVIII. (35.) Quapropter anathematizamus eos, qui naturale aut substantiam aliquam dicunt esse peccatum; abominantes etiam eos, qui, contra uocem apostoli, audent dicere: 'Nostrum est uelle, dei uero perficere', cum idem doctor *et uelle et perficere* donum testetur esse diuinum — ipso dicente: *Deus enim est qui operatur in uobis et uelle et perficere pro* 420 *bona uoluntate* — ; credentes etiam, omnes, ab Abel usque ad Christum, si qui saluati sunt, ea gratia, qua et nos, esse saluatos — secundum uocem beati apostoli Petri dicentis: *Quid tentatis deum imponere iugum super ceruices discipulorum, quod neque patres nostri neque nos portare potuimus? Sed per* 425 *gratiam domini Iesu credimus saluari quemadmodum et illi.*

XVII. 408 Rom. 8, *9. 411/412 Rom. 4, 5. 412 ut ... Iesus] cf. Rom. 10, 9. 412/413 1 Cor. 12, *3.

XVIII. 417/418 Phil. 2, 13. 419/420 Phil. 2, *13. 423/424 Act. 15, 10. 424/425 Act. 15, *11.

XVII. 404 ad] *reclus. Schwartz* 406/407 operationem *Migne* 408 est eius ~ *Migne* *Migne* 409 qui] quis *Migne* *Migne* 411 sanctum] *add. est qui Migne* *Migne*.

XVIII. 415 dicunt L 424 nostri] *uestri Migne* 425 et] *om. Migne* *Migne*.
Expl. *om. L add.*

406/407 per ... sancti] cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VIII), 24 [CC 91A, p. 560 = infra, p. 169, 304]. 410.411/413 per spiritum sanctum, ... ut confiteatur ... sancto] cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VI), 18 [CC 91A, p. 558 = infra, p. 167, 250/252].

XVIII. 414/415 cf. MAXENT., Capit., 1' (10) [infra, p. 30, 36]. 410/418 qui ... diuinum] cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VI), 19 [CC 91A, p. 558-559 = infra, p. 167, 253/256].

2

**CAPITVLA
MAXENTII IOANNIS
EDITA
CONTRA NESTORIANOS
ET PELAGIANOS
AD SATISFACTIONEM FRATRVM**

MONITVM

Codex ⁽¹⁾ :

OXFORD, *Bodleian Library*,
L : Laud.misc.58o. s. IX. f. 9-10.

Editiones :

a) *lin. 1/48* :

Si quis ... episcopis :

Migne^a : MIGNE, J.P., *Patrologiae Cursus completus, Series Graeca prior*, LXXXVI-1 (Lutetiae Parisiorum, 1860), col.87^A-88^B ("Eiusdem contra Nestorianos capitula").

Schwartz : SCHWARTZ, Eduardus, *Acta Conciliorum Oecumenicorum*, IV, II (Argentorati, 1914), "Iohannis Maxentii Libelli", p. 10 ("Capitula Maxenti Iohannis edita contra Nestorianos et Pelagianos ad satisfactionem fratrum") (ex codice *L*).

b) *lin. 38/48* :

Si quis ... episcopis :

Migne^b : MIGNE, J.P., *Patrologiae Cursus completus, Series Latina*, XLV, col. 1776^(c) ("Anathematismi contra Pelagianos a Scythis monachis ad Hormisdam papam legatione missis").

(1) Cuius lectiones afferimus ex editione *Schwartz*. — Cf. supra p. XLIII.

CAPITVLA
MAXENTI<I> IOANNIS
EDITA CONTRA NESTORIANOS ET PELAGIANOS
AD SATISFACTIONEM FRATRVM

A' (1.) Si quis non confitetur in domino nostro Iesu Christo duas naturas unitas — hoc est diuinitatis et humanitatis — acsi unam naturam dei uerbi incarnatam, et unam naturam dei uerbi incarnatam sicut duas unitas in una subsistentia, atque persona — secundum quod nobis tradidit ueneranda synodus Chalcedonensis —, anathema sit.

B' (2.) Si quis non confitetur proprie et uere sanctam Mariam dei genetricem, sed propter honorem tantum hoc ei nomen tribuit, quia peperit hominem qui secundum gratiam ¹⁰ dicitur deus, non autem quia peperit deum incarnatum et hominem factum, anathema sit.

Γ' (3.) Si quis non confitetur substantialem siue naturalem unitatem secundum id quod, manens natura deus, uerbum, naturae est unitus humanae, sed subsistentialem siue personalem dicit unitatem aut secundum illustrationem siue secundum dilectionem aut secundum affectionem, anathema sit.

Δ' (4.) Si quis non acquiescit confiteri Christum 'unum de trinitate' etiam cum carne propria, qui pro nobis passus est carne, quamuis secundum carnem non sit de substantia trinitatis sed sit idem ex nobis, anathema sit. ²⁰

Ε' (5.) Si quis puerum illum — quem sancta uirgo Maria genuit — non confitetur 'natura' deum, et *per ipsum facta omnia, uisibilia et inuisibilia, caelestia et terrestria*, conditorem-

E' 22 Ioh. 1, 1. 22/23 Ioh. 1, *3. 23 Col. 1, 16. Eph. 1, *10.

Tit. praem. INCIPIVNT L. Schwartz MAXENTI IOHANNIS L.

A'. 1 non] *om. Migne* 3/4 et unam ... incarnatam] *om. Migne* 4 substantia *Migne* 6 Chalcedonensis L. Schwartz.

Δ'. 17 acquiescat *Migne* 18 est] *add. in Migne*.

E'. 22 naturae *Migne* 22/23 et 1-3] *om. Migne* 23 conditionem- *Migne*.

A'. 1/4.4/6 cf. MAXENT., Lib. fid., VII, (11); VIII, (13) [supra, p. 11, 125/128; p. 13, 161/168]; MAXENT., Resp. c. aceph., II, (3) [infra, p. 44, 23/26]; SCYTH. MON., Epist. ad ep., (II), 3 [CC 91A, p. 552 = infra, p. 158, 33/36.36/43].

B'. 7/11 cf. MAXENT., Lib. fid., XII, (23) [supra, p. 18, 288/292]; SCYTH. MON., Epist. ad ep., (III), 4 [CC 91A, p. 552 = infra, p. 159, 53/59].

Γ'. 12/14.14/16 cf. MAXENT., Lib. fid., VII, (11); VIII, (12) [supra, p. 11, 126/128; p. 12, 149/152]; SCYTH. MON., Epist. ad ep., (III), 5 [CC 91A, p. 552 = infra, p. 159-160, 60/61.67/71].

Δ'. 17/20.20 cf. MAXENT., Lib. fid., IX, (14); XI, (21) [supra, p. 14, 186/188; p. 18, 270/271]; SCYTH. MON., Epist. ad ep., (IV), 8.9 [CC 91A, p. 555 = infra, p. 162, 128/132.145/146].

E'. 21/23 cf. MAXENT., Lib. fid., XII, (23) [supra, p. 19, 292/293]; SCYTH. MON., Epist. ad ep., (IV), 9 [CC 91A, p. 555 = infra, p. 162, 145/146.150/151].

que omnium, *deum fortem, principem pacis, patrem futuri*
 25 *saeculi*, anathema sit.

Σ' (6.) Si quis dicit Christum passum carne, deum uero pas-
 sum carne dicere non acquiescit — quod idipsum intellegitur
 Christum passum carne —, anathema sit.

Ζ' (7.) Si quis dicit: 'Deus non est factus Christus, Christus
 30 autem deus factus est', anathema sit.

Η' (8.) Si quis non confitetur duas natiuitates in uno filio
 dei: deo uerbo ante saecula quidem nato de patre, in nouissi-
 mis autem temporibus eodem de matre genito, anathema sit.

Θ' (9.) Si quis non confitetur compositum Christum post in-
 35 carnationem, anathema sit.

Ι' (10.) Si quis dicit naturale esse peccatum, peccati causam
 naturarum conditori dementer ascribens, anathema sit.

ΙΑ' (11.) Si quis non confitetur originale peccatum per prae-
 uaricationem Adae ingressum mundo — secundum apostoli
 40 uocem dicentis: *Per unum hominem peccatum intrauit in mun-*
dum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit,
in quo omnes peccauerunt —, anathema sit.

ΙΒ' (12.) Item anathematizamus omnem sensum Pelagii et
 Caelestii et omnium qui illis similia sapiunt, suscipientes
 45 omnia quae in diuersis locis contra ipsos acta sunt et scripta
 a praesulibus Apostolicae sedis — id est Innocentio, Bonifatio,
 Zosimo, Caelestino et Leone —, Attico etiam Constantinopoli-
 tano et Augustino Africanæ prouinciae episcopis.

24/25 Is. 9, *6.

ΙΑ'. 40/42 Rom. 5, *12.

Σ'. 27 ipsum *Migne*.

Η'. 31 filii L.

Ι'. 26 didicit L, (ait) *Migne*.

ΙΑ'. 29 mundum L, in mundum *Migne* *Migne* 41/42 et per ... peccauerunt]
 etc *Migne* 41 pertransiuit *Migne*.

ΙΒ'. 47 et] om. *Migne* *Migne* 48 et Augustino (et) *Migne*, Augustino et ~
Migne episcopis] add. anathema sit L (del. *Cochl.*).

Expl. EXPLICITVNT CAPITVLA DVODECIM L.

24/25 cf. SCYTH. MON., Epist. ad ep., (iv), 9 [CC 91A, p. 556 = infra, p. 163, 156].

Σ'. 26/27 cf. MAXENT., Lib. fid., XIII, (26) [supra, p. 21, 335/339]; SCYTH.
 MON., Epist. ad ep., (iv), 8 [CC 91A, p. 555 = infra, p. 162, 135/139].

Ζ'. 29/30 cf. MAXENT., Lib. fid., XIII, (25) [supra, p. 20, 318/322]; SCYTH.
 MON., Epist. ad ep., (v), 11 [CC 91A, p. 556 = infra, p. 163, 168/171].

Η'. 31/32 cf. MAXENT., Lib. fid., XIII, (24) [supra, p. 20, 304/307]; SCYTH.
 MON., Epist. ad ep., (v), 11 [CC 91A, p. 556 = infra, p. 164, 174/177].

Ι'. 36 cf. MAXENT., Lib. fid., XVI, (32); XVIII, (35) [supra, p. 24, 391/392; p. 25,
 414/415].

ΙΑ'. 38/42 cf. MAXENT., Lib. fid., XVI, (31) [supra, p. 24, 379/387]; SCYTH.
 MON., Epist. ad ep., (vi), 16 [CC 91A, p. 557 = infra, p. 166, 215/229].

ΙΒ'. 43/44 cf. MAXENT., Lib. fid., XVI, (32) [supra, p. 24, 390/391]. 44 cf.
 MAXENT., Lib. fid., XIV, (28) [supra, p. 22, 354]; SCYTH. MON., Epist. ad ep., (v), 13
 [CC 91 A, p. 557 = infra, p. 164, 191] (*omnesque qui illis similia sapiunt*).

**EIVSDEM
PROFESSIO BREVISSIMA
CATHOLICAE FIDEI**

MONITVM

Codex ⁽¹⁾ :

OXFORD, *Bodleian Library*,
L : Laud.misc.580. s. IX^a. f. 10-11.

Editiones :

Migne : MIGNE, J.P., *Patrologiae Cursus completus, Series Graeca prior*, LXXXVI-1 (Lutetiae Parisiorum, 1860), col. 89^A-90^B ("Eiusdem alia fidei professio").

Schwartz : SCHWARTZ, Eduardus, *Acta Conciliorum Oecumenicorum*, IV, II (Argentorati, 1914), "Iohannis Maxentii Libelli", p. 11 ("Eiusdem Professio breuissima catholicae fidei") (ex codice L).

(1) Cuius lectiones afferimus ex editione *Schwartz*. — Cf. supra, p. XLIII.

ITEM EIVSDEM
PROFESSIO BREVISSIMA
CATHOLICAE FIDEI

(1.) Est *deus pater*, <*deus*> *filius*, *deus* etiam *spiritus sanctus*; *non tres, sed unus deus*. Vna substantia siue natura; una sapientia, una uirtus, una dominatio, unum regnum, una omnipotentia, una gloria. Tres tamen subsistentia(e) siue personae; unaquaeque persona incommutabiliter semper obtinens quod proprium est: ita, ut nec pater sit filius aut spiritus sanctus, nec filius sit pater aut spiritus sanctus, nec spiritus sanctus pater sit aut filius.

(2.) Filius autem, id est uerbum dei, unigenitus deus, con-
substantialis patri, manens in propria subsistentia deus, in nouissimis diebus ex uisceribus beatæ uirginis Mariæ naturam

(1.) 1/2 SYMB. 'QVICVMQVE', 15-16 [CC 50A, p. 566, 23/24; CC 103, p. 20 (22), 14/15]; — cf. AVG., De doctr. christ., I, v, 5 [CC 32, p. 9, 7/10]; AVG., De trin., I, v, (8); VI, IX, (10); VII, IV, (8); VIII, PROOEM., (1); XV, XVII, (28) [CC 50, p. 36, 2/4; p. 239, 17/21; p. 257-258, 83/85; p. 268, 6/10; CC 50A, p. 503, 51/53]; e.a. 6/8 cf. AVG., De doctr. christ., I, v, 5 [CC 32, p. 9, 10/12]; AVG., De trin., I, IV, (7); V, IX, (10); IX, I, (1) [CC 50, p. 35, 6/9; p. 217, 4/6; p. 293, 36/37]; AVG., Epist. 238 (ad Pascentium), II, 14; III, 20 [PL 33, col. 1043⁽⁶⁾; col. 1046^(a-b)]; CSEL 57, p. 543, 14/16; p. 549, 5/7]; ps.-EVSEB. VERCELL., De trin., I, 52; X (IX), 60 [CC 9, p. 15, 429/434; p. 145, 401/404]; e.a.

(2.)-(4.) 9/18.27/31 *Filius ... humanitatem. Rursus ... diuinitatem* cf. (ps.-)AMBROS., Expos. fid. fragm. graec., (1) [PL 16, col. 847^a; G. Bardy, Miscell. Mercati, I (ST 121, 1946), p. 200]; CONCIL. CHALCED., Actio v, Definitio fidei, 34 [ACO II, I-2, p. (325) 129, 27/29]; Versio antiqua, 34 [ACO II, III-2, p. (396) 137, 28/29]; — item, sed ex alia uersione: Form. Libell. fid., 2 [CC 85, p. 153, 69/78].

Tit. ITEM EIVSDEM] scripsi, ITEM INCIPIT EIVSDEM L. Schwartz, EIVSDEM ALIA Migne PROFESSIO ... FIDEI] FIDEI PROFESSIO Migne.

(1.) 1 (Est) Ita Symb. 'Quicumque' deus^a (Cocbl.)] om. L. (etiam) om. Symb. 'Quicumque' [u.l. : et]) 1/2 (sanctus) add. et tamen Symb. 'Quicumque' 2 (tres) add. dii Symb. 'Quicumque' (unus) add. est Symb. 'Quicumque' u.l.) 4 subsistentia L.

(2.) 9 deus] dei restituendum conicio iuxta II. cc.

(2.)-(4.) 9/18.27/31 cf. MAXENT., Libell. fid., XIII, (24) [supra, p. 20, 306/307. 305]; MAXENT., Capit., 7^a (8) [supra, p. 30, 32/33.32]; MAXENT., Breuis. adunat. rat., I [infra, p. 39, 1/8]; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (v), II [CC 91A, p. 556 = infra, p. 164, 176/177.175/176].

suscepit humanam, et, sibi carnem coadunans, homo factus est, habens animam rationalem uel intellectualem.

- (3.) Quamobrem fatendum est deum natum ex femina : non
 15 secundum diuinitatem, sed secundum humanitatem ; deum
 in cunis iacuisse pannorum sordibus inuolutum, creuisse et
 profecisse aetate et sapientia : secundum humanitatem, non
 secundum diuinitatem ; deum esurisse, sitisse, lassum ex
 <i>tinere quieuisse : non secundum diuinitatem, sed secundum
 20 humanitatem ; deum comprehensum manibus impiorum,
 iudicatum, damnatum, crucifixum, latus lancea perforatum :
 non secundum diuinitatem, sed secundum humanitatem ;
 deum mortuum, sepultum, resurrexisse : non secundum diui-
 nitatem, sed secundum humanitatem ; deum cum ipsa carne
 25 ascendisse in caelum, sedisse ad dexteram patris, inde rursum
 cum ipsa carne in gloria uenturum iudicare uiuos et mortuos.

(4.) Rursus profitendum est Iesum Christum, filium homi-
 nis siue hominem, ante saecula de patre natum, unum ex
 trinitate, et *per eum facta omnia, uisibilia et inuisibilia, et sine*

(3.) 14 cf. Matth. 1, 25 ; Luc. 2, 7. 16 cf. Luc. 2, 7. 16/17 cf. Luc. 2, 52.
 18 cf. Ioh. 4, 31. cf. Ioh. 4, 7. 18/19 cf. Ioh. 4, 6. 20 cf. Matth. 26, 57 ;
 Marc. 14, 53 ; Luc. 22, 54 ; Ioh. 18, 12. 21 cf. Matth. 26, 65-66 ; Marc. 14,
 63-64 ; Luc. 22, 71. cf. Matth. 27, 11 sqq. ; Marc. 15, 2 sqq. ; Luc. 23, 2 sqq.
 cf. Matth. 27, 26 ; Marc. 15, 15 ; Luc. 23, 24-25 ; Ioh. 19, 16. cf. Matth. 27,
 33 sqq. ; Marc. 15, 22 sqq. ; Luc. 23, 33 sqq. ; Ioh. 19, 17 sqq. cf. Ioh. 19, 34.
 22 cf. Matth. 27, 50 ; Marc. 15, 37 ; Luc. 23, 46 ; Ioh. 19, 30. cf. Matth. 27, 60 ;
 Marc. 15, 46 ; Luc. 23, 53 ; Ioh. 19, 42. cf. Matth. 28, 6 ; Marc. 16, 6 ; Luc.
 24, 6 ; Ioh. 20, 11 sqq. ; Rom. 8, 34. 24/25 Marc. 16, 19. 25/26 cf. Matth.
 25, 31. 26 cf. 11 Tim. 4, 1 ; 1 Petr. 4, 5.

(4.) 27/28 *filium hominis* cf. Dan. 7, 13 ; Matth. 9, 6 ; 10, 23 ; 16, 27-28 ; 19, 28 ;
 25, 31 ; Marc. 2, 10 ; 8, 38 ; 9, 8 ; Luc. 5, 24 ; 6, 5 ; 9, 26 ; Ioh. 3, 13-14 ; 5, 27 ; 12,
 23-34 ; 13, 31 ; e.a. 28 *hominem* cf. 1 Tim. 2, 5. 29 Ioh. 1, *3. Col. 1, 16.
 29/30 Ioh. 1, 3.

(3.) 14/26 cf. AMBROS., De fide, V, iv, 54 [PL 16, col. 660^a ; CSEL 78, p. 237,
 27/36], apud [DIONIS. EXIG.], Exempla ss. patrum, 48 [CC 85, p. 104, 438/447].

(4.) 28/29 *ex trinitate* cf. AVG., De trin., II, ix, (16) ; II, x, (19) ; II, xv, (26) ; II,
 xv, (26) ; III, PROORM., (3) [CC 50, p. 101, 56/57 ; p. 106, 112 ; p. 114, 47 ; p. 115, 67 ;
 p. 130, 83], apud [DIONIS. EXIG.], Exempla ss. patr. 1.3.4.5.6.7 [CC 85, p. 85, 4 ;
 p. 86, 20.23/24.31.36 ; p. 87, 44].

(3.) 16 pannosum *Migne* 17 proficisse *L* 18 deus *L* 18/19 extinere *L*
 21 perforatam *L*.

(4.) 29 eum] ipsum *Migne (iuxta Vulg.)*.

(3.)-(4.) 14/17.29 *Quamobrem ... sapientia. per ... inuisibilia* cf. SCYTH. MON., Epist.
 ad episcopos, (iv), 9 [CC 91A, p. 555 = infra, p. 162, 145/151].

30 *ipso factum esse nihil* : non tamen secundum humanitatem, sed secundum diuinitatem ; hunc eundem hominem esse uitam aeternam, sapientiam et uirtutem patris : non tamen secundum humanitatem, sed secundum diuinitatem ; hunc eundem hominem esse figuram substantiae siue imaginem patris, et
 35 emanationem claritatis dei : non tamen secundum humanitatem, sed secundum diuinitatem.

(5.) Rursus dicendum est : eum, qui est uita aeterna, sapientia et uirtus patris, natum secundum carnem ex femina ; uitam aeternam, sapientiam et uirtutem patris, panis inuolutum <in> cunis iacuisse ; uitam aeternam, sapientiam et uirtutem patris, passum, crucifixum, mortuum secundum carnem.

(6.) *Quae cum ita sint* : nemo potest esse catholicus, nisi qui

31/32 hunc ... esse uitam aeternam] cf. 1 Ioh. 5, 20. 32 sapientiam et uirtutem] cf. 1 Cor. 1, 24. 34 figuram substantiae] cf. Hebr. 1, 3. imaginem] cf. 11 Cor. 4, 4 ; Col. 1, 15. 35 emanationem claritatis dei] cf. Sap. 7, 25.

(5.) 37.38.40 uita aeterna] cf. 1 Ioh. 5, 20. 37/38.39.40/41 sapientia et uirtus] cf. 1 Cor. 1, 24. 38/39 natum ... femina] cf. Matth. 1, 25 ; Luc. 2, 7. 39/40 panis ... iacuisse] cf. Luc. 2, 7. 41 passum] cf. 1 Petr. 4, 1. crucifixum] cf. Matth. 27, 33 sqq. ; Marc. 15, 22 sqq. ; Luc. 23, 33 sqq. ; Ioh. 19, 17 sqq. 41/42 cf. Matth. 27, 50 ; Marc. 15, 37 ; Luc. 23, 46 ; Ioh. 19, 30.

(5.) 37/42 cf. CYRILL. ALEX., Epist. xvii (ad Nestorium), anath. 48' [PG 77, col. 121^b], in CONCIL. EPHES., Coll. Vaticana, vi, 12, anath. 48' ; CXLVIII, 30, anath. 48' ; CLXIX, 89, anath. 48' [ACO I, 1-1, p. 42, 3/5 ; I, 1-5, p. 25, 13/15 ; I, 1-6, p. 144, 15/17] ; Versiones latinae : Coll. Veronensis, xvii, 12, anath. xii [ACO I, ii, p. 51, 30/32] ; Coll. Casinensis, viii, 12, anath. xii [ACO I, iii, p. 35, 13/15] ; Coll. Palatina, xxxvii, anath. 48' ; lvi, anath. xii [ACO I, v-1, p. 79, 5/7 ; p. 183, 34/36] ; Transl. DIONIS. EXIG., 12, anath. xii [ACO I, v-2, p. 244, 13/15 ; PL 67, col. 18^a] ; e.a. (cf. ACO IV, iii-1, p. 175).

(6.) 43 Cic., In Catil., I, v, 10 ; II, xii, 26 ; IV, viii, 18 ; IV, xi, 23 ; Cic., Pro Rosc. Com., vi, 17, init. ; e.a. ; Avg., De trin., II, xviii, (35) ; V, vii, (8) ; IX, i, (2) ; XI, ii, (5) ; XII, vi, (8) [CC 50, p. 126, 76 ; p. 214, 46 ; p. 294, 57 ; p. 338, 124 ; p. 362, 63] ; e.a.

(5.) 38 et] om. Migne 40 in (Cocbl.) om. L.

(6.) 43 ita] ista L.

(5.) 37/42 cf. MAXENT., Libell. fid., xiii, (27) [supra, p. 21, 335/339] ; MAXENT., Capit., 5' (6) [supra, p. 30, 26/28] ; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (iv), 8 [CC 91A, p. 555 = infra, p. 162, 134/139] ; SCYTH. MON., Disput. xii capit., 48' [infra, p. 212, 446/449].

in uerbo dei filio unigenito duas fuerit professus post aduna-
 45 tionem semper indissolubiliter manere naturas — id est,
 uerbi et carnis, dei et hominis, diuinitatis et humanitatis —,
 quia, sicut unus de trinitate est et in principio uerbum deus
 est, ita etiam idem ipse ex nobis est homo perfectus et uerus.

(7.) Qui enim *ex lumbis Abrahae et ex semine David puer*
 50 *datus est nobis, deus caeli* est et *princeps pacis*. Et ideo non
 duae, sed una Christi persona est, quia : *Nemo ascendit in*
caelum, nisi qui de caelo descendit, filius hominis qui est in
caelo, et : Iesus Christus heri et hodie, ipse et in saecula.

(7.) 47/48 cf. Ioh. 1, 1. 40 Hebr. 7, *5. Ioh. 7, 42 ; Rom. 1, 3 ; II Tim. 2, 8.
 40/50 Is. 9, *6. 50 Gen. 24, 7 ; c.a. saepe. Is. 9, 6. 51/53 Ioh. 3, *13.
 53 Hebr. 13, 8.

44/46 cf. (ps.-) AMBROS., Expos. fid. fragm. graec., (5) [PL 16, col. 849^a ; G. Bar-
 dy, Miscell. Mercati, I (ST 121, 1946), p. 202] ; CONCIL. CHALCED., Actio v, De-
 finitio fidei, 34 [ACO II, 1-2, p. (325) 129, 30 - (326) 130, 2] ; Versio antiqua, 34
 [ACO II, III-2, p. (396) 137, 30 - (397) 138, 4] ; — item, sed ex alia uersione :
 Form. Libell. fid., 2 [CC 85, p. 153, 78 - 154, 95].

(7.) 53 et¹ om. *Migne*.

Expl. om. L. edd.

(6.) 44/46 cf. MAXENT., Libell. fid., VII (11) [supra, p. 11, 125/128] ; MAXENT.,
 Capit., α' (1) [supra, p. 29, 1/4] ; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (II), 3 [CC
 91A, p. 552 = infra, p. 158, 33/36]. 48 *idem ipse ex nobis* cf. MAXENT., Capit.,
 8' (4) [supra, p. 29, 20].

(7.) 50/51 cf. MAXENT., Libell. fid., VIII, (13) [supra, p. 13, 161/168] ; MAXENT.,
 Capit., α' (1) [supra, p. 29, 4/6] ; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (II), 3 [CC 91A,
 p. 552 = infra, p. 158, 36/43].

4

**EIVSDEM
BREVISSIMA ADVNATIONIS RATIO
VERBI DEI
AD PROPRIAM CARNEM**

MONITVM

Codex ⁽¹⁾ :

OXFORD, *Bodleian Library*,
L : Laud.misc.580. s. IX^a. f. 11.

Editiones :

Migne : MIGNE, J.P., *Patrologiae Cursus completus, Series Graeca prior*, LXXXVI-1 (Lutetiae Parisiorum, 1860), col. 89^D-92^A ("Eiusdem Maxentii adunationis uerbi dei ad propriam carnem ratio").

Schwartz : SCHWARTZ, Eduardus, *Acta Conciliorum Oecumenicorum*, IV, 11 (Argentorati, 1914), "Iohannis Maxentii Libelli", p. 11-12 ("Eiusdem breuissima adunationis ratio uerbi dei ad propriam carnem")
(ex codice *L*).

(1) Cuius lectiones afferimus ex editione *Schwartz*. — Cf. supra, p. XLIII.

ITEM EIVSDEM
BREVISSIMA ADVNATIONIS RATIO
VERBI DEI
AD PROPRIAM CARNEM

(1.) Filius dei, uerbum patris, unus ex trinitate, consubstantialis patri, natus de eo ante saecula, subsistens in propria persona deus : in nouissimis temporibus mox — inter euangelizantis angeli uerba et accomodantis uirginis fidem — propria potentiae uirtute ex uisceribus eiusdem uirginis sine semine uiri carnem sibi coadunans, manens in propria natura deus, homo factus est, habens rationalem siue intellectua-lem ; et ita, completo tempore secundum legem humanae naturae, processit de thalamo uirginali.

(1.) 9 cf. Ps. 18, 6 ; Ioel 2, 16.

(1.) 1 *ex trinitate* cf. AVG., De trin., II, IX, (16) ; II, X, (19) ; II, XV, (26) ; II, XV, (26) ; III PROOEM., (3) [CC 50, p. 101, 56/57 ; p. 106, 112 ; p. 114, 47 ; p. 115, 67 ; p. 130, 83], apud [DIONIS. EXIG.], Exempla ss. patr., 1.3.4.5.6.7 [CC 85, p. 85, 4 ; p. 86, 20.23/24.31.36 ; 87, 44]. 2/8 cf. (ps.-) AMBROS., Expos. fid. fragm. graec., (1) [PL 16, col. 847^A ; G. Bardy, Miscell. Mercati, 1 (ST 121, 1946), p. 200] ; CONCIL. CHALCED., Actio V, Definitio fidei, 34 [ACO II, 1-2, p. (325) 129, 27/29] ; Versio antiqua, 34 [ACO II, III-2, p. (396) 137, 28/29] ; — item, sed ex alia uersione : Form. Libell. fid., 2 [CC 85, p. 153, 69/78].

Tit. ITEM EIVSDEM] scripsi, ITEM INCIPIT EIVSDEM L. Schwartz, EIVSDEM MAXENTII Migne RATIO] post CARNEM tr. Migne.

(1.) 2 patris L eo] deo *Migne* 4/8 propriae *Migne* 7 rationalem siue intellectuale (subst.)] *praem.* animam *Migne Schwartz (cum Cochl.)* (cf. *infra*, p. 71, 566 ; p. 109, 1122).

(1.) 1/8 cf. MAXENT., Lib. fid., VI, (10) ; XIII, (24) [*supra*, p. 10, 112/120 ; p. 20, 305/307] ; MAXENT., Capit., 7' (8) [*supra*, p. 30, 32/33] ; MAXENT., Profess. breu., (2)-(4) [*supra*, p. 33-35, 9/15.27/31] ; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (V), 11 [CC 91A, p. 556 = *infra*, p. 164, 175/177].

- 10 (2.) Hac de causa naturalis, non socialis adunatio siue unio
in Christo rectissime dicitur : quia non carni formatae aut
animatae — quod iam hominis cuiuslibet potest demonstrare
personam — semet persona <uerbi> uniuert in utero uirginis,
sed ex ipsis eius uisceribus *sapientia aedificauit sibi domum*.
15 (3.) Alioqui si formatae aut animatae carni semet uerbum
dei inseruit in utero uirginali : non iam naturalis, sed socialis
haec potius unio siue adunatio dicenda est ; nec persona
uerbi ad naturam carnis, sed ad personam alicuius hominis
concurrisse credenda est. Sed hoc qui dicunt, errore Nestorii
20 traducuntur.

(4.) Catholica autem fides : non personam uerbi ad perso-
nam alicuius iam formati hominis, sed ad naturam carnis
conuenisse, credit et praedicat ; et ideo non socialem, sed
naturalem factam, docet, esse unionem.

(2.) 14 Prou. 9, 1.

(2.)-(3.) 10/18 cf. (ps.-) ATHAN., De incarn. d.n.I.C. (contra Apollinarium), I, 10
[PG 26, col. 1109^a] ; CYRILL. ALEXANDR., Epist. IV (ad Nestorium), <3> [PG 77,
col. 43^{b-c}], in CONCIL. EPHES., Coll. Vaticana, IV, 3 [ACO I, I-1, p. 26, 25 - 27, 3] ;
Versiones latinae : Coll. Veronensis, XIV, 3 [ACO I, II, p. 38, 29] ; Coll. Casinensis,
VI, 3 [ACO I, III, p. 21, 5/12] ; Coll. Palatina, XXVI (transl. MAR. MERCAT.), 3 [ACO
I, V-1, p. 50, 14/22] ; Coll. Quesneliana, LXVI, 3 [ACO I, V-2, p. 338, 25/31] ; — in
CONCIL. CHALCED., Gesta actionis primae, 240 [ACO II, I-1, p. 105, 12/18] ; Versio
antiqua, 240 [ACO II, III-1, p. 83, 11/19] ; e.a. (cf. ACO IV, III-1, p. 171 sq.).
(3.) 18/20 cf. DIONIS. EXIG., Praef. 6, 2 [CC 85, p. 60, 38/45] ; DIONIS. EXIG.,
Praef. 7, 3 [CC 85, p. 64, 38/41].

(2.) 18 personam] persona *Migne* semet persona uerbi (*Cocbl.*) semet per-
sona L, uerbum se *Migne* 14 sibi domum aedificauit ~ *Migne*.

(3.) 18 socialis] societate *Migne*.

Expl. om. L add.

(2.)-(3.) 10/20 cf. MAXENT., Lib. fid., VIII, (12)-(13) [supra, p. 12-13, 145/152.161/
168] ; MAXENT., Capit., a' (1) ; γ' (3) [supra, p. 29, 4/6.12/16] ; SCYTH. MON., Epist.
ad episcopos, (II), 3 ; (III), 5 [CC 91A, p. 552 = infra, p. 158 ; 159.160, lin. 36/
43 ; 60/61.67/71].

**EIVSDEM
RESPONSIO CONTRA ACEPHALOS
QVI "POST ADVNATIONEM" STVLTE
"VNAM" PROFITENTVR "IN CHRISTO NATVRAM"**

MONITVM

Codex ⁽¹⁾ :

OXFORD, *Bodleian Library*,
L : Laud.misc.58o. s. IX^s. f. 11^v-13^v.

Editiones

Migne : MIGNE, J.P., *Patrologiae Cursus completus, Series Graeca prior*, LXXXVI-1 (Lutetiae Parisiorum, 1860), col. 111^D-116^A ("Eiusdem contra Acephalos libellus").

Schwartz : SCHWARTZ, Eduardus, *Acta Conciliorum Oecumenicorum*, IV, 11 (Argentorati, 1914), "Iohannis Maxentii Libelli", p. 12-14 ("Eiusdem responsio contra Acefalos qui post adunationem stulte unam profitentur in Christo naturam")
(ex codice L).

(1) Cuius lectiones afferimus ex editione *Schwartz*. — Cf. supra, p. XLIII.

ITEM EIVSDEM
RESPONSIO CONTRA ACEPHALOS
QVI "POST ADVNATIONEM" STVLTE
"VNAM" PROFITENTVR "IN CHRISTO NATVRAM"

I. (1.) Exposita breuiter catholicae fidei professione, per-
gimus nunc illorum respondere definitionibus, qui, lapsu
miserabili corruentes, nouis et exquisitis argumentationibus
nefarium dogma Christi ecclesiis moliuntur inferre, et 'deum
et hominem, uerbum et carnem' confitentes, 'unam, post adu-
nationem, in Christo naturam' stulte nimis imprudenterque
conantur astruere : 'quia' inquiunt 'non esse naturam sine
persona'.

II. (2.) Quibus respondetur : si 'una, post adunationem,
in Christo natura' est, ergo nec adunatio carnis facta est.
Quod si adunatio carnis facta non est : cur adunationis fit
mentio ? Si uero adunatio carnis facta est, iam non tantum

Tit. qui ... naturam] cf. IOAN. CAESAR., Apol. Concilii Chalced. (excerpta syriaca : CPG III n. 6855), 24 [CCSG 1, p. 12, 190/192].

I. 4/5 *deum et hominem, uerbum et carnem*] cf. LEO I, Epistula xxviii, 4 [PL 54, col. 767^a], in CONCIL. CHALCED., Coll. Nouariensis, v, 2 [ACO II, II-1, p. 28, 9/10.15/16]; e.a. (cf. ACO IV, III-1, p. 311); AVG., De trin., II, vi, (11) [CC 50, p. 94, 9/10; p. 95, 33]; e.a. 5 *uerbum et carnem*] cf. LEO I, Epist. xxviii, 5 [PL 54, col. 773^a] (*ut unum dei filium et uerbum confiteremur et carnem ...*), in CONCIL. CHALCED., Coll. Nouariensis, v, 2 [ACO II, II-1, p. 30, 20/21]; e.a. (cf. ACO IV, III-1, p. 311). 5/6 *confitentes : unam ... naturam*] EUTYCHES in Concil. Const. 20.xi.448 [PL 56, col. 602^c-603^d], in CONCIL. CHALCED., Coll. Nouariensis, II, 145 [ACO II, II-1, p. 17, 146 : ... *post (adunationem) uero unam naturam confiteor*]; LEO I, Epist. xxviii, 6 [PL 54, col. 777^a], in CONCIL. CHALCED., Coll. Nouariensis, v, 2 [ACO II, II-1, p. 32, 4/5]; e.a. (cf. ACO IV, III-1, p. 311); — cf. LEO I, Epist. xxxv, 3 [PL 54, col. 807^a], in CONCIL. CHALCED., Coll. Grimanica, Epist. 5 [ACO II, IV, p. 7, 29/30]; e.a. (cf. ACO IV, III-1, p. 312). 9/10 cf. IOAN. CAESAR., Apol. Concilii Chalced. (excerpta syriaca : CPG III n. 6855), 24 [CCSG 1, p. 12, 203/205].

Tit. ITEM EIVSDEM] *scripsi*, ITEM INCIPIT EIVSDEM L. Schwartz, EIVSDEM Migne
RESPONSIO CONTRA ACEPHALOS L. Schwartz, CONTRA ACEPHALOS LIBELLVS Migne
QVI ... NATVRAM] *om. Migne*.

I. 1 Catholicae fidei professione breuiter exposita ~ Migne 6 impudenterque
Migne.

II. 11 adunatio] coadunatio Migne

I. 1 *Exposita ... professione*] scil. MAXENT., Profess. breu. [supra, p. 33-36].
7/8 (et passim infra) *non ... persona*] cf. MAXENT., Dial. c. Nest., I, xii [infra, p. 68,
482/483]; e.a.

diuina, sed et carnis natura in Christo est : duae igitur naturae sine ulla dubitatione 'post adunationem' in Christo sunt.
 15 (3.) Si autem, et adunatione facta, una et sola manet in Christo diuinitas, ergo ne(c) simplex sed composita passibilisque est eadem uerbi diuinitas : quia quidquid ex adunatione subsistere creditur, nullatenus secundum ueritate(m) proprie simplex est, sed omnino compositu(m) intellegitur. Hoc
 20 autem de sola diuinitate Christi sentire, probatur esse sacrilegum. Restat ergo, ut adunatio, quae compositionem facit, refugiat simplicitatem, susceptionemque procul dubio a filio dei humanae naturae significet ; et ideo constat duas — id est diuinitatis et humanitatis — in filio dei 'post adunationem'
 25 esse naturas, ex quibus et in quibus subsistit una et singularis Christi persona. (4.) Rursus, si 'post adunationem, una natura in filio dei' profitenda est, aut humanitas sola in Christo est, aut certe sola diuinitas.

III. (5.) Item, si 'non est sine persona natura', multo magis
 30 persona non potest esse sine natura. Si ergo non est natura sine persona et persona non est sine natura, tres ergo sunt naturae diuinitatis, non una, quia tres sunt sine dubio subsistentiae siue personae, patris et filii et spiritus sancti. Sed hoc
 35 qui dicunt, Arrianis omnino sociantur et pari cautela cauendi sunt, quia similiter ut illi blasphemare noscuntur. (6.) Quaeramus tamen, quid sibi uult adiectio illa significare — cum dicunt 'post adunationem' — : utrum quia, ante adunationem, duae in Christo naturae fuerint — et ideo dicunt 'post adunationem' — ; an et, ante adunationem, 'unam' profitentur
 40 fuisse 'in Christo naturam' ? Quod si, ante adunationem, unam fuisse dicunt, superfluum omnino est 'post adunationem' dicere, quia semper 'una(m)' (secundum ipsos) constat fuisse et esse 'in Christo natura(m)' — uerum, si ita est, omnino fallaciter ab eis etiam mentio adunationis affertur, quia, si 'una' et ante et post mansit 'in Christo natura',
 45 nulla omnino facta est adunatio : quia, adunationem ex di-

15 et¹] om. *Migne* 16 ne L, non *Migne* 18 ueritate L 19 composita L
 20/21 sacrilegium *Migne*.

III. 29 natura sine persona ~ *Migne* 38 fuerunt *Migne* 39 unam (*Cocbl.*)
 add. fuisse dicunt, primo scilicet ab ante adunationem unam¹ (lin. 39) ob homoeoteleuton perrexit ad ante adunationem unam² (lin. 40/41) una cum sequentibus uerbis 'fuisse dicunt' (lin. 41), quas uero expungere neglexit L (uel potius iam archetypus codicis manuscripti L) 42 una L *Schwartz* 43 natura L *Schwartz* 46 omnino] omnimodo *Migne*

II. 23/26 cf. MAXENT., Lib. fid., VII, (11) ; VIII, (13) [supra, p. 11, 125/128 ; p. 13, 161/168] ; MAXENT., Capit. a' (1) [supra, p. 29, 1/4] ; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (II), 3 [CC 91 A, p. 552 = infra, p. 158, 33/36].

uersarum rerum naturis fieri, nemo <est> qui nesciat. Si autem duas, ante adunationem, fuisse naturas in Christo dixerint, duas etiam sine dubio, ante adunationem, dicere conuincuntur in Christo fuisse personas, quia (secundum ipsos) 50 'non est natura sine persona'. Quod cum dicunt : quis eos nesciat Nestorianaе perfidiaе, quod fugiunt, laqueis compedi — quae hominem plenum deo, non deum hominem factum praedicare conuincitur — ?

55 IV. (7.) Item, si 'non est natura sine persona', quaeramus ab eis : utrum, 'post adunationem' uerbi et carnis, in Christo dicant duas esse naturas, an denegent. Quod si uel uerbi uel carnis essentiam in Christo negauerint, aut Iudaeorum impietati omnino iungendi sunt — qui Christum purum hominem 60 fuisse asserunt —, aut Manichaeorum sacrilegiis coaequandi — qui carnis in Christo negant essentiam uel naturam. Si uero et uerbum et carnem esse in Christo dixerint, duas utique essentias, inuiti, diuersarum naturarum ipsorum nominum testimonio profitentur, quia non eadem sunt nomina uerbi 65 et carnis : nam uerbum uerbum est, et caro caro est. Verum, quia 'nolunt esse naturam sine persona', procul dubio etiam sic, secundum hanc stultam et impiam definitionem suam, ipsi potius duas inueniuntur in Christo asseuerare personas, quia uerbum et carnem, etiam 'post adunationem', in Christo 70 negare non possunt, quorum diuersas esse naturas nullus ignorat.

V. (8.) Sed 'duas' iniquiunt 'ideo non debere dici in Christo, post adunationem, fatemur esse naturas : quia duo numerus esse non potest indiuisus, cum, secundum ueritatem, omnis 75 numerus diuisioni subiaceat'. Haec et huiusmodi solet eorum impudentissima contra catholicam ueritatem argumentari uanitas. (9.) Et primum quidem, non per seipsum, sed in rerum naturis, omnem subsistere numerum euidentissima ratione docemur. Deinde, si nullatenus ea, quae secundum 80 aliquid discernuntur et numerantur, possunt in unitate subsistere, quaero : *pater et filius et spiritus sanctus* — qui non re ipsa, sed cognitione tantum, ab inuicem discernuntur — quomodo non in diuisione, sed in naturae unitate, subsistant.

V. 81 i Ioh. 5, *7.

47 est qui (Cochl.)] quis L nescit Migne 53 quae] restitui, qui L Migne
Schwartz 54 conuincuntur Migne.

IV. 62 et³] om. Migne 68 inuenient Migne asseuerare Migne 76 quarum
L.

V. 75 diuisionis L subiacet Migne 76 contra] om. Migne 81 quaero]
add. et Migne

Quod si *hi tres unum sunt*, et personarum suarum proprietates
 85 integras et perfectas inconfuse custodiunt, nec in diuisione
 sed in unitate subsistunt, restat ut iam non omnia, quae
 secundum cognitionem numerantes discernimus, etiam rebus
 ipsis nefarie diuidamus : quia nec, cum carnis et animae duas
 pronuntiamus diuersasque naturas, unum hominem in duo
 90 diuidimus, quem non rebus sed sola cognitione discernimus.
 Alioquin diuidant primo, si possunt, non solum intellectu sed
 etiam rebus, a splendore colorem et calorem a sole, et tunc
 eorum poterit haec stulta sententia stabiliri. Quod si hoc
 95 facere nequeunt, cedant ueritati, et duas nobiscum in Christo
 sed cognitione tantum discernimus et probamus.

VI. (10.) Si uero dixerint : 'sicut ex anima et carne una
 humana natura conficitur — quae singulari, non plurali
 numero pronuntiatur —, ita ex diuinitate et humanitate una
 100 facta est Christi natura' ? Primo quidem, hoc exemplum
 filio dei minime existimo conuenire : cui subsistendi causa
 caro non fuit ; quippe qui, *ante saecula a patre natus*, in
 propria persona incommutabiliter subsistit — sed, ut uerbum
 caro fieret, misericordiae fuit. Animam autem humanam ante
 105 carnem alicubi subsistere, et postmodum carni inseri, nemo
 ausus est affirmare. (11.) Sane, quia nulla res siue natura est,
 quae non proprio appelletur nomine : unius naturae, quam
 ex diuinitate et humanitate factam esse contendunt, nomen
 doceant. At si uoluerint dicere, uerbum incarnatum siue unam
 110 naturam dei uerbi incarnatam, eo ipso quo hoc dicunt, duas
 procul dubio dicere conuincuntur in Christo naturas, duarum-
 que, non unius, nomina naturarum — eius uidelicet, qui in-
 carnatus est, id est uerbi dei, et eius, quae ab ipso assumpta

84 i Ioh. 5, 7.

V. 91/92 cf. AVG., De trin., IV, xx, (27) [CC 50, p. 196, 21 sqq.] ; EVSEB. 'GAL-
 LIC.', Hom. ix, 2 [CC 101, p. 100, 63 sqq.].

VI. 102 CONCIL. CHALCED., Actio v, Definitio fidei, 34 [ACO II, I-2, p. (325)
 129, 27/28] ; Versio antiqua, 34 [ACO II, III-2, p. (396) 137, 28]. 105 *nemo*
 sed cf. ORIG., *Περὶ ἀρχῶν*, I, vii, 4 ; III, iii, 5 [GCS 22, p. 89, 12 sqq. ; p. 261, 12
 sqq.] ; — cf. Capit. s. Aug., [xix] xviii^a, (22^a) [infra, p. 262, 142/144] ; c.a.

92 calorem (*Cochl.*) colorem L et³] *om. Migne*.

VI. 100 exemplo L 103 ut] cum *Migne* 108 diuinitate] trinitate *Migne*

est, id est carnis. Non ergo hoc unius rei nomen est, quae sic
 115 expressam significationem duarum diuersarumque unitarum
 doceat naturarum : quemadmodum cum dicitur humana
 natura, quam ex duabus seu potius in duabus diuersisque
 naturis — id est carnis et animae — subsistere nemo dubitat ;
 sed quemadmodum si dicatur anima incarnata, siue una
 120 tura animae incarnatae. Et ideo nomen naturae unius, quae
 diuinitatis et humanitatis expressam possit habere signi-
 ficationem, docere coguntur.

VII. (12.) Verum si in tantum desipuerint, quo dicant
 eam Christi esse naturam, rursus ab eis quaeritur, qualis illa
 125 sit — quia Christus non naturae, sed operationis siue effi-
 cientiae, id est unctionis, nomen est — ; et ideo adhuc coar-
 tantur, ut illius naturae singularis, quam 'post adunationem
 in Christo' esse uolunt, nomen doceant — quia nulla rei
 natura est, quae non proprio et singulari nomine, secundum
 130 specialem uidelicet appelletur significationem. Christum
 autem non esse naturae nomen, sed unctionis, et ex hoc, quod
 multi christi dicti sunt in uetere testamento, manifestum est.
 (13.) Quapropter : aut nomen illius naturae unius — quod ab
 eis rectissime quaeritur — doceant ; aut, si hoc facere minime
 135 possunt — quia omnino est impossibile —, duas non ante sed
 'post adunationem' et deinceps semper indissolubiliter manen-
 tes naturas in una Christi persona, sprete erroris sui caligine,
 profiteri non metuant, ne — aut humanam tantum cum
 Iudaeis, aut diuinam tantum cum Manichaeis confitentes —
 140 ab unica et catholica damnati matre ecclesia, in perpetuo
 crucientur.

114 quae] quod *Migne* 117 natura natura *L.*

VII. 123 quo] quod *Migne* 130 significationem (*Cocbl.*)] s̄cificationem *L.*
 140 perpetuum *Migne.*

*Expl. EXPLICIT L. Schwartz ; — dein sequitur 'Tomus Leonis' (sive Leonis I Epistula
 28) : DILECTISSIMO FRATRI FLAVIANO LEO. Lectis dilectionis tuae litteris ... L. (fo
 13v-18v).*

6

DIALOGVS
MAXENTII IOANNIS SERVI DEI
CONTRA NESTORIANOS
(*LIBRI DVO*)

MONITVM

Codex ⁽¹⁾ :

OXFORD, *Bodleian Library*,
L : Laud.misc.580. s. IX^a. f. 18^v-48.

Editiones :

- Migne* : MIGNE, J.P., *Patrologiae Cursus completus, Series Graeca prior*, LXXXVI-1 (Lutetiae Parisiorum, 1860), col. 115^b-158^a ("Ioannis Maxentii dialogi contra Nestorianos, ad Theophilum").
- Schwartz* : SCHWARTZ, Eduardus, *Acta Conciliorum Oecumenicorum*, IV, II (Argentorati, 1914) "Iohannis Maxentii Libelli", p. 14-44 ("Praefatio dialogi Maxenti Iohannis serui dei contra Nestorianos")
(ex codice *L*).

(1) Cuius lectiones afferimus ex editione *Schwartz*. — Cf. *supra*, p. XLIII.

DIALOGVS
MAXENTI<I> IOANNIS SERVI DEI
CONTRA NESTORIANOS
(LIBRI DVO)

PRAEFATIO

(1.) Si in hoc saeculo posset finis esse mendacii, maneret utique quieta Christi ecclesia. Sed quia inextricabile quodammodo malum numquam desinit humana corda pulsare, atque inopinatis argumentis fidem inquietare catholicam : necesse est sectatoribus ueritatis, prudenter captiosas eius sententias praeuidere, sapienterque detegere, prolatasque in medium malleo ueritati<s> contere, et usque ad effusionem sanguinis contra eas pro ueritate certare — praesertim cum scriptura diuina moneat et dicat : *Ne confundaris loqui uer[b]um pro anima tua*, et : *Pro ueritate certa usque ad mortem* ; similiter et apostolus, quorundam denotans timiditatem : *Nondum inquit usque ad sanguinem restitistis aduersus peccatum certantes*.

(2.) Resistendum igitur nec omnino est parcendum haereticis, confidentes in tali negotio sermonis copiam minime de-
15 futuram. Nam si, ad confutandam prophetae insipientiam, *os asinae deus aperuit* : quanto magis cor fidelis reserare dignabitur, ut perfidorum dementia confutetur ! Quapropter, quoniam, olim in radice prauitas Nestoriana damnata, nunc

(1.) 9/10 Eccli. 4, *24 (Sirac. 4, 20 LXX). 10 Eccli. 4, *33 (Sirac. 4, 28 LXX). 11/12 Hebr. 12, *4.

(2.) 15 ad ... *insipientiam* cf. 11 Petr. 2, 16. 16 Num. 22, *28.

(1.) 5/7 *sententias ... malleo ueritatis contere* cf. MAR. MERCAT., *Commonit. adu. Pelag.*, 3 (Coll. Palatina, III, 3) [ACO I, v-1, p. 7, 1/2 ; PL 48, col. 119^a] (*malleo ... ueritatis obtudit, immo confregit*) ; VIGIL. THAPS., *Adu. Eutych.*, 5, 7 [PL 62, col. 138^b] (*sententias ueritatis malleo obterendas*) ; IDAC. (HYDAT.), *Contin. Chron. Hieron.* [PL 51, col. 877^b] ; Mommsen, Th., 'Chron. min.', II (MGH, auct. ant., XI), p. 19, 59] (*ueritatis malleo contriuit*) — (cf. Arbesmann, R., 'The «Malleus» metaphor in medieval characterization', *Traditio* 3, p. 389-392).

Tit. INCIPIT PRAEFATIO DIALOGI MAXENTI IOHANNIS SERVI DEI CONTRA NESTORIANOS L Schwartz, IOANNIS MAXENTII DIALOGI CONTRA NESTORIANOS AD THEOPHILVM· PRAEFATIO Migne.

(1.) 2 quieta Christi (Cocbl.)] quae et apxi L 4 inquietare (Cocbl.)] inequitare L 5 rectatoribus L 7 mallei ueritate L contere] cohibere Migne 7/8 et usque ... certare] in marg. L 9 fort. uerum scribendum (Eccli. 4, 24) siquidem in 'ueritate' (lin. 8.10) uersatur, uerbum L Migne Schwartz (cf. infra, p. 133, 293) 10 certe L.

(2.) 14 confidentes (Cocbl.)] confitentes L 16 deus] om. Migne

rursus uiuacior assurgit quodammodo, callidisque syllogis-
 20 morum argumentis aduersus ipsa catholicae fidei fundamenta
 dimicans, sub religiosa pronuntiatione uerborum, religionem
 profanare contendit : necessario credidi, mi Theophile, tuis
 adiutus precibus, occultum et sub uerbis catholicis latentem
 eorum impium prodere intellectum, quatenus detectus et
 25 denotatus fiat cunctis ubique perspicuus ; agens simul etiam
 contra eos, qui, licet Christum deum confiteantur, tamen,
 nescio qua rursus inducti peruersitate, declinant eum unum
 confiteri ex sancta et indiuidua trinitate.

(3.) Quod nolentes asserere : quis eos non intellegat aliis
 30 uerbis idipsum negare quod dicunt, nihilque aliud Christum,
 nisi extraneum a trinitate et — iuxta Arrianos — credere
 impie creaturam ? Si enim uerus est deus — sicut et est —,
 aut trinitas est, aut unus ex trinitate ; sed quia totam trini-
 tatem Christum credere sacrilegum est, restat ut unus sit
 35 deus Christus ex trinitate, nisi forte alium eum deum praeter
 trinitatem esse contendunt — quod non catholicorum, sed
 Manichaeorum est proprium, qui duos deos sibi contrarios
 introducunt.

(4.) Placuit igitur, sub persona interrogantis h a e r e t i c i
 40 et c a t h o l i c i respondentis, explicare huius nostrae dispu-
 tationis opusculum, quo facilius obiectionum absolutio legen-
 tibus elucescat.

26 deum] dominum *Migne*.

(3.) 22 et] *om. Migne* 23 totum *L* 24 sacrilegium *Migne* 30 contendant
Migne.

Expl. EXPLICIT PROLOGVS L Schwartz.

CAPITVLA LIBRI PRIMI

I. De modo appellationis theotocae, hoc est dei genetricis.

II. Quod theotocon, haeretici, beatam uirginem ita fateantur, non quia deum secundum carnem, sed quia hominem deo unitum genuerit.

5 III. Quod nullatenus dicant uere et proprie beatam uirginem theotocon.

IV. Quod initium dari deo uerbo ex femina stulte calumnientur his, qui uere et proprie deum secundum carnem natum ex femina confitentur.

10 V. Quod callide et peruerse eam matrem humanitatis affirmant.

VI. Quod ex illis euangelicis uocibus, quae ad Ioseph sponsum sanctae uirginis factae leguntur, non *deum fortem* — secundum prophetam — sed *puerum* tantum, qui, propter
15 eum cui uniri meruit, *deus fortis* dicatur, de femina natum conentur astruere.

VII. De eo, quod scriptum est : *Quod natum est de carne caro est, quod natum est de spiritu spiritus est.*

VIII. De eo, quod non deum factum Christum, se<d> Chris-
20 tum deum factum callide fateantur.

IX. Quod non natura, sed dignitate et unitione deum stulte asserant Christum, ob id, quod scriptum est in actibus apostolorum, Petro ad Cornelium dicente : *Quia deus erat cum illo.*

X. Quod hoc tantum distare a prophetis Christum impie
25 fateantur, quia non sit natus ex semine uiri, et, quamuis non

VI. 13 Is. 9, 6 ; (Ps. 41, 3). 14 Matth. 2, 13.20 ; Is. 9, *6. 15 Is. 9, 6 ; (Ps. 41, 3).

VII. 17/18 Ioh. 3, *6.

IX. 23 Act. 10, *38.

Tit. INCIPIVNT CAPITVLA LIBRI PRIMI L. Schwartz, LIBER PRIMVS. CAPITVLA LIBRI PRIMI Migne.

III. 5/6 III. Quod ... theotocon] *om. Migne.*

IV. 7 IV] III Migne 7/8 calumnientur] *add. ab Schwartz (de uerbo 'calumnior' cum datiuo : u. Blaise, Dict., s.u.).*

V. 10 V] IV Migne.

VI. 12 VI] V Migne 14 puerum] purum Migne.

VII. 17 VII] VI Migne.

VIII. 10 VIII] VII Migne Christum¹] *om. Migne* sed (Cocbl.)] *sc L* 20 faten-
tur Migne.

IX. 21 IX] VIII Migne.

X. 25 X] IX Migne quia] qui Migne et] *om. Migne*

post conformationem, sed in ipsa conformatione, Christo tamen deum uerbum unitum inique contendant.

XI. Quod, sicut duas naturas, ita et subsistentias siue personas in Christo fateantur.

30 XII. Quod assumptum a deo, non deum factum hominem peruerse asserant, et quod idipsum definiant naturam esse, quod persona est.

XIII. Quod alia sint propria nomina naturarum et personae, quae nullam faciant quaestionem, alia communia, quae in 35 quaestionem ueniant.

XIV. Quid inter naturam distet atque personam, et quod non omnis sit natura persona.

XV. Quod et deum factum hominem, et secundam natiuitatem dei uerbi iuxta carnem, haeretici credere detestentur.

26 post (*Cocbl.*) potest *L.*

XI. 28 xi] x *Migne.*

XII. 30 xii] xi *Migne* 31 ipsum *Migne.*

XIII. 33 xiii] xii *Migne* alia sint (*Cocbl.*) alias inter *L.*, alia sunt *Migne.*

XIV. 36 xiv] xiii *Migne* naturas *Migne.*

XV. 38 xv] xiv *Migne* secundum *Migne* 38 detestantur *Migne.*

Expl. EXPLICIUNT CAPITVLA LIBRI PRIMI FELICITER *L. Schwartz.*

LIBER PRIMVS

⟨*Introd.*⟩ NESTORIANVS : Olim te nostrorum dictorum audiens infamatorem, saepius incitabatur animus, tecum de diuinae dispensationis conquirere sacramento. Nunc uero, opportuno loco et tempore, tua nobis a deo donata praesentia, ualde desidero, ut praesent⟨em⟩ arguas, cui absenti non quiescis detrahare.

CATHOLICVS : Qui se non mendacii, sed ueritatis exhibet sectatorem, nullis mouetur mussitationibus querulorum ; cuius autem animus de sua est falsitate conscius, licet nemo de eo queratur, suspicionum tamen stimulis inquietatur assidue. Nihil autem prudentibus aufert, immo potius confert mendax infamatio maliuolorum : si enim ueraciter quid a talibus reprehenditur, corrigendum est ne ulterius reprehendant ; si mendaciter, contemnendi sunt potius et dolendi. Quapropter, si — ut ipse aestimas — tuarum sum ego infamator assertionum, age nunc sicut desiderasti, et, te sectatorem ueritati⟨s⟩ ostendens, me tuum falsissimum nota accusatorem.

NESTORIANVS : Relinquentes, si placet, ista, ea proferamus discutienda in medium, quae unusquisque nostrum simplici mente catholicis iudicat conuenire dogmatibus, ne in his, quae ad rem non pertinent, tempus uideamur expendere.

CATH⟨OLICVS⟩ : Optimum quidem mihi et nimis gratum est, semotis conuiciis, semper de ueritate conquirere.

NEST. : Solent iniuriae illis praestare suffragium, quibus studium est non de ueritate, sed de propria gloriari uictoria ; in his autem, qui tota intentione cupiunt de comperta ueritate gaudere, locum haec penitus non habent.

CATH. : Facile solet in disputationum *semitis*, se — sicut scriptum est — *hilariter ipsa ueritas intimare*, cum ad ⟨in⟩uestigationem sui disputantium mentes simplici uiderit intentione pertendere. Erit igitur, procul dubio, nostrae disputationis fructuosus finis, si modo furiosa contentio submoueat e medio.

Introd. 29/30 Sep. 6, *17.

Tit. INCIPIT DIALOGI LIBER PRIMVS L. Schwartz, INTERLOCVTORES· NESTORIANVS, CATHOLICVS Migne.

Introd. 1 *Introd.* [suppleni, om. L. Schwartz, CAPVT PRIMVM hic Migne (cf. infra, lin. 40) 5 praesentem (Cochl.)] praesens L. Schwartz 8 nullus Migne 12 quid a] scripsi, qui de L. Schwartz, quis de Migne 13 corrigendus Migne 14 condemnandi Migne delendi Migne 17 ueritati L 19 NESTORIANVS] n. Migne (et sic semper infra) 22 expendisse Migne 23 CATHOLICVS] C. Migne (et sic semper infra) est] om. Migne 30/31 uestigationem L

- 35 NEST. : Mea certe haec est omnino intentio, si tamen et tu placido animo meis interrogationibus dignum duxeris respondere.

CATH. : Moue quod uis, ut iam uideamus ea, quae a me scire desideras.

- 40 I. NEST. : Volo igitur, ut mihi planum facias quonam modo a uobis beata uirgo appelletur theotocos, hoc est dei genetrix, quam constat genuisse Emmanuhelem.

CATH. : Ipsa prorsus interrogationis tuae principia, duos te filios credere manifestant.

- 45 NEST. : Noli, quaeso, te, antequam meorum dictorum rationem diligenter discutias, calumniosis me impetere uocibus.

- CATH. : Nemo recte sibi inferri calumniam queritur, quem non aliena, sed sua potius dicta redarguunt. Verum, si ego interrogationis tuae sententiam minime intellegere potui,
50 deputa hoc imperitiae, dummodo tu lucidius explices, qui, modum theotocae appellationi<s> planum tibi fieri flagitans, subiecisti : quam constat genuisse Emmanuhelem. Si enim, modum appellationis theotocae perquirens, etiam Emma-
nuhelem, quem natum dixisti ex uirgine, dei filium crederes,
55 sufficeret dicere : quonam modo theotocos beata uirgo appelletur a uobis. Adiciendo autem : quam constat genuisse Emmanuhelem, docuisti — sicut datur intellegi — Emmanuhelem non te filium dei credere.

- NEST. : Numquam ego — ut tu asseris — Emmanuhelem
60 nisi filium dei credidi, sed scire cupio modum, qualiter theotocos beata uirgo appelletur a uobis.

- CATH. : Si Emmanuhel, quem natum a beata uirgine confiteris, filius <dei> a te semper est creditus, filius autem dei non est nisi deus, recte omnino a nobis beata uirgo creditur
65 theotocos.

NEST. : Cito propositae quaestionis rationem te aestimas explicasse, quasi non sint ulterius quae de hac quaestione quaerantur.

- CATH. : Dic, age, quod uis, nec ullas dilationis patiaris
70 angustias.

II. NEST. : Quamuis theotocon beatam uirginem confiteri nec ego refugiam, non tamen, quod deum, sed quia hominem genuerit deo unitum, idcirco eam confiteor theotocon.

30 desideres *Migne*.

I. 40 1] *om. hic Migne (cf. supra, lin. 1)* 41 appellatur *Migne* 43 tuae interrogationis ~ *Migne* 48 dicta] *om. Migne* 51 theotocae appellationis] *rest. Schwartz, theotocae appellatione L, de theotocae appellatione Migne* 53 perquirentes *Migne* 63 dei (*Cocbl.*)] *om. L.*

II. 71 11] *om. hic Migne* 74 CAP. II *hic Migne*.

CATH. : Patuit omnino, quod hactenus tegebatur. Si enim
 75 non deum, sed hominem deo unitum genuit sancta uirgo
 Maria, est sine dubio — iuxta te — anthropotocos, hoc est
 hominis genetrix, non theotocos. Quo ergo modo theotocon
 eandem uirginem profiteris, quam non deum, sed hominem
 tantummodo praedicas genuisse ?

80 NEST. : Vnitione factum est, ut is, qui ex ea natus est, deus
 appelletur : propter deum uidelicet, cui uniri, unamque cum
 eo dignitatem et auctoritatem habere, promeruit.

CATH. : Appellatione ergo tantum et dignitate siue honore,
 non uere et proprie, beata uirgo est — secundum uos —
 85 theotocos, quae non uere et proprie genuit secundum carnem
 deum uerbum, sed hominem, cui praestitum est ab eo, cui
 uniri meruit, ut deus dicatur, quod non est.

III. NEST. : Quoniam hoc est, quod nos ualde permouet,
 eo quod uere et proprie deum natum ex femina praedicetis,
 90 atque ob hoc uere et proprie beatam uirginem dei fateamini
 genetricem, quaero : qui uere et proprie generat, utrum eius-
 dem, cuius ipse est, an alterius cuiuslibet substantiae generet ?

CATH. : Inepta nimis et fatua interrogatio. Quis enim ali-
 quando alienae generator creditur esse substantiae ?

95 NEST. : Si fatuum et ineptum iudicas, credere quemquam
 alienae generatorem esse substantiae : constat ergo deum
 uerbum non de matre, sed de patre uere et proprie generatum,
 cum quo illi est una eademque substantia. Alioquin erit procul
 dubio consubstantialis mater domini non solum deo uerbo,
 100 quem uere et proprie — iuxta uos — creditur genuisse, uerum
 etiam deo patri, cui idem deus uerbum consubstantialis
 existit.

CATH. : Consubstantialem uirgini deum uerbum, non secun-
 dum deitatem quae illi una eademque cum patre est, sed
 105 secundum carnem, qui non credit, alienus a fide est. Sane,
 quia non hominem quemlibet qui non sit natura deus, sed
 deum uerbum incarnatum et ex se hominem factum genuit,
 hac de causa uere et proprie esse creditur theotocos.

NEST. : Si deum natura genuit beata uirgo Maria, iam non
 110 carnis, sed est genetrix deitatis. Et quomodo non deum uer-
 bum secundum deitatem, quae illi cum patre communis est,
 sed secundum carnem eum natum ex uirgine praedicatis ?

CATH. : Non est deitatis genetrix, sicut tu nos credere
 autumas, quamuis uere et proprie sit <dei> genetrix, quia

III. 88 III] CAP. III *Migne* 91 generet *Migne* 97 de²] *om. Migne* 104 diui-
 nitatem *Migne* 105 est] *om. Migne* 110 diuinitatis *Migne* 111 diuinitatem
Migne 112 sed] *om. Migne* 113 diuinitatis *Migne* 114 dei (*Cocbl.*)] *om. L*

115 non deitatem dei uerbi, sed deum uerbum ex se hominem factum, sicut superius dictum est, genuit.

IV. NEST. : Si uere et proprie deum natum ex uirgine dederimus, uereor ne sine initio deus uerbum initium habere intellegatur ex femina.

120 CATH. : Et cur non demus ei ex femina secundum carnem initium, qui est secundum diuinitatem a patre sine initio ?

NEST. : Quomodo secundum <carnem> habere initium a te dicitur is, qui est a patre sine initio, non intellego : utrum quia is, qui a patre est sine initio, ex deitate in carnem uersus

125 dicatur accepisse initium ? an quia, qui erat sine initio, accepta carne dicitur habere initium ?

CATH. : In carnem conuerti, inconuertibilis deus, omnino non potest : sed, manens deus in propria deitate perfectus, carni et animae rationali se uniens, *coepit esse homo, quod*
130 *antea non erat* ; et hac ratione secundum carnem dicitur habere initium is, qui est a patre sine ullo initio.

V. NEST. : Quoniam de summis et praecipuis rebus quaestio uertitur, quaeso ut patienter de his, quae a te quaeruntur, respondeas ; nec te moueant ea, quae tibi fortassis, antequam

135 intellegas, uidentur esse contraria.

CATH. : Sic me de patientia communes, quasi quod hactenus impatienter tuis responderim interrogationibus.

NEST. : Non, utique, sed, ut in coepta te lenitate contineas, moneo.

140 CATH. : *Dei hoc donum est.*

V. 140 Eccle. 3, *13 ; 5, *18 ; Eph. 2, *8.

IV. 129/130 PS.-PHOEBAD. AGINN., Profess. fid., 6 = PS.-EVSEB. VERCCELL., De trin., IX [XI], 6 = AVCT. INCERT., Libell. fid., 6 = PS.-GREG. ILIB., Fides rom., 6 [CC 9, p. 130, 51/52 ; CC 69, p. 267, 24/25] ; e.a. ; — cf. AMBROS., De fide, II, VIII, 62 [CSEL 78, p. 78, 24/25] ; AVG., Serm. LXXX, 5 [PL 38, col. 496⁽⁹⁾] ; AVG., De trin., XIII, x, (13) [CC 50A, p. 400, 17/18] ; PELAG. I, Epist., xv [xvi], prof. fid. [PL 69, col. 409⁹] ; SYMPHOS., Aenigm., LXXXIV, 2 [CC 133A, p. 705, 2] ; EVSEB. 'GALLIC.', Hom., XXXV, 1 [CC 101, p. 401, 12] ; e.a.

115 diuinitatem *Migne*.

IV. 117 IV] *om. bic Migne* 120 CAP. IV *bic Migne* 122 carnem (Cochl.)] *om. L*
124 quia is] *qui ais Migne* diuinitate *Migne* 125 qui] *om. Migne* 126 dica-
tur *Migne* 128 diuinitate *Migne*.

V. 132 v] *om. bic Migne (cf. infra, lin. 145)* 133 te] *me Migne* 136 quod]
om. Migne 138 in coepta] *incepta Migne* lenitate te ~ *Migne*

116 *superius*] lin. 106/107.

NEST. : Dominum nostrum Iesum Christum in una, an in duabus substantiis, confiteris ?

CATH. : In duabus, procul dubio ; sed naturali, non personali conuentione unitis.

145 NEST. : Necdum absoluta, de qua agitur, quaestione, prae-
propere in aliam prorupisti. Sed, dilata interim inquisitione de
naturali unitione, absolute, quaeso, respondeas : utrum Chris-
tum, quem in duabus naturis confessus es, ex patre tantum,
an etiam [et] ex matre natum asseras ?

150 CATH. : Et ex patre et ex matre unum eundemque Christum
natum esse confiteor.

NEST. : Alio modo ex matre, alio ex patre ? an uno eodem-
que modo ex patre et ex matre ?

CATH. : Alio, procul dubio, ex patre, alio modo ex matre.

155 NEST. : Secundum quem modum ex patre, siue ex matre,
eum asseris natum ?

CATH. : Secundum diuinitatem quidem ex patre, eundem
secundum humanitatem ex matre.

NEST. : Cur ergo uere et proprie dei genetrix a uobis mater
160 domini praedicatur, et non magis illius naturae, cuius et mater
est, cui dei uerbi unitio diuinitatis suae contulit uocabulum et
dignitatem ?

CATH. : Cuiusnam credis naturam hanc esse humanitatis,
quam uere et proprie uis esse ex uirgine ?

165 NEST. : Procul dubio domini Christi.

CATH. : Christum, quid esse definis ?

NEST. : Deum et hominem.

CATH. : Dei ergo et hominis facta est natura illa humanita-
tis, quam uere et proprie dicis esse ex uirgine ?

170 NEST. : Quis hoc dubitet ?

CATH. : Et quomodo non est absurdum credere deum et
hominem ex uirgine naturam assumpsisse humanam ? Quod
si deus et homo ex uirgine creditur — iuxta uos — naturam
assumpsisse humanam : unde, antequam ex uirgine deus
175 assumat naturam humanam, factus homo credendus est, ut
sic deus et homo credatur assumpsisse ex uirgine naturam
humanam ?

NEST. : Miror te tam temere ridere de ueritate.

CATH. : Nullatenus ego ueritatem irrideo, sed responsionis
180 tuae absurditatem uerissima ratione coarguo.

NEST. : Offenderis, ut mihi uidetur, cum Christum deum
audis et hominem.

141 in^{1.2}] *om. Migne* 145 CAP. v *bic Migne (cf. supra, lin. 192)* agitur (*Cochl.*)
igitur L 140 et] *om. Migne, secl. Schwartz* 163 CATH.] *om. Migne* 175
assumeret *Migne*

CATH. : Non me offendit Christum deum audire et hominem, sed te offendit, qui Christum deum hominem factum non
 185 credis. Nam, cum ego, unum eundemque genitum et ex patre secundum diuinitatem, et ex matre secundum humanitatem, simpliciter tuis interrogationibus respondi : tu, deum ex patre, hominem uero ex matre uolens ostendere, quasi ex
 190 consequenti ratione concludis, et docere niteris, non debere uere et proprie beatam uirginem dei credere genetricem, sed naturae humanae, cuius et mater est. Si igitur deus uerbum, ex maternis uisceribus carnem assumens, semetipsum forma-
 uit hominem, non alterius, sine dubio, natura humanitatis assumpta ex uirgine, nisi illius, facta est, qui se ex ipsa for-
 195 mauit hominem ; et idcirco [uero] uere et proprie secundum carnem sancta uirgo dei genetrix creditur, quia non deus in carnis naturam conuersus est, ut non esset deus qui natus est, sed, manens deus, homo factus et natus est.

VI. NEST. : Sursum ac deorsum nihil aliud moliris, ut
 200 uideo, nisi ut deum natura doceas eum, quem uirgo enixa est. Sed tibi, pro me, uoces obuiant euangelicae, quae te nullatenus permittunt deum praedicare eum, qui ex uirgine natus est.

CATH. : Et quaenam illae uoces sunt, quae me prohibent deum praedicare natum ex uirgine ?

205 NEST. : Illae, nimirum, quae ad Ioseph *in somnis* factae leguntur.

CATH. : Et quid tale dictum ad eum legitur ?

NEST. : Tolle inquit *puerum et matrem eius, et fuge in Aegyptum* : futurum est enim ut Herodes quaerat perdere pue-
 210 rum ; et rursus : *Defuncti sunt omnes qui quaerebant animam pueri*. Numquidnam dictum est : '*Defuncti sunt qui quaerebant animam dei*' ? aut : '*Tolle deum, et fuge in Aegyptum*' ? uel certe : '*Futurum est ut Herodes quaerat deum perdere*' ? — quo quid potest esse iniquius, quam ut credatur deus propter
 215 hominem fugisse in Aegyptum ? Vnde manifestum est, uanis te argumentationibus contra diuinorum eloquiorum sententias laborare, quae *puerum*, id est hominem, docent eum, quem tu deum natura conaris astruere.

VI. 205 Matth. 2, 13. 208/210 Matth. 2, *13. 210/211 Matth. 2, *20. 211/212 Matth. 2, 20. 212 Matth. 2, *13. 213 Matth. 2, *13. 217 Matth. 2, 13.20 ; (Is. 9, *6).

184 deum] *om. Migne* 101 et] *om. Migne* 195 uero] *om. Migne, secl. Schwartz (cum Cocbl.)*.

VI. 199 vi] *om. hic Migne (cf. infra, lin. 207)* 201 te] *om. Migne* 204 ex uirgine natum praedicare ~ *Migne* 207 CAP. VI *bic Migne (cf. supra, lin. 199)* 210 te] *om. Migne* 217 quae] *qui Migne*

CATH. : Dum nimis intentus es in his scripturae diuinae
 220 uocibus, qua(s) tuis putas competere partibus, ceteras penitus
 despicias. An forte uilis tibi et contemnenda uidetur ueteris
 testamenti auctoritas, quae *puerum*, quem tu deum denegas,
deum fortem, dominatorem, praedicat? Nonne clamabat ille
 prophetarum eximius Esaias, dicens : *Puer natus est nobis, et*
 225 *filius datus est nobis, cuius potestas in umeris eius : et uocatur*
magni consilii angelus, admirabilis, consiliarius, deus fortis,
dominator, princeps pacis, pater futuri saeculi? Numquid haec
 te nescire credibile est? — nisi forte contrariam illis, a te
 prolatis, euangelicis testimoniis, hanc prophetae sententiam
 230 iudicas.

NEST. : Non ego contrariam iudico euangelicis testimoniis,
 prophetae sententiam; sed tibi hoc uidetur, qui necdum
 eorum intellectum assequi potuisti. Attende igitur, si uis,
 propheticae sententiae a te prolatae purissimum intellectum,
 235 et uide quam non sit nostris contraria assertionibus : denique
puerum natum, et filium datum propheta uocari quidem deum,
 non autem esse testatur : *Et uocatur inquit magni consilii*
angelus, admirabilis, consiliarius, deus fortis. Neque enim
 omnia quae uocantur, continuo etiam uocationis suae obtinent
 240 proprietatem : denique *deus* uocatus est Moyses, sed nullatenus
 uocationis huius obtinere creditur ueritatem. Hi(c) docemur
 non esse *puerum* natura deum, sed, propter deum qui ei unitus
 est, *deum* a propheta uocari.

CATH. : Impietas manifesta. Secundum hunc namque ex-
 245 positionis tuae sensum : quia, si *deus fortis*, idem *puer*, quod
 a propheta *uocatur*, — iuxta te — substantialiter non est,
 quia et Mo(y)ses uocatur, ut ais, *deus*, quod substantialiter
 non est : ergo et quod dicitur, *puer natus*, non est substantiali-
 ter natus, quia multi dicuntur nasci, qui tamen substantialiter
 250 non nascuntur, sicut habes : *Populus qui nascetur, quem fecit*
dominus, et apostolus ad eos qui iam substantialiter exsiste-
 bant : *Nam si decem milia* inquit *paedagogorum habeatis in*

222 Is. 9, *6; (Matth. 2, 13.20). 223 Is. 9, 6; (Ps. 41, 3). Is. 9, *6.
 224/227 Is. 9, *6. 226 Is. 9, *6. 227/228 Is. 9, *6. 240 Ex. 7, 1. 242/
 243 Is. 9, *6. 245/246 Is. 9, *6. 247 Ex. 7, 1. 248 Is. 9, *6. 250/251
 Ps. 21, 32. 252/254 1 Cor. 4, 15.

220 qua L 225 umeros L uocabitur *Migne* (cum *Vulg.*) 228 hanc] om.
Migne 227 uocabitur *Migne* (cum *Vulg.*) 240 est] om. *Migne* 241 Hinc]
 rest. Schwartz, Hic L *Migne* 245 sensum] add. ergo et quod dicitur puer natus
 nullatenus substantialiter intellegendus est natus L *Migne* Schwartz (qui, ante haec,
 quod quis uocatur nullatenus substantialiter id esse intellegendus est supplendum pu-
 tat) ; quam codicis additionem, utpote e lin. 248/249 iteratam, delui 247 Moyses]
 scripsi (cf. supra, lin. 240), Moyses hic L Schwartz

Christo, sed non multos patres : nam in Christo Iesu per euangelium ego uos genui. Contendit denique, haec uestra interpretatio, etiam illud, quod omnis catholica ecclesia confitetur, filium dei deum natum de patre substantialiter, falsum docere, et — cum Arrianis — natum quidem de patre dicere filium, sed non substantialiter de eo natum. Et unde iam substantialiter natus credatur deus puer, qui nec de matre nec de patre —
 255 secundum uos — intellegitur substantialiter natus ?

NEST. : Noli, quaeso te, in superuacuis tempus expendere. Nos enim deum filium, abominantes impietatem Arrii, substantialiter natum ex deo patre credimus et praedicamus ; et puerum natum ex uirgine substantialiter sine dubio con-
 265 fitemur : quem etiam, propter eum, qui ei unitus est, — sequentes prophetam — dicimus deum.

CATH. : Est ergo puer non natura deus, sed uocatione, sicut Moyses ?

NEST. : Si non uocatione et dignitate, sed natura, deus est
 270 puer, aut consubstantialem deo patri credis carnem, aut puerum natum de uirgine incorporeum confiteris.

CATH. : Tu puerum incorporeum nos credere autumas, nos e contra deum tibi *carnem factum* — iuxta euangelii sententiam — praedicamus : cuius carnem non deo patri, sed matri
 275 consubstantialem credimus ; deitatem uero non matri, sed deo patri consubstantialem fatemur.

NEST. : Varium quendam et diuersum assertionis tuae sensum, modo confundentem modo discernentem naturas, prorsus intellegere non possum. Si igitur deitatem patri, carnem uero consubstantialem praedicas matri : quomodo,
 280 sanam hanc naturarum confundens discretionem, rursus deum *carnem factum* asseris, cum sit deus non corpus, sed spiritus, domino dicente : *Deus spiritus est* ?

CATH. : Veram naturarum conuentionem dei uerbi et carnis
 285 fatentes, non confundimus, sed uni(m)us : quia non deum in carnem uersum, sed carni unitum, factum hominem praedicamus.

⟨VII.⟩ NEST. : Cum dominus dicat : *Quod de carne natum est caro est, quod autem natum est de spiritu spiritus est* : quo-

266 *prophetam*] Is. 9, 6. 267/268 *sicut Moyses*] cf. Ex. 7, 1. 273 Ioh. 1, 14.
 282 Ioh. 1, 14. 283 Ioh. 4, *24.

VII. 268/269 Ioh. 3, *6.

273 nos] non *Migne* 275 diuinitatem *Migne* 279 diuinitatem *Migne* 285
 unimus (Cochl.)] unius L. deum] om. *Migne*.

VII. 288 *abbine deficiunt capitulorum numeri in L. Migne* deus *Migne*

290 modo puerum natum ex femina, non unitione, sed natura deum asseris ?

CATH. : Quia non est alter natus de carne carnaliter caro, nisi ille qui de spiritu spiritaliter natus est spiritus ; idcirco denique ex duabus et in duabus naturis unitis et inconfusis

295 deum, dei filium, praedicamus.

<VIII.> NEST. : Sed harum naturarum diuersitatem confundis, deum natura praedicans eum, qui unitione dei uerbi deus dicitur. Nam, si non unitione, sed natura, deus est, qui de uirgine natus est, procul dubio deus est unctus et non puer
300 Iesus Christus : sicque iam non Christus factus creditur deus, sed deus — iuxta uos — factus intellegitur Christus ; et mentiuntur discipuli, in actibus apostolorum, non deum, sed *puerum Iesum* unctum testificantes atque dicentes : *Conueniunt enim uere in ciuitate ista aduersum sanctum puerum tuum*
305 *Iesum, quem unxisti, Herodes et Pontius Pilatus.*

CATH. : Non confundimus naturarum diuersitatem, sicut iam superius tibi responsum est : quia nec deitatem uerbi in naturam credimus conuersam humanam, nec rursus humanam in deitatis transfusam essentiam praedicamus ; uerum-
310 tamen Christum non — ut tu asseris — deum factum, sed deum factum Christum, quod tibi displicet, confitemur : quia non 'cum pauper esset, diues factus est', sed : *Cum diues esset, pauper factus est, ut nos diuites faceret* ; nec enim 'cum esset in forma serui, formam dei accepit', sed : *Cum esset in forma*
315 *dei, formam serui accepit* ; similiter etiam nec 'cum esset caro, uerbum est factum', sed : 'Cum esset uerbum, caro factum est'. Quod autem dicis : si natura est deus *puer natus* de uirgine, fallunt discipuli, in actibus apostolorum, non deum, sed *puerum Iesum* unctum testificantes : non illi fallunt, sed tu
320 potius falleris, qui deum secundum carnem unctum non intellegis. Nam, si non contrario, sed uno spiritu discipulos et prophetam credis locutos, audi prophetam deum unctum

VIII. 303 Act. 4, 27. 303/305 Act. 4, *27. 312/313 II Cor. 8, *9. 314/
315 Phil. 2, *6. 315 Phil. 2, 7. 316 Ioh. 1, 14. 317 Is. 9, *6. 319 Act.
4, 27.

303 caro (Cochl.) uero L.

VIII. 307 diuinitatem Migne 309 diuinitatis Migne transfusam] mutatam Migne

VIII. 307 *superius*] lin. 285/287. 309/313 cf. MAXENT., Lib. fid., XIII, (25) [supra, p. 20, 319/324].

manifeste docentem atque dicentem : *Sedes tua, deus, in saeculum saeculi ; uirga aequitatis uirga regni tui. Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem, propterea unxit te deus, deus tuus, oleo laetitiae prae participibus tuis.* Hinc euidenter apparet, non alium esse unctum *puerum Iesum*, nisi deum ; nec esse alium deum unctum, nisi *puerum Iesum* — si tamen non duos, sed unum Christum, prophetam et apostolos praedicasse non dubitas.

<IX.> NEST. : Duos Christos praedicantes omnino abominor, quia uno spiritu prophetam et discipulos Christi locutos esse non ambigo ; sed te contraria sentientem refuto, qui, quasi ex prophetae sententia, eum, quem ipse unctum praedicat, deum natura conaris astruere. Nam, cum propheta eum deum a deo unctum praedicet, quem et participes docet habere, tu, natura deum, qui nullum habet secundum naturam suam participem, unctum docere contendis — cum deus non habeat omnino participes, sicut non habet fratres ; sed ille docetur habere participes, de quo ait apostolus : *Quia ergo pueri communicauerunt carni et sanguini, et ipse communicauit* <h>isdem, et qui dixit : *Narrabo nomen tuum fratribus meis, in medio ecclesiae laudabo te.* Vnde euidenter apparet, non natura, sed unitione deum esse eum, quem *prae participibus* unctum propheta testatur.

CATH. : Quomodo eos, qui duos Christos praedicant, abominari te asseris, cum tu duos filios manifeste praedicare conuinceris ?

NEST. : Et ubi audisti me duos filios praedicare ?

CATH. : In eo : cum dicis non eum unctum, qui natura est deus, sed eum, qui a propheta docetur habere participes, qui unitione dei dicitur deus.

NEST. : Non duos, ut tu autumas, sed unum praedico filium : quia et eius, qui natura deus est, et eius, qui unitione dei deus est, unam filii appellationem unamque profiteor dignitatem. Quod autem is, qui unctus est, non natura, sed

323/326 Ps. 44, *7-8. 327.328 Act. 4, 27.

IX. 335 propheta] Ps. 44, 8. 340/342 Hebr. 2, *14. 343/348 Ps. 21, 23. 344 Ps. 44, *8. 345.351 propheta] Ps. 44, 8.

325 oleum L 329 prophetam] restitui (cf. supra, lin. 321/322 et infra, lin. 332), prophetas L Migne Schwartz.

IX. 332 discipulos Christi] apostolos Migne 333 reputo quia Migne 334/335 praedicas Migne 338 contendis] concludis Migne 339 habeat] habet Migne 342 isdem L Schwartz, iisdem Migne 352 unitione] unctione Migne 354 unitione] unctione Migne

unitione dei, deus est, audi beatum Petrum apostolum ad Cornelium dicentem : *Verbum* inquit *misit filiis Israhel, annuntians pacem per Iesum Christum : hic est omnium domi-*
 360 *nus. Vos scitis quod factum est uerbum per uniuersam Iudaeam, incipiens a Galilaea post baptismum quod praedicauit Ioannes ; Iesum a Nazareth, quomodo unxit eum deus spiritu sancto et uirtute : qui pertransiit benefaciendo et sanando omnes oppressos a diabolo, quoniam deus erat cum illo.* Sine dubio non cum deo,
 365 *sed cum Iesu a Nazareth, uncto spiritu sancto et uirtute,* deus esse cognoscitur. Nam quomodo non est impium, unctum credere natura deum, cui, sine dubio, nulla ualet natura resistere ? — sed ille ungitur, qui erat proeliaturus contra diabolum.

370 CATH. : Versuta quidem fraude argumentaris, sed nullatenus a duorum filiorum praedicatione discedis. Nam, si *Iesus a Nazareth*, quem *unxit deus spiritu sancto et uirtute*, non est deus — ut asseris — : quem deum praedicat propheta uenientem *a Libano*, dicens : *Deus a Libano ueniet, et sanctus de*
 375 *monte umbroso et condenso ?* — Nazareth enim ad istius montis radicem in partibus Galilaeae hodieque monstratur, ubi deus Iesus Christus, quem propheta uenisse *a Libano* praedixit, secundum carnem nutri<ri> dignatus est. Quod autem niteris approbare non esse natura deum, Iesum Christum, sed uni-
 380 <ti>one dei et dignitate, ex eo, quod dictum est : *Deus erat cum illo* : miror te eundem dominum non audire dicentem : *Et non sum solus, sed pater mecum est.* Est ergo natura deus, *Iesus Christus a Nazareth* — sicut a propheta didicimus —, et est *deus cum illo*, sine dubio *pater* ; idcirco denique *omnium*
 385 *dominus* ipsius apostoli uoce monstratur. Alioquin, si, ob id, quod dictum est : *Erat deus cum illo*, non pater cum filio, sed deus filius cum Iesu Christo esse intellegendus est : erit, procul dubio, omnibus prophetis aequalis, uel certe Ioseph filio Iacob, quia et de eo scriptum erat : *Et erat deus cum illo*,
 390 ipsi quoque Iacob, proficiscenti in Charram, dicit deus : *Ero tecum sicut et cum patre tuo* ; et ideo nimis <est> impium, saluatorem omnium aequare salu<a>tis.

358/364 Act. 10, *36-38. 365 Act. 10, 38. 371/372 Act. 10, 38. 374/375 Hab. 3, *3. 377 Hab. 3, *3. 380/381 Act. 10, 38. 382 Ioh. 16, *32. Hab. 3, 3. 383 Act. 10, 38. 384 Act. 10, 38 Ioh. 16, 32. 384/385 Act. 10, 36. 386 Act. 10, *38. 389 Gen. 39, *23. 390 Iacob ... Charram] cf. Gen. 28, 10. 390/391 Gen. 28, *15.

357/358 dicentem ad Cornelium ~ Migne 365 uncto] add. et Migne 375 contenso L 378 nutri L 379/386 unitione] restitui, unione L Migne Schwartz 387 erat Migne 390 Charan Migne 391 est (Cocbl.) om. L 392 saluatis (Cocbl.)] salutis L.

<X.> NEST. : Aequalem neque prophetis neque Iacob aut Ioseph credimus omnium saluatorem, sed incomparabiliter
 395 excellentiorem, quia, qua(m)uis fuerit deus cum illis, non tamen sine uiri semine, sed nati sunt lege naturae ; Christus autem dominus, nouo natiuitatis modo, ex spiritu sancto et Maria uirgine natus est, atque in ipsa prorsus formatione Christus est factus.

400 CATH. : Si non est Christus aequalis prophetis aut Ioseph aut cuilibet sanctorum, erit certe — iuxta uos — aequalis Ioanni baptistae uel Hieremiae, qui in ipsa formatione sanctificati sunt, sicut dicit deus ad Hieremiam : *Priusquam te formarem in utero noui te, et priusquam exires de uulua sanctificaui*
 405 *te.*

NEST. : Non est Christus aequalis in uulua sanctificatis : quia isti quidem in uulua sanctificantur, ille uero in ipsa conformatione fit Christus ; et isti quidem particularem accipiunt gratiam, ille uero plenus est gratia utpote unigenitus dei.

410 CATH. : Christum in ipsa conformatione factum, quemadmodum dicas non intellego ; et ideo : qui est Christus, qui in ipsa conformatione factus est Christus, euidenter ostende.

NEST. : Christus est unigenitus, procul dubio, patris.

CATH. : Quod hactenus impugnaueras, nunc, ab ipsa ueritate
 415 tate coactus, licet nolens, confessus es. Nam, qui deum factum Christum hactenus dicere renuebas, nunc, licet secundum carnem neges a semetipso formatum, tamen in ipsa conformatione deum factum Christum confessus es.

NEST. : Nullatenus me putes tuis calliditatibus circumuentum. Ego enim, in ipsa conformatione, ideo dixi unigenitum
 420 Christum factum, quia ipsi conformationi carnis deum uerbum credo coniunctum.

CATH. : Qui ipsi conformationi carnis deum uerbum [carni] dicit adiunctum, non in propria subsistentia siue persona
 425 deum uertum humanam docet suscepisse naturam, sed subsistentiae carnis, [quae] dum in membrorum extendebatur lineamentis, subsistentiam dei uerbi demonstrat annexam. Vnde non iam unam, sed duas subsistentias siue personas — dei uerbi incarnati et hominis facti — credere denotatur ;

X. 402/403 Ioanni ... sanctificati] cf. Luc. 1, 14-15. 403/405 Ier. 1, 5. 400
 plenus ... dei] cf. Ioh. 1, 14.

X. 395 quauis L 400 aequalis] add. neque Migne 401 certa L uos]
 nos Migne 407 ipsa] om. Migne 410/411 quemadmodum] quemnam mo-
 dum Migne 411 et ideo qui est] ideo quis sit Migne 423/424 carni] seclus.
 Schwartz 420 quae] seclus. Schwartz

430 fides autem catholica non <in> ipsa conformatione — ut tu asseris —, sed ipsum deum uerbum secundum carnem a semetipso formatum factumque hominem, salua diuinitatis eius substantia, confitetur.

<XI.> NEST. : Quid igitur ? negas tu subsistere deum uerbum ? Hoc enim cogit intellegi illud, quod dicis : ipsum a seipso formatum hominemque factum — licet callide in consequentibus hoc idem factum : sine suae deitatis imminutione, confirmes.

CATH. : Nullo prorsus modo deum uerbum ego subsistere
440 denego.

NEST. : Quid de carne siue de tota sentis humanitate ?

CATH. : Et ipsam sine dubio manere profiteor.

NEST. : Cum ergo subsistere deum uerbum et hominem dicis : cur unam, et non duas subsistentias profiteris ?

445 CATH. : Quia non homini, iam in propria manenti subsistentia, deum uerbum credo unitum, aut saltem carni formatae uel animatae, per quam cuiuslibet hominis intellegitur esse persona : sed subsistentiam siue personam dei uerbi, naturam suscepisse humanam, quae numquam uelut communis praeter
450 deum uerbum subsistit, sed, per ipsum orta et ab ipso suscepta, ipsius proprie facta natura est, manetque non in sua, sed in ea, a qua suscepta est, hoc est dei uerbi sub<si>stentia siue persona ; et ideo non sunt duae subsistentiae : sed duarum naturarum — uerbi uidelicet et carnis — una subsistentia siue
455 persona est.

NEST. : Ergo humana natura deitas facta est ?

CATH. : Hoc saltem cogitatione recipere extremae probatur amentiae.

NEST. : Quomodo ergo, propriam dei uerbi naturam, humana
460 nam dicis effectam ?

CATH. : Quia non est alicuius alterius nisi dei uerbi hominis facti.

<XII.> NEST. : Factum — quemadmodum asseris — deum hominem : utrum tamquam conuersum in hominem, an
465 propter susceptum ab eo hominem factum deum hominem praedicas ?

430 in (Cocbl.)] *om. L Migne.*

XI. 434 negas tu] negasti *Migne* 435/436 semetipso *Migne* 437 sui *L*
diuinitatis diminutione *Migne* (*cf. infra, lin. 468*) 447 uel] et *Migne*
448 personam] *add. cuiuslibet hominis intellegitur esse persona sed subsistentia*
siue persona (e lin. 447/448 iteratum) L 450 ipso] eo *Migne* 451 proprie
facta natura] facta propriae naturae *Migne* 452 ea a qua] *rest. Schwartz, sua*
a quo *L*, eo a quo *Migne (cum Cocbl.)* substantia *L* 456 diuinitas *Migne*
460 affectam *L.*

XII. 464 utrum] ut eum *Migne*

CATH. : Ego a deo susceptum hominem nullatenus dicere audeo, sed deum, sine imminutione deitatis suae, factum hominem fateor, ne, si susceptum a deo hominem dixerō, duas
 470 uidear in filio dei praedicare personas — quia et susceptor sanctorum atque fidelium deus dicitur, secundum illud, quod in exodi cantico ad eum dicitur : *Adiutor et susceptor factus est mihi in salutem* — ; melius ergo est, susceptam a deo naturam humanam, quam susceptum hominem, dicere.

475 NEST. : Stupenda quaedam meis a te auribus ingeruntur : quasi diuersum, et non idipsum, sit dicere hominem siue naturam humanam, cum homo non sit aliud nisi humana natura.

CATH. : Nimirum haec erroris uestri et non alia causa est.
 480 Nam, dum non ualeatis discernere, quid inter personam sit et natura(m), idipsum intellegentes naturam esse quod et personam, immo nullatenus credentes naturam esse posse sine per(sona) : uocabula personae naturarumque confunditis, et duas omnino personas, sicut duas naturas, unius filii dei sine
 485 dubio praedicatis. Nam, cum deum uerbum natum ex uirgine secundum carnem dicimus, diuinitatis eius naturam aestimatis nos natam ex uirgine praedicare : uerum si hoc, quod absit, crederetur a nobis, non eum secundum carnem natum ex uirgine fateremur ; rursus, cum a deo uerbo susceptam auditis
 490 naturam humanam, personam ab eo, hoc est hominem susceptum, non eundem factum hominem creditis : hinc etiam, nec uere et proprie <deum> uerbum inconuertibiliter ex eius uisceribus hominem factum, sed hominem deo unitum ex ea creditis natum.

495 <XIII.> NEST. : Quia nos inualidos arguis ad discernendum, quid inter naturam sit et personam : doce tu naturam esse sine persona, aut quae possint naturis proprie siue personae uocabula coaptari.

CATH. : Naturarum et personae sunt propria et communia
 500 nomina : et propria quidem nulla(m) faciunt quaestionem ; communia uero, quae a falsis doctoribus callide praesumuntur, aliquam simplicioribus nebulam dubietatis offundunt.

XII. 472/475 Ex. 15, *2.

488 diminutione diuinitatis *Migne* (cf. *supra*, lin. 435) 481 natura L 483 persona (*Cocbl.*) per L (*in fine lineae*) 490/491 susceptam *Migne* 492 et] nec *Migne* deum] *supplui*, om. L, beatam uirginem dei acquiescitis credere genetricem quia non deum *Migne* (*cum Cocbl.*), deum uerbum secundum carnem a sancta uirgine natum esse praedicatis quia non deum *supplendum coni. Schwartz* (cf. *infra*, lin. 590) incommutabiliter *Migne*.

XIII. 497/498 siue personae] sine persona *Migne* 500 nulla L

NEST. : Quae sunt nomina, quae aut afferant aut non afferant quaestionem ?

505 CATH. : Diuinitas certe et humanitas, caro et deitas, propria sunt nomina naturarum ; uerbum uero, siue Iesus Christus, et si qua talia reperiuntur, propria sunt nomina personae, sicut Paulus et Petrus apostoli ; dei uero et hominis nomen, naturis et personis commune est. Denique, sicut totam trinitatis deitatem significat, nomen dei, ita et unamquamque
510 personam ex trinitate : *deus enim pater, deus filius, et deus spiritus sanctus* ; et tota simul trinitas *unus deus*. Rursus, homo, sicut personam, ita significat et naturam : unde et nonnulli patres sancti, non quidem ad personam — sicut
515 uos —, sed ad naturam potius respicientes, hominem assumptum a deo dicere comprobantur.

<XIV.> NEST. : Assentior plane his, quae a te prolata sunt, si tamen potueris docere naturam esse <s>in<e> persona.

CATH. : Natura humana, quamuis tota in personas singulas
520 deriuetur, non tamen quaelibet una persona aut unus homo, id est indiuiduus, tota probatur humanitas ; alioquin nequaquam innumeri homines siue personae generalis huius humanitatis existerent. Discernitur ergo a natura persona, quia persona unam rem indiuiduam naturae significat ; natura
525 uero communem cognoscitur declarare materiem, ex qua plurimae possent personae subsistere. Quapropter omnis quidem persona simul naturam continet, non autem omnis natura personam aequae complectitur ; alioquin, sicut tres personas, ita et tres naturas sanctae et ineffabilis illius tri-
530 nitatis, catholici faterentur.

NEST. : Insubstantiuam quandam et inanem naturam mihi uideris asserere, quam nullam dicis habere personam.

CATH. : Insubstantiua ergo tibi uidetur summae et incomprehensibilis trinitatis natura ? — quae, cum sit una et

XIII. 511/512 SYMB. 'QVTCVMQVE', 15-16 [CC 50A, p. 566, 23/24 ; CC 103, p. 20 (22), 14/15] ; — cf. AVG., De doctr. christ., I, v, 5 [CC 32, p. 9, 7/10] ; AVG., De trin., I, v, (8) ; VI, ix, (10) ; VII, iv, (8) ; VIII, PROOEM., (1) ; XV, xvii, (28) [CC 50, p. 36, 2/4 ; p. 239, 17/21 ; p. 257-258, 85/85 ; p. 268, 6/10 ; CC 50A, p. 503, 51/53] ; c.a.

505 Deitas ... diuinitas ~ *Migne* 507 qua] quae *Migne* 508/509 nomen ... sicut] om. *Migne* 510 deitatis *L.*, diuinitatem *Migne*.

XIV. 518 poteris dicere *Migne* esse sine] *restitui* (cf. *supra*, lin. 482/483.496/497), esse in *L. Migne*, non esse in *Schwartz* 524 persona] personae *Migne* significant *Migne* 525 materiam *Migne* 531 Insubstantiam *Migne* 533 insubstantia *Migne*

535 singularis, in tribus tamen personis eam subsistere, catholicorum ambigit nemo. Verum, quia non sine ingenti periculo de creatore suo disputat creatura : si placet, ad nostram, id est ad naturam transeamus humanam, de qua, si quid offensionis, quod absit, acciderit, leuius aestimetur, praecipue quia de
540 ipsa nunc inter nos quaestio uentilatur, ut inde, quantum possibile fuerit, planum fiat quod quaeritur, ne uidelicet natura, quam necdum dicimus in persona subsistere, insubstantiua tibi esse uideatur.

NEST. : Fiat, ut uis : modo ut explicetur quod quaeritur.
545 CATH. : Naturae qualitas, quae in multas personas indiuiduosque diffunditur, non tibi insubstantialis esse uideatur, ut nihil sit. Alioquin : quomodo creator omnium naturarum uniuersa bona et *ualde bona* fecisse credendus est ? Idcirco autem natura, quae communis materiei uim rationemque
550 continet, insubstantialis a crassioribus mentibus aestimatur, eo quod minus attendunt alteram personae nondum apparentis materiem, alteram esse personam, quam, ut dixi, nondum ad lucem prolatam, naturalis potentia perfectam in cunctis membrorum quodammodo lineamenti ostendit. Et ideo non
555 bene insubstantiam aestimas tu naturam, sine qua nulla potest persona subsistere. Secundum hanc rationem etiam, de uitiat corporibus iudicantes, dicimus : minus est a natura. Neque enim, quia latet, aut nihil aut imperfecta esse credenda est, sed est prorsus uis ista in membris nostris, et latet per-
560fecta et tota secundum propriam rationem in materia seminis. Quis enim paruulum, necdum utentem ratione, imperfectam recte iudicabit humanam habere naturam ? Neque enim, quia uti pro tempore non potest ratione, ideo aliquid illi deesse probabitur a definitione naturae humanae, cum, sicut ueteres

XIV. 548 Gen. 1, 31.

XIV. 564/566 *sicut ueteres ... mortale*] Avg., De trin., VII, iv, (7) ; XV, vii, (11) [CC 50, p. 255, 21/22 ; CC 50A, p. 474, 2/3] ; Avg., De ord., II, xi, 31 [CC 29, p. 124, 17/18].

539 quia] *add. et Migne* 542/543 insubstantia *Migne* 545 multis *L* 545/546 indiuiduosque] *rest. Schwartz*, indiuiduasque *L*, indiuiduaeque *Migne* (*cum Cocbl.*) 551 alteram] *rest. Schwartz*, alterius *L Migne* 552 materiem] *rest. Schwartz* (*in app.*), materies *L*, materiam *Migne* 555 substantiam *Migne* 562 iudicauit *L* quia] qui *Migne*

XIV. 552 *dixi*] *supra*, lin. 425/427.

565 definierunt, nihil sit aliud *homo*, quam *animal rationale mortale*. An forte aliquis, quia non utuntur paruuli ration[al]e irrationabilia animalia eos tentabit asserere? — quos utique, tempore congruo, non extrinsecus adueniens, ratio, sed intrinsecus, natura subministrante, ditabit. Quapropter natura
 570 humana, quae latet in materia seminis, non nihil aut imperfecta est, antequam in suam subsistentiam, deo ex ipsa creante, formetur, sed omnino perfecta — secundum quam rationem et *Leui*, ante multa tempora quam in utero seminaretur aut conciperetur, *in lumbis positus Abrahæ* legitur *decimatus*.
 575 Nulla autem res potest decimari, quae non est. Res ergo ista siue natura, quae in occulto est, quamdiu producat ad lucem, quasi insubstantiua a minus intelligentibus aestimatur; cum autem, nutu dei, per seriem generationum, uis seminis in feminae fuerit uulua transfusa, tunc, quod latebat,
 580 in membris extenditur et in persona propria declaratur. Huic igitur humanae naturae, quae generalis et communis est omnibus hominibus, sine qua nulla potest, ut superius diximus, persona subsistere, in sanctae uirginis utero, quae fide plena deum concipere meruit, semetipsum deus uerbum unire
 585 dignatus est; et ex materia uiscerum eius, absque ullo uiri semine, propria potentia et uirtute, semetipsum, sine ulla status sui diminutione, creat secundum carnem, proficit in membris, fit homo, secundam pro nostra salute sustinet natiuitatem, postremo crescit in aetatis augmentum. Idcirco,
 590 uere et proprie secundum carnem natus a sancta uirgine, a catholicis praedicatur; hinc, uere et proprie, eadem sancta uirgo, dei genetrix creditur.

<XV.> NEST.: Totum, quod superius a te, licet inuolute, tamen rationabiliter disseri uidebatur, conclusio haec extrema

573/574 Hebr. 7, *9-10.

585/586 *homo ... mortale*] QVINT., Inst., V, x, 56; — cf. CIC., Acad., II, vii, 21; PLVTARCH., Ethica, 450^p; AVG., De ord., II, xi, 31 [CC 29, p. 124, 17/18]; e.a.

586 *ratione* Migne Schwartz (*cum Cochl.*), *rationale* L (*pro rationali*?; cf. *supra*, p. 39, 7 et *infra*, p. 109, 1122) 587 *tentabit eos* ~ Migne 570 *non*] *add.* aut Migne 577 *insubstantiua*] in *substantia* Migne 579 *femina* Migne 586 *ullo* L.

583 *superius*] lin. 524/527.

595 confudit : quae deum hominem factum et, quod est intolerabilius, secundam dei uerbi natiuitatem audacter expressit, cum nulla res nasci secundo substantialiter queat. Factus autem deus homo, quomodo a te praedicatur ? num illud dicitur fieri, quod necdum exstare uideatur ? uel ex eo, quod est, in aliud
600 aliquid uertitur, ut desinat esse quod est ?

CATH. : Hinc nempe tremenda est et admirabilis iuxta carnem dei nostri secunda natiuitas, magnumque pietatis sine dubio sacramentum probatur, quod negatur ab impiis : quia non qui non erat, sed qui erat, nascitur ; *nec* secundum id,
605 *quod erat, sed* secundum id, *quod non erat*, propria dignatione formatur. Qui enim naturaliter erat sine initio natus ex patre, idem ipse in tempore naturaliter nascitur nobis ex matre : ibi secundum diuinitatem, hic idem ipse secundum humanitatem ; ibi deus de deo, hic idem ipse homo ex homine factus :
610 similiter, *non* secundum id, *quod erat, sed* secundum id, *quod non erat*, nam deus, qui erat, fit homo, sine sui conuersione, quod non erat. Valet itaque argumentum, a te prolatum : ad eum, qui aliquid, quod est, secundum id, quod est, aut nasci secundo contendit aut fieri ; ad nos uero nihil pertinet, qui, *non*
615 secundum id, *quod erat, sed* secundum id, *quod non erat*, et natum secundo et factum deum hominem praedicamus. Sed iam istius disputationis, si placet, iste sit finis ; si qua uero restant, ab alterius sermocinationis inquirantur exordio.

XV. 604/605.610/611.614/615 ps.-PHOEBAD.AGINN., Profess. fid., 6 = ps.-EVSEB. VERCELL., De trin., IX [XI], 6 = ANON., Libell. fid., 6 = ps. GREG. ILIB., Fides roman., 6 [CC 9, p. 130, 51/52 ; CC 69, p. 267, 24/25] ; c.a. ; — cf. AMBROS., De fide, II, VIII, 62 [CSEL 78, p. 78, 24/25] ; AVG., Serm. LXXX, 5 [PL 38, col. 496^(C)] ; AVG., De trin., XIII, x, (13) [CC 50A, p. 400, 17/18] ; PELAG. I, Epist. xv [xvi], prof. fid. [PL 69, col. 409^D] ; SYMPHOS., Aenigm., LXXXIV, 2 [CC 133A, p. 705, 2] ; EVSEB. 'GALLIC.', Hom. xxxv, 1 [CC 101, p. 401, 12] ; c.a.

XV. 598 num] *rest. Schwartz*, cum *L. Migne* fieri dicitur ~ *Migne* 599 aliud] illud *Migne* 600 est] erat *Migne* 604 non qui] *om. Migne* 606 formeretur *L.* 608 diuinitatis *L.* 608/609 secundum^a ... ipse] *om. Migne* (*ob homoeotel.*) 615 sed ... erat^a] *om. Migne* (*ob homoeotel.*).

Expl. FINIT DIALOGI MAXENTI IOHANNIS SERVI DEI LIBER I FELICITER L. Schwartz.

XV. 612/616 cf. SCYTH. MON., Disput. XII capit., a' [infra, p. 198, 84/92].

EIVSDEM
CAPITVLA
LIBRI SECVNDI

I. De naturali unitione uerbi dei facta ad propriam carnem.

II. Quod ex diuinitate et humanitate Christus compositus doceatur.

5 III. De eo, quod dicunt : alterum in altero, hoc est, deum uerbum in homine habitare.

IV. De eo, quod scriptum est : *Soluite templum hoc, et in triduo resuscitabo illud.*

V. Quod peruerso intellegentiae sensu accipiant, quod
10 scriptum est : *Nisi manducaueritis carnem filii hominis, non habebitis uitam in uobis.*

VI. Quod non credant uitam esse eum, qui a Iudaeis est crucifixus.

VII. Quod hominem tantummodo, non deum, carne cruci-
15 fixum esse fateantur.

VIII. De eo, quod scriptum est : *Dominus gloriae crucifixus.*

IX. De eo, quod dicunt Christum passum carne, non deum passum carne confiteri debere ; et de eo, quod scriptum est : *Dominum eum et Christum deus fecit.*

20 X. De testimoniis, quibus purum hominem eum, qui pro nostra salute passus est, demonstrare nituntur.

XI. Quod nullatenus unius eiusdemque mirabilia passiones-
que fateantur ; et de eo, quod scriptum est ad Hebraeos : *Decebat enim eum propter quem omnia et per quem omnia, qui*

25 *multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passiones consummare.*

IV. 7/8 Ioh. 2, *19.

V. 10/11 Ioh. 6, *54.

VIII. 10 I Cor. 2, *8.

IX. 10 Act. 2, *36.

XI. 24/26 Hebr. 2, 10.

Tit. INCIPVNT EIVSDEM CAPITVLA LIBRI SECVNDI L. Schwartz, LIBER SECVNDVS. CAPITVLA LIBRI SECVNDI Migne.

I. 1 unione *Migne* dei uerbi ~ *Migne*.

III. 6 habitare in homine ~ *Migne*.

IV. 7 est] *om. Migne*.

IX. 10 Dominum] *deum L.*

XI. 22/23 passionisque *L.*

XII. De eo, quod callide dicitur ab eis : caro dei passa est, deus autem carne passus non est.

XIII. Qualiter deum proprias carnis suae fecisse asserant
30 passiones.

XIV. Quod deum passum carne dolose asserant, deum autem uerbum non passum carne ullo modo fateantur.

XV. Quod negent deum esse, qui uisus et contrectatus et passus carne est, ob id, quod scriptum est : *Deum nemo uidit*
35 *umquam*.

XVI. Quod trinitatem in Christo habitare impie asserant, ob id, quod scriptum est : *Quia in ipso habitat omnis plenitudo deitatis corporaliter*.

XVII. Quod peruerse deum filium, non deum patrem, in
40 Christo habitare asserant, pro eo, quod scriptum est : *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi*.

XVIII. Quod Christum, non carnem Christi, a sancta trinitate creatum et resuscitatum asserant ; quod dum docere conantur, iuxta Arrianos Christum creaturam credere de-
45 prehendantur.

XIX. De eo, quod dicunt : <h>omousion diuidere est, Christum dicere unum ex trinitate.

XX. De eo, quod aiunt : quidquid ex aliquo esse dicitur, alterum ostendit ex altero ; et ideo Christum non oportere
50 unum ex trinitate fateri, sed unum in trinitate ; et qua peruersitate hoc idem ab ipsis haereticis memoretur.

XXI. Quod unam quidem personam Christum ex trinitate fateantur, Christum autem unum ex trinitate stulte denegent ; et quod non ex duabus naturis, sed ex duabus personis
55 unam personam propter unum filii uocabulum et dignitatem et auctoritatem Christum esse impie machinentur.

XV. 34/35 Ioh. 1, 18.

XVI. 37/38 Col. 2, *9.

XVII. 40/41 II Cor. 5, 19.

XIII. 29 asserunt *Migne*.

XIV. 31 dolose] *om. Migne* 32 non p. c. ullo] *restitui*, non p. c. nullo L, (non *om. uel seclus.*) p. c. nullo *Migne Schwartz (cum Cocl.)*.

XVI. 37 ob id quod] et ob id *Migne* 38 diuinitatis *Migne (cum Vulg.)*.

XVII. 40 pro eo] *restitui (iuxta ipsum secundi libri textum, infra, p. 99, 792)*, per id L *Migne*, propter id *Schwartz* scriptum tum L.

XIX. 46 omousion L *Schwartz*.

XX. 49 oportet *Migne* 50 qua] *om. Migne*.

XXII. De eo, quod asserant nihil nos affirmare debere, quod non in scripturis canonicis continetur ; et de <eo>, quod dolose dicant sine Christo trinitatem non esse ; et quod inuicte
60 contra omnes paene eorum uersutias opponatur illud, quod scriptum est : *Ecce Adam factus es<t> quasi unus ex nobis.*

XXIII. De eo, quod ipsum quidem dolose deum natum ex femina dicere uideantur, Christum uero unum ex trinitate nullatenus asseuerent ; et de eo, quod dicunt : sufficit nobis
65 hoc confiteri, uestris autem nolumus uti sermonibus.

XXIV. Quod callide dicatur ab eis : si idipsum iudicatis esse, quod a uobis et a nobis dicitur : quomodo nos ut haereticos aestimatis, quia uestris nolumus uti sermonibus ne occasionem aliis haereticis praebeamus ?

70 XXV. De eo, quod dicunt nihil amplius oportere, nisi quod uerbis synodi continetur, asserere ; et quod haereticos iudicent eos, qui similiter ut ipsi respondent : duas quidem naturas uerbis aliis dicimus, uestris uero nolumus uti sermonibus ne aliis haereticis occasionem dare uideamur.

XXII. 61 Gen. 3, * 22.

XXII. 58 eo quod] *rest. Schwartz*, quod L., quo *Migne* 59 dolosi L. 61 es L.

XXIII. 62 ipsum quidem] *rest. Schwartz*, ipsis quidam L., ex ipsis quidam *Migne* (*cum Cochl.*) 63 uestris autem nolumus] nostris uolumus *Migne*.

XXIV. 67 2^a] *om. Migne* 68 uolumus L.

XXV. 72 consimiliter *Migne*.

Expl. EXPLICIUNT CAPITVLA L. Schwartz.

(LIBER SECVNDVS)

(I.) NESTORIANVS : Memini te et in superiore sermone, cum quaesitum fuisset, utrum in duabus naturis Christum credere<s>, respondisse : in duabus, sed naturali conuentione unitis. Quod, quia subito inter alterius quaestionis prorupit ; indaginem, dilatum est ibi de eo aliquid quaerere ; nunc uero, quoniam nimis impium, et catholicis dogmatibus, quantum arbitror, creditur alienum, deum uerbum naturaliter humanae naturae unitum credere : quonam modo hoc recte possit intellegi, si placet, primitus inquiratur.

- 10 CATH<OLICVS> : Multa quidem in superiore sermone disserentes, nullum apud te prouectum habere potuimus, quia mens, non sanari sed uincere cupiens, auersa ab his, quae dicuntur, ad nihil aliud intenta est, nisi ut inueniat, quod pro suis partibus eloquatur. Quapropter oportebat quidem nihil
15 ulterius tecum de re summa disquirere ; sed, ne nos hoc, defectu potius rationis quam modestia, facere aestimes, cogimur contra propositum tuis obiectionibus respondere. Itaque dixisti, ni fallor : deum uerbum naturaliter humanae naturae unitum credere impium esse, et catholicis dogmatibus alie-
20 num ; quapropter : cur hoc arbitratus es, planius te conuenit explicare.

NEST. : Quidquid fit naturaliter, non uoluntate, sed necessitate fieri intellegitur ; et ideo, si naturaliter deus uerbum propriae carni unitus est, non iam misericorditer, sed impulsu
25 naturae hoc fecisse credendus est.

CATH. : Definis ergo, uniuersa, quae naturaliter fieri dicuntur, necessitate fieri, non uoluntate ?

NEST. : Hoc arbitror : denique esuriem, sitim, somnum, non uoluntate, sed naturaliter patimur. Quod autem non fit
30 uoluntarie, geritur sine dubio necessitate naturae.

CATH. : Haec, quae dicis, compositae et passibilis naturae sunt propria ; impassibili autem et incompositae, non est aliud naturaliter, aliud uoluntarie quippiam facere. Prorsus unum

I. 31/38 cf. AVG., C. sec. Iuliani resp. imperf. op., V, XL.XLII.LIII.LVI.LX [PL 45, col. 1476-1477.1479.1487.1489.1495].

Tit. LIBER SECVNDVS] *suppleni, om. L. Schwartz*, INTERLOCVTORES- NESTORIANVS, CATHOLICVS Migne.

I. 1 1] *abbinc deficiunt capitulorum numeri in L, CAPVT PRIMVM Migne superiori L. Migne Schwartz 2/3 crederes (Cochl.) credere L 4 inter] in Migne 8 quonam modo hoc] quoniam hoc modo Migne posset Migne 9 placeat Migne 11 profectum Migne 13 nihilum Migne 19/20 elienum L 20 NEST.] N. Migne (et sic semper infra) 25 naturali Migne 26 CATH.] C. Migne (et sic semper infra) fieri] om. Migne 29 naturale Migne 30 uoluntate Migne 31 CATH.] om. Migne 33 facere] *add. sed Migne**

atque idipsum est, quia ibi non aliud est natura, aliud uolun-
 35 tas, sed natura uoluntas est, et uoluntas natura. Idcirco deus
 uerbum, cui nulla uoluntas est accidens aut natura passibilis,
 cum dicitur naturaliter carni unitus, non necessitate, sed
 uoluntate creditur hoc fecisse. Alioquin, quaero : utrum natu-
 40 dixeris, sequitur ut non sit naturaliter deus ; si autem natu-
 raliter pergis asserere, erit ergo — iuxta uos — deus necessitate,
 non uoluntate — quod de deo credere magna dementia est. Et
 ideo non est impium, nec catholicis dogmatibus alienum, deum
 uerbum naturaliter propriae carni unitum credere, ad exclu-
 45 dendos eos, qui naturam inuiolabilem non credunt naturaliter
 unitam naturae passibili, sed personae, nescio cuius iam for-
 matae in utero hominis, deum secundum gratiam, siue secun-
 dum illustrationem uel certe dilectionem, fatentur unitum.

<II.> NEST. : Compositionem quandam et confusionem
 50 mihi uideris introducere naturarum, dicens naturaliter naturas
 unitas.

CATH. : Quamuis ex diuinitate et humanitate deum nos-
 trum Iesum Christum compositum siue unitum esse fateamur,
 confusionem tamen naturarum penitus refugimus, quia
 55 utrasque naturas credimus manere perfectas.

NEST. : Compositio contraria intellegitur unitati, quia aut
 confusionem efficit aut non caret diuisione : aedificia denique
 omnia, quae compositione constant, nullo dubitante soluun-
 tur ; ea uero, quae a pigmentariis ex diuersis rebus naturae
 60 componuntur, confusa in se sunt, nec ulla res prorsus in eis
 obtinet proprietatem. Quomodo ergo uos indiuisas aut in-
 confusas naturas in Christo potestis dicere, qui Christum
 compositum praedicatis ?

CATH. : Omne compositum passibile, an impassibile asse-
 65 ris ?

NEST. : Omnino passibile.

CATH. : De non composito quid opinaris ?

NEST. : Profecto <in> impassibilitate subsistere.

38/42 cf. GREG. NAZ., Orat. xxix, 6 [PG 36, col. 80-81] ; AVG., De trin., XV, xx, (38) [CC 50A, p. 516, 25/34] ; AVG., C. serm. Arian., I, 1 [PL 42, col. 684-685] — (cf. Altaner, B., 'Augustinus und Gregor von Nazianz, Gregor von Nyssa', RB 61, p. 57-61 = TU 83, p. 280-284). 42 quod ... est] AVG., De trin., XV, xx, (38) [CC 50A, p. 516, 32/33] (*quam de deo credere magna insania est*).

43 nec] add. a Migne.

II. 50 II] CAP. II Migne. 57 diuisionem L. 59 ex diuersis rebus naturae] restitui, et (c Cochli) diuersis rebus naturis L., a diuersis rerum naturis Migne, e diuersis rebus (sclus. naturis) Schwartz 68 in] suppl. Schwartz, om. L. Migne

CATH. : Christum passibilem, an impassibilem asseris ?

70 NEST. : Post incarnationem prorsus passibilem.

CATH. : Cur ergo *Christum filium dei uiui* refugis compositum confiteri, quem sine dubio dici(s) esse passibilem ?

NEST. : Secundum humanitatem uidelicet Christum compositum fateor, quia et secundum humanitatem eum passibilem credo ; secundum diuinitatem autem incompositum, quia
75 et impassibilem.

CATH. : Quid igitur ? unum eundemque fateris ex diuinitate et humanitate post incarnatione(m) compositum, quem ante incarnationem constat fuisse incompositum ?

80 NEST. : Non, equidem, sed assumptum hominem compositum dico ; eum uero, a quo assumptus est, incompositum.

CATH. : Duos filios, procul dubio, credere deprehenderis : unum compositum, alterum incompositum.

NEST. : Negas ergo tu, diuinitatis naturam esse simplicem
85 et incompositam ?

CATH. : Nullo modo ego hoc denego.

NEST. : Compositum fateris hominem, an incompositum ?

CATH. : Compositum, prorsus.

NEST. : Quomodo ergo negas Christum compositum esse,
90 et incompositum, quem sine dubio deum et hominem confiteris ?

CATH. : Deum quidem et hominem filium dei confiteor ; eos autem, qui non unum eundemque Christum filium dei, et incompositum ante incarnationem et post incarnationem compositum, confitentur, ualde refugio.
95

NEST. : Contractionem quandam diuinae naturae praedicare cognosceris : eundem, dicens, et ante incarnationem incompositum, et post incarnationem compositum. Quomodo autem potest incircumscripta et ubique diffusa natura, circumscriptae et in paruo loco constitutae naturae secundum compositionem uniri ? — nisi forte, ut dixi, aut deita(ti)s contractionem, (a)ut carnis extensionem, factam, impie fateris.
100

CATH. : Opinor corpoream te credere diuinam essentiam : quam, modo contrahi ad carnem, aestimas, modo extendi cum
105 carne, pronuntias.

NEST. : Absit hoc ab animo Christiano.

CATH. : Quid ergo sentis diuinam esse naturam ?

II. 71 Matth. 16, 16 ; Ioh. 11, 27.

72 dici L 78 incarnatione L 85 incompositum L 86 ego] om. Migne
83 unum eundemque] eundem Migne 98 potest (Cocbl.) post te L 101
deitas L, diuinitatis Migne 102 ut L

NEST. : Virtutem, procul dubio, magnam, et ubique totam.

CATH. : Totam ubique : secundum totum, eam dicis exsistere ?

NEST. : Non utique secundum totum ubique est : sed aliter ab ea rationabilia, aliter irrationabilia, aliter autem omni sensu carentia continentur.

CATH. : Tota secundum totum in unoquoque rationali animalis, an particulariter esse cognoscitur ?

NEST. : Particulariter certe inest, non secundum totum, quia singuli quique *de plenitudine eius accipiunt*.

CATH. : Quomodo ergo ubique tota est, quae non est in unoquoque rationali animali tota, sed particulariter ? et quomodo particulariter, quae non est corpus, sed spiritus ?

NEST. : Ipsa quidem ad seipsam tota et secundum totum ubique est ; quantum autem ad creaturam pertinet, non efficit, ut eam rationale animal sibimet adesse aut inesse sentiat, nisi quantum ipsa iudicauerit.

CATH. : Deum uerbum in nullo dissimilem patri, te credere opinor.

NEST. : Arrianorum et Eunomianorum, non catholicorum, hoc dogma est : dissimilem patri filium in parte aliqua credere.

CATH. : Perfectum eum, sicut est patri aequalis, propriae carni dicis unitum ? an secundum aliquid unitum, et secundum aliquid non unitum ?

NEST. : Paulus docuit : *In quo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi*.

CATH. : Tota ergo et secundum totum, ut est perfecta dei uerbi diuinitas aequalis patri, carni unita est ?

NEST. : Nullus hoc dubitat Christianus.

CATH. : Quid igitur ? contractionem diuinitatis, an extensionem carnis, factam asseris — quia : non potest, ut dicis, incircumscripta et ubique diffusa natura, circumscriptae et in paruo loco constitutae naturae secundum compositionem uniri — ?

117 Ioh. 1, 16. 132/133 Col. 2, 3.

II. 108. 118 *ubique tota(m)*] cf. Avg., De trin., V, 1, (2) ; XIII, xix, (24) ; XIV, xv, (21) [CC 50, p. 207, 42 ; CC 50A, p. 415, 5 ; 450, 28] ; e.a. — (cf. CC 50, p. 207, app. ad lin. 42).

111 aliter] *om. Migne* 112 eo L autem] *aut Migne* 114 unaq̄q L 124 indicauerit *Migne* 125 te credere (*Cocbl.*)] *decredere L* 128 hoc] *om. Migne*
129 eum] *enim Migne* 130 dicitis *Migne* 140 in] *om. Migne*

NEST. : Neque diuinae naturae contractionem, neque extensionem humanae, factam assero : quia hoc proprie corporum est, non autem spiritus et uirtutis, quae carni uniri secundum
 145 compositionem non potest — praesertim incircumscrip-
 ta, ut dixi, uerbi diuinitas, et omnia continens.

CATH. : Compositum dicis subsistere hominem, an incompositum ?

NEST. : Compositum.

150 CATH. : Ex quibus rebus ?

NEST. : Ex anima, utique, et carne.

CATH. : Animam consubstantiali carnem asseris, an diuersae naturae ?

NEST. : Diuersae omnino.

155 CATH. : Vtrum, quia non sit caro, et sit corpus ? — quia, quamuis omnis caro corpus, non tamen omne corpus caro est.

NEST. : Nullo modo ego corpus dico animam esse.

CATH. : Quid ergo dicis ?

NEST. : Spiritum, sine dubio, sed non incircumscriptum.

160 CATH. : Totam fateris eam diffusam per singula membra, an maiorem quidem partem eius in maiore membro, minorem uero in minore ?

NEST. : Totam in unoquoque membro corporis sui eam esse credo : quia, licet sit circumscrip-
 165 ta, partibus tamen eam constare nullo modo opinor, quia, truncatis membris corporis, ipsa integra perseueret.

CATH. : Si ergo anima, quae non est corpus sed spiritus, carni secundum compositionem unita, nullam contractionem in minore, nullam extensionem in maiore patitur membro,
 170 sed, sine sui confusione, tota in maiore, tota esse creditur in minore : quo pacto diuinitas dei uerbi, secundum compositionem propriae carni unita, contractionem aut extensionem siue confusione sustinuisse credenda est ? — exemplo enim animae ad carnem factae unitio-
 175 nis, quam secundum compositionem fieri non negasti, omnes doctores ecclesiae et illustres uiri, dei uerbi ad propriam carnem unitio-
 nem factam docere monstrantur.

NEST. : Omne compositum partibus constare, nulli est dubium ; pars autem minus est quam totum. Est ergo deus uer-
 180 bum pars Christi, quem ex diuinitate et humanitate compositum asseris ; et, si deus uerbum pars est Christi, et deus uerbum — iuxta uos — minor Christo, cuius et pars est. Quod si pars Christi deus est : quomodo deus, si imperfectus est ?

142 diuinae] *om. Migne* 147 subsistere] *sustinere Migne* 160 feteris *L*
 160 perseuerat *Migne* 166 carnis *L* 176/171 tota* ... minore] *in marg. L*

185 CATH. : Non est imperfectus deus uerbum, quia non, ut
 perficeretur, assumptione carnis indiguit ; sed, ut caro per-
 ficeretur in melius commutata, carni se uniens, compositus
 factus est, qui ante erat sine dubio summe simplex et in-
 compositus perfectusque per omnia, utpote deus — scriptum
 190 enim de eo est : *Quia bonorum nostrorum non egeat* — : nihil
 enim illi contulit aut detraxit, assumpta pro nostra salute
 humana natura, quam unitione sua ipse potius ineffabiliter
 glorificauit. Neque minor est deus uerbum Christo, quia ipse
 est Christus ; nec seipso minor esse potest, qui, et assumpta
 195 carne, idem mansit deus, sine dubitatione, perfectus. Alio-
 quin, si et post incarnationem negatur Christus esse com-
 positus, mansit ergo, ut erat antea, simplex et incompositus :
 et, quia res summe simplex et incomposita nullam omnino
 in se recipit passionem, sicut superius etiam ipse professus es,
 200 non est ergo — iuxta uos — Christus pro humana salute per-
 pessus ; si autem, simplex manens et incompositus, passus
 est, iam non simplex et incomposita natura est impassibilis.
 Quod si simplex et incomposita natura impassibilis non est,
 ergo passibilis est Christi diuinitas ; si autem Christi diuinitas
 205 impassibilis permanet — sicut et uerum est —, restat ut natu-
 ra simplex et incomposita non sit passibilis, quia, quamuis
 Christus diuinitatis suae simplicitatem et impassibilitatem
 etiam post unitiorem compositionemque conseruet, tamen,
 propter unitam sibi carnem, iuste ad ipsam compositus esse
 210 credendus est. Quapropter, dum non uis post incarnationem
 Christum fateri compositum : aut diuinitatis eius naturam
 compositam et passibilem conuinceris credere, aut certe
 Christum, quem etiam post incarnationem simplicem et in-
 compositum, ut erat antea, asseris, nullatenus passum pro
 215 humana salute testeris.

NEST. : Nec diuinam naturam passibilem credo, quam sum-
 me simplicem et incompositam dico ; et Christum pro humana
 salute passum confiteor, quia non deum tantum, sed et homi-
 nem eum cognosco. Quaero autem : utrum compositionem

190 Ps. 15, *2.

188/189 nulli est dubium] non dubium est *Migne* 187 uniens (*Cocbl.*) ueniens L
 188 erant L 194 qui] *om. Migne* 199 recepit L 202 et] *om. Migne*
 205 uerum (*Cocbl.*) uerbum L 209 compositum L 216/217 summam L
 219 agnosco *Migne*

220 hanc in uulua uirginis factam asseras, an postquam *peperit filium suum primogenitum* ?

CATH. : In uulua, prorsus : nam quomodo deum natura crederem, quem secundum compositionem carni unitum fateor, si post partum compositionem naturarum assererem ?

225 — haec enim nec compositio nec unio creditur, sed alterius in altero habitatio.

<III.> NEST. : Docuisti certe, quod multis hactenus uerborum ambagibus tegere uidebaris : compositionem <n>ullatenus naturarum seruare proprietatem.

230 CATH. : Quonam modo compositionem docui naturarum non seruare proprietatem ?

NEST. : In eo, quod inhabitationi eam contrariam iudicas.

CATH. : Sicut non confundit naturas unio, ita nec compositio, quia nec animae aut carnis naturae, quae secundum 235 compositionem unitae sunt, confunduntur in sese. Alterius autem in altero inhabitatio prorsus duorum est ; deus autem et homo, non alter in altero est, sed idem deus, idem homo est.

<IV.> NEST. : Quamuis secundum unionem unus idemque 240 sit deus et homo, secundum naturas tamen alter deus est, alter homo. Nam si ipse deus homo est etiam secundum naturas : quomodo non dicit : 'Soluite me', sed : *Soluite templum hoc, et in triduo suscitabo illud* ?

CATH. : Miror te uoces euangelicas, quas tuis credis asser- 245 tionibus conuenire, memoria retinere, eas uero, quas tuis partibus agnoscis esse contrarias, quasi numquam audieris, praeterire. An uero, qui dixit : *Soluite templum hoc*, non ipse, post infusum a muliere super caput suum unguentum, dixisse fertur : *Sinite eam. Bonum opus operata est in me. Mittens nam-* 250 *que haec unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit* ? Cernis, non alium esse sepultum, nisi eum, cuius et templum est ?

220/221 Matth. 1, 25.

IV. 242/243 Ioh. 2, *19. 247 Ioh. 2, 19. 249 Matth. 26, *10 ; Marc. 15, 6.
249/251 Matth. 26, *12 ; Marc. 14, *8.

224 assererent Migne.

III. 227 III] CAP. III Migne, om. bic Schwartz (cf. infra, lin. 232) 228/229 ullatenus L 232 III bic Schwartz (cf. supra, lin. 227) 234 aut] et Migne.

IV. 229 IV] om. bic Migne (cf. infra, lin. 244) 240 et] om. Migne 244 CAP. IV bic Migne (cf. supra, lin. 239)

NEST. : Si ille sepultus est, cuius et templum est, restat ut templum nec solutum sit, nec sepultum.

255 CATH. : Quoniam, sub nomine templi, alium sepultum, alium insepultum, mihi uideris asserere : templum quid intellegis, si placet, lucidius manifesta.

NEST. : Mea expositione non indiget, quod ab euangelista constat expressum. Denique, post illam domini uocem expositionis, dicentis : *Soluite templum hoc, et in triduo resuscitabo illud*, mox secutus adiunxit : *Hoc autem dicebat de templo corporis sui*.

CATH. : Corpus hoc, dei, an hominis esse dicis ?

NEST. : Hominis, sine dubio, assumpti.

265 CATH. : Si hominis assumpti hoc corpus est : corpus ergo hoc assumpti hominis templum est ?

NEST. : Non est templum hominis assumpti, sed eius, qui in ipso habitat inuisibiliter.

CATH. : Et quis est inuisibilis templo inhabitans ?

270 NEST. : Deus, procul dubio.

CATH. : Est ergo corpus, non hominis assumpti — ut asseris —, sed dei, cuius et templum est.

NEST. : Si corpus esset exanime, in quo inuisibilis deus habitaret, esset utique corpus dei, non hominis assumpti ;
275 uerum, quia corpus animatum est, in quo habitat deus, est corpus non dei, sed hominis assumpti.

CATH. : Non ergo corpus, sed homo templum est dei ? — quia in corpore animato, quod est sine dubio homo, asseris habitare inuisibilem deum.

280 NEST. : Num tibi hoc non uidetur ?

CATH. : Absit ; hoc enim omnino contrarium est euangelistae expositioni, qui non dixit : *Hoc autem dicebat* 'de templo hominis sui', sed : *de templo corporis sui*.

NEST. : Vt mihi uidetur : animam non credis habuisse
285 Christum ?

CATH. : Procul a me omnino sit ista calumnia.

NEST. : Quomodo ergo, quasi contrarium, respuis, quod a nobis deus dicitur habitare in homine — si corpus et animam habere Christum fateris — ?

200/201 Ioh. 2, *19.

201/202 Ioh. 2, *21.

202/203 Ioh. 2, *21.

255/256 insepultum ... sepultum ~ *Migne* 256/257 intelligas *Migne* 250
domini] debent *Migne* 267 assumpti hominis ~ *Migne* 200 templum *Migne*
279 deum inuisibilem ~ *Migne* 282 qui dixit hoc autem non ~ *Migne* 288
et] om. *Migne*

290 CATH. : Quia corpus, non hominis assumpti — ut tu asseris —, sed dei, confiteor, cuius et animam esse credo ; et ideo non deum in homine, sed deum in corpore praedico. Alioquin nihil est aliud, dicere deum in homine, nisi hominem dei ; sicque iam non deus homo, sed homo dei, intellegitur Christus — quod de omnibus, qui deo fideliter seruiunt, dici potest.

295 <V.> NEST. : Si corpus dei est, non assumpti hominis : cur non est dictum : *Nisi manducaueritis 'carnem dei', sed : carnem filii hominis, non habebitis uitam in uobis ?*

CATH. : Quamuis caro sit filii hominis, ipsa tamen caro filii 300 hominis, caro dei est. Nam, si caro dei non est : quomodo potest uitam aeternam praestare credentibus ?

NEST. : Quia hoc illi a deo, sibi unito, est praestitum.

CATH. : Si deo unita est caro : quomodo non est caro dei ?

NEST. : Quia contra manifestam euangelii uocem inuere- 305 cunde contendis, quaero : Qui<s> est, qui, ad passionem properans, *dicat discipulis suis : Accipite et edite ex hoc omnes : hoc est enim corpus meum, quod pro uobis frangetur in remissionem peccatorum ?*

CATH. : Ille est, nimirum, qui dixit : *Ego sum uia, ueritas* 310 *et uita.*

<VI.> NEST. : Vita ergo manibus comprehenditur impiorum, uita crucifigitur, postremo moritur uita ? Et, si uita est mortua : quis uitam mortuis praestare credendus est ?

CATH. : Si is, qui uita est, non est crucifixus et mortuus, 315 sperare uitam mortui nullatenus debent. Verum, quia crucifixus est et mortuus is, qui est uita, non me, sed beatum Petrum ad Iudaeos audi clamantem : *Petistis inquit uirum homicidam donari uobis ; auctorem uero uitae interemistis.*

V. 297/298 Ioh. 6, *34. 306/308 Matth. 26, *26 ; Marc. 14, *22 ; Luc. 22, *19 ; 1 Cor. 11, *24. 309/310 Ioh. 14, *6.

VI. 317/318 Act. 3, *14-15.

V. 300/310 cf. IOAN. II, Epist. ad senat., 14 [ACO IV, II, p. 208, 14].

VI. 316/318 cf. IOAN. II, Epist. ad senat., 16 [ACO IV, II, p. 208, 17/19].

291 confiteris *Migne* 304 non iam ~ *Migne*.

V. 296 v] CAP. V *Migne* 297 est] *om. Migne* 302 praestitutum *Migne* 305 Quis (*Cocbl.*) qui L. 309 CAP. VI *bis Migne* (cf. *infra*, lin. 311).

VI. 311 v1] *om. bis Migne* (c. *supra*, lin. 309) 312 est] *om. Migne* 317 uirum] *uerum Migne*

NEST. : Quamuis *auctor uitae* proprie deus esse credatur,
 320 tamen, quia et homines auctores uitae possumus appellare,
 qui disciplinam tradunt bene uiuendi : manifestius doce, si
 uales, crucifixam uel mortuam uitam.

CATH. : Quamquam non homines, qui disciplinam tradunt
 bene uiuendi, sed deus solus *auctor uitae* recte credatur, tamen,
 325 etsi eum, qui est uita, mortuum et crucifixum ex scripturis
 docuero, rursus, ad alia te conuertens, dum non uis cedere
 ueritati, superfluas quaestiones mouere non desinis.

NEST. : Si nollem cedere ueritati, numquam ea, quae me
 mouent, in medium discutienda proferrem ; tu uero, dum non
 330 uales respondere obiectionibus, nobis, quasi superflua quaerentibus
 insultas.

CATH. : Verum hoc omnino est : quod non ego, sed ipse, de
 quo agitur, tuis pro me respondit obiectionibus ; teque suum
 aduersarium notans, loquitur in deuteronomio ad populum
 335 Israhel : *Et uidebitis inquit uitam uestram pendentem in ligno,
 et non credetis ei.*

<VII.> NEST. : Et quomodo potest uita per se pendere in
 ligno ?

CATH. : Illo modo, quo deus, qui est uera uita, factus homo
 340 creditur.

NEST. : Deus ergo a Iudaeis est crucifixus ?

CATH. : Non mihi, sed prophetae crede dicenti : *Si affigit
 homo deum, quia uos configitis me ? gens tota.*

319 Act. 3, 15. 324 Act. 3, 15. 335/336 Deut. 28, *66.

VII. 342/343 Mal. 3, *8.9.

VII. 342/343 cf. Hieron., In Mal., III, 8-12 [CC 76A, p. 934, 269/272 .281/283].

334/336 cf. Ioan. II, Epist. ad senat., 14 [ACO IV, II, p. 208, 12/13].

VII. 342/343 cf. Ioan. II, Epist. ad senat., 15 [ACO IV, II, p. 208, 15/16].

319 propriae *Migne* 324 uitae] *add. non Migne* 336 cedere] *restitui (ut supra, p. 46, 94 et infra, lin. 328 ; cf. etiam infra, p. 117, 49 ; p. 136, 412), credere L. Migne Schwartz* 338 CAP. VII hic *Migne* (cf. infra, lin. 337) credere *Migne* (cf. supra, lin. 326) 334 deuteronomium L 335 creditis L.

VII. 337 VII] *om. hic Migne* (cf. supra, lin. 328) 339/341 CATH. Illo ... creditur. NEST.] *om. Migne*

NEST. : Falsum est omnino, numquam hoc in ecclesiasticis
345 libris legitur, quamuis scriptum sit in Malachia propheta : *Si*
supplantat homo deum, quia supplantatis me uos ? gens tota.

CATH. : Non est dubium, ita, ut dicis, in antiqua contineri
editione ; in nouella uero illud, quod a nobis est positum.
Verum, si tibi recens contemnenda uidetur editionis auctori-
350 tas, audi apostolum clamantem : *Dominum gloriae crucifixum.*

〈VIII.〉 NEST. : Si *dominus gloriae crucifixus*, deus creden-
dus est crucifixus : est ergo et *Iacobus frater dei*, quia et *frater*
domini dicitur ?

CATH. : Non est alter deus, alter dominus, sed *dominus*
355 *ipse est deus*, propheta dicente : *Scitote quod dominus ipse est*
deus ; et ideo recte omnino deus gloriae a Iudaeis creditur
crucifixus, nec est, secundum hanc prophetae uocem, contra-
rium ueritati, *Iacobum fratrem domini*, fratrem dei dicere
secundum carnem.

360 〈IX.〉 NEST. : Noua quaedam et intolerabilis doctrina haec
uestra est, quae deum passibilem praedicat, cum de eo, qui
a Iudaeis est crucifixus, Petrus apostolus, in actibus apostolo-
rum, manifeste testificetur, dicens : *Notum sit omnibus uobis*
et omni plebi Israhel, quia in nomine Iesu Christi Nazareni,
365 *quem uos crucifixistis, quem deus suscitauit a mortuis, in hoc*
iste astat coram uobis sanus, et iterum : *Certissime inquit sciat*
omnis domus Israhel, quia dominum eum et Christum deus fecit
hunc Iesum, quem uos crucifixistis. Cum ergo a deo eum, quem
Iudaei crucifixerunt, dominum et Christum factum, testetur
370 apostolus, non in occulto est, qui sit *dominus gloriae* intel-
legendus, uel certe, qui a Iudaeis credendus est *crucifixus* ;
neque enim in tantum erroris abruptum credo uos deuenisse,
ut filium dei deum a deo factum dominum esse credatis. Vnde
docemur, per hanc apostoli sententiam et illam a te prolatam

343/346 Mal. 3, *8.9 (LXX). 350 I Cor. 2, *8.

VIII. 351 I Cor. 2, *8. 352/353 Gal. 1, 19. 354/355 Ps. 99, 3. 355/356
Ps. 99, *3. 358 Gal. 1, 19.

IX. 363/366 Act. 4, *10. 366/368 Act. 2, *36. 370/371 I Cor. 2, *8.

350 cf. IOAN. II, Epist. ad senat., 17 [ACO IV, II, p. 208, 20/21].

347 ut] *add. tu Migne.*

VIII. 351 VIII] CAP. VIII Migne 352 dei (Cochl.)] domini L.

IX. 360 IX] *om. hic Migne (cf. infra, lin. 381)* 367 et Christum eum ~ Migne
369 et] *om. Migne* 372 abruptum L.

375 prophetae uocem, domini nomen non semper deum significare, sed aliquando tantum deum, aliquando hominem : et ideo non cogimur deum intellegere crucifixum, eo, quod ab apostolo *dominus gloriae* dicitur *crucifixus* ; nec, quia *Iacobus frater domini* dicitur, 380 fratrem eum credimus dei.

CATH. : De Iesu Nazareno, quod deus sit, arbitror me sufficienter, tam ratione quam etiam testimoniis, in superiore sermone docuisse, sed infidelibus totum nihil est. De eo autem, quod magnum errorem esse iudicas, deum factum 385 dominum a deo credere, quia dictum est a Petro de Iesu crucifixo : *Qu<i>a dominum eum et Christum deus fecit*, quaero : utrum, cum esset Iesus, et tamen non esset dominus, factus est a deo dominus ? an, cum esset dominus, factus est a deo dominus ?

390 NEST. : Quomodo, si esset dominus, a deo fieret dominus — cum fiat nemo, quod est — ? Sed, quia non erat dominus, ideo a deo factus dicitur dominus.

CATH. : Erat ergo, quando non erat, Iesus, dominus ?

NEST. : Non erat, antequam fieret, dominus.

395 CATH. : Quomodo ergo dixisti : si esset dominus, non fieret a deo dominus, sed, quia non erat dominus, ideo a deo factus est dominus ?

NEST. : Quia, antequam nasceretur, non erat, qui fieret, dominus ; nec posteaquam natus est, factus est dominus, sed 400 in ipsa prorsus uulua, unitione filii dei, factus est dominus.

CATH. : Alter ergo est filius dei, alter Iesus, qui, unitione filii dei, fit dominus ?

NEST. : Idem ipse est, sicut superius iam dixi, dignitate et auctoritate, non autem secundum naturas.

405 CATH. : Secundum naturas ergo duo sunt, sed dignitate et potentia unus est filius ? et qui(s), ex his, *formam serui accepisse* credendus est ?

NEST. : Non sunt duo filii, ut tu somnias, sed unus est filius dei, quem tamen in duabus naturis unitis credimus ; 410 qui etiam, *cum esset in forma dei, formam serui accepit*.

CATH. : Accepit ergo filius dei, cum esset deus et dominus, forma(m) serui, et factus est seruus, in forma serui ; an hoc credere errorem fateris ?

378/379 I Cor. 2, *8. 379 Gal. 1, 19. 386 Act. 2, 36. 406/407 Phil. 2, 7.
410 Phil. 2, *6. Phil. 2, 7.

377 et] om. Migne 381 CAP. IX hic Migne (cf. supra, lin. 360) 386 qua L
395 quomo L 402 fit] sit Migne 406 qui L Migne 411 et] om. Migne
412 forma L et factus ... forma serui] om. Migne (ob homosotet.)

NEST. : Qui hoc non credit, prorsus paganus est.

- 415 CATH. : Si ergo non est error, filium dei deum, cum esset deus et dominus, utpote aequalis deo patri, in forma serui factum credere seruuum, quia hoc etiam ipse de ipso testatur, dicens ad patrem : *Ego seruus tuus et filius ancilla(e) tuae* : non est omnino error, filium dei deum, secundum id, quod
 420 factus est seruus, credere a deo patre dominum factum. Et idcirco non — ut tu dicis — aliquando deus tantum, aliquando homo tantum, aliquando uero deus et homo : sed semper dominus intellegendus est deus, et deus intellegendus est dominus, quia non alter a deo factus dominus praedicatur,
 425 nisi is, qui, formam serui accipiens, factus est seruus, cum esset ante saecula dominus gloriosus, quem Paulus a Iudaeis praedicat *crucifixum*. Hinc est, quod clamat ad patrem : *Pater, glorifica filium tuum, ea gloria quam habuit apud te priusquam mundus fieret*. Numquid uox ista non illius est,
 430 qui dixit : *Discite a me, quia mitis sum et humilis corde* ? Numquam enim filius dei deus a patre deo fieret dominus, nisi, cum esset utpote deus, formam serui accipiendo factus esset seruus ; nec se glorificari precaretur a patre, si non, cum esset *apud patrem priusquam mundus fieret* gloriosus, semet-
 435 ipsum sponte pro nostra salute humiliasset. Fit ergo dominus, et glorificatur a patre, Iesus filius dei deus, non *ea gloria*, 'quam non habuit', sed *quam habuit apud patrem priusquam mundus fieret*. Quapropter dubitandum omnino non est, natura deum esse Iesum, quem, sicut dominum a deo factum, ita
 440 etiam eum glorificatum a deo praedicat Petrus apostolus, dicens : *Deus Abraham et deus Isaac et deus Iacob glorificauit filium suum Iesum, quem uos quidem negastis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti*.

- NEST. : Nisi haec omnia propter unionem dei ad hominem
 445 factam credideris, diuinitatem procul dubio passibilem praedicare conuinceris.

CATH. : Diuinitatem quidem passibilem nullatenus praedico, deum autem carne passum omnino confiteor, quia Iesum Christum deum uerum agnosco.

- 450 NEST. : Nullo modo ego deum passum carne profiteor, quod in scripturis sanctis nullatenus legitur, sed Christum passum carne, sequens Petrum apostolum, fateor.

418 Ps. 115, 16.

427 1 Cor. 2, *8.

428/429 Ioh. 17, *5.

430 Matth. 11, 29.

434 Ioh. 17, *5.

436/438 Ioh. 17, *5.

441/443 Act. 3, *13.

418 ancilla L
 (cum Cocbl.)

427 exclamat Migne

435 ergo] om. Migne

432 esset] add. dominus Migne Schwartz

450 ego] om. Migne

CATH. : Ego quidem utrumque confiteor : et deum passum carne, et Christum passum carne, quia : *Christus super omnia*
 455 *deus est*. Tu autem ideo refugis, deum passum carne, dicere, quia Christum non credis deum esse. Quod si, Christum deum esse, non denegas : passum Christum carne, hoc est omnino quod, deum passum carne, dicere, quia Christus qui passus est, sine dubio deus <est>.

460 NEST. : Si idipsum est, deum passum carne, quod, Christum passum carne, dicere : est ergo — iuxta uos — non solum filius, uerum etiam pater, Christus, quia deus procul dubio etiam ipse est.

CATH. : Non est pater Christus, quamuis sit deus, <ne>que
 465 idipsum est deus, quod est Christus ; filius autem ideo est Christus, quia non idipsum est, sed quia ipse est deus Christus. Hac de causa utrumque confitentur catholici : et deum passum carne, et Christum passum carne.

<X.> NEST. : Si deus est Christus : quis est, qui dicit Iu-
 470 daeis : *Qui <d> me uult <is> occidere, hominem qui ueritatem locutus sum uobis ?*

CATH. : Ille omnino, de quo scriptum est, quia : *Quaerebant eum interficere Iudaei, non solum quia soluebat sabbatum, sed quia dicebat patrem suum deum esse, aequalem se faciens deo.*
 475 Numquid relinquitur nobis adhuc ullus ambiguitatis scrupulus, quin credatur natura deus esse Iesus Christus ? — quia, si gratia, et non natura, deus esset, numquam se aequalem faceret deo.

NEST. : Fallitur ergo Paulus, dicens : *Per hominem mors,*
 480 *et per hominem resurrectio mortuorum ?*

CATH. : Et quomodo *per hominem* potest esse *resurrectio mortuorum*, nisi sit ipse homo resurrectio, qui clamat in euangelio : *Ego sum resurrectio et uita ?* Et, quia *resurrectio et uita* omnium non, nisi quia deus, est, procul <du>bio idem

454/455 Rom. 9, *5.

X. 470/471 Ioh. 8, *40. 472/474 Ioh. 5, *18. 470/480 I Cor. 15, 21.
 481/482 I Cor. 15, 21. 483.483/484 Ioh. 11, 25.

450 est²] om. L, post est¹ suppl. Schwartz 461 est] om. Migne 464 neque] rest.
 Schwartz, que L, quia non Migne 465 idipsum] ipsum Migne.

X. 400 x] CAP. x Migne 470 qui me uult L 474 esse deum ~ Migne
 476 quin] Schwartz, quia L, quo non Migne 484 quia] om. Migne bio L

485 homo deus est, per quem resurrectionem esse apostolus praedicat.

NEST. : Ignarus ergo omnino huius sacramenti deprehenditur idem apostolus, dicens : *Mediator dei et hominum, homo Christus Iesus* ?

490 CATH. : Sicut non est huius sacramenti ignarus apostolus, ita nec sibimetipsi contrarius, dicens : *Secundum aduentum magni dei, et saluatoris nostri Iesu Christi ; qui dedit semetipsum pro peccatis nostris*. Cum ergo homo Iesus Christus *mediator dei et hominum* magnus deus est, *qui dedit semetipsum*
495 *pro peccatis nostris* : non est omnino contrarium, sed unum idemque, deum passum carne, et Christum passum carne, modis omnibus confiteri. Vnde etiam ecclesia dei unius eiusdemque mirabilia et passiones agnoscit. Quapropter, si quis utrumque non confitetur : aut ut Iudaeus fugiendus est, aut
500 cauendus ut Manichaeus.

<XI.> NEST. : Callida quadam et subtilissima fallendi arte hactenus tibi aditus fuit ; nunc autem nullum tibi poterit esse suffugium, unius eiusdemque filii dei praedicanti mirabilia et passiones, cum apostolus manifeste, ad Hebraeos, dominum
505 Iesum Christum a deo uerbo per passiones doceat consummatum, dicens : *Decebat enim <eum>, propter quem omnia et per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passiones consummare*. Cernis a deo uerbo, *propter quem omnia et per quem omnia, qui multos filios in*
510 *gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum*, procul dubio Iesum Christum, per passiones consummatum ? Quando ergo, unius eiusdemque mirabilia et passiones, credendae sunt, cum per passiones alter ab altero consummetur ?

CATH. : Magnum mihi omnino dedisti refugium, magnaque
515 mihi adaperata est ianua, in qua, illo me ducente, ingressus, qui dixit : *Ego sum ostium*, non callidis — ut asseris — ad fallendum artibus, sed uerissimis potius documentis, tuam imperitiam perfidiamque redarguam. Nam, cum apostoli

488/489 1 Tim. 2, 5. 491/493 Tit. 2, *13-14. 494 1 Tim. 2, 5. 494/495 Tit. 2, *14.

XI. 506/508 Hebr. 2, 10. 509/510 Hebr. 2, 10. 516 Ioh. 10, 9.

485 deus] om. Migne 488/489 praedicet Migne 489 Iesus Christus ~ Migne
490 ignarus huius sacramenti ~ Migne 494 deus] om. Migne 496 idemque (Cochl.) eundemque L.

XI. 501 XI] CAP. XI Migne 506 enim eum] restitui (cf. supra, p. 73, 24 et infra, lin. 531), enim L. Schwartz, cum Migne 511 Quando] Quomodo Migne 514 suffugium Migne 518 Nam cum] rest. Schwartz, Nondum L, Nam dum Migne (cum Cochl.)

sententiam non intellegas, alterum passibilem, alterum im-
 520 passibilem dei filium praedicare conuinceris. Nec enim — ut
 imperite asseris — deus uerbum, salutis nostrae auctorem
 consumma(t) per passiones : sed deus pater, deum filium
 Iesum Christum, *propter quem omnia et per quem omnia,*
auctorem <salutis> filiorum, consummat per passiones. Quis
 525 enim hic, *auctorem salutis filiorum* per passiones consumma-
 tum, alium permittitur intellegere, nisi eum, *qui multos filios*
in gloriam adduxerat : propter quem omnia et per quem omnia ?
 Nam, cum superius dixisset : *Eum qui modicum quam angeli*
minoratus est, uidemus Iesum propter passionem mortis gloria
 530 *et honore coronatum, ut gratia dei pro omnibus gustaret mortem,*
 secutus mox intulit, dicens : *Decebat enim <eum>* — hoc est,
 deum patrem, *propter quem omnia et per quem omnia — :*
auctorem salutis eorum — uidelicet, quos in gloriam adduxerat,
 filiorum ; qui etiam, cum esset aequalis deo, paulo minus
 535 *quam angeli minoratus : gratia dei patris pro omnibus gustauit*
mortem — per passiones consummare. Sed manifestius hoc et
 lucidius, in ipsius epistolae principio, perdocemur : *Multi*
farie inquit et multis modis olim deus loquens patribus in prophetis,
nouissime diebus istis locutus est nobis in filio, quem constituit
 540 *heredem uniuersorum, per quem fecit et saecula ; qui cum sit*
splendor gloriae et figura substantia(e) eius, portansque omnia
uerbo uirtutis suae, purgationem peccatorum faciens sedit ad
dexteram maiestatis in excelsis, tanto melior angelis effectus,
quanto differentius prae illis nomen hereditauit. Ecce auctor
 545 salutis, *qui multos filios in gloria(m) adduxerat : purgationem*
faciens peccatorum, quae nulla utique potest fieri sine sanguinis
 effusione ; sicut alio loco idem docet apostolus : *Splendor glo-*
riae et figura substantiae dei, et portans omnia uerbo uirtutis
 550 *suae, fit etiam ipse melior angelis, et sedit ad dexteram maiesta-*
tis, per quem facta saecula praedicantur ; qui, paulo minus

523 Hebr. 2, 10. 524.525 Hebr. 2, *10. 526/527.527 Hebr. 2, 10. 528/
 530 Hebr. 2, *9. 531/532 Hebr. 2, 10. 533 Hebr. 2, 10. Hebr. 2, *10.
 534/535 Hebr. 2, *9. 535/536 Hebr. 2, 9. 536 Hebr. 2, 10. 537/544
 Hebr. 1, *1-4. 545 Hebr. 2, 10. 545/546 Hebr. 1, *3. 546/547 Hebr. 9,
 22. 547/548 Hebr. 1, 3. 548/549 Hebr. 1, *3. 549 Hebr. 1, 4. 549/
 550 Hebr. 1, 3. 550 Hebr. 1, *2. 550/551 Hebr. 2, *9.

519 intelligis Migne 521 deus] dei L auctorem salutis nostrae ~ Migne
 522 consumma L 524 salutis] suppl. Schwartz, om. L Migne 528 angelis L
 529/530 gloriam et honorem L 531 eum] hic suppleui (cf. supra, lin. 506), om. L
 Schwartz, post patrem (lin. 532) suppl. Migne hoc est] scilicet Migne 538 modis
 om. Migne 541 substantia L 542 sedet Migne (cum Vulg.) 543 gloria L
 547 effusionem L docet (Cochl.)] doctor L 548 dei] add. patris Migne
 et] rest. Schwartz, est L, om. Migne 549 sedet Migne (cum Vulg.)

quam angeli minoratus : gratia dei patris, sicut dictum est, pro omnibus gustavit mortem ; de quo dictum est : Propter quem omnia et per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat. Non est ergo alter deus uertum, propter quem omnia et per
 555 quem omnia, nisi auctor salutis, Iesus, qui, purgationem faciens peccatorum, multos filios adduxit in gloriam, a patre per passionem consummatus, sicut idem apostolus de eo ait : Qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.

<XII.> NEST. : Nihil omnino agit intentio tua, nisi ut,
 560 quantum in se est, deum impassibilem et immortalem, passum et mortuum doceat.

CATH. : Quia negas deum eum, qui pro humana salute est crucifixus, quaero : quem asseris incarnatum ?

NEST. : Verbum, procul dubio, sicut euangelista testatur,
 565 dicens : Et uerbum caro factum est, et habitauit in nobis.

CATH. : Deus uerbum, qui incarnatus est, ipse et passus est ? an alius incarnatus, alius uero passus est ?

NEST. : Incarnatus quidem deus est ; passus autem deus non est, sed caro dei.

570 CATH. : Magnam nobis spem de teipso dedisti. Nam qui hactenus carnem non dei, sed assumpti hominis asserebas, nunc dei eam confessus es. Verum quia parum liquet quod dic(is) tu : non est deus passus, sed caro dei : si placet, hoc edissere manifestius ; nimis enim absurdum esse uidetur, quod
 575 dicis. Si enim caro dei passa est : quomodo deus carne passus non est ? et, si deus passus non est carne : quomodo caro dei est passa ? — nisi forte carnem exanimem, et desertam a deo, Iudaei crucifixisse credendi sunt. Quod quia nimis stultum est, carnem sine anima a Iudaeis credere crucifixam, restat ut
 580 caro animata dei a Iudaeis crucifixa credatur, quod est, procul dubio, homo. Cui assertioni uestrae — hoc est : non deum carne, sed carne(m) dei dicere passam — si credulitas admittatur : quid aliud creditur, nisi quia homo dei est passus ? — quod etiam <de> Petro et Paulo dicere fas est, quia et ipsi
 585 homines dei dicuntur et pro ipso sunt passi.

552 Hebr. 2, 9. 552/553 Hebr. 2, 10. 554/555 Hebr. 2, 10. 555, 556 qui — multos ... gloriam] Hebr. 2, *10. 555/556 purgationem ... peccatorum] Hebr. 1, *3. 556/557 Hebr. 2, *10. 557/558 Rom. 8, *32.

XII. 565 Ioh. 1, 14.

551 angelis minoratur L 554 alter] om. Migne.

XII. 559 XII] om. hic Migne Schwartz 562 CAP. XII hic Migne 568 XII hic Schwartz est ... deus] om. Migne (ob homosotel.) 573 dicis tu] restitui, dictum (fort. ex diē tu male interpr.) L, dictum est Migne Schwartz (cum Cocbl.) edisserere L 575 dicis] restitui, dicitur L Migne Schwartz (cf. infra, lin. 753, ad u. 'testaris') 579 animam L 582 carne L 584 de (Cocbl.)] om. L.

<XIII.> NEST. : Deus quidem passus non est, quia, deum passibilem praedicare, sacrilegum est ; sed deus sui corporis fecit proprias passiones.

CATH. : Proprietas multis intellegitur modis. Nam et ecclesia corpus eius dicitur, eiusdemque ecclesiae facit deus proprias passiones, pro qua etiam in caelo positus clamat : *Saule, Saule, quid me persequeris ?* ; et unusquisque fidelium membrum eius est, sicut idem docet apostolus, dicens : *Vos estis corpus Christi, et membra de membro* ; sed et panis ille, quem uniuersa ecclesia in memoriam dominicae passionis participat, corpus eius est. Quapropter : quomodo deum corporis sui proprias fecisse asseris passiones, exemplis te planum facere conuenit.

NEST. : Faciam quantum potuero, modo ut te ab hac intentione deuertam, quo[d] ulterius desinas, deum uerbum passum carne, asserere, quamuis caro dei sit passa. Quae non ita dicitur, corpus dei, ut ecclesia, nec ita, ut panis ille, quem in memoriam passionis Christi participat uniuersa ecclesia : sed dei ita dicitur corpus, ut alicuius hominis proprium, quod indutus est, uestimentum, quod, cum ab aliquo scissum fuerit, iniuria ad eum refertur, qui [in] ipso indutus est. Secundum hanc igitur rationem facit deus corporis sui proprias passiones.

CATH. : Facit ergo proprias deus carnis suae passiones secundum relationem, non secundum ueram et intimam proprietatem ? et : quomodo fecisse proprias deus carnis suae passiones praedicatur a uobis, qui non secundum proprietatem, sed secundum relationem facit carnis suae proprias passiones ? quam autem proprietatem potest habere uestimentum ad eum, qui ipso indutus est, cum nihil pertineat ad eius substantiam ? Neque enim, cum definimus quid sit homo, etiam uestimentum eius complectimur, quod utique non eiusdem constat esse substantiae. Facit ergo deus — iuxta uos — ecclesiae suae potius proprias, quam sui corporis, passiones. Illa enim, corpus dei, dicitur, quia *communicauit deus carni et sanguini*, et *caput factus est ecclesiae* ; ecclesia uero per fidem rursus particeps eius efficitur, accipiendo spiritum sanctum.

XIII. 580/590 cf. Eph. 1, 22-23 ; Col. 1, 18.24 ; e.a. 591/592 Act. 9, 4. 593/594 1 Cor. 12, 27. 594/596 cf. Matth. 26, 26 ; Marc. 14, 22 ; Luc. 22, 19 ; 1 Cor. 11, 23-24. 594/595 cf. Act. 2, 46. 610/620 Hebr. 2, 14. 620 Eph. 5, 23.

XIII. 586 XIII] CAP. XIII *Migne* 587 sacrilegium *Migne* 597 passionis *L* 600 diuertam *Migne* quod *L Migne*, quo *Schwartz* 604 quod] quo *Migne* 600 in] *L Migne*, *seclus. Schwartz* 611 nobis *L* 614 est indutus ~ *Migne* 621 efficitur] sufficitur *Migne*

A uobis autem corpus dei instar creditur uestimenti, quod nihil ad diuinitatis uel carnis eius naturam pertinere uideatur; Esaias autem uestimentum dei, nihil aliud praedicat, 62, nisi carnem dei, <di>cens : *Quis iste est qui uenit ex Edom, rubicunda ueste ex Bosor?* Quod si et tu uestimentum dei, nihil aliud intellegis, nisi carnem dei, superest ut, siue scissionem uestimenti siue passiones carnis, ad eum retuleris, cuius uestimentum siue caro est : illius, procul dubio, iniuria 630 et illius passio credatur esse, cuius caro seu uestimentum est.

<XIV.> NEST. : Et ubinam corpus dei uerbi, in scripturis sanctis, legisti ecclesiam, et non potius corpus Christi?

CATH. : Hac assertione tua, alterum facis Christum, alterum deum uerbum. Quod si non alter Christus, alter deus uerbum, 63, sed deus uerbum ipse est Christus : sicut dicitur corpus Christi, ecclesia, ita dicitur corpus dei uerbi. Verum, si corpus Christi non est corpus dei uerbi : quomodo dedisti superius carnem dei passam?

NEST. : Carnem dei dixi passam, non autem dei uerbi, quia 640 deus est honore et dignitate Christus, cuius carnem dixi passam, propter inhabitantem in se deum uerbum. Hinc denique et deum negauit passum, et tamen carnem dei passam confessus sum.

CATH. : Non est ergo *deus uerus* Christus, sed, propter inhabitantem in se deum uerbum, honore et dignitate seu potius nomine tantum — secundum uos — dicitur deus. Et quomodo hoc non est contrarium illi sententiae Ioannis apostoli, qua dicit : *Scimus quia uenit filius dei, et dedit nobis sensum ut cognoscamus deum uerum, et simus in uero filio eius Iesu Chris-* 650 *to. Hic est deus uerus, et uita aeterna?*

625/626 Is. 63, *1 (LXX).

XIV. 644 I Ioh. 5, *20.

648/650 I Ioh. 5, *20.

623/624 uideatur *Migne* 625 dei dicens (*Cochl.*) dēcēs L 626 uesta L
Bosar L, Bostra *Migne* 627 aliud] *om. Migne.*

XIV. 631 XIV] CAP. XIV *Migne, om. hic Schwartz (cf. infra, lin. 639)* 634 non]
add. est *Migne Schwartz (cum Cochl.)* 637 domini L dedisti] dixisti *Migne*
639 XIV *hic Schwartz (cf. supra, lin. 631)* 642 negauit L 645 et] *om. Migne*
647 qua] quia *s.l. L.*

XIII. 637 *superius*] lin. 601.

<XV.> NEST. : Si non propter honorem et dignitatem inhabitantis dei uerbi, deum dixeris Christum, profecto uisum et contrectatum facis ab hominibus deum.

CATH. : Si non est uisus et contrectatus ab hominibus deus :
 655 quomodo dicit idem Ioannes : *Quod fuit ab initio, quod audiui-*
mus, quod uidimus oculis nostris, et perspeximus et manus
nostrae tractauerunt de uerbo uitae ; et uita manifestata est, et
uidimus, et testamur, et annuntiamus uobis uitam aeternam
quae erat apud patrem et apparuit nobis ? Percurre singula, et
 660 uide uisum et contrectatum ab hominibus deum. Denique
 uerbum uitae, quod fuit ab initio apud patrem, quod ex lege
 et prophetis audierunt, uisum et perspectum oculis suis, pro-
 priisque manibus contrectatum, testificatur tantus apostolus.
 Et, ne aliud uerbum, praeter id, quod est deus, apud deum,
 665 quilibet uisum et contrectatum tentaret asserere, mox sequi-
 tur : *Et uita inquit manifestata est, et uidimus, et testamur, et*
annuntiamus uobis uitam aeternam quae erat apud patrem et
apparuit nobis.

NEST. : Mentitur ergo ipse dominus, dicens : *Deum nemo*
 670 *uidit umquam ?* Et apostolus, loquens de deo : *Quem nemo*
inquit hominum uidit, sed nec uidere potest ; et ad Moysen dicit
 deus : *Nemo potest faciem meam uidere et uiuere.*

CATH. : Si non est deus, qui uisus est : quomodo ipse dicit :
Ecce, qui loquebar, adsum, et propheta : *Deus manifeste ueniet,*
 675 *deus noster et non silebit ?*

NEST. : Contraria ergo sibimetipsi loqui credenda est scrip-
 tura diuina ?

CATH. : Non est scriptura diuina sibimetipsi contraria apud
 eos, qui eam pie intellegunt ; sed illis uidetur contraria, qui,
 680 haeretico decepti spiritu, non possunt, quae uera sunt, sapere.
 Nam, quia nemo corporeis oculis potest uidere naturam diui-
 nitatis, quae utique non est corpus, sed spiritus, dictum est :
Deum nemo uidit umquam, et : *Nemo uidet faciem meam et*
uiuet. Rursus, quia uidendus est ab hominibus deus in as-
 685 sumpta carne, docet praefiguratio illa, facta ad Iacob ; denique

XV. 653/659 I Ioh. 1, 1, *1-2. 664 Ioh. 1, 1. 666/668 I Ioh. 1, 2. 669/
 670 Ioh. 1, 18 ; I Ioh. 4, 12. 670/671 I Tim. 6, *16. 672 Ex. 33, *20. 674
 Is. 52, *6. 674/675 Ps. 49, 3. 683 Ioh. 1, 18 ; I Ioh. 4, 12. 683/684 Ex.
 33, *20.

XV. 651 xv] om. hic Migne (cf. infra, lin. 654) 652 uisum profecto ~ Migne
 654 CAP- xv hic Migne (cf. supra, lin. 651) 655/656 uidimus quod audiuius ~ L
 657 est] om. Migne 658 nobis Migne 671 uideri Migne 672 uidere faciem
 meam ~ Migne (iuxta Vulg.) 679 illius L 684 est] esset Migne

cum homine colluctatur in uisione idem beatissimus patriarcha, et, benedictus ab eo, dicit : *Vidi deum facie ad faciem, et salua facta est anima mea*. Hinc et Thomas, post resurrectionem domini, palrans et contrectans perfossum dominicum latus, 690 exclamat : *Dominus meus, et deus meus !*.

NEST. : Multum, licet nolens, nostris partibus profuisti. Nam, cum diuina natura non sit corpus, sed spiritus, sicut tu quoque professus es, quae natura uisa uel confossa sit, ambiguum non est : dubitantibus namque de se discipulis, idem 695 dominus : *Palpate inquit et uidete, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me uidetis habere*. Quapropter uisus et palpatus est dominus Iesus Christus, qui confossus est ; quem cum agnouisset apostolus, post resurrectionem, exclamat et dicit : *Dominus meus, et deus meus !*. Hinc euidenter apparet, non esse 700 deum Iesum Christum, quem, ex mortuis resuscitatum, uidit et contrectauit Thomas, nisi propter <inhabitantem> in eo deum, quem *nemo*, procul dubio, *hominum uidet et uiuet*.

CATH. : Nullatenus propter inhabitantem — ut asseris — eum, quem uidit et contrectauit, Thomas, deum appellat, 705 quia procul est ab apostolica fide, duos filios credere, sed ipsum prorsus, cuius fossuras contrectauit, dominum et deum suum esse testatur ; apostolorum enim deus non dignitate, sed natura est deus. Apertissime denique de eo, qui uisus et contrectatus est : quod natura sit deus, Hieremias propheta testatur, 710 dicens : *Hic deus noster, et non aestimatur alter ad eum : qui inuenit omnem uiam disciplinae, et dedit eam Iacob puero suo et Israhel dilecto suo. Post haec in terris uisus est, et cum hominibus conuersatus est*. Quapropter uisus et conuersatus est deus homo Iesus Christus, ad quem *non aestimatur alter*.

715 NEST. : Si nullus alius deus aestimatur ad eum, qui confossus et crucifixus est a Iudaeis : quis est deus, qui resuscitauit deum, cum non sit alter deus, qui aestimetur ad crucifixum ?

686/687 cf. Gen. 32, 24. 687/688 Gen. 32, 30. 690 Ioh. 20, 28. 695/696 Luc. 24, 39. 702 1 Tim. 6, *16. Ex. 33, *20. 710/711 Bar. 3, *36-38 (LXX) — hic Ieremiae ascriptum. 711 Bar. 3, 38 (LXX). 714 Bar. 3, *36 (LXX).

686 uisionem L beatus Migne 693 est L confossa L 695 ossa et carnem ~ Migne 701 inhabitantem (Cochl.) om. L 710 dicens] om. Migne 710/711 resuscitauit ... qui] om. Migne (ob homoeotel.).

CATH. : Nullatenus tu recedis a propria intentione, quo
 720 Christum, non aliud aliquid, nisi unum ex illis credas, de
 quibus dicit deus : *Quoniam inhabitabo in illis et ambulabo, et
 ero illorum deus et ipsi erunt mihi in populum.*

<XVI.> NEST. : Sed de nemine illorum dictum est, quod de
 Christo testatur apostolus, dicens : *Quia in ipso inhabitat omnis*
 725 *plenitudo deitatis corporaliter.*

CATH. : Plenitudinem deitatis habitantem in Christo, quid
 intellegis ?

NEST. : Totam, procul dubio, trinitatem.

CATH. : Quartus ergo iam Christus est, in quo tota inhabitat
 730 trinitas.

NEST. : Ergo mendacem facimus Paulum, qui hoc asserit ?

CATH. : Non est mendax Paulus, quia non trinitatem dicit
 in Christo inhabitare, cum Christum nesciat extraneum a
 trinitate.

735 NEST. : Si non inhabitat in Christo trinitas : quomodo in
 Christo *omnis plenitudo deitatis inhabitat* ? Aut enim, non
 inhabitat plenitudo deitatis in Christo, si non inhabitat in
 Christo trinitas, aut, si habitat plenitudo deitatis, procul dubio
 in Christo trinitas habitat.

740 CATH. : Et habitat plenitudo deitatis in Christo, et non
 inhabitat in Christo trinitas : ne sit non trinitas, sed quaterni-
 tas. Nam, cum, nullo dubitante, pater et filius et spiritus
 sanctus sit trinitas, quartus intellegitur omnino Christus, si
 in ipso inhabitat trinitas ; et ideo non trinitatem, Paulus, in
 745 Christo docet inhabitare, dicens : *Quia in ipso inhabitat omnis
 plenitudo deitatis corporaliter*, sed patrem in Christo docet
 inhabitare.

NEST. : Si, omnis plenitudo deitatis habitans in Christo,
 solus pater intellegendus est : non relinquitur filio, et spiritui
 750 sancto, ut sit deus.

CATH. : Plenum et perfectum deum asseris patrem ? an per-
 fectionem et plenitudinem eius, filium et spiritum sanctum,
 esse testaris ?

721/722 II Cor. 6, *16 ; cf. Leu. 26, 12 ; Ez. 37, 17.

XVI. 724/725 Col. 2, *9. 726 Col. 2, *9. 745/746 Col. 2, *9.

XVI. 723 xvi] *om. hic Migne Schwartz (cf. infra, lin. 728.729)* 725 diuinitatis
Migne (cum Vulg.) 726 diuinitatis Migne 728 xvi *hic Schwartz (cf. supra, lin. 723)*
 729 CAP. XVI *hic Migne (cf. supra, lin. 723)* 736 diuinitatis Migne (cum Vulg.)
 737 diuinitatis Migne 738 diuinitatis Migne 740 diuinitatis Migne 743/
 744 quartus ... trinitas] *om. Migne (ob homoeotel.)* 746 diuinitatis Migne (cum Vulg.)
 748 diuinitatis Migne 750 sit] *om. Migne* 751 patris Migne 753 testaris
 (Cochl.)] testatur L. (cf. supra, lin. 575, ad u. 'dicis')

NEST. : Plenum, procul dubio, et perfectum.

755 CATH. : Non ergo relinquit plenus et perfectus deus pater, ut sit deus aut filius aut spiritus sanctus ? Verum, si hoc impium est credere, restat ut non sit contrarium, immo potius ualde congruum, ueritati, patrem plenitudinem intellegere deitatis, quia, sicut ipse plenitudo sua est, similiter et filius
760 plenitudo, et spiritus sanctus plenitudo, et simul omnes, hoc est tota trinitas, non tres, sed una est plenitudo diuinitatis, quia et perfectus pater, et perfectus filius, et perfectus spiritus sanctus, et simul omnes non tres perfectiones, sed una perfectio. Si enim filius, sicut de eo testificatur Ioannes, dicitur
765 plenitudo — *nos inquit omnes de plenitudine eius accepimus* — : quomodo pater esse negandus est plenitudo ?

NEST. : Vna est deitas trinitatis, et unus deus trinitas ? an tres dii, et tres deitates ?

CATH. : Vna, procul dubio, deitas trinitatis, et unus deus
770 trinitas.

NEST. : Si ergo una est deitas trinitatis, et unus deus trinitas : quomodo non inhabitat in Christo trinitas — plenitudo deita(ti)s habitans in Christo, quae una et sola est — ?

CATH. : Non est dubium — apud nos — Christum in duabus
775 naturis unitis subsistere, una diuinitatis et altera humanitatis ; et, quia una et sola est totius trinitatis deitas, est ergo — iuxta uos — trinitas et humanitas Christus, qui ex deitate totius trinitatis, quae una et sola est, et humanitate subsistit. Porro, si trinitas et humanitas est Christus, iam non habitat
780 trinitas in Christo, sed est ipsa trinitas Christus.

<XVII.> NEST. : Non est trinitas et humanitas Christus, et tamen ex deitate perfecta et humanitate perfecta est Christus, et habitat trinitas in Christo, et non est quartus, ut tu autumas, Christus. Pater enim, nullo dubitante, in filio habitat, et filius in patre, a quibus non separatur spiritus sanctus ;
785 filius autem deus, in quo inhabitat pater, ita est *in Christo mundum reconcilians sibi*, ut, propter coniunctum sibi filium,

765 Ioh. 1, *16.

XVII. 784/785 cf. Ioh. 14, 10.11. 786/787 II Cor. 5, 19.

750 diuinitatis *Migne* 761 diuinitatis] *s.l.* L 767 diuinitas *Migne* 768 diuinitates *Migne* 769 diuinitas *Migne* 771 est una ~ *Migne* diuinitas *Migne* 772 trinitas] *add.* sicut *Migne*, an alia est praeter trinitatem *supplendum coni. Schwartz* 773 deitas L, diuinitatis *Migne* 775 unam L alteram L 776 diuinitas *Migne* 777 diuinitate *Migne* 779 Christus] *xps s.l.* L 779/780 iam ... *xps*] *in marg. L.*

XVII. 781 XVII] CAP. XVII *Migne* 782 diuinitate *Migne* 786 habitat *Migne*

unus et ipse sit filius et Christus ; et hac ratione habitat trinitas in Christo, et non est quartus Christus.

790 CATH. : Magna nimis est ista non ratio, sed absurditas. Nam, cum hactenus trinitatem in Christo contendeabas inhabitare, pro eo, quod dictum est : *Quia in ipso habitat omnis plenitudo deitatis corporaliter*, nunc iam non totam trinitatem, sed deum tantummodo filium, in Christo esse dicis, pro eo, quod scriptum est : *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi*. In quo tamen filio quia habitat pater, et ipse in patre, a quibus non separatur spiritus sanctus, rursus : totam trinitatem, secundum hanc uidelicet rationem, asseris in Christo inhabitare ; sed ideo, inquis, non est quaternitas, quamuis habitat in

800 Christo trinitas : quia deus uerbum ita inest Christo, ut, propter coniunctum filium, unus sit filius et unus Christus. Sed, siue trinitatem siue deum uerbum inesse dixeris Christo, quaternitatem omnino, non trinitatem, praedicare conuinceris.

NEST. : Quonam modo, siue trinitatem siue deum uerbum

805 Christo inesse dixerō, quaternitatem, non trinitatem, praedicare conuincor ?

CATH. : Quia trinitas, pater et filius et spiritus sanctus est, sicut superius iam diximus ; qui, si in Christo inhabitant, quartus intellegetur sine dubio Christus, in quo inhabitat

810 trinitas. Rursus, si inest Christo deus filius, non iam ipse est Christus ; et, si ipse non est Christus, duo sunt omnino, deus filius, et Christus, in quo inhabitat — quamuis callide, ad decipiendos simplices, unum eos esse argumenteris. Apostolus namque superius docuit, deum patrem, non deum filium, in

815 esse Christo mundum sibi reconcilians ; denique ait : *Si qua in Christo noua creatura, uetera transierunt, ecce facta sunt omnia noua. Omnia autem per deum, qui reconciliauit nos sibi per Christum*. Quod si uidetur adhuc dubium, quem deum dicat, per Christum mundum sibi reconciliare : utrum patrem

820 an filium, ab ipso domino doceamur : *Pater inquit in me manens, ipse facit opera sua*.

792/793 Col. 2, *9.
831 Ioh. 14, *10.

793 II Cor. 5, 19.

815/818 II Cor. 5, *17-18.

820/

792 diuinitatis *Migne* (cum *Vulg.*) 796 pater] *add.* in eo *Migne* 799 habitat *Migne*
804 trinitatem siue] *om.* *Migne* (ob *homoeotel.*) uerbum] *add.* in *Migne*
800 habitat *Migne* 810 inest] *add.* in *Migne* 813 argumentaris *Migne*.

<XVIII.> NEST. : Vna et aequalis, an diuersa, est uirtus et operatio trinitatis ?

CATH. : Vna prorsus.

825 NEST. : Vniuersa ergo, quae creantur, a tota trinitate creantur. An tibi hoc non uidetur ?

CATH. : *Omnia quae facit pater, haec eadem similiter et filius facit*, nec sine spiritu sancto pater aut filius aliquid faciunt.

NEST. : Omne mortale creatum, an increatum dicis ?

830 CATH. : Omnino creatum.

NEST. : Si ergo omne, quod moritur, creatura est, ergo et Christus, pro nostris peccatis mortuus, creatura est ; et, quia nulla est creatura, quam non trinitas operetur, profecto Christus, quem pro nostris peccatis mortuum credimus, a tota
835 trinitate creatus est, et resuscitatus a mortuis, quia una est uirtus et operatio trinitatis. Quod si non est contrarium ueritati, Christum creatum et resuscitatum, sicut ratio docuit, a tota credere trinitate, nec hoc erit contrarium ueritati, totam trinitatem fateri in Christo inhabitare, quem sine dubio
840 resuscitauit a mortuis.

CATH. : Impia omnino et sacrilega atque Arrianorum blasphemii haec assertio coaequanda est, quae Christum non deum praedicat, sed creaturam. Nec enim — ut impie argumentatus es — Christum, pro nostris peccatis mortuum, tota
845 creat aut resuscitat trinitas, cum Christus, mortuus pro peccatis nostris, non extraneus uel alienus, sed unus ex ipsa sit trinitate. Creatur quidem et resuscitatur a tota trinitate non Christus, sed caro, sine dubio, Christi ; et, quia caro non alterius, sed ipsius est Christi, creat et resuscitat Christus semet-
850 ipsum secundum carnem cum patre et spiritu sancto. Nam et apostolus non a trinitate, sed a patre resuscitatum Christum ita testatur, dicens : *Paulus, apostolus non ab hominibus neque per hominem, sed per Iesum Christum et deum patrem, qui suscitauit eum a mortuis*. Nec enim, quia dixit : *Non ab homi-*
855 *nibus neque per hominem, sed per Iesum Christum*, deum eum tantummodo, non et hominem, praedicauit : scribens Galatis, qui fuerant a Iudaeorum pseudoapostolis paene decepti, sapienter sermonem temperat, ut nec deum mortuum a deo patre resuscitatum audientes scandalizarentur, duos sibi deos

XVIII. 827/828 Ioh. 5, *19. 852/854.854/855 Gal. 1, 1.

XVIII. 822 XVIII] *om. hic Migne* 829 CAP. XVIII *hic Migne* dicis an in-
creatum ~ *Migne* 830 fateri] *pariter Migne* 841 sacrilega L. 845 creat
aut] *creata ut L., creat et Migne* 846/847 trinitate sit ~ *Migne* 856 praedi-
cavit] *add. sed Schwartz.*

860 aestimantes ab apostolo praedicari, nec purum hominem crederent Christum, a mortuis suscitatum.

<XIX.> NEST. : Cum, uelut impiam et Arrianorum blasphemii coaequandam, assertionem meam arguas, quia dixi creaturam Christum, qui pro nostris peccatis est mortuus, quia
865 omnis utique creatura mortalis, immortale autem est quod increatum est, et quaternitatem praedicare me aestimes, eo, quod dixi eundem Christum a tota trinitate creatum, et a mortuis resuscitatum : tu omnino — iuxta Arrianos — <h>omousion diuidere, et quaternitatem pro trinitate praedicare,
870 es deprehensus.

CATH. : Quamquam, imperite nimis, omnem creaturam mortalem esse, definias : ubi tamen me <h>omousion diuidere, aut quaternitate<m> pro trinitate praedicare, coarguis ?

NEST. : In eo, quod dicis, unum ex trinitate.

875 CATH. : Doce ergo, quaeso : quemadmodum, haec dicens, diuisionem ingeram trinitati, uel quaternitatem in praedicatione trinitatis inducam.

NEST. : Omnia, quae insunt factis, infectis inesse non possunt. Infecta uero est trinitas. Et, ut omittam cetera, inest
880 factis etiam numerus ; in numero autem ordo est primi et secundi ; in ordine uero, maioris minorisque gradatio. Sed neque ordo, neque gradatio potest accidere trinitati ; et ea ratione, qua ei non insunt, quae insunt numero, nec numerus inest ei. Quapropter non est omnino ueritati congruum, unum
885 ex trinitate dicere Christum, quia unum numeri constat esse uocabulum. Et, quia omnis numerus in diui<si>one est, diuidere est <h>omousion, unum dicere ex trinitate, quam constat in unitate, non in diuisione, subsistere.

CATH. : Multis et superfluis ratiocinationibus nihil prorsus
890 egisti, nisi ut te, post nimium laborem, Sabellianum ostenderes, qui : sicut unam naturam, sic unam et subsistentiam siue personam asserit trinitatis. Si enim — ut tu uis — in nulla parte ad<er>it numerus trinitati, non iam trinitas, sed tantummodo unio tota secundum totum est. Et, si tota secun-
895 dum totum unio est : quomodo trinitas ? — nisi forte nomini-

XIX. 865/867 cf. LEO I, epist. xv, 1 [PL 54, col. 680^a-681^a] ; DIONIS. EXIG., Praef. 7, 3 [CC 85, p. 64, 33/35] ; TRIFOL., Epist. ad Faust. senat., 4 [CC 85, p. 138, 38/39].

XIX. 865 XIX] CAP. XIX *Migne* 865 immortale] immortalis L 866 me] ne *Migne* 868/869 omousion L *Schwartz* 872 omousion L *Schwartz* 873 quaternitate L 877 quod] cum *Migne* 881/882 Sed ... gradatio] om. *Migne* (ob homoeotel.) 886 diuione L 887 omousion L *Schwartz* 891 substantiam *Migne* 892 Si] Sic *Migne* 893 adit L trinitati] rest. *Schwartz*, trinitatem L, trinitatis *Migne* 894 tota* (Cochl.) totum L

bus tantum, et non subsistentiis siue personis, trinitatem — iuxta Sabellium, sicut superius dictum est, et Paulum Samosatenum — esse, contendis. At, si rebus et subsistentiis fateris subsistere trinitatem, et alium dicis patrem, alium filium, 900 alium autem spiritum sanctum : quomodo trinitas non numeratur ? — nam hoc ipsum, quod trinitas dicitur, nonnisi numerum significat. Numeratur ergo trinitas, et non numeratur. Non numeratur secundum naturam, quia de ea scriptum est : *Et sapientiae eius non est numerus* ; numeratur autem secundum 905 personas, quia tres personae trinitas, pater et filius et spiritus sanctus. Ergo non solum singularis numerus in trinitate, uerum etiam pluralis admittitur — licet non omnia ei admitti queant, quae insunt numero. Secundum pluralem namque numerum dictum est : *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram*, et : *Veniamus ego et pater, et mansionem faciemus apud eum* ; et : *Ego et pater unum sumus* — unum secundum naturam, sumus secundum personas — : hinc docemur unum non esse numerum, quamuis sit origo uel principium numeri, quod solidum semper indiuisumque subsis- 915 tit. Alioquin, si unum a te reputetur in numero, non solum secundum personas, uerum etiam secundum naturam trinitas numerabitur ; et, quia — ut dicis — omnis numerus in diuisionem cadit, a te potius, non a nobis, <h>omousion diuiditur, qui unum credis posse uel numerari uel diuidi. Sed, si unum, 920 quod perfectum est et indiuiduum, non potest in diuisionem numeri aliqua ratione recedere, non diuidimus <h>omousion, cum Christum unum ex trinitate esse ueraciter confitemur. Neque enim omnia, quae numerantur, etiam rebus pariter diuiduntur, quamuis omnia, quae diuiduntur rebus, simul 925 etiam numerentur. Numeramus ergo, cum dicimus duas efficias solis — splendorem uidelicet, et calorem — ; nec tamen eas rebus diuidimus, quia tantummodo eas cognitione

XIX. 904 Ps. 146, 5. 900/910 Gen. 1, *26. 910/911 Ioh. 14, *23. 911.912 Ioh. 10, 30.

896 substantiis Migne 898 At] ac L, aut Migne substantiis Migne 904 numeratur] numerus Migne 906/907 trinitatem L 907 ei] om. Migne 911 apud eum faciemus ~ Migne (cum Vulg.) 912 sumus] L, non Migne Schwartz (cum Cochl.) 913 uel] et Migne 918 omousion L Schwartz 921 omousion L Schwartz 923 ergo] enim Migne 925/926 efficias L 926 soli Migne 927 rebus] om. Migne

XIX. 907 superius] lin. 890/892. 917 dicis] supra, lin. 886.

percipimus. Similiter etiam numeramus, cum dicimus Christum dominum nostrum in duabus naturis unitis, sed non ideo
 930 rebus eandem naturas diuidimus, quas sola tantum cognitione di<s>cernimus. Trinitatem autem, sicut iam superius dictum est, secundum personas, et numeramus et discernimus : quam tamen, secundum naturam, quae una et sola est, nec discernimus nec numeramus, quia unitas siue singularitas seu certe,
 935 quod melius dici puto, unio deitatis, nec discernitur nec numeratur. Dicitur ergo Christus unus ex trinitate, et non diuiditur <h>omousion : quia non secundum id, quod numeratur, trinitas, sed secundum id, quod <non> numeratur, unus ex trinitate Christus asseritur, praecipue quia et unum nequaquam,
 940 ut dictum est, reputetur in numero, et omnia, quae intellectu numerantur, non protinus rebus etiam diuiduntur. Hinc et Paulus : *Vnus inquit deus pater, ex quo omnia, et unus dominus noster Iesus Christus, per quem omnia.* Quapropter, tam ratione quam his diuinis testimoniis, uana et inanis docetur illa
 945 tua, multis syllogismis collecta, conclusio, quae dicit non conuenire ueritati, Christum unum ex trinitate dicere, quia unum numeri proprium est, numerus autem omnis in diuisione est.

<XX.> NEST[ORIANVS]. : Quidquid ex aliquo esse dicitur, aut per generationem, aut per processionem, alterum ostendit
 950 ex altero : per generationem, ut a patre filius : *Deus enim ex deo* dicitur ; per processionem uero similiter spiritus sanctus, nam et de eo scriptum est : *Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex deo est.* Quod si Christus

942/943 I Cor. 8, *6.

XX. 952/953 I Cor. 2, 12.

XX. 950/951 SYMB. NICAEN., 8 (cf. SYMB. ROMAN., 2b) [CC 50A, p. 561, 25 (p. 560, 28/29)].

931 discernimus L 932 discernimus et numeramus ~ *Migne* 935 diuinitatis *Migne* 937 omousion L *Schwartz* 938 quod non] *rest. Schwartz*, quod L, quo *Migne* 939 et] *om. Migne* 946 Christum unum ... dicere] unum ... dicere Christum ~ *Migne*.

XX. 948 XX] CAP. XX *Migne* 949 processionem (*Cochl.*) successionem L 953 accipimus L

931 *superius*] lin. 902 sqq.

946 *dictum est*] supra, lin. 918/921.923/924.

ex trinitate est : aut per generationem alter est, et est filius
 955 trinitatis ; aut per processionem alter est, quasi a trinitate
 procedens. Et, quod <de> nobis dicere putatis, uos potius
 quartum, et extraneum a trinitate, Christum deprehendimini
 praedicare, dicentes eum esse ex trinitate. Quapropter, unum
 in trinitate Christum, fateri, catholicum iudico, non autem,
 960 unum ex trinitate.

CATH. : Sicut per generationem et per processionem alter
 ostenditur esse ex altero, ita et per creationem, procul dubio,
 alter docetur ex altero, quia et de creatura dicitur : *Omnia ex*
deo. Quapropter, qui Christum a trinitate creatum et resusci-
 965 tatum asserunt, quartum eum euidenter extraneum a trinitate
 per creationem statuunt. Quod quia tu superius astruere
 conatus es, ideo hic, per generationem et processionem alterum
 esse docens ex altero, per creationem dicere noluisti, ne contra
 teipsum agere uidereris. Nos autem, neque per generationem
 970 neque per processionem neque per creationem, sed iuxta
 numerum, Christum unum fatemur ex trinitate, sicut solemus
 unum quemlibet ex duobus uel tribus pluribusque specialiter
 demonstrare, iuxta quem modum nec deminutio fit nec aug-
 mentum eius numeri, quo unus quilibet specialiter demonstra-
 975 tur. Neque enim deminutus est uel auctus, numerus apostolo-
 rum, cum dicitur : *Vnus ex uobis tradet me* ; aut seipsum
 Ioannes alienum facit a duodecim, aut tertium decimum
 probat, cum dicit de seipso : *Et erat recumbens unus ex discipu-*
lis eius in sinu Iesu, quem diligebat plurimum ; aut certe aug-
 980 mentum ibi aut deminutio aliqua facta est duorum discipulo-
 rum euntium Emmaus, cum dicitur : *Et erat unus ex illis*
Cleopas. Quapropter neque augmentum neque deminutio fit
 trinitati, Christum dicere unum ex trinitate, sed, speciali
 assignatione unum eum ex trinitate esse monstrantes, et eos,
 985 qui confusionem subsistentiarum praedicant, abicimus, et
 eos, qui eum extraneum credunt a trinitate, alienos a catholica

963/964 1 Cor. 11, 12. 976 Marc. 14, 18 ; cf. Matth. 26, 21. 978/979 Ioh. 13,
 *23. 981/982 Luc. 24, *18.

956 de nobis dicere] *restitui*, nobis dicere L. Schwartz, nos dicere Migne, de nobis di-
 cere posse Schwartz (in app.) potius] *om.* Migne 963 esse] *om.* Migne crea-
 tionem] *rest.* Schwartz, processionem L. Migne 968 docens esse ~ Migne
 972 pluribusue Migne 976 seipsum L. 981 euntium] *add.* in Migne 986
 a¹] *ex Migne*

ueritate declaramus. Quod quia tu ueritati hoc contrarium
 esse iudicas, aut subsistentiarum confusionem credere depre-
 henderis, aut extraneum a trinitate Christum prorsus intel-
 990 legis. Vnum autem in trinitate dicere Christum, et unum eum
 ex trinitate denegare, non catholicorum — ut asseris —, sed
 illorum est proprium, qui Christum a trinitate creatum ita
 esse credunt in trinitate, ut non sit de trinitate, hoc est : non
 eum, secundum esse, sed secundum inesse, cognoscant —
 995 sicut et unusquisque nostrum est in trinitate, quia unus est
 deus *in quo uiuimus et mouemur et sumus*, uel certe, sicut,
 <cum> dicitur : pater in filio, alter docetur in altero, ita, cum
 esse dicitur Christus in trinitate, alius praeter trinitatem inesse
 intellegitur trinitati ; quod nihil est aliud, nisi quaternitatem,
 1000 procul dubio, praedicare.

<XXI.> NEST. : Nihil, quod tibi obiciam, occurrit ulterius,
 nisi quia non, unum ex trinitate, sed, unam personam Chris-
 tum ex trinitate, melius arbitror confiteri, praecipue quia tres
 personae sunt trinitatis.

1005 CATH. : Catholicos non latet, a quibusdam ita unam perso-
 nam dici Christum, ut tamen non ille, qui pro nobis carne est
 crucifixus, una sit ex trinitate persona. Non enim, ex duabus
 naturis naturaliter unitis, unam credunt Christi personam, sed
 ex duabus personis, per coniunctionem et gratiam copulatis,
 1010 unam personam Christi factam esse, commemorant. Dicentes
 Christum unam ex trinitate personam, unum Christum ex
 trinitate fateri nullatenus acquiescunt ; ex quibus te unum
 esse probas, quia, unam personam Christum dicens ex trini-
 tate, unum eum dicere ex trinitate declinas. Quis enim tam
 1015 stultus et uecors est, qui dicat : 'Petrus ex hominibus una per-
 sona est, non est autem unus ex hominibus Petrus' ? Qua-
 propter catholica est definitio, deum uerbum, dominum
 nostrum Iesum Christum, cum propria carne, unum fateri ex

986 Act. 17, *28.

987 hoc] *om. Migne* 988 substantiarum *Migne* 997 cum] *suppl. Schwartz,*
om. L. Migne 999/1000 quod ... praedicare] *om. Migne.*

XXI. 1001 XXI] CAP. XXI *Migne* quod] *add. et Migne* 1010 commemorant]
 cum asseuerant *Schwartz (in app.)* 1012 acquiescant *Migne* 1013 probes *L.*

991 *asseris*] *supra*, lin. 958/960.

XXI. 1005/1007 cf. MAXENT., Adu. epist. Horm., Resp., I, 8, (xxvi) [*infra*, p. 134, 350/352].

trinitate, licet non sit secundum carnem de substantia trinitatis.

1020 **<XXII.>** NEST. : Numquam ego, Christum unum ex trinitate, confiteor, quia in nulla hoc scriptura canonica legitur. Exemplum autem illud, quod de Petro proferre uoluisti, nihil ad causam pertinere cognoscitur, quia singuli quique homines
1025 ab inuicem sunt diuisi ; quod de illa indiuidua et inseparabili trinitate credere, omnino impium comprobatur. Illud autem fatendum est, quia sine Christo trinitas non est.

CATH. : Si numquam, nisi quod in scripturis canonicis continetur, te dicere protestaris : ubinam in ipsis legisti, unum
1030 in trinitate Christum, aut unam personam ex trinitate, uel certe quod non sit trinitas sine Christo ? Quod cum dicitur : quis non intellegat quaternitatem eos, qui hoc asserunt, praedicare ? Si enim non est trinitas sine Christo, est ergo trinitas cum Christo — nam et cum unoquoque nostrum est trinitas
1035 deus, qui non de ipso, sed *in ipso, sumus*, sicut iam superius, apostolo teste, probauimus — ; quartus est ergo Christus, cum quo e(s)t trinitas, pater et filius et spiritus sanctus. Verum, quia, Christum unum ex trinitate dicere, ueritati contrarium iudicas : cuiusnam uocem illam esse dicis, qua
1040 dictum est : *Factus est Adam quasi unus ex nobis* ?

NEST. : Dei, procul dubio.

CATH. : Plures ergo, et non unus est deus, ex quibus unus dicit ad ceteros : *Factus est Adam quasi unus ex nobis* ?

NEST. : *Non sunt plures dii, sed unus est deus*, pater et
1045 filius et spiritus sanctus.

CATH. : Quid ergo ? huius dei, qui est pater et filius et spiritus sanctus, uocem illam esse profiteris ? et, si huius dei uox illa est : ad quem dicit : *Factus est Adam tamquam unus ex nobis* ?

XXII. 1025 Act. 17, 28. 1040.1043.1048/1040 Gen. 3, *22.

XXII. 1044 Symb. 'QVICVMQVE', 16 [CC 50A, p. 566, 24 ; CC 103, p. 20 (22), 15].

XXII. 1021 xxii] *om. hic Migne* 1028 CAP. XXII *hic Migne* 1036 probabimus
L 1037 est] *rest. Schwartz, et L. Migne* 1040 quasi] *tamquam Migne (ut infra,*
lin. 1048.1053.1054) 1043 quasi] *tamquam Migne (ut infra, lin. 1048.1053.1054)*

XXII. 1025 *superius*] lin. 995/996.

1050 NEST. : Deus, procul dubio, pater, ad deum filium.

CATH. : Cum ergo pater et filius et spiritus sanctus sit, procul dubio, unus deus trinitas : cum pater ad filium dicat : *Ecce factus est Adam tamquam unus ex nobis*, non tibi uidetur dicere *tamquam unus ex nobis*, hoc est, qui sumus trinitas ?

1055 NEST. : Licet hoc dicat pater ad filium, ergo tamen, quod dicitur ab scriptura, etsi nolens, fateor ; quod autem ipsis uerbis non exprimit, dicere omnino non audeo ; sed sufficit mihi, ut calumniae contentione caream, hoc tantum de filio dicere, quod in symbolo continetur : *deum* scilicet et *filium* et 1060 *unigenitum* patris, *natum de spiritu sancto ex Maria uirgine*.

CATH. : Sed deum natum ex uirgine, etiam ille dixit, qui apud Ephesum condemnatus est, non quo uere et proprie natum confiteretur deum ex femina, sed propter unionem dei uerbi ad hominem factum, quem uirgo enixa est.

1065 <XXIII.> NEST. : Ego deum uerbum secundum carnem natum dico ex femina.

CATH. : Deum uerbum, quem natum dicis ex femina : extra trinitatem, aut trinitatem, aut unum ex trinitate, profiteris ?

NEST. : Neque trinitatem, neque ex<tra trinitatem, neque 1070 unum ex> trinitate, deum uerbum confiteor : sed filium dei deum pro nostra salute ex femina secundum carnem natum passumque confiteor ; tuis autem nolo uti sermonibus : nec eum unum ex trinitate confiteor.

CATH. : Non meis, ut mihi uidetur, uis uti sermonibus, 1075 praesertim cum non mea, sed ueritatis, haec uerba sint ; sed tuis potius uis abuti, more haeretico, hoc ipsum, quod dicitis, abnegando. Nam et Arriani nobiscum tres personas fatentur, patrem et filium et spiritum sanctum, sed, nolentes <h>omousion dicere, damnati sunt ; similiter <h>omousion 1080 paulinianistae nobiscum praedicant, sed, quia tres personas denegant trinitatis, haeretici iudicati sunt. Aequae ergo et hi, qui

1053.1054 Gen. 3, *22.

1050/1000 SYMB. ROMAN., 1.2.3 (cf. SYMB. NICAEN., 1.5.6.15) [CC 50A, p. 560, 3.13. 14.60/62 (p. 561, 3.16.22.60/64)]. 1001 ille] scil. Nestorius.

1052 unus deus] una Migne 1054 ex nobis] om. Migne 1055 ergo] ego Migne 1056 ab] a Migne.

XXIII. 1005 XXIII] om. bic Migne 1007 CAP. XXIII bic Migne 1009/1070 extra ... trinitate] rest. Schwartz, ex trinitate L, extra trinitatem Migne 1074 CAP. XXIV bic Migne (cf. infra, lin. 1101) 1078/1079 omousion^{1.2} L Schwartz 1079/1000 paulinianistae L 1081 sint L et] om. Migne

deum quidem uerbum dicunt natum secundum carnem ex uirgine, sed nolunt eum unum ex trinitate : aut — cum Sabellio — unam personam totius trinitatis intelleguntur asse-
 1085 rere ; aut alium, nescio quem, deum uerbum praedicare, non eum, qui ex trinitate est, confutantur.

NEST. : Sed aliud est, dicere tres personas, et trinitatem unius essentiae denegare, aut, <h>omousion confiteri, et tres personas nulla ratione recipere, quod rebus ipsis a ueritate
 1090 dissentit ; et aliud est, rebus congruere, et uerbis tantummodo dissonare.

CATH. : Quid ergo ? catholicum esse dicis, et ueritati congruum, unum dicere Christum ex trinitate ?

NEST. : Nihil uolo de hac re ulterius tecum conquirere.

1095 CATH. : Mecum conquirere ulterius non alia te causa prohibet, nisi quia, sensu haeretico, nescio quem deum uerbum, non eum, qui ex trinitate unus est, — iuxta Manichaeos — praedicare conuinceris. Si enim non in sensu, sed tantum in sermonibus, dissonares a nobis, probares utique catholicum
 1100 esse, unum ex trinitate Christum fateri.

<XXIV.> NEST. : Non tibi uidetur idipsum esse, quod tu dicis, et quod ego : an tu alium, nescio quem, non deum uerbum Iesum Christum, dicis esse unum ex trinitate ?

CATH. : Ipsum, sine dubio, nec alterum aliquando cognoui.

1105 NEST. : Si ergo idipsum est : audes me haeticum dicere, si tuis sermonibus uti noluero, ne, dum tibi satisfacio, aliis haeticis occasionem sui erroris uidear exhibere ?

CATH. : Si ob id, non est Christus fatendus unus ex trinitate, ne dare occasionem uideamur haeticis : non sunt confitendae tres personae et trinitas, ne demus Arrianis occasionem ; nec rursus confitendum est <h>omousion, ne similes uideamur Paulianistis ; postremo negentur duae naturae, quia eas Nestorius semper et ubique professus est. Quod si fiat, quid confitendum sit, nescio. Verumtamen, si quis tibi
 1110 dixerit : Christotocon beatam fateor uirginem, theotocon uero dicere nullatenus acquiesco : catholicum hunc, an haeticum esse pronuntias ?

NEST. : Haeticum, procul dubio, fateor, quia hoc iam synodus statuit, sicut et illa omnia quae a te superius sunt
 1120 prolata.

1083 eum] *restitui*, cum L, eum confiteri *Migne (cum Cochl.)*, confiteri eum *Schwartz* 1083/1084 asabellio L 1088 omousium L, omousion *Schwartz* 1099 a nobis] *om. Migne*.

XXIV. 1101 xxiv] *om. hic Migne Schwartz (cf. supra, lin. 1074 et infra, lin. 1105)* 1104 Ipsum] Iesum *Migne* 1105 xxiv *hic Schwartz (cf. supra, lin. 1101)* 1111 est] *om. Migne* omousion in omousios *corr. L, omousion Schwartz*

CATH. : Rursus, qui tibi dicit : unam naturam dei uerbi, incarnatam et animatam rationali et intellectuali, Christum confiteor, duas uero naturas fateri non audeo ; uel certe, qui tibi dixerit : ex duabus naturis credo Christum, in duabus
 1125 autem eum non possum credere, ne uidear occasionem dare haereticis : quid de talibus censes ? num audes eos haereticos dicere, cum aliis uerbis duas fateri naturas intellegantur in Christo, sed, ne uideantur dare occasionem haereticis, duas non <ac>quiescunt uerbis ipsis exprimere ?

1130 <XXV.> NEST. : Tales ego non solum alienos a ueritate iudico, uerum etiam anathematizo. Haec namque, et non alia, causa est, qua non communicamus Aegyptiis.

CATH. : Si ergo et hos, qui aliis uerbis duas naturas praedicant, sed nolunt hoc idem ipsis uerbis exprimere, quamuis
 1135 praepropere, tu haereticos non solum censes, uerum etiam anathematizas, et eos, qui Christotocon dicunt beatam Mariam, theotocon autem eam fateri non <ac>quiescunt, similiter damnas, cum constat Christum deum esse et deum Christum : quomodo nos, catholicos, et non haereticos, iudicabimus eos,
 1140 qui dicunt deum uerbum natum secundum carnem de uirgine et passum carne pro nobis, et negant eum esse unum ex sancta et indiuidua trinitate ? — praecipue quia dicunt, hoc catholicae fidei nullatenus conuenire.

NEST. : Sed et duas naturas et theotocon dicere synodus
 1145 definiuit, hoc autem nulla synodus statuit.

CATH. : Nihil igitur arbitraris dicendum, praeter id, quod synodicis litteris continetur ?

NEST. : Nihil omnino.

CATH. : Si tibi ab aliquo fuerit obiectum, utrum deum
 1150 patrem genitum, an ingenitum fatearis : quid ei es responsurus ?

NEST. : Ingenitum, procul dubio.

CATH. : Si tibi dixerit : hoc non accipio, qui nulla hoc statuit synodus ?

1155 NEST. : Respondeo : quia nec dicere uetuit.

1122 animatam] *add. in L* rationali et intellectuali (*subst.*)] *praem. anima Migne Schwartz (cum Cocl.) (sed cf. ex.gr. Aug., De nat. et orig. animas, IV, xxii, 36 : 'mentem quippe nostram, nisi rationals et intellectuale nostrum dicere non solemus' ; cf. etiam supra, p. 39, 7 ; p. 71, 566)* 1129 acquiescunt (Cocl.)] quiescunt L.

XXV. 1130 xxv] *om. hic Migne Schwartz (cf. infra, lin. 1133.1144)* ego (Cocl.)] ergo L. 1132 qua] quia Migne 1133 CAP. XXV hic Migne (*cf. supra, lin. 1130*) 1137 acquiescunt (Cocl.)] quiescunt L. 1138 damnat Migne constet Migne 1139 et non haereticos] *om. Migne* iudicauimus L. 1140 natum] natura Migne 1141 unum esse ~ Migne 1143 nullatenus] *om. Migne* 1144 xxv hic Schwartz (*cf. supra, lin. 1130*)

CATH. : Rursus, si <ti>bi obiecerit, trinitatem dici non debere, quia hoc nulla synodus statuit ?

NEST. : Hoc ipsum ei respondebo, et nihil aliud : quia, sicut dicendum non statuit, ita nec omnino prohibuit.

1160 CATH. : Econtra, ille si dixerit : sicut non uetuit, <ita> et, quod in uerbis non continetur conciliorum, dicere omnino non conuenit : quid ad ista respondebis ?

NEST. : Haec de patru<m> possum scriptis ostendere.

CATH. : Sed et nos, quod unus ex trinitate Christus sit, ex
1165 patrum scriptis ostendimus.

NEST. : Quamquam et hoc ex patrum scriptis doceri facile credo, sed ego dicere nullatenus acquiesco, nec tecum ulterius sermonem conseram, sed meam tenaciter fouebo sententiam.

CATH. : Mirabar equidem uincere te posse humanam glo-
1170 riam, ut nulla te confusio superaret, quatenus congruam ueritati sententiam, quam hactenus impugnaueras, diuina correptus auctoritate, reciperes. Verum, quia apud te definitum est, in tua <te> continere sententia, quam ueram confessionem, amore aeternae beatitudinis, approbare : nec ego te
1175 umquam aliud aliquid, quam haereticum, iudicabo, qui, deum uerbum dominum nostrum Iesum Christum, qui pro nostra salute passus est carne, unum esse ex sancta et indiuidua trinitate, non approbas ; cui est honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

1156 si tibi (Cocbl.)] sibi s.J. L 1157 hoc] om. Migne 1158 respondeo Migne
1160 si ille ~ Migne ita et] Migne, et L, ita Schwartz 1163 patrum (Cocbl.)]
patre L scriptis possum ~ Migne 1168 conferam Migne 1169 uincere te]
ita uincere Migne 1170 ut (Cocbl.)] et L confusio] conclusio Migne 1173
recepis L 1173 te (Cocbl.)] om. L, add. potius Migne 1176 est] om. Migne.

Expl. MAXENTI IOHANNIS SERUI DEI DIALOGI LIBRI II EXPLICIT CONTRA NESTORIANOS L Schwartz.

**RESPONSIO
MAXENTII IOANNIS SERVI DEI
ADVERSVS
EPISTVLAM HORMISDAE**

(A) *EPISTVLA HORMISDAE*

(B) *RESPONSIO MAXENTII*

MONITVM

(A) EPISTVLA HORMISDAE

Codices ⁽¹⁾ :

- L** : OXFORD, *Bodleian Library*,
: Laud.Misc.580. s. IX^a. f. 48-50.
- V** : VATICANO, CITTÀ DEL, *Bibliotheca Apostolica Vaticana*,
: Vat.lat.3787. s. XI in.
- G** : Vat.lat.4961. s. X uel XI.

Editiones :

- Maxent.** : MAXENTIVS, *Responsio aduersus epistolam Hormisdæ*,
"Responsio Maxentii"
(ubi epistolam Hormisdæ excerpt).
- Migne^a** : MIGNE, J.P., *Patrologiae Cursus completus, Series Graeca prior*, LXXXVI-1 (Lutetiae Parisiorum, 1860), col. 91^B-94^C ("Hormisdæ papæ ad Possessorem epistola").
- Migne^L** : MIGNE, J.P., *Patrologiae Cursus completus, Series Latina*, LXIII, col. 490^C-493^A ("Hormisdæ papæ Epistola LXX, ad Possessorem episcopum").
- Thiel** : THIEL, Andreas, *Epistolae Romanorum Pontificum genuinae et quæ ad eos scriptae sunt ...*, I (Brunsbergae, 1868), "S. Hormisdæ papæ Epistolæ et Decreta", p. 926-931 ("Epistola 124, Hormisdæ papæ ad Possessorem episcopum")
(ex codice G).
- Günther** : GVENTHER, Otto, *Epistolae imperatorum, pontificum, aliorum ...* : CSEL XXXV-2 (Vindobonae, 1898), "Auellana quæ dicitur collectio", 231, p. 696-700 ("Hormisda Possessori episcopo")
(ex codice V).
- Schwartz** : SCHWARTZ, Eduardus, *Acta Conciliorum Oecumenicorum*, IV, II (Argentorati, 1914), "Iohannis Maxentii Libelli", p. 44-46 ("Epistola ad Possessorem")
(ex codice L).

(1) Quorum lectiones afferimus ex editionibus *Thiel* et *Günther* et *Schwartz*. — Cf. *supra*, p. XLIII et XLIV.

Excerpta :

- a) *lin. 2/4.28/35.65/88.94/113 :*
 Sicut ... ignorantem ;
 Vbi ... audientium ;
 Haec ... tenete ;
 Non ... cons. :

Migne^{exo} : MIGNE, J.P., *Patrologiae Cursus completus, Series Latina*, XLV, col. 1777^(B)-1778^(B) ("Epistola Hormisdæ papæ ad Possessorem").

- b) *lin. 105/109 :*
 De ... continentur :

Fulg. : FVLGENTIVS, e.a., *Epistula xv* : CC XCIA, p. 456, 320/324.

*
* *

(B) *RESPENSIO MAXENTII**Codex* ⁽¹⁾ :

L : OXFORD, *Bodleian Library*,
 : Laud.misc.58o. s. IX^a. f. 50-67^v.

Editiones :

Hormisd. : MAXENTIVS, *Responsio aduersus epistolam Hormisdæ*,
 "Epistula Hormisdæ"
 (in capite responsionis edita).

Migne^o : MIGNE, J.P., *Patrologiae Cursus completus, Series Graeca prior*, LXXXVI-1 (Lutetiae Parisiorum, 1860), col. 93^c-112° ("Ioannis Maxentii ad epistolam Hormisdæ responsio").

Schwartz : SCHWARTZ, Eduardus, *Acta Conciliorum Oecumenicorum*, IV, II (Argentorati, 1914), "Iohannis Maxentii Libelli", p. 46-62 ("Responsio aduersus Hormisdæ epistolam") (ex codice *L*).

(2) Cuius lectiones afferimus ex editione *Schwartz*. — Cf. supra, p. XLIII.

Excerpta :

lin. 28/32.44/48.245/254.266/273.280/284.587/589.

596/610 :

quoniam ... approbare ;

non ... referta ;

An ... trinitate ;

Sed ... iudicant ;

Vnde ... est ;

multa ... loquitur ;

Verumtamen ... episcopus :

Migne^{exc.} : Migne, J.P., *Patrologiae Cursus completus, Series Latina*, XLV, col. 1778^(B)-1779^(A) ("Ex Ioannis Maxentii contra superiorem epistolam scriptione").

EPISTVLA
QVAE DICTVR ESSE
PAPAE HORMISDAE
AD POSSESSOREM EPISCOPVM AFRICAE
QVI EST CONSTANTINOPOLI

DILECTISSIMO FRATRI POSSESSORI, HORMISDA.

I. (1.) Sicut rationi congruit ut consulant ambigentes, ita par est respondere consultos, quia ipse impellit in errore(m), qui non instruit ignorantem; nec quidquam aptius est studioso religionis, quam inquisitio ueritatis, quando facilius deuium uitat, qui iter, per quod gradiatur, rogat.

(2.) Sed priusquam respondendi curam, de his, quae dilectio tua percontatur, aggrediar, libenter <in> litteris tuis fidei tuae me fateor inuenisse feruorem, cuius calore succensus, 10 rediuiuam in illis partibus infidelium peruersitate(m) uigere suspiras. Dignissimus dolor, qui dedita deo corda contristet. Nec enim est apud eos lapsus illamentabilis, quibus est igniculus caritatis, quia unum spiritalium uotum est salus

Tit. INCIPIT EPISTOLA QVAE DICTVR ESSE PAPAE HORMISDAE AD POSSESSOREM EPISCOPVM AFRICAE QVI EST CONSTANTINOPOLI L. Schwartz, HORMISDAE PAPAE AD POSSESSOREM EPISTVLA Migne^o, (HORMISDAE PAPAE) EPISTOLA LXX. AD POSSESSOREM EPISCOPVM Migne^L, EPISTOLA 124. HORMISDAE PAPAE AD POSSESSOREM EPISCOPVM G. Thiel, *om.* V, (EPIST. 230) Güntber, EPISTOLA HORMISDAE PAPAE AD POSSESSOREM Migne^{exc.}.

Inscr. 1 DILECTISSIMO ... HORMISDA] L. Migne^o Schwartz, HORMISDA POSSESSORI EPISCOPO V G Migne^L Thiel Güntber, *om.* Migne^{exc.}.

I. (1.) 2 consulant V 3 par est] parē V errore L 4/28 nec ... mouetur] *om.* Migne^{exc.}. 4 nec quidquam] nihil Maxent. est aptius ~ Migne^o Maxent. 4/5 studiosae L 5 inquisitio] imposito [inquisitio] Migne^L quando facilius] aequando facilius L, *om.* Maxent. 6 deuia Maxent. (*etiam in comment., infra, p. 126, 88*) per] *om.* Migne^o gradiatur Migne^L.

(2.) 8 percuntatur Migne^L aggrediat V in] *om.* L 9 succensus L, sussensus V 10 patribus L peruersitate L 11 suspirans L doror qui dedit adeo V contristat L Migne^o 12 enim] *om.* Maxent. quibus] apud quos eos Maxent.^{red.}, apud quos Migne^o Maxent.^{ed.}.

I. (1.) 1/4 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Resp., I, 1, (v) [infra, p. 125, 51/54] (cf. ACO IV, III-1, p. 259, [a]). 4/8 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Resp., I, 1 (vii) [infra, p. 126, 84/85, 87/88] (cf. ACO IV, III-1, p. 259, [b], p. 260, [c]).

(2.) 7/14 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Resp., I, 2, (ix) [infra, p. 126, 96/103] (cf. ACO IV, III-1, p. 260, [d]).

- inconcussa cunctorum. (3.) Sed non est ignota ecclesiis dei de
 15 huiusmodi procellis aut insueta tempestas : quamuis rectoris
 sui gubernaculo inconcussa persistat, uariis tamen insurgen-
 tium fluctuum laborat uexata turbinibus. (4.) Nam unde est
 psalmidici uox prophetae, qui, ipsius ecclesiae personam,
 spiritu quo implebatur, assumens : *Saepe inquit expugnauerunt*
 20 *me a iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi?* Concuti<unt>,
 sed in <nih>ilo praeualebunt. Adhuc in area sumus, mixta
 sunt frumenta cum paleis, gemunt boni consortia malorum ;
 sed superest flamma non necessariis, et parata sunt horrea
 iam probatis. (5.) Vbi terrarum non [est] ista permixtio ?
 25 Nos fixis decet stare uestigiis ; proficiemus inter aduersantes
 propriis bonis, si erroribus non inuoluamur alienis. Probat
 enim uirtutis suae ualidum robur, qui, cum impellitur, non
 mouetur. (6.) Vbi non uariae tentationis aculei ? Quales super
 hunc fere iugem annum quorundam Scytharum, qui monachos
 30 praeferebant specie non ueritate, professione non opere, subtili
 tectas calliditate uersutias et sub religionis obtentu famulantia

I. (4.) 10/20 Ps. 128, 2.

14 inconcursa L.

(3.) 14 ignata L ecclesiae Migne^o 15 insuete L tempestas] add. et
 Migne^L Migne^o 16 inconcursa L 16/17 insurgentium] incursantium Maxent.
 (etiam in comment., infra, p. 128, 141).

(4.) 19 impellebatur Migne^L 20 a] in L concuti L 21 nihilo] illo L.

(5.) 24 Vbi] Sed ubi Migne^o Maxent. est] om. V Migne^o Guntber Maxent.
 (fort. recte) 25 Nos] non L stare] instare V G Guntber, add. [insistere] Migne^o
 Migne^L 26 non inuoluamur erroribus ~ Maxent. inuoluamus V 28
 moueatur L.

(6.) 28 tentationum Maxent.^{add.} super] per V G Migne^o Migne^L Thiel Guntber
 Migne^{add.} 29 sytharum V 30 praec se ferebant Migne^L Migne^{add.} 31 inten-
 tu L

(3.) 14/17 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Resp., I, 3, (xii) [infra, p. 127, 128/
 132] (cf. ACO IV, III-1, p. 260, [e]).

(4.) 17/21 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Resp., I, 4, (xii) [infra, p. 127,
 133/136] (cf. ACO IV, III-1, p. 260, [e]). 21/24 MAXENT., Adu. epist. Hormisd.,
 Resp., I, 4, (xiii) [infra, p. 128, 156/159] (cf. ACO IV, III-1, p. 260, [f]).

(5.) 24/26 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Resp., I, 5, (xiv) [infra, p. 129, 175/
 178] (cf. ACO IV, III-1, p. 260, [g]). 26/28 MAXENT., Adu. epist. Hormisd.,
 Resp., I, 5, (xv) [infra, p. 129, 192/193] (cf. ACO IV, III-1, p. 260, [h]).

(6.) 28/28 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Resp., I, 6, (xvii) [infra, p. 130, 219/
 227] (cf. ACO IV, III-1, p. 260, [i]).

odiis suis uenena pertulimus, studentes eos ab interno uulnere medicabilis patientiae moderatione sanare, beati Pauli monita non tacentes : *Noli[te] uerbis contendere : ad nihil enim utile* 35 *est, nisi ad subuersionem audientium.* (7.) Sed quando uirus, quod uiscera penetr(ar)it, euellitur ? quando corda, male sibi credula, ueritatis obtempera(n)t institutis ? quando induit oboedientiae humilitatem, opinionibus suis uallata superbia ? quando acquiescunt paci, contentionum studiis 40 assueti, sola certamina auentes de religione captare, et mandata neglegere ? (8.) Numquam apud eos caritas nouo commendata praecepto, numquam pax dominico relicta discessu : una pertinacis cura propositi, rationi uelle imperare, non cedere ; contemptores auctoritatum ueterum, nouarum cupidi 45 quaestionum ; solam putantes scientiae rectam uiam, qualibet conceptam facilitate sententiam ; eo usque tumoris elati, ut ad arbitrium suum utriusque orbis putent inclinandum esse iudicium, nec in numero fidelium deputent sequacem traditionis paternae, si suae uiderint c[r]edere nolle sententiae ;

(6.) 34/35 11 Tim. 2, *14.

(8.) 41/42 cf. Ioh. 13, 34. 42 cf. Ioh. 14, 27.

32 uenene L 33 patientiae] penitentiae L moderamine V G Migne^L Thiel
Güntber Migne^{exo}. 34 tacentes] tenentes L Migne^o, et add. [tacentes] Migne^o
Nolite L enim] om. Maxent. 35/36 Sed ... uitandos] om. Migne^{exo}.

(7.) 36 penetret L, penetrauit G Migne^o Migne^L Thiel, penetraret Maxent.^{od}.
corda] ēda V 37 obtemperet (c in a corr.) L 38 studiis] stimulis
Migne^o Maxent. (etiam in comment., infra, p. 134, 329) 40 auentes (Cochl.)] ha-
bentes L Maxent.^{od}, amantes V G Migne^L Thiel Güntber regione Maxent.^{od}.

(8.) 41 apud eos] om. Maxent. 41/42 praecepto commendata(m) ~ Maxent.
42 discessu relicta(m) ~ Maxent. 43/44 non cedere imperare ~ G 43 propo-
siti cura ~ Maxent. 44 cedere] credere Migne^o Migne^L (cf. infra, lin. 49) 45
scientiae] om. Maxent.^{od}. quolibet L 46 concepta V G, susceptam Thiel
Maxent. (etiam in comment., infra, p. 136, 399/400) tumores L 47 esse] om.
Maxent. 48 deputent] Maxent., deputantes cood. add. sequatem L, se-
quaces V G Migne^L Thiel Güntber 49 si] quem Maxent. sua euerint V
credere L Migne^o Schwartz Maxent.^{od}, cedere V G Migne^L Thiel Güntber (cf.
supra, lin. 44 ; cf. etiam supra, p. 46, 94, p. 85, 326.328, infra, p. 137, 441)

(7.) 35/41 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Resp., I, 7, (xxiii) [infra, p. 133, 308/
314] (cf. ACO IV, III-1, p. 260, [k]).

(8.) 41/44 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Resp., I, 8, (xxv) [infra, p. 134, 335/
336.339/340]. 44/46 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Resp., I, 8, (xxviii)
[infra, p. 136, 389/392] (cf. ACO IV, III-1, p. 261, [l]). 46/49 MAXENT., Adu.
epist. Hormisd., Resp., I, 8, (xxx) [infra, p. 136, 408/412].

- 50 docti crimina serere, obrectationum uenena componere, integrum ecclesiae corpus odisse, seditiones struere, inuidiam concitare, et, pro oboedientia, quae in coenobiis principatum regularis obtinet disciplinae, obstinationem pertinacis amare superbiae. (9.) Non illos potuimus monitis, <non> mansuetudine, non auctoritate comprimere; in publicum usque prodire conuentum, ad concussionem quietis circa regum etiam statuas inclamantes, et, nisi fidelis populi constantia restitisset, per diabolicae semina nefanda zizaniae apud illos dissipationem et discordiam commouissent, per quos adiutorio dei de 60 regionibus eorum est pulsa dissensio. Sero probauimus prophetica apostolum uoce dixisse: *In nouissimis diebus instare tempora periculosa, et fore homines sui tantum amatores, habentes formam pietatis, uirtutem autem eius abnegantes*; itaque esse uitandos.
- 65 (10.) Haec ideo dilectioni uestrae indicanda sub occasione credidimus, ne, si illuc fuerint forte delati, ignorantes quemadmodum se <in> Romana urbe tractauerint, sub aliqua uerborum simulatione decipere<nt>.

(9.) 61/62 II Tim. 3, 1. 62 II Tim. 3, *2. 62/64 II Tim. 3, *5.

51 instruere V G Migne^L Thiel Güntber Schwartz Maxent.^{cod.} (sed cf. infra, p. 137, 442).

(9.) 54 non³] om. L 56 conuentum] add. et Maxent.^{cod.} concursionem V, confusione Maxent.^{cod.} (sed cf. infra, p. 139, 507) 57 inclinantes L, inclaſites V 58 illos] eos Maxent. 58/59 dissipationem] Schwartz Maxent. (etiam in comment., infra, p. 139, 507), dispensacionem L, dispensationem V G, dissensionem Migne^a Migne^L Thiel Güntber 60 regione Migne^a, religione Migne^L eorum] om. V dissensio] dissent V, add. De eis Migne^a Migne^L Thiel probabimus L 61 instaret V 62 fore] fere V 63 autem] om. Maxent.

(10.) 65 dilectionis Migne^L 66 credimus Maxent.^{cod.} dilati V Migne^{exc.} 67 quemammodo L in] om. L Maxent.^{cod.} urbe Romana ~ G Migne^L Thiel Migne^{exc.} tractauerint] gesserint Migne^a 68 decipere L, possint aliquos decipere Migne^a, aliquos possint decipere Maxent.

50/54 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Resp., I, 8, (xxxii) [infra, p. 137, 423/428] (cf. ACO IV, III-1, p. 261, [m]).

(9.) 54/55 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Resp., I, 9, (xxxiii) [infra, p. 138, 456/457] (cf. ACO IV, III-1, p. 261, [n]). 55/60 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Resp., I, 9, (xxxiv) [infra, p. 138, 473/478] (cf. ACO IV, III-1, p. 261, [o]). 60/64 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Resp., I, 9, (xxxvii) [infra, p. 140, 540/544] (cf. ACO IV, III-1, p. 261, [p]).

(10.) 65/68 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Resp., I, 10, (xxxviii) [infra, p. 141, 562/566] (cf. ACO IV, III-1, p. 261, [q]).

II. (11.) Hi uero, quos uos de <libris> Fausti cuiusdam Galli
 70 antistitis consuluisse litteris indicastis, id sibi responsum ha-
 beant : neque illum neque quemquam, quos in auctoritatem
 patrum non recipit examen, catholicae fidei aut ecclesiasticae
 disciplinae ambiguitate<m> posse gignere, aut religiosis
 praeiudicium comparare. Fixa sunt a patribus, quae fideles
 75 sectari debeant instituta ; siue interpretatio, seu praedicatio,
 seu uerbum pro populi aedificatione compositum : si cum fide
 recta et doctrina sana concordat, admittitur ; si discordat,
 aboletur. Vnum est fundamentum, extra quod quaelibet
 fabrica, si consurgit, infi<r>ma est : super illud quisquis super-
 80 aedificat, seu uilia seu pretiosa, consideret ; errat autem is
 a uia, qui, quam patrum electio monstrauit, exorbitat.
 (12.) Nec tamen improbatur diligentia per multa discurrens,
 sed animus a ueritate declinans. Saepe ex his necessaria pro-
 uidetur, de quibus ipsi aemuli conuincantur, instructio ; nec
 85 uitio dari potest, nosse quod fugias : atque ideo non legentes
 incongrua in culpam ueniunt, sed sequentes. Quod si ita non
 esset, numquam doctor ille gentium acquireret annuntiare
 fidelibus : *Omnia probate, quod bonum est tenete.* (13.) Non ab

II. (11.) 78/80 cf. 1 Cor. 3, 10-12.

(12.) 88 1 Thess. 5, 21.

II. (11.) 69 Hii V quos] quod L libris] *suppleni iuxta Maxent. (etiam in comment., infra, p. 142, 592 ; cf. etiam Possess., Relat. = [Horm.], Epist. 115, 1 [Thiel, p. 917] = Epist. 230^{AVELL.}, 2 [CSEL 35, p. 695, 16] : 'de codice Fausti cuiusdam ... episcopi')*, om. L cett. (sed cf. infra, lin. 70, ad u. 'antistitis') 70 antistitis] episcopi Maxent. (fort. recte : cf. supra, lin. 69, ad u. 'libris') ; add. dictis V G Migne^L Thiel Guntber Schwartz Migne^{azo}. 70/104 consuluisse ... limitetur] om. Maxent. 70 id] his L 71 illum] add. recipi Migne^o Migne^L Migne^{azo}. auctoritate V Migne^L Migne^{azo}. 73 ambiguitate L 73 sectare L seu] siue G Migne^o Migne^L Thiel Migne^{azo}. 76 pro] om. V G Thiel Migne^{azo}. aedificationi Migne^{azo}. 78 oboletur V 70 infima L quisquis] quisque quae coni. Thiel 78/80 aedificat V G Migne^L Thiel Guntber Migne^{azo}. 80 seu¹⁻²] siue (bis) Migne^{azo}. errat] erat V is] es V, om. G Migne^L Thiel Migne^{azo}. 81 qui a uia ~ Migne^o Guntber quam] ab eo quod G Migne^L Thiel Migne^{azo}.

(12.) 88 ex] de G Migne^o Migne^L Thiel Migne^{azo}. 88/84 prouidentur L 87 nuntiare V G Migne^o Migne^L Thiel Guntber Migne^{azo}. 88 Omnia] add. autem G Thiel (cum Vulg.).

(13.) 88/94 Non ... incideret] om. Migne^{azo}. 88 abs G Migne^o Migne^L Thiel

II. (11.) 69/70 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Resp., II, 11, (XL) [infra, p. 142, 587/588].

- re est, etsi mundanum, non tamen a ratione discretum
 90 miscere sermonem. Fertur quidam nobilis arte pingendi, cum
 equum peniculo uellet explicare, asellum sibi proposuisse
 pingenti, asserens, non ut iumentum imitaretur informe, sed
 ne in alicuius deformis lineamenti similitudinem lapsus in-
 cideret. (14.) Non improuide patrum ueneranda sapientia
 95 fideli posteritati, quae essent canonica dogmata, definiuit,
 certa librorum etiam ueterum in auctoritatem recipienda,
 sancto spiritui instituenti, praefigens, ne opinioni suae lector
 indulgens non quod aedificationi ecclesiasticae conueniret,
 sed quod uoluntas sua concepisset, assereret. Quid ergo
 100 calumniantibus opus, extra constitutos ecclesiae terminos
 porrigere quaestiones, et de his, quae ita habentur dicta, quasi
 dicta non sint, mouere certamina? — cum Christiana fides
 canonicis libris, et synodalibus disciplinis, et patrum regulari-
 bus constitutis, stabili et inconcusso tramite limitetur.
- 105 (15.) De arbitrio tamen libero et gratia dei, quid Romana,
 hoc est catholica, sequatur et seruet ecclesia, licet ex uariis

II. (15.) 106/107 ex uariis libris beati Augustini et maxime ad Hilarium et Prosperum] Avg., De praed. sanct. (CPL 354).

II. (15.) 105/109 FVLG. e.a., Rescr. ad Ioan. et Vener. = FVLG. e.a., Epist. 15, 18 [CC 91A, p. 456, 320/324].

90 Fert V G Thiel pintendi L 91 penicillo G Migne^a Migne^L Thiel ex-
 plicare] add. perfectum V G Migne^a Migne^L Thiel Guntber profuisse V G Thiel
 92 informem V, deforme Migne^a 93 formis V, informis G Migne^L Thiel.

(14.) 94 ueneranda patrum ~ G Migne^L Thiel Migne^{azo}. 95 posteritate L,
 potestati Migne^L, potestate Migne^{azo}. canonica] catholica Migne^L Migne^{azo}.
 definiunt V G, definiit Migne^L Thiel Migne^{azo}. 96 certam Migne^a in li-
 brorum etiam ueterum ~ Migne^a recipiendorum Migne^a 97 instruente
 Migne^L Migne^{azo}. praefigens] summam praescribens Migne^a 98 uoluptas
 Migne^L Migne^{azo}. 100 opus] add. erat G Migne^a Migne^L Thiel Migne^{azo}. 101
 quaestiones] que rationis L ita] om. Migne^a Migne^L Migne^{azo}. 102 discipli-
 nis] praeceptis et at disciplinis in marg. V, praeceptis G Migne^L Thiel Guntber
 Migne^{azo}. 104 tramite] termino [tramite] Migne^a, termino Migne^{azo}.

(15.) 105 de arbitrio ... dei] de gratia dei et libero humano arbitrio Maxent.
 quid] quod V 106 sequatur] teneat Maxent. seruet] add. [asseueret] Migne^a,
 asseueret Migne^L Migne^{azo}. ex] Maxent., et L Schwartz, et in V Guntber Fulg.^{ad},
 in G Migne^L Thiel Migne^{azo}. uariis] ipsis Maxent.

(15.) 105/108 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Resp., II, 15, (XL) [infra, p. 142, 599/601.596/599.

libris beati Augustini, et maxime ad Hilarium et Prosperum, abunde possit agnosci, tamen et in scriniis ecclesiasticis expressa capitula continentur, quae, si ibi desunt et necessaria
 110 creditis, destinamus, quamquam <qui> diligenter apostoli dicta considerat, quid sequi debeat, euidenter agnoscat.

Deus te incolumem custodiat, frater carissime.

Data Id. Aug., Fl. Rusticio u.c. cons.

108/109 *expressa capitula*] Capit. s. Aug. [infra, p. 251 sqq.] — (cf. Denzinger, 'Enchir.', adnot. ad n. 366 [p. 130]).

107 beatissimus *Maxent.* Augusti *V* 108 abunde] *om. V G Migne^L Thiel Guntber Migne^{xxo}.* cognosci *V G Migne^L Thiel Guntber Migne^{xxo}.* sciri *Maxent.* et] *om. Migne^L Migne^{xxo}.* 108/111 tamen ... agnoscat] *om. Maxent.* 109 capitula] *capla V* si ibi] sibi *V*, si tibi *G Migne^O Migne^L Thiel Migne^{xxo}.* 110 destinabimus *G Migne^O Migne^L Thiel Guntber Migne^{xxo}.* qui] *om. L* 111 cognoscat *G Thiel Migne^L Migne^{xxo}.* 112 Deus ... carissime] *om. V G Migne^L Thiel Guntber Migne^{xxo}.* *Maxent.* incolomen *L* 113 Data ... cons.] *om. Maxent.* Data] *V G Migne^L Thiel Guntber Migne^{xxo}.* Daτ *L Schwartz*, Datum *Migne^O* Id.] *Guntber*, Idus *L Schwartz*, id *V*, Idibus *cell.* Aug.] *Guntber*, Augustas *L Schwartz*, A^g *V*, Augusti *cell.* Fl. ... cons.] *om. V G Thiel Migne^{xxo}.* Fl.] *om. Guntber Migne^O* u.c.] ac Olybrio *Migne^O* consublibus *L*, consublibus *Migne^O.*

RESPONSIO
MAXENTI<I> IOANNIS SERVI DEI
ADVERSVS EPISTVLAM
QVAM AD POSSESSOREM
A ROMANO EPISCOPO
DICVNT HAERETICI DESTINATAM

(PROLOGVS)

(I.) Quamuis semper inuicta maneat ueritas, numquam tamen aduersus eam se attollere desinit falsitas ; et, quia aperta fronte contra eam non est ausa assurgere ne mox ualidissimis eius iaculis prosternatur, ipsius adumbrata specie aduersus
5 eam dimicat ; atque ita non solum leues et incautos, uerum etiam aliquando prudentes et graues decipit animos : quos cum suis oppleuerit tenebris, cogit eos insano mentis iudicio detrectare quae uera sunt et approbare quae sua sunt. Nam, cum non sit uirtus cuius non est origo ueritas, nec uitium quod
10 non a mendacio sumit initium, nullatenus ueraciter uitiosum arguere posse credendus est auctor et defensor mendacii ; et ideo non est mirum, si apud eos uirtus reputetur in <u>itium, qui, deserti lumine ueritatis, fallaciae nebulis obcaecantur.

(II.) Hinc denique eos, quos ad sui erroris de<de>cus incli-
15 nare nequiuertint, irreligiosos, superbos et inuidos accusare non metuunt, cum haec de illis potius integro et uero asseuerentur iudicio, qui erroris tenebris delectantur, non de illis, qui fixis permanent in ueritate uestigiis. Nam, cum suae peruersitatis haeretici nequiuertint reddere rationem, ad maledicta
20 conuertuntur ; et propria in eos mala traicientes, quos prauitati suae sentiunt inimicos, aditum sibi per hoc ad decipiendos simplices aestimant aperire.

Tit. INCIPIT RESPONSIO MAXENTI IOHANNIS SERVI DEI ADVERSVS EPISTOLAM QVAM AD POSSESSOREM A ROMANO EPISCOPO DICVNT HAERETICI DESTINATAM *L. Schwartz*, IOANNIS MAXENTII AD EPISTOLAM HORMISDAE RESPONSIO *Migne*^o, EX IOANNIS MAXENTII CONTRA SVPERIOREM EPISTOLAM SCRIPTIO *Migne*²⁰.

(PROLOGVS)

(I.-IV.) 1/28 Quamuis ... Quapropter] *om. Migne*²⁰.

(I.) 7 subpleuerit *L* 8 detractare *Migne*^o 12 in uitium (*Cochl.*) initium *L*
13 deserto *Migne*^o.

(II.) 14 decus *L* 20 eos (*Cochl.*) eis *L*.

(III.) Agunt en(i)m omnia callide, quo infamando et obtrectando catholicos, suam ualeant tegere turpitudinem, fin-
 25 gentes etiam aduersus eos quaedam scripta sub eorum nomine, qui uidentur in ecclesia eminere, quatenus omnium animos contra hos facile ualeant concitare.

(IV.) Quapropter, quoniam quaedam fertur ab inimicis ubique epistula quasi a Romano episcopo destinata, in qua multa
 30 inaniter contra Scytharum monachos digesta reperiuntur, necessari(o) consideraui ipsius epistulae dictis respondere, eosdemque monachos omni huiusmodi culpa liberos approbare. Nec me quilibet rite arguat ad scribendum pro eis leuiter prosiluisse, cum sciat nos debitores esse *pro fratribus* etiam
 35 *animas ponere*.

(V.) Vnde securus iam hunc laborem, deo me adiuuante, aggrediens, primo, obsecro : eadem epistula a pastore ecclesiae, an sit potius ab inimicis, uideamus, composita. Ambigo enim quomodo illae sacerdotales litterae approbandae sint,
 40 quae nulla luce radiant ueritatis, nec aliquam in se doctrinae contine(n)t rationem. Nam, qui quemlibet quasi errantem obiurgat nec instruit quid sequatur, non beneuolus doctor ostenditur, sed criminator inuidus denotatur. Vnde non est facile credendum hanc illius esse epistulam, cuius fertur nomi-
 45 ne titulata, praesertim cum in ea nihil, ut diximus, rationis aut consequentiae reperiatur, sed tota criminationibus obtrectationibusque uanis, quae solent ex rancore aduersantis procedere animi, uideatur referta. Nam si — ut haeretici uolunt — uere ipsius est, ex ipso sui principio proprio auctori
 50 contraria penitus approbatur.

(IV.) 24/25 : Ioh. 3, 16.

(III.) 23 enim (Cocbl.)] cum L 24 tegere] tenere Migne^o.

(IV.) 31 necessari L 32 omni] omnium Migne^o.

(IV.-V.) 33/43 Nec ... Vnde] om. Migne^{exo}.

(IV.) 33 arguat] rest. Schwartz, arguit L Migne^o.

(V.) 37 obsecro (Cocbl.)] abscreto L, add. an Migne^o 41 continet L 43 incriminator Migne^o 44 illius] om. Migne^o, eius Migne^{exo}. 45 titulatam L 48/50 Nam ... approbatur] om. Migne^{exo}. 50 approbat Migne^o.

(RESPONSIO ADVERSUS EPISTYLAM)

I. (1.) Denique ita incipit : "Sicut rationi congruit ut consulant ambigentes, ita par est respondere consultos, quia ipse impellit in errorem, qui non instruit ignorantem". (VI.) Doctoris certe dicta, factis eius non debent
 55 esse contraria : quia tunc magnam ad docendum probantur habere auctoritatem, quando inuicem se non destruunt ; alioquin non ad aliorum instructionem proficiunt, sed sui potius confusionem demonstrant. Cum ergo non aliis, sed istis ipsis, aduersus quos haec scripta sunt, monachis responsum
 60 quaerentibus Romanus episcopus dare omnino distulerit, eosdemque, post multa maris pericula longique itineris uexationem necnon etiam afflictionem prolixi temporis quo eos apud se detinuit, uacuos et sine ullo effectu ad has partes uenire compulerit — quod omnibus paene catholicis notum
 65 est, nec ipsi queunt haeretici denegare — : quomodo non sibi ipsi reperitur in hac epistula scripsisse contraria ? — si tamen non est, (quod magis credendum aestimo) ab haeticis ficta, qui, ad conturbandos fidelium animos et ad commouendam memorato uiro inuidiam, ipsam, sub eius nomine titulatam,
 70 ubique proferunt, perpetuam uolentes inter ecclesias esse discordiam. (VII.) Alioquin, si — ut isti affirmant — haec Romani episcopi scripta credenda sunt : qualis iam iste sit, qui et ad haeticos epistulas dirigit et factis suis contraria scribere non confunditur, non iam a me uolo quaerat, sed
 75 proprio iudicio prudens lector intellegat. Nam si — ut dicit — rationi congruit respondere consultos : cur ipse nullatenus acquieuit dare responsum interrogatus ? Vnde — iuxta propriam definitionem — ipse ignorantes plenius impulsisse conuincitur in errorem, qui recti tramitis indicia nullatenus
 80 acquieuit requirentibus demonstrare, eosque, quos legatus suus Dioscorus Nestorianae perfidiae laqueis compediuit, filium dei unum negando esse ex sancta et indiuidua trinitate, nullo salubris doctrinae suffragio liberare.

(RESPONSIO)

I. (1.-6.) 51/544 Denique ... testatur] *om. Migne²²⁰.*

(1.) 58/59 Cum ergo ... scripta sunt] Quod *Migne²* 73 et¹] *om. Migne²* epistolam *Migne²* 88 suffragio] *dein aliqua excidisse, ex.gr. erroris uinculo coni. Schwartz.*

(RESPONSIO)

I. (1.) 51/54 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., I, 1 [supra, p. 115, 1/4] (cf. ACO IV, III-1, p. 259, [a]).

Rursus, si — ut sequens adiungit — “nihil est aptius studioso religionis, quam inquisiti(o) ueritatis” : quomodo, inferius, ‘nouarum cupidus quaestionum’ accusat ueritatis inquisitores ? (VIII.) et si “deuia uitat” — ut dicit — “qui iter, per quod gradiatur, rogat” : cur deuia uitare uolentibus, iter, per quod graderentur, noluit edocere ? an forte illis ideo dare responsum distulisse credendus est, qui percontanti in hac pollicetur epistula respondere : quia suae fidei eos iudicauit ? (IX.) Sed, utrum ita sit de Romano episcopo, suo loco uidebimus. Nunc certe auctorem huius epistulae haereticum esse, quisquis ille est, et inimicum catholicae ueritatis, non est dubium ; quod mox ex ipsius dictis docebimus.

(2.) Denique ita sequitur : “Sed priusquam respondendi curam, de his, quae dilectio tua percontatur, aggrediar, libenter in litteris tuis fidei tuae me fateor inuenisse feruorem, cuius calore succensus, rediuiuiam in illis partibus infidelium peruersitatem uigere suspiras. Dignissimus dolor, qui dedita deo corda contristet. Nec est apud eos lapsus illamentabilis, apud quos est igniculus caritatis, quia unum spiritualium uotum est salus inconcussa cunctorum”. (X.) Catholicorum atque fidelium in hac urbe, eorum dumtaxat, qui uere fideles sunt, ambigit nemo Possessorem, ad quem et de quo haec iste scribit, non solum non confiteri *Christum filium dei uiui* unum ex sancta et indiuidua trinitate, sed et aduersari

(2.) 106/107 Matth. 16, 16 ; Ioh. 11, 27.

(2.) 98 in litteris tuis] Possess., Relat. = [HORM.] Epist. 115 [Thiel, p. 916-917] = epist. 230^{AVELL.} [CSEL 35, p. 695-696].

84 adiunxit *Migne*^a nihil] nec quidquam *Hormisd.* aptius est ~ *Hormisd.*
 87 deuium *Hormisd.* 88 graditur *Migne*^a uolentes *Migne*^a 91 epistole *L.*
 92/93 uidebimus loco ~ *Migne*^a.

(2.) 101 constristat *Migne*^a Nec] *add.* enim *Migne*^a *Hormisd.* 102 apud quos] *add.* eos *L.*, quibus *Hormisd.* 107 sancta et] *om.* *Migne*^a.

84/85 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., I, 1 [supra, p. 115, 4/5] (cf. ACO IV, III-1, p. 259, [b]). 86 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., I, 8 [supra, p. 117, 44/45 ; infra, p. 136, 390]. 87/88 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., I, 1 [supra, p. 115, 6] (cf. ACO IV, III-1, p. 260, [c]).

(2.) 90/103 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., I, 2 [supra, p. 115, 7/14] (cf. ACO IV, III-1, p. 260, [d]).

eis, qui hoc fiducialiter confitentur, atque infideles et perfidos nefanda accusare temeritate. Vnde denique ad hoc ubique
 110 hanc ipsam impudenter profer<unt> epistulam, quatenus et Christus filius dei unus negetur esse ex sancta et terribili trinitate, et Nestoriana prauitas a suis fautoribus libere ualeat praedicari. (XI.) Quis ergo iam dubitet hunc, qui se huius fidei feruorem libenter in eius litteris inuenisse testatur, unum ex
 115 eorum numero esse, qui huic sanctae sententiae impie contradicunt? Suspirat namque idem Possessor, non fidei — ut iste dicit —, sed, ut ueritas docet, haeretico calore succensus; nec, quia infidelium peruersitatem uigere in his partibus uidet, sed, quia fidelium assertiones ferre non potest, ingemiscit.
 120 Vnde iam non dignissimus, sed ualde turpissimus dolor talium comprobatur, qui non deo, sed errori dedita corda fidelium aemulatione contristat. Nec apud eos caritatis igniculus inueniri posse credendus est, qui, prauitatis suae malitia excaecati, lapsos et lamentabiles iudicant qui, armis catholicae
 125 ueritatis instructi, haeticorum inimica destruunt argumenta, quia reuera unum spiritualium, non autem haeticorum uotum est salus inconcussa cunctorum.

(3.) Post haec ita sequitur: (XII.) "Sed non est" inquit ignota ecclesiis dei de huiusmodi procellis aut insueta
 130 tempestas: quamuis rectoris sui gubernaculo inconcussa persistat, uariis tamen incursantium fluctuum laborat uexata turbinibus".

(4.) "Nam unde est psalmidici uox prophetae, qui, ipsius ecclesiae personam, spiritu quo implebatur, assumens:
 135 Saepe inquit *expugnauerunt me a iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi*? Concutiunt, sed in nihilo praeualebunt".

(XIII.) Vera dei ecclesia, cui non sunt haeticorum ignotae procellae, non est illa, quae, Christum gratia non natura deum,

(4.) 135/136 Ps. 128, 2.

108 eos L 110 profer L 117 succensus L 118 partibus] *om. Migne*^a
 124 iudicant] *indicant eos Migne*^a 126 quia] *quare Migne*^a.

(3.) 129 ecclesiae *Migne*^a 136 tempestas] *add. et Migne*^a 131 incursantium] *insurgentium Hormisd.*

(3.) 128/129 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., I, 3 [supra, p. 116, 14/17] (cf. ACO IV, III-1, p. 260, [e]).

(4.) 133/136 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., I, 4 [supra, p. 116, 17/21] (cf. ACO IV, III-1, p. 260, [e]).

confitetur, sed illa, quae, deum uerum et ob hoc unum ex trinitate, praedicat, Emmanuhelem : propterea denique uariis incursantium fluctuum laborat quidem uexata turbinibus, sed nullo pacto subruitur ; manet namque semper immobilis, quia ueri dei regitur gubernaculo. Aduersus hanc omnes haeretici, tam qui ab ea manifeste abscisi atque diuisi sunt, quam hi, qui, intra eam positi, spiritaliter ab ea dissentiunt, quos fortiter sancta fidelium tolerat caritas, semper arma corripunt, eamque falsis criminationibus insectari non desinunt, atque eos, quos suis potuerint irretire erroribus, in eius nituntur inuidiam concitare. Sed in nihilo praeualent, quia ueraciter a deo uero, quem colit et praedicat, illi promissum est : nullatenus aduersus eam portas inferi praeualituras. Huic denique illud, procul dubio, propheticum conuenienter competit testimonium, quod, quasi ex persona eiusdem ecclesiae, iste protulit, dicens : *Saepe expugnauerunt me a iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi.*

Sed iam nunc ea, quae sequuntur, consideremus : "Adhuc" inquit "in area sumus, mixta sunt frumenta cum paleis, gemunt boni consortia malorum ; sed superest flamma non necessariis, et parata sunt horrea iam probatis". (xiv.) In his remorari diutius, superfluum aestimo. Quis enim nesciat, sicut frumentis horrea, ita paleis flammam esse paratam ? Sed in hac area, hoc est in ecclesia, in qua mixta sunt frumenta cum paleis, et gemunt boni consortia malorum : quis eos necessarios aut certe non ut paleas perpetuo igni cremandos esse iudicet, qui, ore sacrilego, natura deum negantes Emmanuhelem, a catholica ueritate desciscunt, et apostatae effecti, armis propriae impietatis aduersus eam, quae eos genuit, dimicant ? Sciendum tamen posse etiam uerae professionis amatorem, si in malis operibus conuersetur, inter non necessarias paleas deputari, numquam autem fautorem

150/151 nullatenus ... praeualituras] cf. Matth. 16, 18. 154/155 Ps. 128, 2.

(4.) 140 Emmanuel *Migne*^o 141 incursantium *Migne*^o 142 quia] *add. a Migne*^o 144 abscissi *Migne*^o 147 eamque ... desinunt] *om. Migne*^o 148 irretire] *om. Migne*^o 157 mista *Migne*^o 150/151 In (*om. his*) re morari *Migne*^o 155 remorare *L* 156 superfluctu *L* 158 mista *Migne*^o 159 ut] *om. Migne*^o 160 Emmanuhelem] *om. Migne*^o 166 desciscunt (*Corbl.*) desciscum *L*.

150/150 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., I, 4 [supra, p. 116, 21/24] (cf. ACO IV, III-1, p. 260, [f]).

falsae professionis posse inter frumenti optima grana connumerari, etiamsi bonis uideatur operibus decoratus, quia nullatenus illa opera bona sunt iudicanda, quibus non est ueritas fundamentum.

- 175 (5.) His adiungit et dicit : "Sed ubi terrarum non ista permixtio ? Nos fixis decet stare uestigiis ; proficiemus inter aduersantes propriis bonis, si non inuoluamur erroribus alienis". (xv.) Cum ubique terrarum permixtionem istam esse non ambigas : cur, in qua parte fixis deceat stare uestigiis, 180 omnino non explicas — praesertim cum hoc doctrinae exigat ratio, ne minus instructi, qui te audiunt, alienis inuoluantur erroribus — ? nisi quia callide tuam niteris occultare perfidiam. Sed te splendore suo detegit catholica ueritas, et, iuxta cetera mala etiam superbissimae Pelagianae perfidiae in- 185 uolutum erroribus, cunctorum oculis anteposit, qui inter aduersantes non dei munere, sed propriis bonis proficere te posse tumida elatione confidis, quia, si propriis bonis et non dei auxilio inter aduersantes posset proficere natura humana, numquam propheta, spiritu dei repletus, oraret dicens : *Per-* 190 *fice gressus meos in semitis tuis, ut non moueantur uestigia mea.*
- Adhuc sane antedictae haereseos spiritu animatus, sequeris et dicis : "Probat enim uirtu<ti>s suae ualidum robur, qui, cum impellitur, non mouetur", cum non semper, sed tunc quilibet utiliter et salubriter non moueatur impulsus, 195 quando a ueritate fidei non deicitur diuersis tentationibus inquietatus. (xvi.) Frequenter etenim imperiti errorem pro ueritate defendunt, et in falsis bonis seu potius in ueris malis pertinaciter perseuerant, quod non probatae uirtutis est ualidum robur, sed improbabilis uitii imbecilla temeritas. 200 Sed quis sua uirtute et non auxilio crucifixi in ueritate fidei se immobiliter posse perseuerare confidit, nisi qui utique superbiae spiritu excaecatus, euidenter diuinis contradicit eloquiis ? — cum propheta nonnisi diuini muneris hoc opus esse testetur,

(5.) 180/190 Ps. 16, 5.

(5.) 175 Sed] *om. Hormisd.* non] *add. est Hormisd.*^{med.} 175/176 permixtio *Migne*^o 177 erroribus non inuoluamur ~ *Hormisd.* 178 permixtionem *Migne*^o 183 detegit L 186 te] *om. Migne*^o 188 deo L 192 uirtus L 201 utique (*Cocbl.*) uti se L 203 cum] quia *Migne*^o muneris] numeris L

(5.) 175/178 MAXENT. Adu. epist. Hormisd., Epist., I, 5 [supra, p. 116, 24/26] (cf. ACO IV, III-1, p. 260, [g]). 192/193 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., I, 5 [supra, p. 116, 26/28] (cf. ACO IV, III-1, p. 260, [h]).

dicens : *Impulsus uersatus sum ut caderem, et dominus suscepit*
 205 *me. Fortitudo mea et laus mea dominus, et factus est mihi in salutem*, et iterum : *Si dicebam : Motus est pes meus, misericordia tua, domine, adiuuabat me*, et rursus, ne contraria moueretur impulsione, orat, dicens : *Non ueniat mihi pes superbiae, et manus peccatoris non moueat me.*

210 (xvii.) His denique ita praemissis, specialiter iam contra eos (pro quibus agimus) monachos, iracundiae facibus accensus et inuidiae stimulis incitatus, totus intendit, et, licet eos, publica(m) ueritus conscientia(m), manifeste haereticos non audeat accusare, oblique tamen et callide hoc uult de eis intellegi ; dumque ipsos iniquis impudenter obtrectionibus lacerat, falsisque criminationibus nititur offuscare, seipsum taetri erroris nigredine adopertum cunctorum aspectibus anteponebat.

(6.) Adiungit namque et dicit : "Vbi non uariae tentationis
 220 aculei ? Quales super hunc fere iugem annum quorundam Scytharum, qui monachos praeferebant specie non ueritate, professione non opere, subtili tectas calliditate uersutias et sub religionis obtentu famulantia odiis suis uenena pertulimus, studentes eos ab interno uulnere medicabilis
 225 patientiae moderatione sanare, beati Pauli monita non tacentes : *Noli uerbis contendere : ad nihil utile est, nisi ad subuersione(m) audientium*". (xviii.) Principalis professio omnium in commune Christianorum est, uiam ueritatis et caritatis, duce Christo, uigilanter ingredi. Quapropter, si professione saltem aut specie esset iste catholicus, qui, specie et
 230 professione tantum, non opere et ueritate religiosos eos (contra quos agit) audet dicere monachos, credi forsitan poterat recto de eis haec et uero exaggerare iudicio. At uero, ubi inimicum

204/206 Ps. 117, *13-14. 206/207 Ps. 93, 18. 208/209 Ps. 33, 12.

(6.) 226/227 II Tim. 2, *14.

205 laus] laudatio *Migne*^a mihi] *om. Migne*^a 213 publica ueritus conscientia
 L, publica ueritatis conscientia *Migne*^a hereticus L 215 imprudenter *Migne*^a.

(6.) 219 temptationum L *Schwartz* 220 super] per *Migne*^a 226 tacentes]
 tenentes *Migne*^a *Hormisd.*^{cod.} Nolite *Hormisd.*^{cod.} nihil] *add. enim Migne*^a
Hormisd. (cum Vulg.) 227 subuersione L 230 saltem] salutem L 233
 haec] *om. Migne*^a

(6.) 219/227 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., I, 6 [supra, p. 116, 28/35]
 (cf. ACO IV, III-1, p. 260, [1]).

- eum catholicae ueritatis sua ipsius dicta redarguunt : quis
 235 ambigat haeretico eum spiritu exagitatum inique haec omnia
 aduersus eosdem monachos euomuisse ? — neque enim illi,
 <qui>, catholica sequentes dogmata, *Christum filium dei uiui*
 unum confitentur esse ex sancta et unius essentiae trinitate,
 sed iste potius, qui hoc impie denegat, subtili tectas calliditate
 240 quasdam uersutias machinari, ac fidelium animos inquietare,
 et sub obtentu religionis famulantia non tantum odii, sed et
 erroris sui uenena per omne corpus ecclesiae uelle diffundere
 manifestissime confutatur : praesertim qui hanc sanctam et
 catholicam uocem, tentationis sibimet aculeum esse testatur.
 245 (XIX.) An forte non est catholicum, *Christum filium dei uiui*
 unum confiteri ex sancta et indiuidua trinitate ? — pro hac
 etenim sola sententia Scytharum monachos constat ad Roma-
 num fuisse profectos episcopum, sicut omnibus paene, non
 solum in hac regia urbe, uerum etiam in uniuersa Italia,
 250 catholicis notum est ; nam et ipsi haeretici, ut superius dictum
 <est>, ad hoc ubique hanc ipsam (cui respondimus) epistulam
 proferunt : quatenus et saepe dictis monachis inuidiam concit-
 ent, et omnes quasi ex auctoritate eiusdem Romani episcopi
 prohibeantur Christum filium dei unum confiteri ex trinitate.
 255 Sed quis, hanc sententiam catholicam non esse, ausus est
 profiteri : quam uniuersa ueneratur et amplectitur dei eccle-
 sia ? — confidenter etenim dicere audeo, non quia <si> per
 epistulam, sed si uiua uoce, hic in praesente positus, idem
 Romanus prohiberet episcopus, Christum filium dei unum
 260 confiteri ex sancta et indiuidua trinitate, numquam eidem
 dei ecclesia acquiesceret, numquam ut episcopum catholicum
 ueneraretur, sed omnino ut haeticum penitus exsecraretur,

237 Matth. 16, 16 ; Ioh. 11, 27.

245 Matth. 16, 16 ; Ioh. 11, 27.

(6.) 238/206 *Christum ... contendat*] cf. DIONIS. EXIG., Praef. 7, 2 [CC 85, p. 63, 14/19].

237 qui (Cochl.) om. L uiui] om. Migne^o 241 et²] om. Migne^o 240
 sanctae L Migne^o 251 est] om. L respondemus Migne^{exc.} 255/206
 Sed ... contendat] om. Migne^{exc.} 257 confidenter (Cochl.) confitentur L quia]
 quod Migne^o si] om. L 258 sed] add. quod Migne^o praesenti Migne^o
 259 Rom. Migne^o

259 *superius*] lin. 68/70.

quia quisquis hoc non confitetur, non est dubium [esse] quod, Nestorianae perfidiae tenebris excaecatus, quantum, et extraneum a sancta et ineffabili trinitate, eum, qui pro nobis crucem sustinuit, praedicare contendat. (xx.) Sed absit ut ex qualibet parte catholicae professioni Romanus episcopus contradicat — numquam etenim Scytharum monachos, quos non simplici sermone, sed etiam scriptis, Christum filium dei
 265 unum ex trinitate nouerat confiteri, per quattuordecim paene menses, quamdiu eos ibi detinuit, <sibi> communicare permisisset, si — ut haeretici uolunt — hanc praedicationem catholicae fidei contrariam iudicare<t>; qui etiam, ut se a prauitate proprii legati purificaret, multis idoneis uiris prae-
 275 sentibus, Romanum, uirum gloriosissimum magistrum militum, deprecatus est, quatenus sua uerba piissimo imperatori insinuaret, quae fuere huiusmodi : “Nisi Christum filium dei, qui pro nobis passus est carne, unum esse ex sancta et indiuidua trinitate fuerit confessus Dioscorus, pelago demergatur”.
 280 (xxi.) Vnde quis facile credere audeat hanc a memorato uiro, ut saepe diximus, directam epistolam ? — nisi forte, quod de tanto antistite credere importunum est, a memorato Dioscoro postea deprauatus, contra suam ipsius sententiam haec scripsisse credendus est. Verumtamen, siue ab hoc siue
 285 a quolibet alio haec sit scripta epistula, non est dubium auctorem eius esse haeticum, qui contentionem uerborum et subuersionem audientium iudicat, *Christum filium dei uiui* unum fateri ex trinitate — apostolus etenim non ueridicas assertiones, ex quibus fidelium animae aedificantur et haeticorum prauitas confutatur, sed inanes et ueritati contrarias docet esse uerborum contentionem subuersionemque audientium ; (xxii.) alioquin numquam nos scriptura diuina admone-

286/287 *contentionem ... audientium*] cf. II Tim. 2, 14. 287 Matth. 16, 16 ; Ioh. 11, 27. 290/292 *inanes ... audientium*] cf. II Tim. 2, 14.

275 *Romanum*] cf. HORM. PAPA, Epist. ad Germ. et Diosc. (die 15. VII. 520) = HORM., Epist. 123, (1) [Thiel, p. 926 ; ibid. not. 1] = Epist. 229^{AVELL.}, 1 [CSEL 35, p. 694, 9 sqq.].

283 *esse*] L. Schwartz, *om. Migne*^a 287 *professionis* L. Roman. *Migne*^a
 288 *simplicis* L. 271 *detinuit*] s.l. L. sibi (Cochl.) *om. L.* 273 *iudicare* L.
 278/279 *qui ... demergatur*] *om. Migne*²²⁰. 278 *est*] *add. in Migne*^a.

(8.-10.) 284/286 *Verumtamen ... impunitus*] *om. Migne*²²⁰.

(8.) 286 *etenim*] *enim sanctus Paulus Migne*^a.

ret, dicens : *Ne confundaris loqui uer[b]um pro anima tua, et : Pro ueritate certa usque ad mortem* ; numquam etiam idem
 295 apostolus contradicentes Iudaeos siue gentiles reuincere potuisset, nisi legitime decertasset ; hinc denique, inter cetera, ubi, de electione episcopi, propriu(m) in fide filiu(m) instruit, praecipit, dicens : *Amplectentem eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit ex(h)ortari in doctrina sana,*
 300 *et contradicentes reuincere. Sunt en(i)m multi inoboedientes, uaniloqui et seductores, maxime qui de circumcisione sunt : quos oportet redargui ; qui uniuersas domos subuertunt, docentes quae non oportet turpi(s) lucri gratia.* (XXIII.) Quocirca non est mirum, si catholica sanitas, uulnus ab haereticis aestimetur ;
 305 sicut et ab hoc, qui studium medicabilis patientiae, moderatione adhibuisse se iactat, quo Scytharum monachos a proprio sanaret uulnere.

(7.) Vnde sequitur : "Sed quando" inquit "uirus, quod uiscera penetrarit, euellitur ? quando corda, male sibi credula,
 310 ueritatis obtemperant institutis ? quando induit oboedientiae humilitatem, opinionibus suis uallata superbia ? quando acquiescunt paci, contentionum stimulis assueti, sola certamina auentes de re(li)gione captare, et mandata negligere ?". (XXIV.) Non est dubium catholica dogmata,
 315 sicut fidelibus salutifera, ita esse mortifera infidelibus. Hinc denique beatus apostolus : *quibusdam odorem se dicit esse uitae in uitam, quibusdam uero odorem mortis in mortem*, ex quibus unus iste esse omnino conuincitur, qui sanctam et ueritati conuenientem Scytharum, immo uniuersae ecclesiae, pro-
 320 fessionem, uirus noxium arbitratur. Nec immerito : uidet namque propriae perfidiae hanc esse sententiam sine dubio

293 Eccli. 4, *24 (Sirac. 4, 20 LXX).

294 Eccli. 4, *33 (Sirac. 4, 28 LXX).

298/293 Tit. 1, *9-11.

(7.) 310/317 II Cor. 2, *16.

293 fort. uerum scribendum (Eccli. 4, 24), uerbum L Migne^o Schwartz (cf. supra, p. 51, 9)

294 usque ... etiam] iterat. L

295 apostolus] gentium doctor Migne^o

297

proprio ... filio L instruet L

298 Amplectere Migne^o

299 sis Migne^o

exortare L

300 enim] eum L

303 turpi L

est] om. Migne^o.

(7.) 300 penetraret L, penetrauit Migne^o, penetret Hormisd.^{ad}. 312 stimulis] studiis Hormisd. (cf. infra, lin. 329) 313 auentes (Cocbl.)] habentes L Hormisd.^{ad}. regione L

(7.) 308/314 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., I, 7 [supra, p. 117, 35/41] (cf. ACO IV, III-1, p. 260, [k]).

peremptoriam, quae ab eorum uisceribus, quos diuina custodit gratia, ideo numquam euellitur, quia eius uitalis suauitudo nutrit et fouet corda fidelium. Hic autem idcirco nullatenus
 325 huius gratiae suauitudini acquiescit, quia — sicut ipse ait — numquam male sibi credula corda, ueritatis obtemperant institutis, numquam induit oboedientiae humilitatem, opinionibus suis uallata superbia. Vnde non iam illi, qui haereticam pacem refugiunt, sed iste potius contentionum stimulis
 330 assuetus penitus comprobatur, qui, ueritati impie resistens, a catholica pace dissentit. Nec mandata Christi neglegunt — sicut inique obloquitur —, sed omnino custodiunt, qui non falsa, sed uera exercent pro catholica religione certamina.

(8.) Adhuc odii sui ueneno turbatus, sequitur, et : (xxv.)

335 "Numquam caritatem nouo praecepto commendatam, numquam pacem dominico discessu relictam" apud Scytharum monachos esse conqueritur, quia eos prospicit pro zelo catholicae fidei non fidelium, sed infidelium uigilanter per dei gratia(m) declinare consortia ; eosdemque : <in> "una pertinacis
 340 propositi cura" deditos, "rationi uelle imperare, non cedere" impudenter accusat, cum eos ueritas suis penitus approbat rationibus subiectos. An forte illos rationi cedere, non imperare, iudicat : qui Christum, unam personam quidem ex trinitate, non autem unum ex trinitate, esse fatentur ? Sed hi, qui hoc
 345 dicunt, potius rationi uelle imperare, non cedere, penitus conuincuntur. Quis enim tam stultus et uecors sit, quo dicere audeat, Paulum ex apostolis unam esse personam, non autem unum esse ex apostolis Paulum ? (xxvi.) Loci oportunitas exi(g)it, ut demonstretur a nobis : qualiter et cur haeretici,
 350 ex quibus unus Dioscorus, unam personam Christum praedicantes ex trinitate, unum ex trinitate Christum confiteri

(8.) 335 caritatem ... commendatam] cf. Ioh. 13, 34. 336 pacem ... relictam] cf. Ioh. 14, 27.

322 ab eorum] illorum *Migne*^o 325 suauitudo L.

(8.) 324 sequitur. Et] *om. Migne*^o 335 commendata(m) praecepto ~ *Hormisd.* 336 dominica L. relictam(m) discessu ~ *Hormisd.* 338/339 gratia L. 339 in] *suppleui, om. L. Migne*^o *Schwartz* (qui aut [lin. 339/340] uni ... curae scribendum, aut [lin. 340] deditos secludendum putat) 340 cura propositi ~ *Hormisd.* 341 suus L. 345 credere *Migne*^o 346 quo] qui *Migne*^o 348 exigit (*Cocbl.*) exiit L. quur L.

(8.) 335/336 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., I, 8 [supra, p. 117, 41/42]. 339/340 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., I, 8 [supra, p. 117, 43/44]. 340/348, 350/352 cf. MAXENT., Dial. c. Nest., II, XXI [supra, p. 105, 1015/1016. 1005/1007].

nullatenus acquiescant. Personam igitur dei uerbi habere asserunt Christum, non autem quod ipse deus uerbum sit Christus — sicut personam dei uidebatur habere propheta, 355 qui dicebat ad Israhelem : *Audi populus meus, et loquar ; Israel, testificabor tibi : Deus, deus tuus sum ego*, cum tamen non esset ipse deus, sed ille, qui haec contestabatur Israeli per eum, et tamen quasi ipse esset deus, dicebat : *Deus, deus tuus sum ego*. Secundum hunc ergo modum, Christum unam 360 personam asserunt haeretici esse ex trinitate, non quod hic Christus unus sit ex trinitate, sed quia dei uerbi in se habitantis personam habeat, quae est una ex trinitate, ut iam sic uicarius quodammodo siue minister sit dei uerbi Christus, non autem ipse deus uerbum sit Christus — quod, quam sit 365 impium, etiam ipsi, qui hoc asserunt, credo, animaduertunt. Hac denique calliditate, unam quidem personam Christum fatentur ex trinitate, unum autem ex trinitate eum nolunt penitus confiteri. (XXVII.) Qui autem, non dei uerbi personam Christum habere, fatentur, sed ipsum deum uerbum Christum 370 credunt et confitentur : sicut unam personam ex trinitate, ita et unum ex trinitate praedicant Christum — quia, si deus uerbum est Christus, et Christus deus uerbum, sicut catholica sanitas credit : quomodo non est Christus unus ex trinitate, si una persona est deus uerbum ex trinitate ? nisi forte deum 375 uerbum siue Christum aliquid aliud praeter naturalis personae asserunt esse uocabulum, quod, credo, nullus umquam ausus fuit haeticorum dicere. Si autem deum uerbum siue Christum non aliud aliquid, sed naturalis personae uocabulum esse intellegunt : quomodo non est Christus unus ex trinitate, si 380 una naturalis persona est idem Christus ex trinitate ? (XXVIII.) Sed in his tenebris ideo deuoluuntur : quia non iuxta compositionem, deum uerbum et ab eo susceptam naturam humanam, unum intellegunt Christum, sed iuxta alterius in altero habitationem, sicut superius edocuimus ; siue secundum 385 gratiam, duarum personarum socialem unionem, unam personam Christum intellegunt — secundum illud, quod in actibus apostolorum, propter concordem uoluntatem, legitur, multorum discipulorum unum esse cor et unam animam.

355/356 Ps. 49, *7.

356/359 Ps. 49, *7.

388 multorum ... animam] cf. Act. 4,

32.

350 Israel] *add. et Migne^o (cum Vulg.)*

modo L

373 credit sanitas ~ *Migne^o*357 Israel *Migne^o*

363 comodam-

*add. xpm L*381/382 compositum *Migne^o*375 aliud] *om. Migne^o*

378 aliud]

gratiam] *om. Migne^o*unionem] *add. per gratiam Migne^o*

386 Christum]

om. Migne^o

Sed iam quod sequitur, uideamus: "Contemptores" inquit
 390 auctoritatum ueterum, nouarum cupidi quaestionum; solam
 putantes <scientiae> rectam uiam, qualibet susceptam
 facilitate sententiam". (xxix.) O impudens et stulta haere-
 ticorum temeritas, quae, sub specie pietatis, impietatem
 conatur astruere! non enim putant — ut ais, o infelix perfidia
 395 —, sed omnino rectam credunt esse scientiae uiam, qui Chris-
 tum deum uerbum et ob hoc unum fatentur ex trinitate; nec
 contemptores, sed potius ueneratores auctoritatum ueterum
 comprobantur, qui hanc sanctam et totius ecclesiae senten-
 tiam non — sicut tu temere insultas — qualibet facilitate sus-
 400 ceptam, sed iuxta diuinorum eloquiorum et sanctorum patrum
 traditionem fideliter confitentur. (xxx.) Et ideo non illi, quos
 falso arguis, sed tu potius nouarum cupidus quaestionum
 detegeris, qui deum Christum quartum, et alienum a sancta
 et indiuidua trinitate, conaris asserere, quod nullus umquam,
 405 praeter Nestorium sociosque eius, praedicare in ecclesia usur-
 pauit; quem talia blasphemantem, a fidelium numero non
 immerito sanctorum patrum exclusit et abiecit auctoritas.
 Exaggeras sane adhuc, et dicis: eosdem monachos "eo
 usque tumoris elatos, ut ad arbitrium suum utr<i>usque
 410 orbis putent inclinandum iudicium, nec in numero fidelium
 deputent sequacem traditionis paternae, quem suae uide-
 rint c[r]edere nolle sententiae" — cum hoc uere de eis
 assereres, si eorum sententiam contrariam catholicis posses
 dogmatibus approbare. (xxxi.) At uero, cum hoc nulla ualeas
 415 ratione edocere, inique omnino tantopere contra eos inueheris,
 qui, iuxta sanctorum patrum traditionem, *Christum*, quem
super omnia deum testatur apostolus, unum confitentur ex
 sancta et unius essentiae trinitate — quorum sententiis non
 sequaces paternae traditionis, sed illi a numero fidelium ex-

410/417 Rom. 9, 5.

389 inquit] ait *Migne*^o 390 auctoritatem L 391 scientiae] *om.* L (cf. *infra*,
 lin. 395) conceptam *Hormisd.* 395 scientiae] sententiae *Migne*^o 401/402
 quos falso arguis] *om.* *Migne*^o 406 blasphemantem L 409 utrosque L
 410 inclinandum] *add.* esse *Hormisd.* 411 deputantes *Hormisd.*^{cod.} quem] si
Hormisd. 412 credere L *Migne*^o *Schwartz* (cf. *Hormisd.*) cum hoc] tu hoc
 tunc *Migne*^o 415 tantopere contra] tantumper e contra L 418 trinitatem L

389/392 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., I, 8 [supra, p. 117, 44/46] (cf.
 ACO IV, III-1, p. 261, [1]). 408/412 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., I,
 8 [supra, p. 117, 46/49]. 410/417 cf. MAXENT., Lib. fid., XI, (22) [supra, p. 18,
 280.284].

420 cluduntur, qui eorum, immo totius ecclesiae, confessioni existunt contrarii.

(xxxii.) Iam uero, in consequentibus, quis non uideat quanta eos replet dementia laceres? "Docti" inquis "crimina serere, obtrectationum uenena componere, integrum ecclesiae
425 corpus odisse, seditiones [in]struere, inuidiam concitare, et, pro oboedientia, quae in coenobiis principatum regularis obtinet disciplinae, obstinationem pertinacis amare superbiae" — cum haec omnia nonnisi de illis uero et certo asseuerentur iudicio, qui, tenebris nefandi erroris caecati, catholicae ueritati resistunt. (xxxiii.) Quapropter te potius criminatorem et obtrectatorem, seditiosum quoque et inuidum atque amatorem pertinacis superbiae et inoboedientem, non humanus error, sed ipsa ueritas prodit, cuius te inimicum esse non dubium est, sicut superius saepe probauimus — leuius etenim
435 est cuiuslibet hominis, quam dei esse criminatorem. An non est aduersus deum crimina serere, et obtrectationum uenena componere : de eo, quae falsa sunt, praedicare, aduersariosque eius defendere? quis autem tam stultus et hebes sit, quo non eum inoboedientem, superbum et pertinacem iudicet :
440 quem uidet in proprio errore obstinate persistere, et catholicis nolle dogmatibus cedere? aut quis non eum potius certo et uero iudicio seditiones struere, et inuidia[m] concitare arguat : quem perspicit aduersus catholicos iniqua dilatare mendacia? quomodo autem non integrum ecclesiae corpus
445 odisse illi potius iudicandi sunt : qui perfidiae suae uenena in eius membra conantur diffundere, eaque a propria et salutifera professione auertere? — quod te et omnes qui tibi consentiunt, implere uelle non dubium est, qui, callida tergiuersatione, Christum filium dei unum non esse ex trinitate, praedicare contenditis. Monachi autem, quos inique laceras, in tantum ab hoc crimine alieni sunt, ut numquam per dei gratiam catholica communione discesserint, licet ad tempus, ob nonnulla scandala in Orientis partibus orta, Occidentalibus ecclesiis communicauerint.

424 obtrectationum L 428 instruere L. Schwartz, struere Migne^o (cf. Hormisd., et infra, lin. 442) 427 obtinet] tenet Migne^o 427 obstinationum L 428 omnia] om. Migne^o certo] add. omnium Migne^o 433 ipse L cuius] eius Migne^o 434 probabimus L 438 quo] qui Migne^o 442 inuidia L 440 dei] om. Migne^o 451/452 gratiam] add. a Migne^o 452 ob] om. Migne^o 453 scandala] secunda Migne^o.

423/428 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., I, 8 [supra, p. 118, 50/54] (cf. ACO IV, III-1, p. 261, [m]).

- 455 (9.) Adhuc sane non confunderis, sed impudentissima fronte
sequeris, et dicis : "Non illos potuimus monitis, non mansue-
tudine, non auctoritate comprimere". (xxxiv.) Sed a quo
errore, a qua insolentia, uestris monitis uestraque mansuetu-
dine uel auctoritate, minime eos comprimere potueritis, nul-
460 latenus exprimis ; quod ideo callide praetermittis, ne, hoc
faciens, temetipsum profanum et impium detegas. Et, o in-
uicta ueritas, quae aemulorum obtrectiones in famulorum
tuorum conuertis gloriam : numquam etenim, reor, quamuis
laudandi fideles cupidus, ad eorum praeconia constantius haec
465 dicere potuisses, quae nunc quasi in uituperationem monacho-
rum, contra quos agere uideris, conscripsisse te credis. Nam
quomodo non in eorum laudem et ad tuam confusionem haec
scripsisse ueraciter intellegendus es : qui non monitis, non
mansuetudine, non auctoritate eos ad tuam prauitatem po-
470 tuisse detorqueri, propriis attestaris assertionibus ?

Nunc iam sequentia consideranda sunt, ubi peruerso ordine
ea, quae Romae contra ipsis acta sunt monachis, digerens,
cuncta mentitus es. "In publicum" inquis "usque prodire

- conuentum, [et] ad concussionem quietis circa regum etiam
475 statuas inclamantes, et, nisi fidelis populi constantia resti-
tisset, per diabolicae semina nefanda zizaniae apud eos
dissipationem et discordiam commouissent, per quos adiu-
torio dei de regionibus eorum est pulsa dissensio". (xxxv.)

- O mira furiosorum caecitas, et a ueritate alienatarum mentium
480 criminosa fallacia ! — neque enim fas est, tam aperte posse
mentiri Romanum episcopum. Bene certum est omnibus
Romae degentibus, quod ipsi monachi de his, quae circa se acta
sunt, tam memorato episcopo quam etiam senatoribus necnon
uniuersae ecclesiae, scriptis contestati sunt. Humana namque
485 tentatione praeuentus, idem Romanus episcopus, utpote
mortalitatis adhuc sarcina praegrauatus, postquam comperit
reuerti Dioscorum, uolens ei praestare hoc beneficium, ne in
publico ab eisdem monachis argueretur haereticus, missis

(9.) 456 potuimus illos ~ *Migne*^o 459 minine L potueris *Migne*^o 460
nec L 462 obtrectiones L 473 ipsis ... monachis] *ita* L, ipsos ... mona-
chos *Migne*^o *Schwartz* digerens] dirigens *Migne*^o 474 et] L *Migne*^o, *seclus.*
Schwartz (*iuxta* *Hormisd.*) concussionem] confusionem L (*cf. infra, lin. 507*)
476 eos] illos *Hormisd.* 477 dissipationem] dissensionem *Migne*^o, dispensacionem
Hormisd.^o 478 regione *Migne*^o 481 Rom. *Migne*^o 488 quem L
484 contestata *Migne*^o 485 Rom. *Migne*^o

(9.) 456/457 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., I, 9 [supra, p. 118, 54/55]
(*cf. ACO IV, III-1, p. 261, [n].*) 473/478 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist.,
I, 9 [supra, p. 118, 55/60] (*cf. ACO IV, III-1, p. 261, [o].*) 483/484. 401/402 *cf.*
MAXENT., Lib. fid., tit. [supra, p. 5].

defensoribus cum ingenti uiolentia eos ab urbe Roma subito
 490 exire compulit, quamquam saepius, publice et priuatim :
 < tam > in conuentu ecclesiastico quam etiam omnium senatorum,
 eis, ueniente Dioscoro, audientiam dare esset pollicitus.
 Qui, cum ab istis defensoribus egredi urgerentur, compulsi
 sunt, in locis publicis, populo contestari, ne, post suum disces-
 495 sum clam eos recessisse, fautores Dioscori apud ecclesiam
 diffamarent ; unde factum est, ut saltem eis parua dilatio
 praestaretur, quamdiu se exinde egredi praepararent : sub
 quo tempore, scriptis omnia, quae in se gesta sunt, facultas
 data est contestandi — quod tamen numquam facere potuis-
 500 sent, nisi hoc eis Romanus populus praestitisset, qui, licet pro
 eis aperte minime proclamaret, ipsa tamen sua tacita mur-
 muratione, defensores, qui eos exinde egredi compellebant,
 deterrens, fecit, ut eorum uiolenta expulsio uniuersae ecclesiae
 innotesceret. (xxxvi.) Non ergo — ut iste mentitur — popu-
 505 lus, sed defensores ecclesiae, eos exinde egredi compulerunt.
 Neque enim sponte sua in publico prodierunt — ut merito, ad
 concussionem quietis siue ad dissipationem et discordiam
 commouendam hoc eos fecisse, quilibet recte diiudicaret —,
 sed uiolenter ad hoc sunt uenire compulsi. Nam ita haec se
 510 habere etiam ex ipsius istius uerbis facile edocemur, quibus
 eos circa regum statuas asserit inclamasse, quod nullus, nisi
 qui uiolentissime molestatur, facere compellitur : quamuis
 non quasi regiae potestatis auxilium flagitantes — sicut haereti-
 ci iactitant — saepe dicti monachi circa regum statuas
 515 inclamauerint, sed, postquam a loco, quod ad manendum
 acceperant, pro mandato eiusdem Romani episcopi fuerant
 expulsi, in publico consistentes, ubi casu regum imagines
 fuerant, cum petitioni suae audientia deneg<ar>etur, populo
 contestati sunt. Cur ergo eis fidelis populi constantia — ut
 520 iste dicit — resisteret, quos uidebat pro sibi ingesta uiolentia
 progressos ad publicum ? Sed neque eis aliqua fuit in publico
 disceptatio, ut merito exasperatus populus eos a suis expelleret
 regionibus. (xxxvii.) Verum, si diligentius haec istius uerba
 consideres, inuenies eum etiam, Romanum populum, quem
 525 fidelem asserit, non solum uiolentum, uerum etiam haereticum
 accusare. Nam si de illa sententia, quam uniuersa dei tenet
 et defendit ecclesia, monachis in publico disputantibus — hoc
 est : quia Christus filius dei unus esse creditur ex sancta et

491 tam (Cochl.)] om. L 493 istis] Schwartz, ipsis L, ipsis Migne^o 494
 populo] restitui (cf. supra, lin. 357.483/484, et infra, lin. 518/519), populum L
 Migne^o Schwartz 501 aperte] om. Migne^o 515 quod ad manendum] quemad-
 modum Migne^o 518 cum] rest. Schwartz, cui L, quod Migne^o denegetur L
 519 fideles L constantia ut (Cochl.)] contestati aut L 520 pro (Cochl.)] per
 L 523 solum] add. ut Migne^o etiam] add. ut Migne^o 528 quia] qua Migne^o

- ineffabili trinitate —, Romanus populus restitit : iam non
 530 tantum iste, qui, erroris sui tenebris excaecatus, diabolicae
 semina nefanda zizaniae, hanc sanctam sententiam, asserit,
 uerum etiam omnis antedictus populus haereticus (quod
 absit) esse conuincitur ; si autem usque ad aemuli sui prae-
 sentiam eisdem monachis ibidem remorari uolentibus, quo,
 535 ipso praesente, causa eorum aequae ordin<ar>e<tur>, populus
 restitit : stultus et iniquus idem populus, qui audientiam iure
 petentibus denegauit, eosque a suis uiolenter reppulit regioni-
 bus. Huc attendant et confundantur hi, qui exinde eos fu<g>is-
 se iactitant.
- 540 Nunc, quae sint sequentia, uideamus : “Sero” inquit “pro-
 bauimus prophetica apostolum uoce dixisse : *In nouissimis
 diebus instare tempora periculosa, et fore homines sui tan-
 tum amatores, habentes formam pietatis, uirtutem eius
 abnegantes ; itaque esse uitandos*”. (xxxviii.) Si formam
 545 pietatis, [uirtutem eius abnegantes,] non uirtutem iudicantur
 habere, qui fideliter catholicis dogmatibus acquiescunt : quan-
 to magis nec ipsam formam pietatis habere, sed euidenter
 impii iudicandi sunt, qui Christum filium dei unum esse negant
 ex sancta et terribili trinitate ! Vnde non illi, sed isti potius
 550 sui amatores et uitandi — iuxta apostolum — uerissime
 edocentur, qui, propriis decepti opinionibus, resistunt apertis-
 simae ueritati. Quod autem, sero se probasse, fatetur, hoc
 apostolum prophetica uoce dixisse, non est mirum, si hactenus
 surdis auribus eundem audierit apostolum hoc cotidie in
 555 ecclesia proclamantem, qui ne nunc quidem uim apostolicae
 sententiae intellexisse conuincitur ; ecclesia autem dei, his
 olim monitis praemunita, sciens numquam haereticos posse
 quiescere, uigilanter occurrens, eorum falsas destruit asser-
 tiones.

(9.) 541/542 II Tim. 3, 1. 542/543 II Tim. 3, *2. 543/544 II Tim. 3, *5.
 550 iuxta apostolum] II Tim. 3, 5.

530 restitit] Schwartz, resistit L Migne^a 534 eosdem monachos L remorare
 L 535 aequae ordinaretur] restitui, aequo ordine L, aequo ordine <terminare-
 tur> Migne^a Schwartz (cum Cocbl.) 536 iniquus] add. erat Migne^a 538/539
 fugisse (Cocbl.)] fuisse L Migne^a 542 fori L 543 uirtutem] add. autem Migne^a
 Hormisd. (cum Vulg.) 544 itaque] et ita Migne^a uitandus L 545 uirtutem
 ... abnegantes] om. Migne^a, seclus. Schwartz (cum Cocbl.) 555 clamantem Migne^a.

540/544 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., I, 9 [supra, p. 118, 60/64] (cf. ACO
 IV, III-1, p. 261, [p]).

560 (10.) Post haec tandem satiat, nec habens, credo, quod
 aduersus eosdem monachos sua sibi fallacia suggerat, adiun-
 git et dicit : "Haec ideo dilectioni uestrae indicanda sub
 occasione credi<di>mus, ne, si illuc fuerint forte delati,
 ignorantes quemadmodum se <in> Romana urbe tractaue-
 rint, sub aliqua uerborum simulatione aliquos possint
 565 decipere". (xxxix.) Qualiter ipsi monachi se <in> Romana
 urbe tractauerint, qui uere scire desiderat : ex eorum contesta-
 tionibus, quas in eadem urbe locis publicis defixerunt, magis
 agnoscet quam ex istius scriptis, qui non eorum tantum, sed
 570 et totius ecclesiae inimicus agnoscitur. Nam et ipsius Romanae
 ecclesiae, cuius se quasi defensorem simulat, in tantum ad-
 uersarius denotatur, ut, si memorati monachi, quos quasi
 eiusdem ecclesiae contrarios aestimat, inique aduersus eam
 in his partibus aliqua fingere uoluissent, numquam, credo, ita
 575 eiusdem ecclesiae fidem derogare praeualuissent, quemadmo-
 dum iste, qui, ex persona ipsius ecclesiae, ideo inique eos ob-
 trectat et lacerat, quia, iuxta diuinorum eloquiorum et sanc-
 torum patrum traditionem, <unum ex trinitate> Christum
 filium dei, quem in duabus naturis essentialiter siue iuxta
 580 compositionem unitis et inconfusis docet fides catholica,
 confitentur. Et illis quidem huius falsitas non solum auferet
 nihil, uerum etiam multam spem beatitudinis conferet, do-
 mino dicente : *Beati estis cum uos exprobrauerint homines, et*

(10.) 563/565 Matth. 5, *11 ; cf. Luc. 6, 22.

(10.) 580 *fides catholica*] CONC. CHALCED., Actio v, Definitio fidei, 34 [ACO II, 1-2, p. (325) 129, 30/31]; Versio antiqua, 34 [ACO II, III-2, p. (396) 137, 30/31](cf. supra, p. 10, 115/117).

(10.) 562 et dicit] dicens *Migne*^a 563 credimus *L. Migne*^a 564 in] *om. L. Hormisd.*^{ad}. (cf. infra, lin. 566) 564/565 tractauerint] gesserint *Migne*^a 565 sub] *om. Migne*^a 565/566 aliquos possint decipere] decipere<nt> *Hormisd.* 566/567 qualiter ... tractauerint] *om. Migne*^a 566 in] *om. L.* (cf. supra, lin. 564) 569 non] *add. est Migne*^a 573 eidem *Migne*^a 577/578 iuxta diuinorum eloqui-
 orum ... traditionem <unum ex trinitate>] *restitui* (cf. supra, lin. 400/401.416),
 iuxta diuinis eloquiis ... traditionibus *L.*, iuxta diuinis eloquiis ... traditionibus <ap-
 probata> *rest. Schwartz*, iuxta diuina eloquia ... traditiones *Migne*^a 580 unitis]
rest. Schwartz, unitionis *L. Migne*^a inconfusionis *Migne*^a 582 confert
Migne^a.

(10.) 562/566 MAXENT., Adu. epist., Hormisd., Epist., I, 10 [supra, p. 118, 65/
 68](cf. ACO IV, III-1, p. , 261[q]).

persecuti fuerint, et dixerint omne uerbum malum aduersus uos
 585 *mentientes propter me*; sibi autem perpetuam sine dubio con-
 tulit mortem, quia: *Falsus testis non erit impunitus.*

II. (11.) (XL.) His ita finitis, multa et non necessaria "de
 libris Fausti cuiusdam Galli episcopi" in consequentibus
 loquitur; nec ad id, quod quaeritur, respondens, sed alia
 590 nescio quae ad rem non pertinentia, inani et prolixo sermone
 digerit.

(12. 13. 14.) Nam, cum de ipsis libris non utrum legendi
 sint, sed utrum sint catholici, uersatur quaestio, iste non de
 ipsis quid sentiendum sit, sed eos, quamuis non in auctoritate
 595 habendos, tamen legendos esse decernit.

(15.) Verumtamen, quia "eos libros, quos beatissimus Au-
 gustinus episcopus ad Hilarium scripsit et Prosperum", in
 fine huius epistolae "Romanam" testatur "suscipere eccle-
 siam", et "quid, de gratia dei et libero humano arbitrio,
 600 eadem teneat et seruet ecclesia, ex ipsis libris abunde posse
 sciri" asserit: omittentes ea, quae superflue et prolixè in
 ista digesta probantur epistula, conueniens credidi aliqua,
 tam de Fausti quam de antedictis libris eiusdem sanctissimi
 uiri Augustini, certa capitula decerpere, et huic nostro opus-

586 Prou. 19, *5.

II. (11.) 587 His ... finitis] *om. Migne²²⁰. 588 episcopi] antistitis Hormisd.*

(11.-14.) 590/595 nec ... decernit] *om. Migne²²⁰.*

(12. 13. 14.) 593 uersatur] *scripsi, uertatur L. Migne² Schwartz.*

(15.) 596 beatus Migne², b. Migne²²⁰, beati Hormisd. 596 finem L. 596
 gratia ... arbitrio] arbitrio tamen libero et gratia dei Hormisd. 596 teneat]
 sequatur Hormisd. et seruet] *iterat. L. ecclesiae L. ex] et Hormisd.²²⁰.*
 ipsis] *uariis Hormisd. abunde] iterat. L. 601 sciri] cognosci Hormisd.*
 602 ista] *ipsa Migne² 602/604 sanctissimi uiri] sancti Migne² Migne²²⁰.*

II. (11.) 587/588 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., II, 11 [supra, p. 119,
 69/70].

(12. 13. 14.) 592/595 cf. MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., II, 11-14 [supra,
 p. 119, 69/104].

(15.) 596/598 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., II, 15 [supra, p. 120, 106/
 107]. 599/601 MAXENT., Adu. epist. Hormisd., Epist., II, 15 [supra, p. 120, 105/
 108].

605 culo inserere, ut, cum, in breui collo<ca>ta ab inuicem, contraria sibi reperta fuerint, euidenter clareat libros Fausti esse haereticos, sicque confundantur omnes, qui eos hactenus defendunt catholicos.

(XLI.) Quorum princeps et auctor est Possessor Africanus
610 episcopus, si tamen in hac parte non huius reputat sententiam, cuius, ut *Christus filius dei uiui*, qui pro humana salute carne est crucifixus, unus negetur ex trinitate, magnam praedicat auctoritatem.

(CAPITVLA EX LIBRIS FAVSTI
ET S. AVGVSTINI DECERPTA)

(XLII.) Sed antequam ipsa a nobis inserantur capitula, quid
615 beatissimus Augustinus in ipsis libris defendat et statuatur, quid e contra Faustus in suis conetur astruere, breuiter lectorum praestruere necessarium credidi, quo facile eorum intentiones discernere ualeat.

Igitur idem beatissimus Augustinus ita <liberum> huma-
620 num arbitrium docet, ut illuminatio, uirtus et salus illi a Christo et per Christum et cum Christo sit : Faustus uero ita liberum Christianum arbitrium docere conatur, ut illuminatio eius, uirtus et salus non a Christo, sed natura sit — et, ut planum fiat quod dicimus : ille nos Christianos, fideles atque
625 oboedientes deo salubriter gratia Christi, quam nobis incarnationis suae donauit praesentia, esse definit ; iste, iuxta profana commenta Pelagii, naturaliter esse decernit. Refutans namque callide eiusdem Pelagii sensum, et quasi exprobrans quod omnino Christi negauerit gratiam, necnon et illos, qui,
630 nullis praecedentibus meritis — iuxta apostolum — gratiam

(15.) 611 Matth. 16, 16 ; Ioh. 11, 27.

(CAPITVLA)

(XLII.) 620/621 nullis ... dari] cf. Rom. 11, 6.

605 collocata] rest. Schwartz, collota L, collata Migne^o Migne^{azo}. (cum Cochl.)
ab] ad Migne^o Migne^{azc}. 610/613 si ... auctoritatem] om. Migne^{azc}. 611
salute] add in Migne^o.

(CAPITVLA)

(XLII.-LX.) 614/647 Sed ... illi] om. Migne^{azc}.

(XLII.) 615 beatus Migne^o in] om. Migne^o ipsis] ipsius Schwartz 617
praestruere] scripsi, perstruere L, praemonere Migne^o, instruere Schwartz 619
beatissimus] sanctus Migne^o liberum (Cochl.)] om. L, post arbitrium (lin. 620) tr.
Migne^o 622 conatus Migne^o 623 eius] om. Migne^o 625 gratiam L, per
gratiam Migne^o nobis] add. per Migne^o 626 praesentiam L Migne^o 627
discernit Migne^o

dei hominibus dari, fatentur : ipse, quasi sapientissimus, et secundum meritum fidei et laboris dari, nititur edocere, ut iam sic dei gratia non sit gratia. Nam, cum nemo oboediat siue laboret nisi uolens, nemo uelit, nisi scierit quid ei conueniat, laborare : iste, post scientiam et uoluntatem seu oboedientiam, humano labori adiungit gratiae adiutorium, ut uidelicet gratia et labor humanus, cuius possibilitatem non per eandem gratiam, sed naturaliter inesse omnibus asserit, pariter sociati reliqua perficiant opera. Et hoc quidem se pollicetur defendere, postea autem, immemor sui promissi, totam plenius gratiam euacuare conuincitur.

(CAPITVLA)

(XLIII.) Denique in praefatione sua, inter cetera, ita loquitur : *Studium inquit asserendae gratiae competenter et salubriter suscipit, qui oboedientiam famuli laboris adiungit.* (FAVST.)

645 (XLIV.) Et iterum, in capitulo primo libri primi : *Si ergo partibus inquit proprietates suas reddas, et Christum deum et hominem credas et asseras, perinde est ac si gratia(m) cum labore coniungas, et ab adiutorio dei conatum hominis non repellas.*

650 (XLV.) Cui assertioni, in primo eorum libro, quos supra memorauimus, ita contradicit beatissimus Augustinus, ut credas eum iam tunc non nisi contra scripta Fausti respondere. Denique, (AVG.)

633 Rom. 11, *6.

(XLIII.) 643/644 FAVST., De grat., Prol. [CSEL 21, p. 3, 18/19] (cf. ACO IV, III-1, p. 233, [a]).

(XLIV.) 645/646 FAVST., De grat., I, 1 [CSEL 21, p. 8, 16/19] (cf. ACO IV, III-1, p. 233, [c]).

651 sapientissimus et] *add.* prudentissimus nouus nouae prauitatis apostolus gratiam dei *Migne*^o (*cum Cocbl.*)] *potius* doctissimus magister arguens dei gratiam addendum *coni. Schwartz* 634 quid] quod *Migne*^o 639/640 se pollicetur (*Cocbl.*)] repollicetur *L.*

(XLIII.) 643 asserendae] *effe*rendae *L.* 644 labori *Migne*^o.

(XLIV.) 645 capite 1 *Migne*^o primi libri ~ *Migne*^o 646 et?] simul atque *Faust.* 647 gratia *L.*

(XLV.) 650/651 memorauit *Migne*^o 651 beatissimus] *om.* *Migne*^o 652 iam] *om.* *Migne*^o

(XLV.) 650 *supra*] lin. 596/597.

post aliquanta quae s<cr>ibi<t> de initio fidei, quod nobis
 655 brans hunc sensum, infert et dicit : *Nolens ergo <h>is tam
 claris testimoniis repugnare, et tamen uolens a seipso sibi esse
 quod credit, [et] quasi componit homo cum deo, ut partem sibi
 fidei uindictet, atque illi partem relinquat, et, quod est elatius,
 primam sibi, sequentem dat illi, et in eo, quod esse dicat ambo-*
 660 *rum, primum se facit, posteriorem deum.*

(XLVI.) "Sed Faustus" inquiunt hi, qui eum catholicum (FAVST.)
 conantur defendere, "primas partes non homini, sed gratiae
 dei tribuit". Quamuis hoc nec me lateat ; nam in sexto eius-
 dem libri capitulo, cum apostoli sententiam dissereret, ita
 665 loquitur : "*Gratia dei*" inquit "*sum id quod sum*". *Primas
 partes soli gratiae pie subiectus ascribit, media quaeque labori
 magister oboedientiae deputat, utrumque in consummatione
 moderatus gratiam laboremque coniunxit. Non dicit 'ego sine
 gratia', aut 'gratia sine me', 'sed : Gratia dei mecum'*". Sed
 670 gratiam, cui hoc loco primas partes Faustus tribuit, non eam,
 quae per spiritum sanctum fit, ut uerbo dei forinsecus intonan-
 ti assensum praebeamus et oboedientes efficiamur, sed prae-
 dicationem diuinorum asserit eloquiorum, ut uidelicet gra-
 tia<e> sit, quod nobis diuina eloquia praedicantur, nostrum
 675 autem sit, ut eidem praedicationi consentiamus.

(XLVI.) 665 I Cor. 15, 10. 666 I Cor. 15, 10.

(XLV.) 653/654 cf. Avg., De praed. sanct. (ad Prosp. et Hil., I), II, 3-4 [PL 44, col. 961^(D)-962^(B)]. 655/660 Avg., De praed. sanct. (ad Prosp. et Hil., I), II, 6 [PL 44, col. 963^(D)-964^(A)] (cf. ACO IV, III-1, p. 135, [10 c]).

(XLVI.) 665/666 FAVST., De grat., I, [vi] v (iuxta Engelbrecht, o.c., p. 21) [CSEL 21, p. 20, 3/8] (cf. ACO IV, III-1, p. 233, [d]).

653 scribit] rest. Schwartz, sibi L, ibi Migne^a 655 his tam] istam L, tam
 Migne^a 656 sibi] scribi L 657 et] om. Aug. Migne^a, seclus. Schwartz 657/
 658 fidei sibi ~ Aug. 659 sibi] tollit ipse Aug. add. .. excl. cod. Struiph. esse
 dicat] dicit esse Aug. 660 primum] priorem Aug. se facit] refacit L.

(XLVI.) 661 catholicam L 663 tribuet L Quamuis ... lateat] om. Migne^a
 (sexto) cf. Engelbrecht, 'Studien über die Schriften des Bischofes von Reii, Faustus.
 Ein Beitrag zur spätlateinischen Literaturgeschichte' [Wien, 1889], p. 21) 664
 capite Migne^a 665 loquitur] ait Migne^a inquit dei ~ Faust. id quod
 sum] om. Faust. 666 subiectos L adscripsit Faust. quoque L labo-
 ris L Migne^a 667 magister] magisterio et Migne^a deputauit Faust. 668
 coniungit Migne^a dixit Faust. 669 aut] uel Faust. 670 Faustus primas par-
 tes ~ Migne^a tribuet L 671 uerbum L Migne^a 672/674 gratia L.

(XLVII.) Denique, in capitulo octauo decimo eiusdem libri primi, disserens dominicam sententiam qua ait : *Nemo uenit ad me, nisi pater attraxerit eum*, ita, inter cetera, loquitur : *Clamat inquit uoluntas, quia sola per se eleuari nescit infirmi-*
 680 *tas. Ita dominus inuitat uolentem, attrahit desiderantem, erigit adnitentem. Quid est autem attrahere, nisi praedicare, nisi scripturarum consolationibus excitare, increpationibus deterrere, desideranda proponere, intentare metuenda, iudicium comminari, praemium polliceri ?*

685 (XLVIII.) Quod si sola praedicatio — sicut iste uult — gratia (AVG.) dei credenda est, quae per Iesum Christum facta est : ergo iam non saluator, sed praedicator tantummodo idem deus et dominus noster Iesus Christus (quod absit) credendus est. Sed hunc nefarium eius sensum ita exprobat et refutat bea-
 690 tissimus Augustinus ; denique mox, post illam sententiam, cuius superius fecimus mentionem, sequitur et dicit : *Non sic pius atque humilis doctor ille sapiebat (Cyprianum beatissimum loquor), qui dicit : "In nullo gloriandum, quando nostrum nihil sit". Quod ut ostenderet, adhibuit apostolum testem dicentem :*
 695 *"Quid autem habes quod non accepisti ? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis ?". Quo praecipue testimonio etiam ipse conuictus sum, cum similiter errarem, putans fidem, qua in*

(XLVII.) 677/678 Ioh. 6, *44.

(XLVIII.) 685/686 I Cor. 4, 7.

(XLVII.) 677/678 FAVST., De grat., I, [xviii] xvi (iuxta Engelbrecht, o.c., p. 22) [CSEL 21, p. 52, 1/2]. 679/684 FAVST., De grat., I, [xviii] xvi [CSEL 21, p. 52, 9/14] (cf. ACO IV, III-1, p. 233, [h]).

(XLVIII.) 681/700 AVG., De praed. sanct. (ad Prosp. et Hil., I), III, 7 [PL 44, col. 964^{(A)-(B)}] (cf. ACO IV, III-1, p. 136, [10 d]). 686/684 CYPR., Ad Quirin., III, 4 [CC 3, p. 92, 1] (cf. ACO IV, III-1, p. 158). 685/686 CYPR., Ad Quirin., III, 4 [CC 3, p. 92, 4/5].

(XLVII.) 676 capite *Migne*^a octauo decimo] uigesimo octauo *Migne*^a (cf. Engelbrecht, o.c., p. 22) 680 inuitat uolentem] *om. Migne*^a 683 scripturam *Migne*^a.

(XLVIII.) 687 et (Cochl.)] est L 689/690 beatus *Migne*^a 696 Augustinus] *dein supplendum ex.gr. ut ei ipsi respondere credendus sit con. Schwartz* 693 dixit *Aug.* 695 autem¹] enim *Cypr.* autem²] *add. et Aug. accepisti¹* acceperis *Cypr.*^a. 696 praecipuo L *Migne*^a

(XLVIII.) 691 *superius*] lin. 655/660.

deum credimus, non esse donum dei, sed a nobis esse in nobis, et per illam nos impetrare dei dona, quibus temperanter et iuste et
 700 pie uiuamus in hoc saeculo. Neque enim fidem putabam dei gratia praeueniri, ut per illam nobis daretur quod utiliter posceremus, nisi quia credere non possemus, si non praecederet praecontium ueritatis; ut autem praedicato nobis euangelio consentiremus, nostrum esse proprium et nobis ex nobis esse arbitrabar.
 705 Quem meum errorem nonnulla opuscula mea indicant, ante episcopatum meum scripta. Iste errorem dicit, fidem non dei donum credere sed a nobis esse in nobis.

(XLIX.) Faustus autem, non dei donum sed a nobis in nobis (FAVST.) esse, affirmare conatur. In capitulo namque septimo libri
 710 primi, exponens illud apostoli: Gratia salui facti estis per fidem, et hoc non ex uobis: dei donum est, post aliquanta sequitur: Tempus inquit gratiae, quo redempti sumus, merita hominum non exspectauit, opera <penitus> non quaesiuit, sola fidei nostra(e) deuotione contentus fuit.
 715 (L.) Econtra beatissimus Augustinus, inter initia antedicti (AVG.) primi libri sui: Sed nunc inquit istis respondendum esse uideo, qui diuina testimonia, quae de hac re adhibuimus, ad hoc dicunt ualere, ut nouerimus ex nobis quidem nos habere ipsam fidem, sed incrementum eius ex deo — tamquam fides non ab ipso
 720 donetur, sed ab ipso tantum augeatur in nobis, eo merito, quo coepit a nobis. Non ergo receditur ab ea sententia, quam Pelagius ipse, in episcopali iudicio Palaestino, sicut [in] eadem gesta

(XLIX.) 710/711 Eph. 2, *8.

(XLIX.) 710/711 FAVST., De grat., I, [vii] vi (iuxta Engelbrecht, o.c., p. 21 [CSEL 21, p. 21, 4/5]. 712/714 FAVST., De grat., I, [vii] vi [CSEL 21, p. 21, 11/13] (cf. ACO IV, III-1, p. 233, [c]) (= infra, lin. 738/741).

(L.) 716/737 AVG., De praed. sanct. (ad Prosp. et Hil., I), II, 3-4 [PL 44, col. 961^(D)-962^(B)] (cf. ACO IV, III-1, p. 135, [10 a]).

600 impetrari Aug. 701/702 posceremus utiliter ~ Aug. 708 mea] add. satis Aug. 706 meum] add. indicant L (s lin. 705 iterat.).

(XLIX.) 700 capite Migne^o septimo] vii L Schwartz (cf. Engelbrecht, o.c., p. 21) 711 uobis] add. sed Migne^o Schwartz dei] add. enim Faust. (cum Vulg.) 712/713 merita hominum] restitui (cum Faust.; cf. infra, lin. 739), meritum hominis L Migne^o Schwartz 713 penitus] suppl. Schwartz (cum Faust.; cf. infra, lin. 740), om. L Migne^o sola] add. deus Faust. 714 nostra L.

(L.) 715 E-] Et Migne^o beatissimus] sanctus Migne^o 716 istis] eis Aug. 718 nos] non L 720 donetur] add. nobis Aug. tantum] restitui (cum Aug. add. Lou. [ex uoluntate]), tamen L Schwartz Aug. add. quo] quoniam Aug. add. 723 in (recluri) eadem] in eadem L, eadem Aug. Migne^o, in eodem Schwartz

testa(n)tur, damnare compulsus est : "gratia(m) dei secundum
merita nostra dari", si non pertineat ad gratiam dei quod credere
725 coepimus, sed illud potius quod propter hoc nobis additur, ut
plenius perfectiusque credamus ; ac per hoc, initiu(m) fidei nos-
trae priores damus deo, ut retribuat nobis supplementum eius,
et si quid aliud fideliter prospicimus. Sed contra haec cur non
potius audimus : "Quis prior dedit ei, et retribuetur illi ? Quo-
730 niam ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia". Et ipsum
igitur initium fidei nostrae : ex quo, nisi ex ipso (est ? Neque
enim, hoc excepto, ex ipso sunt cetera, sed : "Ex ipso) et per
ipsum et in ipso sunt omnia". Quis autem dicat eum, qui iam
coepit credere, ab illo, in quem credidit, nihil mereri ? Vnde fit,
735 ut iam merenti cetera dicantur addi retributione diuina, ac per
hoc "gratia(m) dei secundum merita nostra dari" — quod
obiectum sibi, Pelagius ne damnaretur, ipse damnauit.

(LI.) Sed Faustus, qui superius dixerat : *Tempus gratiae*, (FAVST.)
quo redempti sumus, merita hominum non exspectauit, opera
740 penitus non quaesiuit, [sed] sola fidei nostrae deuotione contentus
fuit, mox, in eodem capitulo, post paululum sequitur, suamque
ipse sententiam destruens : sicut fidem, ita etiam opera, dicit,
ad hominem pertinere : Sicut enim inquit ad deum largitio
(re)munerandi, ita ad hominem deuotio respicit inquirendi.

(L.) 729/730 Rom. 11, *35-36.

723/724 AVG., De gest. Pelag., xiv, 30 [CSEL 42, p. 84, 5]. 726 AVG., De gest.
Pelag., xiv, 30 [CSEL 42, p. 84, 5].

(LI.) 728/741 FAVST., De grat., I, [vii] vi [CSEL 21, p. 21, 11/13] (cf. ACO IV,
III-1, p. 233, [e]) (= supra, lin. 712/714). 743/747 FAVST., De grat., I, [vii] vi
[CSEL 21, p. 21, 25/29] (cf. ACO IV, III-1, p. 233, [f]).

723 testatur L gratia L Migne^a 724 nostra] add. posset Migne^a pertinet
Aug. dei gratiam ~ Aug. 726 initium] restitui (cum Aug.), initia L Migne^a
Schwartz 727 nobis] add. et Aug. 728 prospicimus] poscimus Aug. 729
quor L Schwartz 730 per ipsum] ex pso corr. L 731/732 est ... ipso] suppl.
Schwartz (cum Aug.), om. L Migne^a (ob homoeotel.) 734 nil Migne^a 735 meren-
ti] credenti Migne^a 735/736 ac per hoc] hac per deo L 736 gratia L.

(LI.) 728 gratiae] iterat. L 730 merito L (cf. supra, lin. 712) 740 sed] exclusi
(iuxta Faust. ; cf. supra, lin. 713) sola] add. deus Faust. 741 capite Migne^a
744 remunerandi] rest. Schwartz (cum Faust.), munerandi L Migne^a

(LI.) 728 superius] lin. 712/714.

745 *Sed dicis, fidem ipsam non omnibus posse competere. Non mirum si homini, ad quem denegas opera pertinere, etiam fidem studeas derogare.*

(LII.) Rursus, in capitulo eiusdem libri quinto decimo, agens contra eos, qui non generale, sed speciale asserunt donum esse
750 credulitatis, ita inter cetera loquitur : *Sed dicis inquit quia non omnibus detur, sed donum sit personale credulitas, et illis tantum credere suppetat, quibus deus specialiter donauit, ut crederent. Non ita est. Nam, dum eam dominus etiam ab incredulis exigit, omnibus eam insertam esse demonstrat. Cui*
755 *autem etiam ipsa naturae lege non suppetat credere, quando "et daemones credunt et contremiscunt" ?*

(LIII.) Hic iam non Augustino tantum, uerum etiam apostolo (AVG.) omnino Faustus contrarius approbatur. Nam, cum idem apostolus dicat : *Non enim omnium est fides*, iste omnibus eam
760 naturaliter dicit esse insertam ; cui si acquiescatur, non solum haeretici et gentiles, uerum etiam daemones fideles esse credendi sunt, quia, in quo est fides, infidelis dici nullo pacto potest. Sed longe aliter beatissimus Augustinus, ad Hilarium scribens et Prosperum, docet ; qui non tantum ut fideliter
765 operemur, uerum etiam ipsam fidem a deo nobis donari, sicut superius edocuimus, in eodem libro penitus protestatur, ita dicens : *Cauendum est, fratres dilecti a deo, ne homo se extollat aduersus deum, cum se dicit facere quod promisit deus. Nonne fides gentium promissa est Abrahae, et ille, "dans gloriam deo,*
770 *plenissime credidit quoniam quae promisit, potens est et facere" ? Ipse igitur fidem gentium facit, qui potens est facere quod promisit. Porro, si deus operatur fidem nostram, miro modo agens*

(LII.) 755/756 Iac. 2, 19.

(LIII.) 750 II Thess. 3, 2. 760/770 Rom. 4, *20-21.

(LII.) 750/756 FAVST., De grat., I, [xv] xiv (iuxta Engelbrecht, o.c., p. 22), fragm. I [CSEL 21, p. 97, 3/10 (ex Maxentio)] (cf. ACO IV, III-1, p. 233, [g]).

(LIII.) 767/768 AVG., De praed. sanct. (ad Prosp. et Hil., I), II, 6 [PL 44, col. 963^(C-D)] (cf. ACO IV, III-1, p. 135, [10 b]).

745 dicis L. Mign^a Schwartz.

(LII.) 748 capite Mign^a quinto decimo] xv Mign^a (cf. Engelbrecht, o.c., p. 22)
749 generalem sed specialem arserunt L. 753 Nam dum] Nondum Mign^a
756 contremescunt L. Schwartz.

(LIII.) 757 augustinum L. 763 beatissimus] sanctus Mign^a 765 operemus
L. 760 fides] iterat. L. 770 quae] quod Aug.^{ed.} 772 operatur deus ~
Aug.

in nostris cordibus ut credamus : numquid metuendum est ne totum facere non possit, et ideo sibi homo primas eius vindicat
 775 partes, ut nouissimas ab illo accipere mereatur ? Videte si aliquid agitur isto modo, ut gratia dei secundum merita nostra detur quolibet modo, ac sic "gratia non sit gratia". Redditur namque hoc pacto debita, non donatur gratis : datur enim credenti, ut a domino ipsa fides eius augeatur, et sit merces fidei coeptae fides
 780 aucta ; nec attenditur, cum hoc dicitur, non secundum gratiam, sed secundum debitum, istam mercedem credentibus imputari. Cur autem non totum tribuatur homini, ut qui sibi potuit instituire quod non habebat, ipse quod instituit augeat, omnino non video, nisi quia resisti non potest diuinis manifestis testimoniis,
 785 quibus et fides, unde pietatis exordium sumitur, donum dei esse monstratur — quale est illud, quod : "Vnicuique deus partitus est mensura(m) fidei", et illud : "Pax fratribus et caritas cum fide a deo patre et domino Iesu Christo", et cetera talia.

(LIV.) Et rursus idem beatissimus Augustinus, post aliquanta : Vtrumque enim nostrum est inquit propter arbitrium uoluntatis, et utrumque tamen datum est per spiritum fidei et caritatis. Neque enim sola caritas, sed, sicut scriptum est : "Caritas cum fide a deo patre et domino Iesu Christo".

(LV.) Euacuans namque donum dei, Faustus, omneque gratiae adiutorium, mox, in praefatione sua, misericordiam dei, qua gratis iustificamur, nonnisi fide et operibus promerendam docere nititur, dicens : Asserentibus nobis, quod dei misericordia fide et operibus promerenda est, catholicam uocem ad Pelagii sensum discretionis nescius quilibet adiudicet.

777 Rom. 11, *6. 786/787 Rom. 12, *3. 787/788 Eph. 6, 23.

(LIV.) 793 Eph. 6, 23.

776 gratia ... datur] cf. AVG., De gest. Pelag., xiv, 30 [CSEL 42, p. 84, 5].

(LIV.) 790/793 AVG., De praed. sanct. (ad Prosp. et Hil., I), III, 7 [PL 44, col. 965^(A)] (cf. ACO IV, III-1, p. 136, [10 e]).

(LV.) 797/799 FAVST., De grat., Prol. [CSEL 21, p. 4, 13/15] (cf. ACO IV, III-1, p. 233, [b]).

773 cordibus nostris ~ Aug. 774 homo sibi ~ Aug. 775 aliquid] aliud Aug.
 776 agatur Migne^a modo] add. nisi Aug. Migne^a Schwartz dei] om. Migne^a
 777 sic] si Migne^a gratia¹] add. iam Aug. 778 gratias L datur] debetur
 Aug. 779 eius] om. Migne^a 787 mensura L.

(LIV.) 790 beatus Migne^a 790 enim] ergo Aug.

(LV.) 794 omnemque L 799 quilibet] om. Faust. adiudicet] adplicaret Faust.

800 (LVI.) Vnde et in libro secundo, per naturalem uigorem, absque gratiae adiutorio, multos, non solum ante aduentum domini, uerum etiam et ante legem litterae, saluatos atque ad plenam cordis puritatem perfectamque iustitiam peruenisse, filiosque dei fieri meruisse, impudenter et procaciter
 805 asseuerat; denique in nono capitulo eiusdem libri inter cetera dicit: *Cum homines ita fuerint ad imaginem et similitudinem dei praediti, ut multi etiam filii dei meruerint nuncupari, uel paucis adhuc exemplis praestringere nos oportet, quanti ante legem litterae, erudiente lege naturae, quae prima, ut diximus,*
 810 *gratia dei est, uestibula salutis intrauerint.*

(LVII.) Et iterum, post pauca: *Vnde Enoch inquit cum deo ambulare uel deo placere potuisset, nisi eum lex uisceribus infusa secreto magisterio illuminasset in tantum, ut, nihil terrenum sapiens, mirabiliter a terra deo assumente raperetur? — qui,*
 815 *dum fide(i) merito in prima saeculi illius aetate ceteros antecellit, fidem ipsam cum lege naturae sibi traditam fuisse perdocuit.*

(LVIII.) Et iterum, post aliquanta: *Qualem quantamque inquit legem prima conditione suscepit, perfecta etiam Noe iustitia declarauit, qui generalia fidei dona speciali in se studio*
 820 *uirtutum sectator excoluit.*

(LIX.) Si, secundum huius impium sensum, et Enoch omni faece terrena in tantum purgari potuit per naturae uigorem, ut nihil terrenum saperet, et Noe ad perfectam iustitiam

(LVI.) 800/805 cf. FAVST., De grat., II, [IX] XI (iuxta Engelbrecht, o.c., p. 23), fragm. II [CSEL 21, p. 98, 1/6 (ex Maxentio)] — (iuxta Schwartz [ACO IV, II, p. 61, app.]: “de loco qui sequitur [lin. 806/810], loquitur Maxentius”). 800/810 FAVST., De grat., II, IX [CSEL 21, p. 79, 30 - 80, 3] (cf. ACO IV, III-1, p. 234, [il]).

(LVII.) 811/816 FAVST., De grat., II, IX [CSEL 21, p. 80, 14/18] (cf. ACO IV, III-1, p. 234, [k]).

(LVIII.) 817/820 FAVST., De grat., II, IX [CSEL 21, p. 81, 5/7] (cf. ACO IV, III-1, p. 234, [ll]).

(LVI.) 800 libro secundo] libro undecimo *Mign^a*, libr(i) secundi capitul(o) undecimo *Engelbrecht* (CSEL 21, p. 98, 1) (cf. *Engelbrecht*, o.c., p. 23) 804 filios *Mign^a*, <et> filios *coni. Engelbrecht* (CSEL 21, p. 98, 5) 805 capite *Mign^a* 800 ad ... similitudinem] imagine et similitudine *Faust.* 807 praediti ... dei⁹] om. *Faust.^{ad.}* (ob homonotet.) (cf. *Engelbrecht*, o.c., p. 19) 810 dei gratia ~ *Faust.* est] add. ut *Mign^a* intrauerit *Mign^a*.

(LVII.) 815 dum] cum *Mign^a* fide L.

(LVIII.) 817 quantamque] add. homo a deo *Faust.* 819 iustitiam L qui] quia *Faust.*

peruenire : ergo *Christus gratis mortuus est*. Si enim, per natu-
 825 rae uigorem, carnalis sapientia, quae deo est inimica, plenius
 expurgari potuit, et perfecta iustitia adimpleri : quid necesse
 erat deo, carne assumpta, pro humano genere mori ? Sed
 numquid apostolus tacuit, unde Enoch et Noe deo placere
 potuerint ? — dicens : *Fide Enoch translatus est ne uideret*
 830 *mortem ; et non inueniebatur, quia transtulit illum deus. Ante*
translatione(m) enim testimonium habebat placuisse deo, et
reliqua : Fide Noe, responso accepto de his quae adhuc non
uidebantur, metuens aptauit arcam in salutem domus suae ;
per quam damnavit mundum, et iustitiae quae per fidem est
 835 *heres est institutus.*

(LX.) Quam fidem idem apostolus non — ut delirat Faustus (AVG.)
 — generalem, sed specialem docet, dicens : *Non enim omnium*
est fides ; neque naturaliter omnibus inesse, sed a deo donari,
qui operatur omnia in omnibus, sicut et alibi idem apostolus
 840 *dicit, illud, quod superius beatissimus posuit Augustinus : Pax*
fratribus et caritas cum fide a deo patre et domino Iesu
Christo. Non ergo per legem naturae, sed per gratiam, omnes
sancti, ante aduentum domini, deo placuerunt, secundum
quod et beatissimus Petrus testatur, in actibus apostolorum
 845 *dicens : Nolite iugum imponere super ceruices discipulorum,*
quod neque nos neque patres nostri portare potuimus. Sed per
gratiam Christi speramus salui fieri quemadmodum illi.

(LIX.) 824 Gal. 2, *21. 829/831 Hebr. 11, *5. 832/835 Hebr. 11, 7.

(LX.) 837/838 II Thess. 3, 2. 839 I Cor. 12, 6. 841/842 Eph. 6, 23. 845/
 847 Act. 15, *10-11.

(LX.) 841/842 Avg., De praed. sanct. (ad Prosp. et Hil., I), 11, 6 [PL 44, col. 963^(D)].

(LIX.) 824 peruenire] rest. Schwartz, perueniret L Migne^a enim] eum Migne^a
 825 carnis Migne^a inimica est ~ Migne^a 826 expurgare Migne^a adimple-
 re Migne^a 829 potuerunt Migne^a 831 translatione (sic) L.

(LX.) 838 Quam] om. Migne^a idem] om. Migne^a delectat L 843 se-
 cundum] add. id Migne^a 844 in actibus testatur ~ Migne^a 847 quemadmo-
 dum] add. et Migne^a (cum Vulg.).

(LX.) 840 superius] lin. 787/788.

(EPILOGVS)

(LXI.) Ea<t> nunc Possessor, et, adhuc in pernicie propria
et eorum qui sibi consentiunt, defendat Fausti libros catho-
850 licos, quos non solum scriptis sanctissimi uiri Augustini,
uerum etiam summorum et praecipu<or>um Christi aposto-
l<or>um sententiis contrarios penitus ueritas docet, sicut hoc
loco manifesta ratione probauimus.

Nam ideo certas sententias, tam ex praefatione librorum
855 Fausti, quam etiam ex capituli<s> primo et septimo prioris
libri, inserere hoc loco necessarium consideraui : quia se idem
Possessor ita solet callide excusare, quod non amplius nisi octo
capitula libri primi legerit ; ut sic saltem confusus aliquando
resipiscat, ea quae proprio ore legisse se asserit, catholica
860 nefario ausu pronuntiare.

(EPILOGVS)

(LXI.) 848/860 Eat ... pronuntiare] *om. Migne*^{22r}. 848 Fa L. 851/852
summosum (*sic*) et praecipuum C. apostolum L. 854 librorum] errorum
Migne^a 855 capituli primi et septimi L *Migne*^a 857 solat L. 859 asseret
L. 860 ausus *Migne*^a.

Expl. EXPLICIT L Schwartz.

8

EPISTVLA
SCYTHARVM MONACHORVM
AD EPISCOPOS

et

RESCRIPTVM
EPISCOPORVM
AD SCYTHAS MONACHOS

MONITVM

Ob conexionem cum ceteris supra editis opusculis necnon et *capitulis sancti Augustini* infra edendis, necesse duximus textum hic repetere *epistulae Scytharum monachorum ad episcopos* ⁽¹⁾, et excerpta quaedam ex *rescripto episcoporum* ⁽²⁾, absque apparatu critico, uerum apparatu fontium aucto.

Cum *epistula Scytharum monachorum*, Ioanne diacono perlatore episcopis exhibita ⁽³⁾, magna ex parte retractatio *libelli fidei* habenda sit ⁽⁴⁾, loco critici apparatus praecipuas textuum uariationes collegimus, ut facile agnoscatur quo modo ab uno ad alterum transitio facta est.

(1) "PETRI DIACONI ET ALIORVM, QVI IN CAUSA FIDEI A GRAECIS EX ORIENTE ROMAM MISSI FVERVNT, *De incarnatione et gratia d. n. I. C., ad Fulgentium et alios episcopos Africae, liber*" (PL 62, col. 83^B-92^C); excerpta: "Ex epistola PETRI DIACONI ET SOCIORVM, QVI, OB QVAESTIONES FIDEI, EX ORIENTE ROMAM MISSI FVERVNT, *scripta ad episcopos Africanos in Sardinia exsules, de gratia Christi: quid cum ipsis uniuersae Orientis ecclesiae sentiant et contra haereticos defendant*" (PL 45, col. 1772^(D)-1776^(B)) (= exceptis ll. 33/196 "Igitur ... condemnauit"); "FVLGENTII Epistola xvi, seu Liber PETRI DIACONI ET ALIORVM, QVI IN CAUSA FIDEI GRAECIS EX ORIENTE ROMAM (sic) MISSI FVERVNT" (PL 65, col. 442^D-451^C); — inter epistulas Fulgentianas n. xvi "seu Epistula Petri diaconi et aliorum, qui in causa fidei Romam directi fuerunt" (CC 91A, p. 551-562).

(2) "FVLGENTII Epistola xvii, seu Liber s. FVLGENTII ET ALIORVM QVINDECIM EPISCOPORVM AFRICANORVM, ad Petrum diaconum et alios, qui ex Oriente in causa fidei Romam missi sunt, *De incarnatione et gratia domini nostri Iesu Christi*" (PL 65, col. 451^D-493^B); — inter epistulas Fulgentianas n. xvii "seu Rescriptum episcoporum" (CC 91A, p. 563-615).

(3) FVLG. e.a., *Rescr. ad Scyth. mon.*, (1), 1 (CC 91A, p. 563 = infra, p. 173, 9/10).

(4) MAXENT., *Libell. fid.* (supra, p. 5-25); — u. infra, p. 157-172, app. ult.

⟨EPISTVLA
SCYTHARVM MONACHORVM
AD EPISCOPOS⟩

DOMINIS SANCTISSIMIS, ET CVM OMNI VENERATIONE NOMINANDIS, DATIANO, FORTVNATO, IANVARIO, ALBANO, ORONTIO, BOETHO, FVLGENTIO ET CETERIS EPISCOPIS ET IN CHRISTI CONFESSIONE DECORATIS, EXIGVI PETRVS DIACONVS, IOANNES, LEONTIVS, ALIVS IOANNES, ET CETERI FRATRES IN CAUSA FIDEI ROMAM DIRECTI.

(PROLOGVS)

- (I.) 1. Vtile et pernecessarium, sanctisque dei ecclesiis specialiter credimus profuturum, ea quae de incarnatione et dispensatione diuina nobiscum uniuersae sanctae Orientalium
 10 ecclesiae contra haereticos defendunt (qui prauis et iniquis argumentis antiquam ecclesiae fidem inquietare non cessant), sanctitati uestrae suggerere atque de his consensum uestrae beatitudinis suppliciter promereri. Quia in nullo sanctam gloriosamque confessionem uestram credimus dissentire, praesertim cum uno ubique spiritu sanctam dei ecclesiam uegetari minime dubitemus. Non enim parua, immo potius magna laetitia uniuersi replebuntur Orientales, si sanctitatem uestram suis, immo magis catholicis nouerint in omnibus consentire dogmatibus.
- 20 2. Vnde suppliciter petimus et obsecramus beatitudinem uestram, quatenus diligenti examinatione ea quae inferius continentur discutientes (ut decet uerissimos et intrepidus Christi praedicatores), scriptis sententiam uestram nobis patefacere iubeatis ; ut si, deo praestante, catholicae fidei conueniens et apostolicis traditionibus, nostra apud uos (sicut non
 25 diffidimus) fuerit expositio comprobata, perfacile tantorum

(PROLOGVS)

(I.) 1. 8 credidimus *lib. fid.* (p. 5, 10 ; p. 9, 99 ; p. 23, 364).

2. 25 apostolicis] sanctorum patrum *lib. fid.* (p. 9, 103) 26 tantorum] sanctorum *lib. fid.* (p. 7, 48, 54)

(PROLOGVS)

(I.) 1. 7/12 cf. MAXENT., *Lib. fid.*, I, (1) ; v, (9) ; xv, (29) [supra, p. 5, 5/10 ; p. 9, 99/100 ; p. 23, 363/364]. 8/9 cf. MAXENT., *Lib. fid.*, v, (9) [supra, p. 9, 96/98].

2. 24/25 cf. MAXENT., *Lib. fid.*, v, (9) [supra, p. 9, 102/104]. 26/27 cf. MAXENT., *Lib. fid.*, III (4) [supra, p. 7, 48/49].

uirorum probatissimorumque sacerdotum auctoritate muniti,
 iniqua loquentium ora obstruere ualeamus et in fide sancto-
 rum patrum perseuerantes, deo, qui uos sanctimonii sui con-
 fessione glorificauit, gratias referamus, domini sanctissimi et
 deo dignissimi. Nunc ea quae sequuntur diligentius petimus
 exploretis.

(DE INCARNATIONE DOMINICA)

(II.) 3. Igitur iuxta sanctorum patrum traditionem, domi-
 num nostrum Iesum Christum in duabus naturis unitis et in-
 confusus, id est diuinitatis et humanitatis, in una persona siue
 subsistentia confitemur. Nec illis acquiescentes qui unam dei
 uerbi naturam incarnatam praedicantes, uenerabilis Chalcedo-
 nensis concilii fidem refugiant, nec illos admittentes qui duas

(I.) 2. 28 *iniqua loquentium ora obstruere*] cf. Ps. 62, 12 ; Rom. 3, 19.

(I.) 2. 28/29 *in fide sanctorum patrum*] CONCIL. CHALCED., Actio v, Definitio fidei,
 34 [ACO II, 1-2, p. (325) 129, 23] ; Versio antiqua, 34 [ACO II, III-2, p. (396) 137,
 23].

(DE INCARNATIONE DOMINICA)

(II.) 3. 33/36 FVLG. e.a., Rescr. ad Scyth. mon., (II), 2 [CC 91A, p. 564 = infra,
 p. 174, 46/49].

27 sacerdotum] doctorum *lib. fid.* (p. 7, 49) auctoritate muniti] sententiis ar-
 mati *lib. fid.* (p. 7, 49) 28 *iniqua loquentium*] contradicentium *lib. fid.* (p. 7, 42).

(DE INCARNATIONE DOMINICA)

(II.) 3. 33 iuxta] secundum *lib. fid.* (p. 11, 127) sanctorum] *om. lib. fid.* (p. 11,
 127) traditionem patrum ~ *lib. fid.* (p. 11, 127) 35 id] hoc *lib. fid.* (p. 11, 126)
 36/37 naturam dei uerbi ~ *lib. fid.* (p. 13, 166) 37/38 uenerabile ... concilium]
 ueneranda ... synodus *lib. fid.* (p. 13, 162) (cf. *infra*, lin. 186).

28 cf. MAXENT., *Lib. fid.*, II (3) [supra, p. 7, 42]. 28/29 cf. MAXENT., *Lib. fid.*,
 VI, (10) [supra, p. 10, 106/107].

(DE INCARNATIONE DOMINICA)

(II.) 3. 33/36 cf. MAXENT., *Lib. fid.*, VII, (11) [supra, p. 11, 125/128] ; MAXENT.,
 Capit., α' (1) [supra, p. 29, 1/4]. 36/43 cf. MAXENT., *Lib. fid.*, VIII, (13) [supra,
 p. 13, 161/168] ; MAXENT., Capit., α' (1) [supra, p. 29, 4/6].

naturas dolose pronuntiantes, unam dei uerbi naturam incar-
 40 natam minime confitentur, aestimantes hoc duarum natura-
 rum professioni contrarium, quasi aliquid aliud quam duas
 naturas ineffabiliter unitas una dei uerbi natura incarnata
 significet, beato Cyrillo Alexandrinae ciuitatis antistite in se-
 cunda epistula ad Successum episcopum Diocaesariae ita scri-
 45 bente : *Si enim unam naturam dicentes dei uerbi, tacuissemus*
non inferentes incarnatam, sed uelut abicientes dispensationem,
erat illis forsitan non improbabilis sermo, simulantibus interro-
gare, ubi est in humanitate perfectio ? aut quomodo substantia
nostra subsistit ? Quoniam uero et perfectio quae in humanitate
 50 *est, et essentiae nostrae manifestatio illata est, per id quod dictum*
est incarnata, iam desinant harundineam uirgam sibiimet suppo-
nentes, abicientes dispensationem atque incarnationem negantes.

(III.) 4. Beatam uero uirginem Mariam non propter dignita-
 tem hominis illius qui ex ipsa natus est (quem gratia et
 55 non natura deum quidam impie praedicare non metuunt), sed
 proprie et secundum ueritatem credimus theotocon, id est dei
 genetricem, eo quod peperit uere et proprie deum uerbum
 incarnatum et hominem factum, atque essentialiter siue natu-
 raliter carni unitum.

60 5. Propterea et essentialem siue naturalem factam natu-
 rarum unionem omnimodis confitemur, non sicut illi qui
 tamquam in propheta, ita in Christo deum uerbum inope-
 rasse contendunt. Quos redarguit beatus Gregorius Nazan-

(II.) 3. 48/82 CYRILL. ALEX., Epist. XLVI (ad Successum), 3 [PG 77, col. 244^A ; e.a.] ; Transl. DIONIS. EXIG., 4 [ACO I, v-2, p. 301, 25/30] (cf. ACO IV, III-1, p. 176, 47) — (cf. Altaner, 'Leont.', TQ 127, p. 150 = TU 83, p. 377-378 ; Altaner, 'Skyth.', HJ 72, p. 579 = TU 83, p. 503).

(III.) 4. 53.56/59 FVLG. e.a., Rescr. ad Scyth. mon., (II), 2 [CC 91A, p. 564 = infra, p. 174, 49/53].

(III.) 4. 53/54 dignitatem] honorem *lib. fid.* (p. 18, 289) 55 quidam impie praedicare non metuunt] confitentur *lib. fid.* (p. 19, 290) 56 proprie et secundum ueritatem] uere et proprie *lib. fid.* (p. 19, 291) credimus] *add.* et confitemur *lib. fid.* (p. 19, 292) theotocon id est] *om. lib. fid.* (p. 19, 291).

(III.) 4. 53/59 cf. MAXENT., *Lib. fid.*, XII, (23) [supra, p. 18, 288/292] ; MAXENT., Capit., β' (2) [supra, p. 29, 7/11].

5. 60/61 cf. MAXENT., *Lib. fid.*, VII, (11) [supra, p. 11, 126/128] ; MAXENT., Capit., γ' (3) [supra, p. 29, 12/14]. 62/67 cf. MAXENT., *Lib. fid.*, VIII, (12) [supra, p. 13, 157/161].

zenus ad Cledonium, dicens : *Si quis sicut in propheta se-*
cundum gratiam dicit inoperasse deum uerbum, et non essen-
tialiter factam confitetur unionem, sit uacuuus melioris inopera-
tionis, magis autem plenus sit deterioris. Nec sicut illi qui secundum illustrationem, aut dilectionem, aut affectionem, aut personalem, uel subsistentialem, siue secundum auctoritatem,
 70 aut potentiam, aut aequalitatem honoris, unionem tentant astruere naturarum. Quos paulo superius memoratus beatus Cyrillus anathematizat dicens contra Nestorium : *Si quis in uno Christo diuidit substantias post unitatem, sola eas societate conectens secundum dignitatem, aut auctoritatem,*
 75 *aut potentiam, et non magis conuentu ad unitatem naturalem, anathema sit.* Deus enim uerbum, non nomine uacuo, non particula sui, sed natura deus tantus quantus et pater est, aequalis per omnia patri, praeter hoc tantummodo quod ille pater est, iste filius, naturae se humanae uniens, factus
 80 est homo.

6. Hinc etiam a sanctis patribus adunatione ex diuinitate et humanitate Christus dominus noster compositus praedicatur. Quod nolens Paulus Samosatenus confiteri, damnatus est ab Antiocheno concilio, Malchione presbytero eiusdem Antio-
 85 chenaee ecclesiae, uiro per omnia eruditissimo, et ab uniuersis sacerdotibus qui contra eundem Paulum conuenerant tunc electo ; qui summum disputationis certamen a concilio memorato suscipiens, ita eundem haereticum inter cetera redarguit, dicens : *Ex simplicibus fit certe compositum, sicut in Christo*

(III.) 5. 64/67 GREG. NAZ., Epist. CI (ad Cledonium, contra Apollinarium), 22 [PG 37, col. 180^B; Schr 208, p. 46, 3/6; e.a.] (cf. ACO IV, III-1, p. 243 sq., 1 [c]). 67/71 cf. DIONIS. EXIG., Praef. 6, 2 [CC 85, p. 60, 38/45]. 72/76 CYRILL. ALEX., Epist. XVII (ad Nestorium), anath. γ' [PG 77, col. 120^C; e.a.]; Transl. DIONIS. EXIG., 12, anath. III [ACO I, v-2, p. 243, 4/6; PL 67, col. 17^C; e.a.] (cf. ACO IV, III-1, p. 172 sq., 41 [c]). 74 *societate ... auctoritatem* cf. DIONIS. EXIG., Praef. 6, 2 [CC 85, p. 60, 38/45] (*coniunctionem quandam et societatem ... dignitate quadam et auctoritate*).

6. 60/101 'Disputatio Malchionis cum Paulo Samosateno' — (cf. H. De Riedmatten, 'Les actes du procès de Paul Samosate', Paradosis. Études de littérature et de théologie ancienne, VI [Fribourg, 1952]; e.a.; — M. Richard, 'Malchion et Paul de Samosate. Le témoignage d'Eusèbe de Césarée. Ephemerides Theologicae Louanienses, 35 [1959] [= Id., 'Op. min.', II, n. 25], p. 325-338).

5. 67 autem] *add. et lib. fid.* (p. 13, 160).

67/71 cf. MAXENT., Lib. fid., VIII, (12) [supra, p. 12, 149/152]; MAXENT., Capit., γ' (3) [supra, p. 29, 14/16]. 72/76 cf. MAXENT., Lib. fid., VIII, (12) [supra, p. 13, 153/157]; SCYTH. MON., Disput. XII capit., γ' [infra, p. 201, 156/159].

90 Iesu, qui ex deo uerbo et humano corpore, quod est ex semine
 Dauid, unus factus est, nequaquam ulterius diuisione aliqua,
 sed in unitate subsistens. Tu uero uideris mihi secundum hoc
 nolle compositionem fateri, ut non substantia sit in eo filius dei,
 sed sapientia secundum participationem. Hoc enim dixisti, quia
 95 sapientia dispendium patiatur, et ideo composita esse non possit,
 nec cogitas quod diuina sapientia sicut antequam se exinanisset,
 indiminuta permansit; ita et in hac exinanitione quam gessit
 misericorditer, indiminuta atque indemutabilis exstitit. Et hoc
 etiam dicis, quod sapientia habitaret in eo. Habitamus et nos
 100 in domibus ut alter in altero, sed neque pars domorum nos su-
 mus, nec nostra pars domus est. Similiter etiam beatus Atha-
 nasius in libello cuius est titulus "Quod unus sit Christus"
 haereticorum uanitatem refutans, postquam de filii dei diui-
 nitate inquisitiones eorum superfluas approbasset, ita prose-
 105 quitur: Sic inquit etiam de incarnatione inquirunt: Quo-
 modo, inquirunt, incarnatur deus? quomodo incorporatur?
 quomodo componitur ad paruum corpusculum incapabilis?
 quomodo unitur increatus creato, et circumscripto incircum-
 scriptus? aut quomodo in parte magnus ille et immensus et in-
 110 diuiduus? Si autem magnitudo illa in paruo loco contracta est,
 aut paruum illud factum est magnum, aut pars, et non omnis
 diuinitas carni unita est, quod est impium credere. Et prolapsi
 sunt ex hoc quod dicunt: Quomodo et quali modo? Et qua sen-
 tentia et perfidia etiam isti et inhabitationem pro incarnatione
 115 opinati sunt, et pro unitate et compositione inoperationem hu-
 manam, et pro una substantia domini nostri Iesu Christi duas
 subsistentias et duas personas, et pro sancta et ineffabili trini-
 tate quaternitatem indecenter dogmatizantes et impie?

7. Rursus beatus Gregorius in sermone de filio: Vno
 120 autem inquit capitulo moneo, ut altiora quidem ascribas diuini-
 tati, et illi naturae quae passionibus et corpore probatur esse
 superior; humiliora uero composito tribuas, qui propter te
 semetipsum exinaniuit et incarnatus est. Hinc ergo rectissime

(III.) 6. 90/91 Ioh. 7, 42; Rom. 1, 3; II Tim. 2, 8.

7. 123 Phil. 2, 7.

105/118 PS.-ATHANAS. ALEX., Quod unus sit Christus (CPG II n. 3737) [H. Lietzmann, 'Apollinaris von Laodicea und seine Schule', TU 1, p. 293, 21 - 296, 9; PG 28, col. 124^c]; 118/118 syriace etiam apud IOAN. CAESAR., Apol. Concilii Chalced. (excerpta), 28 (etiam sub nomine Athanasii) [CCSG 1, p. 14, 240/245] — (cf. Altaner, 'Skyth.', HJ 72, p. 580 = TU 83, p. 505).

7. 119/123 GREG. NAZ., Orat. XXIX, 18 [PG 36, 97^B; e.a.] — (cf. Altaner, 'Skyth.', HJ 72, p. 580 = TU 83, p. 505).

credimus, quod plenus et perfectus deus uerbum, etiam post
 125 assumptam carnem nullum augmentum detrimentumque
 pertulerit, immo unitione sua ineffabilem gloriam contulerit
 assumptae naturae.

(IV.) 8. Hac de causa trinitas etiam post incarnationis
 mysterium trinitas mansit, quia idem deus uerbum, etiam
 130 cum propria carne unus est ex trinitate; non quod caro eius
 sit de substantia trinitatis, sed quia caro dei uerbi est, qui
 est unus ex trinitate. *Ipse enim omnino, et non alius ascendit
 in caelum, qui descendit de caelo, filius hominis qui est in
 caelo.* Quapropter et deum uerbum passum carne et cruci-
 135 fixum carne et sepultum carne, secundum beatum Cyrillum
 profiteamur dicentem: *Si quis non confitetur deum uerbum
 passum carne, crucifixum carne, et mortem carne gustasse,
 factumque primogenitum ex mortuis, secundum quod est uita et
 uiuificator tamquam deus, anathema sit.*

140 9. Similiter etiam hominem Christum dicimus uerbum,
 secundum illud beati Ioannis: *Quod fuit ab initio, quod audi-
 uimus, quod uidimus oculis nostris, quod perspeximus et ma-
 nus nostrae tractauerunt de uerbo uitalae.* Neque enim uerbum
 secundum deitatis suae naturam tractari potuit manibus hu-
 145 manis, nisi fieret homo. Est etiam procul dubio puer ille quem
 beata uirgo genuit, quem *pannis inuoluit*, quem in praesepio
 collocauit, quem octauo die circumcidit, quem Simeon uir iustus
 propriis amplexatus est gremiis, quem subiectum parentibus
 euangelistae referunt, quem profecisse aetate et sapientia pro-
 150 testantur, natura deus, *per quem facta sunt omnia, uisibilia*

(IV.) 8. 132/133 Ioh. 3, *13.

9. 140 *hominem* cf. 1 Tim. 2, 5. 141/143 1 Ioh. 1, *1. 146 cf. Matth. 1, 25;
 Luc. 2, 7. Luc. 2, 7. 146/147 cf. Luc. 2, 7. 147 cf. Luc. 2, 21.
 147/148 cf. Luc. 2, 28. 148/149 cf. Luc. 2, 51. 149/150 cf. Luc. 2, 52.
 150/151 Col. 1, *16.

(IV.) 8. 136/139 CYRILL. ALEX., Epist. xvii (ad Nestorium), anath. 48' [PG 77,
 col. 121^D; c.a.]; Transl. DIONIS. EXIG., 12, anath. xii [ACO I, v-2, p. 244, 13/15;
 PL 67, col. 18^D; c.a.] (cf. ACO IV, III-1, p. 175, 41 [m]).

(IV.) 8. 128/132 cf. MAXENT., Lib. fid., IX, (14) [supra, p. 14, 186/188]; MAXENT.,
 Capit., 8' (4) [supra, p. 29, 17/20]. 135/139 cf. MAXENT., Lib. fid., XIII, (26) [su-
 pra, p. 21, 335/339]; MAXENT., Capit., 5' (6) [supra, p. 30, 26/27]; SCYTH. MON.,
 Disput. XII capit., 48' [infra, p. 212, 446/449].

9. 145/146. 150/151 cf. MAXENT., Lib. fid., XI, (21); XII, (23) [supra, p. 18, 270/271;
 p. 19, 292/293]; MAXENT., Capit., 6' (5) [supra, p. 29, 21/23].

et inuisibilia, unigenitus et primogenitus, *in quo omnia constant*, secundum apostolum Paulum. Et hoc ipsum claris uocibus etiam Isaias propheta protestatur dicens : *Puer natus est nobis, et filius datus est nobis ; cuius potestas in uero eius : et*
 155 *uocabitur magni consilii angelus, admirabilis, consiliarius, deus fortis, dominator, pater futuri saeculi, princeps pacis.*

10. Et idcirco acquiescendum illis nullatenus credimus, qui puero illi deum fortem unitum asserunt, nec deum fortem ipsum esse puerum credunt, praesertim cum non alterius
 160 cuiuslibet, sed eius omnino thronum, qui *de spiritu sancto et Maria uirgine* natus est, atque in Iordane a Ioanne ut aquas sanctificaret baptizatus est, in saeculum saeculi psalmista testetur, dicens : *Thronus tuus, deus, in saeculum saeculi ; uirga aequitatis uirga regni tui. Dilexisti iustitiam et odisti*
 165 *iniquitatem, propterea unxit te deus tuus oleo exultationis prae participibus tuis.* Quomodo autem ungi poterat deus, cuius thronus est in saeculum saeculi, nisi fieret homo ?

(V.) 11. Secundum hanc ergo prophetae sententiam, deus factus est Christus, non autem Christus factus est deus, sicut
 170 dicunt haeretici, qui per prouectum non per naturam Christum deum audent asserere. Deus enim unctus est, quia

181 cf. Ioh. 1, 14.18 ; 3, 16.18 ; 1 Ioh. 4, 9. cf. Matth. 1, 25 ; Luc. 2, 7. 181/
 182 Col. 1, *17. 183/186 Is. 9, *6.

10. 101/102 cf. Matth. 3, 15 ; Marc. 1, 9 ; Luc. 3, 21. 103/106 Ps. 44, *7-8.

10. 100/101 SYMB. ROMAN., 3 (cf. SYMB. NICAEN., 15) [CC 50A, p. 560, 60/63 (p. 561, 60/64)].

10. 103 Thronus tuus] Sedes tua *lib. fid.* (p. 21, 325) 105 deus] *iterat. lib. fid.* (p. 21, 327) exultationis] laetitiae *lib. fid.* (p. 21, 327) 106 participibus] consortibus *lib. fid.* (p. 21, 327) deus ungi potuit *lib. fid.* (p. 21, 328) 107 cuius ... saeculi] aut habere consortes *lib. fid.* (p. 21, 328).

(V.) 11. 108 hanc ergo prophetae] huius beati patris *lib. fid.* (p. 20, 319) 109 est] *om. lib. fid.* (p. 20, 319) factus est deus] deus factus docetur *lib. fid.* (p. 20, 320) 170 haeretici] sectatores Theodori Mopsuesteni magistri Nestorii *lib. fid.* (p. 20, 321) prouectum] profectum *lib. fid.* (p. 20, 322) non per naturam] *om. lib. fid.* (p. 20, 322) 171 audent asserere] factum credunt *lib. fid.* (p. 20, 322)

186 cf. MAXENT., Capit., ε' (5) [supra, p. 30, 24/25].

10. 188/189 cf. MAXENT., Lib. fid., VIII, (12) [supra, p. 12, 146/148]. 162/167 cf. MAXENT., Lib. fid., XIII, (25) [supra, p. 20, 324/329].

(V.) 11. 108/171 cf. MAXENT., Lib. fid., XIII, (25) [supra, p. 20, 318/322] ; MAXENT., Capit. ζ' (7) [supra, p. 30, 29/30].

ipse factus est homo ; non enim alter est deus, alter homo, sed idem deus, idem homo. Qui enim naturalis est filius uirginis, idem naturalis est filius dei. Propterea et duas natiuitates dei uerbi credimus et confitemur, id est, unam *ante saecula a patre secundum diuinitatem*, alteram *in nouissimis diebus a uirgine sancta secundum carnem* ; exsecrantes eos, qui negant secundum carnem uerbi dei natiuitatem, qui etiam refugiunt unius eiusdemque filii dei fateri mirabilia et passion^{es}, quod omnis dei ecclesia confitetur.

12. Accipimus autem et quattuor concilia secundum hunc expositionis nostrae sensum, id est trecentorum decem et octo et centum quinquaginta, qui damnauerunt impios pneumatomachos ; necnon etiam Ephesenum primum, cui praefuerunt 185 beatissimi Caelestinus Romanus et Cyrillus Alexandrinus antistites ; et sanctum ac uenerabile quod apud Chalcedonem celebratum est.

13. Epistulas quoque beati Leonis amplectimur anathematizantes uniuersos contraria dogmatibus ecclesiae sentientes, 190 simul et omnia scripta Theodori Mopsuesteni et Nestorii discipuli eius, omnesque qui illis similia sapiunt cum eodem

(V.) 11. 175/177 CONCIL. CHALCED., Actio v, Definitio fidei, 34 [ACO II, 1-2, p. (325) 129, 27/29] ; Versio antiqua, 34 [ACO II, III-2, p. (396) 137, 28/29] ; — item, sed ex alia uersione : Form. Libell. fid., 2 [CC 85, p. 153, 69/78].

172 non enim] quia non *lib. fid.* (p. 21, 331) est alter ~ *lib. fid.* (p. 21, 331) 176 alteram] *add.* uero *lib. fid.* (p. 20, 305) 177 diebus] temporibus *lib. fid.* (p. 20, 306) carnem] humanitatem *lib. fid.* (p. 20, 306).

12. 182 expositionis nostrae sensum] omnium sanctorum patrum catholicum sensum *lib. fid.* (p. 22, 340/341) 183 Romanus et Alexandrinus] *om.* *lib. fid.* (p. 22, 344) 186 antistites] patriarchae *lib. fid.* (p. 22, 345) sanctum ac uenerabile (concilium)] uenerandam synodum *lib. fid.* (p. 22, 347) (*cf. supra, lin. 37/38*).

13. 190 simul et] similiter *lib. fid.* (p. 22, 352) 191 omnesque] et omnes *lib. fid.* (p. 22, 354) illis similia] similiter illis *lib. fid.* (p. 22, 354).

172/173 cf. MAXENT., Lib. fid., XIII, (26) [supra, p. 21, 331/332]. 173/174 cf. MAXENT., Lib. fid., XIII, (24) [supra, p. 20, 307/309]. 174/177 cf. MAXENT., Lib. fid., XIII, (24) [supra, p. 20, 304/307] ; MAXENT., Capit., 7' (8) [supra, p. 30, 31/33]. 179/180 cf. MAXENT., Lib. fid., XIII, (26) [supra, p. 21, 329/331].

12. 181/187 cf. MAXENT., Lib. fid., XIV, (27) [supra, p. 22, 341/348].

13. 188/190 cf. MAXENT., Lib. fid., XIV, (28) [supra, p. 22, 350/360]. 191 omnesque ... sapiunt] cf. MAXENT., Lib. fid., XIV, (28) [supra, p. 22, 354] ; MAXENT., Capit., 48' (12) [supra, p. 30, 44].

Nestorio, necnon etiam cuncta scripta duodecim capitulis aduersantia beati Cyrilli, quae contra eundem Nestorium edidit ; his adicientes Eutychem et Dioscorum cum sociis eorum,
 195 omnesque quos iuste ac regulariter sedes apostolica condemnauit.

(DE GRATIA CHRISTI)

(VI.) 14. Post haec consequens est etiam qualiter de Christi gratia sentiamus, qua nos eruit de potestate satanae, secundum quod nobis est traditum, uestrae beatitudini declarare ;
 200 quia etiam in hac parte auctoritas uestra nobis ualde est necessaria.

15. Credimus itaque bonum et sine ulla carnis impugnatione, a deo creatore omnium, factum Adam, magnaeque praeditum libertate, ita ut et bonum facere in propria facultate haberet,
 205 et malum, si uellet, posset admittere. Eratque mors et immortalitas in eius posita quodammodo arbitrii libertate. Capax enim erat utriusque rei, ut si seruaret praeceptum, sine experientia mortis fieret immortalis ; si uero contemneret, mors

(DE GRATIA CHRISTI)

(VI.) 14. 198 cf. Col. 1, 13.

15. 202/203 cf. Eccle. 7, 30 ; 1 Tim. 4, 4. 205/206 cf. Gen. 2, 17.

13. 192/193 *scripta ... aduersantia*] cf. ps.-NEST., *Anti anath.*, 1-12 (transl. DRONIS. EXIG., 2, *anath.* 1-xii) [ACO I, v-2, p. 247, 9 - 249, 7 ; e.a.].

(DE GRATIA CHRISTI)

(VI.) 15. 202/210 cf. Capit. s. Aug., 1, (1) [infra, p. 251, 1/5].

(DE GRATIA CHRISTI)

(VI.) 14. 197 qualiter] *ita lib. fid.* (p. 9, 96), *sed* quid *lib. fid.* (p. 23, 361) 200 quia] eo quod *lib. fid.* (p. 23, 364).

15. 202 Credimus itaque] Igitur confitemur *lib. fid.* (p. 23, 367) bonum] rectum in omnibus *lib. fid.* (p. 23, 367) et ... impugnatione] *om. lib. fid.* (p. 23, 367) 200 creatore omnium factum] creatum *lib. fid.* (p. 23, 367/368) 200 arbitrii libertate] facultate arbitrii *lib. fid.* (p. 23, 369)

(DE GRATIA CHRISTI)

(VI.) 14. 197/198 cf. MAXENT., *Lib. fid.*, v, (9) ; xv, (29) [supra, p. 9, 96/99 ; p. 23, 361/363]. 200 cf. MAXENT., *Lib. fid.*, xv, (29) [supra, p. 23, 364/365].

15. 202/214 cf. MAXENT., *Lib. fid.*, xvi, (30) [supra, p. 23, 367/374].

- continuo sequeretur. Itaque serpentis astutia deprauatus,
 210 sponte diuinae legis praeuaricator effectus est, et ideo secundum
 quod ei praedictum fuerat, iusto iudicio dei mortis poena
 damnatur, totusque, id est secundum corpus et secundum
 animam, in deterius commutatus, amissa libertate propria,
 sub peccati seruitio mancipatur.
- 215 **16.** Ex hoc nullus est hominum qui non huius peccati uin-
 culo nascatur astrictus, praeter eum qui ad hoc uinculum
 peccati soluendum, nouo generationis modo natus est : *Me-*
diator dei et hominum, homo (Christus) Iesus. Quid enim aliud
 potuit aut potest nasci ex seruo, nisi seruus ? Neque enim
 220 cum esset liber Adam, filios procreauit, sed postquam seruus
 peccati factus est. Ideo sicut omnis homo ab illo est, ita
 et omnis homo seruus peccati per ipsum est. Hinc et aposto-
 lus : *Ex uno inquit in omnes in condemnationem.* Et rur-
 sus : *Per unum hominem peccatum intrauit in hunc mundum,*
 225 *et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit,*
in quo omnes peccauerunt. Falluntur ergo omnimodo qui di-
 cunt mortem solam, non et peccatum transisse in genus hu-
 manum, cum apostolus et peccatum et mortem mundo per
 eum testetur illatam.

209/210 cf. Gen. 3, 1-6.13 ; II Cor. 11, 3.

16. 217/218 I Tim. 2, 5. **223** Rom. 5, 16. Rom. 5, *18. **224/226** Rom. 5, *12.

211 iusto iudicio dei cf. Avg., Enchir., xxv, 99 [CC 46, p. 102, 72] = Capit. s. Aug., [xxvi] xviii^b, (22^m) [infra, p. 268, 264]. **212/213 totusque ... commutatus** Capit. s. Aug., III, (3) [infra, p. 252, 14/15] (*totum ... commutatum*).

16. 215/220 cf. Capit. s. Aug., IV, (4) [infra, p. 253, 21/28].

209 serpentis] praem. callidi lib. fid. (p. 23, 371) astutia deprauatus] deceptum as-
 tutia lib. fid. (p. 23, 371) **210 sponte] praem. propria lib. fid. (p. 23, 371)** diui-
 nae ... effectus est] praeuaricatorem exstitisse diuini praecepti lib. fid. (p. 23, 371/
 372) et ideo] atque ob hoc lib. fid. (p. 23, 372) **210/211 secundum ... fuerat]**
om. lib. fid. (p. 23, 372).

16. 224 hunc] om. lib. fid. (p. 24, 386) **225 pertransiuit lib. fid. (p. 24, 387).**

16. 215/220 cf. MAXENT., Lib. fid., XVI, (31) [supra, p. 24, 379/387] ; MAXENT., Capit., 1a' (11) [supra, p. 30, 38/42].

230 17. Ab hac igitur damnatione et morte nullus omnino liberatur, nisi gratia redemptoris; qui cum esset dominus utpote deus, ut nos a seruitute perpetua et potestate diaboli liberaret, atque ad ueram libertatem reduceret, factus est seruus, accipiens formam serui. Hinc est quod dicit ad Iudaeos: *Tunc*
 235 *uere liberi eritis, si uos filius liberauerit*. Putabant enim se uere liberos, qui humanis occupationibus intentione uanissima seruebant. Vt ergo falsa libertas fieret uera libertas, id est, ut humana libertas fieret Christiana libertas, eadem libertas liberatore indiguit, quo posset, per eius gratiam ab occupatio-
 240 nibus humanis auersa, ea cogitare et desiderare quae pertinent ad uitam aeternam.

18. Sine hac igitur gratia potest quidem cogitare et desiderare humana, non autem potest cogitare, aut uelle, seu desiderare diuina, quorum primum est et praecipuum fundamentum, et crepido quodammodo, siue omnium bonorum origo,
 245 credere in dominum gloriae crucifixum, quod utique non est ex naturalis arbitrii libertate, quia *non hoc caro et sanguis, sed pater caelestis reuelat* cui uoluerit, ad ueram eum attrahens libertatem, non uiolenta necessitate, sed infundendo suauitatem per spiritum sanctum, ut mox credentes dicamus,
 250 quia: *Dominus est Iesus*, quod *nemo* per naturalem arbitrii libertatem *potest dicere, nisi in spiritu sancto*.

19. Frustra ergo garriunt qui dicunt: 'Meum est uelle credere, dei autem gratia est adiuuare', cum etiam ipsum cre-

17. 234 Phil. 2, *7. 234/235 loh. 8, *36.

18. 246 cf. 1 Cor. 2, 8. 247/248 Matth. 16, *17. 251/252 1 Cor. 12, *3.

18. 242/252 cf. Capit. s. Aug., VIII, (9) [infra, p. 256, 54/63].

19. 233/254 FVLG. e.a., Rescr. ad Scyth. mon., (xvii), 34 [CC 91A, p. 589 sq. - infra, p. 175, 953/954-958/959].

17. 240/241 ad uitam aeternam pertinent ~ *lib. fid.* (p. 25, 405).

19. 233 Meum] Nostrum *lib. fid.* (p. 25, 417) 233/254 credere] *om. lib. fid.* (p. 25, 417) 254 autem] uero *lib. fid.* (p. 25, 417) gratia est] *om. lib. fid.* (p. 25, 417) adiuuare] perficere *lib. fid.* (p. 25, 417).

17. 240/241 cf. MAXENT., Lib. fid., xvii, (34) [supra, p. 25, 404/405].

18. 242/244 cf. MAXENT., Lib. fid., xvii, (34) [supra, p. 24, 402/406]. 250/252 cf. MAXENT., Lib. fid., xvii, (34) [supra, p. 25, 410.411/413].

19. 233/256 cf. MAXENT., Lib. fid., xviii, (35) [supra, p. 25, 416/418].

255 dere, quod est consensum praeberere ueritati, nobis a deo dari testetur apostolus dicens : *Vobis enim datum est a Christo, non solum ut in eum credatis, uerum etiam ut pro illo patiamini.*

(VII.) 20. Sed dicunt : Si nolentes deus facit ut uelint credere, nullus autem est qui naturaliter (ut dicitis) potest credere
260 in filio dei aut aliquid boni uelle quod pertinet ad uitam aeternam, cur ergo non facit omnes uelle, cum non sit personarum acceptio apud deum, praesertim cum de ipso scriptum sit : *Qui uult omnes homines saluos fieri, et ad agnitionem ueritatis uenire* ? Aut enim uult, et non potest, aut mentitur scriptura
265 diuina. Quod si horum quodlibet sentire est impium, restat ut non ille excitet uoluntatem humanam, sed eam exspectet ab homine, ut aequum sit in uolentibus praemium, in nolentibus autem iusta damnatio.

21. Haec si ita sunt ut haeretici iactitant, comprehensa
270 sunt ab ipsis inscrutabilia et incomprehensibilia dei iudicia. Si enim, ut ipsi uolunt, nolentes damnat, saluat autem uolentes, nihil est omnino quod quaeratur ulterius. Et, quantum ad ipsos, fallit scriptura diuina, quae *incomprehensibilia* dei testatur *iudicia*. Nos autem incomprehensibilia credentes et
275 demonstrantes iudicia dei, ex una massa perditionis alios saluari dicimus bonitate et gratia dei, alios iusto et occulto iudicio derelinqui.

19. 256/257 Phil. 1, *29.

(VII.) 20. 263/264 1 Tim. 2, *4.

21. 273/274 Rom. 11, 33.

(VII.) 21. 275/276 *ex una massa perditionis ... gratia dei*] cf. AVG., De grat. Christi et pecc. orig., II, xxix, 34 [CSEL 42, p. 194, 2/4].

(VII.) 20. 258/262 FVLG. e.a., Rescr. ad Scyth. mon., (xxi), 42 [CC 91A, p. 596 = infra, p. 175, 1171/1175]. 261 FVLG. e.a., Rescr. ad Scyth. mon., (xxi), 42 [CC 91A, p. 596 = infra, p. 176, 1183]. 261/262 FVLG. e.a., Rescr. ad Scyth. mon., (xxviii), 55 [CC 91A, p. 606 = infra, p. 176, 1539/1540]. 266/268 FVLG. e.a., Rescr. ad Scyth. mon., (xxx), 58 [CC 91A, p. 609 = infra, p. 177, 1616/1618].

(VII.) 20. 265 sentire] dicere *lib. fid.* (p. 18, 285).

(VII.) 20. 265 cf. MAXENT., Lib. fid., XI, (22) [supra, p. 18, 284/285].

22. Alioquin dicant, si possunt, hi qui hoc diuinae iustitiae et bonitati contrarium aestimant : Cur is, *qui omnes homines*
 280 *uult saluos fieri, et ad agnitionem ueritatis uenire*, tam multas uirtutes fecit in Corozaim et Bethsaida et nullam harum in Tyro et Sidone facere uoluit, ubi si factae fuissent (sicut ipse testatur) *forsitan in cinere et cilicio paenitentiam egissent* ? aut cur in Asia et Bithynia apostolum uetuit uerbum salutis an-
 285 nuntiare ?

23. Quod si ista nequeunt comprehendere, redeant ad se, et inuenientes se homines, desinant quaerere cur alios saluet gratuito dono, alios derelinquat iusto et occulto iudicio, qui *potestatem habet ex eadem massa aliud uas facere in honorem*,
 290 *aliud in contumeliam* ; et clament una nobiscum, immo iuxta apostolum : *O altitudo diuitiarum sapientiae et scientiae dei ! Quam inscrutabilia sunt iudicia eius, et inuestigabiles uiae eius ! Quis enim cognouit sensum domini, aut quis consiliarius eius fuit ? Aut quis prior dedit ei, et retribuetur illi ? Quoniam ex*
 295 *ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia ; ipsi gloria in saecula saeculorum. Amen.* Manifeste ergo non nobis, sed apostolo omnino resistit qui dicit : Nisi ego prius uoluero, gratia ad me non uenit. Quod omnino nihil aliud est dicere, nisi prius dare deo, ut retribuatur illi.

300 (VIII.) 24. Sed nos sequentes eundem apostolum, omnem bonarum cogitationum originem, earumque consensionem et uoluntatem ex deo et per deum et in deo dicimus, qui prauas hominum uoluntates et terrenis actibus implicatas, per infusionem et inoperationem intrinsecus sancti spiritus
 305 absoluit et corrigit, sicut scriptum est : *Praeparatur uoluntas a domino.*

22. 279/280 1 Tim. 2, *4. 283 Matth. 11, *21 ; Luc. 10, *13. 284/285 cf. Act. 16, 6-7.

23. 288/289 Rom. 9, *21. 291/296 Rom. 11, *33-36.

(VIII.) 24. 305/306 Prou. 8, *35 (LXX).

22. 279/283 Avg., Enchir., xxiv, 95 [CC 46, p. 99, 11/17] ; cf. Capit. s. Aug., [xxvii] xviii¹, (22⁷⁷) [infra, p. 271, 353/360].

(VIII.) 24. 300/306 cf. Capit. s. Aug., ix, (10) [infra, p. 258, 67/72].

(VIII.) 24. 304 spiritus sancti ~ lib. fid. (p. 25, 407).

(VIII.) 24. 304 cf. MAXENT., Lib. fid., xvii, (34) [supra, p. 25, 406/407].

25. Hinc etiam beatus Basilius Caesariensis episcopus, in oratione sacri altaris, quam paene uniuersus frequentat Oriens, inter cetera : *Dona inquit domine, uirtutem ac tutamentum ;*
 310 *malos quaesumus bonos facito, bonos in bonitate conserua, omnia enim potes, et non est qui contradicat tibi ; cum enim uolueris saluas, et nullus resistit uoluntati tuae.* Ecce quam breuiter quamque districte doctor egregius olim huic controuersiae finem posuit, docens per hanc precem, non a seip-
 315 sis, sed a deo malos homines bonos fieri ; nec sua uirtute, sed diuinae gratiae adiutorio in ipsa bonitate perseuerare.

26. Similiter beatus Innocentius apostolicae sedis antistes, in epistula ad concilium Mileuitanum : *Omnia inquit studia et omnia opera ac merita sanctorum ad dei gloriam laudemque*
 320 *referenda sunt ; quia nemo ei aliunde placet, nisi ex eo quod ipse donauerit.* Quod diligentius manifestiusque in epistula sua ad papam Zozimum, replicantes, ipsius papae sententiam explicant Africana concilia dicentes : *Illud autem quod in litteris quas ad uniuersas prouincias curasti esse mittendas,*
 325 *posuisti, dicens : Nos tamen instinctu dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt, unde nascuntur) ad fratrum et coepiscoporum nostrorum conscientiam uniuersa retulimus ; sic accipimus dictum, ut illos qui contra dei adiutorium extollunt arbitrii libertatem, districto gladio ueritatis uelut cursim transiens*
 330 *amputares. Quid enim tam libero fecisti arbitrio, quam quod uniuersa in humilitatis nostrae conscientiam retulisti ? Et tamen instinctu dei factum fideliter sapienterque uidisti, ueraciter fidenterque dixisti ; ideo utique quia praeparatur uoluntas a domino, et ut boni aliquid agant paternis inspirationibus, suorum ipse*
 335 *tangit corda filiorum : Quotquot enim spiritu dei aguntur, hi filii sunt dei, ut nec nostrum deesse sentiamus arbitrium, et in bonis quibusque uoluntatis humanae singulis motibus magis*

26. 333 paratur ... domino] Prou. 8, *35 (LXX). 335/336 Quotquot ... dei] Rom. 8, *14.

25. 300/312 BASIL. CAESAR., Orat. 'sacri altaris', fragm. — (cf. Altaner, 'Skyth.', HJ 72, p. 581 — TU 83, p. 506).

26. 318/321 PS.-INNOC. I, Epist. ad Mileuit. Concil. — PS.-CAELESTIN. I, Capitula ('Indiculus'), v, apud PROSP. AQVIT., Praet. Sedis Apost. episcoporum auctoritates de grat. dei (= append. ad CAELESTIN. I, Epist. XXI [ad episcopos Gall.]), VIII, (9) [PL 50, col. 533^A ; PL 51, col. 207^C ; etiam PL 45, col. 1757⁽¹⁾.-1758^(A) ; PL 84, col. 683^D ; PL 130, col. 751^D] ; et apud DIONIS. EXIG., Coll. decret., VIII [PL 67, col. 271^C]. 323/342 Afri episcopi, Epist. ad Zozim. — PS.-CAELESTIN. I, Capitula ('Indiculus'), v, apud PROSP. AQVIT., Praet. Sedis Apost. episcoporum auctoritates de grat. dei (= append. ad CAELESTIN. I, Epist. XXI [ad episcopos Gall.]), VIII, (9) - IX, (10) [PL 50, col. 533^{B-C} ; PL 51, col. 207^D-208^B ; etiam PL 45, col. 1758^{(A)-(B)} ; PL 84, col. 683^D-684^B ; PL 130, col. 752^{A-B}] ; et apud DIONIS. EXIG., Coll. decret., VIII-IX [PL 67, col. 271^C-272^A].

illius praeuenire non dubitemus gratiam : quod ita deus in cordibus hominum atque in ipso libero operetur arbitrio, ut
 340 *sancta cogitatio, pium consilium, omnisque motus bonae uoluntatis ex deo sit, quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus.*

27. His congrue beatissimus Caelestinus in epistula ad Gallos data : *Cum enim inquit sanctarum plebium praesules*
 345 *mandata sibi legatione funguntur apud diuinam clementiam, humani generis agunt causam, et tota secum ecclesia congemiscente postulant et precantur ut infidelibus donetur fides, ut idololatrae ab infidelitatis suae liberentur erroribus, ut Iudaeis, ablato cordis uelamine, lux ueritatis appareat, ut haeretici catholicae fidei perceptione respiscant, ut schismatici spiritum rediuiuae caritatis accipiant, ut lapsis paenitentiae remedia conferantur, ut denique catechumenis ad regenerationis sacramenta perductis, caelestis misericordiae aula reseretur. Haec autem non perfunctorie neque inaniter a domino peti rerum ipsarum*
 355 *monstrat effectus, quandoquidem ex omni errorum genere plurimos dignatur attrahere, quos eruens de potestate tenebrarum, transfert in regnum filii caritatis suae, et ex uasis irae facit uasa misericordiae. Quod adeo totum diuini operis esse sentitur, ut haec efficienti deo gratiarum semper actio laudisque confessio*
 360 *pro illuminatione talium uel correctione referatur. Rursus post pauca : His ergo inquit ecclesiasticis regulis et ex diuina sumptis auctoritate documentis, ita adiuuante domino confirmati sumus, ut omnium bonorum affectuum atque operum, et omnium studiorum omniumque uirtutum, quibus ab initio fidei ad deum*

341/342 cf. Ioh. 15, 5.

27. 336/337 *eruens ... suae* Col. 1, *13. 337/338 cf. Rom. 9, 22-23.

27. 344/346 PS.-CAELESTIN. I, Capitula ('Indiculus'), VIII, apud PROSP. AQVIT., Praet. Sedis Apost. episcoporum auctoritates de grat. dei (= append. ad CAELESTIN. I, Epist. XXI [ad episcopos Gall.]), XI (12) [PL 50, col. 535^B-536^A; PL 51, col. 209^C-210^A; etiam PL 45, col. 1759^B; PL 84, col. 685^{C-D}; PL 130, col. 753^{B-D}]; et apud DIONIS. EXIG., Coll. decret., XI [PL 67, col. 273^{A-C}]; cf. PROSP. AQVIT., De uoc. omn. gentium, I, XII [PL 51, col. 664^C-665^A; etiam PL 17, col. 1086^D-1087^A]. 361/370 PS.-CAELESTIN. I, Capitula ('Indiculus'), IX, apud PROSP. AQVIT., Praet. Sedis Apost. episcoporum auctoritates de grat. dei (= append. ad CAELESTIN. I, Epist. XXI [ad episcopos Gall.]), XII, (14) [PL 50, col. 536^B; PL 51, col. 210^{B-C}; etiam PL 45, col. 1759^B; PL 84, col. 686^{A-B}; PL 130, col. 754^A]; et apud DIONIS. EXIG., Coll. decret., XII [PL 67, col. 273^B].

27. 343 cf. MAXENT., Lib. fid., VII, (11) [supra, p. 12, 134/135].

365 *tenditur, deum profiteamur auctorem; et non dubitemus ab ipsius gratia omnia hominis merita praecueniri, per quem fit ut aliquid boni et uelle incipiamus et facere. Quo utique auxilio et munere dei non auferatur liberum arbitrium, sed liberatur, ut de tenebroso lucidum, de prauo rectum, de languido sanum, de im-*
 370 *prudenti sit prouidum.* Terminat autem idem magister hanc ipsam epistolam, atque concludit ita, dicens: *Quia ad confitendam gratiam dei, cuius operi ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credimus, quidquid secundum praedictas regulas apostolicae sedis nos scripta docuerunt, ut*
 375 *prorsus non opinemur catholicum, quod apparuerit praefixis sententiis esse contrarium.* Haec, sanctissimi, non quasi ignorantibus suggerere necessarium aestimauimus, sed ad confundendum eorum amentiam qui ea ut noua dogmata et penitus ecclesiis inaudita refugiant, huic paruitatis nostrae libello in-
 380 *serere utile iudicauimus.*

(EPILOGVS)

28. Quorum omnium sanctorum patrum imbuti doctrinis, anathematizamus Pelagium et Caelestium, simul etiam Iulianum Aeclanensem et qui illis similia sapiunt; praecipue libros Fausti Galliarum episcopi, qui de monasterio Lerinensi pro-
 385 *uectus est, quos contra praedestinationis sententiam scriptos esse non dubium est.* In quibus non solum contra horum omnium sanctorum patrum, uerum etiam contra ipsius apostoli traditionem ueniens, humano labori subiungit gratiae adiutorium, atque totam omnino Christi euacuans gratiam anti-
 390 *quos sanctos non ea gratia qua et nos, secundum quod docet beatissimus Petrus apostolus, sed naturae possibilitate saluatos impie profitetur.*

Petrus misericordia dei diaconus subscripsit.
 Ioannes misericordia dei monachus subscripsit.
 395 Leontius misericordia dei monachus subscripsit.
 Ioannes lector misericordia dei subscripsit.

386/387 cf. Phil. 2, 13.

(EPILOGVS)

28. 388/391 cf. Act. 15, 11.

371/376 ps.-CAELESTIN. I, Capitula ('Indiculus'), x, apud PROSP. AQUIT., Praet. Sedis Apost. episcoporum auctoritates de grat. dei (= append. ad CAELESTIN. I, Epist. XXI [ad episcopos Gall.]), XIII, (15) [PL 50, col. 537^{A-B}; PL 51, col. 212^A; etiam PL 45, col. 1760^A; PL 84, col. 686^{C-D}; PL 130, col. 754^C]; et apud DRONIS. EXIG., Coll. decret., XIII [PL 67, col. 274^B].

(EPILOGVS)

28. 383/384 libros Fausti] FAVST., De grat., I-II [CSEL 21, p. 3-98].

⟨RESCRIPTVM
EPISCOPORVM
AD SCYTHAS MONACHOS⟩

DILECTISSIMIS ET IN CHRISTI FIDE ATQVE GRATIA PLVRIMVM
AMPECTENDIS SANCTIS FRATRIBVS PETRO DIACONO, IOANNI,
LEONTIO ET ALII IOANNI, CETERISQVE FRATRIBVS, QVOS VNA
VOBISCVM IN CAUSA FIDEI ROMAM DIRECTOS LITTERIS INTI-
5 MASTIS, DATIANVS, FORTVNATVS, BOETHOS, VICTOR, SCHOLASTICVS, HORONTIVS, VINDICIANVS, VICTOR, IANVARIVS, VICTORIANVS, FONTIVS, QVODVVLTVS, FVLGENTIVS, FELIX ET IANVARIVS, IN DOMINO SALVTEM.

(PROLOGVS)

(I.) 1. Beatus frater noster Ioannes diaconus a uestra socie-
10 tate directus, litteras nobis quas misistis exhibuit, quibus recensitis, uestram simul alacres et fidem cognouimus et salutem; immo in agnitione fidei uestra nobis salus innotuit. Quae enim uera in hac uita salus est hominum, nisi recta in deum *fides quae per caritatem operatur*, per quam nos gratia diuina
15 saluatos apostolica testatur auctoritas, dicens : *Gratia salui facti estis per fidem, et hoc non ex uobis : dei donum est ; non ex operibus, ut ne quis extollatur*. Et quia caritas rectae fidei debet iugiter adhaerere, quae studio atque efficacia bonorum operum *cooperit multitudinem peccatorum*, ideo doctor
20 gentium in fide et ueritate, ne quid sibi humani tumoris auderet arrogancia uindicare, post commendationem fidei, per quam gratis salui facti sumus, operum quoque bonorum gratiam muneribus diuinae benignitatis assignans, subsequenter adiunxit : *Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in*
25 *operibus bonis, quae praeparauit deus ut in illis ambulemus*. In eis uos deo dirigente ambulare, ipso rerum gaudemus effectum. *Sollicitudine quippe non pigri, et spiritu feruentes, quo deuotione laudabiliore domino seruitis, eo caritas de corde puro et conscientia bona et fide non ficta* uos instigat pro
30 fidei communionem plenius agnoscenda nostri exilii secreta perquirere. Quia igitur *sermo dei non est alligatus*, qui *uiuus est et efficax*, idcirco nos quoque ea quae de incarnatione ac

(PROLOGVS)

(I.) 1. 13/14 Gal. 5, 6. 15/17 Eph. 2, *8-9. 17/19 1 Petr. 4, *8. 24/25 Eph. 2, 10. 27/28 Rom. 12, 11. 28/29 1 Tim. 1, 5. 31 11 Tim. 2, *9. 31/32 Hebr. 4, 12.

dispensatione domini nostri Iesu Christi, et de gratia (quae gratis indignis ita tribuitur, ut ipsa in nobis et exordium et
 35 profectum bonae uoluntatis operetur), canonicorum sancta auctoritate uoluminum, paternorum quoque dictorum doctrina atque institutione percipimus et tenemus, uestrae caritati rescripto indice demonstrabimus, confidentes in domino (a quo et fides infunditur, ut *corde credamus ad iustitiam*, et
 40 sermo datur, ut *ore confiteamur ad salutem*), quia nostrum pariter et sensum gubernabit et stilum, ut uestrae interrogationi talis reddatur nostra responsio, in qua et de incarnatione domini ea dicamus quae nostrae redemptionis continet ueritas; et de gratia dei ea loquamur quae nobis ipsa gratis infu-
 45 derit superna maiestas.

(DE INCARNATIONE DOMINI)

(II.) 2. Dicitis itaque uos : *Iuxta sanctorum patrum traditionem, dominum nostrum Iesum Christum in duabus naturis unitis et inconfusis, id est diuinitatis et humanitatis, in una persona siue subsistentia confiteri*. Vnde consequenter beatam
 50 quoque *Mariam proprie et secundum ueritatem* uos credere asseritis *genetricem dei*; eo quod scilicet *peperit uere et proprie deum uerbum incarnatum et hominem factum, atque essentialiter siue naturaliter carni unitum*. Haec ex epistulae uestrae tenore posuisse sufficiat. Ex his enim pendent cetera quae de
 55 incarnatione domini sermonis uestri professio comprehendit.

... ..

4. Verbum igitur dei, idemque uerbum deus, humanam carnem de carne matris accipiens, sic utique formam serui accepit, ut permanens *in forma dei*, aeternus atque incommutabilis deus per unitatem personae, in quam *formam serui ac-*
 115 *cepit*, fieri dignaretur ipse quod fecit. *In similitudinem* quippe *hominum factus, habitu est inuentus ut homo*, et incommutabilem habens de natura patris per omnia deitatem, creari dignatus est non creatus, et fieri uoluit ex muliere non factus a patre sed genitus; atque ita *uerbum caro factum est*, ut

89/40 Rom. 10, *10.

(DE INCARNATIONE DOMINI)

(II.) 4. 118 Phil. 2, 6. 114 Phil. 2, 7. 115/116 Phil. 2, 7. 119 Ioh. 1, 14.

(DE INCARNATIONE DOMINI)

(II.) 2. 46/40 СЧ҃ТН. МОН., Epist. ad episcopos, (II), 3 [CC 91 A, p. 552 = supra, p. 158, 33/36]. 49/88 СЧ҃ТН. МОН., Epist. ad episcopos, (III), 4 [CC 91 A, p. 552 = supra, p. 159, 53.56/59].

120 esset *unus mediator dei et hominum, homo Christus Iesus : qui est*
super omnia deus benedictus in saecula, unus et uerus dei
 atque hominis filius, unus idemque de patre sine initio deus
 semper genitus, de matre uero deus secundum carnem tem-
 poraliter conceptus et natus. Quam carnem non conceptam
 125 accepit unigenitus deus, sed in ea est deus ipse altissima hu-
 militate conceptus. Idem quippe deus creatus est in uirgine
 et de uirgine secundum carnem, qui sibi de qua et in qua
 crearetur, creauerat genetricem.

(III.) 5. Si autem deus uerbum sic in uirgine caro fieret, ut
 130 ex ea non fieret, procul dubio non de carne matris idem deus
 haberet substantiam carnis, essetque eius per uirginem
 transitus, atque ita nec mediatoris sacramentum nobis pro-
 ficeret ad salutem, sicut non humanae diuinaeque plenam in se
 Christus dei filius inconfusibiliter uniret substantiae uerita-
 135 tem. Hoc ergo medicinaliter usa est bonitas diuina remedio,
 ut ille *unigenitus deus, qui est in sinu patris*, non solum in
 muliere, sed etiam ex muliere fieret homo. Quod indubitanter
 diuinis credere atque confiteri iubemur oraculis.

(DE GRATIA DEI)

... ..

(XVII.) ...

35. Proinde si quis dicit : '*Meum est uelle credere, dei autem*
gratiae est adiuuare', mutet dictorum ordinem, immo non mutet
 955 ordinem, sed seruet, nec quod posterius est in priore loco, nec
 quod est prius in loco posteriore constituat. Male enim gratiam
 dei suae uoluntati postponit, cum ista bona esse non possit, si
 illa defuerit. Non ergo dicat : '*Meum est uelle credere, dei autem*
gratiae est adiuuare', sed dicat : '*Gratiae dei est adiuuare, ut*
 960 *sit meum uelle credere*'. Tunc enim uere recteque agit

... ..

(XXI.) 42. Miramur autem quosdam dicere : *Si nolentes*
deus facit ut uelint credere, nullus autem est qui naturaliter pos-

120 1 Tim. 2, 5. 120/121 Rom. 9, 5.

(III.) 5. 136 Ioh. 1, 18.

(DE GRATIA DEI)

(XVII.) 35. 953/954. 958/959 SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VI), 19 [CC 91A, p. 558 = supra, p. 167, 253/254].

(XXI.) 42. 1171/1173 SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VII), 20 [CC 91A, p. 559 supra, p. 168, 258/262].

sit credere in filio dei aut aliquid boni uelle quod pertinet ad uitam aeternam : cur ergo non facit omnes uelle, cum non
 1175 *sit personarum acceptor deus ?* Ex quibus uerbis, quae uestris litteris indita sunt, apparet eos minus considerare quod dicunt. Personarum quippe acceptio apud deum tunc esset, si (quemadmodum isti uolunt) in quolibet hominum aliquid inueniret bonae uoluntatis initium. Cum autem in nullo bonam
 1180 uoluntatem inuenit, sed eam gratis cui uoluerit ipse concedit, agnoscitur nulla apud eum esse personarum acceptio, quando gratuita est donantis in unoquoque largitio. Quod autem dicunt : *Cur non facit omnes uelle ?* : itane uero in nemine hoc facit, quia non in omnibus facit ? *An non habet potestatem*
 1185 *figulus luti ex eadem massa facere aliud uas in honorem, aliud quidem in contumeliam ?* Aut culpari potest iustitia in uasis irae, quae iuste pro meritis aptauit in interitum ; uel misericordia in uasis misericordiae, quae sine ullis meritis solo gratiae dono praeparauit in gloriam.

... ..

(XXVIII.) 55. Quod autem interrogant isti de deo dicentes : *Cur ergo non fecit omnes homines uelle credere, cum non sit personarum acceptio apud deum ?* : scire debent hoc in illis altioribus positum a quibus sancta scriptura humanae curiositatis coeret audaciam dicens : *Alliora te ne quaesieris, et fortiora te ne scrutatus fueris ; sed quae praecepit tibi dominus illa cogita semper.* Haec altiora ille qui usque in tertium caelum
 1345 *raptus* est, eo magis territus quo magis illuminatus expauit. Vnde magis clamare non cessat : *O altitudo diuitiarum sapientiae et scientiae dei ! Quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, et inuestigabiles uiae eius ! Quis enim cognouit sensum domini, aut quis consiliarius eius fuit ? Aut quis prior dedit*
 1350 *illi, et retribuetur ei ? Quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia ; ipsi gloria in saecula saeculorum.*

... ..

(XXIX.) ...

... ..

(XXI.) 42. 1184/1186 Rom. 9, *21.

(XXVIII.) 55. 1842/1844 Eccli. 3, *22. 1844/1848 II Cor. 12, 2. 1848/1851 Rom. 11, *33-36.

1183 SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VII), 20 [CC 91A, p. 559 = supra, p. 168, 261].

(XXVIII.) 55. 1839/1848 SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VII), 20 [CC 91A, p. 559 = supra, p. 168, 261/262].

57. ...

1610 Proinde hi qui uoluntatem dei qua *omnes homines uult saluos fieri*, aequalem circa redimendos et damnandos existimant, cum interrogati fuerint cur uelit deus *omnes homines saluos fieri*, nec tamen omnes salui fiant, quid respondebunt ?

1615 (XXX.) 58. An illud quod eos dicere uestra testatur epistula, id est, quia deus *expectat hominis uoluntatem, ut aequum sit in uolentibus praemium, in nolentibus autem iusta damnatio* ? Sed ut prolixitatem uitantes omittamus alia quae possunt pro ueritate fidei huic prauae sententiae replicari, ...

... ...

(EPILOGVS)

(EPILOGVS.) 67. Habetis, dilectissimi fratres, tam de incarnatione domini nostri Iesu Christi quam de gratia paucis expressam fidei nostrae confessionisque sententiam, qua certissime continetur

... ...

(XXIX.) 57. 1010/1011 1 Tim. 2, 4. 1013 1 Tim. 2, 4.

(XXX.) 58. 1010/1018 ССҢН. МОН., Epist. ad episcopos, (VII), 20 [CC 91A, p. 559 = supra, p. 168, 266/268].

(SCYTHAE MONACHI)
(A) DISPVTATIO
XII CAPITVLORVM

(B) REFVTATIO
NESTORII DICTORVM
(IN COLLECTIONE
QVAE DICTVR
"PALATINA" PRIMARIA)

(c) EPILOGVS
COLLECTIONIS

IOANNIS TOMITANAE VRBIS EPISCOPI

DISPVTATIO
DE NESTORIANIS
ET EVTYCHIANIS
(IN CALCE COLLECTIONIS
"PALATINAE" PRIMARIAE)

MONITVM

Codices ⁽¹⁾ :

A. *Collectio 'Palatina'.*

P : VATICANO, CITTÀ DEL, *Bibliotheca Apostolica Vaticana*,
: Palat.lat.234. s. IX. f. 1-93 ⁽²⁾
(Lorsch).

(*B*) : BEAUVAIS, *Chapitre*,
: codex deperditus ⁽³⁾
(apographon codicis *P*).

B. *Epilogus collectoris et Ioannis Tomitani disputatio.*

C : ROMA, *Biblioteca Casanatense*,
: 2010 (B.V.17). s. XI. f. [166^v] 168^v - [167^v] 169^v ⁽⁴⁾
(Farfa uel Roma).

C. *Ioannis Tomitani disputatio.*

L : OXFORD, *Bodleian Library*,
: Laud.misc.92. s. IX^a f. 174-175 ⁽⁵⁾
(Sankt-Kylian, Würzburg).

Editiones :

A. *Collectio 'Palatina'.*

Garnier : *Marii Mercatoris, s. Augustino aequalis, opera quaecumque
extant, prodeunt nunc primum studio Ioannis GARNERII*
(Parisiis, 1673)
(ex uno codice *B*).

Baluze : *Marii Mercatoris opera. Stephanus BALUZIIUS ... emendauit
et illustrauit* (Parisiis, 1684)
(e codicibus *P* et *B*).

Migne : MIGNE, J.P., *Patrologiae Cursus completus, Series Latina*,
XLVIII (Lutetiae Parisiorum, 1846), col. 61-1088
("Marii Mercatoris, s. Augustino aequalis, opera omnia")
(ex editionibus *Garnier* et *Baluze*).

(1) Codicis *P* lectiones afferimus ex editione *Schwartz*; tamen, pro solo collectoris epilogo, ipsius codicis *P* ff. 92^v-93 denuo inspeximus in plagulis photographiis. Codicis *L* lectiones afferimus ex editione *Morin*. Codicem *C* ipsi contulimus in plagulis lumine depictis. Gratias agimus reu^o. R. WEIJENBORG, pro plagulis photographiis ad nos delatis.

(2) Cf. SCHWARTZ, E., *Collect.*, p. 1-IV; — ACO IV, III-1, p. 63. — Cf. supra, p. XLIV.

(3) Cf. LOOFS, F., *Nestoriana* (Halle a. S., 1905), p. 35; — ACO IV, III-1, p. 74.

(4) Cf. supra, p. XLIV.

(5) Olim coniunctus codici Laud.misc.580, qui continet opuscula Maxentii; — cf. ACO IV, III-1, p. 33. — Cf. supra, p. XLII.

Schwartz : SCHWARTZ, Eduardus, *Acta Conciliorum Oecumenicorum*, I, v-1 (Berolini et Lipsiae, 1924), "Collectio Palatina, siue qui fertur Marius Mercator", p. 1-181 (collectio primaria)
(e codice *P* et editionibus *Garnier* et *Baluze*).

11. *Epilogus collectoris et
Ioannis Tomitani disputatio.*

Haec nostra editio princeps est tum Epilogi collectoris cum et sequentis Ioannis Tomitani Disputationis in unum redactorum. Nam cum hucusque "collectionis forma primaria integra iam non exstiterit — defuerunt enim quos se sermones Ioannis episcopi Tomorum propositurum esse collector promisit" ⁽⁶⁾ —, et licet G. Morin separatim a collectione nuper illa Ioannis nostri dicta repperit ⁽⁷⁾, nunc primum ea cum Scythae monachi epilogo iuncta nuper reperta sunt a reu^o. R. Weijenburg, in collectione quadam in cv capitulis "de episcoporum transmigratione et quod non temere iudicentur : regulae quadraginta quattuor ex chronica graeca" ⁽⁸⁾. Laudes ago et grates gratiasque habeo felici inuentori, qui diligenter urbanissimeque mihi hunc textum inter opuscula Scytharum monachorum critice edendum concedit tradiditque. Quem textum *C* nunc cum illo codicis *P* (in Scythae collectoris epilogo), tunc cum isto codicis *L* (in Ioannis dictis) collocantes atque horum utrique aequiparantes, infra edimus. Videtur nobis recensionem *C* propius primariae accedere ⁽⁹⁾.

c. *Ioannis Tomitani disputatio.*

Morin : MORIN, G., *Le témoignage perdu de Jean évêque de Tomi sur les hérésies de Nestorius et d'Eutychès* : JTS 7 (Oxford, 1906), p. 75-77
(e codice *L*).

PLS 2 : *Patrologiae Cursus completus, Series Latina. Supplementum* (accurante A. HAMMAN), II**** (Paris, 1962), col. 1585-1586
(ex editione *Morin*).

(6) SCHWARTZ, E., *Collect.*, p. xiv.

(7) MORIN, G., *Jean*.

(8) Cod. C, f. [140 v] 142 v sqq.

(9) Cf. supra, p. xxxix-xl adnot. 122-129.

(SCYTHAE MONACHI)
 COLLECTIO
 QVAE DICTVR
 "PALATINA" PRIMARIA

I-II

(DE NOMINE RVFINI)

INCIPIT EPISTVLA ANASTASII ROMANAE VRBIS EPISCOPI AD
 IOANNEM EPISCOPVM HIEROSOLYMORVM, SVPER NOMINE
 RVFINI.

(1.) Probatae quidem affectionis est, haec ut de sacerdote sacerdos loqua-
 ris ... (*ACO I, v-1, p. 3¹-4²² ; PL 48, col. 231^c-240^d*) ... ipse denique uiderit
 ubi possit absolui.

Explicit.

INCIPIT DE FIDE.

(2.) Propter uenerationem sanctorum locorum Hierosolymam et Beth-
 10 leem uenimus ... (*ACO I, v-1, p. 4²²-5²⁷ ; PL 48, col. 239^c-254^d*) ... secun-
 dum exemplum primi hominis a deo cottidie fieri, anathema sint.

Finit de fide.

<EXPLICIT> DE NOMINE RVFINI.

III

(COLLECTIO LIBRORVM MARI MERCATORIS)

(a)

COMMONITORIVM LECTORI ADVERSVM HAERESIM PELAGII
 ET CAELESTII VEL ETIAM SCRIPTA IVLIANI, A MARIO MERCA-
 TORE SERVO CHRISTI.

I-II. (1.) 4/6 ANAST. I, Epist. ad Ioan. Hierosol. (cf. CPL n. 1640 ; ACO IV, III-1, p. 107).

(2.) 9/11 PS.-RVFIN., Libell. de fide (cf. CPL n. 199 ; ACO IV, III-1, p. 423-424).

I-II. (inscr.) 8 DE FIDE] *restitui* (cf. *infra*, lin. 12), PROPTER FIDEM P (*fort. pri-
 mum inscriptione omissa ad initium Propter [lin. 9] perrexerit librarius*).

(Expl.) 12 Explicit] *supplendi, om. P.*

<Prologus.>

- 5 (3.) Quaestio contra catholicam fidem apud nonnullos Syrorum et praecipue in Cilicia ... (*ACO I, v-1, p. 7³⁰-7³⁷* ; *PL 48, col. 109^A-122^A*) ... non sophismatum arte, confutamus, conuincimus et deflemus.

Finit prologus.

NVNC VERBA IULIANI.

- 10 (4.) Ex libro eius primo ad Florum, capitulo cxii, ita :

Sed currant ad eum, qui clamat : "Iugum meum suaue est ..." (*ACO I, v-1, p. 7³⁸-8²³* ; *PL 48, col. 121^C-124^A*) ... quis te non exhorreat et tamquam letale uirus fngiat haec scribentem ?

(5.) Item, in libro II, capitulo xvii, uerba Iuliani :

- 15 Verum imbecillum caecae opinionis patrocinium multiplicat peccata ... (*ACO I, v-1, p. 8²³-30* ; *PL 48, col. 124^B-125^A*) ... principatum tenere et habere cum impietate delirat.

(6.) Item, in eodem capitulo, paulum infra, uerba Iuliani :

- Ostensum est ergo nihil posse per scripturas sanctas probari, quod
20 iustitia non possit tueri ... (*ACO I, v-1, p. 8³⁰-9¹⁰* ; *PL 48, col. 125^A-126^A*)
... ad fidem recurritur, ut eius auctoritate salus aeterna quaeratur ?

(7.) Item, in eodem libro, capitulo lviii, uerba Iuliani :

- Aut si forte, quoniam aliter dogma tuum stare non potest ... (*ACO I, v-1, p. 9¹¹-30* ; *PL 48, col. 126^A-132^A*) ... non ausus es ulterius censurae tuae ulla
25 dolori eius inferre molestias.

III.a. (3.)-(14.) 5/65 MAR. MERCAT., Commonit. adu. haer. Pelag. et Caeclest. (cf. CPL n. 780 ; *ACO IV, III-1, p. 338, 1*).

(4.) 11/13 IULIAN. AECLAN., Ad Florum [apud Avg., C. sec. Iulian. resp. imperf. op., I, cxi] (cf. CPL n. 773 ; *ACO IV, III-1, p. 300, 2 [a]*).

(5.) 15/17 IULIAN. AECLAN., Ad Florum [apud Avg., C. sec. Iulian. resp. imperf. op., II, xvi] (cf. CPL n. 773 ; *ACO IV, III-1, p. 301, 2 [b]*).

(6.) 19/21 IULIAN. AECLAN., Ad Florum [apud Avg., C. sec. Iulian. resp. imperf. op., II, xvi] (cf. CPL n. 773 ; *ACO IV, III-1, p. 301, 2 [c]*).

(7.) 23/25 IULIAN. AECLAN., Ad Florum [apud Avg., C. sec. Iulian. resp. imperf. op., II, lviii] (cf. CPL n. 773 ; *ACO IV, III-1, p. 301, 2 [d]*).

III.a. (inscr.) 4 Prologus] supplauit (cf. infra, lin. 8), om. P.

(8.) Item, in eodem libro, capitulo LIX, uerba Iuliani :

Non enim dictum est 'erunt duo homines in uno homine', sed : "Erunt duo in carne una" ... (*ACO I, v-1, p. 9²⁷-10¹¹ ; PL 48, col. 133^A-135^A*) ... quod nascitur ex uitio, uitiatum est, et iure medico et redintegratore indiget
30 Christo.

(9.) Item, in eodem libro, capitulo LXII, uerba Iuliani :

Ille quippe non dixit peccatum transisse, sed mortem, utique iudicii illatam seueritate ... (*ACO I, v-1, p. 10¹²-10¹³ ; PL 48, col. 135^A-136^B*) ... quam nec causa sua secuta est, nec, ut dicis, transiit in quemquam lapsum ?

35 (10.) Hic tibi de manibus, ut ita dixerim, cecidit illud condiscipuli tui Caelestii egregium definitum : "Quoniam peccatum Adae ipsum solum laesit, et non genus humanum". Hic est Caelestius, unus ex illis quibus, in tui operis libro primo de quattuor ad Turbantium, haec ais :

Doctores nostri temporis, frater beatissime Turbanti, ... (*ACO I, v-1, 40 p. 10¹⁶-11⁴¹ ; PL 48, col. 137^A-140^B*) ... diligenti inuestigatione in lucem pertraham Christianis populis exponendum.

(11.) Audi nunc et tu et qui me et te dignanter habuerint legere ... (*ACO I, v-1, p. 11⁴²-12²⁰ ; PL 48, col. 140^B-143^B*) ... male igitur dictum est : "Siue peccaret siue non peccaret, fuisse moriturum".

45 (12.) Calumniatum me tibi ne uel quisquam uel tu ipse dicas, contra haec te postmodum non sensisse definita, audi iterum quid uerbis tuis, in libro tuo, de quo agimus, teneatur capitulo LXV :

"Intrauit" igitur, secundum apostolum, "per unum hominem peccatum ..." ... (*ACO I, v-1, p. 12⁴⁰-13³⁰ ; PL 48, col. 143^B-146^A*) ... cum uerborum
50 crepitaculis magis quam ullis declamationibus studium inane dependis.

(8.) 27/30 IULIAN. AECLAN., Ad Florum [apud AVG., C. sec. Iulian. resp. imperf. op., II, LIX] (cf. CPL n. 773 ; ACO IV, III-1, p. 301, 2 [e]).

(9.) 32/34 IULIAN. AECLAN., Ad Florum [apud AVG., C. sec. Iulian. resp. imperf. op., II, LXIII] (cf. CPL n. 773 ; ACO IV, III-1, p. 301, 2 [f]).

(10.) 30/41 IULIAN. AECLAN., Ad Turbantium [apud AVG., De nupt. et concup., II, III, 7] (cf. CPL n. 774 ; ACO IV, III-1, p. 301, 3 [a]).

(11.) 42/44 IULIAN. AECLAN., Epist. ad Zosim., frg. 1.3.5-7 (cf. CPL n. 775 ; ACO IV, III-1, p. 299-300, 1 [a].[c].[e]-[g]).

(12.) 48/50 IULIAN. AECLAN., Ad Florum [apud AVG., C. sec. Iulian. resp. imperf. op., II, LXVI ; LXVI-LXVIII] (cf. CPL n. 773 ; ACO IV, III-1, p. 301, 2 [g]-[h]).

(13.) Vellem autem te pressius interrogare de morte cuiusque modi quid sentias ... (*ACO I, v-1, p. 13²¹-14¹⁶*; *PL 48, col. 146^A-148^B*) ... proferamus interim et alia tua, quae cum magna execratione uitemus.

(14.) Item, ex libro tertio, de quattuor ad Turbantium editis, prope 55 principia capituli tertii, uerba Iuliani :

Quia gratiam baptismatis dicimus non pro causis esse mutandam ... (*ACO I, v-1, p. 14¹⁷-18²⁴*; *PL 48, col. 148^B-158^B*) ... "... sed iudicium dei manet super eum".

Heia, praeceps, admitte ut sine baptismo paruulus hanc habet uitam. 60 Haesisti, ut credo, hic et "in eodem luto haerendo uersuram soluis" ... (*ACO I, v-1, p. 18²⁴-19⁴*; *PL 48, col. 158^{B-D}*) ... uosque adhuc pati garrire ex negligentia sacerdotum non ultima poena est ?

Habes, ut credo, quod te tangat et stimulet. Sed si iterum commoueris ... (*ACO I, v-1, p. 19⁵-23¹⁶*; *PL 48, col. 159^A-172^A*) ... tibi que coaptabit 65 dictum hoc : "parturisse te montes, unde nasceretur ridiculus mus".

(b)

<Incipit epistula Marii Mercatoris.>

(15.) Marius Mercator Christi seruus, lectori conseruo suo salutem.

Graecus sermo Theodori est, quondam episcopi ... (*ACO I, v-1, p. 23¹⁷⁻²⁸*; *PL 48, col. 1041^D-1044^B*) ... quia magis defendendus est, quam ullo odio persequendus.

NVNC EXPOSITIO PRAEVAE FIDEI THEODORI SVPRÀ SCRIPTI.

(16.) Qui aut nunc primum in ecclesiasticis erudiuntur dogmatibus ...

(13.) 51/53 IVLIAN. AECLAN., Dicta in quadam disput. publ. (fragmenta) (cf. CPL n. 775a; *ACO IV, III-1, p. 302, 4*).

(14.) 56/58 IVLIAN. AECLAN., Ad Turbantium [apud AVG., C. Iulian., III, III, 8 (a-b)] (cf. CPL n. 773; *ACO IV, III-1, p. 301-302, 3 [a]-[c]*); — IVLIAN. AECLAN., Epist. ad Zosim., frg. 8.2.4 (cf. CPL n. 775; *ACO IV, III-1, p. 300, 1 [h].[b].[d]*); — IVLIAN. AECLAN., Ad Florum [apud AVG., C. sec. Iulian. resp. imperf. op., II, LXVI; LXVI-LXVIII] (cf. CPL n. 773; *ACO IV, III-1, p. 301, 2 [g]-[h]*).

III.b. (15.) 2/5 MAR. MERCAT., Transl. Exposit. fid. (ps.-) Theodori Mops., Praef. (Epist. ad lectorem) (cf. *ACO IV, III-1, p. 340, 11 [a]*).

(16.) 7/9 (ps.-) THEOD. MOPS., Exposit. fid. (transl. MAR. MERCAT.) (cf. CPG II n. 3871; *ACO IV, III-1, p. 340, 11 [b]*; p. 468, 15).

III.b. (inscr.) † Incipit ... Mercatoris] *suppleni, om. P.*

(ACO I, v-1, p. 23²⁹-23³⁰ ; PL 48, col. 1043^B-1046^B) ... atque adeo omnis, qui contra haec sentit, anathema sit.

10 <Refutatio a Mario Mercatore.>

(17.) Immo nos tibi catholici dicimus, qui talia ore impurissimo et lingua scelestissima protulisti, ... (ACO I, v-1, p. 23³¹-28⁹ ; PL 48, col. 1045^B-1050^A) ... qui substantialiter filius dei, unum cum patre et spiritu sancto, deus unus in trinitate, semper et in saecula.

15 Finit.

ITEM ALIA EPISTVLA.

(18.) Item Marius Mercator seruus Christi, lectori conseruo salutem.

Samosateni Pauli atque Nestorii est ista non minus impia quam uana doctrina ... (ACO I, v-1, p. 28¹⁰⁻¹¹ ; PL 48, col. 773^A-774^B) ... tamquam 20 alienus et extorris ab ecclesiastica fide, iure damnatus est.

Finit.

(c)

ITEM ALIA.

(19.) Item Marius Mercator seruus Christi, lectori conseruo suo et paris in domino fidei salutem.

Nestorii, quondam episcopi Constantinopolitanae urbis ... (ACO 5 I, v-1, p. 28¹⁰⁻¹¹ ; PL 48, col. 773^B-776^A) ... simplex ueritatis semper grata est pulchritudo.

NUNC HIC EIVS PRIMVS IMPIETATIS IN ECCLESIA AD POPVLVM SERMO EST — in quo de incarnatione dominica male lapsus infelicitur corruit :

10 (20.) Doctrina pietatis est sensorum in ecclesia intentio ... (ACO I, v-1,

(17.) 11'14 MAR. MERCAT., Refut. Exposit. fid. (ps.-) Theodori Mops. (cf. ACO IV, III-1, p. 341, 11 [c]).

(18.) 17'20 MAR. MERCAT., Compar. dogmatum Pauli Samosat. et Nestorii (Epist. ad lectorem) (cf. ACO IV, III-1, p. 339, 3).

III.c. (19.) 2'6 MAR. MERCAT., Transl. v sermonum Nestorii, Praef. (Epist. ad lectorem) (cf. ACO IV, III-1, p. 339, 8 [a]).

(20.) 19'18 NESTOR., Serm. IX [frg. 100 : F. Loofs, 'Nestoriana. Die Fragmente des Nestorius', Halle a. S., 1905, p. 36] (transl. MAR. MERCAT.) (cf. CPG III n. 5698 ; ACO IV, III-1, p. 339, 8 [b] ; p. 362, 23 [a] ; p. 364, 23 [r] ; p. 365, 23 [aa]).

p. 29¹⁷-30¹¹ ; PL 48, col. 757^A-761^A) ... sine generationis narratione. Non, uir optime, Maria peperit deum — "quod enim de carne natum est caro est" — ; non peperit creatura eum, qui est increabilis ; non recentem de uirgine deum uerbum genuit pater — "in principio erat enim uerbum", sicut
 15 Ioannes ait — ; non peperit creatura increabilem, sed peperit hominem deitatis instrumentum ... (ACO I, v-1, p. 30¹¹⁻²⁴ ; PL 48, col. 761^A-763^A) ... unam factam esse dignitatem : "Iesus, inquit, heri et hodie, idem ipse et in saecula saeculorum".

Finit.

20 ITEM TRACTATVS ALIVS.

(21.) Contumelias quidem in me haereticorum arbitror tamquam infantum apinas ... (ACO I, v-1, p. 31¹-37¹⁰ ; PL 48, col. 789^B-800^C) ... Theodochon dico, non theotocon, 'ch' litteram, non 'cappa' exprimi uolens ... (ACO I, v-1, p. 37¹⁰⁻²⁷ ; PL 48, col. 800^C-801^B) ... "Sicut in Adam omnes
 25 moriuntur, ita in Christo omnes uiuificabuntur". Ipsi gloria in saecula saeculorum.

Finit.

ITEM TRACTATVS ALIVS.

(22.) Plausus amatores Christi populos his conferre, qui pro beata Maria
 30 impendunt sermonis officium ... (ACO I, v-1, p. 37²⁰-39¹⁸ ; PL 48, col. 782^A-785^C) ... nouitatis praesumptionem putare, sed ueritatis eam magis gloriam iudicare.

Explicit.

ITEM EIVSDEM SERMO IN ECCLESIA HABITVS POSTQVAM LIT-
 35 TERAS CAELESTINI ROMANI EPISCOPI ET CYRILLI ALEXANDRI-
 NI DENVNTIATIONIS ACCEPIT VIII. IDVS DECEMBRIS, CONSŌ-
 THEODOSII XIII. ET VALENTINIANI III. AVG. POST SEXTVM
 DIEM QVAM EASDEM LITTERAS SVMP SIT.

(23.) Dulcem nobis praecedens doctor mensam caritatis apposuit ...

(21.) 21²⁰ NESTOR., Serm. x [frg. 101 : Loofs, o.c., p. 36] (transl. MAR. MERCAT.) (cf. CPG III n. 5699 ; ACO IV, III-1, p. 339, 8 [c] ; p. 365, 24 [b]) ; — NESTOR., Serm. ix [frg. 101 : Loofs, o.c., p. 36] (transl. MAR. MERCAT.) (cf. CPG III n. 5698 ; ACO IV, III-1, p. 363, 23 [e]) ; — NESTOR., Serm. x [frg. 101 : Loofs, o.c., p. 36] (transl. MAR. MERCAT.) (cf. CPG III n. 5699 ; ACO IV, III-1, p. 366, 24 [k]) ; — NESTOR., Serm. x [frg. 101 : Loofs, o.c., p. 36] (transl. MAR. MERCAT.) (cf. CPG III n. 5699 ; ACO IV, III-1, p. 368, 24 [aa]).

(22.) 20/32 NESTOR., Serm. xxvii [frg. 102 : Loofs, o.c., p. 36] (transl. MAR. MERCAT.) (cf. CPG III n. 5716 ; ACO IV, III-1, p. 340, 8 [f] ; p. 375, 35).

(23.) 30/40 NESTOR., Serm. xviii [frg. 103 : Loofs, o.c., p. 36] (transl. MAR. MERCAT.) (cf. CPG III n. 5707 ; ACO IV, III-1, p. 340, 8 [d] ; p. 374, 32).

- 40 (*ACO I, v-1, p. 39¹⁹-41²⁴ ; PL 48, 848^a-855^b*) ... Paulus ac Photinus, o
omnium imprudentissime, nesciunt filii duas naturas, nesciunt deum et
hominem; dissentiunt autem sibi inuicem ita: Paulus quidem in eo,
quod dicit Christum hominem solum, et tunc solum initium habere ex quo
de uirgine natus est. Ego autem tibi ideo hic resisto ... (*ACO I, v-1, p. 41²⁴-*
45 *45²⁸ ; PL 48, col. 855^b-862^b*) ... "Quae didicistis et audistis et accepistis et
uidistis in me, haec agite, et deus pacis erit uobiscum".
Finit.

ITEM INCIPIT EIVSDEM, DIE ALTERA, ID EST DOMINICA.

- (24.) Alii in terra sit aliarum utilitas rerum, et quibusdam quidem in
50 militia degere ... (*ACO I, v-1, p. 45²⁸-46^a ; PL 48, col. 862^c-863^b*) ...
conuncupare naturam. Hinc beatus Matthaeus, euangeliorum conscriptor,
cum ad generationis uenisset arcanum, a neutra natura generationis facit
narrationem, sed magis a Christi uocabulo. Oportet autem etiam expresse
dicere ... (*ACO I, v-1, p. 46^a-20 ; PL 48, col. 863^b-864^c*) ... horum memo-
55 riam per omnia possidete in Christo. Cui est gloria in saecula saeculorum.
Finit.

(d)

ITEM EIVSDEM EPISTVLA AD CYRILLVM ALEXANDRINVM
EPISCOPVM RESCRIBENTIS, SIMILITER EX GRAECO SERMONE
TRANSLATA.

- (25.) Iniurias quidem aduersum nos admirabilium litterarum ... (*ACO I,*
5 *v-1, p. 46²⁷-49³⁰ ; PL 48, col. 818^b-827^a*) ... "Nos talem consuetudinem non
habemus neque ecclesia dei". Ipsi gloria in saecula saeculorum.

(e)

NVNC EXEMPLVM EPISTVLAE CYRILLI EPISCOPI ALEXANDRI-
NI AD EVNDEM NESTORIUM, EX GRAECO IN LATINVM — cui
impiissime contradicens idem Nestorius respondendum esse
putauit, sicut superius continetur.

- 5 (26.) Garriunt quidem, sicut audio, quidam de existimatione mea apud
religionem tuam ... (*ACO I, v-1, p. 49³⁷-51³⁷ ; PL 48, col. 804^c-808^b*) ...

(24.) 40/55 NESTOR., Serm. XIX [frg. 104 : Loofs, o.c., p. 36] (transl. MAR. MERCAT.) (cf. CPG III n. 5708 ; ACO IV, III-1, p. 340, 8 [e] ; p. 374, 33).

III.d. (25.) 4/6 NESTOR., Epist. ad Cyrill. Alex. 2 [frg. 105 : Loofs, o.c., p. 36] (transl. MAR. MERCAT.) (cf. CPG III n. 5669 ; ACO IV, III-1, p. 339, 7 ; p. 353, 8).

III.d. (26.) 5/8 CYRILL. ALEX., Epist. IV (ad Nestorium 2) (transl. MAR. MERCAT.) (cf. CPG III n. 5304 ; ACO IV, III-1, p. 171, 40 ; p. 339, 4 [b]).

concordiae caritatisque uinculum indissolubile permaneat inter sacerdotes dei.

Finit.

(f)

ITEM EIVSDEM EPISTVLA AD EVNDEM NESTORIVM [EPISTVLA SECVNDA], EX GRAECO SERMONE.

(27.) Venerabiles uiri ac fide digni, Alexandriam uenientes, rettulerunt nobis aegre ferre religionem tuam ... (*ACO I, v-1, p. 51²⁸-52²⁸ ; PL 48, col. 801^B-804^A*) ... quia librum composui etiam ante ordinationem uenerationis tuae.

Saluta fraternitatem quae apud te est ; te in domino qui nobiscum sunt, salutant.

Explicit.

(g)

ITEM EIVSDEM EPISCOPI CYRILLI AD CLERICOS SVOS CONSTANTINOPOLIM CONSTITVTOS, EX GRAECO SERMONE.

(28.) Legi litteras missas a uobis, quibus didici quia inuidi nostri, conueniendo uos, fingeant ... (*ACO I, v-1, p. 52²⁸-55⁵ ; PL 48, col. 808^C-817^B*) ... et laborare et uiuere et mori maximum uotum est.

Explicit.

(h)

ITEM NESTORII DE DIVERSIS EIVS LIBRIS VEL TRACTATIBVS EXCERPTA AB EPISCOPO CYRILLO CAPITVLA, EX GRAECO A NOBIS IN LATINVM VERSA.

(29.) Ita de codice confecto, quaternione xxvi, inter cetera et infra :

5 Oportet nosse nos — modo enim uenio in recordationem concilii Nicaeni —, quod nusquam ausum est dicere quia uerbum deus natus est ex uirgine

III.f. (27.) 3 8 CYRILL. ALEX., Epist. II (ad Nestorium 1) (transl. MAR. MERCAT.) (cf. CPG III n. 5302 ; ACO IV, III-1, p. 171, 39 ; p. 339, 4 [a]).

III.g. (28.) 3 5 CYRILL. ALEX., Epist. X [frg. 79.97.98 : Loofs, o.c., p. 30.33] (transl. MAR. MERCAT.) (cf. CPG III n. 5309 ; ACO IV, III-1, p. 180, 66 ; p. 339, 5 ; 365, 24 [a] ; p. 368, 24 [bb]. [cc] ; p. 370, 28 [a]. [b]).

III.b. (29.) 3 35 NESTOR., Serm. XVII [frg. 106-108 : Loofs, o.c., p. 37] (transl. MAR. MERCAT.) (cf. CPG III n. 5706 ; ACO IV, III-1, p. 340, 10 ; p. 373-374, 31 [a]. [h]. [i]).

III.f. (inscr.) 1. 2 EPISTVLA SECVNDA] *siclus. Schwartz.*

III. g (28.) 5/8 mori ... explicit] *scripsi*, mori ... *ἐξπί P*, mori ... (*om. explicit*) *Migne*, mori ... *experiri Schwartz.*

Maria ; ait enim, inquit : "Credimus in unum patrem omnipotentem, et in unum dominum Iesum Christum". Attendite quia, prius cum posuissent Christum, quod duarum nomen naturarum demonstrat, non dixerunt
 10 'in unum deum uerbum', sed acceperunt nomen, quod significaret utrumque, ut subdescendendo, cum audis "mortem", nulla nouitate turberis ; cum "crucifixum et sepultum", tamquam deitate ista patiente non uulneris auditu. Deinde uideamus quod illi subiungant ; ait : "Credimus et in unum dominum Iesum Christum, unigenitum, qui de deo patre natus
 15 est, consubstantium patri ; qui propter nos descendit ; incarnatus est de spiritu sancto". Non dixerunt, inquit, 'qui natus est de spiritu sancto' ; uidēs quemadmodum interpretentur subdescendendo, quia dixerant 'hominem factum' ? Hunc, inquit, dicimus incarnatum, non mutabilitatem in carne sustinente diuina natura, sed inhabitationem quam gessit in
 20 homine, demonstrante.

Et post aliquanta, in eodem :

Hoc retinete mihi, inquit, quoniam, praetermittentes dicere 'Credimus in deum uerbum, filium eius unigenitum', dixerunt : "Credimus in unum dominum Iesum Christum, consubstantium patri, deum uerum de deo
 25 uero, per quem omnia facta sunt ; qui propter nos homines et nostram salutem, descendit ; atque incarnatus est de spiritu sancto ex Maria uirgine, et homo factus est". Nusquam dixerunt 'natus est'. Cur ? Putamus, ut non duas natiuitates introducerent deitatis.

Item in eodem, post aliquanta, uolens liquido demonstrare quoniam,
 30 quando filii nomen ponitur, non omni modo uerbum illud significet quod de deo est, sed tamquam commune nomen introducitur :

Sic enim, inquit, dicit scriptura : "Misit deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege". Hic quidem duas demonstrat naturas, quod autem tantum circa hominem contigit, narrat. Exige certe a contentioso, quis sub
 35 lege sit factus : uerbum deus ? Nequaquam.

Item ex codice altero, in quaternione ... (*ACO I, v-1, p. 55^a-59^{ab} ; PL 48, col. 897^a-902^b*) ... in me manet et ego in eo".

Item ex alio tractatu, quaternione xxxi :

86 87 NESTOR., Serm. i ; iii ; iv ; v ; vi ; vii ; viii ; ix ; x ; xii ; xiii ; xv [frg. 21a.49.50.57a.57b.58.66.88.109-125 ; Loofs, o.c., p. 17.26-28.31.37-39] (transl. MAR. MERCAT.) (cf. CPG III nn. 5690 ; 5692-5699 ; 5701 ; 5702 ; 5704 ; ACO IV, III-1, p. 355, 15 [a]. [c] ; p. 356, 17 [a]. [c] ; p. 357, 18 [a] ; 19 [a]. [c] ; p. 358, 19 [f] ; p. 360, 20.21 ; p. 361, 22 [a] ; p. 363, 23 [f]. [h] ; p. 364, 23 [o] ; p. 366, 24 [d] ; p. 367, 24 [m] ; p. 370, 26 [a] ; 27 ; p. 371, 29 [b]. [d]).

Hoc autem dico, ut noueritis quam superexcellens et summa quaedam
 40 deitatis coniunctio exsistebat etiam in infante ipso, cum dominica caro
 conspicitur. Erat enim ipse et infans et infantis ipsius dominus. Laudastis
 uocem, sed indiscusse nolo faucatis ... (*ACO I, v-1, p. 59⁹⁹-60⁴ ; PL 48,*
col. 902^D-904^A) ... hic, inquam, spiritus, qui tam magnam gloriam Christo
 donauit, esse ab his asseritur seruus.

(i)

<Nestorii tractatus contra haeresim Pelagii seu Caelestii.>

<Praefatio Marii Mercatoris.>

(30.) ITEM EIVSDEM CONTRA HAERESIM PELAGII SEV CAELESTII — contra
 quorum prauam et impiam definitionem, quamuis recte sentiret et doceret
 5 ... (*ACO I, v-1, p. 60¹⁵-16 ; PL 48, col. 183^B-186^A)* ... a ducentis septuaginta
 et quattuor episcopis iterum iterumque damnati sunt.

NUNC ITAQVE HIC CONTRA EOS, EODEM IULIANO CVM COM-
 PPLICIBVS SVIS IN CONSTANTINOPOLITANA VRBE CONSTITVTO,
 ET EVM TRACTANTEM PVBLICE IN ECCLESIA AVDIENTE, PRIMVS
 10 EIVS HABITVS EST SERMO, DE GRAECO IN LATINVM A NOBIS
 VERBVM DE VERBO TRANSLATVS :

(31.) Multis, inquit, et ualde frequenter angorum imbribus inundatus ...
 (*ACO I, v-1, p. 60¹⁵-62¹⁹ ; PL 48, col. 187^A-197^A)* ... uerorum exemplario-
 rum non replebitur perfructione.

15 Et reliqua, ad praesentem rem minime pertinentia.

ITEM EIVSDEM IN ADAM TRACTATVS, CVIVS INITIVM ISTVD
 (IN ECCLESIA PVBLICE HABITVS) :

39/44 NESTOR., Serm. xv ; xvi [frg. 65.126.127 : Loofs, o.c., p. 27.39] (transl. MAR.
 MERCAT.) (cf. CPG III nn. 5704.5705 ; ACO IV, III-1, p. 371, 29 [d] ; p. 372, 30 [a]).

III.i. (30.) § 6 MAR. MERCAT., Transl. Sermonum Nestorii c. haeres. Pelag. et
 Caelest., Praef. (cf. ACO IV, III-1, p. 340, 9 [a]).

(31.) 12/14 NESTOR., Serm. xx [frg. 128 : Loofs, o.c., p. 40] (transl. MAR.
 MERCAT.) (cf. CPG III n. 5709 ; ACO IV, III-1, p. 340, 9 [b] ; p. 375, 34 [a].[b]).

III.i. (inscr.) 1/2 Nestorii ... Mercatoris] *suppleui* (ex Migne), om. P.

(32.) Sol quidem supra terras altior factus et, ad nos usque ex Oriente dis-
currens, ... (*ACO I, v-1, p. 62⁸⁰-63¹⁰ ; PL 48, col. 202^A-204^A*) ... unde fuerat
20 collapsa natura, eam inde restaurans.

ITEM EIVSDEM IN EO, QVOD SCRIPTVM EST : "HAEC OMNIA
TIBI DABO, SI PROCIDENS ADORAUERIS ME", CVIVS INITIVM
ISTVD EST :

(33.) In alium sermonem lingua perurgente, repromissionum mearum
25 praecedens magister memor, ... (*ACO I, v-1, p. 63¹¹-64⁸ ; PL 48, col. 204^A-205^B*) ... adoremus eum, qui nostrum inexorabilem inimicum deiecit
atque prostrauit.

ITEM EIVSDEM TRACTATVS ALIVS AD POPVLVM, IN ADAM.

(34.) Et auditorum me expetentium doctrinam desiderium mouet ...
30 (*ACO I, v-1, p. 64⁸-65¹⁸ ; PL 48, col. 197^A-202^A*) ... "Coexcitauit nos, et
consedere fecit in caelestibus in Christo". Cui est gloria in saecula.

(32.) 18 20 NESTOR., *Serm. xxviii* [frg. 129 : Loofs, o.c., p. 40] (transl. MAR.
MERCAT.) (cf. CPG III n. 5717 ; ACO IV, III-1, p. 340, 9 [c] ; p. 375-376, 36 [a]-[e]).

(33.) 24 27 NESTOR., *Serm. xxx [xxix]* [frg. 130 : Loofs, o.c., p. 40] (transl.
MAR. MERCAT.) (cf. CPG III n. 5719 ; ACO IV, III-1, p. 340, 9 [d] ; p. 376-377, 37
[a]-[f]).

(34.) 29 31 NESTOR., *Serm. xxxi [xxx]* [frg. 131 : Loofs, o.c., p. 40] (transl. MAR.
MERCAT.) (cf. CPG III n. 5720 ; ACO IV, III-1, p. 340, 9 [e] ; p. 377, 38 [a]-[d]).

(32.)-(33.) 18 27 *horum sermonum in uno redactorum alteram etiam versionem praebet
Migne* [PL 48, col. 205^C-214^A] ; *textus ita comparari possunt* :

<i>ACO I, v-1 :</i>		<i>PL 48 :</i>	
<i>n.</i>	<i>pag.</i>	<i>n.</i>	<i>col.</i>
32	62 ⁸⁰ -28	1	205 ^C 35-D47
—	62 ⁸⁹ -36	2	205D48-206A2
—	62 ⁸⁷ -39	3	206A3-8
—	62 ⁸⁰ -63 ⁸	8	207D48-50
—	63 ⁷ -10	9	208A1-6
33	63 ¹¹	14	"sequens oratio" 210B23
—, 1-2	63 ¹² -17	cf. 14	210B23-30
—, 3-4	63 ¹⁸ seq.	cf. 15	210D44 seq.
—, 5	63 ³⁰ -37	17-18	212A13-B25
—, 6	63 ³⁸ -64 ²	20	212D52, 213A1

(k)

NVNC EXEMPLVM EPISTVLAE EIVSDEM NESTORII AD CAELESTIVM RESCRIBENTIS, DE GRAECO IN LATINVM TRANSLATAE.

(35.) Honorabili et religiosissimo presbytero Caelestio, Nestorius in domino salutem.

5 Noli aegre ferre, uenerabilis, perferens ab his qui ea quae inferuntur ... (ACO I, v-1, p. 65¹⁰⁻³³ ; PL 48, col. 181^A-184^A) ... forsitan enim utile aliquid ecclesiis rectae fidei proueniet, domino cooperante.

Omnem fraternitatem salutamus.

Et alia manu : Incolumis et forti animo, et plurimum orans pro nobis,
10 doneris nobis, religiosissime frater.

(l)

ITEM EXEMPLVM COMMONITORII, QVOD SVPER NOMINE CAELESTII GRAECO SERMONE A MERCATORE DATVM EST NON SOLVM ECCLESIAE CONSTANTINOPOLITANAE, SED ETIAM PLVRIMIS RELIGIOSISSIMIS VIRIS ; OBLATVM QVOQVE PIISSIMO PRINCIPI
5 THEODOSIO SEMPER AVGVSTO, IDIPSVM EX GRAECO IN LATINVM TRANSLATVM PER EVNDEM MARIVM MERCATOREM CHRISTI SERVVM, IN CONSS. FLORENTII ET DIONISII VV. CC.

Per quod commonitorium cognito funestissimo errore, imperiali praecepto, tam Iulianus defensor et sequax eius cum
10 ceteris sociis et participibus suis, quam postea idem Caelestius, de Constantinopolitana urbe detrusi, in synodo quoque Ephesiensi ducentorum septuaginta quinque episcoporum sententia postmodum in praesenti damnati sunt.

(36.) Caelestius quidam, eunuchus matris utero editus, ante uiginti plus
15 minus annos discipulus et auditor Pelagii ... (ACO I, v-1, p. 65^{34-70¹²} ; PL 48, col. 63^A-108^A) ... a sanctis patribus digni habiti miseratione, suscepti sunt.

Finit.

(HVCVSQVE LIBRI MARII MERCATORIS)

III.k. (35.) 3/10 NESTOR., Epist. ad Caelest. Pelag. [frg. 132 : Loofs, o.c., p. 40] (transl. MAR. MERCAT.) (cf. CPG III n. 5668 ; ACO IV, III-1, p. 339, 6 ; p. 353, 6).

III.l. (36.) 14.17 MAR. MERCAT., Commonit. sup. nom. Caelestii (cf. CPL. n. 781 ; ACO IV, III-1, p. 339, 2).

IV.a

(9A)

SCYTHAE MONACHI COLLECTORIS
SVB NOMINE 'CATHOLICI'
DISPVATIO
XII CAPITVLORVM
CYRILLI ALEXANDRINI
ET SIC DICTORVM NESTORII
ANTI ANATHEMATISMORVM

(ACO I, v-1, p. 71¹-79¹⁸; PL 48, col. 909⁴-923^c)

ITEM NESTORII BLASPHEMIARVM CAPITVLA, QVIBVS LITTERIS
AD SE MISS<IS> A SANCTIS CAELESTINO ROMANAE VRBIS EPISCO-
PO ET CYRILLO ALEXANDRINO CONTRADICIT ET, DISPVATIO-
NIBVS BREVISSIMIS RESPONDENDO, XII CAPITVLA FIDEI, QVAE AD
; SE MISSA FVERVNT, REFELLIT.

(37^a.) Nunc episcopi Cyrilli priora posuimus quae Romana (1.)
ecclesia approbavit uero iudicio, et posteriora Nestorii; ex
graeco in latinum utraque uersa.

(A') CYRILLVS dixit: Si quis non confitetur deum esse
10 secundum ueritatem <eum>, qui est Emmanuhel, et propter
hoc ipsum 'dei genetricem' sanctam uirginem — peperit enim
carnaliter uerbum, quod ex deo est, carnem factum, secundum
quod scriptum est: *Et uerbum caro factum est* —, anathema sit.

IV.a. (37^a.) (A') 13 loh. 1, 14.

IV.a. (37^a.) (A') 9-13 CYRILL. ALEX., Epist. xvii (ad Nestorium), anath. a'
[PG 77, col. 120^{b-c}; e.a.]; Transl. DIONIS. EXIG., 12, anath. 1 [ACO I, v-2, p. 242,
25-27; PL 67, col. 17^c; e.a.] (cf. CPG III n. 5317; ACO IV, III-1, p. 173, 41 [a]).

IV.a. (inscr.) 2 MISSA³CIS P.

(37^a.) 7 adprouabit P.

(A') 10 eum] *supplui (cum Migne), om. P*

IV.a. (37^a.) (A') 9-13 cf. MAXENT., Libell. fid., XII, (23) [supra, p. 19, 299/303].

(A') Contra haec NESTORIVS dixit : Si quis eum, qui est
 15 Emmanuhel, deum uerbum esse dixerit, et non potius *nobiscum deus*, hoc est, inhabitasse eam, quae secundum nos est, naturam per id, quod unitus est massae nostrae, quam de Maria uirgine suscepit, matrem etiam dei uerbi et non potius eius, qui Emmanuhel est, sanctam uirginem nuncupauerit, ipsum-
 20 que deum uerbum in carnem uersum esse, quam accepit ad osten<ta>tionem deitatis suae, ut *habitu inueniatur ut homo*, anathema sit.

His prauis dictis CATHOLICVS contradicit ita : Sic dicit iste, tamquam deus uerbum non habitauerit in nobis, quod a pio
 25 sensu satis alienum est etiam dicere. Singulari autem stultitia et impietate plenum est dicere uerbum patris Emmanuhel non esse, sed eum, *qui natus est ex Maria*, qui inhabitauerit massae nostrae naturam, quam suscepit ex uirgine, cum omne humanum genus in confessione habeat *Emmanuhel*,
 30 sicut non ipsi finximus, sed magistra et interprete <scriptura> didicimus, significare *nobiscum deus*.

Rursum : quid hoc intellegi debeat, id est, *nobiscum deus*, quae mens hominis ambigat ? Deum namque nobiscum esse cum optamus et inuocamus : quid aliud quam eius potentiae
 35 maiestatem ? — quae, quamuis ubique tota sit et nusquam diuisa, tamen auxilio eius iuuari nos petimus et uolumus ut nobiscum sit, adiuuans scilicet nos.

Igitur si, secundum hunc egregium immo prauum magistrum, istud dei uerbo non competit, id est, ut sit, quod inuocatur,
 40 tur, nobiscum, cum sua uiderit ipse blasphemia ; sed si, ut uult, iterum iste est nobiscum, cui Emmanuhel uocabulum compe-

13/16 Matth. 1, 23. 21 Phil. 2, 7. 20.31 Mitth. 1, 23. 32 Matth. 1, 23.

14 22 ps.-NESTOR., Anti anath., 1 [frg. 133 : Loofs, o.c., p. 41] (transl. DIONIS. EXIG., 2, anath. 1) [ACO I, v-2, p. 247, 9 14 ; e.a.] (cf. CPG III n. 5761 ; ACO IV, III-1, p. 381, 40 [a]). 27 SYMB. ROMAN., *3 (cf. SYMB. NICAEN., 15) [CC 50A, p. 560, 60/63 (p. 561, 60/64)]. 33 ubique tota] cf. AVG., De trin., V, 1, (2) ; XIII, XIX, (24) ; XIV, xv, (21) [CC 50, p. 207, 42 ; CC 50A, p. 415, 5 ; 450, 28] ; e.a. — (cf. CC 50, p. 207, app. ad lin. 42).

10 deus] deum Migne 20 in ... esse] dixerit uersum esse in carnem Migne
 21 ostentationem] restitui (cum Migne) (cf. infra, lin. 103), ostensionem P inueniretur Migne 23 prauis] paruis P Sic] Haec Migne 25 etiam dicere] om. Migne 27 qui?] quia Baluze inhabitauit Migne 30 interprete scriptura] Garnier, interpreta P deus] scripsi (cum Migne), deum P 32 quid] quod Migne 33 maiestatem, add. adesse cupimus Migne 41 42 competit Migne

tat, id est, qui massae nostrae primitias habuit : duo erunt, sine dubio, secundum prudentissimam immo uecordissimam et impiissimam definitionem eius : unus, qui non sit Emmanu-
 45 hel id est *nobiscum*, *deus*, et alter, qui, ab annis quadringentis et quod excurrit, *recens* quidam et *nouellus deus* coeperit esse nobiscum.

Addit quoque ut matrem dei uerbi si quis dixerit sacram uirginem, anathema sit. Multum, ut uolunt fautores eius, post
 50 admonitionem iste correxit sceleratam primam sententiam suam, qua uniuerso mundo scandalum generauit, negans eam esse *θεοτόκον* ; dicunt enim : eum post admonitionem dixisse uel pronuntiassse *θεοτόκον*. Claruit igitur et tibi tunc quomodo dixerit, et nunc quantum in peius profecerit.

55 Non ergo, ut uult, dei uerbi, sed Emmanuhelis est mater, uirgo Maria. Esto, secundum sapientissimam disputationem eius hunc ideo uult dictum 'nobiscum' : quia massae nostrae unitus est, quam suscepit ; quid faciet, cum dicitur 'deus' ? — neque enim 'Emmanu' tantum dictus est, non etiam 'hel', id
 60 est, *nobiscum* et *deus*. Ergo iste, quem nos confiteri compellit magister erroneus : cuius auctoritatis, cuius erit potentiae, temporarius et recens ? — scriptura clamante : *Israhel, non <erit> in te deus recens et nouellus*.

Deinde : antiquum illum suum, quem nobiscum esse non
 65 uult, deum dicit an uerbum tantummodo patris ? — forsitan non substantiale, ut Samosatenus olim Paulus, sed prolatiuum atque imperatiuum intellegat. Quis ergo ex hoc non intellegat, non aduertat eiusdem Pauli eum haeresim euidentissime sapere ? — qui, sub occasione unius praedicandi dei,
 70 id est, monarchiae, deum patrem solum definit deum uerum,

45 Matth. 1, 23.

46 Ps. 80, *10.

50 cf. Matth. 1, 23.

60 Matth. 1, 23.

62-63 Ps. 80, *9-10.

45 46 ab annis quadringentis et quod excurrit] i.e., a sua impiissima definitione an. circ. 428-430.

43 dubio] add. dii Migne (cf. *infra*, lin. 144.218)

40 Multum] Verum Migne

53 tibi et tunc ~ Migne

56 Maria] om. Migne

Esto] ergo Migne

59 60

non etiam ... et] id est nobiscum sed etiam hel id est Migne

60 iste] add. deus

Migne 61 erit cuius ~ Migne

63 erit] om. P

65 uult] Garnier, uultis P

66 ut ... Paulus sed] sed ut ... Paulus ~ Migne

67 intelligit Migne

68 intelle-

gat] add. quis Migne

69 haberesim P

70 monarchae Migne

uerbum autem eius uerbum quod operationibus ex imperio praesit, sicut hominis prolatium uerbum, quod implet opera quae statuerit.

Emmanuhelem autem non natura, sed dei gratia dicit deum,
 75 illius uerbi participatione seu societate et, ut expressius dicere solet, coniunctione uel etiam unitione et interdum unitate. Quam unitatem perraro cum dicit ad decipiendos imperitos auditores, saluo sibi sensu suo, ita intellegit, sicut illud in euangelio dictum est : *Pater sancte, fac ut et isti unum sint in nobis, sicut et nos unum sumus*. Quae eius arguta unitas cum sonuerit in auribus populi imperiti, acclamatur, nosque syco-
 80 phantae et liuidi dicimur : "Ecce" iniquiunt "*unum* dixit : quid uultis amplius ?".

Accedit uanum eius illud argumentum, quo putat se con-
 85 cludere catholicam fidem — quae, secundum euangelistam Ioannem, dicit et sentit : *Verbum caro factum est* — : ut illum hinc putet confici, quia, si hoc dicatur, uersum esse pronuntietur in carnem deum uerbum ; quod et re uera <a> fide recta ualde alienum est. Manens enim dei uerbum semper in natura
 90 et essentia patris, in una eademque qua et erat essentia et est incommutabiliter, pro nostra salute *factus est homo* quod non erat, ut nos, singulos quod eramus, faceret filios suos. Hoc etiam symboli ratio Nicaenae fidei, hoc ueterum tract-
 <at>orum omnium definitio tenuit et ad nos usque trans-
 95 misit.

Addit autem iste, ad ostentationem sui : massam suscepisse dei uerbum, id est, ut *habitu*, inquit, *inueniretur ut homo*,

79/80 loh. 17, *21. 80 loh. 17, 22. 84 loh. 1, 14. 97 Phil. 2, 7.

91 *pro nostra salute* cf. SYMB. ROMAN., 2ⁱ (cf. SYMB. NICAEN., 14) [CC 50A, p. 560, 565/7 (p. 561, 565/7)]. SYMB. NICAEN., *15 [CC 50A, p. 561, 62]. 91/92 *quod non erat* cf. PS.-PHOEBAD. AGINN., Profess. fid., 6 = PS.-EVSEB. VERCELL., De trin. IX [XI], 6 = ANON., Libell. fid., 6 = PS.-GREG. LLIB., Fides roman., 6 [CC 9, p. 130, 52 ; CC 69, p. 267, 25] ; AMBROS., De fide, II, VIII, 62 [CSEL 78, p. 78, 24/25] ; c.a.

72 sicut] Garnier, scit P 84 illud] om. Migne 84 85 excludere Migne 86 ut illum] ita ut Migne 88 a fide recta] rest. Schwartz, fide recti P, fidei rectae Migne 89 dei] deus Migne 90 qua ... essential] essentia qua erat Migne quae P est] add. in P 92 quod] add. non Schwartz (cum Garnier) 93 Nicaenaeque Migne 93/94 tractorum P

84/92 cf. MAXENT. Dial. c. Nest., I, xv [supra, p. 72, 612/616].

ostentatione deus. Et haec uana et impia graecus eius sermo declarat : "Αὐτόν τε τὸν τοῦ θεοῦ λόγον εἰς σάρκα <εἶ τις> εἶποι
 100 τετράφθαι, ἣν ἔλαβεν ἐπὶ σχηματισμῷ τῆς οἰκειάς θεότητος, εἰς τὸ σχήματι αὐτὸν εὐρεθῆναι ἄνθρωπον, ἀνάθεμα ἔστω", quod est : "Ipsumque dei uerbum in carnem uersum esse, si quis dixerit, quam accepit ad ostentationem deitatis suae, ut habitu inueniatur ut homo, anathema sit".

105 "Σχηματισμόν" τε καὶ "σχῆμα" habere differentiam, omnes Graeci cognoscunt : σχηματισμόν namque illum Graeci intellegunt, ubi non ueritas, sed praesti<gi>ae, quo ad fallendos sensus aliqua assumitur simulatio uel pigmentum ; σχῆμα autem ipsam habitus significare ueritate<m> : quae nos
 110 'ostentationem' et 'habitum' dicere possimus, ut ostentatio deceptorum sit, habitus uero naturae omnis ostensio.

Quid sibi ergo nouus et uanus iste uult magister ? Scire uellemus quo σχηματισμῷ uideri se fecerit iste nouus deus eius —
 115 ipse enim dicendus est, non Christianorum. Quo uero <sch>emate inuentus est tamquam homo ? Videtisne hunc, se<u> uoluntate nequissima seu stulta ignorantia, in Manichaei sectam esse prolapsus ? qui deum non uult uerum hominem, sed phantasticum, id est, putatiuum Christum dei filium credere.

(B') CYRILLVS dixit : <Si> qui<s> non confitetur carni sub- (2.)
 120 stantialiter un<it>um esse uerbum patris, unum quoque esse

104 Phil. 2, 7. 113 Phil. 2, *7.

90 101 ps.-NESTOR., Antianath., I [frg. 133 : Loofs, o.c., p. 41] (101/104 transl. DIONIS. EXIG., 2, anath. 1) [ACO I, v-2, p. 247, 12 14 ; e.a.] (cf. CPG III n. 5761 ; ACO IV, III-1, p. 381, 40 [a]).

(B') 110 122 CYRILL. ALEX., Epist. xvii (ad Nestorium), anath. B' [PG 77, col. 120^c ; e.a.] ; Transl. DIONIS. EXIG., 12, anath. II [ACO I, v-2, p. 243, 1.3 ; PL 67, col. 17^c ; e.a.] (cf. CPG III n. 5317 ; ACO IV, III-1, p. 173, 41 [b]).

90 τὸν] om. Migne εἶ τις] suppleni, εἰ τις Migne, om. P 100 ἐν] ἐν Migne οἰκειάς θεότητος] θεότητος αὐτοῦ Migne 100/101 εἰς τὸ] rest. Schwartz, add. στο εἰστο P, ἵνα Migne 101 αὐτὸν] om. Migne εὐρεθῆ ὡς ἄνθρωπος Migne 102 Ipsumque] om. Migne 102 103 dei ... dixerit] Si quis dixerit dei uerbum esse in carnem ~ Migne 103 τε καὶ] rest. Schwartz, τιοκωι P, καὶ Migne 107 praestigiae quo] rest. Schwartz, praestio quod P, potius quae Migne 108 aliqua] rest. Schwartz, aliquas P, aliquos Migne simulatio] add. est Migne pigmentum] figmentum Migne (sed cf. infra, p. 235, 34 35 "colore") 100 significat Migne ueritate P quae] add. duo Migne 113 se σχηματισμῷ uideri ~ Migne σχηματισμῷ chematismo P 114 115 emate P 115 se P 116 sectam] sententiam etiam Migne.

(B') 110 Si quis] Qui P Migne carne P 120 unum P

Christum cum propria carne, et eundem ipsum, sine dubio, deum simul et hominem, anathema sit.

(B') NESTORIVS dixit : Si quis in uerbi dei coniunctione, quae ad carnem facta est, de loco in locum mutationem
 125 diuinae essentiae dixerit factam, eius<que> diuinae naturae carnem capacem dixerit ac partiliter unitam carni, aut iterum in infinitum incircumscrip- tam diuinae naturae coextenderit carnem ad capiendum deum, eundemque ipsum natura et deum dicat et hominem, anathema sit.

130 Contradicitur a CATHOLICO : Quasi haec consequatur et cogat intellegi ut, si qui<s> dixerit substantialiter esse unitum filium dei massae nostrae, statim eum illa absurditas premat, qua<e> corporum more demutationem dei et protensionem et inclusionem cogat fateri. Sed non ita est : cum nec hominis hu-
 135 mana anima hoc in suo corpore patiatur, quanto magis istud de diuina natura minime sentiendum est.

Deinde dicit : eundem Christum naturaliter deum et hominem non esse, sed unum filium Christum. Quae est ista nouitas tam inaudita, quae tantis labyrinthi quodammodo an-
 140 fractibus obscuretur ? Vnum dici filium debere definit, et, inuito illo immo suffocato, hac sapidula eius disputatione, duo procedunt ; nam si Christus, quem esse etiam Emma- nuhel uult, dei filius naturaliter non est, sed uerbum patris secundum naturam est filius : duo sunt, sine dubio : unus natu-
 145 raliter, alter non natura sed gratia ; unus ex aeterno, alter ex tempore. "Sed unus" inquit "ideo, quia ab illo, qui est natura, ascitus est in societatem seu coniunctionem, alter ab al-

123 129 PS.-NESTOR., *Anti anath.*, II [frg. 133 : LOOFS, o.c., p. 41] (transl. DIONIS. EXIG., 2, *anath.* II) [ACO I, v-2, p. 247, 15 19 ; e.a.] (cf. CPG III n. 5761 ; ACO IV, III-1, p. 382, 40 [b]). 140 148 NESTOR., *Fragm. incert.* 12 [frg. 134 : LOOFS, o.c., p. 41] (transl. MAR. MERCAT.) (cf. CPG III n. 5730¹⁸ ; ACO IV, III-1, p. 381, 39 [kk]).

125 dixerit] *add.* esse *Migne* eius *P* 126 dixerit] esse *Migne* ac partiliter] aut partialiter *Migne* 128 naturam *P* 130 haec] hoc *Migne* 131 qui *P* 133 quae] *Garnier*, qua *P* 134 hominis] *om.* *Migne* 140 dici] dicit *P* 142 xpm *P* 144 dubio] *add.* filii *Migne* (cf. *supra*, lin. 43 et *infra*, lin. 218) 144 145 naturaliter] natura *Migne* 145 aeterna *P* 147 148 alter ab altero] *om.* *Migne*

123/129 cf. SCYTH. MON., *Refut. Nestor.*, (5) [*infra*, p. 222, 232 239]. 128 129 cf. SCYTH. MON., *Refut. Nestor.*, (5) [*infra*, p. 224, 286 287]. 130 139 nouitas ... inaudita] *infra*, p. 207, 308.

tero" — quod totum quam uanum quamque impium sit, quicumque catholicus legit, aduertat.

- 150 Et tamen, secundum rectam et ueram fidem, unus est filius dei deus uerbum cum homine suo, quem, quando uoluit, ex anima rationali et corpore uero ac solido assumpsit; nec diuinus nec duplex est, ut hic somniat, sed unus et, u<t> ita dicam, totus atque idem deus et homo, immo, ut signatius dicamus, 155 deus homo et homo deus.

(Γ') CYRILLVS dixit: Si quis in uno Christo diuidit substantias post unionem, sola eas societate conectens secundum dignitatem <aut> auctoritatem aut potentiam, et non magis conuentu ad unitatem naturalem, anathema sit.

- 160 (Γ') NESTORIUS dixit: Si quis non secundum coniunctionem unum dixerit Christum, qui est etiam Emmanuhel, sed secundum naturam, ex utraque etiam substantia, tam dei uerbi quam etiam assumpti ab eo hominis, in unam filii connexionem, quam etiam nunc inconfuse seruamus, minime confiteatur, 165 anathema sit.

Contradicitur <a CATHOLICO>: Sequitur se prorsus, et numquam a propria pessima intentione discedit, qua unum naturaliter filium introducere molitur, alterum societate coniunctum, qui non naturaliter, sed positue uel filius uel deus esse dicatur, 170 nec tamen ueritate sit deus.

151 *quando uoluit* cf. CASSIAN., De incarn., VII, II, 2 [PL 50, col. 200⁴].

(Γ') 136 139 CYRILL. ALEX., Epist. XVII (ad Nestorium), anath. γ' [PG 77, col. 120^c; e.a.]; Transl. DIONIS. EXIG., 12, anath. III [ACO I, v-2, p. 243, 4 6; PL 67, col. 17^c; e.a.] (cf. CPG III n. 5317; ACO IV, III-1, p. 173, 41 [c]). 160 163 PS.-NESTOR., Anti anath., III [frg. 133; Loofs, O.C., p. 41] (transl. DIONIS. EXIG., 2, anath. III) [ACO I, v-2, p. 247, 20-248, 3; e.a.] (cf. CPG III n. 5761; ACO IV, III-1, p. 382, 40 [c]).

149 catholicos P 150 Et tamen] Etenim Migne 153 ut ita] Garnier, uita P 154 totius P.

(Γ') 136 aut¹] om. P Migne 162 utroque P substantiam P 163 in] om. Migne 164 seruant Migne 166 a CATHOLICO] suppleni, om. P 170 deus] om. Migne.

(Γ') 136 139 cf. MAXENT., Libell. fid., VIII, (12) [supra, p. 13, 153 157]; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (III), 5 [CC 91 A, p. 553 supra, p. 160, 72 76].

(4') CYRILLVS dixit : Si quis duabus personis aut substantiis (4.) decernat eas uoces, quae tam <in> euangelicis quam <in> apostolicis litteris continentur, aut etiam eas, quae de Christo a sanctis dicuntur uel ab ipso Christo de <se> ipso, et aliquas
 175 quidem ex his tamquam homini praeter dei uerbum, qui quasi specialiter intellegi debet, applicandas crediderit, aliquas uero tamquam deo dignas soli uerbo dei patris deputauerit, anathema sit.

(4') NESTORIVS dixit : Si quis eas uoces, quae tam euangelicis
 180 quam epistulis apostolicis de Christo, qui est ex utraque, conscriptae sunt, accipiat tamquam de una natura, ipsique dei uerbo tribuere passionem tentauerit tam carne quam etiam ueritate, anathema sit.

Contradicatur <a CATHOLICO> : Consequens esse putat, ut
 185 tamquam coartetur confiteri diuinam naturam esse passibilem, si quis dixerit quia filius dei deus passus est pro nobis, et nescit quia totus homo communis ex anima et corpore, cum patitur, nihil in animae natura ex dolore patiatur.

Deinde non est his prudentior patribus in Nicaeno concilio
 190 constitutis, qui fidem symboli ab apostolis traditi nobis, propter Arrii impietatem, quae tunc emergerat, latius exponentes, ita pronuntiauerunt : *Credimus dicentes, post dei et patris confessionem, et in unum dominum nostrum Iesum Christum filium dei ; deum uerum de deo uero, lumen de lumine ; consub-*
 195 *stantiuum patri (quod Graeci ὁμοούσιον dicunt), natum, non factum : per quem omnia fecit deus pater ; qui propter nos et propter nostram salutem, ultimis temporibus descendit de caelis ;*

(4') 171: 178 CYRILL. ALEX., Epist. xvii (ad Nestorium), anath. 8' [PG 77, col. 120^{c-d} ; e.a.] ; Transl. DIONIS. EXIG., 12, anath. iv [ACO I, v-2, p. 243, 7. 11 ; PL 67, col. 17^b ; e.a.] (cf. CPG III n. 5317 ; ACO IV, III-1, p. 173, 41 [d]). 179 183 ps.-NESTOR., Anti anath., iv [frg. 133 : Loofs, o.c., p. 41] (transl. DIONIS. EXIG., 2, anath. iv) [ACO I, v-2, p. 248, 4 6 ; e.a.] (cf. CPG III n. 5761 ; ACO IV, III-1, p. 382, 40 [d]). 192, 190 SYMB. NICAEN., *1.4-5.9.8.10-11.13-17 [CC 50A, p. 561-563, 1.12/16.28 29.26 27.35 37.30.46 47.51.60.69.66.69 70.71/72.79 81] ; cf. NESTOR., Serm. xvii [frg. 107 : Loofs, o.c., p. 37] (transl. MAR. MERCAT.) [supra, p. 191, 23/27].

(4') 172 discernat Migne in¹] suppl. Schwartz, om. P in²] suppleni, om. P 174 se] om. P 176 debent P, debeat Migne 179 tam] add. in Migne 180 epistulis apostolicis] apostolicis litteris Migne utraque] add. natura Migne 181 ipsi qui P 183 ueritate] deitate Migne 184 a CATHOLICO] suppleni, om. P ut] Garnier, et P 185 tamquam] om. Migne 187 et¹] an Migne 188 patitur] add. in corporis natura Migne 189 is Migne 194 dñi uero de dñi uero P

incarnatus est, passus, crucifixus, mortuus, sepultus, resurrexit tertia die ; uenturus iudicare uiuos et mortuos et reliqua.

- 200 Numquid isti Iesum Christum, qui Emmanuhel esset et passibilis esset, alterum uero patris uerbum impassibilem intellexerunt? sed unum eundemque deum aeternum cum assumpto ultimis temporibus corpore suo, impassibilem deitate, passibilem corpore, in quo pro nobis et cum quo tamquam
205 proprio nasceretur, uideretur, pateretur et resurgeret tertia die, iterum cum ipso uenturus de caelis iudicare uiuos et mortuos.

- (E') CYRILLVS dixit : Si quis audet dicere *ἀνθρώπων θε(ε)ο-φ(ε)ρον*, id est, hominem deo utentem seu portantem,
210 Christum, et non potius deum esse secundum ueritatem, tamquam unicum filium qui naturaliter, secundum quod *uerbum caro factum <est>*, participauerit nobis similiter carne et sanguine, anathema sit.

- (E') NESTORIUS dixit : Si quis post assumptionem hominis
215 naturaliter dei filium unum esse audet dicere, cum sit et Emmanuhel, anathema sit.

CATHOLICVS contradicit : Ergo duo sunt, stultissime et impiissime, secundum te : unus qui sit naturaliter, et alius positione. Et quomodo hoc non impium est ?

- 220 (S') CYRILLVS dixit : Si quis dicit deum uel dominum esse (6.) Christi uerbum patris, et non magis eundem ipsum confitetur

(E') 211/212 loh. 1, 14. 212/213 *participauerit ... sanguine* | cf. Hebr. 2, 14.

(E') 200/213 CYRILL. ALEX., Epist. xvii (ad Nestorium), anath. ε' [PG 77, col. 120^b; c.a.]; Transl. DIONIS. EXIG., 12, anath. v [ACO I, v-2, p. 243, 12/15; PL 67, col. 18^a; c.a.] (cf. CPG III n. 5317; ACO IV, III-1, p. 173, 41 [e]). 214/216 ps.-NESTOR., Anti anath., v [frg. 133 : Loofs, o.c., p. 41] (transl. DIONIS. EXIG., 2, anath. v) [ACO I, v-2, p. 248, 7/8; c.a.] (cf. CPG III n. 5761; ACO IV, III-1, p. 382-383, 40 [e]).

(S') 220/223 CYRILL. ALEX., Epist. xvii (ad Nestorium), anath. ς' [PG 77, col. 121^a; c.a.]; Transl. DIONIS. EXIG., 12, anath. vi [ACO I, v-2, p. 243, 16/18; PL 67, col. 18^a; c.a.] (cf. CPG III n. 5317; ACO IV, III-1, p. 174, 41 [f]).

200 Numquid] Nequaquam *Migne* isti] *add.* alterum *Migne* esset] *om.* *Migne*
201 impassibile *Migne*.

(E') 200 ausit *Migne* 200 200 θεοφον P 212 est] *om.* P 215 et] *om.* *Migne* 218 te] *add.* filii *Migne* (cf. *supra*, lin. 43.144) alius] *add.* qui *Migne*.

(S') 220 dixit] dicit *Migne*

deum et hominem simul, tamquam uerbo carne facto, secundum scripturas, anathema sit.

- (S') NESTORIVS dixit : Si quis post incarnationem deum
 225 uerbum alterum quempiam praeter Christum nominauerit, serui sane formam cum deo uerbo initium non habere, et hanc increatam, ut ipse est, esse dicere tentauerit, et non potius ab ipso creatam confiteatur, tamquam naturali domino et creatore et deo — quam suscitare propria uirtute promisit :
 230 *Soluite* dicens ad Iudaeos *templum hoc, et in triduo suscitabo illud* —, anathema sit.

- CATHOLICVS contradicit : Stultorum struthionum uidetur hic se more celare, qui, collo tenus abscondi(ti, muni)tos se putant, et reliquum periculis corpus exponunt. Vnum dicit
 235 esse Christum, et suas superiores sententias impiissimas non uidet, cito oblitus Emmanuhelis sui.

- Denique a quo umquam audiuit, corpus domini consempternum ei esse ? — quamuis ex quo id dignatus assumere est, perpetuum, tamquam quod sit eius, coaeternumque sit ei.
 240 Vtinam sic saperet unum filium dei deum uerbum, secundum symbolum fidei, una cum assumpto perfecto homine, ex anima rationali et corpore — qui, ut scriptum est : *Aegritudines nostras ipse portauit et pro nobis dolet*, eas uidelicet suspendens in corpore suo super lignum —, et non ad hanc uanam impietatem Pauli Samosatani descenderet : duarum naturarum et
 245 personarum merita diuidendo.

222 cf. Ioh. 1, 14. 230/231 Ioh. 2, *19. 242/244 Is. 53, *4.11 ; 1 Petr. 2, *24.

224 231 ps.-NESTOR., Anti anath., vi [frg. 133 : Loofs, o.c., p. 41] (transl. DIONIS. EXIG., 2, anath. vi) [ACO I, v-2, p. 248, 9/13 ; c.a.] (cf. CPG III n. 5761 ; ACO IV, III-1, p. 383, 40 [f]). 232/234 cf. PLIN., Nat. hist., X, 1, 2. 240 unum filium dei] cf. SYMB. NICAEN., 4.5 [CC 50A, p. 561, 13.16]. 241/242 perfecto ... corpore] cf. SYMB. 'QVICVMQVE', 30 [CC 50A, p. 567, 51 ; CC 103, p. 21 (23), 1'2].

220 serui sane] seruique Migne uerbo] add. in P 228 tamquam] add. a Migne
 229 quam] add. et Migne 233 se more celare] rest. Schwartz, sermo recelare P
 absconditi munitos] scripsi (iuxta coniecturam Schwartz), absconditos P 238
 dignatus] add. est Migne 239 tamquam] Garnier, tam P sit] est Migne
 coaeternumque] coaeternum quoque Migne 240 sic] hic Migne 243 portabit
 P.

(Z') CYRILLVS dixit : Si quis dicit tamquam in hominem Ie- (7.)
sum deum uerbum fuisse inoperatum, et unigeniti digni-
tate(m) tamquam alteri praeter ipsum existenti tribuendam
250 esse, anathema sit.

(Z') NESTORIVS dixit : Si quis hominem, qui de uirgine crea-
tus est, hunc esse dixerit unigenitum, qui *ex utero* patris *ante*
luciferum natus est, et non magis propter unionem ad eum,
qui est unigenitus naturaliter patris, unigeniti eum appellatio-
255 ne confiteatur, eumque participem magis factum, Iesum quo-
que alterum quempiam praeter Emmanuhel dicat, anathema
sit.

A CATHOLICO contradicitur : Eadem et per eadem uol-
(u)ens, *in eodem luto uersuram soluit* : prodit enim iterum de
260 tortuosis cauernis sibilans patris sui, more serpentis. Produ-
cit namque unigenitum, quem natura filium dei uult intellegi,
quem tamen *nobiscum deum* esse non censet, quia ei nomen
Emmanuhelis naturale non tribuit, sed significatiuam solius
uocabuli appellationem, sicut et temporali Emmanuheli suo
265 unigeniti nomen minime naturale largitur, sed propter copu-
lationem seu coniunctionem illius naturalis unigeniti inanem
nuncupationem reliquit.

(Z') 252 253 Ps. 109, 3. 262 Matth. 1, 23.

(Z') 247/250 CYRILL. ALEX., Epist. xvii (ad Nestorium), anath. ζ' [PG 77, col. 121^a; e.a.]; Transl. DIONIS. EXIG., 12, anath. vii [ACO I, v-2, p. 243, 19/20; PL 67, col. 18^a; e.a.] (cf. CPG III n. 5317; ACO IV, iii-1, p. 174, 41 [g]). 251/257 PS.-NESTOR., Anti anath., vii [frg. 133 : Loofs, o.c., p. 41] (transl. DIONIS. EXIG., 2, anath. vii) [ACO I, v-2, p. 248, 14/17; e.a.] (cf. CPG III n. 5761; ACO IV, iii-1, p. 383, 40 [g]). 258/259 TERCENT., Phorm., *780 [V, II, *15] (*in eodem luto haeritas : uersuram soluit*); LACTANT., Diuin. instit., II, viii [ix], 24 [PL 6, col. 299^a; CSEL 19, p. 134, 17]; cf. LACTANT., Diuin. instit., VII, II, 3 [PL 6, col. 739^a; CSEL 19, p. 586, 10/11]. 259/260 *de tortuosis ... serpentis*] cf. CASSIAN., De incarn., VII, I, 1; VII, II, 1 [PL 50, col. 197^a; col. 199^a].

(Z') 258 259 MAR. MERCAT., Commonit. adu. haer. Pelag. et Caeclest., 14 [supra, p. 186, 60].

(Z') 247 248 tamquam in hominem Iesum] in Iesu tamquam in homine *Migne*
248 249 dignitate *P* 254 255 appellationis *Migne* 255 eumque] *om. Migne*
magis] *om. Migne* 258 Catholicus contradicit *Migne* 258 259 uolens
P 262 ei] *Garnier*, et *P*.

(H') CYRILLVS dixit : Si quis audet dicere assumptum hominem coadorari cum deo uerbo oportere et conuncupari deum, (8.)
 270 tamquam alterum cum altero — adiectio enim unius syllabae hoc cogit intellegi —, et non magis una reuerentia ueneratur Emmanuhelem, unamque <ei> glorificationem dependit, secundum quod *uerbum caro factum est*, anathema sit.

(H') NESTORIVS dixit : Si quis *serui formam* per seipsam, 275 hoc est, secundum propriae naturae rationem, colendam esse dixerit, et omnium rerum dominam esse, et non potius per societatem, qua beatae et ex se naturaliter dominicae unigeniti naturae coniuncta et conexa est, ueneratur, anathema sit.

280 Contradicit CATHOLICVS : Nullus umquam Christianorum separauit et diuisit, per <d>istantiam seu differentiam meritorum, unum et eundem deum dei filium Iesum Christum, ut eum sibi ipsum diuersa dignitate duplicem acsi disparem demonstraret.

285 (Θ') CYRILLVS dixit : Si quis eum, qui unus est dominus Iesus Christus, ita glorificatum esse ab spiritu sancto, tamquam (9.)
 aliena potentia, qua per eum uteretur, ab eoque meruisse inoperari posse aduersus immundos spiritus, et per eum implere diuina signa, et non magis proprium eius esse spiritum
 290 dicat, sicut et patris, per quem signa operatus est, anathema sit.

(H') 273 Ioh. 1, 14. 274 Phil. 2, 7.

(H') 268/273 CYRILL. ALEX., Epist. xvii (ad Nestorium), anath. η' [PG 77, col. 121^{a-b}; e.a.]; Transl. DIONIS. EXIG., 12, anath. viii [ACO I, v-2, p. 243, 21/24; PL 67, col. 18^a; e.a.] (cf. CPG III n. 5317; ACO IV, iii-1, p. 174, 41 [h]). 274/279 ps.-NESTOR., Anti anath., viii [frg. 133; Loofs, o.c., p. 41] (transl. DIONIS. EXIG., 2, anath. viii) [ACO I, v-2, p. 248, 18/20; e.a.] (cf. CPG III n. 5761; ACO IV, iii-1, p. 383, 40 [h]).

(Θ') 283/291 CYRILL. ALEX., Epist. xvii (ad Nestorium), anath. θ' [PG 77, col. 121^a; e.a.]; Transl. DIONIS EXIG., 12, anath. ix [ACO I, v-2, p. 243, 25/28; PL 67, col. 18^a; e.a.] (cf. CPG III n. 5317; ACO IV, iii-1, p. 174, 41 [i]).

(H') 270 unius syllabae] huius syllabae 'cum' Migne 271 coget Migne 272 ei] om. P 276 per] propter Migne 277 dominae Migne 281 istantiam P 283 ipsum] ipsi in Migne acsi] ac sic Schwartz (cum Garnier).

(Θ') 286 ita] om. Migne ab] a Migne 287 enque] eo quem P 287, 288 operari Migne 288 eum] ipsum Migne 289 spiritum] add. sanctum Migne

(Θ') NESTORIVS dixit : Si quis *formae serui* consubstantiali-
esse dixerit spiritum sanctum, et non potius per illius media-
tionem, quae est ad deum uerbum, ab ipsa conceptione
295 habuisse dixerit copulationem seu coniunctionem, per quam
in homines communes simul nonnumquam mirandas cura-
tiones exercuit, et ex hoc fugandorum spirituum eueniebat
esse potestatem, anathema sit.

CATHOLICVS contradicit : Quam mediationem inter deum
300 uerbum et spiritum sanctum affert inauditam saeculis omni-
bus et omnibus hominibus, scire non possumus, cum unam
esse mediationem scripturae diuinae testentur his Pauli apos-
toli dictis : *Vnus enim mediator dei et hominum, homo Christus*
Iesus, et iterum : *Ipse enim, qui fecit utraque unum, et medium*
305 *parietem soluens inimicitias in carne sua, legem mandatorum in*
decretis euacuans, ut duos condat in semetipso in uno nouo homi-
ne, faciens pacem et cetera, quae inserere longum est. Quid er-
go sibi uult ista nouitas inaudita, nisi ut etiam ab spiri-
tu<s> sancti substantia Christum separaret, nec eum ex se po-
310 tuisse sign<a> et uirtutes, sine huius et mediatione uel etiam
auxilio, operari ?

(I') CYRILLVS dixit : *Pontificem et apostolum confessionis* (10.)
nostrae Christum factum esse, sancta scriptura designat — ob-

292 Phil. 2, 7. 303/304 1 Tim. 2, *5. 304/307 Eph. 2, *14-15.

(I') 312/313 Hebr. 3, *1. 313/314 Eph. 5, *2.

292/298 PS.-NESTOR., Anti anath., IX [frg. 133 : LOOFS, O.C., p. 41] (transl. DIONIS. EXIG., 2, anath. IX) [ACO I, v-2, p. 248, 21/24 ; e.a.] (cf. CPG III n. 5761 ; ACO IV, III-1, p. 383, 40 [il]).

(I') 312/321 CYRILL. ALEX., Epist. XVII (ad Nestorium), anath. ι' [PG 77, col. 121^{B-C} ; e.a.] ; Transl. DIONIS. EXIG., 12, anath. x [ACO I, v-2, p. 244, 1/7 ; PL. 67, col. 18^{B-C} ; e.a.] (cf. CPG III n. 5317 ; ACO IV, III-1, p. 174, 41 [k]).

292 formam *Migne* 293 spiritui sancto *Migne* 293 294 mediationem] media-
tionis P, add. eam *Migne* 296 hominibus *Migne* nonnumquam,] add. et
Migne miserandas P 297 hoc] qua *Migne* 299 contradixit P 302
meditationem P 303 304 Iesus Christus ~ *Migne* 305 parietem] add.
maceriae *Migne* (cum *Vulg.*) 306 uult ista] *Migne*, uultistota P, uult ista tota
Schwartz ut] uult *Migne* 308 309 spū P 309 separare *Migne* 310
signa et] *Garnier*, signet P et²] restitui, ex P (quod seclūs. *Schwartz*), ea *Migne*.

(I') 312 et apostolum] om. *Migne*

306 nouitas inaudita] supra, p. 200, 138, 139.

tulit enim seipsum pro nobis deo patri in odorem suauitatis.
 315 Si quis ergo pontificem nostrum et apostolum alium dixerit
 esse factum praeterquam ipsum deum dei uerbum, quando
 factum est caro et secundum nos homo, sed quasi alterum prae-
 ter ipsum specialiter homine(m) ex muliere, et si quis dicit
 quia 'pro se' obtulit semetipsum oblationem, et non magis pro
 320 nobis solis — non enim indiguit oblatione qui peccatum nescit
 —, anathema sit.

(I') NESTORIVS dixit : Si quis illud in principio uerbum, pon-
 tificem et apostolum confessionis nostrae factum esse seque
 ipsum obtulisse pro nobis dicat, et non Emmanuhelis esse
 325 apostolatum potius dixerit, oblationemque secundum eandem
 diuidat rationem ei qui uniuit et illi qui unitus est, ad unam
 societatem filii, hoc est, deo quae dei sunt, et homini quae sunt
 hominis, deputans, anathema sit.

CATHOLICVS contradicit : Ecce iterum cum suo — quia ip-
 330 sius semper dicendus est — Emmanuhel, quam manifestus est,
 apparuit, cui propria merita separatim consignat, tamquam
 infimo et longe inferiori quam ille est alius, quem decernit
 non esse nobiscum deum, naturaliter tamen deum, qui illum
 dignatione coniunctionis, uocabulo seu nuncupatione, non au-
 335 tem natura, faciat deum.

(IA') CYRILLVS dixit : Si quis non confitetur carnem domini (11.)
 uiuificatricem esse, tamquam propriam ipsius dei uerbi, sed
 quasi alterius cuiuspiam praeter ipsum, coniuncti qu(id)em

315 Hebr. 3, *1. 319/320 Eph. 5, *2. 320 II Cor. 5, *21 ; cf. I Petr. 2, 22.
 322 loh. 1, 1. 322/323 Hebr. 3, *1. 323/324 Eph. 5, *2. 333 Matth. 1, 23.

322/323 ps.-NESTOR., Anti anath., x [frg. 133 : Looofs, o.c., p. 41] (transl. DIONIS.
 EXIG., 2, anath. x) [ACO I, v-2, p. 248, 25/28 ; e.a.] (cf. CPG III n. 5761 ; ACO
 IV, III-1, p. 383, 40 [k]). 327/328 deo ... hominis] cf. CASSIAN., De incarn., I, v, 2
 [PL 50, col. 25^a].

(IA') 336/342 CYRILL. ALEX., Epist. xvii (ad Nestoriam), anath. 1a' [PG 77,
 col. 121^{c-b} ; e.a.] ; Transl. DIONIS. EXIG., 12, anath. xi [ACO I, v-2, p. 244, 8/12 ;
 PL 67, col. 18^{c-b} ; e.a.] (cf. CPG III n. 5317 ; ACO IV, III-1, p. 175, 41 [l]).

314 deo patri pro nobis ~ Migne 318 homine P 320 oblationem P 328
 non deputans Migne 330 Emmanuele Migne est] om^a. Migne.

(IA') 338 quem P

eidem secundum dignitatem aut secundum quod solam diu-
 340 nam inhabitationem habuerit, et non potius, ut diximus, uiu-
 ificatricem esse, quia facta est propria uerbi dei, cui omnia ui-
 uificare possibile est, anathema sit.

(IA') NESTORIVS dixit : Si quis unitam carnem uerbo dei ex
 naturae propriae possibilitate uiuificatricem esse dixerit —
 345 ipso domino et deo pronuntiante : *Spiritus e(s)t qui uiuificat ;*
caro nihil prodest —, anathema sit. (Et subiungit : *Spiritus*
est deus, a domino pronuntiatum est : si quis ergo deum
 uerbum carnaliter secundum substantiam carnem factum
 esse dicat, hoc autem modo, inquit, et specialiter custodite —
 350 maxime domino Christo post resurrectionem discipulis suis
 dicente : *Palpate et uidete, quoniam spiritus et ossa et carnem*
non habet, sicut me uidetis habere.)

CATHOLICVS contradicit : Claudendae Christianae aures, ne
 tantam apertam blasphemiam audiant. Ait namque : carnem
 355 Christi per suam naturam uiuificatricem non esse, et adhibet
 euangeli(c)um testimonium, et id impietati suae existimat
 conuenire ; quod quam sceleste et uiolenter attraxerit, ipsa
 ueritas euangelica feriat oculos eius. Namque ibi tunc dictum
 est : *Spiritus est (qui) uiuificat ; caro nihil prodest*, quando do-
 360 cebat apostolos *secundum interiorem hominem*, id est, non car-
 naliter sed spiritaliter, uiuere oportere, et secundum hoc

343/346 Ioh. 6, *64. 346/347 Ioh. 4, 24. 351/352 Luc. 24, *39. 359
 Ioh. 6, *64. (360 Rom. 7, 22.)

343/352 ps.-NESTOR., Anti anath., XI [frg. 133 : Loofs, o.c., p. 41] (transl. DIONIS.
 EXIG., 2, anath. XI) [ACO I, v-2, p. 248, 30 - 249, 5 ; e.a.] (cf. CPG III n. 5761 ; ACO
 IV, III-1, p. 383, 40 [II]). 359/361 *Spiritus ... non carnaliter* cf. AVG., In Ioan.
 euang., XI, 5 [CC 36, p. 113, 34/37] ; ANON., In princ., VI, 54.64 [ed. "In principio
 erat uerbum", Steenbrugis, 1961, p. 10, 73/76].

359 eidem] *om. Migne* 343 deo *Migne* 344 possibilitatem *P* 345 est] *et P*
 346 caro] *add. autem Migne* 346 352 Et ... habere] *om. Migne (et "procul dubio"*
annot. "haec omnia, quamuis sint in editionibus uulgatis, delenda fuerunt ...") 346 prode
 est *P* (cf. *infra*, lin. 359.367.419) 351 et²] *seclus. Schwartz* 354 tantam] *add.*
tamque Migne 356 euangelium *P* 359 qui] *om. P* prode est *P* (cf. *supra*,
 lin. 346 et *infra*, lin. 367.419) quando] *add. Christus Migne*

353 *Claudendae ... aures*] SCYTH. MON., Refut. Nestor., (2) [*infra*, p. 217, 106].

intelligere quae audiebant, ubi recte conuenit dictum : *Spiritus est qui uiuificat ; caro nihil prodest.*

- Et hic sanctissimus, ut inutilem et fragilem atque infirmam
 365 esse carnem Christi persuadeat, ad suum blasphemum sensum
 sententiam hanc saluatoris uiolenter attraxit, tamquam de
 sua carne ille dixisset : *Caro nihil prodest !* Et ubi est domini
 item illud dictum : *Nisi manducaueritis carnem meam et*
 370 *biberitis sanguinem meum, non habetis uitam in uobismetipsis ?*
 Quam totam euangelicam circumstantiam ad confutandum
 eum uel sequaces eius, inserere necessarium et plus quam uti-
 le duximus : *Dixit ergo Iesus : Amen, amen dico uobis, non*
Moyses dedit uobis panem de caelo ; sed pater meus dat uobis pa-
nem uerum de caelo. Panis enim dei est, qui de caelo descendit
 375 *et dat uitam* <m> *mundo. Dixerunt ergo ad eum : Domine, sem-*
per da nobis hunc panem. Dixit ergo ad eos Iesus : Ego sum pa-
nis uitae ; qui uenit ad me non esuriet, et qui credit in me non
sitiet umquam. Sed dixi uobis, quia et uidistis me et non cre-
didistis. Omne quod dat mihi pater ad me ueniet ; et eum qui
 380 *uenit ad me, non eiciam foras, quia descendi de caelo, non ut*
faciam uoluntatem meam, sed uoluntatem eius qui <me misit.
Haec est autem uoluntas eius qui me misit patris, ut omne quod
dedit mihi non perdam ex eo, sed resuscitem illud in nouissima
die. Haec est autem uoluntas patris mei qui > me misit, ut
 385 *omnis qui uiderit filium et credit in eum habeat uitam aeternam :*
et ego resuscitabo eum in nouissima die. Murmurabant ergo de
eo Iudaei ad Iesum, quia dicebat : Ego sum panis, qui de caelo
descendi. Et dicebant : Nonne hic est Ioseph filius fabri, cuius nos
nouimus patrem et matrem ; quomodo ergo dicit : Quia de
 390 *caelo descendi ? Respondit ergo Iesus et dixit : Nolite inuicem*
murmurare. Non potest ad me uenire quisquam, nisi eum pa-
ter qui me misit attraxerit ; et ego resuscitabo eum in nouissima
die. Scriptum est enim in prophetis : Et erunt omnes docti dei ;
 395 *omnis ergo qui audit a patre et didicit uenit ad me. Non quia pa-*
trem uidit quisquam, nisi qui est a deo ipse uidit patrem. Amen,
amen dico uobis, omnis qui credit in me habet uitam aeternam.

362/363 Ioh. 6, *64. 367 Ioh. 6, *64. 368/369 Ioh. 6, *54. 372/419
 Ioh. 6, *32-64.

365 blasphemum] Garnier, blasphemium P 367 prode est P (cf. supra, lin. 346.
 359 et infra, lin. 419), prodesse Migne 373 374 sed ... caelo] om. Migne (ob homoeo-
 tel.) 375 uita P 380 descendit P 381 384 me ... qui] suppleui, om. P (ob ho-
 moeotel.), lacunam statuit Schwartz 384 misit me ~ Migne (cum Vulg.) 386
 nouissimo Migne (cum Vulg.)

Ego sum panis uitae ; patres uestri manducauerunt manna in deserto et mortui sunt : hic est panis qui de caelo descendit, ut qui manducauerit ex eo, non moriatur. Ego sum panis uitae, qui de
 400 caelo descendi ; si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in aeternum, et panis quem ego dabo caro mea est pro saeculi uita. Litigabant ergo Iudaei ad inuicem dicentes : Quomodo potest iste dare nobis carnem suam manducare ? Dixit ad eos Iesus : Amen, amen dico uobis, nisi manducaueritis carnem filii hominis et
 405 biberitis sanguinem eius, non habebitis uitam in uobismetipsis. Qui manducat carnem meam et bibit sanguinem meum, habet uitam aeternam ; et ego resuscitabo eum in nouissima die. Caro enim mea uere est cibus et sanguis meus uere est potus. Qui manducat carnem meam et bibit sanguinem meum, in me manet
 410 et ego in illo. Sicut enim misit me <uiuens> pater, et ego uiuo per patrem ; qui manducat me, et ille uiuet per me. Hic est panis qui de caelo descendi<t>, non sicut manducauerunt patres uestri in deserto manna et mortui sunt : qui manducat hunc panem uiuet in aeternum. Haec dixit docens in synagoga in Ca-
 415 pharnaum. Multi ergo audientes de discipuli<s> dixerunt : Durus hic est sermo, qui<s> potest audire eum ? Sciens autem Iesus apud semetipsum, quia murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis : Hoc uos offendit ? Si ergo uideritis filium hominis ascendentem ubi erat prius ? Spiritus est qui uiuificat ; caro nihil prodest.
 420 Sed qui<d> miramur eum hoc fecisse de euangelii testimonio, cum et illud aliud similiter uiolenter attraxerit et abusus sit ad impietatem sensus sui — quo putauit euangelica auctoritate ei robur afferri —, ubi dictum est : Quod de carne natum est caro est, quod de spiritu spiritus est. Namque hoc testimonium
 425 adhibuit in illo insipientissimo tractatu suo, quo primo de uirgineo partu disputauit. Quo in loco sic dixit : "Non peperit deum Maria, uir optime — quod enim de carne nascitur caro est, et quod de spiritu spiritus est —, sed peperit hominem

423/424.427/428 Ioh. 3, *6.

426/429 NESTOR., Serm. IX [frg. 135 : LOOFS, O.C., p. 41] (transl. MAR. MERCAT.) [supra, p. 188, 11/16].

400 uiuit P 407 nouissimo Migne (cum Vulg.) 408 est uere¹ ~ Migne
 meus] add. est P 409 meam carnem ~ Migne (cum Vulg.) meum sangui-
 nem ~ Migne (cum Vulg.) 410 uiuens] suppl. Schwartz (cum Vulg.), om. P
 412 descendi P 413 discipuli P 416 qui P 417 murmurauerant Migne
 418-419 ascendente] add. in coelum Migne 419 prode est P (cf. supra, lin. 346,
 359, 367) 420 qui P 422 ab P 423 afferri] rest. Schwartz, adferre P
 425 suo] om. Migne in quo Migne

- deitatis instrumentum et hominem portantem deum", cum
 430 illo tempore ad Nicodemum archisynagogum tunc non cre-
 dentem dictis saluatoris sermo esset — quia carnaliter sape-
 ret, cum audiret : *Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest sal-
 uus fieri*, rettulit ille : *Quomodo potest istud fieri ? numquid
 senex iterum introibo in uterum matris, ut renascar ?* — ; tunc-
 435 que, notata stultitia eius, qua, ut dixi, non spiritaliter sed
 carnaliter sapere<t>, aperte audiuit : *Nisi quis renatus fuerit
 ex aqua et spiritu, non potest intrare in regnum dei* — siue, ut
 alibi scriptum <est> : *Nisi quis renatus fuerit denuo* —, ubi
 subiunxit : *Quod de carne natum est caro est*.
 440 Haec cum <ita> sint : ubi et quando adhibendum iste putauit
 dictum hoc : *Quod de carne natum est caro est ?* — scilicet ut
 deum Christum ex uirgine natum negare<t>. Namque hoc
 testimonium, quo ei proficit ? nisi ut, qui ex carne uirginis caro
 natus est, sicut homo sit tantum in quo deus uerbum habitare
 445 dignatus est.

(IB') CYRILLVS <dixit> : Si quis non confitetur deum uerbum (12.)
 carne passum esse, et carne crucifixum, et mortem carne
 gustasse, factumque *primogenitum ex mortuis* secundum
 quod est et uita, et uiuificator tamquam deus, anathema sit.

436/437 Ioh. 3, *3. 432/434 Ioh. 3, *4. 436/437 Ioh. 3, *5. 438 Ioh. 3, 3.
 439 Ioh. 3, *6. 441 Ioh. 3, *6.

(IB') 447/448 *mortem carne gustasse*] cf. Hebr. 2, 9. 448 Col. 1, 18.

430/434 cf. Avg., In Ioan. euang., XI, 6 [CC 36, p. 113, 1/6].

(IB') 446/449 CYRILL. ALEX., Epist. XVII (ad Nestorium), anath. 48' [PG 77,
 col. 121^p; e.a.] ; Transl. DIONIS. EXIG., 12, anath. XII [ACO I, v-2, p. 244, 13/15 ;
 PL 67, col. 18^p; e.a.](cf. CPG III n. 5317 ; ACO IV, III-1, p. 175, 41 [m]).

431 esset] *add. et Migne* 434 matris] *add. meae Migne* 436 sapere P, separet
Baluze 438 est] *om. P* 440 ita] *om. P* 442 negare et *add. haec cum ita sint ...*
caro est (e lin. 440, 441 iterat.) P 444 sicut] *purus Migne*.

(IB') 446 dixit] *om. P*

(IB') 446/449 cf. MAXENT., Libell. fid., XIII, (26) [supra, p. 21, 335/339] ; SCYTH.
 MON., Epist ad episcopos, (IV), 8 [CC 91A, p. 555 = supra, p. 162, 136/139].

450 (1B') NESTORIVS dixit : Si quis confitens passiones carnis, has quoque uerbo dei et carni simul, in qua factus est, sine discretionis dignitatis naturarum, tribuerit, anathema sit.

CATHOLICVS contradicit : Quid furit incassum ? quid insanit inaniter ? Nemo <non> mente captus, dumtaxat Christianus, illi ineffabili diuinae naturae, secundum ipsam uiuam
455 essentiam uel naturam, quaslibet passiones, uel quas caro nostra uel animus perturbationes et mobilitates, uel ex laetis uel ex tristibus, patitur, tribuit, quia nec animae humanae corporeos dolores assignat. Est enim in his impassibilis, quia et
460 immortalis, quamuis proprias suas, ut supra memorauimus, habeat ex mobilitate passiones ; tamen, quamdiu in consortio carnis suae degit, et doloribus illius compatiatur ex tristitia, necesse est, nihil ipsa, ut diximus, doloris patiens in sua essentia uel natura. Ita incomparabiliter et inaeestimabiliter atque inenarrabiliter illud uerbum dei filius deus gerens
465 hominem, passus ex anima et corpore, rectissime dicitur passus, quidquid illa suscepta humanitas pertulit. Ipsius enim propria tota illa humana substantia erat, quam sanandam susceperat, sibi coniungens, unum se totum cum illa faciendo, et cum illa deus manens quod erat, existens etiam homo.

Homo quoque deus ad iudicandum ita uenturus, secundum prophetae dictum, quo uisibilem dicit esse uenturum : *Videbunt inquit in quem conpupugerunt* ; et alius propheta : *Et homo est, et quis agnoscit eum ?* ; in actibus autem apostolorum,
475 angeli ad eosdem apostolos : *Viri Galilaei, quid miramini hunc uirum quem uidetis Iesum, aspicientes in caelum ? Qui assumptus est a uobis in caelum, sic ueniet sicut uidistis eum euntem in caelum.*

472/473 loh. 19, *37. 473/474 Eccle. 6, *10 (?). 473/478 Act. 1, *11.

450/452 ps.-NESTOR., Anti anath., XII [frg. 133 : Loofs, o.c., p. 41] (transl. DIONIS. EXIG., 2, anath. XII) [ACO I, v-2, p. 249, 6/7 ; e.a.] (cf. CPG III n. 5761 ; ACO IV, III-1, p. 384, 40 [m]).

450 passionis P 454 non] *suppl. Schwartz, om. P, nisi Garnier* dumtaxat] dum tamen Migne 456 quaslibet] *om. Migne* uel quas passiones ~ Migne 457 uel¹] *add. quas Migne* uel²⁻³] aut (bis) Migne 462 et] ut Migne 463 doloris] Migne (*quod et mauult Schwartz in app.*), doloribus P (*Schwartz in textu*) 466 passus] compositum Migne 471 ita] est Migne 472 quo] qui Migne 473 conpupungerunt P 474 cognoscit Migne 475/476 hunc ... Iesum] *om. Migne (iuxta Vulg.)* 476 caelum] *add. Hic Iesus Migne (cum Vulg.)*.

IV.b

(9B)

EIVSDEM SCYTHAE MONACHI
REFVTATIO
QVORVNDAM NESTORII DICTORVM

(ACO I, v-I, p. 79⁸⁸-84¹⁷ ; PL 48, col. 924^A-932^C)

(37^b). (I.) Cum autem illud eius in superiore sermone uel tractatu legitur, qui est circa finem quaternionis *, ad locum ubi signum asteriscorum est, indiscussum remanere non debet, ubi magni ludibrii sensus inauditos inferre molitur. Vult enim "quod Christus a Matthaeo neutrae naturae esse praedicatus est". Quod si ita est, quod absit, ergo nullius erit, nisi forte — quod eius capitis periculo dictum sit — beluinae.

Hanc autem illi cum impietate uecordiam ultimam parit prauus sensus eius, quo duplicem Christum pronuntiat, uelut
10 hominem et deum a se natura diuisos, cautissimus quasi et rationis liquidae disputator, et non uidet alterum Arri<um> cum uanior cautela occurrentem sibi, qui ei Christum apud se fabricatum triplicem ingerat : ex anima scilicet et corpore et deo.

Quid si ei Apollinaris quoque in faciem ueniat, qui quemlibet
15 communem hominem *τριπρόστατον*, ex anima, corpore et mente definit, aliud mentem esse uolens seu rationem, aliud animam, diuersae scilicet naturae, diuersae substantiae ? Qui, quamuis in Christo mentem seu rationem non fuisse, sed animam sine mente, pro ea autem domini uerbum, qui
20 officium mentis impleret, cum impietate deliret, tamen si quid ille praeualuisset, quod absit, ut homo communis, ut diximus, triplex esse crederetur : nonne hic insanissimus magister quadruplicem nobis intulerat Christum, ex anima, corpore, mente et deo ?

IV.b. (37^b). (I.) 5/6 cf. Matth. 1, 18.

IV.b. (37^b). (I.) 5/6 cf. NESTOR., Serm. XIX [frg. 137 : Loofs, o.c., p. 42] (transl. MAR. MERCAT.) [supra, p. 189, 51/53].

IV.b. (37^b). (I.) 1 Cum] Porro Migne eius] add. quod Migne 2 tractato P qui] P, quod Schwartz lacunam statuit Schwartz (et "excidit" annot. "numerus quaternionis, ni fallor, septimi") 11 Arrium cum] rest. Schwartz, orti cum P, haereticum Migne 14 qui] om. Migne 15 anima] add. et Migne 16 aliud] alium P 17 diuersaeque Migne

- 25 His igitur deliramentis omissis, Christum nos deum ab aeterno uerbum apud patrem, carnem factum, id est, hominem factum confitemur ex anima rationali et corpore, manente in eo incommutabili atque inconuertibili, cum patre et spiritu sancto, diuina natura ; unum totum indiuisum a sua carne
 30 et anima, ut diximus, rationali, non duplicem dicendum, non triplicem, quia nec homo communis unus ex anima rationali et corpore duplex aut triplex umquam dici potuit, sed in singularitate status sui unus et una substantia. Ita et illa infabilis diuina filii dei maiestas in sua persona et substantia una
 35 est, cum assumpta anima sua compote mentis suae siue rationis, et solido ac perfecto corpore suo, nihil harum ab istis uanissimis et impiissimis dupli uel tripli in se appellationum admittens, propter unitatem uel singularitatem, in qua ei hominem suscipere et gerere placuit, seque <e> deo et illo facere
 40 unum dominum Iesum Christum, cum patre et spiritu sancto in trinitate unum deum manentem in saecula — de quo Ioannes apostolus in epistula sua prima ita ait : *Quod fuit ab initio, quod audiuius, et uidimus oculis nostris, quod perspeximus et manus nostrae palpauerunt de uerbo uitae ; et*
 45 *uita manifestata est, et uidimus, et testamur, et annuntiamus uobis uitam aeternam quae erat apud patrem et apparuit nobis : quod uidimus et audiuius annuntiamus et uobis, ut et uos societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum patre et cum filio eius Iesu Christo.*
- 50 (2.) Quid etiam in secundo folio quaternionis noni, codicis huius, ab illo, ubi hoc signum est (*), dictum contineatur, cautus et prudens lector attendat. Cum enim mirae fatuitatis et dementiae hic homo sit, impietatis autem abruptissimae, mirandum est hunc ita uerbum sequaces uel auditores sensus
 55 alicuius homines habere potuisse. Ne igitur sanctam uirginem Mariam theotocon confiteatur, quid uanus dicat, sollicite uideamus.

42/49 Ioh. 1, *1-3.

37 ex anima rationali et corpore] cf. SYMB. 'QVICVMQVE', 30 [CC 50A, p. 567, 51 ; CC 103, p. 21 (23), 1/2].

36 harum] Garnier, horum P 37 in se] om. Migne appellationem] Garnier, appellationis P 38 ei] et Migne 39 seque e] rest. Schwarz, seque P, ex seque Migne.

(2.) 50 noni] Garnier, non in P 51 ubi hoc signum est ab illo ~ Migne signum excidit 52 absurdissimae Migne 53 hominis P 55, 56 Mariam uirginem ~ Migne 56 θεοτόκον Migne

"Nusquam, inquit, Nicaenum concilium ausum est dicere, quia uerbum deus natus est ex Maria ; ait enim hoc concilium, 60 inquit : Credimus et in unum dominum Iesum Christum" — cum utique Iesus Christus non sit huic ipsi aliud nisi dominus, qui dominus dei uerbum, dei filius sine dubio est cum assumpto suo corpore et anima rationali integer homo factus, in illius sanctae feminae utero figuratus atque procreatus, procedens- 65 que iam totus deus atque homo, totum et totus inseparabiliter unum atque unus est. Hic ipse autem magister insanus : unde Iesum Christum saltem dominum dicit, si ei et uerbum dei non est ? — neque enim ulli creaturae dominatio competit, nisi soli deo. An nec hoc doctor hic egregius nouit ? Si igitur Ie- 70 sus etiam deus non est apud illum, ab ipso et in ipso et cum ipso conceptu et partu, ut recte genetrix <eius, genetrix> dei, id est, secundum rectissimam ueterum patrum definit<ion>em, theotocos sit : unde illi saltem dominus uisus est esse ?

Deinde Christi nomen : quis ei dixit, uel ubi somniauit "duarum 75 rum esse nomen significatiuum naturarum" ? — <cum> magis hominem hoc nomen apud homines exprimat intellegendum ἀπὸ τῆς χρίσεως, id est, ab unctione unctum, quod dei naturae non competebat.

Accedit illud eius inaeestimabili<s> fatuitatis, quo dicat "dis- 80 xisse illud sanctum concilium : Iesum Christum, unigenitum, qui de deo patre natus est, consubstantium (id est, homou- sion) patri ; qui propter nos descendit" — Iesus certe, ut ipse uult, homo est ; dicatur, quaeso : quomodo ei, uel apud eum,

67/68 cf. Iudae 4.

38/60 NESTOR., Sermon. xvii [frg. 138a : Loofs, o.c., p. 43] (transl. MAR. MERCAT.) [supra, p. 190-191, 6/8]. 74/75 cf. NESTOR., Sermon. xvii [frg. 138b : Loofs, o.c., p. 43] (transl. MAR. MERCAT.) [supra, p. 191, 9/11]. 79/82 NESTOR., Sermon. xvii [frg. 138c : Loofs, o.c., p. 43] (transl. MAR. MERCAT.) [supra, p. 191, 13/15].

59/60 hoc concilium inquit] *om. Migne* 60 Christum] *add.* Attendite quia prius cum patres posuissent Christum, quod duarum naturarum coniunctionem demonstrat, non dixerunt in unum deum uerbum, sed acceperunt nomen, quod significat utrumque, etc *Migne* 61 utique] itaque *Migne* ipsi] *add.* concilio *Migne* 62 dei] deique *Migne* est] *add.* quique *Migne* 60 autem] *om. Migne* 67 et] *om. Migne* 68 creaturae] *om. Migne* 69 An nec] *Anne Migne* hic] *om. Migne* non nouit *Migne* 71 eius genetrix] *suppl. Schwartz, om. P (ob bo-maeotel. ?)* 72 definitam *P* 73 θεοτόκος *Migne* 73 cum] *Garnier, cm. P* 74 intellegendum] *add.* enim est *Migne* 77 unctione] *add.* dici quasi *Migne* 79 inaeestimabilis] *Garnier, inaeestimabile P* 80 concilium] *add.* Credimus et in unum dominum *Migne* 81/82 ὁμοούσιον *Migne*

patri deo consubstantius est, nisi tamquam deus, ex patre
85 genitus deo ? aut iterum : quomodo ei deus non est, qui de Ma-
ria est, si natus ita est, quomodo sensit et pronuntiauit conci-
lium Nicaenum ? Et huic uerbo tantum tenus placuit con-
sistere : quid ergo solidum, quid sanum, quid integrum apud
istum est ?

90 Accedit etiam maius impietatis deliramentum dicentis
“praetermisisse illos patres pronuntiare credere se in deum
uerbum filium unigenitum ; sed dixerunt, inquit : unum se
credere dominum Iesum Christum, consubstantium patri,
deum de deo uero, lumen de lumine, per quem omnia facta
95 sunt”, tamquam deus uerbum apud istum, filius non sit, sicut
inferius eius sermone apertius declaratur. Quae huius haec
uanitas, quaeue dementia, quodue ludibrium potius in tam
inconstanti sermone, non minus stulto quam impio : ut uer-
bum dei, dei filius ei non sit ; ut Iesus Christus ex medietate
100 deus, ex medietate homo, uerbum tamen idem dei filius esse
non possit ; modo consubstantius natus ex deo patre, deus
uerus de deo uero, lumen de lumine, postea uero horum
nihil proprium naturaliter habens, sed sola nuncupatione
alterius particeps diuinae dignitatis, tamquam homo natus
105 ex tempore !

Claudendae sane Christianae aures, cum dicitur “filii nomen
non significare uerbum illud patris, quod ex ipso et in ipso
est” ; et quod testimonium inferat, esto, lector, attentus :
“*Misit*, inquit, *deus filium suum factum ex muliere, factum*
110 *sub lege*” — uidelicet ut, quia natus ex muliere non est deus,

95 cf. Ioh. 1, 1. 100/110 Gal. 4, 4.

91/95 cf. NESTOR., Serm. xvii [frg. 138d : Loofs, o.c., p. 43] (transl. MAR. MER-
CAT.) [supra, p. 191, 22/25]. 106/108 cf. NESTOR., Serm. xvii (transl. MAR. MER-
CAT.) [supra, p. 191, 30/31]. 100/110 NESTOR., Serm. xvii [frg. 138e : Loofs, o.c.
p. 43] (transl. MAR. MERCAT.) [supra, p. 191, 32/33].

87 88 consistere] confiteri *Migne* 89 ipsum *Migne* 90 Accedit] access^h P
maius] aliud *Migne* 96 inferius] in superiore *Migne* 97 quodue] quod
Migne 98 Christus] ei sit *Migne* 106 uerbum tamen idem] et idem tamen
uerbum *Migne* 101 modo] add. sit *Migne* natusque *Migne* 108 et] ad
Migne inferat] om. *Migne*

106 *Claudendae ... aures*] SCYTH. MON., Disput. xii capit., 10' [supra, p. 209, 353].

uerbum filius non sit, sed alius, qui potuit nasci partu mulieris.

Certe superius placuerat illi patrum sententia : Iesum Christum patri deo consubstantium esse, deum de deo uero, 115 lumen de lumine ; et rectissime placuerat. Quid illi de uerbo dei — quod *in principio apud deum erat, et deus erat* — subito iterum uisum est, ut dei filius non sit ; aut Iesum Christum, qui consubstantialis deo patri est, et deus uerus de deo uero, et lumen de lumine — sicut ei optime placuerat patres Nicaeni 120 definisse concilii — deum non esse, ut totus et totum, unus et idem unum quidquid est, et de illo dicitur, et quoquo pacto enuntiatur, intellegi debeat et sentiri ? — qui tamen si factus est homo, ut Ioannes euangelista fidelissimus et ueracissimus testis est quia *uerbum caro factum est*, et id dubium non 125 est : non est negandum, quod hic fecte erubescit, *factum esse sub lege*, et in se uniuersa suscepisse quae tamquam homo factus gerere debuit. Sed sic non est negandum, immo totis uiribus confitendum : ut, manente apud eum deitatis impassibili ex omni parte natura, suscepta ab eo ista esse credantur.

130 (3.) Quis autem etiam hoc eius aliud deliramentum aequo animo ferat, quo ait Christum Iesum suum ipsius dominum esse ? — cuius uerba sunt ista : "Hoc autem dico, inquit, ut noueritis quam superexcellens et summa quaedam coniunctio exsistebat etiam in infante ipso, cum dominica caro 135 conspicitur. Erat enim ipse et infans et infantis ipsius dominus". Quis umquam suus esse dominus dictus est ? Sed hic, cum uult et conatur quartam introducere in sancta trinitate personam atque substantiam, mira<e> est <st>oliditatis et impietatis maculis inquinatus.

116 loh. 1, *1. 124 loh. 1, 14. 123/126 Gal. 4, 4.

113 *superius* cf. NESTOR., Serm. xvii [frg. 107 : Loofs, o.c., p. 37] (transl. MAR. MERCAT.) [supra, p. 191, 24/25]. 113/115.117/119 cf. SYMB. NICAEN., 10.8-9 [CC 50A, p. 361, 32/35.25/29].

(3.) 132/136 NESTOR., Serm. xv [frg. 139 : Loofs, o.c., p. 43] (transl. MAR. MERCAT.) [supra, p. 192, 39/41].

111 filius] *add. ei Migne* sit] *misit P* 113 illi placuerat ~ *Migne* 121 quo *Migne* 122 tamen si] *tametsi Migne*.

(3.) 135 conspiceretur *Garnier* 136 suus] *sui Migne* 138 mirae est stoliditatis] *rest. Schwartz*, mira ē odilitatis *P*, mirae stoliditatis est *Migne*.

- 140 (4.) Quartum quoque tractatum eius, qui in isto codice continetur, diligentius et sollicitus considerandum admonemus — cuius initium istud est : "Dulcem nobis praecedens doctor mensam caritatis apposuit" —, ad cuius loca peruidenda, quae hic exponere curabimus, signa labyrinthorum apposita lector
 145 inueniet. Ibi namque, inter Samosatenum Paulum et Photinum, magistros suos — purgare per <hoc se> studens, tamquam ab eorum doctrina alienus —, differentiam quae sit, molitus ostendere est, atque ita ait : "Paulus quidem in eo, quod dicit Christum hominem solum, et tunc initium habere
 150 ex quo de uirgine natus est".

Quod totum impietatis malum Photini est magis, ab Hebione stoico philosopho tractum, qui tempore adhuc Ioannis apostoli intra Asiam exstitit, et Christum hominem communem ex Ioseph et Maria natum, et eum uitae merito
 155 omne humanum genus praeisse proque hoc in dei filium adoptatum, ausus est praedicare, asserens se Matthaei, Marci et Lucae euangelistarum auctoritate<m> secutum. Quo tempore Ioannes apostolus contra hunc condidit euangelium, quo praefatus ait : *In principio esse uerbum, et uerbum esse apud*
 160 *patrem, et deum esse uerbum* ; post quam praefationem subscendens, ut ostenderet quem illi tres euangelistae hominem scripserant, esse etiam deum, ait : *Quod factum est, in illo uita est*, et post pauca : *Et uerbum caro factum est*.

(4.) 150/160 loh. 1, *1. 162/163 loh. 1, *3-4. 163 loh. 1, 14.

(4.) 142/143 NESTOR., Serm. XVIII [frg. 140 : Looofs, o.c., p. 44] (transl. MAR. MERCAT.) [supra, p. 188, 39]. 148/150 NESTOR., Serm. XVIII [frg. 140 : Looofs, o.c., p. 44] (transl. MAR. MERCAT.) [supra, p. 189, 42/44] ; cf. AVG., De haeres., XLIV [CC 46, p. 311, 1/3] ; 'PRAEDEST.', I, XLIV [PL 53, col. 600^{c-p}]. 151/152 cf. 'TOM. DAMASI', 5 [CC 50A, p. 564, 12]. 152/153 cf. THEODORET., Haeret. fabul. comp., II, praef. ; II, III [PG 83, col. 384^c ; col. 389^c 'de Cerintho']. 153/156 cf. FILASTR. BRIJ., De haeres., XXXVII [9], 1-2 [CC 9, p. 233, 1/5] ; THEODORET., Haeret. fabul. comp., II, 1 ; II, III [PG 83, col. 388^c 'de Ebione' ; col. 389^a 'de Cerintho']. 157/158 cf. HIERON., De uir. ill., IX [PL 23, col. 654^c].

(4.) 143 apposuit] *add. etc Migne* 144 curauimus P labyrinthorum] *add. id est asteriscorum Migne* 146 per hoc se studens] *rest. Schwartz*, perstudens P, se studens *Migne* 147 differentia *Migne* 150 est] *add. etc Migne* 151 est] *om. Migne* 151 152 ab Ebione magis ~ *Migne* 152 tractum] *add. est Migne* qui] Hic *Migne* 157 auctoritate P 158 praecatus P 160 postquam *Migne*

Hunc itaque Hebionem philosophum secutus Marcellus Galata est ; Photinus quoque ; et, ultimis temporibus, Serdicens Bon(os)us, a Damaso urbis Romae episcopo praedamnatus [est].

Paulus autem Samosatenus, qui fuit Antiochiae episcopus temporibus Aureliani principis, uerum est quidem, quod Christum communiter, ut ceteri, natum hominem ex utroque parente definit, uerbum autem dei patris non substantiuum, sed prolatiuum uel imperatiuum sensit atque pronuntiauit, non, ut fides habet catholica, uerbum in substantia uel essentia consubstantiuum, id est, *ὁμοούσιον* filium dei patris.

Photinus autem huic insanissimo Nestorio parem sententiam tenuit, uerbum dei quidem non negans esse in substantia, sed hoc extrinsecus in isto, qui ex Maria more communi coniugum natus est, Iesu inhabitasse peculiariter, et omnia illa per hunc fecisse in terris miracula quae in euangeliiis legimus. Λογοπά-
180 ροα uero, quod hic insanissimus dicit, nesciens quid loquatur, *ὑιονάτορα* Praxeas primus, inde, post non multum, Montanus, cum sua Prisca et Maximilla, pronuntiant.

Post haec autem Sabellius, tempore quo impiissimus Arrius exstitit, monarchiam se in diuinitatis substantia retinere
185 debere putantes, nefando errore decepti, ausi sunt : deum patrem ipsum sibi filium, ipsum sibi esse patrem, ipsum sibi esse spiritum sanctum, ipsum incarnatum, passum, crucifixum, ipsum a Iudaeis omnia pertulisse, resurrexisse a mortuis, et omnia peregissee, quae nos per Christum in persona propria eius,
190 pro humani generis salute, gesta esse credimus et confitemur.

Differentia itaque, inter Samosatenum et Photinum, ista sola est, qua Paulus uerbum dei deum *προφορικὸν καὶ ἔξου-*

164/165 cf. Hieron., De uir. ill., CVII [PL 23, col. 743^a] ; ps.-Hieron., Indic. de haeres., 50 [PL 81, col. 644^a]. 166 praedamnatus] cf. 'Prolegomena de s. Damasi papae opusculis et gestis', xxiv, 1 "Cur Marius Mercator Bonosum ab eo pontifice 'praedamnatum' dixerit" [PL 13, col. 263^a] : "Bonosum a Damaso 'praedamnatum' scripsit, in Heluidio scilicet". 168/171 cf. Filastr. Brix., De haeres., LXIV [36], 2.1 [CC 9, p. 243-244, 6/7.1/5]. 177/178 cf. ps.-Hieron., Indic. de haeres., 50 [PL 81, col. 644^a] ; 'Tom. Damasi', 5 [CC 50A, p. 564, 13]. 181/182 cf. Filastr. Brix., De haeres., XLIX [21], 2 [CC 9, p. 238, 5/6] ; Avg., De haeres., xxvi [CC 46, p. 302, 2/3] ; ps.-Hieron., Indic. de haeres., 32 [PL 81, col. 641^a]. 183/188 cf. Avg., De haeres., xli^{abbrev.} [CC 46, p. 308, 12/40⁹⁹] ; 'Praedestinatus', I, xli [PL 53, col. 599^a]. 192/193 cf. Filastr. Brix., De haeres., LXIV [36], 1 [CC 9, p. 243, 1/4].

166 Bonosus] add. qui Garnier, bonus P 167 est] scilicet. Schwartz 178 huic] om. Migne parem] patrem P 179 fecisse] Garnier, aessisse in haesisse corr. P 179 λογοπαρορ P 183 Sabellius] add. et Marcellus Migne 190 gesta esse] gestasse Migne 192 deum] om. Migne 192 193 εξουσιαστικον P, πρακτικον Migne

σι<α>στικόν λόγον κ<αί> ἐνεργητικόν, id est, prolatium et potestatis effectuum uerbum, sensit, non substantium, quem
195 Graeci ἐνούσιον dicunt.

Photinus autem, Nestorii magister, uerbum quidem hoc dei esse in substantia non negat, sed esse id dei filium non uult; habitasse sane peculiariter uel adhaesisse Christo Iesu, de Ioseph et Maria nato, nec quidquam hunc plus fuisse quam
200 hominem, cum impietate delirat, qui omnes omnino homines uitae merito anteuenierit. Quem Photinum, Romana ecclesia, et eius priores huiusmodi prauitatis, homuncionitas nominat; Sabellianos uero, cum antiquioribus similibus eorum, patripassianos appellat — quia, ut dictum est, ipsum patrem
205 ipsum filium sentiunt nomine unionis, qui aliquando pater, aliquando filius, unus atque idem ipse sit sibi, etiam spiritus sanctus sit.

Nestorius sane a Photino auctore suo in id tantum dissentit, quod ex uirgine Maria Christum asserit natum, in reliquis uero omnibus totus ipsius sequax, signifer et antesignanus
210 est, et in id maxime, quod supra memoratum est, dei uerbum <filium> dei non esse nec dici debere, nisi Iesum, ex Maria natum, filium dei dicendum, qui<a> templum habitantis in se [et], ex indiuisa inter se et uerbu<m> dei societate et coniunctione, hoc dici meruit; non tamen esse natura filium dei,
215 et ex hac uniuersa diuinitatis priuilegia consecutus sit, non ea habens natura, sed gratia.

Quod eius impietatis genus non hic in isto capitulo, sed in aliis scriptis, in isto tamen codice insertis et tractatibus continetur et legitur, et inde est quod catholicus, qui legit, cautus esse debet de uarietate et inconstantia, quam utrum
220 astutia an uecordia ad alliciendum auditorem habeat, non est facile nosse, quouis tamen pacto constat eum uarium esse sibi bique contrarium. Quis autem non agnoscat huius<modi> hominem, aut tamquam astutum captatorem esse fugiendum,
225

203/204 cf. FILASTR. BRIx., De haeres., LIV [26] [CC 9, p. 240, 2/3]; AVG., De haeres., xli [CC 46, p. 308, 22/23]; PS.-HIERON., Indic. de haeres., 39 [PL 81, col. 642^b].

193 ενεργητικον P 195 ἐνούσιον] οὐσιώδες Migne 197 non¹] om. Migne
198 sane] uero Migne 199 nequiquam in necquiquam corr. P 201 Quem]
om. Migne 201 202 romanae ecclesiae P 202 eius priores] participes Migne
203 sabellianus P 203 similibus] Garnier, similibus P 207 sanctus sit] om.
Migne 212 filium] hic suppl. Schwartz, om. P, post dei³ Migne debere] add. nec
ullum Migne 213 quia] rest. Schwartz, qui P se] add. factus Migne 214
et¹] om. Garnier, seclus. Schwartz uerbum] rest. Schwartz, uerbi P 215 naturam
P 216 et] ut qui Migne uniuersa] unione Migne 224 huiusmodi] Garnier,
huius P.

aut tamquam excordem, utpote sibi aduersantem et ex uarietate confusum, nullo modo esse sequendum ?

(5.) In illis sane duodecim capitulis, quibus, ad hunc ipsum Nestorium sanctus episcopus Cyrillus scribens, rectam et
 230 sanam exposuit fidem, et hic a contrario singulis eis respondendo contradicendum putauit, secundum eius contradictionis capitulum retractandum est. Ibi namque ita ait : "Si quis in uerbi dei coniunctione, quae ad carnem facta est, de loco in locum commutationem (siue conuersionem) diuinae
 235 essentiae dixerit factam, eiusque diuinae naturae carnem pacem dixerit aut partiliter unitam carni, aut iterum in infinitum incircumscriptam cum diuina natura coextenderit ad capiendum deum, eundemque ipsum natura et deum dicat et hominem, anathema sit" — quasi quisquam similis eius in-
 240 sanus saltem angelos, qui, sicut scriptum est, igniti sunt spiritus ; dictum est enim de eis : *Qui facit angelos suos spiritus, et ministros suos flammam urentem.*

Angelos ergo, quos frequenter et diuersis temporibus ad sanctos quosque missos esse, sicut legimus, credimus quoque,
 245 qui, ut his ad quos missi sunt, potuissent esse uisibiles, humanum habitum gessisse, sumptis corporibus, certum est ; sed utrum tantum corpora ab his suscepta sint, in quibus illi spiritus sancti pro tempore habitando animarum rationalium ministerium impleuerunt, an animata corpora uatum mo-
 250 extrinsecus inspirauerint, non est facile et temere horum aliquid affirmandum.

(5.) 241/242 Ps. 103, *4.

(5.) 232/239 PS.-NESTOR., Anti anath., II [frg. 133.136 : Loofs, o.c., p. 41.42] (transl. DIONIS. EXIG.) [supra, p. 200, 123/129].

(5.) 228 In illis] Garnier, nullis P 225 essentiae] substantiae Migne dixerit] add. esse Migne 236 partialiter Migne unitam] add. diuinitatem Migne 237 coextenderit] add. carnem Migne 239 eius] ei Migne 239 240 insanus] add. ipsos Migne 240 angelos] add. non cogitet Migne 245 qui] om. Migne possent Migne 248 sancti] Baluze, sc̄s P, om. Migne 249 impleuerint Migne 251 aliquid] Garnier, alia liquida P

(5.) 222 239 SCYTH. MON., Disput. XII capit., β' [supra, p. 200, 123 129]. 228, 239 infra, p. 224, 286 287.

Quae praesumpta incerta tamquam certa, et scripturis minime expressa, opinio, Apollinarem Laodicenum, et postea Arrianos — non autem ipsum Arrium —, et Eunomium quoque, et ultimum Macedonium, forte decepit, ut hinc sentirent et pronuntiarent Christum dei filium corpus tantum hominis, non etiam animam suscepisse, pro anima autem spiritum deum dei filium uerbum patris in illo suscepto corpore habitasse.

Quod si ita est, stulto uere sensus sui errore decepti sunt.
 260 Illa enim saluatoris humana susceptio, longe et ultra quam [longe] aestimari potest, ab ista angelorum incomparabilis inuenitur; quia haec, pro redemptione totius humani generis futura, oportebat ad totam ex integra, quae saluanda erat atque in caelum subleuanda cum ipso, etiam inseparabilis
 265 uita aeterna mansura, totam pro ea humanam gestare naturam; haec autem angelorum, pro tempore corporalis, assumptio, ad exhibendum officium diuinitus imperatum, quocumque modo de duobus, utrum animata an sine animis corpora habuisse dicantur, in nullo fides catholica laeditur —
 270 quamuis postea Apollinaris, in peius uelut emendans, animam quidem fuisse in Christo confessus, rationem autem seu mentem in ea hominis non fuisse, sed pro ea deum dei filium exstitisse, cum impie<ta>te delirau<er>it.

Tot ergo et totiens, ut diximus, uariis temporibus angeli,
 275 siue corporibus tantum sumptis siue etiam animatis eis susceptis: numquid commutati et uersi ex illa spiritali et angelica sua natura, corporei uel etiam animales facti esse, umquam a quoquam dici uel credi potuerunt? Non utique. Quid ergo, ad offundendas nebulas, imperitis hic insanus magister
 280 molitur ingerere, ita ut: si quis dixerit filium dei, deum uer-

256/257 cf. AVG., De haeres., XLIX [CC 46, p. 321, 6/7]; LV [CC 46, p. 325, 1/3]; PS.-HIERON., Indic. de haeres., 40 [PL 81, col. 642^a]. 270/273 cf. AVG., De haeres., LV [CC 46, p. 325, 3/6].

257 spiritum deum] *om. Migne* 261 longe] *seclus. Schwartz* 262 quia] *add. enim Migne* 263 futura] *add. erat Migne* ad] a saluatore *Migne* ex integra] et integram *Migne* 264 atque] ac *Migne* etiam] et *Migne* inseparabilis] *add. in Migne* 265 pro ea] inquam oportebat ab eo *Migne* gestari *Migne* 268 duobus] *add. facta fuerit id est Migne* 271 confessus] *add. est Migne* 273 exstitisse] *Garnier*, extitit iste in extit iste *corr. P* impie<te> delirauerit] *Baluze*, delirauit *P* 274 angelis] *P* 279 offundendas] effundendas *Migne*

279 offundendas] cf. MAXENT., Dial. c. Nest., I, XIII [supra, p. 68, 502]; SCYTH. MON., Coll. Palat., Epilog. [infra, p. 232, 28].

bum secundum euangelium carnem factum seu hominem factum, statim, tamquam impiissimus, diuinitatem in carnem uersam esse pronuntians, arguatur ?

Illud autem, quod in isto ipso capitulo ultimum posuit,
 285 quam impium quamque uanum sit, uideamus. Ait igitur :
 "Eundemque ipsum si quis natura et deum et hominem
 dixerit, anathema sit". Volens duplicem Christum introducere
 uel incongrue sapere, quid dixerit, ignorauit. Non enim
 uidit statim obici sibi posse, neque deum illum neque homi-
 290 nem natura esse dixisse, quia idem Christus ipse, cum sit
 deus et homo, immo, ut signatius dicatur et cautius, homo
 deus et deus homo non sit nisi natura, et si ei, ut uisum est,
 natura non est — quod in ipsius caput tale dictum et tam
 impium conuertatur —, nec aliquid esse <potest>, quia, quod
 295 natura non potest esse, prorsus esse nihil potest.

V

GESTA EPHESENA

POST CONSVLATVM DŌ NŌ FL. THEODOSII XIII. ET FL. VALENTINIANI III. P̄P̄ AVGG. XI. KAL. AVG. QVI DIES EST SECVNDVM AEGYPTIOS EPIP. XXVIII.

(38.) lussu augustissimorum piissimorumque principum ... (ACO I, 5 v-1, p. 85^a-116¹⁷ ; PL 48, col. 865^A-896^D) ... Theodorus episcopus Aridelon subscripsi.

Explicit episcoporum nomina qui interfuerunt synodo contra Nestorium, numero CXCIH.

281/282 cf. Ioh. 1, 14.

286/287 NESTOR., *Anti anath.*, II [frg. 133.135 : Loofs, o.c., p. 41.42] (transl. DIONIS. EXIG.) [supra, p. 200, 128/129].

V. (38.) 1/6 CONCIL. EPHESE., Actio VI (cf. CPG IV n. 8721 ; ACO IV, III-1, p. 522, act. [VI]).

284 ipso isto ~ *Migne* 290 ipse Christus ~ *Migne* 291 cautius] *add.* cum sit
Migne 292 natura] *Garnier*, naturae P et³] *om.* *Migne* ut ei ~ *Migne*
 294 potest] *hic suppl. Schwartz, om. P, ante esse Migne.*

286/287 supra, p. 222, 238/239.

VI

CYRILLI ALEXANDRINI
 APOLOGIA XII CAPITVLORVM
 CONTRA ORIENTALES EPISCOPOS

⟨Cyrilli episcopi Alexandriae ad obiecta Orientalium episcoporum contra anathematismos.⟩

(39.) Qui suam mentem deo sancto deuouere festinant, et ueritatis cupiunt inhaerere dogmatibus ... (*ACO I, v-1, p. 116¹⁰-142²¹ ; PL 48, col. 933^A-968^C*)
 ; ... per quem et cum quo deo et patri gloria cum sancto spiritu, in saecula saeculorum. Amen.

VII

CYRILLI ALEXANDRINI
 APOLOGIA XII CAPITVLORVM
 CONTRA THEODORETVM

CYRILLI EPISCOPI ALEXANDRIAE AD EA, QVAE THEODORITVS CONTRA ANATHEMATISMOS DIXIT.

(40.) Cyrillus reuerentissimo et dilectissimo fratri et consacerdoti Euoptio, in domino salutem.
 ; Legi quae a tua sanctimonia dudum mihi transmissa sunt, et affectum miratus sum ... (*ACO I, v-1, p. 142²²-165²⁰ ; PL 48, col. 969^C-1001^A*) ... scriptum est enim : "Da sapienti occasionem, et sapientior erit ; annuntia iusto, et adiciet ad percipiendum".

Explicit. Amen.

VIII

EXCERPTA EX
 THEODORETI CYRENSIS
 LIBRIS V ADVERSVS CYRILLVM

EIVSDEM THEODORITI EX PRAEFATIONE LIBRORVM QVINQVE, QVOS ADVERSVM BEATVM CYRILLVM ALEXANDRINAE

VI. (39.) 3/8 CYRILL. ALEX., Apolog. xii capit. c. Orient. (cf. CPG III n. 5221 ; ACO IV, III-1, p. 187-189, 84 [a]-[k]).

VII. (40.) 3/8 CYRILL. ALEX., Epist. LXXXIV (ad Euoptium) (cf. CPG III n. 5384 ; ACO IV, III-1, p. 166, 17 ; p. 185, 83 [a]) ; — CYRILL. ALEX., Apolog. xii capit. c. Theodoret. (cf. CPG III n. 5222 ; ACO IV, III-1, p. 185-187, 83 [b]-[n]).

VI. (inscr.) 1'2 Cyrilli ... anathematismos] *suppleni, om. P.*

CIVITATIS ANTISTITEM SANCTVMQVE CONCILIVM EPHESENVN,
A QVO NESTORIVS DAMNATVS EST, DIABOLO INSTIGANTE
; CONSCRIPSIT.

(41.) Inter cetera :

Priusquam conuentus apud Ephesum celebraretur, duodecim capitulis
strictim aperteque restitimus ... (*ACO I, v-1, p. 167³⁰-169³³ ; PL 48, col.
1067⁴-1075⁴*) ... cum uero ad coniunctionem respicimus, tunc demum
10 unam personam merito nuncupamus.

IX

EXCERPTA EX THEODORETI CYRENSIS LIBRO DE INCARNATIONE

ITEM EIVSDEM EX CAPITVLO QVINTO DECIMO.

(42.) Haec, inquit, Apollinaris arguunt uanitatem, qui, pro ratione uel
mente, deum ... (*ACO I, v-1, p. 169³⁴-170¹⁸ ; PL 48, col. 1075⁴-1076⁰*) ...
quod est super omne nomen", dignitatem suam eidem conferens et appel-
; lationem naturae eius assumens.

X

EXCERPTA EX THEODORETI CYRENSIS EPISTVLIS

(a)

ITEM EPISTVLA EIVSDEM SCCELERATISSIMI THEODORITI,
DIRECTA NESTORIO IAM IN EXSILIO PRO SVA PERFIDIA CONSTI-
TVTO — qua satisfacit non honoris amore, sed ipsa ueritate
compulsus probasse se dogma beati Cyrilli, quem uocat
; Aegyptium, in damnatione uero eiusdem Nestorii nullo
modo praebere consensum.

(43.) Domino meo uere deo amantissimo et uenerando sancto patri Nes-
torio episcopo, Theodoritus in domino salutem.

VIII. (41.) 7/10 THEODORET., C. Cyrill. et concil. Ephes. (excerpta) (cf. CPG III n. 6215 ; ACO IV, III-1, p. 451-453, 62 [a]-[d].[f]-[m].[o]-[r]); — THEOD. MOPS., De incarn. domini (cf. CPG II n. 3856 ; ACO IV, III-1, p. 459, 2 [m]).

IX. (42.) 2/5 THEODORET., De incarn. domini (cf. CPG III n. 6216^b ; ACO IV, III-1, p. 451, 61 [a]-[c]).

X.a. (43.) 7/13 THEODORET., Epist. ad Nestorium (1) (cf. CPG III n. 6270 ; ACO IV, III-1, p. 444, 37).

Quod urbana me conuersatio et obsequium gloriaque non superet ...
 10 (*ACO I, v-1, p. 170¹⁰-171⁴ ; PL 48, col. 1076^D-1078^B*) ... hi uero folia iuxta
 colores proprios imitentur.

Omnem quae cum tua ueneratione est in domino fraternitatem ego, et
 qui mecum sunt, plurimum salutamus.

(b)

EIVSDEM THEODORITI EX EPISTVLA, QVAM PRO CONSOLATIO-
 NE NESTORIANORVM CONSTANTINOPOLIM DESTINAVIT — in
 qua dicit, quod duas quidem naturas et cetera pietatis dogma-
 ta confiteatur Aegyptius, de iniquitate uero, quae in Nesto-
 rium commissa est, nulla sit correctio subsecuta.

(44.) Post alia :

"Fidelis, inquit, deus, qui non patietur" neque nos neque "uos tentari ...
 (*ACO I, v-1, p. 171⁵⁻³² ; PL 48, col. 1078^B-1080^A*) ... talia namque nunc ab
 Aegypto scripta delata sunt.

(c)

ITEM EPISTVLA EIVSDEM THEODORITI, QVAM MISIT AN-
 DREAE SAMOSATENO EPISCOPO — lectis sancti Cyrilli ponti-
 ficis Alexandrini litteris ad Beroeam directis.

(45.) Magnificus uir Aristolaus ab Aegypto magistranium cum litteris
 5 Cyrilli destinavit ... (*ACO I, v-1, p. 171³³⁻³⁴ ; PL 48, col. 1080^A-1081^A*) ...
 qui in duos filios unum dominum nostrum Iesum Christum diuidunt, et qui
 eius abnegant deitatem ; et cet.

(d)

ITEM EIVSDEM THEODORITI AD ALEXANDRVN HIERAPOLI-
 TANVM SYRIAE PRAESVLEM — asseuerantis numquam se in
 damnatione Nestorii praebere consensum.

(46.) Existimo prae omnibus maxime satisfactum esse domno meo sanctis-
 5 simo ... (*ACO I, v-1, p. 171³⁵-172⁵ ; PL 48, col. 1081^{A-B}*) ... ego acquiescam
 hoc aliquando facere, deo procul dubio mihi cooperante et confortante.

X.b. (44.) 7/8 THEODORET., Epist. ad pop. Constant. (3) (excerptum) (cf. CPG III n. 6275 ; ACO IV, III-1, p. 445, 48).

X.c. (45.) 4/7 THEODORET., Epist. ad Andr. Samosat. (2) (excerptum) (cf. CPG III n. 6256 ; ACO IV, III-1, p. 442, 17).

X.d. (46.) 4/6 THEODORET., Epist. ad Alexandr. Hierapol. (3) (excerptum) (cf. CPG III n. 6244 ; ACO IV, III-1, p. 440, 5 [a]).

(e)

EIVSDEM THEODORITI EX EPISTVLA, QVAM DIREXIT HIMERIO
EPISCOPO NICOMEDIAE.

(47.) Inter alia :

Intentionem nostram certam tuae facimus sanctitati ... (*ACO I, v-1, p. 172⁶⁻¹⁰ ; PL 48, col. 1081^B-1082^B*) ... omnes sanctissimi nostrae regionis
episcopi, habito consilio, decreuerunt.

(f)

EIVSDEM THEODORITI AD ALEXANDRVN HIERAPOLITANVM.

(48.) Et ante iam tuae sanctitati praedixi ... (*ACO I, v-1, p. 172¹⁰⁻¹⁴ ; PL 48, col. 1082^B-1083^A*) ... ne ergo differatur, obsecro tuis haecendo uestigiis.

(g)

EIVSDEM THEODORITI AD EVNDEM ALEXANDRVN — postea-
quam rescivit Ioannem Antiochenum episcopum anathemati-
zasse dogma Nestorii.

(49.) Post alia :

Non, inquit, tuam lateat sanctitatem, quod, posteaquam legi epistulam,
quae imperatori directa est ... (*ACO I, v-1, p. 172¹⁰⁻¹⁴ ; PL 48, col. 1083^{A-B}*)
... quaecumque aliter dixit aut sensit, quam doctrina apostolica continet.

XI

EXCERPTVM EX THEODORETI ALLOCVTIONE ANTIOCHIAE DICTA

ITEM EX GESTIS QVAE CONTRA DOMNVN ANTIOCHENVN EPIS-
COPVM CONSCRIPTA SVNT — in quibus accusatur idem Dom-
nus, quod, eo praesente, palam in ecclesia ausus sit idem
nefandissimus Theodoritus, post obitum sanctae recordatio-
nis Cyrilli Alexandrini pontificis, insultans beatae dormitioni
eius, ita proferre :

X.e. (47.) 4/6 THEODORET., Epist. ad Himer. Nicomed. (excerptum) (cf. CPG III n. 6263 ; ACO IV, III-1, p. 443, 28 [a]).

X.f. (48.) 2/3 THEODORET., Epist. ad Alexandr. Hierapol. (7) (excerptum) (cf. CPG III n. 6248 ; ACO IV, III-1, p. 441, 9 [a]).

X.g. (49.) 3/7 THEODORET., Epist. ad Alexandr. Hierapol. (9) (excerptum) (cf. CPG III n. 6250 ; ACO IV, III-1, p. 441, 11).

(50.) Nemo iam neminem blasphemare compellit. Vbi sunt, qui dicunt ... (*ACO I, v-1, p. 173¹⁻¹⁸ ; PL 48, col. 1083^B-1084^A*) ... iam quiescant, qui passum praedicant deum.

- 10 Constat hunc Theodoritum, per haec scripta sua, cum Nestorio ac Theodoro iure damnari.

XII

Cuius autem perfidiae sit etiam praefatus Theodorus, ex scriptis eius, quae de graecis transtulimus, approbemus (*ACO I, v-1, 173¹⁸⁻¹⁴ ; PL 48, col. 1081^A*) :

EXCERPTA EX SCRIPTIS THEODORI MOPSVESTENI

THEODORI MOPSVESTENI EPISCOPI, DE SECVNDO CODICE, 5 LIBRO QVARTO, FOLIO DECIMO — contra sanctum Augustinum, defendentem originale peccatum, et Adam per transgressionem mortalem factum catholice disserentem.

- (51.) Tantis exstantibus, quae demonstrant Adam sic ex terra formatum, ut mortalis prorsus exsisteret ... (*ACO I, v-1, p. 173^{18-177⁸⁸} ; PL 48, col. 1051^B-1060^A*) ... in eius actibus perseuerans, atque ubique sua con-
10 exione sine peccato custodiens.

XIII

EXCERPTA EX LIBRIS DIODORI TARSENSIS

DIODORI TARSENSIS EPISCOPI — diuidentis deitatem Christi ab eius humanitate.

- (52.) "Iesus, inquit, proficiebat et aetate et sapientia". Hoc autem de uerbo dei non potest dici ... (*ACO I, v-1, p. 177^{87-179⁸} ; PL 48, col. 1060^A-1063^A*) ... introducis blasphemiam, ut, si una est adoratio, sit et una substantia.

XI. (50.) 7/9 THEODORET., Alloc. Antioch. dict. (fragmentum) (cf. CPG III n. 6229 ; ACO IV, III-1, p. 454, 67).

XII. (51.) 8/11 THEOD. MOPS., C. defens. pecc. orig. (fragmenta) (cf. CPG II n. 3860 ; ACO IV, III-1, p. 463-464, 4 [a]-[g] ; — THEOD. MOPS., Hom. catech. (fragmentum) (cf. CPG II n. 3852 ; ACO IV, III-1, p. 457, 1 [h]).

XIII. (52.) 3/6 DIODOR. TARS., Fragmenta dogmatica (cf. CPG II n. 3820 ; ACO IV, III-1, p. 206, [h]-[n] ; p. 395, [g]).

XIV

EXCERPTA EX DICTIS IBABE EDESSENI

BLASPHEMIAE HIBAE EDESSENIORVM EPISCOPI.

(53^a.) Non, inquit, inuideo Christo ... (*ACO I, v-1, p. 179¹⁰⁻¹² ; PL 48, col. 1063⁴-1064⁴*) ... ego factus sum, qui meae naturae est.

ITEM EIVSDEM HIBAE, CVM POPVLVM ALLOQVERETVR IN
PASCHA.

(53^b.) Hodie Iesus factus est immortalis (*ACO I, v-1, p. 179¹²⁻¹⁴ ; PL 48, col. 1064⁴*).

(53^c.) Et iterum :

Quando, inquit, accessit ad eum Maria ... (*ACO I, v-1, p. 179¹²⁻¹⁷ ; PL 48, col. 1064⁴*) ... post resurrectionem perfectus fuerat factus.

XV

EXCERPTA EX ANTIRRHETICIS
EVTHERII THYANENSIS

EVTHERII HAERETICI — reprehendentis sanctorum patrum doctrinam, et maxime beati Cyrilli Alexandrini pontificis, quam de Christo protulit, dicens : "Passus est impassibiliter" ; quae sententia, catholicae ueritatis auctoritate munita, hoc
asserere nititur : ut unus idemque dei filius, secundum deitatem impassibilis, secundum carnem passibilis esse credatur, sicut et sanctus Ambrosius Mediolanensis episcopus, in libro de incarnatione Christi, his disserit uerbis : "Idem enim patiebatur et non patiebatur, moriebatur et non moriebatur, sepe-
liebatur et non sepeliebatur, resurgebat et non resurgebat, quia corpus proprium suscitabat".

Sed Nestorii sectatores, unum in duos filios diuidentes : alterius passiones et alterius uoluntates discernentes, nec credunt natum deum de uirgine secundum carnem, nec dicunt
deum secundum carnem crucis iniuriam pertulisse ; sed, hominis has contumelias asserentes, arcanum salutiferae dispensationis a uerbo dei discernunt, ac sic ingrati tantis eius beneficiis approbantur (*ACO I, v-1, p. 179¹²⁻²⁰ ; PL 48, col. 1085⁴-1086⁴*).

XIV. (53^a.) 2/3 IBABE EDESSENI, Fragmentum (cf. CPG III n. 6501¹ ; ACO IV, III-1, p. 266, 4).

(53^b.) 6/7. 9/10 IBABE EDESSENI, Serm. in pascha habitus (fragmenta 2) (cf. CPG III n. 6501^{2,3} ; ACO IV, III-1, p. 266, 3 [a]. [b]).

XV. (inscr.) 3 CYRILL. ALEX., passim. 8/11 AMBROS., De incarn. v, 36 [CSEL 79, p. 241, 21/24].

SED IAM SVpra DICTI EVtherii versvta pravitas, et
20 NIHIL APVD FIDELES VLTRA VALITVRA, PANDANTVR :

(54^a.) O, inquit, inconsiderata sapientia, o lusoria disciplina, aedificans simul et destruens ... (ACO I, v-1, p. 179³⁹-180⁴ ; PL 48, col. 1085^A-1087^A) ... soluendum insolubiliter, ut admittam passum impassibiliter ?

(54^b.) Et post pusillum :

25 Paulus, inquit, in tertium caelum conscendens ... (ACO I, v-1, p. 180⁴⁻²³ ; PL 48, col. 1087^A-1088^A) ... supplicationesque cum clamore ualido et lacrimis offerebat, qui eum de morte posset eripere ?

XVI

(9c)

SCYTHAE MONACHI COLLECTORIS
EPILOGVS

(a)

(55.) Haec interim cursim, ne modum libri supergredi uide-
<a>mur, expressimus, plurimorum uirulenta contagia, simp-
licitatem fidelium simplici<t>ate fallentium, congruo tem-
pore, fauente deo, diffusius prodituri (ACO I, v-1, p. 180²⁴⁻²⁸ ; PL
5 48, col. 1087^c).

(b)

Cod. P : Città del Vaticano, Palat.
lat. 234, f. 92^v-93 :

Cod. C : Roma, Bibl. Casanat.,
2010 (B.V.17), f. [166^v] 168^v -
[167^v] 169^v : [LXXXX.]

5 (ACO I, v-1, p. 180²⁸-181¹ ; PL
48, col. 1087^c-1088^b) :

[RESPONSA CATHOLICI AD-
VERSVS PERVERSA OPVSCVLA
THEODORITI NESTORIANI —
nam haereses Nestoriana et
Eutyc(h)iana uel discerni
possunt.]

(54^a.) 21/23 EVther. TYAN., Confut. quarundam proposit. (fragm. n. 1) (cf. CPG III n. 6147 ; ACO IV, III-1, p. 230, 11 [2]).

(54^b.) 25/27 EVther. TYAN., Confut. quarundam proposit. (fragm. n. 2) (cf. CPG III n. 6147 ; ACO IV, III-1, p. 231, 11 [b]).

XVI.a. (55.) 2/3 cf. DIONIS. EXIG., Praef. 6, 1 [CC 85, p. 60, 30] (*simplicitate falluntur*).

XVI.a. (55.) 1/2 uidemur P 3 simplicitate] scripsi (cf. Dionis. exig., l.c.), simplice P, simplici teste Baluze Schwartz, om. Migne.

XVI.b. (inscr.) 1/8 RESPONSA ... pos-
sunt] seclusi 1 catholica in catholi-
ci corr. C.

(56.) Sed nunc hanc ipsam
Nestorianam perfidiam licet
in huius operis fine non-
10 nullis exemplis arguere.

Dic, haeresis ingrata, cru-
delis et impia — cui Christi
dei nostri uoluntaria pro no-
bis exinanitio probrosa est et
15 humilitas diuinae dignatio-
nis indigna ; quae, cum Iu-
daeis et gentilibus, crucem
Christi scandalum et stulti-
tiam reputas, nec deum
20 factum hominem tulisse pas-
siones impassibiliter confite-
ris —, si Nilus Aegypti, in
sua natura persistens, fuit
Aegyptiis sanguis, Hebraeis
25 autem aqua potabilis ; si
dies lumen Israhelitis ex-
hibuit, tenebras hostibus,
quas merebantur, effudit ; si
fornax Babylonia tres pue-

(56.) Sed nunc hanc ipsam
Nestorianam perfidiam libet
in huius operis fine non-
nullis exemplis arguere.

Dic, haeresis ingrata, cru-
delis et impia — cui Christi
dei nostri uoluntaria pro no-
bis exinanitio probrosa est et
humilitas diuinae dignatio-
nis indigna ; quae, cum Iu-
daeis et gentilibus, crucem
Christi scandalum et stulti-
tia<m> reputans, nec deum
factum hominem tulisse pas-
siones impassibiliter confite-
ris —, si Nilus Aegypti, in
sua natura persistens, fuit
Aegyptiis sanguis, Hebraeis
autem aqua potabilis ; si
dies lumen Israhelitis ex-
hibuit, tenebras hostibus,
quas merebantur, offudit ; si
fornax Babylonia tres pue-

(56.) 13/14 cf. Phil. 2, 7. 16/19 cf. 1 Cor. 1, 23. 22/25 cf. Ex. 7, 20-21.
25/28 cf. Ex. 10, 22-23. 28/31 cf. Dan. 3, 48-50.

(56.) 11/22 *Dic, haeresis ... confiteris*] cf. CASSIAN, De incarn., III, IX, 1 [PL 50,
col. 62^a-63^a] (*Dic mihi ergo, haeretice ... scandalum erit*).

(56.) 8 licet] P, liceat Schwartz 9
fine] Garnier, fide P 11 Dic] add. o
Migne
13 domini Migne 14 probrosa]
improbata Migne et] add. uisa Mig-
ne 22 aegyptii P
29 formas babylonias P

(56.) 8 libet] restitui, liber C 11 Dic]
restitui (cf. Cassian., l.c.), Hic C
17 gentibus] ita C (et Cassian., l.c.)
18/19 stultitia C
28 offudit] ita C (cf. supra, l.c.).

(56.) 28 offudit] cf. MAXENT., Dial.
c. Nest., I, XIII [supra, p. 68, 502] ;
SCYTH. MON., Refut. Nestor., (5)
[supra, p. 223, 279].

30 ros rore fouit, Babylonios
incendio concremauit : cur
tibi aut indignu(m) aut im-
possibile uideatur, unum eun-
demque filium propter
35 utra(m)que naturam pro
nobis impassibiliter fuisse
perpassum ? si hanc uim
creaturae potentiamque con-
cessit : idipsum creator im-
40 plere non potuit ? — qui
*omnia quaecumque uoluit fe-
cit in caelo et in terra, in mari
et in omnibus abyssis.*

ros rore fouit, Babylonios
incendio concremauit : cur
tibi aut indignum aut im-
possibile uideatur, unum eun-
demque dei filium propter
utramque naturam pro
nobis impassibiliter fuisse
passum ? si hanc uim
creaturae potentiamque con-
cessit : idipsum creator im-
plere non potuit ? — qui
*omnia quaecumque uoluit fe-
cit in caelo et in terra, in mari
et in omnibus abyssis.*

(c)

(57.) Sed, ne solita calum-
nia Nestorii sec<ta>tores, et
Eutyc<h>ianos ess<e>
criminentur, qui suo dogma-
5 ti nefario reluctantur — est
enim hoc haeresibus utrius-
que concretum : ut, contra
quemlibet eorum catholicus
disputator assurgat, neutri

(57.) Sed, ne solita calum-
nia Nestorii sectatores,
Eutyc<h>ianos esse hos
criminentur, qui suo dogma-
ti nefario reluctantur — est
enim hoc haeresibus
concretu(m) : ut, contra
quemlibet eorum catholicus
disputator assurgat, neutri

41/48 Ps. 134, *6.

41/48 Ps. 134, *6.

XVI.c. (57.) 4/5 *dogmati nefario*] cf. DIONIS. EXIG., Praef. 6, 2 [CC 85, p. 60, 44]
(*nefarii dogmatis*).

32 aut¹] *om. Migne* indigno P 33
unum] *rest. Schwartz*, ut eum P 35
utraque P 37 perpassum P 37/
39 si haec uis creaturae atque po-
tentia est cur idipsum *Migne* 43
abyssis P.

XVI.c. (57.) 2 sectoris P et] P,
ut *Schwartz* 3 esse] *restitui*, est
P, *om. Migne*, hos *Schwartz*

8 quemlibet eorum] *restitui*, quamli-
bet eorum P, quamlibet earum *Baluzæ*

XVI.c. (57.) 3 hos] *restitui*, uos C
7 concretu C

8 quemlibet eorum] *sic C*, *nec corrige-
re ausus sum*

10 crimen suspicionis effu-
giat, dum nos, Eutyc<h>i-
ani suam refellentes insa-
niam, Nestorianos appellare
non desinant et e contra, Nes-
15 torii cōmplices catholica
ueritate conuicti, refutatores
suos Eutyc<h>ianos
existere mentiantur —, ne-
cessarium profecto credidi-
20 mus, utramque prauitatem,
sua per plurimos ignoratione
serpentem, beatissimi patris
nostri Ioannis Tomitanae
urbis episcopi, prouinciae
25 Scythiae, sermonibus pro-
dere.

crimen suspicionis effu-
giat, dum nos, Eutuc<h>i-
ani suam refellentes insa-
niam, Nestorianos appellare
non desinant et contra, Nes-
tori<i> co<m>plices catholica
ueritate conuicti, refutatores
suos Eutyc<h>iano<s> nos
existere mentiantur —, ne-
cessarium profecto credi-
mus, utramque prauitatem,
sua per plurimos ignoratione
serpentem, beatissimi patris
nostri Ioannis Tomitanae
urbis episcopi, prouinciae
Scythiae, sermonibus pro-
dere; qui, inter plura regia
suae disputationis opuscula,
haec breuiter de praefatis
protulit, dicens:

10

*Cod. L : Oxford, Bodl. Libr.,
Laud. misc. 92, f. 174-175 :*

[INCIPIT SANCTI IOANNIS
TOMITANAE CIVITATIS EPI-
SCOPI PROVINCIAE SCYTHIAE,
DE DVABVS HAERESIBVS NES-
5 TORIANORVM ET EVTYCHIA-
NISTARVM — NVPER EXORTIS
POST OBITVM BEATAE MEMO-
RIAE AVGVSTINI EPISCOPI —,
BREVISSIMA VTILISSIMAQVE
10 INSTRVCTIO.]

10/11 effugiant *Schwartz* 11/12
Eutychiani suam] Eutychianam *Mig-
ne*
21 ignorantia *Migne* 23 nostri] *om.*
Migne thomitanae *P.*

XVI. d. (*inser.*) 1/10 INCIPIT ... IN-
STRVCTIO] *seclusi* 2 COMITANAE *L.*
3 prouintiae *L.* 6 exhortis *L.*

14/15 nestori coplices *C* 17 euticia-
nonos *C*
23 thomitane *C.*

IOANNIS TOMITANAE VRBIS EPISCOPI
DISPVATIO
DE NESTORIANIS
ET EVTYCHIANIS

(58¹.) Nestoriani a
Nestorio, quondam Constan-
tinopolitanae urbis episcopo,
dicti sunt; qui assererat :
15 sanctam uirginem Mariam
theodocon, non theoto-
con, hoc est, susceptricem
dei esse, non genetricem.
Non enim unum atque eun-
20 dem, deum et hominem,
Christum dei filium credit,
sed alterum ex deo patre as-
serit natum, alterum ex ma-
tre uirgine separat procrea-
25 tum. Indignum namque ex-
istimat confiteri, quod
ipse dei filius in utero bea-
tae uirginis conceptus et in-
carnatus sit; sed : hominem
30 tantummodo formatum in
utero, et, postmodum deo
coniunctum, Christum edi-
tum esse, pronuntiat.

35

(58¹.) Nestoriani [sunt] a
Nestorio, quondam Constan-
tinopolitanae urbis episcopo;
qui asseuerabat :
sanctam uirginem Mariam
theodoc(h)on, non theoto-
con, id est, susceptricem
dei esse, non genetricem.
Non enim unum atque eun-
dem, deum hominemque,
Christum dei filium credit,
sed alterum de deo patre di-
cit genitum, alterum de ma-
tre uirgine separat procrea-
tum. Indignum etenim
aestimat confiteri, quod idem
ipse dei filius in utero

uirginis conceptus et in-
carnatus sit; sed : hominem
tantum in utero for-
matum, et, postmodum deo
coniunctum, Christum fac-
tum esse, pronuntiat.

Hoc argumentationis colo-
re et scelus suae impietatis
obliniens : "Si dixerimus"

XVI.d. (58¹.) 11/13 cf. [AVG.], De haeres., append. II^a [CC 46, p. 350, 1/2];
PS.-HIERON., Indic. de haeres., 53 [PL 81, col. 644^b]. 12/13 Nestorio quondam
... episcopo] DIONIS. EXIG., Praef. 6, 1 [CC 85, p. 59, 13/14]. 16/17 theodocon,
non theotocon] NESTOR., Serm. x [supra, p. 188, 22/23]. 17/18 NESTOR., apud CAS-
SIAN., De incarn., III, xv, 2; V, II, 1 [PL 50, col. 71^a; col. 98^a-99^a].

36/42 NESTOR., apud 'PRAEDESTI-
NAT.', I, LXXXIX [PL 53, col. 620^a]
(paene ad litt.); cf. PS.-HIERON., In-
dic. de haeres., 54 [PL 81, col. 645^a].

XVI.d. (58¹.) 11 Nestoriani (sunt
seclusi; uel <dicti> sunt restituendum)
Nestorianis C 16 theodocon (-do-
con in ras.) C 34/38 colorem C

40 inquit "Mariam genuisse
deum, dabimus matrem deo
— quod fecere gentiles —;
genuit ergo templum dei,
non ipsum qui in templo
dignanter inhabitat". Quam
sententiam catholici nequa-
quam ferre potuerunt, quae
45 non unum Christum, ex utra-
que natura inconfuse atque
indiscrete, pronuntiat, sed
geminum, quod nefas est,
asseuerat.

50 Quem Nestorium,

sancta sy-
nodus Epheso con-
gregata, ab epi-
55 scopatus honore deposuit at-
que in exsiliu(m) relegauit,
ibi suae perfidiae poenas me-
ritas luiturum.

60

(58².) Eutychianistae ab
65 Eutychete sunt appellati.

Quem Nestorium, in hac
obstationis suae blasphe-
mia perdurantem, sancta sy-
nodus apud Ephesum con-
gregata, damnauit.

Cui damna-
tioni et papa Caelestinus,
Romanae praesul ecclesiae,
et omnes Orientis Occiden-
tisque pontifices praebuere
consensum.

(58².) Eutyc(h)iani ab
Eutyc(h)e nuncupati sunt,

42/49 [AVG.], De haeres., append.
II^a [CC 46, p. 350, 7/9] (paene ad
litt.). 52/54 *synodus ... damnauit*
'PRAEDESTINAT.', I, LXXXIX [PL 53,
col. 620^a] (paene ad litt.) 58/
63 'PRAEDESTINAT.', I, LXXXIX [PL
53, col. 620^a] (paene ad litt.).

(58².) 64/67 cf. [AVG.], De hae-
res., append. III [CC 46, p. 350, 1/2].

(58¹.) 56 exsiliu(m) *restitui*, exilio L
relegauit L.

37 inquit] *iterat. C* 40 genuit]
restitui (cf. *Praedestinat.*, I, c), *senuit C*

51 om̃s (i.e. omnes *vel* omnis) C.

Quae haeresis, licet sit poste-
rior ceteris, sed, ad deci-
piendas fidelium mentes, ne-
bulisque suae perfidiae ob-
uoluendas, longe cunctas ex-
superat — nulla namque
75 pestis sic aduersus
ecclesiam Christi
praeualuit, ut ista
nunc usque
superstitio execrabilis in-
80 ualescit.

Nam, Apollinaris

obstina-
tissimi haeretici ter-
tium dogma consecrans, ita
85 interpretatur illud euangelis-
tae, quod ait : *Verbum caro
factum est, et habitauit in
nobis*, quasi uerbi essentia
sit in carne conuersa.

presbytero monasterii apud
Constantinopolim constituti.
Quae perfidia, licet poste-
rior ceteris, ad de-
†

†
uorandas, prope cunctas
superstitiones pestiferas an-
tecellit — nam nulla [non]
fere haeresis aduersus
ecclesiam catholicam ita se
pugnaciter extulit, ut ista
nunc usque saeuit nefanda
saepe perfidia.

Apollinarem namque con-
tentiosum seu potius perni-
ciosum secutus haeticum,
ita
interpretatur illud euangelis-
tae, quod ait : *Verbum caro
factum est, et habitauit in
nobis*, quasi uerbi essentia
in carnis sit conuersa

88/88 Ioh. 1, 14.

88/88 Ioh. 1, 14.

88.79 *perfidia*] cf. DIONIS. EXIG.,
Praef. 5, 3 [CC 85, p. 56, 30/31];
DIONIS. EXIG., Praef. 6, 1 [CC 85,
p. 59, 23].

88/88 cf. DIONIS. EXIG., Praef. 5, 3 [CC 85, p. 56, 31/33]; DIONIS. EXIG. Praef. 6,
1 [CC 85, p. 59, 22/25]. 81/88 cf. [AVG.], De haeres., append. III [CC 46, p. 350,
3].

83/84 *tertium dogma*] cf. AVG., De dono
perseuer. (ad Prosp. et Hil., II), xxiv,
67 [PL 45, col. 1034⁽⁴⁾].

84/88 cf. [AVG.], De haeres., append. I [CC 46, p. 349, 9/11]; PS.-HIERON., Indic.
de haeres., 59 [PL 81, col. 645²].

(58².) 81 Appollinaris L.

(58².) 72 cunctis C 74 nullā C
non] *seclusi* 75 hereses C
77 expulit C
84/88 ita interpretatur] *iterat*. C 87
habitabit (*corr. ut uid.*) C

90 Dum enim

timet ne, si duas in
Christo con-
fitemur naturas, quartam
95 introducat in trinitate perso-
nam : impia confusione, ip-
sum dei filium a deitatis
suae natura pronuntiat
demutatum,

100

ita ut inconuertibilem

105

dicat, et passionibus sub-
dat, immortalemque morti
subiciat ; et eum, qui non
cecidit — nec enim fas erat,

110

deum in sua
diuinitate posse occidi —,
resurrexisse
contendat.

115 (58³.) Alii autem eiusdem
perfidia<e> sectatores di-
cunt : quod filius dei non de
Mariae uirginis
carne, hoc est,
120 nostrae naturae, sed passibi-
lem unde uoluit sibi
assumpsit.
Alii : de caelestibus eum et

natura. Dum enim nimis Nes-
torio uidetur obsistere et
timet utra<m>que in
dei filio substantiam con-
fiteri, ne quartam
inducat in trinitate perso-
nam : impia confusione,
dei filium a diuinitatis
suae substantia pronuntiat
immutatum ; et quod nos-
trae naturae ueraciter inte-
greque suscepit, id totum
ad deitatis eius essentiam
transferre non metuit. Atque
hoc modo inconuertibilem
impassibilemque substanti-
am passionibus sub-
didit, et immortalem morti
subicit ; et quae non
cecidit — nec enim fas erat,
absque incarnationis arcano,
deum i<n> natura suae
deitatis occumbere —,
in hac eum resurrexisse
contendit.

(58².) Alii uero eiusdem
sectae pronun-
tiant : quod filius dei non ex
Maria uirgine naturam
sumpserit carnis,
sed passibi-
lem unde uoluit in utero sibi
ipse formauerit.
Alii : de caelestibus eum et

(58³.) 117/120 cf. AVG., De haeres., LV [CC 46, p. 325, 7/11]. 123/128 cf. FILASTR. BRIx., De haeres., xxxviii [10], 6 [CC 9, p. 234, 20/21] ; AVG., De haeres., xi [CC 46, p. 295, 12/15] ; ps.-HIERON., Indic. de haeres., 56 [PL 81, col. 645^{h-o}] ; GENNAD., Lib. eccl. dogm., II [JTS 7, p. 90, 18/19] ; GENNAD., De uir. illustr., LXX ; LXXXII [PL 58, col. 1101^a ; col. 1106]^a.

92 utraq? C 99 quod] quic C
111 inatura C.

(58².) 115 Alii] in marg. annot. ma-
nicheus eutrohes et ceteri (ipsa
1 m.) L 116 perfidia L

(58².) 116 sectae] senecte C

spiritalibus co-
 125 aeternam habuisse, existi-
 mant, ac per uterum Mariae
 uirginis, ueluti aquam per
 fistulam nihil ex ea carnis
 assumens, transisse, conten-
 130 dunt.

Omnes tamen hi, uerbum
 et carnem unius esse natu-
 rae, impia permixtione con-
 fusioneque confirmant.

spiritalibus carnem sibi | co-
 aeternam ||
 (*deest quaternio*)

127/128 cf. EVSEB. VERCELL., De trin., VI, 16⁴ ; 17⁸ [CC 9, p. 89, 320/321 ; p. 90, 365/367] ; PS.-HIERON., Indic. de haeres., 19 [PL 81, col. 639^c].

131/132 confusioneque L.

124 sibi] *quaternione amisso hic desinit,*
sed in marg. infer. add. coctina (m. coasua
ut uid.) C.

**‘CAPITVLA
SANCTI AVGVSTINI’
IN VRBEM ROMAM TRANSMISSA**

**EDIDIT
Fr. GLORIE**

I N C R E D U L I T A T E A C C E P S I T N O N D E R O G A T A T R I B U T I S A
 S A S P E C T U M I N O M I N I S N E C R E D I T A D N E A T U D A N D P O S S I T P L U B E R A
 A D I T U M I N D O N A M P I C E R E A T T A C T E T O R I S I D I U T U S E T A D A T A L U
 E X P O N T E D E L I N A P E T S E D N A T A N E X P U L S I S D I C I T E T I N P U N I T I O
 N I S P A C I N U S E D U O T I S I D A D I B A N T E R A D V O L I C O R U M D E X O R B I T A
 S C R I P T A N G E D I M E N T I S T E N D I C E N T I F E C I T S A B I N I T I O H O M I N E O
 P E R F E C T U M I P S I N L I Q U I S I E N T E C O G N I T I O N E S M U L T A S E T A N T
 S A M O N T E M C O R P O R I S N E X P A R I A T I O N E S E D E X C O N D I C I O N E S E D E X C O N D I
 C I O N E M A T A P E A S S E R A T A D I S S E S I N P E C C A S S E T S I A N O N P E C C A S S E T
 A D A M M A N T A N A S E S S E T H I E P E L A G I N A S E C O N T R A D I C T I O P R O P H E T A D I
 C E N T I S N O N A M O N P E C C I T S E D I N O M I N I A V O L I M O S I N T A L I T I O N E
 D E A T E R A D A M S Q U E P R O P T E N S I S S A A L I C I T I O N I S A D A E M O T A D E S
 R E C T U D I C E C O M P A S S I O N I M A A T I N D E T E R I U S I T H O M I N E M C O N A T I
 S E T A N T I N L I B E R T A T E M P L E S A M O R A N T E C A P P A S T A M E M A D O
 C O R R U P T U S E R E D I T O M N O X I A M P E L A Q U E N R O R E D E C C A T I S A D U E R A T
 S C R I P T U R A D I C E N T I A D A M Q U A D E P E C C A T I S A M O R I E T U R E T N E S I N
 Q U A M I E X O B I S T I S U S S E N A S A D B O R D I E N D S E N U E S T I S E N U E S T I S E N U E S T I
 D I S T I S E T I Q U O S S U P E R T I N E L I D S E T S E N A S A D D I C I T
 I I I S A S O L I D E R A D I C I T I O N E N E T E I U S P R A G I A S E T I N A C U I S S E T
 A N T E C E N T E M O N T E M I N O P A T I S Q U I N E C H A P E C C A T I E N I N P E C C A T
 Q U I M O R S E N I M A L E P U N I O H O M I N E I N H O M I N E G E N N S I U O M A N
 T A N S I S S E T A T U R I N I U S T I T I A D A D A T H E O M T A D I C E N S I P E S T O L
 D I C E N T I P O N U M H O M I N E M P E C C A T A I N T A B I N A M O N E T P E C C A T
 M O R S E T I N A M O S I M A S E P T A N S I T I N Q U A M P E C C A T I E N
 V S A I N O C I T A T I O N E C O M M A N D A T A D I C E P A S S E C O N P E C C A N T I P A C I
 T A M P A C E R E T I N D O C E T A N O B I S C O M M A D I C I T I N Q U I D I M A E N T A S
 S I M O N Q U A L I T E R T I P A C E R A L A M A P P A R U I S I Q U I M O N I T E R A
 C A B E T N A U T I M P R O N A N T I B I S I N A U S P I C I S I N P A S S I O N E E
 V I S I T A T P E C C A T O P U R G E M U R V O L U N T A T E N A N D A T E X P E C T A C C E N T E N A
 O P E R A T I O N E M I N N O S P I E M C O M P I T E M R E S I S T I T I P S I S P U S C I C O
 P R A T A T U R A L A N T A S I N O C I D S G O P E R A T I N A O B I S E T A L E T A P E
 P I C I N E P R O N A V O L U N T A T E M A P P E C T A M D I N E M O R E D I O N S
 V I I I Q U I S I T A T I O C O N T R A D I C T I O N I T I P I D E I P S I M E N A L I T A T I S
 Q U I T U S T I P I T A C O M P I T E T A D I C E N T I G E N E R A T I O N E S I C I U B A P T I S C O
 D E P U E N I A S I N M E R I T A T I E D O N A M D E P E R S P I R A T I O N E N E S C I P I
 C O N T I N E N T O P O L I T A T E M O N A B I N D I L I T A T E A D I C E M C O M
 P L E T E M A P I E T A T E M E T N A T A L I T E R N O B I S I N E S S E D I C I T A T
 C O L I C I D A M A T I B I D U E N S A R I U S A P P R O B A T O R B E A T O P A U L O C O
 C O N P I D I O U S Q U I C A T A N T A D I S I O N A M O P U S E F F I C I E T U S Q U I
 X P I U S E T I L L A D I C I T A T A M A P E N X P O N S A L I M U R I N E A N T I O
 N I S A E L O E T A U T I L L O P A T I O M I N I T E R A T I S A L I P A C T I E S T I P E
 I D E A S E T A R N E C O M M U N I C A T I O N E M G E N I U D E Q U A N D A M A D I
 D I C A S E N T A T U L E G A N N E S A D E C C L E S I A P L I E N S I N T A L I S
 G D A M M O D O P I D E I S E S S E D E F I N I T U S V I I I S I G N E D E N T I B I V A L E N
 T E S I D E N T I B I S C O N T E N T I B I L A O R A N T I B I O R A N T I B I A L I A N T I
 T A D E N T I B I L E T E N T I B I Q U E R E N T I B I P A S S I O N I S N O N I N C O M P E
 T I T N E C E N T I B I N I T I S N O N A T T E N E D A M S A E L O N S A E L O N S
 P A M S I S A T O P O R T E T A T E N E A L E C A N O S P E N I M P U S I O N E C O M M U
 P I R A T I O N E C O N S I S T I N O N P E R I N C O M P I T E T A T I O N E

INCIPIT CAPITULUM S. AUGUSTINI EPI
IN VRBEM ROMAM TRANSMISSA.

Siquis rectum in omnibus non credit ad creatum adā
qui posset per liberum arbitrium in bonum proficere
regnum creatoris adiutus & ad malum ex sponte
declinare sed naturae expulsum diuini praecurionis
facinus deuotum indubitanter a catholica fide

BUDAPEST, Országos Széchényi Könyvtár,
316, f. 28^r (s. IX)

INCIPIT LIBRULUS
AUGUSTINI IN VRBEM ROMAM TRANSMISSA

Siquis rectum in omnibus non credit ad creatum adā
qui posset per liberum arbitrium in bonum profice
regnum creatoris adiutus & ad malum ex sponte de
clinare sed naturae expulsum diuini praecurionis
facinus deuotum indubitanter a catho
lica fide exorbitat scripturae diuinae resistenti dicen
ti fecit ab initio hominem rectum. ipsa autem quae sunt
runt cogitationes multae.

Siquis mor tem corporis non ex praecurione sed
ex conditione naturae asserit accidisse & siue pec

NAMUR, Musée Archéologique, Fonds de la Ville,
64, f. 34^r (s. IX-X)

PROLEGOMENA

CAPITVLA S. AVGVSTINI traditione directa ad integrum tantum in codice *N* ad nos peruenerunt. Sed in hoc codice aliqua adsunt capitula additicia (xviii^a-1) ⁽¹⁾ quae in codice deperdito (*T*) afuerunt ⁽²⁾.

Ista capitula xviii^a-1 litteris infra exprimimus minoribus, cum ad formam originalem minime pertinere uideantur. Nam cum certe *Capitulis s. Augustini* non solum Concilium Arausicanum a. 529 ⁽³⁾ sed et iam Scythae monachi a. 519-520 ⁽⁴⁾ usi sint, illa tamen capitula extraordinaria xviii^a-1 — quae non in forma capitulorum afferuntur sed ad litteram ex Gennadii (?) Ecclesiasticis dogmatibus et ex Augustini Enchiridio sumpta sunt ⁽⁵⁾ — manifeste non nouerunt Scythae monachi ⁽⁶⁾, immo contra dicunt ⁽⁷⁾.

Non iam in dubium uocatur *Capitula s. Augustini* praeisse capitula Concilii Arausicani ⁽⁸⁾.

Semper uero Caesarius Arelatensis horum *Capitulorum s. Augustini* compilerator habebatur; attamen cum non 'ab urbe Roma', sed *in urbem Romam transmissa* ferantur, G. Morin et P. Lejay ⁽⁹⁾ mediam solutionem proposuerunt: Caesarius itaque (a. 529) *Capitula* I-X ex operibus s. *Augustini* composuisset et ea *in urbem Romam* ⁽¹⁰⁾ transmisisset, et postea ista, ceteris amputatis, *pauca capitula* III-IX ⁽¹¹⁾, additis 17 capi-

(1) In nostra editione, infra, p. 262-271, 142/365; in ipso uero codice sunt capitula nn. XIX-XXVII.

(2) Cf. infra, p. 248.

(3) CONCIL. ARAVS. a. 529, capp. 1-8 = CAPIT. S. AVG., capp. III-X. — Cf. infra, in apparatu 4, ad capp. III-X.

(4) Tum apud MAXENT., *Lib. fid.*, cum et SCYTH. MON., *Epist. ad episcopos*. — Cf. infra, in apparatu 4, ad capp. I-IX.

(5) Cf. infra, in apparatibus 2 et 4 ad capp. xviii^a-1, et in apparatu 2, ad capp. xviii^a-1.

(6) Quamuis aliqua consensio inueniatur in capp. xviii^a-1. — Cf. infra, in apparatu 3, ad capp. xviii^a-1.

(7) Cf. infra, in apparatu 4, ad cap. xviii^a.

(8) Cf. CAPPUYNS, *Capit.*, p. 128; — NAUTIN, *Orange 529*, p. 86.

(9) Morin, *Un travail inédit de saint Césaire, les capitula sanctorum patrum sur la grâce et le libre arbitre*, in RBén 21, 1904, p. 235-236; — Lejay, *Le rôle théologique de Césaire d'Arles*, in Revue d'Histoire et de Littérature religieuses 10, 1905, p. 250-253.

(10) CAPIT. S. AVG., tit. (infra, p. 251).

(11) CONCIL. ARAVS. a. 529, capp. 1-8.

tulis ex Prosperi Aquitani Sententiis ⁽¹²⁾, *ab apostolica sede transmissa* ⁽¹³⁾ fuissent ⁽¹⁴⁾.

Tandem M. Cappuyns a uulgata opinione dissedit et quemquam alium quam Caesarium Arelatensem compilatorem merito defendit ⁽¹⁵⁾. Tamen pro 'parallelismi particularitatibus' inter *Capitulorum s. Augustini* textus et illum Scytharum monachorum ⁽¹⁶⁾, *Capitula s. Augustini* non fontem Scytharum monachorum, sed ipsum Maxentium auctorem *Capitulorum s. Augustini* esse uti 'solam solutionem possibilem' tenet ⁽¹⁷⁾.

CAPITVLA S. AVGVSTINI a monachis Scythis omnino ab iudicanda esse arbitramur, sicut superius iam diximus ⁽¹⁸⁾.

Et quidem *Capitula s. Augustini* si in serie opusculorum Scytharum monachorum ultimum tenerent locum, ut uult M. Cappuyns ⁽¹⁹⁾, a sola tamen Scytharum monachorum opusculorum collectione quam supra edidimus absunt, nec sub nomine Maxentii uel alii alicuius Scythae monachi tradita sunt sicut cetera eorum opuscula ⁽²⁰⁾.

Alioquin iam a. 519-520 Constantinopoli *Capitula* edidit Maxentius *contra Nestorianos et Pelagianos* ⁽²¹⁾.

Et Hormisdas papa iam a. 520 in responso ad Possessorem ⁽²²⁾ non ad Prosperi Aquitani Auctoritates apostolicae

(12) CONCIL. ARAVS. a. 529, capp. 9-25.

(13) CONCIL. ARAVS. a. 529, introd. (CC 148A, p. 55, 10/11).

(14) Cf. Cappuyns, *Capit.*, p. 128.

(15) Cf. Cappuyns, *Capit.*, p. 135.

(16) Cf. Cappuyns, *Capit.*, p. 130-134. — Cf. infra, in apparatu 3, ad capp. I-IV, VI-IX.

(17) Cf. Cappuyns, *Capit.*, p. 135.

(18) Supra, p. XXIII.

(19) Cf. Cappuyns, *Capit.*, p. 139-140.

(20) Cf. supra, p. XLII-XLIII.

(21) Supra, p. 29-30.

(22) HORM. PAPA, *Epist. ad Possess.* die 13. VIII. 520 = HORM., *Epist.* 124, 5 (Thiel, p. 930) = *Epist.* 231^{AVELL.}, 14 (CSEL 35, p. 700, 16/19) = MAXENT., *Adu. epist. Horm.*, Epist., II, 15 (supra, p. 120-121, 105/110): "De arbitrio tamen libero et gratia dei, quid Romana, hoc est catholica, sequatur et seruet ecclesia, licet ex uariis libris beati Augustini, et maxime ad Hilarium et Prosperum, abunde possit agnoscere, tamen et in scriniis ecclesiasticis expressa capitula continentur, quae, si ibi desunt et necessaria creditis, destinamus".

sedis — ut olim credebatur ⁽²³⁾ —, sed perspicue ad nostra *Capitula s. Augustini* refert, quae tunc iam 'in scriniis ecclesiasticis continebantur'; et "Capitula in responso papae commemorata sine dubio eadem sunt, de quibus in prooemio Concilii Arausicani sermo est" ⁽²⁴⁾. Nam ibi Caesarius Arelatensis: "Nobis" dicit ... "iustum ac rationabile uisum est, ut pauca *capitula* ab apostolica nobis sede transmissa, quae ... in hac praecipue causa (i.e. *de gratia et libero arbitrio*) collecta sunt ... proferre" ⁽²⁵⁾.

Sed in illa epistula a. 520, Scythis monachis parum amica, Hormisdas papa certe non quaedam capitula commendat Maxentii quem uituperat. Maxentius insuper, ad refutandam illam epistulam ad Possessorem, ipse "conueniens creditit aliqua, tam de Fausti quam de antedictis libris eiusdem sanctissimi uiri Augustini, certa capitula decerpere" ⁽²⁶⁾ et non significat propriis suis capitulis uti Hormisdam. Etiam Fulgentius alique episcopi ad Scythas ⁽²⁷⁾ rescribentes Ioannem et Venerium a. ca. 523-526 (i.e. proxime a Scytharum monachorum controuersia) eadem *Capitula s. Augustini* commendant ⁽²⁸⁾ non tamen sub nomine Maxentii. Nec Caesarius Arelatensis a. 529 illa capitula Maxentio ascribit.

CAPITVLA S. AVGVSTINI itaque manifeste Maxentium non habent auctorem sed iam dudum *in urbem Romam transmissa* sunt, et certe iam a. 520 ibi 'in scriniis ecclesiasticis continebantur'. — Exinde fortasse a Dionisio exiguo Scythis monachis transmissa erunt, sicut fortasse etiam ista 'Exempla sanctorum patrum' (quae nuper edidimus, in praecedenti tomo LXXXV huius collectionis).

(23) Cf. Cappuyns, *Capit.*, p. 124.

(24) Denzinger, *Enchir.*, p. 130, ad n. 366.

(25) CONCIL. ARAVS. a. 529, introd. (CC 148A, p. 55, 8/14).

(26) MAXENT., *Adv. epist. Hormisd.*, Resp., II, 15, (XL) (supra, p. 142, 602/604).

(27) Cf. supra, p. xxiii, adn. 7.

(28) FVLG. e.a., *Rescr. ad Ioan. et Vener.*, 18 = FVLG. e.a., *Epist. 15*, 18 (CC 91A, p. 456, 314/324): "Prae omnibus studium gerite libros s. Augustini quos ad Prosperum et Hilarium scripsit, memoratis fratribus legendos ingerere. Quorum mentionem beatae memoriae Hormisda, sedis apostolicae gloriosus antistes, in epistula quam consulenti se sancto fratri consacerdotique nostro Possessori rescripsit, cum magno praeconio catholicae laudis inseruit. Cuius haec uerba sunt: "De arbitrio tamen libero et gratia dei, quid Romana, hoc est catholica, sequatur et seruet ecclesia, licet et [in] (rectius ex: cf. supra, p. 120, 106; p. 142, 600) uariis libris beati Augustini, et maxime ad Hilarium et Prosperum, abunde possit agnosci, tamen et in scriniis ecclesiasticis expressa capitula continentur".

Et probabilis nobis uidetur recens sententia quae uult *Capitula s. Augustini* in Gallia fuisse composita. Altera uero huius sententiae pars, quae *Capitula s. Augustini* post opuscula Scytharum monachorum composita et ab eis inspirata esse praetendit ⁽²⁹⁾, minime placet ⁽³⁰⁾.

Nobis etiam perpendendum uidetur *Capitula s. Augustini* — simul cum alio illo fonte capitulorum Concilii Arausici a. 529 ⁽³¹⁾ — Prospero Aquitano assignare et cum aliis eius opusculis collocare quas in Gallia pro Augustino conscripsit a. 429-432 ⁽³²⁾. Haec hypothesis si uera comperta esset, *Capitula s. Augustini* a Prospero Aquitano inter a. 430-435 composita et ab illo ante a. 435 *in urbem Romam transmissa* fuerint.

Sed ego dicam quod mihi in mentem uenit : alii diiudicent.

(29) Nautin, *Orange* 529, p. 87 : "Passant à l'examen des *Capitula Augustini*, on y a découvert une doctrine un peu différente de celle de Jean Maxence et relevé des préoccupations qui n'ont jamais été les siennes. Il n'est certainement pas l'auteur des '*Capitula*'. Ceux-ci reflètent des discussions qui sont propres à la Gaule et dont on a signalé d'autres témoins. Il ne nous paraît pas douteux qu'ils ont été composés en Gaule", — deinde erronee nostro sensu *Capitula* indicantur inspirata opusculis Scytharum monachorum : "et le titre qui leur a été donné s'explique aisément : leur auteur s'est servi du dossier des moines scythes, en tête duquel il trouvait une annotation indiquant que la profession de foi des Scythes avait été portée à Rome", — et sequitur : "Quant aux canons I-VIII d'Orange, c'est Césaire lui-même qui les a extraits des *Capitula Augustini*. Ils ne lui sont pas venus de Rome, mais, lisant dans le titre des *Capitula* que ceux-ci avaient été 'transmis à Rome' (*in urbem Romam transmissa*), il a pensé que, s'ils se trouvaient à Arles, c'est que Rome, à son tour, les y avait envoyés". — Quem ultimum paragraphum accipere non possum.

(30) Cf. supra, adn. 8.

(31) PROSP. AQRIT., *Sent.* (CPL n. 525).

(32) Cf. CPL nn. 516, 520, 521, 522, 523. — Aequeum particularem suum compilandi modum puto inueniri in his *Capitulis s. Augustini*, quo alia sua memorata opuscula (et illa in CPL sub nn. 525, 526, 527 allata) necnon *Tomum Leonis* composuit ; de quibus uidetur J. Gaidioz, *S. Prosper d'Aquitaine et le tome à Flavien*, in *Revue des sciences religieuses* 23, 1949, p. 270-301 (cf. CPL, adnot. sub n. 516).

CAPITVLA SANCTI AVGVSTINI
IN VRBEM ROMAM TRANSMISSA

MONITVM

Capitula sancti Augustini, in urbem Romam transmissa, nunc primum ad integrum edimus.

*
**

Codices ⁽¹⁾:

A. CAPITVLA I-XV, XVIII ("XVI"), XVII, XVI ("XVIII"),
XX ("XIX").

TRIER, *Sankt-Maximin*,
(T) : codex deperditus ⁽²⁾
(ex quo codice, uel potius ex huius apographo ab Alex-
andro Wiltheim transmissio, edidit *Labbe*).

B. CAPITVLA I-XVIII, XVIII^a-XVIIIⁱ ("XIX-XXVII"),
XIX-XX ("XXVIII-XXIX").

NAMUR, *Musée archéologique*, Fonds de la Ville,
N : 64. s. IX-X. f. 34-42^v
(Saint-Hubert) ⁽³⁾
(ex quo codice ediderunt *Pitra*, *Cappuyns*).

C. CAPITVLA I-VIII.

LUCCA, *Biblioteca Capitolare Feliniana*,
L : 490 (olim 89). s. VIII-IX. f. 273^v (lacunosus)
("Codex Carolinus") ⁽⁴⁾
(ex quo codice ediderunt *Mansi*, *Cappuyns*).

D. CAPITVLA I-IV.

BUDAPEST, *Országos Széchényi Könyvtár*,
B : 316. s. IX. f. 28^{r-v} (lacunosus)
(ab editoribus non adhibitus).

*
**

(1) Quos ipsi contulimus in plagulis lumine depictis, excepto codice T qui deperditus uidetur.

(2) Cf. CAPPUYNS, M., *L'origine des «Capitula» d'Orange 529*, in RTAM 1934, p. 127, not. 22.

(3) In f° 59 sqq. codicis N occurrit etiam AVGVSTINI *Enchiridion*, praemissis capitulis omnino dissentientibus ab illis in CC 46, p. 33-46 editis. Sic nempe in nostro codice Namurensi incipiunt :

INCP CAPITVLA INCHIRIDION SCI AVGVSTINI EPI AD LAVRENCIUM, QVOD LATINE MANVAL DICITVR.

I. Quod multitudo sapientiae pietas sit, et de fide spe et caritate. — etc.

(4) Praebet codex L etiam, f° 233-234^v, librum DE DOGMATIBUS ECCLESIASTICIS SEDIS GENNADII EP. MAXILIENSIS.

Éditiones ⁽⁵⁾:

A. CAPITVLA I-II, [III-X], XI-XV, XVIII ("XVI"), XVII, XVI ("XVIII"), XX ("XIX").

Labbe : Philippus LABBE & Gabriel COSSART, *Sacrosancta Concilia*. Tomus quartus (Lutetiae Parisiorum, 1671), col. 1676^a-1678^c

(ex apographo codicis T) ⁽⁶⁾.

Mansi : Ioannes Dominicus MANSI, *Sacrorum Conciliorum noua et amplissima collectio*. Tomus octauus (Parisiis, 1901; reeditio anastatica, Graz, 1960), col. 722^c-724^b

(ex editione Labbe, inspecto codice L) ⁽⁷⁾.

B. CAPITVLA I-II, [III-X], XI-XVIII, [XVIII^a-XVIIIⁱ ("XIX-XXVII")], XIX-XX ("XXVIII-XXIX").

Pitra : Ioannes Baptista PITRA, *Analecta sacra et classica, Spicilegio Solesmensi parata* (Parisiis-Romae, 1888). Pars prima: *Analecta sacra*, p. 161-162

(ex codice N) ⁽⁸⁾.

C. CAPITVLA I-X.

Cappuyns : M. CAPPUYNS, *L'origine des «Capitula» d'Orange 529*, in "Recherches de Théologie ancienne et médiévale" (Louvain, 1934), p. 130-134

(ex editione Mansi, et codicibus L N) ⁽⁹⁾.

*
*

(5) Quas ipsi inspeximus.

(6) Reuera lectiones codicis T non exhibet Labbe in capitulis III-X, in quibus tantum ad textum reuocat canonum I-VIII concilii Arausicani II.

(7) Sic annotat, col. 722^c: *Horum capitulorum fragmentum nactus in vetustissimo Lucensi Cod. 490. Variantes hic exhibeo*. Reuera, Philippum Labbe secutus, lectiones codicis T non affert in capitulis III-X; et uariantes lectiones codicis L, quas in apparatu annotat, passim erroneae sunt, et nonnullas earum non exhibet.

(8) Lectiones tamen codicis N non affert Pitra in capitulis III-X, in quibus tantum ad textum reuocat canonum I-VIII concilii Arausicani II; neque in capitulis XVIII^a-XVIIIⁱ ("XIX-XXV"), in quibus tantum reuocat ad textum Gennadii, De eccl. dogm., cap. XIV-XX; neque in capitulis XVIII^b-XVIIIⁱ ("XXVI-XXVII"), in quibus ad textum Augustini, Enchir., cap. XCVI et CI (sic) reuocat. Insuper lectiones codicis N passim male interpretatus est.

(9) Codicem uero L ipse non inspexit Cappuyns, sed uariantes huius codicis lectiones in respectu editionis M. Cappuyns contulit G. Barsotti in ipso codice L. "presque indéchiffrable" (sic!).

Traditio indirecta :

A. CAPITVLA III-X.

Conc. Araus. : "Concilium Arausicanum a. 529". *Canones Arausicorum (de gratia et libero arbitrio)*, I-VIII [CC 148A, p. 55-58].

Eccl. dogm.

PL-58-83 : (PS.-) GENNADIVS = PS.-ISIDORVS (BRACHIARIVS episcopus ? ⁽¹⁰⁾), *De ecclesiasticis dogmatibus*, XXXVIII-XLV [PL 58, col. 990^a-991^b; PL 83, col. 1236^a-1237^b]
(annot. PL 58, col. 1023^c : "capita 22 usque ad cap. 52 in ms. non exstant").

B. CAPITVLA XVIII^a-XVIII^b [XIX-XXV].*Eccl. dogm.*

JTS-7-8 : (PRAE-) GENNADIVS = GENNADIVS, *Liber ecclesiasticorum dogmatum*, XIV-XVII, XVIII, XVIII-XIX [JTS 7, p. 92-93; corr. JTS 8, p. 113] =
PL-42 : PS.-AVGVSTINVS, *De ecclesiasticis dogmatibus*, XIV-XX [PL 42, col. 1216] =
PL-58-83 : (PS.-) GENNADIVS = PS.-ISIDORVS (BRACHIARIVS episcopus ? ⁽¹⁰⁾), *De ecclesiasticis dogmatibus*, XIV-XX [PL 58, col. 984^a-985^a; PL 83, col. 1231^a-1232^a].

*Petr. Com.*⁴²⁻⁴⁹ : PS.-AVGVSTINVS = PETRVS COMESTOR, *De spiritu et anima*, XLVIII-XLIX [PL 40, col. 814-815].

C. CAPITVLA XVIII^c-XVIII^d [XXIV-XXV].

*Petr. Com.*²⁻⁹ : PS.-AVGVSTINVS = PETRVS COMESTOR, *De spiritu et anima*, III; IX [PL 40, col. 781; col. 784].

D. CAPITVLVM XIX [XXVIII].

Eccl. dogm.

JTS-8^{Good. Berol. Phil. 84}

: (PRAE-) GENNADIVS, *Liber ecclesiasticorum dogmatum*, cap. ult. (LIV) ampliatus in codice Berolinensi Phillipps 84 [JTS 8, p. 112-113].

E. CAPITVLVM XX [XXIX].

Eccl. dogm.

JTS-7-8 : (PRAE-) GENNADIVS = GENNADIVS, *Liber ecclesiasticorum dogmatum*, XLIII [JTS 7, p. 97; corr. JTS 8, p. 114] =
PL-42 : PS.-AVGVSTINVS, *De ecclesiasticis dogmatibus*, XLIV [PL 42, col. 1220] =
PL-58-83 : PS.-GENNADIVS = PS.-ISIDORVS (BRACHIARIVS episcopus ? ⁽¹⁰⁾), *De ecclesiasticis dogmatibus*, LXXVII [PL 58, col. 998^a; PL 83, col. 1242^a].

(10) Cf. MADDOZ, J., *Epistolario de Alvaro de Córdoba*, Madrid, 1947, p. 168, not. 13.

CAPITVLA SANCTI AVGVSTINI IN VRBEM ROMAM TRANSMISSA

I. (1.) Si quis rectum in omnibus non credit a deo creatum Adam — qui possit per liberum arbitrium in bonum proficere gratia creatoris adiutus, et ad malum ex sponte declinare —, sed naturae ex pulsu dicit eum in praeuaricationis facinus, deuolutum, indubitanter a catholica fide exorbitat, scripturae diuinae resistens dicenti : *Fecit deus ab initio hominem rectum ; ipsi autem quaesierunt cogitationes multas.*

I. 1/2 cf. Eccle. 7, 30 ; 1 Tim. 4, 4. 6/7 Eccle. 7, * 29 (LXX).

I. 1/3 AVG., C. duas epist. Pelag., II, II, 2 [PL 44, col. 572^{(C)-(D)} ; CSEL 60, p. 461, 25/27] ; e.a. 2/3 AVG., C. duas epist. Pelag., I, XVIII, 36 [PL 44, col. 567^(B) ; CSEL 60, p. 453, 3/4]. 4/5 AVG., C. duas epist. Pelag., I, III, 7 [PL 44, col. 553^(D) ; CSEL 60, p. 428, 17/19]. 5/7 AVG., C. duas epist. Pelag., II, II, 2 [PL 44, col. 572^{(C)-(D)} ; CSEL 60, p. 461, 26/27].

Tit. HORM. PAPA, Epist. ad Possess. die 13.VIII.520 = *HORM.*, Epist. 124, 5 [Thiel, p. 930] = Epist. 231^{AVELL.}, 14 [CSEL 35, p. 700, 18/19] = *MAXENT.*, Adu. epist. *Horm.*, Epist., II, 15 [supra, p. 121, 108/109].

I. 1/5 *MAXENT.*, Lib. fid., XVI, (30) [supra, p. 23, 367/372] ; cf. *SCYTH. MON.*, Epist. ad episcopos, (VI), 15 [supra, p. 165, 202/210].

Tit. CONCIL. ARAVS. a. 529, Praef. [CC 148A, p. 55, 10/12].

I. 2/3 cf. *PS.-AVG.*, Hypomn., III, 1, 1 [PL 45, col. 1621^(A)] ; e.a.

LBN(T)

Tit. INCIPN̄ CAPI SCI AVGV EP̄SI IN ORBE (O ex O al.m.) ROMA TRANSMISSA (et adscr. Sunt capitula Arausicani II habiti anno 529 exceptis nonnullis seu potius ipsa capitula a Roma transmissa Concilior. to.V. pag. 818, edit. Venet. in marg.super. manu moderna) L, INCIPIVNT CAPITVLA SC̄I AVGVSTINI EP̄I IN VRBEM ROMAM TRANSMISSA *B*, INCIPIVNT CAPITVLA SC̄I AVGVSTINI IN VRBE ROMÁ (- É - á ex - E - A al.m. ?) TRANSMISSA⁺⁺ (* in ras., al.m. ?) *N*, INCIPIVNT CAPITVLA SANCTI AVGVSTINI IN VRBE ROMA TRANSMISSA (*T*) *Labbe Mansi*, INCIPIVNT CAPITVLA SANCTI AVGVSTINI IN VRBEM ROMAM TRANSMISSA *Pitra*.

I. 1 1] om. L B Si quis] Sqs L 2 qui] qđ = quid) L ar[arbitrium L 3/4 ex sponte declinare sed naturae ex pulsu] restitui, ex pōnte declinaret sed naturae expulsus L, ex pōnte declinare sed naturae expulsū B, ex pōnte declinare sed natura* (1 lit. eras.) expulsus N, exponente declinare sed naturae expulsus (T) *Labbe Mansi*, sed ex pondere declinare suae naturae compulsus in marg. *Labbe Mansi* (et "forte naturae impulsu *Harduinus*" annot. *Mansi*), sponte declinare sed natura expulsus *Pitra*, ex sponte declinare sed naturae impulsu *Cappuyns* 4 dicit eum] diēt et L, d m̄ B praeuaricationes (al.m.) N 5 deuolutum] deuotus in deuotū *mut.* (al.m.) L, deuotū B indubitanter] dein rasura 4 litterarum N 2 catholicorum de exorbitatū L 6 diuine L rectum] perfectum L 7 multas] add. et mat L.

II. (2.) Si quis mortem corporis non ex praeuaricatione, sed ex conditione naturae asserit accidisse, et siue peccasset
 10 siue non peccasset, Adam mortiturus esset, hic Pelagianus est, contradicens prophetae dicenti : *Deus mortem non fecit* ; sed : *Inuidia diaboli, mors intrauit in orbem terrarum*.

III. (3.) Si quis, per offensam praeuaricationis Adae, non totum — id est, secundum corpus et animam — in deterius

II. 11 Sap. 1, 13. 12 Sap. 2, * 24.

II. 8/10 AVG., De haeres., LXXXVIII, 7 [CC 46, p. 341, 56/58]. 8/9 AVG., De pecc. merit. et remiss., I, II, 2 [PL 44, col. 109^(C) ; CSEL 60, p. 3, 16/17]. 9/10 AVG., De gest. Pelag., XI, 23.24 ; XXXIII, 57 ; XXXV, 65 [PL 44, col. 333^(D) ; col. 334^(D) ; col. 353^(A) ; col. 357^(C) ; CSEL 42, p. 76, 17/18 ; p. 78, 8 ; p. 111, 21/22 ; p. 120, 5] ; AVG., De grat. Chr. et de pecc. orig., II, XI, 12 [PL 44, col. 390^(D) ; CSEL 42, p. 174, 5/6] ; CONCIL. CARTHAG. 2. 418, Can. 1 (al. 76 ; al. 109 ; al. 110 : cf. CC 149, p. 68) [CC 149, p. 69, 11 ; p. 74, 4 ; p. 220, 1320 ; p. 361, 19] ; cf. AVG., C. sec. Iul. resp. imperf. op., II, LXVI ; VI, XVI ; VI, XXVII [PL 45, col. 1170^(B) ; col. 1536^{(A)-(B)} ; col. 1571^(B) ; e.a.

III. 13/15 AVG., De nupt. et conc., II, XXXIV, 57 [PL 44, col. 471^(A) ; CSEL 42, p. 315, 20/21] ; cf. AVG., C. sec. Iul. resp. imperf. op., III, CII ; IV, IX [PL 45, col. 1290^(B) ; col. 1516^(A)].

II.-III. 8.15/16 MAXENT., Lib. fid., XVI, (30) [supra, p. 23, 373/374].

III. 14/15 *totum ... commutatum*] SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VI), 15 [supra, p. 166, 212/213].

III. 13/20 CONCIL. ARAVS. 2. 529, Can. 1 [CC 148A, p. 55, 18/25] ; — PS.-GENAD. = PS.-ISID. = BRACHIARIUS (?), De eccl. dogm., XXXVIII [PL 58, col. 990^B ; PL 83, col. 1236^A].

II. 8/9 cf. FAVST., De grat., I, 1 [CSEL 21, p. 10, 12/13]. 9/10 cf. PS.-AVG., Hypomn., Praef., 3 ; I, 1, 1 [PL 45, col. 1614^(A) ; col. 1615^(C)] ; MAR. MERC., Communis. adu. Pelag., 2 [ACO I, v-1, p. 6, 14] ; MAR. MERC., Communis. sup. nom. Caelest., <2> [ACO I, v-1, p. 66, 9] ; FAVST., De grat., I, 1 [CSEL 21, p. 9, 4/5 ; p. 10, 9/10].

LBN(T) II. 8 11] *om.* L B Si quis] S^q L praeuaricatione* (1 *lit. eras.*) N 9
 sed ex condicione *iterat.* L, sed ex conditione* (1 *lit. eras.*) N nature L asse-
 rat L (T) *Labbe Mansi*, asserat (*al.m.*) N accedisse B et] *om.* L B, ut (T)
Labbe Mansi 11 contradicit L, tradit B prophetae] scripturae B di-
 centi] dici B dñ L B N, dominus (T) *Labbe Mansi* 12 Inuidia] p inuidia B
 diauoli L.

III. 13 11] *om.* L B Si quis] S^q L offensas L 13/20 praeuaricationis ...
 addicitur] ["*Concilium Arausican. II can. 1*] ... animae durante ... anima quae peccat ...
 LBN exhibuistis uos ... obedistis] *Pitra* 14/20 id est ... addicitur] *codicis* (T) *lectiones non*
afferunt, sed annotant "ac. *Vide canonem s. concilii Arausicani II*" *Labbe Mansi* 14
 id est secundum] dñs rectum dñ L, idē scdm B

- 15 dicit hominem commutatum, sed animae libertate illaesa durante, corpus tantummodo corruptioni credit obnoxium, Pelagii errore deceptus aduersatur scripturae dicenti : *Anima quae peccat ipsa morietur*; et : *Nescitis quoniam cui exhibuistis uos seruos ad oboediendum, serui estis eius cui oboedistis ?*, et :
 20 *A quo quis superatur, eius et seruus addicitur.*

IV. (4.) Si quis soli Adae praeuaricatio<nem> sua<m>

III. 17/18 Ez. 18, *20. 18/19 Rom. 6, *16. 20 II Petr. 2, *19.

15/16 AVG., De pecc. merit. et remiss., I, iv, 4 [PL 44, col. 111^(C); CSEL 60, p. 5, 22/25].

IV. 21/28 AVG., C. duas epist. Pelag., IV, iv, 6-7 [PL 44, 613^(B)-614^(C); CSEL 60, p. 525, 27-528, 16]. 21/22 AVG., De gest. Pelag., XI, 23.24; XXXIII, 57; XXXV, 65 [PL 44, col. 333^(D); col. 334^(D); col. 353^(A); col. 357^(D); CSEL 42, p. 76, 18/19; p. 78, 9; p. 111, 22/23; p. 120, 6/7]; cf. AVG., C. sec. Iul. resp. imperf. op., II, CXCII-CXCVI [PL 45, col. 1224^(D)-1225^(D)]; c.a.

IV. 21/28 MAXENT., Lib. fid., XVI, (31) [supra, p. 24, 379/387]; MAXENT., Capit., *ua'* (11) [supra, p. 30, 38/42]; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VI), 16 [supra, p. 166, 215/229].

IV. 21/28 CONCIL. ARAVS. a. 529, Can. 2 [CC 148A, p. 56, 26/33; — PS.-GENNAD. = PS.-ISID. = BRACHIARIUS (?), De eccl. dogm., XXXIX [PL 58, col. 990^{B-C}; PL 83, col. 1236^{A-B}].

III. 15/16 cf. FAVST., De grat., I, 1 [CSEL 21, p. 7, 6/7].

IV. 21/22 cf. PS.-AVG., Hypomn., Praef., 3; II, I, 1 [PL 45, col. 1614^(A); col. 1617^(D)]; MAR. MERC., Commonit. adu. Pelag., 2 [ACO I, v-1, p. 6, 15.18/19]; MAR. MERC., Commonit. sup. nom. Caelest., <2> [ACO I, v-1, p. 66, 10.13/14]; FAVST., De grat., I, 1 [CSEL 21, p. 10, 15/17].

LBN 15 dicit] dēt L, diē B set L libertatem L, libertatē B, libertatē (* *eras. ut uidetur*) N inlaesa] *rest. Cappuyns, inlesam* L, inlesā B, inlaesae] *alt. e in ras.*) N 16 durantē L, durantem B tantummodo] tamen modo L corruptus L, corruptionis B 17 pelagi L dicenti] *om. B* 18 (peccauerit *Eccl. dogm. PL-58-83 Conc. Araus. ^{cod. BBN. ed., cum Vulg.}*) 18/19 (exhibuistis ... cui] *om. Eccl. dogm. PL-58-83, ob homoeotel.*) 18 exhibuistis (*al. m.*) L, (exhibetis *Conc. Araus., cum Vulg., exhibistes ^{cod. B}*) 19 (oboeditis *Eccl. dogm. PL-58-83 Conc. Araus. ^{cod. ERAB. ed., cum Vulg.}*) 20 quis] q̄s L (et] *om. Eccl. dogm. PL-58-83*).

LBN(T) IV. 21 IV] III L N, *om. B* Si quis] S̄q L, (Quis *Conc. Araus. ^{cod. F}*) soli LBN ade L, (solet de *Conc. Araus. ^{cod. B}*) 21/28 praeuaricationem ... peccauerunt] *co-* dicis (T) *lectiones non afferunt, sed annotant "ec. Vide ii. canonem Arausicanum" Labbe Mansi, "(C. Ar. can. ii) ... non autem peccatum ... homines pertransiit (om. mon [sic, pro mors]) Pitra 21 p̄uaricatio sua L, praeuaricatio sua B, praeuaricatio^{ae} sua (et annot. q̄c in marg.) (al. m.) N*

non et eius propagini asserit nocuisse, aut certe mortem tantum corporis — quae poena peccati est —, non autem peccatum — quod mors est animae —, per unum hominem in omne
 25 genus humanum transisse testatur, iniustitia(m) deo dabit, contradicens apostolo dicenti : *Per unum hominem peccatum intrauit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccauerunt.*

V. (5.) Si quis inuocatione humana gratiam dei dicit posse
 30 conferri, non autem ipsam gratiam facere ut inuocetur a nobis, contradicit ei qui dixit : *Inuentus sum a non quaerentibus me ; palam apparui his, qui me non interrogabant.*

IV. 22/23 cf. Rom. 6, 23. 26/28 Rom. 5, * 12.

V. 31/32 Is. 65, * 1 ; Rom. 10, 20.

22/23 AVG., Epist. CXCIII, 3, 7 [PL 33, col. 872^(A) ; CSEL 57, p. 171, 25/26] ; c.a. 23/24 AVG., In loh. euang., tract. XLIX, 3 [CC 36, p. 421, 9].

V. 29/32 AVG., Epist. CXCIV, 3, 10 ; 4, 16 [PL 33, col. 877^(D)-878^(A) ; col. 879^(D) ; CSEL 57, p. 183, 20-184, 23 ; p. 188, 7-189, 4].

V. 29/32 CONCIL. ARAVS. 2. 529, Can. 3 [CC 148A, p. 56, 34/38] ; — PS.-GENAD. = PS.-ISID. = BRACHIARIUS (?), De eccl. dogm., xl [PL 58, col. 990^c ; PL 83, col. 1236^B].

LBN 22 et] ad B, (etiam *Eccl.dogm.PL-58-83*) ppagi L B nocuisset L (morte *Conc.Araus.codd.RHABF. ed.*) 22/23 tantum] tm L 23 poene B (peccati ... autem] om. *Conc.Araus.cod.P*) autem] in L, aù B, (add. et *Eccl.dogm.PL-58-83 Conc.Araus.*) 24 quod] qui L B, ex qui N anima* (*al.m. ?*) B (hominem] om. *Conc.Araus.cod.P*) omnem L, omni B, omne* (*1 lit. eras.*) N 25 (testatus *Conc.Araus.codd.BaHB*) iniustitia L, iniustia B, iniustitià (*à ex a, al.m.*) N 26 apostoli L, apti B (dicente *Conc.Araus.codd.RHABN*) 27 intrab L, intrabit B mund L, (mundo *Conc.Araus.codd.E LaRoB B. ed.*) 27/28 (homines] add. mors *Conc.Araus.codd.RABF, cum Vulg.*) 28 quo omnes] qñ omis (*al.m.*) L, (add. homines LN *Eccl.dogm.PL-58-83 Conc.Araus.cod.L*) peccauerunt] peccaberñ L, desinit B (*foliis amissis*).

LN(T) V. 29 Si quis] Sq L, (Quis *Conc.Araus.cod.P*) inuocationem humanā L (*Conc.Araus.codd.RHABF*), inuocationem humanam (*al.m. ?*) N, ad inuocationem (humanam ?)

LN (T) *Labbe Mansi* 29/32 humana(m ?) ... interrogabant] *codicis (T) lectiones non afferunt, sed annotant "ac. Vide can. Arausic. iii" Labbe Mansi, "C.Ar. can. iii" ... contradicit ei qui dixit ..."* Pitra 29 gratia L, (gratiae *Conc.Araus.cod.P*) dicit] diē L 30 (faceretur *Conc.Araus.cod.La*) (inuocatur *Conc.Araus.cod.E*) 31 (contradicit ei qui dixit] contradicit Isaiæ prophetæ uel apostolo idem dicenti *Eccl.dogm.PL-58-83 Conc.Araus.cod.cod.P*, contradicit ad eius perfecte Is. proph. uel apostolo idem dicenti *Conc.Araus.cod.P*) qui] q L (a) om. *Conc.Araus.*) (me] om. *Conc.Araus.cod.N*) 32 interrogabē L, interrogabant (*ant al.m.*) N, (terrogabant *Conc.Araus.codd.E La*).

VI. (6.) Si quis, ut a peccato purgemur, uoluntatem nos-
tram deum exspectare contendit, non autem ut iam purgari
35 uelimus, per sancti spiritus infusionem et operationem in
nos fieri confitetur, resistit ipsi spiritui sancto dicenti : *Prae-*
paratur uoluntas a domino ; et : *Deus est qui operatur in uobis*
et uelle et perficere pro bona uoluntate.

VII. (7.) Si quis, sicut augmentum, ita etiam initium fidei
40 — ipsum credulitatis affectum, quo *in eum* credimus qui
iustificat impium, et ad regenerationem sacri baptismatis

VI. 30/37 Prou. 8, *35 (LXX). 37/38 Phil. 2, 13.
VII. 40/41 Rom. 4, 5.

VI. 33/38 Avg., Epist. CXCIV, 3, 9 [PL 33, col. 877^(C-D) ; CSEL 57, p. 183, 1/19].
VII. 39/53 Avg., De praed. sanct. (ad Prosp. et Hil., I), 1, 2 - XXI, 43 [PL 44, col.
961^(A)-992^(B)].

VI.-X. 33/86 MAXENT., Lib. fid., XVI, (33) - XVII (34) [supra, p. 24-25, 393/413].

VI. 33/38 CONCIL. ARAVS. a. 529, Can. 4 [CC 148A, p. 56, 39/45] ; — PS.-GEN-
NAD. = PS.-ISID. = BRACHIARIUS (?), De eccl. dogm. xli [PL 58, col. 1990^D ; PL 83,
col. 123^{B-C}].

VII. 39/53 CONCIL. ARAVS. a. 529, Can. 5 [CC 148A, p. 56-57, 46/59] ; — PS.-
GENNAD. = PS.-ISID. = BRACHIARIUS (?), De eccl. dogm., xlii [PL 58, col. 990^D-
991^A ; PL 83, col. 123^{C-D}].

VI. 33/38 cf. FAVST., De grat., I, XVIII [CSEL 21, p. 56, § 39q.].

- LN(T) VI. 33 Si quis] S^q L 33/38 purgemur ... uoluntate] "(C.Ar. can. v) ... non au-
tem ut iam ... in nos fieri ... spiritui sancto dicenti ... et deus est qui ..." Pitra
LN uoluntatem ... uoluntate] *codicis (T) lectiones non afferunt, sed amotant "sc. Vide*
canonem Arausicanum iv" Labbe Mansi 33/34 nostram] nām L 34 (deo
Conc. Araus. *cod. N*) expectare L (contemnit Conc. Araus. *cod. B*) (iam]
etiam Eccl. dogm. PL-58-83 Conc. Araus.) (purgare Conc. Araus. *cod. Ra FN*) 35
(infusione Conc. Araus. *cod. R. ed.*) 36 (nos] nobis Eccl. dogm. PL-58-83) 36 confi-
temi L spiritui sancto] spū s^ci L, (spiritu sancto Conc. Araus. *cod. B AB*), (add.
per Salomonem Eccl. dogm. PL-58-83 Conc. Araus. *eccl. cod. B AB*, add. per Salomonem
et apostolo Conc. Araus. *cod. B AB*) (dicente Conc. Araus. *cod. B H. ed.*, -tem *cod.*
B AB) 37 (et] add. apostolo salubriter praedicanti Eccl. dogm. PL-58-83 Conc. Araus.)
qui] q L (uobis] nobis Eccl. dogm. PL-58-83 Conc. Araus. *cod. B AB*) 38 p
bonam uoluntatem L, (pro bona uoluntatem Conc. Araus. *cod. B AB*).
LN(T) VII. 39 Si quis] S^q L auctumtum L, argumentum Pitra 39/53 ita ...
LN ... definit] *codicis (T) lectiones non afferunt, sed amotant "sc. Vide can. Arausicanum v"*
Labbe Mansi, "(C.Ar. can. v) ... ipsum credulitatis affectum, quod in eum credimus
... in diem Christi Ihesu ... dicit esse naturalem, omnes qui ... esse definit" Pitra
40 ipsumque Cappuyns (Eccl. dogm. PL-58-83 Conc. Araus. *cod. L. ed.*, et ipsum Conc. A-
raus. *cod. N*) (effectum Conc. Araus. *cod. B N*) quo] q^d L, quod N (Conc. Araus.
cod. B FN) qui] quæ L 41 (regenerationes Conc. Araus. *cod. La*, generationem
cod. P)

peruenimus —, non per gratiae donum — id est per inspirationem sancti spiritus corrigentem uoluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem —, sed natura-
 45 liter nobis inesse dicit, apostolicis dogmatibus aduersarius approbatur, beato Paulo dicente : *Confidimus quia qui coepit in uobis bonum opus, perficiet usque in diem Christi Iesu*, et illud : *Vobis datum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, uerum etiam ut pro illo patiamini*, et : *Gratia salui facti estis*
 50 *per fidem, et hoc non ex uobis : dei enim donum est.* (8.) Qui enim fidem — qua in deum credimus — dicit esse naturalem, omnes qui ab ecclesia Christi alieni sunt naturaliter quodammodo fideles esse definit.

VIII. (9.) Si quis credentibus, uolentibus, desiderantibus,

46/47 Phil. 1, *6. 48/49 Phil. 1, *29. 49/50 Eph. 2, *8.

VIII. 54/63 AVG., De dono perseu. (ad Prosp. et Hil., II), xxiii, 64 [PL 45, col. 1032^{(B)-(C)}]; — cf. PROSP. AQUIT., De grat. et lib. arbit. contra Collatorem, II, 4-5 [II, 6-7] [PL 51, col. 220^B-221^B; PL 45, col. 1814^(C)-1805^(A)].

VIII. 54/63 cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VI), 18 [supra, p. 167, 242/252].

VIII. 54/63 CONCIL. ARAVS. a. 529, Can. 6 [CC 148A, p. 57, 60/69]; — PS.-GEN-
 NAD. = PS.-ISID. = BRACHIARIVS (?), De eccl. dogm., XLIII [PL 58, col. 991^B; PL 83,
 col. 1236^D-1237^A].

LN 43 per¹] om. Eccl.dogm.PL-58 id est] idē L spirationem L 43 (spi-
 ritus sancti ~ Eccl.dogm.PL-58-83 Conc.Araus.) nostram] nam L 44
 (infidelitatem Conc.Araus.) impietatem L (Conc.Araus.) (pietate Conc.
 Araus.codd.BBA) sed] et L (Conc.Araus.codd.), 34^A (d add. al.m.) N 45 dicii
 (= dicitur) L 46 adprobatur L (beato) add. apostolo Eccl.dogm.PL-58-83
 quia] qā L caepit L, (concepit Conc.Araus.cod.E) 47 (uobis] nobis
 Conc.Araus.cod.F, om. cod.V) perficit corr. (al.m.) N (usque) ut quae Conc.
 Araus.codd.BBA) (die Conc. Araus.) (Christi Iesu] domini nostri Iesu Christi
 Conc.Araus.codd.BBA) 48 (Vobis] nobis Conc.Araus.codd.BBA) per xpō, L
 (eum] eo Conc.Araus.codd.BBA) 49 (uerum] sed Conc.Araus.codd.BBA, cum
 Vulg.) p (= per] illo (o ex u ut uidetur) L (saluti Conc.Araus.cod.E, cum Vulg.)
 (facti] ficati Conc.Araus.cod.E, post fidem [lin. 50] tr.cod.H, om.cod.F) 50 (uobis]
 nobis Conc.Araus.cod.F) Qui] q L 51 (qua] quam Conc.Araus.cod.E, quia^{add.BA})
 (deo Conc.Araus.codd.BBA) credi L dic L, (dicunt Eccl.dogm.PL-58-83
 Conc.Araus.) naturele L, (facturalem Conc.Araus.cod.F) (omnes] omnis Conc.
 Araus., add. eos Eccl.dogm.PL-58-83 Conc.Araus.codd.(propter E), ed.) 52 qui]
 q L ab ecclesia] ad ecclesiā L alieni sunt] alienus L naturaliter] nat-
 uralis L, (om. Eccl.Dogm.PL-58-83 Conc.Araus.codd.(propter E), ed.) quodammodo]
 qdam (= quidam) modo L, (quodadmodum Conc.Araus.cod.E) 53 fideles L
 (Conc.Araus.) definitus L, (definiunt Eccl.dogm.PL-58-83 Conc.Araus.)

LN(T) VIII. 54 Si quis] Siq L, add. sine gratia ... Pitra, (add. sine gratia dei Eccl. dogm.
 PL-58-83 Conc.Araus.) credentibus] accedentibus (T) Labbe Mansi 54/63
 credentibus ... sum] "sine gratia (C.Ar. can. vi)" Pitra

55 conantibus, laborantibus, orantibus, uigilantibus, studentibus, petentibus, quaerentibus, pulsantibus nobis, misericordiam dicit conferri diuinitus, non autem, ut credamus, uelimus, uel haec omnia sicut oportet agere ualeamus, per infusionem et inspirationem sancti spiritus in nobis fieri confiteatur, aut humilitati aut oboedientiae humanae subiungit gratiae adiutorium, nec, ut oboedientes et humiles simus, ipsius gratiae donum esse consentit, resistit apostolo dicenti : *Quid habes quod non accepisti ?*, et : *Gratia dei sum id quod sum*.

IX. (10.) Si quis, per naturae uigorem, bonum aliquid, 65 quod ad salutem pertinet uitae aeternae, cogitare ut expedit, aut eligere sibi salutare — id est, euangelicae praedicationi

VIII. 62/63 I Cor. 4, 7. 63 I Cor. 15, 10.

IX. 64/72 Avg., De grat. Chr. et de pecc. orig., II, xxv, 26 - xxvi, 27 [PL 44, col. 375^(B), 474^(D); CSEL 42, p. 145, 26 - 148, 14].

58/59 per infusionem ... spiritus] SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VIII), 24 [supra, p. 169, 304].

IX. 64/72 CONCIL. ARAVS. a. 529, Can. 7 [CC 148A, p. 57-58, 70/78]; — PS.-GENNAD. = PS.-ISID. = BRACHIARIUS (?), De eccl. dogm., XLIV [PL 58, col. 991^C; PL 83, col. 1237^A].

LN 55/63 conantibus ... sum] *codicis* (T) *lectiones non afferunt, sed annotant* "ac. Vide can. ARAUSICANUM vi" Labbe Mansi 55 (conantibus) contentibus Conc. ARAUS. ^{cod. B}) (laborantibus ... uigilantibus] *om. Eccl. dogm. PL-58-83 Conc. ARAUS. ^{cod. L}*) 55/56 (studentibus Conc. ARAUS. ^{cod. P N}, tudentibus ^{cod. L}) 56 (petentibus] paenitentibus Conc. ARAUS. ^{cod. P}) 56/57 misericordiam] miseria (ut uidetur in fine lineae) L 57 dicit] dit L 57/58 (uelimas Conc. ARAUS. ^{cod. K}, uellimus ^{cod. B A B}, uelibimus ^{cod. P}) 58 omnia] omnia L (ualeamus] *add. nisi Conc. ARAUS. ^{cod. N}*) 58 et] uel L adspirationem (ut uidetur) L, (inspiratione Conc. ARAUS.) 59/60 (confiteatur] confitemur Conc. ARAUS. ^{cod. N}, *add. et Eccl. dogm. PL-58-83 Conc. ARAUS. ^{cod. L}, ^{ed.}*) 60 N aut humilitati aut oboedientiae] *eras. L, et desinit (foliis amissis)* (humani Conc. ARAUS. ^{cod. B A B}) 61 (nec) ne Conc. ARAUS. ^{cod. B B A B}) (ut] *om. Conc. ARAUS. ^{cod. B}*) 61/62 (gratiae] *om. Conc. ARAUS. ^{cod. P}*) 62 (constit Conc. ARAUS. ^{cod. L}) (dicente Conc. ARAUS. ^{cod. B A B}) (Quid] *add. enim Eccl. dogm. PL-58-83*). N(T) IX. 64 ix] VIII N 64/72 uigorem ... est] "(C. Ar. can. vii) ... aut eligere si- N bi salutare ... posse affirmat ... credendo uirtuti ... dei dicentis" Pitra bonum ... est] *codicis* (T) *lectiones non afferunt, sed annotant* "ac. Vide canonem ARAUSICANUM vii" Labbe Mansi 64 (aliquod Eccl. dogm. PL-58) 65 (pertinet] *add. et Conc. ARAUS. ^{cod. K}*) (ut] non Conc. ARAUS. ^{cod. B B A B}) 65 sibi salutare] *ita recte N, siue salutari Cappuyns (Eccl. dogm. PL-58-83 Conc. ARAUS. ^{cod. K P N}, ^{ed.}, siue salutare Conc. ARAUS. ^{cod. L}, siue sal[u]uari Conc. ARAUS. ^{cod. B B A B})* (euangelizate Conc. ARAUS. ^{cod. B B A B}) (praedicationis Conc. ARAUS. ^{cod. K})

consentire — posse affirmat, absque illuminatione et inspiratione spiritus sancti — qui dat omnibus suauitatem in consentiendo et credendo uirtuti —, haeretico fallitur spiritu, non
 70 intellegens uocem dei dicentis : *Sine me nihil potestis facere*, et illud apostoli : *Non quod idonei sumus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis ; sed sufficientia nostra ex deo est.*

X. (11.) Si quis alios misericordia, alios uero per liberum arbitrium — quod in omnibus, qui de praeuaricatione primi
 75 hominis nati sunt, constat esse uitiatum —, ad gratiam baptismi posse uenire contendit, a certa fide probatur alienus. Is enim non omnium liberum arbitrium per peccatum primi hominis asserit infirmatum, aut certe ita laesum putat, ut

IX. 70 loh. 15, 5. 71/72 11 Cor. 3, 5.

X. 73/86 AVG., Enchir., xxviii, 106 [CC 46, p. 106-107, 28/47] ; AVG., De spir. et litt., II, 4 ; xxxv, 62 [PL 44, col. 202^(C) ; col. 241^(C) ; CSEL 60, p. 156, 24 - 157, 9 ; p. 221, 17 - 220, 20] ; — cf. PROSP. AQUIT., De grat. dei et lib. arbitr. contra Collatorem, v, 1 [v, 13] ; XIX, 1, (6^a) [XIX, 55, (6^a)] [PL 51, col. 225^C-226^A ; col. 267^C-268^A ; PL 45, col. 1807^B-1808^C ; col. 1829⁽¹⁷⁾].

IX. 67/72 cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VIII), 24 [supra, p. 169, 300/306].

X. 73/86 CONCIL. ARAVS. a. 529, Can. 8 [CC 148A, p. 58, 79/91] ; — PS.-GENAD. = PS.-ISID. = BRACHIARIUS (?), De eccl. dogm., xlv [PL 58, col. 991^{C-D} ; PL 83, col. 1237^{A-B}].

N 67 (confirmat *Eccl.dogm.PL-58-83 Conc.Araus.*) 68 (suauitatem] sanitatem *Conc.Araus.codd.B*) 69 (et] *add. in Eccl.dogm.PL-58-83 Conc.Araus.codd.L*) uirtutij] *ita N, ueritati Cappuyns (Conc.Araus.codd.(praeior LFN), ed.), (ueritatem Eccl.dogm.PL-58-83 Conc.Araus.codd.LFN)* 70 dei] *ita N, domini Cappuyns, (dei in euangelio Eccl.dogm.PL-58-83 Conc.Araus.)* 71 (quod] quidem *Eccl.dogm.PL-83*) (simus *Conc.Araus.codd.BHP*) 72 sufficientia] nostra] (2 *lit. eras.*) N.
 N(T) X. 73 alios] aliquos (T) *Labbe Mansi, (alius Conc.Araus.codd.BHABP)* 73/86 misericordia] ... sancto] *codicis (T) lectiones non afferunt, sed annotant "ac. Vide canonem Arausicanum viii" Labbe Mansi* 73 (misericordia] per misericordiam *Eccl.dogm.PL-58-83*) 73/86 alios] ... sancto] "C.Ar.can.viii) ... posse conquirere ... posse ad se uenire ... dicere dominum Ihesum" *Pitra* 73 (alius] *Conc.Araus.codd.BHABP*) per] **per (su *eras. ut uidetur*) N 74 praeuaricatione] (1 *lit. eras.*) N, (praeuaricationem *Conc.Araus.codd.BHABP*, ed., deprauatione] *cod.N*) 75 (constant *Conc.Araus.codd.BAB*) 76 (contendent *Conc.Araus.codd.B*) (a] ad *Conc.Araus.codd.BAB*) (certa] *recta Eccl.dogm.PL-58-83 Conc.Araus.*) 77 is (h *eras. ut uidetur*) N, (Ille *Eccl.dogm.PL-58-83, His Conc.Araus.codd.(praeior L), ed.)* per] ****per (p in *ras. 5 litterarum* : propt *eras. ut uidetur*) N (peccati *Conc.Araus.codd.BAB*) 78 (infirmatam *Conc.Araus.codd.BAB*) certe] *ali. e in ras. unius lit. : a eras. ut uidetur N* (laesum] *add. esse Conc.Araus.codd.N*)

tamen quidam ualeant sine reuelatione dei mysterium salutis
 80 aeternae per semetipsos posse conquirere. (12.) Quod quam
 sit contrarium, ipse dominus probat, qui non aliquos, sed
neminem posse ad se uenire testatur, nisi quem pater attraxerit,
 sicut et Petro dicit : *Beatus es, Simon Bariona, quia caro et*
sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in caelis est ; et
 85 apostolus : *Nemo potest dicere dominum Iesum, nisi in spiritu*
sancto.

XI. (13.) Si quis eos, qui post gratiam sacri baptismi,
 sclerate in ecclesia uiuunt et apostatae efficiuntur, et ita de
 hac uita transeunt, non per uocationem misericordiae dei,
 90 sed per semetipsos — hoc est, per liberum arbitrium — cre-
 didisse et ad baptismum uenisse dicit — quasi, quod non
 conueniat gratiae mediatoris, ut eos, quos per donum miseri-
 cordiae suae uocauit et suo nomini credentibus per ministerium
 baptismi peccata donauit, perire permittat —, hic fallitur ;
 95 et Salomonis regis confutatur exemplo, qui post prophetiae
 gratiam contraxit offensam ; siue serui illius, qui *talentum*
defodit in terram.

XII. (14.) Si quis eos, qui post perceptam baptismi gra-
 tiam, iterum in peccatis damnabilibus implicantur aut apostata-

X. 82 Ioh. 6, *44. 83/84 Matth. 16, 17. 85/86 1 Cor. 12, *3.

XI. 88/89 Salomonis ... prophetiae gratiam] cf. III Reg. 3, 11 sqq. ; II Par. 1, 9 sqq.
 96 contraxit offensam] cf. III Reg. 11, 1-8. 98/97 Matth. 25, *18.25.

XI. 87/97 Avg., De ciu. dei, XXI, xxi [CC 48, p. 786, 1/20] ; cf. Avg., De ciu.
 dei, XXI, xxv, <2> [CC 48, p. 794, 19/39] ; Avg., Enchir., xviii, 67 [CC 46, p. 85,
 1/10].

XII. 98/110 Avg., De ciu. dei, XXI, xix-xx [CC 48, p. 785, 1 - 786, 13] ; cf. Avg.,
 De ciu. dei, XXI, xxv, <3> [CC 48, p. 795, 40/58].

N 70 reuelatione* (1 lit. eras.) N (ministerium *Escl.dogm.PL-58-83 Conc.Araus.*
cod.N) 80(aeterni *Conc.Araus.codd.HAB*) 82(ad se posse uenire testatur ~ *Escl.*
dogm.PL-58-83 Conc.Araus.codd.(praecl. EP). rd.,[om.posse]ad se uenire testatur *Conc.*
Araus.cod.B (pater] add. ad se *Conc.Araus.cod.N*) 83(dixit *Conc.Araus.*)
 (quia] qua *Conc.Araus.cod.La*) 84(reuelabit *Conc.Araus.codd.BaFN*) 85
 (dominus Iesus *Escl.dogm.PL-58-83*, dominum Iesum christum *Conc.Araus.codd.HABN*)
 (in] om. *Conc.Araus.codd.BA*).

N(T) XI. capitulum om. Cappuyns 88 ecclesia* (1 lit. eras.) N et¹] ⁸² (supra
 ras. 2 litterarum) N, om. (T) Labbe Mansi ; fort. aut restituendum ut infra, lin. 99
 80 dei] om. (T) Labbe Mansi 90 semetipsos] -o-ex-u- N, ipsos (T) Labbe Mansi
 92 gratiae] -æ ex -a N 93 suae] om. (T) Labbe Mansi nomin⁹e (al.m.) N,
 nomine (T) Labbe Mansi Pitra mysterium (T) Labbe Mansi 95 regis Salomo-
 nis ~ (T) Labbe Mansi.

XII. capitulum om. Cappuyns 98/99 (om. post) percepta* baptismi gratia* (2
 litt. eras. ; cf. infra, lin. 116/117) N, percepta baptismi gratia Pitra 99/100 apos-
 tat⁹e N

100 tae effecti sunt, <et> sic ab hac uita discedunt, asserit remissa
per baptismum peccata rursus exsoluere, eisque mala praeter-
ita cum posterioribus imputari — quia scriptum est : *Si*
enim refugientes coinquinationes mundi per agnitionem domini
nostri Iesu Christi, hisdem rursus implicati superantur, facta
105 *sunt illis posteriora deteriora prioribus* —, hic ignarus nimium
fallitur, nesciens quid loquatur. (15.) Nec ideo tales deteriora
merentur supplicia, quia eis illa quae per lauacrum regenera-
tionis dimissa sunt replicentur, sed quia post perceptam
scientiam ueritatis ad ea prolapsi sunt, quae aeterna perditio-
110 ne multentur.

XIII. (16.) Si quis negat diuersa esse supplicia ignis aeterni,
secundum qualitatem et merita peccatorum, inimicus euange-
lii comprobatur, dicente domino per comparisonem quorun-
dam : *Amen dico uobis : tolerabilius erit terrae Sodomorum in*
115 *illa die, quam illi ciuitati.*

XIV. (17.) Si quis eos, quos deus per propriam praescien-
tiam, *ante constitutionem mundi, praedestinauit conformes*
fieri imaginis filii sui, posse perire dicit, aut eos, quos minime
praedestinauit, participes aeternae uitae seu regni caelestis
120 fieri posse asserit, a numero fidelium prorsus excluditur — non
quod praescientia dei liberum nostrum peccare cogat arbi-
trium, quamuis per ipsum liberum arbitrium nos peccaturos

XII. 102/103 11 Petr. 2, *20.

XIII. 114/115 Matth. 10, *15; Luc. 10, *12.

XIV. 116/117 cf. Rom. 8, 29. 117 Ioh. 17, 24; Eph. 1, *4; 1 Petr. 1, *20.
117/118 Rom. 8, 29.

XIII. 111/112 Avg., De ciu. dei, XXI, xvi [CC 48, p. 783, 44/46].

XIV. 116/123 Avg., De lib. arbitr., III, rv, 9-11 [PL 32, col. 1275^(D)-1276^(C);
CSEL 74, p. 98, 18-100, 2].

N(T) 100 sunt et] *restitui*, si N, om. (T) *Labbe Mansi*, sunt *Pitra*; cf. *supra*, lin. 88 asse-
rit] essent *Pitra* 101/102 praerit* (1 lit. *eras.*) N 103 refugientis coin-
quinationis *Pitra* 104 iisdem (T) *Labbe Mansi* superentur *Pitra* 105
hic] sic (T) *Labbe Mansi* 100/110 quia* aeternam perditionem (et annot. r. in
mag.) (al.m.) N, quae ab aeterna perditione *Pitra* 110 mulcentur (T) *Labbe*
Mansi Pitra.

XIII. capitulum om. *Cappuyns* 113 per] om. N *Pitra* comparatione *Pitra*
115 die illa ~ (T) *Labbe Mansi*, cum *Vulg.* (Luc. 10, 12).

XIV. capitulum om. *Cappuyns* 116 xiv] xiiii N 116/117 (om. per) pro-
pria* praescientia* (2 litt. *eras.*; cf. *supra*, lin. 98/99), et annot. x in *mag.* (al.m.) N,
propria praescientia *Pitra* 110 seu] sui *Pitra* 121 cogit *Pitra* 122
quamuis ... arbitrium] om. *Pitra* (ob *homoeotet.*) peccatores N *Pitra*

esse praescierit ; unde apostolus ait : *Quos praesciuit, et praedestinavit conformes fieri imaginis filii sui* ; de quibus et domi-
 125 nus : *Oues meae uocem meam audiunt, et cognosco eas, et sequuntur me ; et ego uitam aeternam do eis, et non peribunt in aeternum ; et nemo eas rapit de manu mea.* (18.) Inter praescientiam enim et praedestinationem hoc interest, quod non omnia quae praesciuntur praedestinantur, omnia autem quae prae-
 130 destinantur praesciuntur.

XV. (19.) Si quis confitetur quod animam tantum fecerit homini deus, et satanas corpus plasmauerit, anathema illi.

XVI. [XVIII.] (20.) Si quis confitetur animas hominum rursus in hunc mundum, in homines aut in pecora uel in ser-
 135 pentes, reuerti, anathema illi.

XVII. (21.) Si quis confitetur hominem in animam tantum in die iudicii resurrecturum, et non cum corpore — qualem illum deus fecit —, anathema illi.

XVIII. [XVI.] (22.) Si quis confitetur animas hominum de
 140 propria substantia dei esse — quod absit —, ut nec factas eas a deo affirmet, anathema illi.

123/124 Rom. 8, 29. 125/127 loh. 10, *27-28.

XV. 131/132 Avg., De nat. boni, XLVI [PL 42, col. 569^{(C)-(D)} ; CSEL 25, p. 884, 24/25].

XVI. 123/125 Avg., De gen. ad litt., VII, x, (15) [PL 34, col. 361^{(A)-(B)} ; CSEL 28-1, p. 209, 7/9].

XVII. 126/128 Avg., In loh. euang., tract. XIX, 14 [CC 36, p. 197, 25/27] ; Avg., Sermo CCCLXII, 6, 6 [PL 39, col. 1614^(D) ; c.a.

XVIII. 129/141 Avg., De gen. ad litt., VII, II, (3) ; XXVIII, (43) [PL 34, col. 356^(D) -357^(A) ; col. 372^(A) ; CSEL 28-1, p. 201, 25/26 ; p. 228, 4/8 ; cf. Avg., De nat. et orig. animae, III, xv, 22 ; IV, XXIV, 38 [PL 44, col. 522^(B) ; col. 547^(A) ; CSEL 60, p. 377, 17/18 ; p. 417, 22/23].

N(T) 124 et] ait Pitra 125 Ores Pitra cognosco N, agnosco Pitra eas] meas (T) Labbe Mansi 127 rapiet (T) Labbe Mansi, iuxta Vulg. 128 hoc interest ...] annot. r in marg. (al.m.) N 129/136 praedestinantur] dein 2 litt. eras. (et ?) N.

XV. capitulum om. Cappuyns 131 quod] om. Pitra.

XVI. est capitulum XVIII (T) Labbe Mansi, capitulum om. Cappuyns 134 in³] om. (T) Labbe Mansi in⁴] om. Mansi 134/135 serpentis Pitra.

XVII. capitulum om. Cappuyns 136 animo (T) Labbe Mansi.

XVIII. est capitulum XVI (T) Labbe Mansi, capitulum om. Cappuyns 140 eas] om. (T) Labbe Mansi Pitra.

[XIX.] XVIII^a. (22^a.) Animas hominum non esse ab initio inter ceteras intellectuales naturas nec in semel creatas, sicut Origenes fingit; neque cum corporibus per coitum seminantur, sicut Luciferiani
 145 et Cyrillus et aliqui Latinorum praesumentes affirmant, quasi naturae consequentia seruiente. (22^b.) Sed dicimus corpus tantum per coniugii copulam seminari, dei uero iudicio coagulari in uulua et compingi atque formari; et formato iam corpore, animam creari et infundi, ut uiuat in utero homo ex anima constans et corpore, et egrediatur uiuus
 150 ex utero plenus humana substantia.

[XIX.] XVIII^a. 142/150 PRAE-GENNAD. (= GENNAD.), Lib. eccl. dogm., XIV [JTS 7, p. 92, 1/5 + app. crit.] = PS.-AVG., De eccl. dogm., XIV [PL 42, col. 1216^(A+B)]. 142/144 ORIG., *Περὶ ἀρχῶν* I, VII, 4; III, III, 5 [GCS 22, p. 89, 12 sqq.; p. 261, 12 sqq.].

[XIX.] XVIII^a. 142/144 cf. MAXENT., Resp. c. aceph., VI, (10) [supra, p. 46, 104/106] (contra dicit).

[XIX.] XVIII^a. 142/150 PS.-GENNAD. = PS.-ISID. = BRACHIARIUS (?), De eccl. dogm., XIV [PL 58, col. 984^{B+C}; PL 83, col. 1231^B]; — PS.-AVG. = PS.-ALCHER. = PETR. COMEST., De spir. et an., XLVIII [PL 40, col. 814^(C)].

[XIX.] XVIII^a. 148 cf. THOM. AQUIN., Summ. theol., I, qu. XCI, art. IV, ad 3 (et postmodum deum formato iam corpore, animam infudisse).

N [XIX.] XVIII^a. capitulum om. (T) Labbe Mansi Cappuyns 142 XVIII N (Animas) praem. Credimus Petr.Com.⁴⁸ (hominum) om. Petr.Com.⁴⁸ 142/150 non esse ... substantia] "(De eccles. dogm. cap. XIV) ... nec in semel ... per coitum seminantur ... praesumentes affirmant quasi naturae consequentia seruiente ... (post dicimus om. creationem animae solum creatorem omnium nosse)" Pitra 142/143 (inter ... naturas) cum angelis Petr.Com.⁴⁸ 143 (in semel) simul Eccl. dogm.PL-42-58 Petr.Com.⁴⁸, insimul Eccl.dogm.PL-83 144 (neque) nec Petr. Com.⁴⁸ (per coitum cum corporibus ~ Petr.Com.⁴⁸) (seminatas Eccl. dogm.PL-42-58) (Lucifer uel Luciferianus nar.lect. Petr.Com.⁴⁸) 145 (et¹) om. Eccl.dogm.-58-83) (praesumptores Petr.Com.⁴⁸ Eccl.dogm.PL-42-58-83) 145/146 (quasi ... seruiente] om. Petr.Com.⁴⁸ 146 (consequentia seruiente] nar.lect. Eccl. dogm.PL-42, consequentiam seruientes nar.lect. Eccl.dogm.PL-42, consequentiam seruantes Eccl.dogm.PL-42-58-83) (dicimus] add. creationem animae solum creatorem omnium nosse et Eccl.dogm.PL-42-58-83, add. earum creationem solum omnium creatorem nosse Petr.Com.⁴⁸; cf. infra, ad lin. 150) 147/150 (dei ... substantia] om. Eccl.dogm.JTS-7^{perique} coad., seclus.rd) 147 coagulari ('supra-scr. et alt. o ex u al.m., pro accolari ?) N, (animari nar.lect. Eccl.dogm.JTS-7) 148 (et¹) ac Eccl.dogm.JTS-7.PL-42-58-83 Petr.Com.⁴⁸ 149 (et²) ut nar.lect. Eccl.dogm.JTS-7) 150 (substantia] add. creationem uero animae solum creatorem omnium nosse Eccl.dogm.JTS-7; cf. supra, ad lin. 146).

[XX.] XVIII^b. (22^c.) Neque duas animas esse dicimus in uno homine, sicut Iacobus et alii Syrorum scribunt : unam animalem, qua animetur corpus, et immixta sit sanguini ; et alteram spiritalem, quae rationem ministret. (22^d.) Sed dicimus unam esse eandemque animam
 155 in homine, quae et corpus sua societate uiuificet et semetipsam sua ratione disponat, habens in se libertatem arbitrii ut in sua substantia eligat cogitationem quam uult.

[XXI.] XVIII^c. (22^e.) Solum hominem credimus habere animam substantiuam, quae et exuta corpore uiuit et sensus suos atque
 160 ingenia uiuaciter tenet. (22^f.) Neque cum corpore moritur, sicut Arabs asserit, neque post modicum interuallum, sicut Zeno, quia substantialiter uiuit.

[XX.] XVIII^b. 151/157 PRAE-GENNAD. (= GENNAD.), Lib. eccl. dogm., xv [JTS 7, p. 92, 1/6] = PS.-AVG., De eccl. dogm., xv [PL 42, col. 1216^B].

[XXI.] XVIII^c. 158/162 PRAE-GENNAD. (= GENNAD.), Lib. eccl. dogm., xvi [JTS 7, p. 92, 1/4] = PS.-AVG., De eccl. dogm., xvi [PL 42, col. 1216^{B-C}].

[XX.] XVIII^b. 151/157 PS.-GENNAD. = PS.-ISID. = BRACHIARIUS (?), De eccl. dogm., xv [PL 58, col. 984^C; PL 83, col. 1231^{B-C}]; — PS.-AVG. = PS.-ALCHER. = PETR. COMEST., De spir. et an., XLVIII [PL 40, col. 814^{C-D}].

[XXI.] XVIII^c. 158/162 PS.-GENNAD. = PS.-ISID. = BRACHIARIUS (?), De eccl. dogm., xvi [PL 58, col. 984^{C-D}; PL 83, col. 1231^C]; — PS.-AVG. = PS.-ALCHER. = PETR. COMEST., De spir. et an., XLVIII [PL 40, col. 815^A].

[XX.] XVIII^b. 151/156 Neque ... disponat] THOM. AQUIN., Summ. theol., I, qu. LXXVI, art. III, 4, contra.

[XXI.] XVIII^c. 158/159 Solum ... substantiuam] THOM. AQUIN., Summ. theol., I, qu. LXXV, art. III, 3, contra.

N [XX.] XVIII^b. capitulum om. (T) Labbe Mansi Cappuyns 151 xx N (Neque) Nec Petr.Com.⁴⁸ 151/157 esse ... uult] “(De eccles. dogm. cap. xv) ... in sua substantia eligat cogitationem quam uult” Pitra 151 (dicimus) credimus Petr.Com.⁴⁸ (uno) om. Eccl.dogm.JTS-7. Galiquei codd., secl. 15^a. 152 (Iacobus et) om. Eccl.dogm.JTS-7 Petr.Com.⁴⁸ (alii) quidam Eccl.dogm.JTS-7, multi Petr.Com.⁴⁸ (Syrorum) add. disputatores Eccl.dogm.PL-58^{cod.}. ed., om. Petr.Com.⁴⁸ 153 (animatur nar.lect. Eccl.dogm.JTS-7) (et¹) add. quae Petr.Com.⁴⁸ 154 (eandemque esse ~ Petr.Com.⁴⁸) 156 ratione* (m. eras.) N (se) sese Eccl.dogm.PL-83 (suae substantiae Eccl.dogm.PL-42^{cod.}-58-83 Petr.Com.⁴⁸) 157 cogitationē quā (ex -one qua, al.m.; cf. supra, lin. 66), et annot. R in marg. (al.m.) N, (cogitatione quod Eccl.dogm.JTS-7.PL-42-58-83 Petr.Com.⁴⁸).

[XXI.] XVIII^c. capitulum om. (T) Labbe Mansi Cappuyns 158 xxi N 158/162 credimus ... uiuit] “(De eccles. dogm. cap. xvi) ... quae et exuta ... sicut Arabs asserit ... (post Zeno om. dicit)” Pitra 159 (et¹) om. Eccl.dogm.JTS-7.PL-42-58-83 Petr.Com.⁴⁸ 160 (Neque) Non Eccl.dogm.PL-58-83 (sicut) ut Petr.Com.⁴⁸ (Arabs) nar.lect. Petr.Com.⁴⁸, Aratus Eccl.dogm.PL-42^{cod.}-58-83 Petr.Com.⁴⁸, Arabus nar.lect. Petr.Com.⁴⁸, add. aut Epicurea uanitas Eccl.dogm.PL-58^{cod.}. ed.; 161 (post modicum interuallum) postmodum interitura Petr.Com.⁴⁸ (Zeno) Zenon dicit Eccl.dogm.PL-42-58-83 Petr.Com.⁴⁸ qui* N 162 (uiuit) add. et rationem suam tenet Eccl.dogm.PL-58^{cod.}. ed.; cf. infra, ad lin. 174).

[XXII.] XVIII^d. (22^a.) Animalium uero animae non sunt substantiae, sed cum carne ipsa carnis uiuacitate nascuntur, et cum carnis
165 morte finiuntur. (22^b.) Et ideo nec ratione reguntur, sicut Plato et Alexander putant, sed <ad> omnia naturae incitamento ducuntur.

[XXIII.] XVIIIe. (22^a.) Anima humana non cum carne moritur, quia nec cum carne (ut superius diximus) seminatur, sed, formato in uentre matris, dei iudicio, corpore, creari et infundi, ut uiuat homo
170 intus in utero, et sic procedat natiuitate in mundo.

[XXIV.] XVIII^f. (22^b.) Duabus substantiis constat homo : anima

[XXII.] XVIII^d. 163/166 PRAE-GENNAD. (= GENNAD.), Lib. eccl. dogm., xvii [JTS 7, p. 92, 1/4] = PS.-AVG., De eccl. dogm., xvii [PL 42, col. 1216^(C)].

[XXIII.] XVIIIe. 167/170 PRAE-GENNAD. (= GENNAD.), Lib. eccl. dogm., xviii [JTS 7, p. 92, 1/3] = PS.-AVG., De eccl. dogm., xviii [PL 42, col. 1216^(C)].

[XXIV.] XVIII^f. 171/174 PRAE-GENNAD. (= GENNAD.), Lib. eccl. dogm., xviii [JTS 7, p. 92, 1/4] = PS.-AVG., De eccl. dogm., xix [PL 42, col. 1216^(C)].

[XXII.] XVIII^d. 163/166 PS.-GENNAD. — PS.-ISID. — BRACHIARIUS (?), De eccl. dogm., xvii [PL 58, col. 984^D-985^A; PL 83, col. 1231^(C-D)]; — PS.-AVG. = PS.-ALCHER. = PETR. COMEST., De spir. et an., xlviii [PL 40, col. 815^(A)].

[XXIII.] XVIIIe. 167/170 PS.-GENNAD. = PS.-ISID. = BRACHIARIUS (?), De eccl. dogm., xviii [PL 58, col. 985^A; PL 83, col. 1231^D-1232^A]; — PS.-AVG. = PS.-ALCHER. = PETR. COMEST., De spir. et an., xlviii [PL 40, col. 815^(A)].

[XXIV.] XVIII^f. 171/174 PS.-GENNAD. = PS.-ISID. = BRACHIARIUS (?), De eccl. dogm., xix [PL 58, col. 985^A; PL 83, col. 1231^A]; — PS.-AVG. = PS.-ALCHER. = PETR. COMEST., De spir. et an., iii; xlix [PL 40, col. 781^(B); col. 815^(C)].

[XXII.] XVIII^d. 163/164 Animalium ... substantiae] THOM. AQUIN., Summ. theol., I, qu. lxxv, art. iii, 3, contra.

N [XXII.] XVIII^d. capitulum om. (T) Labbe Mansi Cappuys 163 xxii N 163/166 non sunt ... ducuntur] "(De eccles. dogm. cap. xvii) ... incitamenta ducuntur" Pitra 163/164 (substantiae uel substantes uar.lect. Eccl.dogm.PL-42) 164 (uiuacitate) in natiuitate Eccl.dogm.PL-58^{mod.} ed.) 165 (finiuntur] add. et moriuntur Eccl.dogm.PL-58-83) (reguntur] add. nec uiuunt Eccl.dogm.PL-58-83) 166 (putant] disputant uar.lect. Eccl.dogm.PL-58) ad] om. N (fort. ob praeced. -ed) incitamenta, et annot. R in marg. (al.m.) N, (incitamenta Eccl.dogm.JTS-7 uar.lect. PL-58-83 Petr.Com.⁴⁸) dducuntur(al.m.)N.

[XXIII.] XVIIIe. capitulum om. (T) Labbe Mansi Cappuys 167 xxiii N 167/170 (Anima ... mundo] om. Eccl.dogm.JTS-7.8 aliquot edd., seclus.^{ed.}) non cum ... mundo] "(De eccles. dogm. cap. xviii) nec cum carne ... matris corpore creari et infundi, ut ... in mundo" Pitra 168 (nec cum carne] non cum carne Eccl.dogm.PL-42-58-83, nec carnis uar.lect. Eccl.dogm.PL-58) (diximus superius ~ Petr. Com.⁴⁸) seminatur] semen est uar.lect. Eccl.dogm.PL-58) 169 (uentre] utero Petr.Com.⁴⁸) (corpore dei iudicio ~ Eccl.dogm.JTS-7.PL-42-58-83 Petr. Com.⁴⁸) (creari et infundi] creatur et infunditur Eccl.dogm.PL-42-58-83, add. eam diximus Petr.Com.⁴⁸) 170 (mundum Eccl.dogm.PL-42-58-83 Petr.Com.⁴⁸).

[XXIV.] XVIII^f. capitulum om. (T) Labbe Mansi Cappuys 171 xxiiii N (Duabus] praem. Ex Petr.Com.³) 171/172 (tantum constat homo anima ~ Eccl.dogm.PL-42-58-83 Petr.Com.⁴⁹, constat homo anima [om. tantum] Petr. Com.³) 171/174 homo ... tenet] "(De eccles. dogm. cap. xix) ... anima tantum et corpore ... et corpore cum sensibus ... non mouet corpus ... sine corpore ..." Pitra

tantum, et corpore : anima cum ratione sua, et corpore cum sensibus suis ; quos tamen sensus absque animae societate non mouet corpus, anima uero et sine corpore rationale suum tenet.

- 175 [XXV.] XVIII^h. (22^l.) Non est tertius in substantia hominis spiritus, sicut Didymus contendit. (22^m.) Sed spiritus ipse est anima : pro spiritali natura uel pro eo quod spiret in corpore, spiritus appellatur ; animam uero ex eo uocari, quod ad uiuendum uel uiuificandum animet corpus.
- 180 [XXVI.] XVIII^h. (22^m.) Quamobrem uidendum est quemadmodum sit de deo dictum — quia et hoc uerissime apostolus dixit — : *Qui omnes homines uult saluos fieri*. Cum enim non omnes, sed multi plures non fiunt salui, uidetur utique non fieri quod deus uult fieri, humana

[XXVI.] XVIII^a. 181/182 : Tim. 2, 4.

[XXV.] XVIII°. 175/179 PRAE-GENNAD. (= GENNAD.), Lib. eccl. dogm., XIX [JTS 7, p. 93, 1/4] = PS.-AVG., De eccl. dogm., XX [PL 42, col. 1216^(D)].
[XXVI.] XVIII^a. 180/180 AVG., Enchir., XXIV, 97 [CC 46, p. 100, 43/64].

[XXV.] XVIII°. 175/179 PS.-GENNAD. — PS.-ISID. — BRACHIARIVS (?), de eccl. dogm., XX [PL 58, col. 985^B ; PL 83, col. 1232^A] ; — PS.-AVG. = PS.-ALCHER. = PETR. COMEST., De spir. et an., XLIX [PL 40, col. 815^(D)]. 170/179 PS.-AVG. — PS.-ALCHER. = PETR. COMEST., De spir. et an., IX [PL 40, col. 784^(A)].

- N 173 (corpore^l) carne Eccl.dogm.PL-42-58^{cod}. Petr.Com.3.49) (sua et] om. Petr. Com.3) (corpore²) corpus Eccl.dogm.JTS-7, carne Eccl.dogm.PL-42-58^{cod}. Petr. Com.3.49) 173 (suis) add. id est uisu, auditu, gustu, odoratu, tactu Eccl.dogm.PL-58^{cod}.) (absque ... corpus] non mouet caro absque animae societate Petr. Com.3) (corpus] caro Eccl.dogm.PL-42-58^{cod}. Petr.Com.3.49) 174(et] om. Petr. Com.3) (sine ... tenet] rationale suum tenet sine carne Petr.Com.3) (corpore] carne Eccl.dogm.PL-42-58^{cod}. Petr.Com.3.49) (rationale suum rationem suam integram Eccl.dogm.PL-58^{cod}. ; cf. supra, ad lin. 162).

[XXV.] XVIII°. capitulum om. (T) Labbe Mansi Cappuyns 175 xxv N (tertium Eccl.dogm.PL-58^{cod}.) 175/179 in ... corpus] "(De eccl. dogm. cap. xxx) ... spiritus appellatur ; anima uero ex eo uocari" Pitra 175 (hominis substantia ~ Petr.Com.49) 175/176 (spiritum uar.lect. Eccl.dogm.PL-58) 176 (sicut] ut Eccl.dogm.JTS-7 Petr.Com.49) dydimus N 176/177.178/179 (Sed spiritus ipse est ... spiritus appellatur ; animam uero ... corpus] Anima uero ... uiuificet ; spiritus est ipsa ... appellatus est spiritus Petr.Com.3) 176 (Sed] om. Petr.Com.3) (ipse est] ipsa est Eccl.dogm.PL-42-58-83 Petr.Com.49, est ipsa Petr.Com.3) (anima] add. quae uel Petr.Com.49) 177 (quod] add. anima Eccl.dogm.JTS-7) (spiritus appellatur] spiritus appellata Eccl.dogm.JTS-7, spiritus appellatus Eccl.dogm.PL-42, appellatus est spiritus Petr.Com.3) 178 (anima Eccl.dogm.JTS-7 uar.lect. PL-42-58-83 Petr.Com.3.49) (uocari] uocatur Eccl.dogm.PL-42-58-83 Petr.Com.49, dicta est Petr.Com.3) 178/179 (ad uiuendum ... animet corpus] animet corpus ... uiuificet Petr.Com.3) 178 (uel ad uiuificandum Eccl.dogm.JTS-7. PL-42-58-83, hoc est uiuificet Petr.Com.3) 179 (corpus] pergit tertium uero ... Eccl.dogm.).

[XXVI.] XVIII^a. capitulum om. (T) Labbe Mansi Cappuyns 180 xxvi, et annot. ex lib. enchiridion in marg. (al.m.) N 180/286 quemadmodum ... bene] "(Enchiridion cap. xcvi, t. vi col. 276 : Patrol. xl)" Pitra 182 saluus err. mult⁴ (al.m.) N, (multo Aug.)

- scilicet uoluntate impediēte uoluntatem dei — quando enim quaeri-
 185 tur causa cur non omnes salui fiant, responderi solet : quia hoc ipsi
 nolunt. (22°.) Quod quidem dici de paruulis non potest, quorum non-
 dum est uelle seu nolle — nam quod infantili motu faciunt si eorum
 uoluntati iudicaretur esse tribuendum quando baptizantur, cum resis-
 tunt quantum possunt, etiam nolentes eos saluos fieri diceremus.
 190 (22°.) Sed apertius dominus in euangelio, compellans impiam ciuita-
 tem : *Quotiēns inquit uolui congregare filios tuos sicut gallina pullos*
suos, et noluisti ?, tamquam dei uoluntas superata sit hominum uolun-
 tate, et infirmis nolo impediētibz non potuerit facere omni-
 potentissimus quod uolebat. Et ubi est illa omnipotentia, quae : *In*
 195 *caelo et in terra omnia quaecumque uoluit fecit*, si colligere filios Hie-
 rusalem uoluit, et non fecit ? (22°.) An potius illa quidem filios suos
 ab ipso colligi noluit ? Sed ea quoque nolente, filios eius collegit ipse
 quos uoluit, quia : *In caelo et in terra non 'quaedam uoluit et fecit,*
quaedam uero uoluit et non fecit', sed *omnia quaecumque uoluit fecit.*
 200 (22°.) Quis porro tam impie desipiat, ut dicat deum malas hominum
 uoluntates, quas uoluerit, quando uoluerit, ubi uoluerit, in bonum non
 posse conuētere ? Sed cum facit, per misericordiam facit ; cum autem
 non facit, per iudicium non facit, quoniam : *Cuius uult miseretur, et*
quem uult indurat. (22°.) Quod ut diceret apostolus, gratia(m) com-
 205 mendabat ; ad cuius commendationem de illis in Rebecchae utero
 genitis fuerat iam locutus, quibus *nondum natis nec aliquid agentibus*
boni seu mali, ut secundum electionem propositum dei maneret, non ex
operibus sed ex uocante dictum est ei : Quia maior seruiet minori. Propter
 quod adhibuit alterum propheticum testimonium, ubi *scriptum est :*
 210 *Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* (22°.) Sentiens autem quemadmo-
 dum posset hoc, quod dictum est, permouere eos qui penetrare in-
 tellegendo non possunt hanc altitudinem gratiae : *Quid ergo dicimus ?*
ait Numquid iniquitas est apud deum ? Absit — iniquum enim uidetur,
 ut, sine ullis bonorum malorumue operum meritis, unum deus diligat,
 215 oderit alterum. (22°.) Qua in re, si futura opera — uel bona huius uel
 mala illius, quae utique deus praesciebat — uellet intellegi, nequa-
 quam diceret *non ex operibus*, sed diceret 'ex futuris operibus' ; eoque
 modo istam solueret quaestionem, immo nullam quam solui opus esset

191/192 Matth. 23, *37 ; Luc. 13, *34. 194/195 Ps. 113, *3^h ; 134, *6. 198/
 199 Ps. 113, *3^h ; 134, *6. 203/204 Rom. 9, 18. 205/206 de illis in Rebec-
 chae utero genitis ... minori] cf. Gen. 25, 21-24. 206/208 Rom. 9, *11-12. 209/
 210 Rom. 9, 13. 210 Mal. 1, *2-3. 212/213 Rom. 9, *14. 217 Rom. 9, 12.

209/236 Avg., Enchir., xxv, 98 [CC 46, p. 100-101, 1/41].

N 189 saluus corr. N 190 (in euangelio apertius dominus ~ Aug. *cod. B.* ed.)
 191 filius tuus corr. N 193/194 (potentissimus Aug. ; cf. *infra*, lin. 322) 194
 (quae) qua Aug.) 195 sicut colligere, et t si collig in marg. (al.m. ?) N 204
 (obdurat Aug. *cod. B.* prout A. ed. ; cf. *infra*, lin. 245, 246, 252 318) gratia N 206
 (genitis) geminis Aug.) (nec) uel Aug. *cod. B.* ed.) 207 mali] in male mut.
 (al.m.) N 210/211 quemadmodum N 211 posset (al.m.) N 212 (dicemus
 Aug., cum Vulg.) 216 (deus utique ~ Aug.)

faceret quaestionem. (22^a.) Nunc uero, cum respondisset *absit* — id
 220 est, *absit* ut sit iniquitas apud deum —, mox ut probaret nulla hoc
 iniquitate dei fieri : *Moysi enim dicit inquit : Miserebor cuius misertus*
ero, et misericordiam praestabo cui misericors ero — quis enim, nisi insi-
 piens, deum iniquum putet, siue iudicium poenale ingerat digno siue
 misericordiam praestet indigno ? — Denique infert et dicit : *Igitur*
 225 *non uolentis neque currentis, sed miserentis est dei.* (22^v.) Ambo itaque
 gemini *natura irae* nascebantur, nullis quidem operibus propriis, sed
 originaliter ex Adam uinculo damnationis obstricti. Sed, qui dixit :
Miserebor cuius misertus ero : Iacob dilexit per misericordiam gratui-
 tam, *Esau autem odio habuit* per iudicium debitum. (22^a.) Quod cum
 230 deberetur ambobus, in altero alter agnouit : non de suis distantibus
 meritis sibi esse gloriandum quod in eadem causa idem supplicium non
 incurrit, sed de diuinae gratiae largitate, quia : *Non uolentis neque*
currentis, sed miserentis est dei — altissimo quippe ac saluberrimo sacra-
 mento uniuersa faciens atque, ut ita dixerim, uultus sanctarum scrip-
 235 turarum bene inueniens, id admonere inuenitur, ut : *Qui gloriatur, in*
domino gloriatur.

(22^{aa}.) Cum autem dei misericordiam commendasset — in eo quod
 ait : *Igitur non uolentis neque currentis, sed miserentis est dei* —, deinde,
 ut etiam iudicium commendaret — quoniam in quo non fit misERICOR-
 240 dia, non iniquitas fit sed iudicium : non est quippe iniquitas apud
 deum —, continuo subiunxit atque ait : *Dicit enim scriptura Pharaoni :*
Quia ad hoc te excitauit, ut ostendam in te potentiam meam, et ut annun-
tietur nomen meum in uniuersa terra. (22^{bb}.) Quibus dictis, ad utrumque
 concludens, id est, et ad misericordiam et ad iudicium : *Ergo inquit cu-*
 245 *ius uult miseretur deus, et quem uult obdurat.* *Miseretur* scilicet magna
 bonitate, *obdurat* nulla iniquitate : ut nec liberatus de suis meritis glo-
 rietur, nec damnatus nisi de suis meritis conqueratur ; sola enim gra-
 tia redemptos discernit a perditis, quos una perditionis concreuerat
 massa ab origine ducta causa communis. (22^{cc}.) Hoc autem qui eo modo
 250 audit, ut dicat : *Quid adhuc conqueritur ? nam uoluntati eius quis*

219 Rom. 9, 14. 221/222 Rom. 9, *15 ; cf. Ex. 33, 19. 224/225 Rom. 9, 16.
 226 Eph. 2, *3. 228 Rom. 9, *15 ; cf. Ex. 33, 19. 228/229 Rom. 9, 13 ; Mal.
 1, *2-3. 232/233 Rom. 9, 16. 233/236 1 Cor. 1, 31 ; 11 Cor. 10, 17. 238
 Rom. 9, 16. 241/243 Rom. 9, *17. 242/243 Ex. 9, *16. 244/246 Rom. 9,
 *18. 250/251 Rom. 9, *19.

257/271 Avg., Enchir., xxv, 99 [CC 46, p. 102-103, 42.80].

N 221 Moyses N 222 (ero²) fuero Aug.) 223 poenale* (m eras) N 226
 (irae] add. filii Aug., praem. filii uar.lect. Aug.) 230 in altero* alterum (-o* ex
 -um ut uidetur) N distantibus] disputantibus N 232 largitate* (m eras.) N
 234 (faciens] facies Aug.) 235 (inueniens] intuentes Aug.^{ed}, intuens^{cod. A P M})
 239/240 misericordia* (alt. m eras.) N 240^{qui} initas N 241 subiungit (al.m.) N
 242/243 annuntietur (al.m.) N 243 (deus] om. Aug.^{cod.} ; praeter A M 1, ed.) (indu-
 rat Aug.^{cod. A} ; cf. supra, lin. 204) Miseretur² ...] annot. r in marg. (al.m.) N
 248/249 (una ... massa] in unam ... massam Aug.) 248 concreuerat] sic N
 (Aug.^{cod.}, concreuerat^{ed}) 250 (adhuc] ergo Aug.)

resistit ? — tamquam propterea malus non uideatur esse culpandus, quia deus : Cuius uult miseretur, et quem uult obdurat —, absit ut pudeat nos hoc respondere, quod respondisse uidemus apostolum : O homo, tu quis es, qui respondeas deo ? numquid dicit figmentum ei qui se
 255 *finxit : Quid me fecisti sic ? an non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem uas in honorem, aliud uero in contumeliam ?*
 (22^{dd}.) Hoc loco enim quidam stulti putant apostolum in responsione defecisse, et inopia reddendae rationis repressisse contradictoris audaciam. Sed magnum habet pondus quod dictum est : *O homo, tu quis*
 260 *es ?* ; et in talibus quaestionibus ad suae capacitatis considerationem reuocat hominem, uerbo quidem breui, sed re ipsa magna est redditio rationis — si enim haec non capit, *quis est, qui respondeat deo ?* ; si autem capit, magis non inuenit quid respondeat. (22^{ee}.) Videt enim, si capit, uniuersum genus humanum tam iusto iudicio diuino in
 265 *apostatica radice damnatum, ut, etiam si nullus inde liberaretur, nemo recte posset dei uituperare iustitiam ; et qui liberantur sic oportuisse liberari, ut, ex pluribus non liberatis atque in damnatione iustissima derelictis, ostenderetur quid meruisset uniuersa conspersio, et quo etiam istos debitum iudicium dei duceret nisi eius indebita misericordia subueniret — : Ut uolentium de suis meritis gloriari omne os obstruatur, et : Qui gloriatur, in domino gloriatur.*

(22^{ff}.) Haec sunt magna opera domini, exquisita in omnes uoluntates eius, et tam sapienter exquisita, ut, cum angelica et humana creatura peccasset — id est, non quod ille, sed quod uoluisset ipsa, fecisset —,
 275 *etiam per eandem creaturae uoluntatem qua factum est quod creator noluit, implet ipse quod uoluit, bene utens et malis tamquam summe bonus, ad eorum damnationem quos iuste praedestinauit ad poenam, et ad eorum salutem quos benigne praedestinauit ad gratiam.* (22^{gg}.) Quantum enim ad ipsos attinet : quod deus noluit fecerunt ;
 280 *quantum uero ad omnipotentiam dei : nullo modo id efficere ualue-*

252 Rom. 9, *18. 253/256 Rom. 9, 20-21. 259/260 Rom. 9, 20. 262 Rom. 9, 20. 270/271 Rom. 3, 19. 271 I Cor. 1, 31 ; II Cor. 10, 17. 272/273 Ps. 110, 2.

272/286 Avg., Enchir., xxvi, 100 [CC 46, p. 103, 1/17].

[XXVI.] XVIII^a. 284 iusto iudicio diuino] cf. MAXENT., Lib. fid., xvi, (30) [supra, p. 23, 372/373] ; SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (vi), 15 [supra, p. 166, 211].

N 254 (quis) qui Aug. ; cf. infra, lin. 259) 255 (quid) quare Aug. me fecisti sic] ita N (Aug. cod. M.), (sic me fecisti Aug. cod. B. ed., me sic fecisti^{cod. A P}) 258 repres-
 sisse] alt. 1 in ras. 2 litterarum (al. m. ?) N 259 (quis) qui Aug. ; cf. supra, lin.
 254) 262 si²] praem. ✕ (iterat. in marg.) N 263 damnatum (al. m.) N 266
 liberan]***tur (alt. ran eras. ut uidetur) N 267/268 (in damnationem iustissimam
 redactis Aug. cod. B. ed.) 268 quo* (d eras.) N 272 exquisita] pr. i in ras.
 (fort. ex -ques-) (al. m.) N 273 exquesita (al. m.) N 274 (uoluit Aug.) 276
 -tam (1 uel 2 litt. eras. ut uidetur) N 280 *fecere N

runt, hoc quippe ipso quod contra uoluntatem fecerunt eius, de ipsis facta est uoluntas eius. (22^{bb}.) Propterea namque *magna opera domini, exquisita in omnes uoluntates eius* : ut miro et ineffabili modo non fiat praeter eius uoluntatem, quod etiam contra eius fit uoluntatem, quia
 285 non fieret si non sineret — nec utique nolens sinit, sed uolens ; nec sineret bonus fieri male, nisi omnipotens et de malo posset facere bene.

[XXVII.] XVIII^l. (22^{ll}.) Aliquando autem bona uoluntate homo uult aliquid, quod deus non uult — etiam ipse bona multo amplius multoque certius uoluntate : nam illius mala uoluntas esse numquam
 290 potest —, tamquam si bonus filius patrem uelit uiuere, quem deus bona uoluntate uult mori. Et rursus fieri potest ut hoc uelit homo uoluntate mala, quod deus uult bona, uelut si malus filius uelit mori patrem, uelit etiam hoc et deus. (22^{kk}.) Nempe ille quod non uult deus, iste uero id uult quod uult et deus ; et tamen bonae dei uoluntati pietas
 295 illius potius consonat quamuis aliud uolentis, quam huius idem uolentis impietas — tantum interest quid uelle homini, quid deo congruat, et ad quem finem suam quisque referat uoluntatem, ut aut probetur aut improbetur. (22^{ll}.) Nam deus quasdam uoluntates suas utique bonas, implet per malorum hominum uoluntates malas — sicut per
 300 Iudaeos maleuolos, bona uoluntate patris, pro nobis Christus occisus est ; quod tantum bonum factum est, ut apostolus Petrus, quando id fieri nolebat, *salutem* ab ipso, qui occidi uenerat, diceretur. (22^{mm}.) Quam bonae apparebant uoluntates fidelium piorum, qui nolebant apostolum Paulum Hierusalem pergere, ne ibi pateretur mala quae
 305 Agabus propheta praedixerat ; et tamen deus haec illum pati uolebat pro annuntianda fide Christi, exercens martyrem Christi. (22ⁿⁿ.) Neque istam bonam uoluntatem suam impleuit per Christianorum uoluntates bonas, sed per Iudaeorum malas — et ad eum potius pertinebant qui nolebant quod uolebat, quam illi per quos uolentes factum est
 310 quod uolebat : quia id ipsum quidem, sed ipse per eos bona, illi autem mala uoluntate fecerunt.

282/283 Ps. 110, 2.

[XXVII.] XVIII^l. 281/282 cf. Marth. 16, 21-23 ; Marc. 8, 31-33. 303/306 cf. Act. 21, 10-14.

[XXVII.] XVIII^l. 287/311 Avg., Enchir., xxvi, 101 [CC 46, p. 103-104, 18/44].

N 281 (eius fecerunt ~ Aug. cod. B. ed.) 283 (exquisita) add. sunt Aug. codd. (praefer. AM. ed.)
 284 quia] qia N 285 sineret] or. -e- ex -i- (al. m.) N 286 (facere posset ~ Aug. codd. (praefer. BAP), facere possit) codd. BAP. ed.).

[XXVII.] XVIII^l. capitulum om. (T) Labbe Mansi Cappuys 287 xxvii N
 287/305 uoluntate ... fecit] "[Ibid. c. ci] ... quaecumque uoluit fecit" Pitra 289
 (numquam esse ~ Aug. cod. B. ed.) 290 (uelit] uult Aug.) 292 uult N 293
 (etiam hoc et] hoc etiam Aug.) 294 (uult] post ille [lin. 293] tr. Aug.) uolun-
 tati* (s. eras. ut uidetur) N 297 (aut probetur] approbetur Aug.) 298 (aut]
 uel Aug. cod. B. ed.) 300 maliuolos N 303 (piorum fidelium ~ Aug.) 305
 (haec illum deus ~ Aug. cod. B. ed.) 306 annuntianda* fida* (ex -dam -dem, al. m.)
 N

(2200.) Sed quantaelibet sint uoluntates — uel angelorum uel hominum, uel bonorum uel malorum —, uel illud quod deus uel aliud uolentes quam deus, omnipotentis uoluntas semper inuicta est, quae
 315 mala esse numquam potest, quae etiam cum mala irrogat iusta est — et profecto quae iusta est, mala non est. (2200.) Deus igitur omnipotens, siue per misericordiam cuius uult miseretur, siue per iudicium quem uult obdurat; nec inique aliquid facit, nec nisi uolens quidquam facit; et: *Omnia quaecumque uult facit.*

320 (2200.) Ac per hoc, cum audimus et in sacris litteris legimus quod uelit omnes homines saluos fieri: quamuis certum est nobis, non omnes homines saluos fieri, non tamen ideo debemus omnipotentissimae dei uoluntati aliquid derogare; sed ita intellegere quod scriptum est: *Qui omnes homines uult saluos fieri*, tamquam diceretur nullum hominem
 325 fieri saluum nisi quem fieri ipse uoluerit — non quod nullus sit hominum nisi quem saluum fieri uelit, sed quod nullus fiat nisi quem uelit. (2200.) Et ideo sit rogandus ut uelit, quia necesse est fieri si uoluerit. De orando quippe deo agebat apostolus, ut hoc diceret; sic enim intellegimus id, quod in euangelio scriptum est: *Qui illuminat omnem hominem*: non quia nullus est hominum qui non illuminetur, sed quia nisi
 330 ab ipso nullus illuminatur. (2200.) Aut certe sic dictum est quia *omnes homines uult saluos fieri*: non quod nullus hominum esset quem saluum fieri nollet qui uirtutes miraculorum facere noluit apud eos quos dicit acturos fuisse paenitentiam si fecisset, sed ut *omnes homines*, omne
 335 genus humanum intellegamus per quascumque differentias distributum: reges, priuatos; nobiles, ignobiles; sublimes, humiles; doctos, indoctos; integricorporos, debiles; ingeniosos, tardicordes, fatuos; diuites, pauperes, mediocres; mares, feminas; infantes, pueros, adolescentes, iuuenes, seniores, senes — in linguis omnibus, in moribus
 340 omnibus, in artibus omnibus, in professionibus omnibus, in uolunta-

317/318 Rom. 9, *18. 319 Ps. 113, *3^h; 134, *6. 321 1 Tim. 2, 4. 323/324 1 Tim. 2, 4. 329/330 Ioh. 1, *9. 331/332 1 Tim. 2, 4. 333/334 qui uirtutes ... si fecisset] cf. Matth. 11. 20-21; Luc. 10, 13. 334 1 Tim. 2, 4.

312/319 Avg., Enchir., xxvi, 102 [CC 46, p. 104, 45/53]. 329/334 Avg., Enchir., xxvii, 103 [CC 46, p. 104-105, 1/29].

N 312 quantaelibet (al.m.) N 315 quae] quæ (ex qui, al.m. ?) N, (quia Aug. add. [propter B], ed., qui^{red.B.}, sed et quaecumque add. apud Maurinos) inrogat N 317 miseretur (al.m. ?) N, (miseretur Aug. add. A.P.W.) 318 obdura N, (obduret Aug. add. M) quicquam N 321 saluos] ex saluus (al.m. ?) N (est] sit Aug.) 322 (omnipotentis Aug.; cf. supra, lin. 193/194) 323 fieri²] add. saluum s.l. (al.m.) N 327 De ...] annot. q; in marg. (al.m.) N 328 (deo quippe ~ Aug. add. B.P. ed.) 329 id] -d rescr. (al.m., ex ut, ut uidetur) N, (et Aug.) 329/330 (hominem] add. uenientem Aug. add. B. ed.) 330 inluminatur] alt. n rescr. (in ras 2 litt.) N 331 (quia] Qui Aug.) 333 aput corr. (al.m.) N 334 acturus corr. (al.m. ?) N penitentiam N 335/339 (distributos Aug. add. B. ed.) 337 (integri corporis Aug.) 338 mediocres (al.m.) N ma-res (1 lit. eras.) N 338/339 adulescentes corr. (al.m.) N

tum et conscientiarum uarietate innumerabili constitutos, et si quid aliud differentiarum est in hominibus. (22^{tt}.) Quid est enim eorum, unde non deus per unigenitum suum dominum nostrum per omnes gentes *saluos homines fieri* uelit — et ideo faciat, quia omnipotens
 345 uelle inaniter non potest quodcumque uoluerit — ?

(22^{uu}.) Sicut scriptum est : *Misericordiam et iudicium cantabo tibi, domine*, quia nisi per indebitam misericordiam nemo liberatur, et nisi per debitum iudicium nemo damnatur.

(22^{xx}.) Tunc non latebit — quod nunc latet —, cum de duobus
 350 paruulis unus est assumendus per misericordiam, alius per iudicium relinquendus — in quo is qui assumitur agnoscit quid sibi per iudicium debetur, nisi per misericordiam subuenitur — : cur ille potius quam iste erit assumptus, cum causa una sit ambobus. (22^{yy}.) Cur apud quosdam non factae sint uirtutes — quae si factae fuissent, egissent
 355 illi homines paenitentiam —, et factae sunt apud eos qui non fuerant credituri, apertissime namque dominus dicit : *Vae tibi Corozaim, uae tibi Bethsaida : quia si in Tyro et Sidone factae essent uirtutes quae factae sunt in uobis, olim in cilicio et cinere paenitentiam egissent* — nec utique deus iniuste noluit saluus fieri, cum possent salui esse si
 360 uellet. (22^{zz}.) Tunc in clarissima sapientiae luce uidebitur, quod nunc piorum fides habet antequam manifesta cognitione uideatur : quam certa et immutabilis et efficacissima sit uoluntas dei ; quam multa possit et non uelit, nihil autem uelit quod non possit ; quamque sit uerum, quod in psalmo canitur : *Deus autem noster in caelo sursum,*
 365 *in caelo et in terra, omnia quaecumque uoluit fecit.*

244 1 Tim. 2, *4. 346/347 Ps. 100, 1. 349/351 de duobus ... relinquendus] cf. Gen. 25, 23 ; Rom. 9, 10 sqq. 353/355 Cur ... paenitentiam] cf. Matth. 11, 20. 355/356 factae ... credituri] cf. Matth. 11, 21 ; Luc. 10, 13. 356/358 Matth. 11, 21 ; Luc. 10, *13. 364/365 Ps. 113, *3^{hm} ; 134, *6.

346/348 Avg., Enchir., xxiv, 94 [CC 46, p. 99, 4/6]. 349/353 Avg., Enchir., xxiv, 95 [CC 46, p. 99, 7/25].

[XXVII.] XVIII^a. 353/360 cf. SCYTH. MON., Epist. ad episcopos, (VII), 22 [supra, p. 169, 279/283].

N 346 (Sicut] *om. Aug.*) 348 debita(m) (*al.m.*) N dampnatur (*al.m.*) N 350 est] ē* (*ex ēa*) N, (esset *Aug.*) 351 assume*atur (*ex -ratur, al.m.*) N, (assumeretur *Aug.*) agnosce*at (*ex -ra, al.m.*) N, (agnosceret *Aug.*) 352 debet**r (*ex -ratur, al.m.*) N, (deberetur *Aug.*) (per misericordiam] *misericordia Aug.*) subueniat* (*ex -ra ut uidetur, al.m.*) N, (subueniret *Aug.*) 353 **erit (*fu eras, al.m.*) N, (fuerit *Aug.*) sit] **sit (*ex esset, al.m.*) N, (esset *Aug.*) (cur] *add. autem Aug. cod. B. rd.*) 355 (sint *Aug.*) aput *corr. (al.m.) N* 356 nan*q; (*all. n per ras. ex m*) N (dicit dominus ~ *Aug. cod. B. rd.*) corozaim (*al.m.*) N 360 (uellent *Aug. cod. B. rd.*)

[XXVIII.] XIX. (23.) *Ad imaginem dei factus est homo*, illa imagine qua postea *homo factus est* deus. In anima uero sexus diuersitas non est. Si una, in masculo et femina, anima est — sicut uere est — : quomodo *uir* dicitur *imago esse dei*, *femina*
 370 *imago uiri*? nisi quod *Christus, dei*: creator, hominis uiri formam assumpturus postea erat. (24.) Virum ad imaginem suam praefigurauit, feminam uero ex uiro sumptam uiri imaginem expressit; ambo tamen imago dei — quia unus ex altero —, dicente scriptura: *Creauit deus hominem, ad imagi-*
 375 *nem dei creauit illum* — id est, deus, ad dei —, *masculum et feminam creauit eos*.

[XXIX.] XX. (25.) In resurrectione ex mortuis sexus forma non mutabitur, sed uir mortuus resurget in forma uiri et

[XXVIII.] XIX. 306 Gen. 9, 6. 307 cf. Ioh. 1, 14. 309/370 1 Cor. 11, *7. 370 11 Cor. 4, 4; Col. 1, 15; cf. Phil. 2, 6. 370/371 *hominis ... assumpturus* cf. Phil. 2, 7. 371/373 *Virum ... expressit* cf. 1 Cor. 11, 7. 374/376 Gen. 1, *27. 375/376 Gen. 5, 2; Matth. 19, *4; Marc. 10, *6.

[XXVIII.] XIX. 306/307.367/376 PRAE-GENNAD. (= GENNAD., *cod. Berol. Phil. 84*), Lib. eccl. dogm., LIV [JTS 8, p. 112-113, 4/5.12/19]; — cf. AVG., De trin., XII, VII, (10-13) [CC 50, p. 364-367, 14/109]; AVG., De nat. et orig. animae, IV, xx, 31-33 [PL 44, col. 542^(D).543^(D); CSEL 60, p. 410, 15 - 412, 12]. 307 Symb. Nicaen., 15 [CC 50A, p. 561, 62]. 309/371 PS.-AVG. = AMBROSIASTER, Quaeest. uet. et noui test., XXI [PL 35, col. 2228^(C).(D)].

[XXIX.] XX. 377/380 PRAE-GENNAD. (= GENNAD.), Lib. eccl. dogm., XLIII [JTS 7, p. 97, 1/4] = PS.-AVG., De eccl. dogm., XLIV [PL 42, col. 1220^(C)]; — cf. AVG., De ciu. dei, XXII, xvii [CC 48, p. 835, 1 sqq]. 378/379 cf. AVG., de ciu. dei, XXII, xviii [CC 48, p. 836, 28/29].

[XXIX.] XX. 377/381 PS.-GENNAD. = PS.-ISID. = BRACHIARIUS (?), De eccl. dogm., LXXVII [PL 58, col. 998^B; PL 83, col. 1242^C].

N(T) [XXVIII.] XIX. *capitulum om. Cappuyns* 306 xxviii N, xix (T) *Labbe Mansi* 300/307 (Ad ... imagine) ... libere confitemur iuxta diuinae scripturae relationem integrum hominem qui ex anima constat et carne ad imaginem dei factum, illam imaginem *Eccl.dogm. JTS-Good. Berol. Phil. 84*) 307 homo] *om. Pitra* (deus] *add.* dicente apostolo: 'Et regnauit ... forma futuri', id est Christi nouissimi Adam, qui in forma qua erat quandoque hominem adsumpturus praeformauit primum Adam; confirmante hoc ipsum apostolo ubi dicit: 'Vir quidem ... gloria uiri est' *Eccl.dogm. JTS-Good. Berol. Phil. 84*) (in animis [om. uero] sexuum *Eccl.dogm. JTS-Good. Berol. Phil. 84*) 308 Si] sed *Pitra* et] aut (T) *Labbe Mansi* 300 sicut uere est] *om. (T) Labbe Mansi*, (sicut et uir est *Eccl.dogm. JTS-Good. Berol. Phil. 84*) (dicetur *Eccl.dogm. JTS-Good. Berol. Phil. 84*) 370 dei] deus (T) *Labbe Mansi Pitra* (*Eccl.dogm. JTS-Good. Berol. Phil. 84*) (uiri?] *om. Eccl. dogm. JTS-Good. Berol. Phil. 84*) 371 erat] *om. (T) Labbe Mansi* 372 (femina ... sumpta *Eccl.dogm. JTS-Good. Berol. Phil. 84*) ex] a *Pitra* 375 ad dei] *om. (T) Labbe Mansi* 376 eos] *om. (T) Labbe Mansi*.

N [XXIX.] XX. *capitulum om. (T) Labbe Mansi Cappuyns* 377 xxviii N

femina in forma feminae — carens sexus tantum, in hac uita,
 380 conditione, non specie naturali —, ne non sit uera resurrectio,
 si non id resurget, quod cadit.

380/381 PRAE-GENNAD. (= GENNAD.), Lib. eccl. dogm., VI [JTS 7, p. 90, 3] =
 PS.-AVG., De eccl. dogm., VI [PL 42, col. 1215^(A)]; — cf. TERTVLL., Adu. Marc., V,
 IX, 4 [CC 1, p. 689, 4.9/10]; c.a.

N **379/380** carens ... naturali] *om.* ("...") *Pitra* **379** sexus (*alt. s. add. al. m. ?*) tantum]
N, (sexu tantum *Eccl. dogm. JTS-7*, sexus tamen *Eccl. dogm. PL-42*, tamen *sexuum*
Eccl. dogm. PL-58-83) **379/380** in hac uita conditione] *e in ras. 1 uel 2 litterarum, ut*
uidetur, N, (in hac uitae conditione *Eccl. dogm. JTS-7*, in hac uita conditionis *Eccl.*
dogm. JTS-8, huius uitae tantum conditione *Eccl. dogm. PL-42*) **381** resurgat
Pitra.

N(T) *Expl. EXPLICIT N(T) Labbe Mansi Pitra, om. Cappuyns.*

INDICES
AD
MAXENTII
ALIORVMQVE SCYTHARVM MONACHORVM
ET
IOANNIS
TOMITANAE VRBIS EPISCOPI
OPVSCVLA

INDEX LOCORVM S. SCRIPTVRAE

INDEX AVCTORVM

INDEX NOMINVM ET VERBORVM
SELECTORVM

MONITVM

Asterisco annotati loci in *Indice Locorum S. Scripturae*, a Vulgata discrepant.

INDEX LOCORVM S. SCRIPTVRAE

	<i>n.</i>	<i>lib.</i>	<i>cap.</i>	<i>§</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
Genesis :						
1, 26	*	II	XIX		909/910	102
1, 31		I	XIV		548	70
2, 17	cf.	I	XVI	30	368/370	23
	cf.	8A	VI	15	205/209	165
3, 1-6.13	cf.	I	XVI	30	371/372	23
	cf.	8A	VI	15	209/210	166
3, 22	*	II cap.	XXII		61	75
	*	II	XXII		1040.1043	106
	*	II	XXII		1048/1049	106
	*	II	XXII		1053.1054	107
24, 7				7	50	36
28, 10	cf.	I	IX		390	65
28, 15	*	I	IX		390/391	65
32, 24	cf.	II	XV		686/687	96
32, 30		II	XV		687/688	96
39, 23	*	I	IX		389	65
Exodus :						
7, 1	*	I	VI		240.247	61
	cf.	I	VI		267/268	62
7, 20-21	cf.	9C	b		22/25	232
10, 22-23	cf.	9C	b		25/28	232
15, 2	*	I	XII		472/473	68
33, 20	*	II	XV		672	95
	*	II	XV		683/684	95
	*	II	XV		702	96
Leuiticus :						
26, 12	cf.	II	XV		721/722	97
Numeri :						
22, 28	*	PRAEF.		2	16	51
Deuteronomium :						
6, 13	*	I	IX	16	205/206	15
10, 20	*	I	IX	16	205/206	15
28, 66	*	II	VI		335/336	85
Psalmi :						
15, 2	*	II	II		190	81
16, 5		7B	I	5	189/190	129
18, 6	cf.	4		I	9	39
21, 23		I	IX		342/343	64
21, 32		I	VI		250/251	61
35, 12		7B	I	5	208/209	130
41, 3	cf.	I cap.	VI		13.15	53
	cf.	I	VI		223	61
44, 7-8	*	I	VIII		323/326	64
	*	8A	IV	10	163/166	163
44, 7	*	I	XIII	25	325/326	21
44, 8		1	XIII	25	326/327	21
	cf.	I	IX		335	64
	*	I	IX		344	64
	cf.	I	IX		345.351	64
49, 3		II	XV		674/675	95

	<i>n.</i>	<i>lib.</i>	<i>cap.</i>	<i>§</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
Psalmi :						
49, 7	*	7B	I	8	355/356	135
	*	7B	I	8	358/359	135
62, 12	cf.	1	II	3	42	7
	cf.	8A	I	2	28	158
80, 10	*	9A		1	46.62/63	197
93, 18		7B	I	5	206/207	130
99, 3		6	II	VIII	354/355	86
	*	6	II	VIII	355/356	86
103, 4	*	9B		5	241/242	222
109, 3		9A		7	252/253	205
115, 16		6	II	IX	418	88
117, 13-14	*	7B	I	5	204/206	130
128, 2		7B	I	4	135/136	127
		7B	I	4	154/155	128
134, 6	*	9C		b	41/43	233
146, 5		6	II	XIX	904	102
Prouerbia :						
8, 35 (LXX)	*	8A	VIII	24	305/306	169
	*	8A	VIII	26	333	170
9, 1	cf.	4		2	14	40
19, 5	*	7B	I	10	586	142
Ecclesiastes :						
3, 13	*	6	I	V	140	58
5, 18	*	6	I	V	140	58
6, 10 (?)	*	9A		12	473/474	213
7, 30	cf.	1	XVI	30	367/368	23
	cf.	8A	VI	15	202/203	165
Sapientia :						
6, 17	*	6	I	INTROD.	29/30	55
7, 25	cf.	3		4	35	35
Ecclesiasticus (Siracides) :						
4, 24 (4, 20 LXX)	*	6	PRAEF.	1	9/10	51
	*	7B		I	6	293
4, 33 (4, 28 LXX)	*	6	PRAEF.	1	10	51
	*	7B		I	6	294
Isaias :						
6, 2-3	cf.	1		X	17	220/221
	cf.	1		X	17	221/222
9, 6	*	2		5	24/25	30
	*	3		7	49/50	36
		3		VI	7	50
		6	I cap.	VI	13.15	53
		6	I cap.	VI	14	53
	cf.	* 6	I	VI	217	60
		* 6	I	VI	222	61
		6	I	VI	223	61
		* 6	I	VI	223	61
		* 6	I	VI	224/227	61
		* 6	I	VI	236	61
		* 6	I	VI	237/238	61
		* 6	I	VI	242/243	61
		* 6	I	VI	245/246	61

INDEX LOCORVM S. SCRIPTVRAE

279

	<i>n.</i>	<i>lib.</i>	<i>cap.</i>	<i>§</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
Isaias :						
9, 6		* 6 I		VI	248	61
	cf.	6 I		VI	266	62
		* 6 I		VIII	317	63
		* 8A		IV 9	153/156	163
52, 6		* 6 II		XV	674	95
53, 4-11		* 9A		6	242/244	204
63, 1 (LXX)		* 6 II		XIII	625/626	94
Ieremias :						
1, 5		6 I		X	403/405	66
[Ieremias]						
n. Baruch 3, 36-38						
Baruch :						
3, 36-38 (LXX)		* 6 II		XV	710/713	96
3, 36 (LXX)		* 6 II		XV	714	96
3, 38 (LXX)		6 II		XV	713	96
Ezechiel :						
37, 17	cf.	6 II		XV	721/722	97
Daniel :						
3, 48-50	cf.	9c		b	28/31	232
7, 13	cf.	3		4	27/28	34
Ioel :						
2, 16	cf.	4		I	9	39
Habacuc :						
3, 3		* 6 I		IX	374/375	65
		* 6 I		IX	377	65
		* 6 I		IX	382	65
Malachias :						
3, 8.9		* 6 II		VII	342/343	85
3, 8.9 (LXX)		* 6 II		VII	345/346	86
Matthaeus :						
1, 18	cf.	9B		I	5/6	214
1, 23		9A		I	15/16	196
		9A		I	29.31.32	196
		9A		I	45	197
	cf.	9A		I	59	197
		9A		I	60	197
		9A		7	262	205
		9A		10	333	208
1, 25	cf.	3		3	14	34
	cf.	3		5	38/39	35
		6 II		II	220/221	82
	cf.	8A		IV 9	146	162
	cf.	8A		IV 9	151	163
2, 13		6 I cap.		VI	14	53
		6 I		VI	205	60
		* 6 I		VI	208/210	60
		* 6 I		VI	212.213	60
		6 I		VI	217	60
	cf.	6 I		VI	222	61

	<i>n.</i>	<i>lib.</i>	<i>cap.</i>	<i>§</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
Matthaeus :						
2, 20	6	I cap.	VI		14	53
	* 6	I	VI		210/211	60
	6	I	VI		211/212	60
	6	I	VI		217	60
	cf. 6	I	VI		222	61
3, 15	cf. 8A		IV 10		161/162	163
4, 10	1		IX 16		205/206	15
5, 11	* 7B		I 10		583/585	141
9, 6	cf. 3			4	27/28	34
10, 23	cf. 3			4	27/28	34
11, 21	* 8A		VII 22		283	169
11, 29	6	II	IX		430	88
16, 16	6	II	II		71	78.
	7B		I 2		106/107	126
	7B		I 6		237.245	131
	7B		I 6		287	132
	7B		II 15		611	143
16, 17	* 8A		VI 18		247/248	167
16, 18	cf. 7B		I 4		150/151	128
16, 27	cf. 3			4	27/28	34
16, 28	cf. 3			4	27/28	34
19, 28	cf. 3			4	27/28	34
25, 31	cf. 3			3	25/26	34
	cf. 3			4	27/28	34
26, 10	* 6	II	IV		249	82
26, 12	* 6	II	IV		249/251	82
26, 21	cf. 6	II	XX		976	104
26, 26	* 6	II	V		306/308	84
	cf. 6	II	XIII		594/596	93
26, 57	cf. 3			3	20	34
26, 65-66	cf. 3			3	21	34
27, 11 sqq.	cf. 3			3	21	34
27, 26	cf. 3			3	21	34
27, 33 sqq.	cf. 3			3	21	34
	3			5	41	35
27, 50	cf. 3			3	23	34
	cf. 3			5	41/42	35
27, 60	cf. 3			3	23	34
28, 6	cf. 3			3	23	34
Marcus :						
1, 9	cf. 8A		IV 10		161/162	163
2, 7	cf. 1		X 17		224/225	16
2, 10	cf. 3			4	27/28	34
8, 38	cf. 3			4	27/28	34
9, 8	cf. 3			4	27/28	34
14, 8	* 6	II	IV		249/251	82
14, 18	6	II	XX		976	104
14, 22	* 6	II	V		306/308	84
	cf. 6	II	XIII		594/596	93
14, 53	cf. 3			3	20	34
14, 63-64	cf. 3			3	21	34
15, 2 sqq	cf. 3			3	21	34
15, 6	6	II	IV		249	82
15, 15	cf. 3			3	21	34
15, 22 sqq.	cf. 3			3	21	34
	cf. 3			5	41	35

INDEX LOCORVM S. SCRIPTVRAE

281

	<i>n.</i>	<i>lib.</i>	<i>cap.</i>	<i>§</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
Marcus :						
15, 37	cf.	3		3	23	34
	cf.	3		5	41/42	35
15, 46	cf.	3		3	23	34
16, 6	cf.	3		3	23	34
16, 19		3		3	24/25	34
Lucas :						
1, 14-15	cf.	6 I	x		402/403	66
2, 17	cf.	3		3	14.16	34
	cf.	3		5	38/39-39/40	35
	cf.	8A	IV	9	146	162
		8A	IV	9	146	162
	ct.	8A	IV	9	146/147	162
	cf.	8A	IV	9	151	163
2, 21	cf.	8A	IV	9	147	162
2, 28	cf.	8A	IV	9	147/148	162
2, 51	cf.	8A	IV	9	148/149	162
2, 52	cf.	3		3	16/17	34
	cf.	8A	IV	9	149/150	162
3, 21	cf.	8A	IV	10	161/162	163
4, 8		1	IX	16	205/206	15
5, 21	cf.	1	x	17	224/225	16
5, 24	cf.	3		4	27/28	34
6, 5	cf.	3		4	27/28	34
6, 22	cf.	7B	I	10	583/585	141
9, 26	cf.	3		4	27/28	34
10, 13	* 8A		VII	22	283	169
22, 19	* 6 II		v		306/308	84
	cf.	6 II	XIII		594/596	93
22, 54	cf.	3		3	20	34
22, 71	cf.	3		3	21	34
23, 2 *qq.	cf.	3		3	21	34
23, 24-25	cf.	3		3	21	34
23, 33 *qq.	cf.	3		3	21	34
	cf.	3		5	41	35
23, 46	cf.	3		3	23	34
	cf.	3		5	41/42	35
23, 53	cf.	3		3	23	34
24, 6	cf.	3		3	23	34
24, 18	* 6 II		xx		981/982	104
24, 39	6 II		xv		695/696	96
	* 8A		11		351/352	209
Iohannes :						
1, 1		1	XII	23	293	19
		2		5	22	29
	cf.	3		7	47/48	36
		6 II	xv		664	95
	8A		10		322	208
	cf.	8B		2	95	217
	* 8B			2	116	218
	* 8B			4	159/160	219
	* 8B			4	162/163	219
1, 3-4	* 1		XII	23	293	19
1, 5	* 2			5	22/23	29
	* 3			4	29	34
	* 3			4	29/30	34

	<i>n.</i>	<i>lib.</i>	<i>cap.</i>	<i>§</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
Iohannes :						
1, 14	1		VII	11	130/131	11
	1		XII	23	302/303	20
	6	I	VI		273	62
	6	I	VI		282	62
	6	I	VIII		316	63
cf.	6	I	X		409	66
	6	II	XII		565	92
cf.	8A		IV	9	151	163
	9A			1	13	195
	9A			1	86	198
	9A			5	211/212	203
cf.	9A			6	222	204
	9A			8	273	206
	9B			2	124	218
	9B			4	163	219
cf.	9B			5	281/282	224
	10			2	86/88	237
1, 16	6	II	II		117	79
	* 6	II	XVI		765	98
1, 18	6	II cap.	XV		34/35	74
	6	II	XV		669/670	95
	6	II	XV		683	95
cf.	8A		IV	9	151	163
2, 19	* 6	II cap.	IV		7/8	73
	* 6	II	IV		242/243	82
	* 6	II	IV		247	82
	* 6	II	IV		260/261	83
	* 9A			6	230/231	204
2, 21	* 6	II	IV		261/262	83
	* 6	II	IV		282/283	83
3, 3	* 9A			11	436/437	212
	9A			11	438	212
3, 4	* 9A			11	433/434	212
3, 5	* 9A			11	436/437	212
3, 6	* 6	I cap.	VII		17/18	53
	* 6	I	VII		288/289	62
	* 9A			11	423/424	211
	* 9A			11	427/428	211
	* 9A			11	439-441	212
3, 13-14	cf. 3			4	27/28	34
3, 13	* 3			7	51/53	36
	* 8A		IV	8	132/133	162
3, 16	cf. 8A		IV	9	151	163
3, 18	cf. 8A		IV	9	151	163
4, 6	cf. 3			3	18/19	34
4, 7	cf. 3			3	18	34
4, 24	* 6	I	VI		283	62
	9A			11	346/347	209
4, 31	cf. 3			3	18	34
5, 18	* 6	II	X		472/474	89
5, 19	* 6	II	XVIII		827/828	100
5, 27	cf. 3			4	27/28	34
6, 32-64	* 9A			11	372/419	210
6, 44	* 7B	CAPII.	XLVII		677/678	146
6, 54	* 6	II cap.	V		10/11	73
	* 6	II	V		297/298	84
	* 9A			11	368/369	210

	<i>n.</i>	<i>lib.</i>	<i>cap.</i>	<i>§</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
Iohannes :						
6, 64	* 9A			11	345/346	209
	* 9A			11	359	209
	* 9A			11	362/363	210
	* 9A			11	367	210
7, 42	3			7	49	36
	8A		III	6	90/91	161
8, 36	* 8A		VI	17	234/235	167
8, 40	* 6 II		X		470/471	89
10, 9	6 II		XI		516	90
10, 30	6 II		XIX		911.912	102
11, 25	6 II		X		483	89
	6 II		X		483/484	89
11, 27	6 II		II		71	78
	7B		I	2	106/107	126
	7B		I	6	237.245	131
	7B		I	6	287	132
	7B		II	15	611	143
12, 23	cf. 3			4	27/28	34
12, 34	cf. 3			4	27/28	34
13, 23	* 6 II		XX		978/979	104
13, 31	cf. 3			4	27/28	34
13, 34	cf. 7B		I	8	335	134
14, 6	* 6 II		V		309/310	84
14, 10	cf. 6 II		XVII		784/785	98
	* 6 II		XVII		820/821	99
14, 11	cf. 6 II		XVII		784/785	98
14, 23	* 6 II		XIX		910/911	102
14, 27	cf. 7B		I	8	336	134
15, 5	cf. 8A		VIII	26	341/342	171
16, 32	* 6 I		IX		382	65
	6 I		IX		384	65
17, 5	* 6 II		IX		428/429	88
	* 6 II		IX		434	88
	* 6 II		IX		436/438	88
17, 21	* 9A			I	79/80	198
17, 22	9A			I	80	198
18, 12	cf. 3			3	20	34
19, 16	cf. 3			3	21	34
19, 17 sqq.	cf. 3			3	21	34
	cf. 3			5	41	35
19, 30	cf. 3			3	23	34
	cf. 3			5	41/42	35
19, 34	cf. 3			3	21	34
19, 37	* 9A			12	472/473	213
19, 42	cf. 3			3	23	34
20, 11 sqq.	cf. 3			3	23	34
20, 28	6 II		XV		690	96
Actus Apostolorum :						
1, 11	* 9A			12	475/478	213
2, 36	* 6 II cap.		IX		19	73
	* 6 II		IX		366/368	86
	6 II		IX		386	87
2, 46	cf. 6 II		XIII		594/595	93
3, 13	* 6 II		IX		441/443	88
3, 14-15	* 6 II		VI		317/318	84
3, 15	6 II		VI		319.324	85

	<i>n.</i>	<i>lib.</i>	<i>cap.</i>	<i>§</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
Actus Apostolorum :						
4, 10	* 6	II	IX		363/366	86
4, 12	* 1		XVI	33	398/400	24
4, 27	6	I	VIII		303/319	63
	* 6	I	VIII		303/305	63
	6	I	VIII		327-328	64
4, 32	cf. 7B		I	8	388	135
9, 4	6	II	XIII		591/592	93
10, 36-38	* 6	I	IX		358/364	65
10, 36	6	I	IX		384/385	65
10, 38	* 6	I cap.	IX		23	53
	6	I	IX		365	65
	6	I	IX		371/372	65
	6	I	IX		380/381	65
	6	I	IX		383-384	65
	6	I	IX		386	65
15, 10-11	* 7B	CAPIT.	LX		845/847	152
15, 10	1		XVIII	35	423/424	25
15, 11	* 1		XVIII	35	424/425	25
	cf. 8A		VIII	28	589/591	172
16, 6-7	cf. 8A		VII	22	284/285	169
17, 28	* 6	II	XX		996	105
	6	II	XXII		1035	106
Ad Romanos :						
1, 3	8			7	49	36
	8A		III	6	90/91	161
3, 19	cf. 1		II	3	42	7
	cf. 8A		I	2	28	158
4, 5	1		XVII	34	411/412	25
4, 20-21	* 7B	CAPIT.	LIII		769/770	149
5, 12	* 1		XVI	31	585/587	24
	* 2			11	40/42	30
	* 8A		VI	16	224/226	166
5, 16	8A		VI	16	223	166
5, 18	* 8A		VI	16	223	166
7, 22	8A			11	360	209
7, 23	* 1		XVI	30	377/379	23
8, 9	* 1		XVII	34	408	25
8, 14	* 8A		VIII	26	335/336	170
8, 34	cf. 3			3	23	34
9, 5	1		XI	22	280-284	18
	6	II	IX		454/455	89
	7B		I	8	416/417	136
9, 21	* 8A		VII	23	288/290	169
9, 22-23	cf. 8A		VIII	27	357/358	171
10, 9	cf. 1		XVII	34	412	25
11, 6	cf. 7B	CAPIT.	XLII		630/631	143
	* 7B	CAPIT.	XLII		633	144
	* 7B	CAPIT.	LIII		777	150
11, 33-36	* 8A		VII	23	291/296	169
11, 33	8A		VII	21	273/274	168
11, 35-36	* 7B	CAPIT.	L		729/730	148
12, 3	* 7B	CAPIT.	LIII		786/787	150
I ad Corinthios :						
1, 23	cf. 9C		b		16/19	232
1, 24	cf. 3		4		32	35

	<i>n.</i>	<i>lib.</i>	<i>cap.</i>	<i>§</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
I ad Corinthios :						
1, 24	cf.	3		5	37/38.39	35
	cf.	3		5	40/41	35
2, 8	* 6	II cap.	VIII		16	73
	* 6	II	VII		350	86
	* 6	II	VIII		351	86
	* 6	II	IX		370/371	86
	* 6	II	IX		378/379	87
	* 6	II	IX		427	88
	cf.	8	VI	18	246	167
2, 12	6	II	XX		952/953	103
4, 7	7B	CAPIT.	XLVIII		695/696	146
4, 15	6	I	VI		252/254	61
8, 6	* 6	II	XIX		942/943	103
11, 12	6	II	XX		963/964	104
11, 23-24	cf.	6	II	XIII	594/596	93
11, 24	* 6	II	V		306/308	84
12, 3	* 1		XVII	34	412/413	25
	* 8A		VI	18	251/252	167
12, 6	7B	CAPIT.	LX		839	152
12, 27	6	II	XIII		593/594	93
15, 10	7B	CAPIT.	XLVI		665.669	145
15, 21	6	II	X		479/480	89
	6	II	X		481/482	89
15, 56	* 1		XVI	31	382	24
II ad Corinthios :						
2, 16	* 7B		I	7	316/317	133
4, 4	cf.	3		4	34	35
5, 17-18	* 6	II	XVII		815/818	99
5, 19	6	II cap.	XVII		40/41	74
	6	II	XVII		786/787	98
	6	II	XVII		795	99
5, 21	* 9A			10	320	208
6, 16	* 6	II	XV		721/722	97
8, 9	* 1		XIII	25	323/324	20
	* 6	I	VIII		312/313	63
11, 3	cf.	1	XVI	30	371/372	23
	cf.	8A	VI	15	209/210	166
Ad Galatas :						
1, 1	6	II	XVIII		852/854	100
	6	II	XVIII		854/855	100
1, 19	6	II	VIII		352/353	86
	6	II	VIII		358	86
	6	II	IX		379	87
2, 21	* 7B	CAPIT.	LIX		824	152
4, 4	9B			2	109/110	217
	9B			2	125/126	218
Ad Ephesios :						
1, 10	* 2			5	23	29
1, 22-23	cf.	6	II	XIII	589/590	93
2, 8	* 6	I	V		140	58
	* 7B	CAPIT.	XLIX		710/711	147
2, 14-15	* 9A			9	304/307	207
5, 2	* 9A			10	313/314	207
	* 9A			10	319/320	208

	<i>n.</i>	<i>lib.</i>	<i>cap.</i>	<i>§</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
Ad Ephesios :						
5, 2	* 8A			10	323/324	208
5, 23	6	II	XIII		620	93
6, 23	7B	CAPIT.	LIII		787/788	150
	7B	CAPIT.	LIV		793	150
	7B	CAPIT.	LX		841/842	152
Ad Philippenses :						
1, 29	* 8A		VI	19	256/257	168
2, 6	* 6	I	VIII		314/315	63
	* 6	II	IX		410	87
2, 7	6	I	VIII		315	63
	6	II	IX		406/407	87
	6	II	IX		410	87
	8A		III	7	123	161
	* 8A		VI	17	234	167
	8A			I	21	196
	8A			I	97	198
	8A			I	104	199
	* 8A			I	115	199
	8A			8	274	206
	8A			9	292	207
	cf. 8C		b		13/14	232
2, 13	1		XVIII	35	417/418	25
	* 1		XVIII	35	419/420	25
	cf. 8A		VIII	27	366/367	172
Ad Colossenses :						
1, 13	cf. 8A		VI	14	198	165
	* 8A		VIII	27	356/357	171
1, 15	cf. 3			4	34	35
1, 16	2			5	23	29
	3			4	29	34
	* 8A		IV	9	150/151	162
1, 17	* 8A		IV	9	152	163
1, 18	1		XIII	26	337	21
	cf. 6	II	XIII		589/590	93
	8A			12	448	212
1, 24	cf. 6	II	XIII		589/590	93
2, 3	6	II	II		132/133	79
2, 9	* 6	II cap.	XVI		57/58	74
	* 6	II	XVI		724/725	97
	* 6	II	XVI		736	97
	* 6	II	XVI		745/746	97
	* 6	II	XVII		792/793	99
II ad Thessalonicenses :						
3, 2	7B	CAPIT.	LIII		759	149
	7B	CAPIT.	LX		837/838	152
I ad Timotheum :						
2, 4	* 8A		VII	20	263/264	168
	* 8A		VII	22	279/280	169
2, 5	cf. 3			4	28	34
	6	II	X		488/489	90
	6	II	X		494	90
	cf. 8A		IV	9	140	162
	8A		VI	16	217/218	166

	<i>n.</i>	<i>lib.</i>	<i>cap.</i>	<i>§</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
I ad Timotheum :						
2, 5	*	9A		9	303/304	207
4, 4	cf.	1	xvi	30	367/368	23
	cf.	8A		vi 15	202/203	165
6, 16	*	6 II	xv		670/671	95
	*	6 II	xv		702	96
II ad Timotheum :						
2, 8		8		7	49	36
		8A	III	6	90/91	161
2, 14	*	7B	I	6	226/227	130
	cf.	7B	I	6	286/287	132
	cf.	7B	I	6	290/292	132
3, 1		7B	I	9	541/542	140
3, 2	*	7B	I	9	542/543	140
3, 5	*	7B	I	9	543/544	140
	cf.	7B	I	9	550	140
4, 1	cf.	8		3	26	34
Ad Titum :						
1, 9-11	*	7B	I	6	298/303	133
2, 13-14	*	6 II	x		491/493	90
2, 14	*	6 II	x		494/493	90
Ad Hebraeos :						
1, 1-4	*	6 II	xi		537/544	91
1, 2	*	6 II	xi		550	91
1, 3	cf.	8		4	34	35
	*	6 II	xi		545/546	91
		6 II	xi		547/548	91
	*	6 II	xi		548/549	91
		6 II	xi		549/550	91
	*	6 II	xi		555/556	92
1, 4		6 II	xi		549	91
2, 9	cf. *	1	xiii	26	337	21
		6 II	xi		528/530	91
	*	6 II	xi		534/535	91
		6 II	xi		535/536	91
	*	6 II	xi		550/551	91
		6 II	xi		552	92
	cf.	9A		12	447/448	212
2, 10		6 II cap.	xi		24/26	73
		6 II	xi		506/508	90
		6 II	xi		509/510	90
		6 II	xi		523	91
	*	6 II	xi		524-525	91
		6 II	xi		526/527	91
		6 II	xi		527	91
		6 II	xi		531/532	91
		6 II	xi		533	91
	*	6 II	xi		533	91
		6 II	xi		536-545	91
		6 II	xi		552/553	92
		6 II	xi		554/555	92
	*	6 II	xi		555-556	92
	*	6 II	xi		556/557	92
2, 14	cf.	1	xii	23	295/296	19
	*	6 I	ix		340/342	64

	<i>n.</i>	<i>lib.</i>	<i>cap.</i>	<i>§</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
Ad Hebraeos :						
2, 14		6 II	XIII		619/620	93
	cf.	9A		5	212/213	203
3, 1		* 9A		10	312/313	207
		* 9A		10	315	208
		* 9A		10	322/323	208
4, 15	cf.	1	VI	10	112	10
7, 5		* 3		7	49	36
7, 9-10		* 6 I	XIV		573/574	71
9, 22		6 II	XI		546/547	91
11, 5		* 7B CAPIT.	LIX		829/831	152
11, 7		7B CAPIT.	LIX		832/835	152
12, 4		* 6 PRAEF.		1	11/12	51
13, 8		3		7	53	36
Epistula Iacobi :						
2, 19		7B CAPIT.	LII		755/756	149
I Petri :						
2, 22	cf.	9A		10	320	208
2, 24		* 9A		6	242/244	204
4, 1	cf.	3		5	41	35
4, 5	cf.	3		3	26	34
II Petri :						
2, 16	cf.	6		2	15	51
I Iohannis :						
1, 1-3		* 9B		1	42/49	215
1, 1-2		* 6 II	XV		655/659	95
1, 1		* 8A	IV	9	141/143	162
1, 2		6 II	XV		666/668	95
3, 16		7B PROL.	IV		34/35	124
4, 9	cf.	8A	IV	9	151	163
4, 12		6 II	XV		669/670	95
		6 II	XV		683	95
5, 7		* 3	V	9	81	45
		3	V	9	84	46
5, 20	cf.	3		4	31/32	35
	cf.	3		5	37-39-40	35
		* 6 II	XIV		644	94
		* 6 II	XIV		648/650	94
Iudae :						
4	cf.	9B		2	67/69	216

INDEX AVCTORVM

	<i>n.</i>	<i>lib., cap., §</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
Afri episcopi				
<i>Epistula ad Zoëimum :</i>				
u. PROSPER AQUITANVS				
AMBROSIVS				
<i>De fide ad Gratianum Augustum :</i>				
<CPL 150> (CSEL 78)				
II, VIII, 62	(p. 78, 24/25)	cf. 1 XII, 23	297	19
		cf. 6 I, v	129/130	58
		cf. 6 I, xv	604/605	72
		cf. 6 I, xv	610/611	72
		cf. 6 I, xv	614/615	72
		cf. 9A I	91/92	198
V, IV, 54	(p. 237, 27/36)	cf. 3 3	14/26	34
<i>De incarnationis dominicae sacramento :</i>				
<CPL 152> (CSEL 79)				
v, 36	(p. 241, 21/24)	Coll.Palat., xv, inscr.	8/11	230
ps.-AMBROSIVS				
<i>Expositio fidei</i> (fragmentum graecum apud Theodoretum Cyrensem) :				
<CPL 167a> (PL 16)				
1	(col. 847 ^A)	cf. 3 2-4	9/15.27/31	33
		cf. 4 1	2/8	39
5	(col. 849 ^B)	cf. 3 6	44/46	36
ANASTASIVS I				
<i>Epistula ad Ioannem episcopum Hierosolymorum, super nomine Rufini :</i>				
<CPL 1640>				
		cf. Coll.Palat., I-II, 1	4/6	183
Anonymi et incerti auctores				
u. Capitula s. Augustini				
u. Disputatio Malchionis				
u. Exempla ss. patrum				
u. Fides Romanorum				
u. Formula Libelli fidei				
u. In principio erat uerbum				
u. Libellus fidei				
u. Praedestinatus				
(ps.-) ATHANASIVS ALEXANDRINVS				
<i>De incarnatione d. n. I. C. :</i>				
<CPG 2231> (PG 26)				
I, 10	(col. 1109 ^B)	1 VII, 11	130/134	11
		cf. 4 2-3	10/18	40
<i>Quod unus sit Christus :</i>				
<CPG 3737> (PG 28)				
		8A III, 6	105/118	161
AVGVSTINVS				
<i>De ordine :</i>				
<CPL 255> (CC 29)				
II, XI, 31	(p. 124, 17/18)	6 I, xiv	564/566	70
		cf. 6 I, xiv	565/566	71

		n.	lib., cap., §	lin.	pag.
AVGVSTINVS					
<i>Epistolae :</i>					
<CPL 262> (CSEL 57)					
CCXXXVIII, II, 14	(p. 543, 14/16)	cf.	3 1	6/8	33
CCXXXVIII, III, 20	(p. 549, 5/7)	cf.	3 1	6/8	33
<i>De doctrina christiana :</i>					
<CPL 263> (CC 32)					
I, v, §	(p. 9, 7/10)	cf.	3 1	1/2	33
			0 I, XIII	511/512	69
	(p. 9, 10/12)	cf.	3 1	6/8	33
<i>In Ioannis euangelium tractatus :</i>					
<CPL 278> (CC 36)					
XI, §	(p. 113, 34/37)	cf.	9A 11	359/361	209
XI, 6	(p. 113, 1/6)	cf.	9A 11	430/434	212
<i>Sermoes :</i>					
<CPL 284> (PL 38)					
LXXX, §	(col. 496 ^(C))	cf.	6 I, v	129/130	58
		cf.	6 I, xv	604/605	72
		cf.	6 I, xv	610/611	72
		cf.	6 I, xv	614/615	72
<i>Enchiridion (ad Laurentium), de fide et spe et caritate :</i>					
<CPL 295> (CC 46)					
XII, 38	(p. 71, 10/11)	1	IX, 15	193/194	15
	(p. 71, 19/24)	1	IX, 15	194/199	15
	(p. 71, 23)	1	IX, 14	191	14
XXIV, 95	(p. 99, 11/17)	8A	VII, 22	279/283	169
XXV, 99	(p. 102, 72)	cf. 1	XVI, 30	372/373	23
		cf. 8A	VI, 15	211	166
<i>De haeresibus (ad Quodvultdenum) :</i>					
<CPL 314> (CC 46)					
XI	(p. 295, 12/15)	cf. 10	3	123/128	238
XXVI	(p. 302, 2/3)	cf. 9B	4	181/182	220
XLI	(p. 308, 22/23)	cf. 9B	4	203/204	221
XL ^{abbrev.}	(p. 308, 12/40 ²⁰⁹)	cf. 9B	4	183/188	220
XLIV	(p. 311, 1/3)	cf. 9B	4	148/150	219
XLIX	(p. 321, 6/7)	cf. 9B	5	256/257	223
LV	(p. 325, 3/6)	cf. 9B	5	270/273	223
	(p. 325, 7/11)	cf. 10	3	117/120	238
<i>De trinitate :</i>					
<CPL 329> (CC 50)					
I, IV, 7	(p. 35, 6/9)	cf. 3	1	6/8	33
I, v, 8	(p. 36, 2/4)	cf. 3	1	1/2	33
		6	I, XIII	511/512	69
II, VI, 11	(p. 94, 9/10)	cf. 5	I, 1	4/5	43
	(p. 95, 33)	cf. 5	I, 1	4/5	43
II, IX, 16	(p. 101, 56/57)	1	IX, 16	200/203	15
		cf. 3	4	28/29	34
		cf. 4	1	1	39
II, x, 19	(p. 106, 112)	1	IX, 4	191	14
		cf. 3	4	28/29	34

INDEX AVCTORVM

291

AVGVSTINVS

De trinitate :

<CPL 329>

(CC 50)

II, x, 19

(p. 106, 112)

cf.

4

1

1

39

II, xv, 26

(p. 106, 112/115)

1

IX, 16

203/206

15

(p. 114, 47)

1

IX, 14

191

14

cf.

3

4

28/29

34

cf.

4

1

1

39

(p. 115, 67)

1

IX, 14

191

14

cf.

3

4

28/29

34

cf.

4

1

1

39

II, XVIII, 35

(p. 126, 76)

3

6

43

35

III, PROOEM., 3

(p. 130, 83)

1

IX, 14

191

14

cf.

3

4

28/29

34

cf.

4

1

1

39

IV, xx, 27

(p. 196, 21 sqq.)

cf.

5

v, 9

91/92

46

V, i, 2

(p. 207, 42)

cf.

6

II, II

108.118

79

cf.

9A

1

35

195

V, vii, 8

(p. 213, 12/14)

1

IV, 8

90/93

9

(p. 214, 46)

3

6

43

35

V, ix, 10

(p. 217, 4/6)

cf.

3

1

6/8

33

VI, ix, 10

(p. 239, 17/21)

cf.

3

1

1/2

33

cf.

6

I, XIII

511/512

69

VII, iv, 7

cf.

6

I, XIV

564/566

70

VII, iv, 8

(p. 257, 83/85)

cf.

3

1

1/2

33

cf.

6

I, XIII

511/512

69

VIII, PROOEM., 1

(p. 268, 6/10)

cf.

3

1

1/2

33

cf.

6

I, XIII

511/512

69

IX, i, 1

(p. 293, 36/37)

cf.

3

1

6/8

33

IX, i, 2

(p. 294, 57)

cf.

3

6

43

35

XI, ii, 5

(p. 338, 124)

cf.

3

6

43

35

XII, vi, 8

(p. 362, 63)

cf.

3

6

43

35

(CC 50A)

XIII, x, 13

(p. 400, 17/18)

cf.

6

I, v

129/130

58

cf.

6

I, xv

604/605

72

cf.

6

I, xv

610/611

72

cf.

6

I, xv

614/615

72

XIII, xix, 24

(p. 415, 5)

cf.

6

II, II

108.118

79

cf.

9A

1

35

195

XIV, xv, 21

(p. 450, 28)

cf.

6

II, II

108.118

79

cf.

9A

1

135

195

XV, vii, 11

(p. 474, 2/3)

cf.

6

I, XIV

564/566

70

XV, xvii, 28

(p. 503, 51/53)

cf.

3

1

1/2

33

cf.

6

I, XIII

511/512

69

XV, xx, 38

(p. 516, 25/34)

cf.

6

II, I

38/42

77

(p. 516, 32/33)

cf.

6

II, I

42

77

XV, xxvi, 47

(p. 528, 110/112)

cf.

1

IV, 8

87/90

8

De natura et origine animae :

<CPL 345>

(CSEL 60)

IV, xxii, 36

cf.

6

II, xxiv

1122

109

De gestis Pelagii :

<CPL 348>

(CSEL 42)

xiv, 30

(p. 84, 5)

cf.

7B

CAPIT., L

723/724

148

cf.

7B

CAPIT., L

736

148

cf.

7B

CAPIT., LIII

776

150

	n.	lib., cap., §	lin.	pag.
AVGVSTINVS				
<i>De gratia Christi et de peccato originali :</i>				
<CPL 349> (CSEL 42)				
II, XXIX, 34 (p. 194, 2/4)	cf.	8A VII, 21	275/276	168
<i>De nuptiis et concupiscentia (ad Valerium comitem) :</i>				
<CPL 350> (CSEL 42)				
II, III, 7	cf.	Coll.Palat., IIIA, 10	39/41	185
<i>Contra Iuleanum, haeresis Pelagianae defensorem :</i>				
<CPL 351> (PL 44)				
III, III, 8 (a-b)	cf.	Coll.Palat., IIIA, 14	56/58	186
<i>De praedestinatione sanctorum (ad Prosperum et Hilarium, I) :</i>				
<CPL 354> (PL 44)				
-	cf.	7A II, 15	106/107	120
II, 3-4 (col. 961 ^(D) -962 ^(B))	cf.	7B CAPIT., XLV	653/654	145
		7B CAPIT., L	716/737	147
II, 6 (col. 963 ^(C-D))		7B CAPIT., LIII	767/788	149
(col. 963 ^(D))		7B CAPIT., LX	841/842	152
(col. 963 ^(D) -964 ^(A))		7B CAPIT., XLV	655/660	145
III, 7 (col. 964 ^(A-B))		7B CAPIT., XLVIII	691/706	146
(col. 965 ^(A))		7B CAPIT., LIV	790/793	150
<i>De dono perseverantiae (ad Prosperum et Hilarium, II) :</i>				
<CPL 355> (PL 45)				
XXIV, 67 (col. 1034 ^(A))	cf.	10 2	83/84	237
<i>Contra secundam Iuliani responsionem imperfectum opus :</i>				
<CPL 356> (PL 45)				
I, CXI	cf.	Coll.Palat., IIIA, 4	11/13	184
II, XVI	cf.	Coll.Palat., IIIA, 5	15/17	184
	cf.	Coll.Palat., IIIA, 6	19/21	184
II, LVIII	cf.	Coll.Palat., IIIA, 7	23/25	184
II, LIX	cf.	Coll.Palat., IIIA, 8	27/30	185
II, LXIII	cf.	Coll.Palat., IIIA, 9	32/34	185
II, LXVI-LXVI-LXVIII	cf.	Coll.Palat., IIIA, 12	48/50	185
	cf.	Coll.Palat., IIIA, 14	63/65	186
V, XL (col. 1476-1477)	cf.	6 II, I	31/38	76
V, XLII (col. 1479)	cf.	6 II, I	31/38	76
V, LIII (col. 1487)	cf.	6 II, I	31/38	76
V, LVI (col. 1489)	cf.	6 II, I	31/38	76
V, LX (col. 1495)	cf.	6 II, I	31/38	76
<i>Contra sermonem Arianorum :</i>				
<CPL 702> (PL 42)				
I, I (col. 684-685)	cf.	6 II, I	38/42	77

			<i>n.</i>	<i>lib., cap., §</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
[AVGVSTINVS]						
<i>De baseresibus</i> (appendices) :						
<CPL 314 ^o > (CC 46)						
I	(p. 349, 9/11)	cf.	10	2	84/89	237
II ^A	(p. 350, 1/2)	cf.	10	1	11/13	235
	(p. 350, 7/9)		10	1	42/49	236
III	(p. 350, 1/2)	cf.	10	2	64/67	236
	(p. 350, 3)	cf.	10	2	81/83	237
BASILIVS CAESARIENSIS						
<i>Oratio 'sacri altaris' :</i>						
fragmentum						
			8A	VIII, 25	309/312	170
CAELESTINVS I						
<i>Epistula xxi :</i>						
<CPL 1652>						
appendix						
<i>n.</i> PROSPER AQTIVANVS						
PS.-CAELESTINVS I						
<i>Capitula ('Indiculus')</i>						
<i>n.</i> PROSPER AQTIVANVS						
Capitula sancti Augustini						
in urbem Romam transmissa						
<CPL 664> (CC 85A)						
-	(p. 251 sqq.)		7A	II, 15	108/109	121
I, 1	(p. 251, 1/5)	cf.	1	XVI, 30	367/372	23
			8A	VI, 15	202/210	165
II, 2 - III, 3	(p. 252, 8.15/16)	cf.	1	XVI, 30	373/374	23
III, 3	(p. 252, 14/15)		8A	VI, 15	212/213	166
IV, 4	(p. 253, 21/28)	cf.	1	XVI, 31	379/387	24
		cf.	2	11	38/42	30
			8A	VI, 16	215/229	166
VI, 6 - X, 12	(p. 255, 33/86)	cf.	1	XVI, 33 - XVII, 34	393/413	24
VIII, 9	(p. 256, 54/63)	cf.	8A	VI, 18	242/252	167
	(p. 257, 58/59)	cf.	8A	VIII, 24	304	169
IX, 10	(p. 258, 67/72)	cf.	8A	VIII, 24	300/306	169
XVIII ^a , 22 ^a	(p. 262, 142/144)	cf.	5	VI, 10	105	46
XVIII ^b , 22 ^{ee}	(p. 268, 264)	cf.	1	XVI, 30	372/373	23
		cf.	8A	VI, 15	211	166
XVIII ^l , 22 ⁷⁷	(p. 271, 353/360)	cf.	8A	VII, 22	279/283	169
CASSIANVS						
<i>De incarnatione domini, contra Nestorium :</i>						
<CPL 514> (PL 50)						
I, v, 2	(col. 25 ^A)	cf.	9A	10	327/328	208
III, ix, 1	(col. 62 ^A -63 ^B)	cf.	9C	b	11/22	232
VII, i, 1	(col. 197 ^A)	cf.	9A	7	259/260	205
VII, ii, 1	(col. 199 ^B)	cf.	9A	7	259/260	205
VII, ii, 2	(col. 200 ^A)	cf.	9A	2	151	201
CICERO						
<i>Academica :</i>						
II, VII, 21		cf.	6	I, xiv	565/566	71

	<i>n.</i>	<i>lib., cap., §</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
CICERO				
<i>In Catilinam :</i>				
I, v, 10	3	6	43	35
II, XII, 26	3	6	43	35
IV, VIII, 18	3	6	43	35
IV, XI, 23	3	6	43	35
<i>Pro Roscio comoedo :</i>				
VI, 17, init.	3	6	43	35
Collectio 'Auellana'				
<CPL 1570-1622> (CSEL 35)				
CXVIB				
<i>n. HORMISDAS, Epist. VII</i>				
CLIX				
<i>n. IOANNES CPOLITANVS</i>				
CXCVI				
<i>n. IVSTINIANVS</i>				
CCXXIX				
<i>n. HORMISDAS, Epist. CXXIII</i>				
CCXXX				
<i>n. POSSESSOR</i>				
CCXXXI				
<i>n. HORMISDAS, Epist. CXXIV</i>				
Concilium Chalcedonense				
<i>Actio V :</i>				
<CPG 9006> (ACO II, 1-2)				
Definitio fidei				
34 (p. 129, 23 - 130, 3)	1	VI, 10	106/124	10
(p. 129, 23)	1	III, 5	60/61	7
cf. 8A	1, 2		33/36	158
(p. 129, 27/29)	1	XIII, 24	305/307	20
cf. 3	2-4		9/15.27/31	33
cf. 4	1		2/8	39
	8A	V, 11	175/177	164
(p. 129, 27/28)	3	VI, 10	102	46
(p. 129, 30 - 130, 2)	cf. 3	6	44/46	36
(p. 129, 30/31)	cf. 7B	I, 10	580	141
(p. 130, 5/9)	cf. 1	IV, 7	81/83	8
Concilium Ephesenum				
<i>Actio VI :</i>				
<CPG 8721>				
-	cf. Coll.Palat., v, 38		1/6	224
CYPRIANVS				
<i>Ad Quirinum (Testimonia) :</i>				
<CPL 39> (CC 3)				
III, 4 (p. 92, 1)	7B	CAPIT., XLVIII	693/694	146
(p. 92, 4/5)	7B	CAPIT., XLVIII	695/696	146
CYRILLVS ALEXANDRINVS				
<i>passim</i>				
-	Coll.Palat., xv, inscr.		3	230

		<i>n.</i>	<i>lib., cap., §</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
CYRILLVS ALEXANDRINVS					
<i>Apologia xii capitulorum contra</i>					
<i>Orientalis :</i>					
<CPG 5221>					
-		cf.	Coll.Palat., vi, 39	3/6	225
<i>Apologia xii anathematismorum contra</i>					
<i>Theodoretum :</i>					
<CPG 5222>					
-		cf.	Coll.Palat., vii, 40	3/8	225
<i>Scholia de incarnatione unigeniti :</i>					
<CPG 5225> (ACO I, v-1)					
iv	(p. 186, 16/18)	1	xii, 23	294/298	19
<i>Epistula ii :</i>					
<CPG 5302>					
-		cf.	Coll.Palat., iiif, 27	3/8	190
<i>Epistula iv :</i>					
<CPG 5304> (PG 77)					
-		cf.	Coll.Palat., iiie, 26	5/8	189
iv, 3	(col. 45 ^{B-C})	1	vii, 11	135/144	12
		cf.	4 2-3	10-15	40
<i>Epistula x :</i>					
<CPG 5309>					
-		cf.	Coll.Palat., iiig, 28	3/5	190
<i>Epistula xvii :</i>					
<CPG 5317> (PG 77)					
anathemata					
1	(col. 120 ^{B-C})	1	xii, 23	299/303	19
		9A	1	9/13	195
2	(col. 120 ^C)	9A	2	119/122	199
3	(col. 120 ^C)	1	viii, 12	153/157	13
		8A	iii, 5	72/76	160
		9A	3	156/159	201
4	(col. 120 ^{C-D})	9A	4	171/178	202
5	(col. 120 ^D)	9A	5	208/213	203
6	(col. 121 ^A)	9A	6	220/223	203
7	(col. 121 ^A)	9A	7	247/250	205
8	(col. 121 ^{A-B})	9A	8	268/273	206
9	(col. 121 ^B)	9A	9	285/291	206
10	(col. 121 ^{B-C})	9A	10	312/321	207
11	(col. 121 ^{C-D})	9A	11	336/342	208
12	(col. 121 ^D)	1	xiii, 26	335/339	21
		cf.	3 5	37/42	35
		8A	iv, 8	136/139	162
		9A	12	446/449	212
<i>Epistula xli :</i>					
<CPG 5346> (PG 77)					
3	(col. 244 ^A)	8A	ii, 3	45/52	159
<i>Epistula lxxxiv :</i>					
<CPG 5384>					
-		cf.	Coll.Palat., vii, 40	3/8	225

		<i>n.</i>	<i>lib., cap., §</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
DIODORVS TARSENSIS					
<i>Fragmenta dogmatica :</i>					
<CPG 3820>					
-		cf.	Coll.Palat., XIII, 52	3/6	229
DIONISIUS EXIGVVS					
<i>Collectio decretorum :</i> (PL 67)					
VIII	(col. 271 ^C)	8A	VIII, 26	318/321	170
	(col. 271 ^C -272 ^A)	8A	VIII, 26	323/342	170
XI	(col. 273 ^{A-C})	8A	VIII, 27	344/360	171
XII	(col. 273 ^D)	8A	VIII, 27	361/370	171
XIII	(col. 274 ^B)	8A	VIII, 27	371/376	172
<i>Praefationes :</i> (CC 85)					
2b, 4	(p. 41, 61/64)	cf.	1 XIV, 27	342/343	22
	(p. 41, 63/64)	cf.	1 III, 5	58/59	7
5, 3	(p. 56, 30/31)	cf.	10 2	68.79	237
	(p. 56, 31/33)	cf.	10 2	68/80	237
6, 1	(p. 59, 13/14)	cf.	10 1	12/13	235
	(p. 59, 15/16)	cf.	1 II, 3	28/29	6
	(p. 59, 22/23)	cf.	10 2	68/80	237
	(p. 59, 23)	cf.	10 2	68.79	237
	(p. 60, 30)	cf.	9C a	2/3	231
6, 2	(p. 60, 38/45)	cf.	1 VIII, 12	147/150	12
		cf.	1 VIII, 12	154/155	13
		cf.	4 3	18/20	40
		cf.	8A III, 5	67/71.74	160
	(p. 60, 44)	cf.	9C c	4/5	233
7, 1	(p. 63, 8)	cf.	1 I, 1	5/7	5
		cf.	1 IV, 7	84	8
7, 2	(p. 63, 14/19)	cf.	7B 1, 6	259/266	131
7, 3	(p. 64, 28/29)	cf.	1 XI, 20	253/255	17
	(p. 64, 32)	cf.	1 IV, 8	88	8
	(p. 64, 33/35)	cf.	6 II, XIX	895/897	101
	(p. 64, 38/41)	cf.	4 3	18/20	40
	(p. 64, 39)	cf.	1 I, 1	8	5
		cf.	1 IV, 7	85	8
	(p. 64, 39/41)	cf.	1 XI, 21	270/271	18
7, 5	(p. 65, 69/70)	cf.	1 XI, 20	251	17
[DIONISIUS EXIGVVS]					
<i>Exempla sanctorum patrum :</i>					
<CPL 654> (CC 85)					
<i>n.</i> Exempla ss. patrum					
Disputatio Malchionis cum Paulo Samosateno					
-		8A	III, 6	89/101	160
EVSEBIUS 'GALLICANVS'					
<i>Collectio homiliarum :</i>					
<CPL 966> (CC 101)					
IX, 2	(p. 100, 63 sqq.)	cf.	3 V, 9	91/92	46
XVII, 5	(p. 203, 125/126)	cf.	1 XVI, 32	389	24
XXXV, 1	(p. 401, 12)	cf.	6 I, v	129/130	58
		cf.	6 I, xv	604/605	72
		cf.	6 I, xv	610/611	72
		cf.	6 I, xv	614/615	72

	n.	lib., cap., §	lin.	pag.
EVSEBIUS VERCELLENSIS				
<i>De trinitate :</i>				
<CPL 552>	(CC 9)			
I, 52	(p. 15, 429/434)	cf. 3	1	6/8 33
VI, 16 ^a	(p. 89, 320/321)	cf. 10	3	127/128 239
VI, 17 ^a	(p. 90, 365/367)	cf. 10	3	127/128 239
PS.-EVSEBIUS VERCELLENSIS				
<i>De trinitate :</i>				
<CPL 552>	(CC 9)			
IX [XI], 6	(p. 130, 51/52)	cf. 1	xii, 23	297 19
		cf. 6	I, v	129/130 58
		cf. 6	I, xv	604/605 72
		cf. 6	I, xv	610/611 72
		cf. 6	I, xv	614/615 72
	(p. 130, 52)	cf. 6A	I	91/92 198
X [IX], 60	(p. 145, 401/404)	cf. 3	I	6/8 33
EVATHERIUS TYANENSIS				
<i>Confutationes quarundam propositionum (fragmenta) :</i>				
<CPG 6147>				
1		cf. Coll.Palat., x,	54 ^a	21/23 231
2		cf. Coll.Palat., x,	54 ^b	25/27 231
EVTYCHES				
<i>in Conc. Const. 20.xi.448 :</i>				
<CPG 8904>	(PL 56)			
-	(col. 602 ^c -603 ^a)	5	I, I	5/6 43
Exempla sanctorum patrum, quod unum quemlibet licet ex beata trinitate dicere				
<CPL 654>	(CC 85)			
1	(p. 85, 4)	1	IX, 14	191 14
		cf. 3	4	28/29 34
		cf. 4	I	1 39
3	(p. 86, 19/21)	1	IX, 16	200/203 15
	(p. 86, 20)	1	IX, 14	191 14
		cf. 3	4	28/29 34
		cf. 4	I	1 39
4	(p. 86, 23/26)	1	IX, 16	203/206 15
	(p. 86, 23/24)	1	IX, 14	191 14
		cf. 3	4	28/29 34
		cf. 4	I	1 39
5	(p. 86, 31)	1	IX, 14	191 14
		cf. 3	4	28/29 34
		cf. 4	I	1 39
6	(p. 86, 36)	1	IX, 14	191 14
		cf. 3	4	28/29 34
		cf. 4	I	1 39
7	(p. 87, 44)	1	IX, 14	191 14
		cf. 3	4	28/29 34
		cf. 4	I	1 39
20	(p. 90, 120/125)	1	IX, 15	194/199 15
	(p. 90, 124)	1	IX, 14	191 14
48	(p. 104, 438/447)	cf. 3	3	14/26 34

		n.	lib., cap., §	lin.	pag.
FAVSTVS REIENSIS					
<i>De gratia :</i>					
<CPL 961>	(CSEL 21)				
-	(p. 3-98)	cf.	8A VIII, 28	383/384	172
Prol.	(p. 3, 18/19)		7B CAPIT., XLIII	643/644	144
	(p. 4, 13/15)		7B CAPIT., LV	797/799	150
I, 1	(p. 8, 16/19)		7B CAPIT., XLIV	645/649	144
I, [vi] v	(p. 20, 3/8)		7B CAPIT., XLVI	665/669	145
I, [vii] vi	(p. 21, 4/5)		7B CAPIT., XLIX	710/711	147
	(p. 21, 11/13)		7B CAPIT., XLIX	712/714	147
	(p. 21, 25/29)		7B CAPIT., LI	738/741	148
I, [xv] xiv	(p. 97, 3/10)		7B CAPIT., LII	743/747	148
I, [xviii] xvi	(p. 52, 1/2)		7B CAPIT., XLVII	750/756	149
	(p. 52, 9/14)		7B CAPIT., XLVII	677/678	146
II, ix	(p. 79, 30 - 80, 3)		7B CAPIT., LVI	679/684	146
	(p. 80, 14/18)		7B CAPIT., LVII	806/810	151
	(p. 81, 5/7)		7B CAPIT., LVII	811/816	151
II, [ix] xi	(p. 98, 1/6)	cf.	7B CAPIT., LVIII	817/820	151
			7B CAPIT., LVI	800/805	151
Fides Romanorum					
<CPL 552>	(CC 69)				
n. PS.-GREGORIUS ILIBERRITAN.					
FILASTRIVS BRIXIENSIS					
<i>Diuersarum haeresion liber :</i>					
<CPL 121>	(CC 9)				
xxxviii, [9], 1-2	(p. 233, 1/5)	cf.	9B 4	153/156	219
xxxviii, [10], 6	(p. 234, 20/21)	cf.	10 3	123/128	238
xliv, [21], 2	(p. 238, 5/6)	cf.	9B 4	181/182	220
liv, [26]	(p. 240, 2/3)	cf.	9B 4	203/204	221
lxiv, [36], 1	(p. 243, 1/5)	cf.	9B 4	168/171	220
	(p. 243, 1/4)	cf.	9B 4	192/195	220
lxiv, [36], 2	(p. 244, 6/7)	cf.	9B 4	168/171	220
FLAVIANVS CONSTANTINOPOLITANVS					
<i>Rescriptum de fide (ad Theodosium imperatorem) :</i>					
<CPG 5934>	(ACO II, 1-1)				
-	(p. 35, 17/21)	1	VIII, 13	172/176	14
Formula Libelli fidei (Quales libellos dederunt episcopi graeci prae excessu Acacii)					
<CPL 667>	(CC 85)				
2	(p. 152, 54/99)	cf.	1 VI, 10	107/123	10
	(p. 153, 69/78)	cf.	1 XIII, 24	305/307	20
		cf.	3 2-4	9.15.27/31	33
		cf.	4 1	2/8	39
	(p. 153, 78/95)	cf.	3 6	44/46	36
3	(p. 154, 101/103)	cf.	1 XIV, 28	356/357	22
FVLGENTIVS RVPENSIS					
<i>Epistulae :</i>					
<CPL 817 ; 663>	(CC 91)				
xv					
n. FVLGENTIVS aliiqne					

	<i>n.</i>	<i>lib., cap., §</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
FVLGENTIVS RVSPENSIS				
<i>Epistulae :</i>				
<CPL 817 ; 863> (CC 91)				
xvi				
<i>n.</i> SCYTHAE MONACHI				
xvii				
<i>n.</i> FVLGENTIVS aliiqne				
FVLGENTIVS aliiqne episcopi				
<i>Rescript. ad Ioannem et Venerium :</i>				
<CPL 817 ep. xv> (CC 91)				
18				
		(p. 456, 320/324)	7A II, 15	105/109 120
<i>Rescriptum ad Scythas monachos :</i>				
<CPL 817 ep. xvii> (CC 85A)				
II, 2		(p. 174, 46/49)	8A II, 3	33/36 158
		(p. 174, 49/53)	8A III, 4	53.56/59 159
xvii, 35		(p. 175, 953/954)	8A VI, 19	253/254 167
		(p. 175, 958/959)	8A VI, 19	253/254 167
xxi, 42		(p. 175, 1171/1175)	8A VII, 20	258/262 168
		(p. 176, 1183)	8A VII, 20	261 168
xxviii, 55		(p. 176, 1539/1540)	8A VII, 20	261/262 168
xxx, 58		(p. 177, 1616/1618)	8A VII, 20	266/268 168
GENNADIVS				
<i>De viris illustribus :</i>				
<CPL 957> (PL 58)				
LXX		(col. 1101 ^A)	cf. 10 3	123/128 238
LXXXII		(col. 1106 ^A)	cf. 10 3	123/128 238
(PRAE-) GENNADIVS (= GENNADIVS)				
<i>Liber ecclesiasticorum dogmatum :</i>				
<CPL 958> (JTS 7-8)				
II		(7, p. 90, 18/19)	cf. 10 3	123/128 238
PS.-GREGORIVS ILIBERRITANVS				
<i>Fides Romanorum :</i>				
<CPL 552> (CC 69)				
6		(p. 267, 24/25)	cf. 1 XII, 23	297 19
			cf. 6 I, v	129/130 58
			cf. 6 I, xv	604/605 72
			cf. 6 I, xv	610/611 72
			cf. 6 I, xv	614/615 72
		(p. 267, 25)	cf. 8A I	91/92 198
GREGORIVS NAZIANZENVS				
<i>Orationes :</i>				
<CPG 3010> (PG 36)				
xxix, 6		(col. 80-81)	cf. 6 II, 1	38/42 77
xxix, 18		(col. 97 ^B)	8A III, 7	119/123 161
<i>Epistulae :</i>				
<CPG 3032> (PG 37)				
CI, 22		(col. 180 ^B)	1 VIII, 12	157/161 13
			8A III, 5	64/67 160

	<i>n.</i>	<i>lib., cap., §</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
HIERONYMVS				
<i>Commentarii in prophetas minores :</i>				
<CPL 589> (CC 76A)				
<i>In Malachiam</i> (p. 934, 269/272.				
III, 8-12	281/283)	cf. 6	II, VII	342/348 85
<i>De uiris illustribus :</i>				
<CPL 616 ;				
cf. CPG 3635> (PL 23)				
IX	(col. 654 ^C)	cf. 9B	4	157/159 219
CVII	(col. 743 ^A)	cf. 9B	4	164/165 220
PS.-HIERONYMVS				
<i>Indiculus de haeresibus :</i>				
<CPL 636> (PL 81)				
19	(col. 639 ^C)	cf. 10	3	127/128 239
32	(col. 641 ^B)	cf. 9B	4	181/182 220
39	(col. 642 ^B)	cf. 9B	4	203/204 221
40	(col. 642 ^C)	cf. 9B	5	256/257 223
50	(col. 644 ^A)	cf. 9B	4	164/165 220
		cf. 9B	4	177/178 220
53	(col. 644 ^D)	cf. 10	1	11/13 235
54	(col. 645 ^A)	cf. 10	1	36/42 235
56	(col. 645 ^{B-C})	cf. 10	3	123/128 238
59	(col. 645 ^D)	cf. 10	2	84/89 237
HORMISDAS PAPA				
<i>Epistulae :</i>				
<CPL 1683> (ed. Thiel)				
VII, 9, 1	(p. 755, 6/17)	cf. 1	XIV, 28	350/360 22
[XXVI]				
<i>n.</i> IOANNES CPOLITANVS				
[CXV]				
<i>n.</i> POSSESSOR				
[CXX]				
<i>n.</i> IVSTINIANVS				
CXXIII, 1	(p. 926)	cf. 7B	1, 6	275 132
CXXIV				
<i>n.</i> MAXENTIVS, <i>Adu. ep. Horm.</i>				
<i>Libellus professionis fidei :</i>				
<CPL 1684> (CSEL 35-2)				
2-3	(p. 801, 3/17)	cf. 1	XIV, 28	350/360 22
HYDATIVS				
<i>n.</i> IDACIVS				
IBAS EDESSENVS				
<i>Fragmenta :</i>				
<CPG 6501>				
1		cf. Coll.Palat.,	xiv, 53 ^a	2/3 230
2		cf. Coll.Palat.,	xiv, 53 ^b	6/7 230
3		cf. Coll.Palat.,	xiv, 53 ^c	9/10 230

		n.	lib., cap., §	lin.	pag.
IDACIVS					
<i>Continuatio Chronicorum Hieronymianorum :</i>					
	<CPL 2263>	(PL 51)			
-	cf.	6	PRAEF., 1	5/7	51
PS.-INNOCENTIVS I					
<i>Epistula ad Concilium Milenitanum :</i>					
u. PS.-CAELESTINVS I					
INNOCENTIVS MARONITA					
<i>Epistula (ad Thomam presbyterum Thessalonicensem) de collatione cum Seuerianis habita :</i>					
	<CPG 6846>	(ACO IV, II)			
34	(p. 175, 12/15)	cf.	1 VIII, 13	172/176	14
<i>De his qui unum ex trinitate vel unam substantiam seu personam dominum nostrum Iesum Christum dubitant confiteri :</i>					
	<CPG 6847>	(ACO IV, II)			
26	(p. 73, 2/11)	cf.	1 x, 17	212/225	16
27	(p. 73, 13/21)	cf.	1 x, 18	229/240	16
	(p. 73, 14/15)	cf.	1 v, 9	101	9
	(p. 73, 21/27)	cf.	1 xi, 19	240/248	17
[INNOCENTIVS MARONITA]					
<i>Exempla sanctorum patrum :</i>					
	<CPL 654>	(CC 85)			
u. Exempla ss. patrum					
In principio erat uerbum					
VI, 54.64	(p. 10, 73/76)	cf.	8A II	359/361	209
IOANNES II PAPA					
<i>Epistula ad senatores :</i>					
	<CPL 1692>	(ACO IV, II)			
12	(p. 208, 5/9)	cf.	1 x, 18	230/236	16
	(p. 208, 6)	cf.	1 v, 9	101	9
14	(p. 208, 12/13)	cf.	6 II, VI	334/336	85
	(p. 208, 14)	cf.	6 II, v	309/310	84
15	(p. 208, 15/16)	cf.	6 II, VII	342/343	85
16	(p. 208, 17/19)	cf.	6 II, VI	316/318	84
17	(p. 208, 20/21)	cf.	6 II, VII	350	86
22	(p. 208, 36/38)	cf.	1 XIII, 26	335/339	21
25	(p. 209, 7)	cf.	1 XI, 22	277	18
	(p. 209, 7/8)	cf.	1 XII, 23	291/292	19
	(p. 209, 12)	cf.	1 XII, 23	288/290	18
IOANNES CAESARIENSIS					
<i>Apologia Concilii Chalcedonensis :</i>					
	<CPG 6855>	(CCSG 1)			
excerpta syriaca					
24	(p. 12, 190/192)	cf.	5 TIT.		43
	(p. 12, 203/205)	cf.	5 II, 2	9/10	43
28	(p. 14, 240/245)	cf.	8A III, 6	113/118	161

	<i>n.</i>	<i>lib., cap., §</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
IOANNES CONSTANTINOPOLITANVS				
<i>Exemplum libelli :</i>				
<CPG 6831> (CSEL 35-2)				
4-5	(p. 608, 22 - 609, 16)	cf. 1	xiv, 28	350/360 22
IOANNES TOMITANVS				
<i>Disputatio de Nestorianis et Euty-</i>				
<i>chianis :</i>				
<CPL 665> (CC 85A)				
-	(p. 235, 11/134)	9c		22/29 234
IULIANVS AECLEANENSIS				
<i>Ad Florum :</i>				
<CPL 773>				
fragmenta				
a		cf. Coll.Palat., IIIA, 4	11/13	184
b		cf. Coll.Palat., IIIA, 5	15/17	184
c		cf. Coll.Palat., IIIA, 6	19/21	184
d		cf. Coll.Palat., IIIA, 7	23/25	184
e		cf. Coll.Palat., IIIA, 8	27/30	185
f		cf. Coll.Palat., IIIA, 9	32/34	185
g-h		cf. Coll.Palat., IIIA, 12	48/50	185
		cf. Coll.Palat., IIIA, 14	63/65	186
<i>Ad Tarbantium :</i>				
<CPL 774>				
fragmenta				
a		cf. Coll.Palat., IIIA, 10	39/41	185
a-c		cf. Coll.Palat., IIIA, 14	56/58	186
<i>Epistula ad Zosimum :</i>				
<CPL 775>				
fragmenta				
a.c.e-g		cf. Coll.Palat., IIIA, 11	42/44	185
h.b.d		cf. Coll.Palat., IIIA, 14	59/62	186
<i>Dicta in quadam disputatione pu-</i>				
<i>blica :</i>				
<CPL 775a>				
fragmenta		cf. Coll.Palat., IIIA, 13	51/53	186
IUSTINIANVS ILLVSTRIS				
<i>Epistula ad Hormisdam papam d.</i>				
<i>9.vii.520 :</i>				
<CPL 1620 ;				
CPG 6871> (ed. Thiel)				
-	(p. 922, 9/15)	cf. 1	ix, 14	190/192 14
LACTANTIUS				
<i>Divinae institutiones :</i>				
<CPL 85> (CSEL 19)				
II, VIII [IX], 24	(p. 134, 17)	9A	7	258/259 205
VII, II, 3	(p. 586, 10/11)	cf. 9A	7	258/259 205

	<i>n.</i>	<i>lib., cap., §</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
LEO I PAPA				
<i>Epistolae :</i>				
<CPL 1656>		(PL 54)		
xv, 1	cf. 6	II, XIX	895/987	101
xxviii	cf. Expl.			47
xxviii, 2	1	XIII, 24	310/318	20
xxviii, 4	1	XIII, 26	333/334	21
	cf. 5	I, 1	4/5	43
xxviii, 5	cf. 5	I, 1	5	43
xxviii, 6	cf. 5	I, 1	5/6	43
xxxv, 3	cf. 5	I, 1	5/6	43
Libellus fidei				
<CPL 552>		(CC 9)		
6	cf. 1	XII, 23	297	19
	cf. 6	I, v	129/130	58
	cf. 6	I, xv	604/605	72
	cf. 6	I, xv	610/611	72
	cf. 6	I, xv	614/615	72
	cf. 6A	I	91/92	198
MARIUS MERCATOR				
<i>Commonitorium adversum haeresim</i>				
<i>Pelagii et Caesestii vel etiam</i>				
<i>scripta Iuliani :</i>				
<CPL 780>		(ACO I, v-1)		
-	cf. Coll.Palat., IIIa, 3-14		5/65	184
3	cf. 6	PRAEF., 1	5/7	51
14	6A	7	258/259	205
<i>Translatio expositionis fidei (ps.-)</i>				
<i>Theodori Mopsuesteni :</i>				
a) Praefatio Marii Merc.	cf. Coll.Palat., IIIb, 15		2/5	186
b) Translatio				
<CPG 3871>	cf. Coll.Palat., IIIb, 16		7/9	186
c) Refutatio a Mario Merc.	cf. Coll.Palat., IIIb, 17		11/14	187
<i>Comparatio dogmatum Pauli Samo-</i>				
<i>sateni et Nestorii :</i>				
-	cf. Coll.Palat., IIIb, 18		17/20	187
<i>Translatio v sermonum Nestorii :</i>				
a) Praefatio Marii Merc.	cf. Coll.Palat., IIIc, 19		2/6	187
b) Translatio				
<CPG 5698 ; 5699 ; 5716 ;				
5707 ; 5708>	cf. Coll.Palat., IIIc, 20-24		10/56	187
<i>Translatio epistolae Nestorii ad</i>				
<i>Cyrillum Alexandrinum :</i>				
<CPG 5669>	cf. Coll.Palat., IIIc, 25		4/6	189
<i>Translatio epistularum Cyrilli :</i>				
<CPG 5304 ; 5302 ; 5309>	cf. Coll.Palat., IIIc-g, 26-28		5 sqq.	189

	<i>n.</i>	<i>lib., cap., §</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
MARIVS MERCATOR				
<i>Translatio capitulorum Nestorii a</i>				
<i>Cyrillo excerptorum :</i>				
<CPG 5761>	cf.	Coll.Palat., IIIb, 29	4/44	190
<i>Translatio sermonum Nestorii contra</i>				
<i>haeresim Pelagii et Caesestii :</i>				
a) Praefatio Marii Merc.	cf.	Coll.Palat., IIIi, 30	3/6	192
b) Translatio				
<CPG 5709 ; 5717 ; 5719 ;				
5720>	cf.	Coll.Palat., IIIi, 31-34	12/31	192
<i>Translatio epistulae Nestorii ad</i>				
<i>Caesestium :</i>				
<CPG 5668>				
-	cf.	Coll.Palat., IIIk, 35	3/10	194
<i>Commonitorium super nomine Caes-</i>				
<i>estii :</i>				
<CPL 781>				
-	cf.	Coll.Palat., IIIl, 36	14/17	194
MAXENTIVS et alii Scythae monachi				
<i>Libellus fidei :</i>				
<CPL 656>	(CC 85A)			
Tit.	(p. 5)	cf. 7B I, 9	483/484	138
		cf. 7B I, 9	491/492	139
I, I	(p. 5, 5/10)	cf. 8A I, 1	7/12	157
	(p. 5, 7)	cf. 1 IV, 7	84	8
	(p. 5, 8)	cf. 1 IV, 7	85	8
	(p. 5, 11/12)	cf. 1 V, 9	94/95	9
II, 3	(p. 6, 28/31)	cf. 1 IV, 6	65/68	8
	(p. 7, 42)	cf. 8A I, 2	28	158
III, 4	(p. 7, 48/49)	cf. 8A I, 2	26/27	157
IV, 6	(p. 8, 65/68)	cf. 1 II, 3	28/31	6
IV, 7	(p. 8, 84)	cf. 1 I, 1	7	5
	(p. 8, 85)	cf. 1 I, 1	8	5
V, 9	(p. 9, 94)	cf. 1 XV, 29	361	23
	(p. 9, 94/95)	cf. 1 I, 1	11/12	5
	(p. 9, 96/99)	cf. 1 XV, 29	361/363	23
		cf. 8A I, 1	8/9	157
		cf. 8A VI, 14	197/198	165
	(p. 9, 99/100)	cf. 1 XV, 29	363/364	23
		cf. 8A I, 1	7/12	155
	(p. 9, 102/104)	cf. 8A I, 2	24/25	157
VI, 10	(p. 10, 106/107)	cf. 8A I, 2	28/29	158
	(p. 10, 112/120)	cf. 4 I	1/8	39
VII, 11	(p. 11, 125/128)	cf. 2 I	1/4	29
		cf. 2 6	44/46	36
		cf. 5 II, 3	23/26	44
		cf. 8A II, 3	33/36	158
	(p. 11, 126/128)	cf. 2 3	12/14	29
		cf. 8A III, 5	60/61	159
	(p. 12, 134/135)	cf. 1 XIII, 26	334/335	21
		cf. 8A VIII, 27	343	171
VIII, 12	(p. 12, 145/152)	cf. 4 2-3	10/20	40
	(p. 12, 146/148)	cf. 8A IV, 10	158/159	163

MAXENTIVS et alii Scythae monachi

Libellus fidei :

<CPL 656>

(CC 85A)

			<i>n.</i>		<i>lib., cap., §</i>	<i>lin. pag.</i>	
VIII, 12	(p. 12, 149/152)	cf. 2	3			14/16	29
		cf. 8A	III, 5			67/71	160
	(p. 13, 153/157)	cf. 8A	III, 5			72/76	160
		cf. 8A	3			156/159	201
VIII, 13	(p. 13, 157/161)	cf. 8A	III, 5			63/67	159
		cf. 2	1			4/6	29
	(p. 13, 161/168)	cf. 3	7			50/51	36
		cf. 4	2-3			10/20	40
		cf. 5	II, 3			23/26	44
		cf. 8A	II, 3			36/43	158
IX, 14	(p. 14, 186/188)	cf. 2	4			17/20	29
		cf. 8A	IV, 8			128/132	162
XI, 21	(p. 18, 270/271)	cf. 2	4			20	29
		cf. 8A	IV, 9			145/146	162
XI, 22	(p. 18, 280.284)	cf. 7B	I, 8			416/417	136
	(p. 18, 284/285)	cf. 8A	VII, 20			265	168
XII, 23	(p. 18, 288/292)	cf. 2	2			7/11	29
		cf. 8A	III, 4			53/59	159
	(p. 19, 292/293)	cf. 2	5			21/23	29
		cf. 8A	IV, 9			145/146	162
		cf. 8A	IV, 9			150/151	162
		cf. 8A	I			9/13	195
	(p. 19, 299/303)	cf. 8A	I			31/33	30
		cf. 8A	V, 11			304/307	20
XIII, 24	(p. 20, 304/307)	cf. 3	4			27/31	34
		cf. 4	1			1/8	39
	(p. 20, 305/307)	cf. 3	2-3			9/15	33
		cf. 8A	V, 11			173/174	164
	(p. 20, 306/307)	cf. 2	7			29/30	30
		cf. 8A	V, 11			168/171	163
	(p. 20, 318/322)	cf. 6	I, VIII			309/313	63
	(p. 20, 319/324)	cf. 8A	IV, 10			162/167	163
	(p. 21, 324/329)	cf. 8A	V, 11			178/180	164
	(p. 21, 329/331)	cf. 8A	V, 11			172/173	164
XIII, 25	(p. 21, 331/332)	cf. 1	VII, 11			134/135	12
		cf. 2	6			26/27	30
	(p. 21, 334/335)	cf. 3	5			37/42	35
		cf. 8A	IV, 8			135/139	162
	(p. 21, 335/339)	cf. 8A	12			446/449	212
		cf. 8A	V, 12			181/187	164
	(p. 22, 350/360)	cf. 8A	V, 13			188/196	164
		cf. 2	12			44	30
XIV, 27	(p. 22, 354)	cf. 8A	V, 13			191	164
		cf. 1	V, 9			94	9
	(p. 23, 361/363)	cf. 1	V, 9			96/99	9
		cf. 8A	VI, 14			197/198	165
XV, 29	(p. 23, 363/364)	cf. 1	V, 9			99/100	9
		cf. 8A	I, 1			7/12	157
	(p. 23, 364/365)	cf. 8A	VI, 14			200	165
		cf. 8A	VI, 15			202/214	165
XVI, 30	(p. 23, 367/374)	cf. 2	11			38/42	20
XVI, 31	(p. 24, 379/387)	cf. 8A	VI, 16			215/229	166
XVI, 32	(p. 24, 390/391)	cf. 2	12			43/44	30

			<i>n.</i>	<i>lib., cap., §</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
MAXENTIVS et alii Scythae monachi						
<i>Libellus fidei :</i>						
<CPL 656> (CC 85A)						
XVI, 32	(p. 24, 391/392)	cf.	2	10	36	30
XVII, 34	(p. 24, 402/406)	cf.	8A	VI, 18	242/244	167
	(p. 24, 404/405)	cf.	8A	VI, 17	240/241	167
	(p. 25, 406/407)	cf.	8A	VIII, 24	304	169
	(p. 25, 410-411/413)	cf.	8A	VI, 18	250/252	167
XVIII, 35	(p. 25, 414/415)	cf.	2	10	36	30
	(p. 25, 416/418)	cf.	8A	VI, 19	253/256	167
 <i>Capitula contra Nestorianos et Pe-</i>						
<i>lagianos :</i>						
<CPL 657> (CC 85A)						
1	(p. 29, 1/4)	cf.	1	VII, 11	125/128	11
		cf.	2	6	44/46	36
		cf.	5	II, 3	23/26	44
		cf.	8A	II, 3	33/36	158
	(p. 29, 4/6)	cf.	2	VIII, 13	161/168	13
		cf.	2	7	50/51	36
		cf.	4	2-3	10/20	40
		cf.	8A	II, 3	36/43	158
2	(p. 29, 7/11)	cf.	1	XII, 23	288/292	18
		cf.	8A	III, 4	53/59	159
3	(p. 29, 12/16)	cf.	4	2-3	10/20	40
	(p. 29, 12/14)	cf.	1	VII, 11	126/128	11
		cf.	8A	III, 5	60/61	159
	(p. 29, 14/16)	cf.	1	VIII, 12	149/152	12
		cf.	8A	III, 5	67/71	160
4	(p. 29, 17/20)	cf.	1	IX, 14	186/188	14
		cf.	8A	IV, 8	128/132	162
		cf.	8A	IV, 9	145/146	162
	(p. 29, 20)	cf.	1	XI, 21	270/271	18
		cf.	2	6	48	36
5	(p. 29, 21/23)	cf.	1	XII, 23	292/293	19
		cf.	8A	IV, 9	145/146	162
		cf.	8A	IV, 9	150/151	162
	(p. 30, 24/25)	cf.	8A	IV, 9	156	163
6	(p. 30, 26/28)	cf.	2	5	37/42	35
	(p. 30, 26/27)	cf.	1	XIII, 26	335/339	21
		cf.	6	II, IX	453/454	89
		cf.	8A	IV, 8	135/139	162
7	(p. 30, 29/30)	cf.	1	XIII, 25	318/322	20
		cf.	8A	V, 11	168/171	163
8	(p. 30, 31/33)	cf.	1	XIII, 24	304/307	20
		cf.	8A	V, 11	174/177	164
	(p. 30, 32)	cf.	2	4	27/31	34
	(p. 30, 32/33)	cf.	2	2-3	9/15	33
		cf.	4	1	1/8	39
10	(p. 30, 36)	cf.	1	XVI, 32	391/392	24
		cf.	1	XVIII, 35	414/415	25
11	(p. 30, 38/42)	cf.	1	XVI, 31	379/387	24
		cf.	8A	VI, 16	215/229	166
12	(p. 30, 43/44)	cf.	1	XVI, 32	390/391	24
	(p. 30, 44)	cf.	1	XIV, 28	354	22
		cf.	8A	V, 13	191	164

		<i>n.</i>	<i>lib., cap., §</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
MAXENTIVS et alii Scythae monachi					
<i>Professio breuissima catholicae fidei :</i>					
	<CPL 658>	(CC 85A)			
-	(p. 33-36)	cf.	8 1, 1	1	43
2-3	(p. 33, 9/15)	cf.	1 XIII, 24	306/307	20
		cf.	2 8	32/33	30
		cf.	4 1	1/8	39
		cf.	8A V, 11	176/177	164
3-4	(p. 34, 14/17.29)	cf.	8A IV, 9	145/151	162
4	(p. 34, 27/31)	cf.	1 XIII, 24	305	20
		cf.	2 8	32	30
		cf.	4 1	1/8	39
		cf.	8A V, 11	175/176	164
5	(p. 35, 37/42)	cf.	1 XIII, 27	335/339	21
		cf.	2 6	26/28	30
		cf.	8A IV, 8	134/139	162
		cf.	8A 12	446/449	212
6	(p. 36, 44/46)	cf.	1 VII, 11	125/128	11
		cf.	2 1	1/4	29
		cf.	8A II, 3	33/36	158
	(p. 36, 48)	cf.	2 4	20	29
7	(p. 36, 50/51)	cf.	1 VIII, 13	161/168	13
		cf.	2 1	4/6	29
		cf.	8A II, 3	36/43	158
<i>Breuissima adunationis ratio verbi dei ad propriam carnem :</i>					
	<CPL 659>	(CC 85A)			
1	(p. 39, 1)	cf.	1 XIII, 24	305/307	20
		cf.	2 8	32/33	30
	(p. 39, 1/8)	cf.	1 VI, 10	112/120	10
		cf.	3 2-3	9/15	33
		cf.	3 4	27/31	33
		cf.	8A V, 11	175/177	164
2-3	(p. 40, 10/20)	cf.	1 VIII, 12	145/152	12
		cf.	1 VIII, 13	161/168	13
		cf.	2 1	4/6	29
		cf.	2 3	12/16	29
		cf.	8A II, 3	36/43	158
		cf.	8A III, 5	60/61	159
		cf.	8A III, 5	67/71	160
<i>Responsio contra acephalos, qui post adunationem stulte unam profitentur in Christo naturam :</i>					
	<CPL 660>	(CC 85A)			
I, 1	(p. 43, 1)	cf.	3	1-53	33-36
	(p. 43, 7/8)	cf.	6 I, XII	482/483	68
II, 3	(p. 44, 23/26)	cf.	1 VII, 11	125/128	11
		cf.	1 VIII, 13	161/168	13
		cf.	2 1	1/4.4/6	29
		cf.	8A II, 3	33/36	158
<i>Dialogus contra Nestorianos :</i>					
	<CPL 661>	(CC 85A)			
I, VIII	(p. 63, 309/313)	cf.	1 XIII, 25	319/324	20

		<i>n.</i>	<i>lib., cap., §</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
MAXENTIVS et alii Scythae monachi					
<i>Dialogus contra Nestorianos :</i>					
<CPL 661> (CC 85A)					
I, XII	(p. 68, 482/483)	cf.	B I, 1	7/8	43
I, XIII	(p. 68, 502)	cf.	OB 5	279	223
		cf.	OC	28	232
I, XV	(p. 72, 612/616)	cf.	9A 1	84/92	198
II, IX	(p. 89, 453/454)	cf.	2 6	26/27	30
II, XXI	(p. 105, 1005/1007)	cf.	7B 1, 8	350/352	134
	(p. 105, 1015/1016)	cf.	7B 1, 8	346/348	134
<i>Responsio aduersus epistulam Hormisdas :</i>					
a) Epistula Hormisdas					
<CPL 1683 ep. CXXIV ;					
1620 ep. CCXXXI> (CC 85A)					
I, 1	(p. 115, 1/4)	7B 1, 1		51/54	125
	(p. 115, 4/5)	7B 1, 1		84/85	126
	(p. 115, 6)	7B 1, 1		87/88	126
I, 2	(p. 115, 7/14)	7B 1, 2		96/103	126
I, 3	(p. 116, 14/17)	7B 1, 3		128/132	127
I, 4	(p. 116, 17/21)	7B 1, 4		133/136	127
	(p. 116, 21/24)	7B 1, 4		156/159	128
I, 5	(p. 116, 24/26)	7B 1, 5		175/178	129
	(p. 116, 26/28)	7B 1, 5		192/193	129
I, 6	(p. 116, 28/35)	7B 1, 6		219/227	130
I, 7	(p. 117, 35/41)	7B 1, 7		308/314	133
I, 8	(p. 117, 41/42)	7B 1, 8		335/336	134
	(p. 117, 43/44)	7B 1, 8		339/340	134
	(p. 117, 44/46)	7B 1, 8		389/392	136
	(p. 117, 44/45)	7B 1, 1		86	126
	(p. 117, 46/49)	7B 1, 8		408/412	136
	(p. 118, 50/54)	7B 1, 8		423/428	137
I, 9	(p. 118, 54/55)	7B 1, 9		456/457	138
	(p. 118, 55/60)	7B 1, 9		473/478	138
	(p. 118, 60/64)	7B 1, 9		540/544	140
I, 10	(p. 118, 65/68)	7B 1, 10		562/566	141
II, 11	(p. 119, 69/70)	7B II, 11		587/588	142
II, 11-14	(p. 119, 69/104)	7B II, 12-14		592/595	142
II, 15	(p. 120, 105/108)	7B II, 15		599/601	142
	(p. 120, 106/107)	7B II, 15		596/599	142
b) Responsio					
<CPL 662> (CC 85A)					
I, 1	(p. 125, 51/54)	7A 1, 1		1/4	115
	(p. 126, 84/85)	7A 1, 1		4/5	115
	(p. 126, 86)	7A 1, 8		44/45	117
	(p. 126, 87/88)	7A 1, 1		6	115
I, 2	(p. 126, 96/103)	7A 1, 2		7/14	115
I, 3	(p. 127, 128/132)	7A 1, 3		14/17	116
I, 4	(p. 127, 133/136)	7A 1, 4		17/21	116
	(p. 128, 156/159)	7A 1, 4		21/24	116
I, 5	(p. 129, 175/178)	7A 1, 5		24/26	116
	(p. 129, 192/193)	7A 1, 5		26/28	116
I, 6	(p. 130, 219/227)	7A 1, 6		28/35	116
I, 7	(p. 133, 308/314)	7A 1, 7		35/41	117
I, 8	(p. 134, 335/336)	7A 1, 8		41/42	117
	(p. 134, 339/340)	7A 1, 8		43/44	117

n. lib., cap., § lin. pag.

MAXENTIVS et alii Scythae monachi

Responsio adu. epist. Hormisdæ :

b) Responsio

<CPL 662>		(CC 85A)					
I, 8	(p. 134, 346/348)	cf.	¶	II, XXI	1015/1016	105	
	(p. 134, 350/352)	cf.	¶	II, XXI	1005/1007	105	
	(p. 136, 389/392)		7A	I, 8	44/46	117	
	(p. 136, 408/412)		7A	I, 8	46/49	117	
	(p. 136, 416/417)	cf.	1	XI, 22	280.284	18	
I, 9	(p. 137, 423/428)		7A	I, 8	50/54	118	
	(p. 138, 456/457)		7A	I, 9	54/55	118	
	(p. 138, 473/478)		7A	I, 9	55/60	118	
	(p. 138, 483/484)	cf.	1	TIT.		5	
	(p. 139, 491/492)	cf.	1	TIT.		5	
I, 10	(p. 140, 540/544)		7A	I, 9	60/64	118	
	(p. 141, 562/566)		7A	I, 10	65/68	118	
II, 11	(p. 142, 587/588)		7A	II, 11	69/70	119	
II, 12-14	(p. 142, 592/595)	cf.	7A	II, 11-14	69/104	119	
II, 15	(p. 142, 596/599)		7A	II, 15	106/107	120	
	(p. 142, 599/601)		7A	II, 15	105/108	120	

[MAXENTIVS]

Capitula sancti Augustini :

u. Capitula s. Augustini

NESTORIVS

Epistula ad Coelestium Pelagianum :

-	<CPG 5668>	cf. Coll.Palat., IIIA, 35	3/10	194
---	------------	---------------------------	------	-----

Epistula ad Cyrillum Alexandrin. :

-	<CPG 5669>	cf. Coll.Palat., IIIA, 25	4/6	189
---	------------	---------------------------	-----	-----

Sermones :

<CPG 5690-5720>				
I ; III-X ; XII-XIII ; XV		cf. Coll.Palat., IIIb, 29	36/37	191
IX		cf. Coll.Palat., IIIc, 20	10/18	187
		cf. Coll.Palat., IIIc, 21	21/26	188
		¶A 11	426/429	211
X		cf. Coll.Palat., IIIc, 21 (ter)	21/26	188
		10 1	17/18	235
XV		¶B 3	132/136	218
XV-XVI		cf. Coll.Palat., IIIb, 29	39/44	192
XVII		cf. Coll.Palat., IIIb, 29	5/55	190
		cf. ¶A 4	192/199	202
		¶B 2	58/60	216
		cf. ¶B 2	74/75	216
		¶B 2	79/82	216
		cf. ¶B 2	91/95	217
		cf. ¶B 2	106/108	217
		¶B 2	109/110	217
		cf. ¶B 2	113	218
XVIII		cf. Coll.Palat., IIIc, 23	39/46	188
		¶B 4	142/143	219
		¶B 4	148/150	219
XIX		cf. Coll.Palat., IIIc, 24	49/55	189

	n.	lib., cap., §	lin.	pag.
NESTORIVS				
<i>Sermones :</i>				
<CPG 5690-5720>				
xix	cf.	9B 1	5/6	214
xx	cf.	Coll.Palat., IIII, 31	12/14	192
xxvii	cf.	Coll.Palat., IIII, 22	29/32	188
xxviii	cf.	Coll.Palat., IIII, 32	18/20	193
xxviii+xxx [xxix]	cf.		app. 18/27	193
xxx [xxix]	cf.	Coll.Palat., IIII, 33	24/27	193
xxxi [xxx]	cf.	Coll.Palat., IIII, 34	29/31	193
<i>Fragmenta incerta :</i>				
<CPG 5730>				
12		9A 2	146/148	200
<i>apud Praedestinatum :</i>				
		(PL 53)		
I, LXXXIX		(col. 620 ^A)	10 1	36/42 235
PS.-NESTORIVS				
<i>Anti anathematismi :</i>				
<CPG 5761> (ACO I, v-2)				
1-12	(p. 247, 9 - 249, 7)	cf.	8A v, 13	192/193 165
1	(p. 247, 9/14)		9A 1	14/22 196
			9A 1	99/101 199
2	(p. 247, 15/19)		9A 2	123/129 200
			9B 5	232/239 222
			9B 5	286/287 224
3	(p. 247, 20 - 248, 3)		9A 3	160/165 201
4	(p. 248, 4/6)		9A 4	179/183 202
5	(p. 248, 7/8)		9A 5	214/216 203
6	(p. 248, 9/13)		9A 6	224/231 204
7	(p. 248, 14/17)		9A 7	251/257 205
8	(p. 248, 18/20)		9A 8	274/279 206
9	(p. 248, 21/24)		9A 9	292/298 207
10	(p. 248, 25/28)		9A 10	322/328 208
11	(p. 248, 30 - 249, 5)		9A 11	343/352 209
12	(p. 249, 6/7)		9A 12	450/452 213
ORIGENES				
<i>Περὶ ἀρχῶν :</i> (GCS 22)				
I, vii, 4	(p. 89, 12 sqq.)	cf.	8 vi, 10	105 46
III, iii, 5	(p. 261, 12 sqq.)	cf.	8 vi, 10	105 46
PELAGIVS I				
<i>Epistulae :</i>				
<CPL 1698-1702> (PL 69)				
xv [xvi], prof. fid.	(col. 409 ^D)	cf.	6 I, v	129/130 58
PELAGIVS				
<i>Locus non repertus :</i>				
-		1	xvi, 32	389 24
PETRVS DIACONVS aliiqve Scythae				
<i>Epistula ad episcopos :</i>				
<CPL 663> (CC 91 A)				
u. SCYTHAE MONACHI				

INDEX AVCTORVM

311

	n.	lib., cap., §	lin.	pag.
PS.-PHOEBADIVS AGINNENSIS				
<i>Professio fidei :</i>				
<CPL 552>	(CC 9)			
<i>n. Libellus fidei</i>				
PLINIVS				
<i>Naturalis historia :</i>				
X, I, 2	cf.	9A 6	232/234	204
PLVTARCHVS				
<i>Ethica :</i>				
450 ^D	cf.	6 I, XIV	565/566	71
POSSESSOR				
<i>Relatio ad Hormisdam :</i>				
<CPL 1620 ep. CCXXX ;	(CSEL 35)			
1683 ep. CXV>	(p. 695-696)			
-	cf.	7B I, 2	98	126
Praedestinatus				
<CPL 243>	(PL 53)			
I, XLI	(col. 599 ^C)	cf. 9B 4	183/188	220
I, XLIV	(col. 600 ^{C-D})	cf. 9B 4	148/150	219
I, LXXXIX	(col. 620 ^A)	10	36/42	235
		10	52/54	236
		10	58/63	236
PROCLVS CONSTANTINOPOLITANVS				
<i>De fide :</i>				
III (deperd.)	1	V, 9	101	9
	cf. 1	X, 17	209	15
	1	X, 17	212/225	16
	1	X, 18	226/240	16
	1	X, 19	240/248	17
<i>Tomus ad Armenios :</i>				
<CPG 5897>				
-	cf. 1	X, 17	209	15
PROSPER AQTIVANVS				
<i>Præteritorum sedis apostolicae episcoporum auctoritates de gratia dei et libero voluntatis arbitrio :</i>				
<CPL 527>	(PL 51)			
VIII, 9	(col. 207 ^C)	8A VIII, 26	318/321	170
	(col. 207 ^D -208 ^B)	8A VIII, 26	323/342	170
XI, 12	(col. 209 ^C -210 ^A)	8A VIII, 27	344/360	171
XII, 14	(col. 210 ^{B-C})	8A VIII, 27	361/370	171
XIII, 15	(col. 212 ^A)	8A VIII, 27	371/376	172
QVINTILIANVS				
<i>Institutio oratoria :</i>				
V, X, 56	6	I, XIV	565/566	71
PS.-RVPTIVS				
<i>Libellus de fide :</i>				
<CPL 199>				
-	cf. Coll.Palat.,	I-II, 2	9/11	183

			<i>n.</i>	<i>lib., cap., §</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
SCYTHA MONACHVS collector						
<i>Disputatio xii capitulorum Cyrilli Alexandrini et sic dictorum Nestorii anti anathematismorum :</i>						
(CC 85A)						
1	(p. 195, 9/13)	cf.	1	XII, 23	299/303	19
	(p. 198, 84/92)	cf.	0	I, xv	612/616	72
2	(p. 200, 123/129)	cf.	0B	5	232/239	222
		cf.	0B	5	286/287	224
	(p. 200, 138/139)	cf.	0B	9	308	207
3	(p. 201, 156/159)	cf.	1	VIII, 12	153/157	13
		cf.	8A	III, 5	72/76	160
9	(p. 207, 308)	cf.	0A	2	138/139	200
11	(p. 209, 353)	cf.	0B	2	106	217
12	(p. 212, 446/449)	cf.	1	XIII, 26	335/339	21
		cf.	3	5	37/42	35
		cf.	8A	IV, 8	135/139	162
<i>Refutatio quorundam Nestorii dictorum :</i>						
(CC 85A)						
2	(p. 217, 106)	cf.	0A	11	353	209
5	(p. 222, 232/239)	cf.	0A	2	123/129	200
	(p. 222, 238/239)	cf.	0B	5	286/287	224
	(p. 223, 279)	cf.	0	I, XIII	502	68
		cf.	0C	b	28	232
	(p. 224, 286/287)	cf.	0A	2	128/129	200
		cf.	0B	5	238/239	222
<i>Epilogus Collectionis 'Palatinae' :</i>						
(CC 85A)						
-	(p. 232, 28)	cf.	0	I, XIII	502	68
		cf.	0B	5	279	223
SCYTHAE MONACHI						
<i>n. etiam</i>						
IOANNES TOMITANVS						
MAXENTIVS alique Scythae						
SCYTHA MONACHVS collector						
<i>Epistula ad episcopos :</i>						
<CPL 663> ;						
817 ep. XVI)						
(CC 85A)						
I, 1	(p. 157, 7/12)	cf.	1	I, 1	5/10	5
		cf.	1	V, 9	99/100	9
		cf.	1	xv, 29	363/364	23
	(p. 157, 8/9)	cf.	1	V, 9	96/98	9
I, 2	(p. 157, 24/25)	cf.	1	V, 9	102/104	9
	(p. 157, 26/27)	cf.	1	III, 4	48/49	7
	(p. 158, 28)	cf.	1	II, 3	42	7
	(p. 158, 28/29)	cf.	1	VI, 10	106/107	10
II, 3	(p. 158, 33/36)	cf.	1	VII, 11	125/128	11
		cf.	2	1	1/4	29
		cf.	3	6	44/46	36
		cf.	3	II, 3	23/26	44
		cf.	8B	II, 2	46/49	174
	(p. 158, 36/43)	cf.	1	VIII, 13	161/168	13
		cf.	2	1	4/6	29

INDEX AVCTORVM

313

SCYTHAE MONACHI

Epistula ad episcopos :

<CPL 663 ;

817 ep. xvi>

(CC 85A)

n.	lib., cap., §	lin.	pag.
II, 3	(p. 158, 36/43)	cf. 3	7
		cf. 4	2-3
III, 4	(p. 159, 53/59)	cf. 1	XII, 23
		cf. 2	2
III, 5	(p. 159, 53.56/59)	8B	II, 2
		cf. 1	VII, 11
	(p. 159, 60/61)	cf. 2	3
		cf. 4	2-3
	(p. 159, 63/67)	cf. 1	VIII, 12
		cf. 1	VIII, 12
	(p. 160, 67/71)	cf. 2	3
		cf. 4	2-3
	(p. 160, 72/76)	cf. 1	VIII, 12
		cf. 9A	3
IV, 8	(p. 162, 128/132)	cf. 1	IX, 14
		cf. 2	4
	(p. 162, 134/139)	cf. 3	5
		cf. 1	XIII, 26
	(p. 162, 135/139)	cf. 2	6
		cf. 9A	12
IV, 9	(p. 162, 145/151)	cf. 3	3-4
		cf. 1	XI, 21
	(p. 162, 145/146)	cf. 1	XII, 23
		cf. 2	4
	(p. 162, 150/151)	cf. 1	XII, 23
		cf. 2	5
	(p. 163, 156)	cf. 1	VIII, 12
		cf. 1	XIII, 25
IV, 10	(p. 163, 158/159)	cf. 1	XIII, 25
		cf. 1	XIII, 25
V, 11	(p. 163, 168/171)	cf. 2	7
		cf. 1	XIII, 26
	(p. 164, 172/173)	cf. 1	XIII, 24
		cf. 1	XIII, 24
	(p. 164, 173/174)	cf. 2	8
		cf. 4	1
	(p. 164, 175/177)	cf. 3	4
		cf. 3	2-3
	(p. 164, 176/177)	cf. 1	XIII, 26
		cf. 1	XIV, 27
V, 12	(p. 164, 181/187)	cf. 1	XIV, 28
		cf. 1	XIV, 28
V, 13	(p. 164, 188/196)	cf. 2	12
		cf. 1	V, 9
VI, 14	(p. 165, 197/198)	cf. 1	XV, 29
		cf. 1	XV, 29
VI, 15	(p. 165, 202/214)	cf. 1	XVI, 30
		cf. 1	XVI, 31
VI, 16	(p. 166, 215/229)	cf. 2	11
		cf. 1	XVII, 34
VI, 17	(p. 167, 240/241)	cf. 1	XVII, 34
		cf. 1	XVII, 34
VI, 18	(p. 167, 242/244)	cf. 1	XVII, 34
		cf. 1	XVII, 34

		n.	lib., cap., §	lin.	pag.
SCYTHAE MONACHI					
<i>Epistula ad episcopos :</i>					
<CPL 663					
817 ep. xvi> (CC 85A)					
vi, 19	(p. 167, 253/256)	cf.	1	xviii, 55	416/418 25
			8b	xvii, 35	953/954 175
			8b	xvii, 35	858/959 175
vii, 20	(p. 168, 258/262)		8b	xxi, 42	1171/1175 175
			8b	xxi, 42	1183 176
	(p. 168, 261/262)		8b	xxviii, 55	1539/1540 176
			1	xi, 22	284/285 18
	(p. 168, 266/268)		8b	xxx, 58	1616/1618 177
viii, 24	(p. 169, 304)	cf.	1	xvii, 34	406/407 25
viii, 27	(p. 171, 343)	cf.	1	vii, 11	134/135 12

Symbola

Symbolum Nicaenum :

(CC 50A)					
1	(p. 561, 3)	cf.	6	II, xxii	1059 107
			0A	4	192 202
4-5	(p. 561, 12/16)	cf.	0A	4	193/194 202
			9A	6	240 204
5	(p. 561, 16)	cf.	6	II, xxii	1059 107
6	(p. 561, 22)	cf.	6	II, xxii	1060 107
8-9	(p. 561, 25/29)	cf.	9b	2	117/119 218
8	(p. 561, 25)		0	II, xx	950/951 103
			0A	4	194 202
9	(p. 561, 28/29)		9A	4	194 202
			9b	2	113/115 218
10	(p. 561, 32/35)	cf.	*9A	4	194/196 202
			*9A	4	196 202
11	(p. 561, 46/47)		*9A	4	196/198 202
13-15	(p. 561, 51/60.69.66.69/70)		*9A	4	196/198 202
14	(p. 561, 56/57)	cf.	9A	1	91 198
15	(p. 561, 60/64)	cf.	6	II, xxii	1060 107
			8A	iv, 10	160/161 163
			9A	1	27 195
16-17	(p. 561, 62)		*9A	1	91 198
			*9A	4	198/199 203

Symbolum 'Quicumque' :

<CPL 187 ; CPG 2295> (CC 50)					
15-16	(p. 566, 23/24)		3	1	1/2 33
			6	I, xiii	511/512 69
16	(p. 566, 24)		6	II, xxii	1044 106
30	(p. 567, 51)	cf.	0A	6	241/242 204
			9b	1	27 215

Symbolum Romanum :

(CC 50A)					
1	(p. 560, 3)		6	II, xxii	1059 107
			6	II, xxii	1059.1060 107
2b	(p. 560, 28/29)		6	II, xx	950/951 103
2f	(p. 560, 56/57)	cf.	9A	1	91 198
3	(p. 560, 60/63)		*6	II, xxii	1060 107
			*8	iv, 10	160/161 163
			*0A	1	27 195

	<i>n.</i>	<i>lib., cap., §</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
SYMPHOSIVS				
<i>Amigmata :</i>				
<CPL 1518>	(CC 133A)			
LXXXIV, 2	(p. 705, 2)	cf. 6 I, v	129/130	58
		cf. 6 I, xv	604/605	72
		cf. 6 I, xv	610/611	72
		cf. 6 I, xv	614/615	72
TERENTIUS				
<i>Pbormio :</i>				
780 [V, II, 15]		*9A 7	258/259	205
THEODORETUS				
<i>Contra Cyrillum et concilium Ephe-</i>				
<i>senum :</i>				
<CPG 6215>				
excerpta	cf. Coll.Palat., VIII, 41		7/10	226
<i>De incarnatione domini :</i>				
<CPG 6216 ^b >				
-	cf. Coll.Palat., IX, 42		2/5	226
<i>Haeticarum fabularum compend. :</i>				
<CPG 6223>	(PG 83)			
II, PRAEF.	(col. 384 ^c)	cf. 9B 4	152/156	219
II, I	(col. 388 ^c)	cf. 9B 4	153/156	219
II, III	(col. 389 ^B)	cf. 9B 4	153/156	219
	(col. 389 ^c)	cf. 9B 4	152/156	219
<i>Allocutio Antiochae dicta :</i>				
<CPG 6229>				
fragmenta	cf. Coll.Palat., XI, 50		7/9	229
<i>Epistula ad Alexandrum Hierapoli-</i>				
<i>tanum (3) :</i>				
<CPG 6244>				
excerptum	cf. Coll.Palat., xd, 46		4/6	227
<i>Epistula ad Alexandrum Hierapoli-</i>				
<i>tanum (7) :</i>				
<CPG 6248>				
excerptum	cf. Coll.Palat., xf, 48		2/3	228
<i>Epistula ad Alexandrum Hierapoli-</i>				
<i>tanum (9) :</i>				
<CPG 6250>				
excerptum	cf. Coll.Palat., xg, 49		5/7	228
<i>Epistula ad Andream Samosatenum</i>				
<i>(2) :</i>				
<CPG 6256>				
excerptum	cf. Coll.Palat., xc, 45		4/7	227
<i>Epistula ad Himerium Nicomedi-</i>				
<i>ensem :</i>				
<CPG 6263>				
excerptum	cf. Coll.Palat., xe, 47		4/6	228

	n.	lib., cap., §	lin.	pag.
THEODORETVS				
<i>Epistula ad Nestorium</i> (1) :				
<CPG 6270>				
-	cf.	Coll.Palat., xa, 43	7/13	226
<i>Epistula ad populum Constantinopolitanum</i> (3) :				
<CPG 6275>				
excerptum	cf.	Coll.Palat., xb, 44	7/9	227
THEODORVS MOPSVSTENVS				
<i>Homiliae catecheticae</i> (Liber ad baptizandos (fragmenta latina) :				
<CPG 3852c>				
fragmentum	cf.	Coll.Palat., xii, 51	8/11	229
<i>De incarnatione</i> (fragmenta) :				
<CPG 3856> (PG 66)				
fragmenta	(col. 976)	cf. 1 ix, 14	183/184	14
-		cf. Coll.Palat., viii, 41	7/10	226
<i>Contra defensores peccati originalis</i>				
(fragmenta) :				
<CPG 3860>				
fragmenta	cf.	Coll.Palat., xii, 51	8/11	229
ps.-THEODORVS MOPSVSTENVS				
<i>Expositio fidei</i> :				
<CPG 3871d>				
-	cf.	Coll.Palat., iiiib, 16	7/9	186
Tomus Damasi				
<CPL 1633 ep. iv> (CC 50A)				
anathemata				
§	(p. 564, 12)	cf. 9b 4	151/152	219
	(p. 564, 13)	cf. 9b 4	177/178	220
Tomus Leonis				
<CPL 1656 ep. xxviii>				
u. LEO I, <i>Epist.</i> xxviii				
TRIPOLIVS PRESBYTER				
<i>Epistula</i> (ad beatum Faustum senatorem) contra Iohannem Scytham monachum :				
<CPL 655> (CC 85)				
4	(p. 138, 38/39)	cf. 6 II, xix	895/897	101
7	(p. 140, 79)	cf. 1 III, 4	45/46	7
VIGILIUS THAPSENSIS				
<i>Adversus Eutychetam</i> :				
<CPL 806> (PL 62)				
§, 7	(col. 138 ^D)	cf. 6 PRAEF., 1	5/7	51

INDEX NOMINVM ET VERBORVM SELECTORVM ⁽¹⁾

a, ab : libellus ab exiguo Maxentio et omnium qui cum sunt 1 inscr. (5 3); incomparabilis ab 9B 5 (223 261).

Abel : omnes, ab Abel usque ad Christum, si qui saluati sunt, ea gratia, qua et nos, sunt saluati 1 XVIII 35 (25 420).

abominor : 1 VIII 12 (12 146), XVIII 35 (25 415).

abruptus *adi.* : homo (*sc.* Nestorius) impietatis abruptissimae 9B 2 (215 53).

absolutio : quo facilius obiectionum absolutio legentibus clucescat 9 PRAEF. 4 (52 41).

absum : quod absit 9B 1 (214 6.21).

absurditas : 9A 2 (200 132).

abutor *cum abl.* : pessimo abutuntur argumento 1 IX 14 (14 181/182); — *cum acc.* : cum et illud aliud similiter uiolenter attraxerit et abusus sit 9A 11 (211 421).

Acacius Constantinopolitanus : anathematizamus ... Acacium Constantinopolitanum cum omnibus sectatoribus 1 XIV 28 (22 356).

accomodo : inter euangelizantis angeli uerba et accommodantis uirginis fidem 4 1 (39 4).

acquiesco : non istis sed apostolo potius acquiescimus 1 XVI 31 (12 384); — confiteri non acquiescit 2 4 (29 17); dicere non acquiescit 2 6 (30 27).

acsi : 2 1 (29 3); 9A 8 (206 283).

Adam : rectus in omnibus a deo creatus Adam, non mortalis nec immortalis, sed utriusque capax, habens in proprii facultate arbitrii et uelle et posse ad omnia, h.e. et ad bonum et ad malum 1 XVI 30 (23 368); callidi serpentis deceptus astutia, propria sponte praeuicator exstitit diuini praecepti, atque ob hoc iusto iudicio dei non solum morte corpo-

ris, uerum etiam animae, effectus obnoxius, et, pristino honore nudatus, iumentis similis factus, non quo irrationalis uigor eius carnali delectatione est obligatus 1 XVI 30 (23 370); originale peccatum per praeuicationem Adae ingressum mundo 2 11 (30 39); Adam per transgressionem mortalis factus 9 51 (229 6); nullum ab Adam nunc usque per naturae uigorem credimus esse saluatum 1 XVI 33 (24 396); — Nestorii in Adam tractatus (alius) 9 32.34 (192 16.28).

adiectio : quid sibi uult adiectio illa (*sc.* 'post adunationem') significare 9 III 6 (44 36); — adiectio uerborum : aliquando explanationem fidei, uerborum facit adiectio, aliquando corruptionem ...; tunc adiectio uerborum uerenda est : quando non explanationem, sed corruptionem aut contrarietatem fidei operatur; quod si omnis adiectio uerborum, catholicae fidei noxia creditur 1 II 2 (6 23.25.27).

adinuentio : prauorum *uel* haereticorum noua adinventiones 1 II 3 (7 43), IV 6 (7 63).

admonitio : 9A 1 (197 50.52).

adoptio : ut adoptionem mereantur filiorum 1 XVI 32 (24 388/389).

adstr-*u.* astr-.

aduerto : si uellent aduertere 1 XI 21 (17 263); quis non intellegat, non aduertat 9A 1 (197 68).

adunatio : mentio adunationis 9 II 2 (43 12), III 6 (44 44); naturalis non socialis adunatio siue unio in Christo rectissime dicitur 4 2.3 (40 10.17); restat, ut adunatio, quae compositionem facit, refugiat simplicitatem, susceptionemque a filio dei humanae naturae significet 9 II 3 (44 21); — ante adunationem 9

(1) Primo loco referimus ad *opuscula* 1-10 (numeris crassioribus), et ad capitula (numeris romanis) et paragraphos (numeris arabicis). Dein (parenthesi inclusae) paginae 5-239 indicantur (numeris inclinatis), et lineae (numeris arabicis).

Nomina propria et uerba tum S. Scripturae cum et fontium non congesimus.

Magis intenti fuimus in textu Maxentii aliorumque Scytharum monachorum opusculorum nn. 1-5 et 9c necnon illius Ioannis Tomitanae urbis episcopi disputationis n. 16; paululum in textu nn. 9A.8; haud uel raro in nn. 9, 7A.8 et 8A.8.

- III 6 (45 48.49); quid sibi uult adiectio illa significare, cum dicunt 'post adunationem': utrum quia, ante adunationem, duae in Christo naturae fuerint, et ideo dicunt 'post adunationem': an et, ante adunationem, unam profiterentur fuisse in Christo naturam? § III 6 (44 37.38/39.39 sqq.); si una, et ante et post, mansit in Christo natura, nulla omnino facta est adunatio § III 6 (44 46); unam, post adunationem in Christo naturam ... conantur astruere § I 1 (43 4/5); si una, post adunationem, in Christo natura est, ergo nec adunatio carnis facta est; quod si adunatio carnis facta non est: cur adunationis fit mentio? si uero adunatio carnis facta est, iam non tantum diuina, sed et carnis natura in Christo est § II 2 (43 9.10.11.12); si post adunationem, una natura in filio dei profitenda est, aut humanitas sola in Christo est, aut certe sola diuinitas § II 4 (44 26); — adunatione facta § II 3 (44 15); post adunationem § IV 7 (45 56.69), V 8 (45 73), VII 12.13 (47 127.136); duae ... post adunationem ... manent naturae § 6 (36 44/45); duae igitur naturae sine ulla dubitatione post adunationem in Christo sunt § II 2 (44 14); constat duas, i.e. diuinitatis et humanitatis, in filio dei, post adunationem, esse naturas, ex quibus et in quibus subsistit una et singularis Christi persona § II 3 (44 24); adunatione ex diuinitate et humanitate Christus compositus § A III 6 (160 81); — cf. coaduno, unitas, unio.
- Aegyptius *subst.*: -tiii § C b (232 24); — Theodoritus b. Cyrillum uocat Aegyptium § 43.44 (226.227 5.4).
- Aegyptus: § C b (232 22).
- Aelurus *n.* Timotheus.
- aeque: aeque ergo eos ... conuenit iudicare I II 3 (6 36).
- aestimo: I VIII 13 (13 165), XIV 28 (22 352); 10^b I (235 26); — cf. existimo.
- aeternus: uita aeterna *n.* uita; — ne pereant in aeternum I XVI 32 (24 393).
- affectio: unitas ... secundum affectionem § 3 (29 16); — cf. affectus.
- affectus: secundum affectum ... factam credunt unionem I VIII 12 (12 149); — cf. affectio.
- affirmo: asserunt nihil nos affirmare debere, quod non in scripturis canonicis continetur § II CAP. XXII (75 57).
- Africanus *adi.*: Augustinus Africanae prouinciae episcopus § 12 (30 48).
- agnosco: I XI 21 (18 276), XII 23 (19 293), XIII 24 (20 309).
- ago: agitur *impers.*: si non de intelligentiae fidei, sed de uerbis agitur I II 2 (6 21).
- Albanus episcopus: § A inscr. (137 2).
- Alexander Hierapolitanus Syriae praesul: epistulae III Theodoriti ad Alexandrum Hierapolitanum Syriae praesulem § 46.48.49 (227-228 1.1.1).
- Alexandrinus *n.* Athanasius; Cyrillus; Dioscorus; Petrus.
- alienus: a fide alienus: I III 4 (7 51), XIV 28 (22 352); § A I (198 89); a pio sensu alienus § A I (196 25).
- alioqui (*initio periodi*): 4 3 (40 15).
- alioquin (*initio periodi*): § V 9 (46 91); § I 3 (57 98), 9 (65 385), 14 (69-70 521, 528.547), II 2 (81 195/196), 4 (84 292), 19 (102 915); 7B I 1 (125 71); c.a.
- alius: alii ... alii ... omnes tamen I 6 3 (238-239 115.123.131).
- alter: alterum inhabitantem in altero, aut alterum alteri confitentur unitum I VIII 12 (12 147.148) aiunt: quidquid ex aliquo esse dicitur, alterum ostendit ex altero § II CAP. XX (74 49); alter ... alter I 6 1 (235 22.23).
- ambigo: ea nullatenus proferre ambigimus I IV 8 (8 89); quae mens hominis ambigat? § A I (196 33).
- Ambrosius Mediolanensis: liber de incarnatione Christi § 54 (230 7).
- amor: non honoris amore sed ipsa ueritate compulsus § 43 (226 3).
- amplector: quam sequimur et amplectimur synodus I XIV 27 (22 347).
- amplius: quod amplius est I IX 14 (14 191); dicunt nihil amplius oportere, nisi quod uerbis synodi continetur, asserere § II CAP. XXV (75 70).
- Anastasius I: epistula Anastasii Romanae urbis episcopi ad Ioannem episcopum Hierosolymitanum, super nomine Rufini § I (183 1).
- anathema: anathema sit § 1-11 (29-30 6.11.16.20.25.28.30.33.35.37.42); — cf. anathematizo.
- anathematizo: anathematizo omnes, siquis dubitat aut retractat aut imperfecta iudicat, aut qui ea a fide ss. patrum aestimat aliena I XIV 28 (22 350); anathematizamus

- omnia scripta Theodori Mopsuesteni et Nestorii discipuli eius, et omnes qui similiter illis sapiunt, his adicientes Eutychem, Dioscorum, Timotheum Aelurum, Petrum Alexandrinum et Petrum Antiochenum et Acacium Constantinopolitanum cum omnibus sectatoribus ... 1 XIV 28 (22 352); anathematizamus eos, qui naturale aut substantiam aliquam dicunt esse peccatum 1 XVIII 35 (25 414); anathematizamus omnem sensum Pelagii et Caelestii et omnium qui illis similia sapiunt 2 12 (30 43); anathematizasse dogma Nestorii 9 49 (228 2/3); — cf. anathema.
- Andreas Samosatenus: epistula Theodori quam misit Andreae Samosateno 9 45 (227 1/2).
- anfractus: labyrinthi anfractus 9A 2 (200 139/140).
- angelus: inter euangelizantis angeli uerba et accomodantis uirginis fidem 4 1 (39 4).
- anima: animam humanam ante carnem alicubi subsistere, et postmodum carni inseri, nemo ausus est affirmare 8 VI 10 (46 104); — communis homo *τραπεζοκτατος*: ex anima, corpore et mente 9B 1 (214 15); aliud mens seu ratio, aliud anima 9B 1 (214 16/17); anima siue mens 9B 1 (214 19); anima compos mentis 9B 1 (215 35); anima humana 9A 2.12. (200, 213 135. 458); animae naturae 9A 4 (202 188); habens animam rationalem uel intellectualem 8 2 (34 13); anima rationalis 9A 2 (201 152); cum corpore et anima rationali 9B 2 (216 63); ex anima rationali et corpore 9A 6 (204 241); 9B 1 (215 27.31); ex anima et corpore 9A 4 (202 187); — cf. intellectualis *subst.*; rationalis *subst.*; — non solum morte corporis uerum etiam animae effectus obnoxius 1 XVI 30 (23 373); — triplex Christus: ex anima, corpore et deo 9B 1 (214 13); quadruplex Christus: ex anima, corpore, mente et deo 9B 1 (214 23).
- animo: animatus: caro formata aut animata 4 2.3 (40 12.15).
- animus: 9A 12 (213 457); hanc inconuenientem ab eorum animis expurgare opinionem 111 (5 11); ad expurgandam et auferendam ab omnium animis suspicionem 1 v 9 (9 95); ita non solum leues et incautos, uerum etiam aliquando prudentes et graues decipit animos 7B prol. 1 (123 6).
- antecello, prope cunctas superstitiones antecellere 10^b 2 (237 73/74).
- antesignanus: 9B 4 (221 210).
- anthropotocos *n.* Maria.
- Antiochenus *n.* Dominus; Ioannes; Petrus.
- Antiochia: Paulus Samosatenus qui fuit Antiochiae episcopus 9B 4 (220 168).
- antiquus *subst.*: 9A 1 (197 64)
- aperte: 1 IX 14 (14 180); apertius declaratur 9B 2 (217 96); — cf. manifeste.
- apertus: tanta aperta blasphemia (*sc.* Nestorii) 9A 11 (209 354).
- Apollinaris Laodicens: qui quemlibet communem hominem *τραπεζοκτατος*: ex anima, corpore et mente, definit 9B 1 (214 14); qui, quamuis in Christo mentem seu rationem non fuisse, sed animam sine mente, pro ea autem domini uerbum, qui officium mentis impletet, cum impietate deliret 9B 1 (214 18); quae opinio Apollinarem Laodicenum, et postea Arrianos non autem ipsum Arrium, et Eunomium quocumque, et ultimum Macedonium, forte decepit, ut hinc sentirent et pronuntiarent Christum dei filium corpus tantum hominis, non etiam animam suscepisse, pro anima autem spiritum deum dei filium uerbum patris in illo suscepto corpore habitasse 9B 5 (223 253); Apollinaris animam quidem fuisse in Christo confessus, rationem autem seu mentem in ea hominis non fuisse, sed pro ea deum dei filium exstisisse, delirauerit 9B 5 (223 270); obstinatissimi haeretici Apollinaris tertium dogma 10^a 2 (237 81); contentiosus seu potius perniciosus haereticus 10^b 2 (237 81).
- apostolicus: uniuersa legatio apostolicae sedis 1 inscr. (5 3); praesules apostolicae sedis 2 12 (30 46); — apostolicis traditionibus conueniens 1 XI 21 (17 264).
- apostolus: Paulus 1 XI 22 (18 279.284), XVI 31 (24 383), XVIII 35 (25 416); 2 11 (30 39); 9A 9 (207 302/303); e.a.; — Petrus 1 XVIII 35 (25 422); — apostoli: symbolum ab apostolis nobis traditum 9A 4 (202 190).
- appellatio: significatiua solius uocabuli appellatio 9A 7 (205 264).

appello : nos ... Nestorianos appellare non desinunt 9c c (234 13); Euty-chianistae ab Eutychete sunt appella-ti 10^a 2 (236 65); — cf. dico, nuncupo.

approbo : Romana ecclesia approbavit uero iudicio 9A 1 (195 7); — cuius perfidiae sit ex scriptis eius approbemus 9 51 (229 2); ingrati tantis eius beneficiis approbantur 9 54 (230 18).

aqua : Nilus fuit aqua potabilis 8c b (232 25); — ueluti aqua per fistulam 10^a 3 (239 127).

arbitrium (liberum) : Adam ... habens in proprii facultate arbitrii et uelle et posse ad omnia, h.e. et ad bonum et ad malum 1 xvi 30 (23 369); liberum autem naturale arbitrium ad nihil aliud ualere credimus, nisi ad discernenda tantum et desideranda carnalia siue saecularia, quae non apud deum sed apud homines pos-sunt fortassis uideri gloriosa 1 xvii 34 (24 401); Augustinus ita liberum arbitrium docet, ut illuminatio, uir-tus et salus illi a Christo sit; Faustus uero ita ..., ut non a Christo sed na-tura sit 7b capit. 42 (143 620.622).

arcantum : arcantum salutiferae dispen-sationis 9 54 (230 16); absque incar-nationis arcano 10^b 2 (238 110).

archisynagogus : Nicodemus archisy-nagogus 9A 11 (212 430).

argumentatio : nouis prauorum argu-mentationibus, uerbis catholicis obui-are 1 i 1 (5 8); nouis et exquisitis argumentationibus nefarium dogma moluntur inferre 8 i 1 (43 3); — argumentationis color 10^b 1 (233 34).

argumentum : pessimo abutuntur ar-gumento 1 ix 14 (14 182); inopinatis argumentis fidem inquietare catho-licam 6 PRAEF. 1 (51 4); callidis syllogismorum argumentis aduersus ipsa catholicae fidei fundamenta dimicans 6 PRAEF. 2 (52 20); uanum eius (sc. Nestorii) illud argumentum 9A 1 (198 84).

arguo : euidenter arguentes eos a fide esse penitus alienos 1 iii 4 (7 50); primo arguant b. Cyrillum et b. Leonem 1 rv 6 (8 65); tum demum nos quasi retractatores concilii arguere poterunt 1 rv 6 (8 72); frustra ergo omnino nos synodum retractare arguunt 1 rv 7 (8 79); — perfidium ... nonnullis exemplis arguere 9c b (232 10).

argutus : eius (sc. Nestorii) arguta uni-tas 9A 1 (198 80).

Arianus, Arius u. Arrianus, Arrius.

Armenius *subst.* : b. Proclus ... ad Armenios cum contra Theodori blasphemias scriberet 1 x 17 (13 209).

armo : armatus : sanctorum uirorum probatissimorumque doctorum sen-tentiis armati 1 iii 4 (7 49).

Arrianus *subst.* : Arriani : tres sunt naturae diuinitatis, non una, quia tres sunt sine dubio subsistentiae siue personae : hoc qui dicunt, Arrianis omnino sociantur et pari cautela cauendi sunt, quia similiter ut illi blasphemare noscuntur 8 iii 5 (44 34); nihil aliud Christum, nisi extraneum a trinitate et, iuxta Ar-rianos, credere impie creaturam 6 PRAEF. 3 (52 31); iuxta Arrianos Christum creaturam credere depre-henduntur 6 II CAP. XVIII (74 44); Arrianorum et Eunomianorum, non catholicorum, hoc dogma est : dissimilem patri filium in parte aliqua credere 6 II ii (79 127); et Arriani nobiscum tres personae fa-tenantur, sed, nolentes homousion dicere, damnati sunt 6 II xxiii (107 1077); quae opinio Apollinarem Laod., et postea Arrianos non autem ipsum Arrium, et Eunomium quoque, et ultimum Macedonium, forte decepit, ut hinc sentient et pronuntiarent Christum dei filium corpus tantum hominis, non etiam animam suscepisse, pro anima autem spiritum deum dei filium uerbum patris in illo suscepto corpore habi-tasse 9b 5 (223 253/254); — iuxta Arrianos 6 II xix (101 868); cum Arrianis 6 I vi (62 257); Arrianorum blasphemiam 6 II xviii.xix (100.101 841.862); ne demus Arrianis occasio-nem 6 II xxiv (108 1110).

Arrius : abominantes impietatem Arrii 6 I vi (62 262); propter Arrii impie-tatem quae tum emergerat 9A 4 (202 191); alter Arrius uanior caute-la occurrens 9b 1 (214 11); tempore quo impiissimus Arrius existit 9b 4 (220 183); Arriani, non autem ipse Arrius 9b 5 (223 254).

ascribo : peccati causam naturarum conditori dementer ascribens 2 io (30 37).

Asia : Hebion stoicus philosophus tempore adhuc Ioannis apostoli intra Asiam exstitit 9b 4 (219 153).

asserō : 1 xii 23 (19 290); e.a.; 9 54

(230 5,16); 10^a 1 (235 14); 10^a 1 (235 22/23); 10^b 1 (236 49); — *cf.* dico *q.s.*
assertio: impias assertiones eorum refutare 1 III 4 (7 49).
assumo: passibilem unde uoluit sibi assumpsit 10^a 3 (238 122); nihil ex ea carnis assumens 10^a 3 (239 129).
assumptio: corporalis assumptio 9B 5 (223 266/267); — *cf.* susceptio.
assurgo: nullatenus ualuit per semetipsum inde assurgere unde per propriam uoluntatem incurrit 1 xvi 33 (24 395); — catholicus disputator assurgit 9C c (233 9).
asteriscus: signum asteriscorum 9B 1 (214 3); *cf.* labyrinthus.
astruo: quasi contraria atque inconuenientia his, quae ante se fuerunt, conciliis tentant astruere 1 I 1 (6 16); stulte nimis imprudenterque conantur astruere 8 II 1 (43 7).
astutia: callidi serpentis astutia 1 xvi 30 (23 371).
at: at si (*initio periodi*): 8 VI 11 (46 109); 8 II 19 (102 898).
Athanasius (Alexandrinus): b. Athanasio dicente 1 VII 11 (11 129).
attendo: cautus et prudens lector attendat 9B 2 (215 52).
Atticus Constantinopolitanus episcopus 2 12 (30 47).
attraho: uiolenter attrax(er)it 9A 11 (209, 210, 211 357, 366, 421).
auctoritas: errorem quasi ex auctoritate synodi confirmare nituntur 1 III 4 (7 45); propria auctoritate firmare 1 v 9 (9 105); — euangelica auctoritas 9A 11 (211 422); catholicae ueritatis auctoritate munitus 9 54 (230 4); — secundum auctoritatem factam credunt unionem 1 VIII 12 (12 150).
audeo: si hoc non audent dicere 1 XI 21 (18 274); sententiam reprehendere audet 1 XI 20 (17 251); temere audent reicere 1 XI 21 (17 265); qui audent dicere 1 XVIII 35 (25 416).
auditor: ad decipiendos imperitos auditores 9A 1 (198 78); — sequaces uel auditores (*sc.* Nestorii) 9B 2 (215 54).
auertor: nec illam sententiam auertimur 1 VIII 13 (13 166).
aufero: ad expurgendam et auferendam suspicionem 1 v 9 (9 95).
augmentum: augmentum facere in fide 1 I 1 (5 9), II 3 (6 31, 32); catholicam fidem augmentum aliquod

posse recipere, improbum est credere, quia, cum sit perfecta et plena in omnibus, augmentum recipere non potest; hoc enim sine dubio augmentum recipit, quod imperfectum est 1 II 2 (6 17, 19, 20); aliquando explanationem fidei, uerborum facit adiectio, aliquando corruptionem; quod non augmentum, sed detrimentum est potius fidei 1 II 2 (6 24).
Augustinus: Theodorus Mops. contra s. Augustinum defendentem originale peccatum, et Adam per transgressionem mortalem factum catholice disserentem 9 51 (229 5); — Augustinus ita liberum humanum arbitrium docet, ut illuminatio, uirtus et salus illi a Christo sit 7B capit. 42 (143 619); — sicut dicit b. Augustinus 1 rv 8 (9 91); cum a b. dictum sit Augustino 1 ix 14 (15 192); denique in libro enchiridii inter cetera ait 1 ix 15 (15 194); rursus in libro secundo de trinitate 1 rx 16 (15 200); et iterum post pauca 1 rx 16 (15 203); auscipientes ... quae acta sunt et scripta a ... Augustino Africanæ provinciae episc. (e.a.) 2 12 (30 48); de libris s. Augustini certa capitula decerpta 7B II 15 (142 604), capit. 42, 45, 48, 50, 53, 54, 60 (143 615 sqq.); Fausti libros (*sc.* de gratia), quos non solum scriptis s. uiri Augustini ... contrarios penitus ueritas docet 7B epilog. 61 (153 850).
Aurelianus princeps: temporibus Aureliani principis 9B 4 (220 169).
auris: claudendae Christianae aures 9A 11 (209 353); 9B 2 (217 106).
Babylonius adi.: fornax Babylonia 9C b (232 29); — *subst.*: Babylonios incendio concremauit 9C b (233 30).
baptizo: recentes ab utero paruulos non tantum ut adoptionem mercantur filiorum, aut propter regnum caelorum ..., sed et in remissionem peccatorum eos credimus baptizari, ne pereant in aeternum 1 xvi 32 (24 393).
beluinus: si Christus neutrae naturae est ... ergo nullius erit, nisi forte ... beluinae 9B 1 (214 7).
bene: optime placuerat 9B 2 (218 119).
beneficium 9 54 (230 17/18).
Beroea: litterae Cyrilli Alex. ad Berocam directae 9 45 (227 3).
Blandus presbyter (legatus apostolicae sedis): 1 inacr. (5 2).

blasphemia : Arrianorum blasphemiae
 ● II XVIII.XIX (100.101 841/842.
 862/863); — Hibaec Edess. blasphemiae
 ● 53 (230 1); — Nestorii blasphemiarum capitula ●A 1 (195 1);
 Nestorii blasphemia ●A 1 (196 40);
 tanta aperta blasphemia ●A 11
 (209 354); in hac obstinationis suae
 blasphemia perdurans 10^b 1 (236 51/
 52); — Theodori blasphemiae 1 x
 17 (15 209/210.211).

blasphemo : similiter ut illi blasphemare
 noscuntur 8 III 5 (44 35).

blasphemus : ad suum (sc. Nestorii)
 blasphemum sensum ●A 11 (210 365).

Boethus episcopus 8A inscr. (157 3);
 8b inscr. (173 5).

Bonifatius I papa 2 12 (30 46).

Bonosus Serdicensis : ultimis temporibus
 Serdicensis Bonosus Hebionem philosophum secutus, a Damaso
 papa praedamnatus 9b 4 (220 166).

bonum *subst.* : habens in proprii facultate
 arbitrii et uelle et posse ad omnia, h.e. ad bonum et ad malum
 1 XVI 30 (23 370).

breuiter : breuiter exponere 1 xv 29
 (23 363); breuiter proferre 9c^b c
 (243 28).

cado : eum qui non cecidit ..., resurrexisse
 contendit 10^a 2 (238 109); substantia quae non cecidit, in
 hac eum resurrexisse contendit 10^b 2 (238 109).

caelestia : de caelestibus et spiritalibus
 10 3 (238 123).

Caelestinus I papa : synodus quae in Epheso
 congregata est, cui praefuerunt Caelestinus et Cyrillus b. patriarchae
 1 xiv 27 (22 344); suscipientes omnia quae ... acta sunt et scripta
 a ... Caelestino 2 12 (30 47); cui damnationi (sc. Nestorii) et papa
 Caelestinus, Romanae praesul ecclesiae, et ... praebuere consensum 10^b 1
 (236 59); — sermo Nestorii postquam litteras Caelestini Rom. et
 Cyrilli Alex. denuntiationis accepit ● 23 (188 35); Nestorii capitula
 quibus litteris ad se missis a ss. Caelestino Rom. et Cyrillo Alex.
 contradicit 8A (195 2).

Caelestius Pelagianus : inimici gratiae dei, i.e. Pelagii et Caelestii sectatores
 1 xv 29 (23 365); paruulos non tantum ut adoptionem merantur
 filiorum aut propter regnum caelorum (baptizari), sicut Pelagii et

Caelestii siue Theodori Mops. discipuli, qui unum et idem naturale et
 originale peccatum esse confirmare conantur 1 xvi 32 (24 390); anathematizamus omnem sensum Pelagii
 et Caelestii 2 12 (30 34); tam Iulianus defensor et sequax eius cum
 ceteris sociis et participibus suis, quam postea Caelestius, de Constantinopolitana urbe detrusi, in
 synodo quoque Ephesiensi ... postmodum in praesenti damnati sunt ●
 36 (194 10); — commonitorium a Mario Mercatore adu. haeresim
 Pelagii et Caelestii ● 3 (183 2); contra eos (sc. Pelagium et Caelestium)
 primus eius (sc. Nestorii) sermo ● 31 (192 7); epistula Nestorii ad Caelestium
 ● 35 (194 1/2); commonitorium super nomine Caelestii a Mercatore
 datum ● 36 (194 1/2).

caelum : propter regnum caelorum 1 xvi 32
 (24 389).

caligo : sprete erroris sui caligine 8 vii 13
 (47 137).

callide : callide et peruerse affirmant ● I
 CAP. V. (53 10); callide fatentur ● I CAP. VIII
 (53 20); callide dicitur ab eis ● II CAP. XII.XXIV (74.75 27.66),
 callide agere 7b prol. 3 (124 23); callide excusare 7b
 epilog. 61 (153 857).

callidus : callidi serpentis astutia 1 xvi 30
 (23 371); callida syllogismorum argumenta ● PRAEF. 2 (52 19).

calor : diuidant, si possunt ..., a splendore
 colorem, et calorem a sole 8 v 9 (46 92).

calumnia : prauorum calumnias dissipare
 1 II 3 (7 43); solita calumnia 9c c (233 1/2).

calumnior : contra ss. patrum fidem uenisse
 calumniatur 1 III 5 (7 54); stulte calumniatur ● I CAP. IV
 (53 7/8).

canonicus : multa sunt quae non dicuntur
 a synodo nec in ulla scriptura canonica 1 IV 8
 (8 88); asserunt nihil nos affirmare debere, quod non
 in scripturis canonicis continetur ● II CAP. XXII
 (75 58).

capax : Adam non mortalis nec immortalis
 creatus, sed utriusque capax 1 xvi 30 (23 369).

capitulum : in scriniis ecclesiasticis expressa
 capitula continentur (sc. de arbitrio libero et gratia dei,
 ex uariis libris b. Augustini) 7A 15 (121 109);
 conueniens credidi aliqua, tam de Fausti quam de libris s.

- Augustini, certa capitula decerpere, et huic nostro opusculo inserere 7a 11 15 (142 604), capit. 42 (143 614); de diuersis libris uel tractatibus Nestorii excerpta capitula ab episc. Cyrillo 29 (190 2); Nestorii blasphemiarum capitula 9A 1 (195 1); xii capitula fidei, quae ad Nestorium missa fuerunt 9A 1 (195 4).
- captus: nemo non mente captus 9A 12 (213 453).
- caput: quod eius (sc. Nestorii) capitis periculo dictum sit 9B 1 (214 7).
- carnalis *adi.*: rationalis uigor eius carnali delectatione est obligatus 1 xvi 30 (23 376); — carnalia *subst.*: ad discernenda et desideranda carnalia siue saecularia, quae non apud deum sed apud homines possunt fortassis uideri gloriosa 1 xvii 34 (25 403).
- carnaliter: non carnaliter sed spiritaliter uiuere oportere 9A 11 (209 360/361); quia carnaliter saperet 9A 11 (212 431.436).
- caro: unus de trinitate, etiam cum carne propria 2 4 (29 18); cum ipsa carne ascendisse in caelum 3 3 (34 24); cum ipsa carne in gloria uenturus iudicare 3 3 (34 26); — carnis natura 5 11 2 (44 13); caro coaeterna 10b 3 (239 124); secundum carnem 1 xi 21 (18 270.271), 22 (18 286); 2 4 (29 19); 3 5 (35 38); 9 54 (230 6.14. 15); e.a.; — adunatio carnis *u.* adunatio; — passus (est) carne *u.* patior; — natus deus de uirgine secundum carnem 9 54 (230 14); deus passus carne i.q. Christus passus carne 2 6 (30 27); dicunt Christum passum carne, non deum passum carne confiteri debere 6 II CAP. IX (73 17.18); dicitur ab eis: caro dei passa est, deus autem carne passus non est 6 II CAP. XII (74 27.28); deum passum carne dolose asserunt, deum autem uerbum non passum carne ullo modo fatentur 6 II CAP. XIV (74 31.32); negant deum esse, qui passus carne est 6 II CAP. XV (74 34); deum secundum carnem crucis iniuriam pertulisse 9 54 (230 15); — filio dei subsistendi causa caro non fuit 5 vi 10 (46 102); — non carni formatae aut animatae semet persona uerbi inuiuit in utero uirginis 4 2 (40 11); non formatae aut animatae carni semet uerbum dei inseruit in utero uirginali 4 3 (40 15); de Mariae uirginis carne, h.e. nostrae naturae 10a 3 (238 119); ex Maria uirgine naturam sumpserit carnis 10b 3 (238 119); nihil ex ea carnis assumens 10a 3 (239 128); — duae, post adunationem, semper indissolubiler manent naturae, i.e. uerbi et carnis 3 6 (36 46); deum et hominem, uerbum et carnem confitentes 5 11 (43 5); uerbum et carnem unius esse naturae impia permixtione confusioneque confirmant 10a 3 (239 132); — persona uerbi ad naturam carnis, non ad personam alicuius (iam formati) hominis concurrisse (*uel* conuenisse) credenda est 4 3.4 (40 18.22); quasi uerbi essentia (*sit*) in carnis (*uel* carne) sit conuersa natura 10 2 (237 89); sibi carnem coadunans 3 2 (34 12); 4 1 (39 6); — *cf.* Christus, homo, humanitas.
- catholice: s. Augustinus ... Adam per transgressionem mortalem factum catholice disserens 9 51 (229 7).
- catholicus *adi.*: disputator catholicus 9c c (233 8); ecclesia catholica 5 vii 13 (47 140); 10b 2 (237 76); fides catholica 1 11 2.3 (6 17.27), iv 7 (8 82), v 9 (9 102/103), xi 21 (18 272); 4 4 (40 21); 5 11 (43 1); 6 PRAEF. 1.2 (51.52 4.20); 9A 1 (198 85); sensus catholicus 1 xiv 27 (22 341); uerba catholica 1 11 (5 8); 6 PRAEF. 2 (52 23); ueritas catholica 5 v 8 (45 76); 9 54 (230 4); 9c c (234 15); — *subst.*: praeter trinitatem nullum alium deum agnoscunt catholici 1 xi 21 (18 276); 6 PRAEF. 3 (52 36); nemo potest esse catholicus nisi 3 6 (35 43); catholicus respondens 6 PRAEF. 4 (52 40), I introd.-xv (55-72 7-601 *passim*), II 1-xxv (76-110 10-1169 *passim*); catholicus contradicens 9A 1-12 (196-213 23.130.166.184.217.232.258.280.299. 329.353.453); quicumque catholicus legit 9A 2 (201 149); quam sententiam catholici nequaquam ferre potuerunt 10b 1 (236 43).
- cauerna: de tortuosis cauernis 9A 7 (205 260).
- causa: peccati causa 2 10 (30 36).
- cautela: pari cautela cauendi sunt 5 111 5 (44 34); cum uanior cautela 9B 1 (214 12).
- cautus: cautiissimus quasi et rationis liquidae disputator (sc. Nestorius) 9B 1 (214 10); cautus et prudens lector attendat 9B 2 (216 51/52).
- cedo: rationi cedere 7B 1 8 (134 342/345); ueritati cedere 5 v 9 (46 94); 6

II VI (85 326.328); c[*r*]edere nolle sententiae suae 7A 1 8 (117 49); 7B 1 8 (136 412).
celebro : memorias celebrare 1 XIV 28 (22 359).
Celest-*n*. Caelest-*n*.
centum quinquaginta : synodus (*sc.* Constantinopolitana) centum quinquaginta 1 XIV 27 (22 342/343).
Chalcedonensis : venerabilis Chalcedonensis concilii fidem nituntur euertere 1 I 1 (5 6); augmentum aliquid nos in fide (*sc.* Chalcedonensis concilii) facere iudicant 1 I 1 (5 9); contra statuta uenire concilii (Chalcedonensis) 1 I 1 (5 10); eorum patrum sententiae, quos ipsa recepit synodus (Chalcedonensis) 1 I 1 (5 13); non in ipso termino uenerabilis Chalcedonensis concilii inserimus patrum sententias, sed eas extrinsecus contra inimicos pro ipsius defensione proferimus 1 II 3 (5 37); b. papa Leo etiam defensione eiusdem (Chalcedonensis) concilii coactus est diuersorum patrum sententiis, per illa quae dicuntur encyclia, contradicentium ora obstruere et prauorum nouas adinventiones atque calumnias dissipare 1 II 3 (5 40); qui errorem propriae impietatis quasi ex auctoritate synodi (Chalcedonensis) confirmare nituntur 1 III 4 (7 45); euidenter arguentes eos a fide sanctorum patrum eiusdemque (Chalcedonensis) concilii esse penitus alienos 1 III 4 (7 51); contra synodum et non magis pro synodo est, si contra inimicos Chalcedonensis concilii, qui eam contra ss. patrum fidem uenisse calumniantur, ss. uirorum, qui ante ipsam in ecclesia claruerunt, sententias proferentes, docuerunt : nihil nouum aut ss. patrum fidei contrarium a memorato fuisse consilio statutum ? 1 III 5 (7 53); incipientes beatissimi patres, qui in ipsa (Chalcedonensi) synodo conuenerunt, sensum propriae fidei explanare, ita de se manifesta uoce testantur 1 III 5 (7 59); retractationem concilii (Chalcedonensis) esse iudicant 1 IV 6 (7 62); b. Leo similiter ss. patrum testimoniis statuta uenerabilis Chalcedonensis synodi cum fide patrum conuenire docuit 1 IV 6 (8 70); tum demum nos quasi retractatores concilii Chalcedonensis arguere poterunt, qui per ss. patrum bene prolatas senten-

tias refellimus haereticorum fallaciam 1 IV 6 (8 72); nemo recte reprehenditur retractare synodum (Chalcedonensem), nisi qui, de ipsis statutis iudicans, non pro ipsa sed contra ipsam, patrum proferre tentat sententias, sicut haeretici faciunt 1 IV 7 (8 74); qui non contra ipsam, sed pro ipsa (Chalcedonensi synodo), patrum sententias proferunt, defensores sunt, non retractatores concilii 1 IV 7 (8 77); frustra ergo omnino nos synodum (Chalcedonensem) retractare arguunt, quos uident non contra ipsam, sed pro ipsa, patrum proferre sententias 1 IV 7 (8 79); synodus (Chalcedonensis), alteram fidem aut mathema, praeter ss. patrum, tradere, his, qui ad catholicam fidem confugiunt, prohibuit; non autem, haereticorum prauitati aut eis, qui sensum eius moliantur corrumpere, rationabilibus documentis uetuit obuiare 1 IV 7 (8 81); quod synodus (Chalcedonensis) non dicit, nullatenus dici debere; ... multa sunt quae non dicuntur a synodo nec in ulla scriptura canonica, et tamen, cum ratio postulauerit, ea nullatenus proferre ambigimus, sicut est, trinitas; aut cum de patre dicimus, quia ingenuus est; et alia plura 1 IV 8 (8 86.87); unam uero duarum naturarum subsistentiam siue personam, quam nobis ueneranda Chalcedonensis synodus tradidit, nullius alterius nisi dei uerbi incarnati et hominis facti confitemur, propter quod nec illam sententiam, quam quasi contrariam quidam synodo aestimant, i.e. unam naturam dei uerbi incarnatam, auertimur, quia nihil aliud nisi unam subsistentiam siue personam in duabus naturis docet unitis 1 VIII 13 (13 162.165); impie quidam, personam quidem homini, subsistentiam uero deo uerbo credunt a synodo deputatam 1 IX 14 (14 178); apud synodum idipsum est subsistentia quod et persona 1 IX 14 (14 179); Proclus, quem etiam ueneranda recepit synodus Chalcedonensis 1 X 17 (15 209); quam sequimur et amplectimur ueneranda synodus Chalcedonensis 1 XIV 27 (22 347/348); si quis non confitetur in d.n.I.C. duas naturas unitas, h.e. diuinitatis et humanitatis, acsi unam naturam dei uerbi incarnatam, et unam naturam dei uerbi incarnatam

sicut duas unitas in una subsistentia atque persona, secundum quod nobis tradidit ueneranda synodus Chalcedonensis 2 I (29 6).

Christianus *adi.*: claudendae Christianae aures 9A 11 (209 353); 9B 2 (217 106); — *subst.*: 9A 1.8.12 (199.206.213 114.280.454/455); e.a. Christotocos u. Maria.

Christus: duas natiuitates dei uerbi, unam ante saecula a patre ... alteram uero in nouissimis temporibus ... a uirgine sancta, confitemur, quia non alium matris, alium patris, filium credimus, sed unum eundemque, naturalem filium patris, naturalem filium matris, agnoscimus 1 XIII 24 (20 304); si quis non confitetur duas natiuitates in uno filio dei, deo uerbo ante saecula quidem nato de patre, in nouissimis autem temporibus eodem de matre genito 2 8 (30 31.32); et deum factum hominem et secundam natiuitatem dei uerbi iuxta carnem, haeretici credere detestantur 6 I CAP. XV (54 38/39); — *cf.* Emmanuhel ||

puerum illum, quem ipsa peperit, natura deum agnoscimus 1 XII 23 (19 292); si quis puerum illum, quem s. uirgo Maria genuit, non confitetur natura deum 2 5 (29 21); non deum fortem, sed puerum tantum, qui, propter eum cui uniri meruit, deus fortis dicatur, de femina natum conantur astruere 6 I CAP. VI (53 14) ||

deus ex deo 1 XI 20 (17 256.257), 21 (17.18 266.269); deus ungi potuit aut habere consortes, nisi fieret homo 1 XIII 25 (21 328); profitendum est I. C. filium hominis siue hominem, ante saecula de patre natum, unum ex trinitate ... non secundum humanitatem, sed secundum diuinitatem 3 4 (34 27); uerus est deus 6 PRAEF. 3 (52 32); deum genuit secundum carnem uirgo Maria 1 XI 21 (18 269); deus, qui est trinitas, natus ex femina 1 XI 21 (18 273); dicant unde est deus, qui de uirgine natus est, si non est de trinitate, cum praeter trinitatem nullum alium deum agnoscant catholici 1 XI 21 (18 274.276); si eam (*sc.* Mariam) uere et proprie dei crederent genetricem, utique deum uerbum unum esse crederent de trinitate, quia non ex ea deus, qui est trinitas, natus est 1 XI 22 (18 277.278.279); homo ille,

quem gratia, non natura, deum confitentur 1 XII 23 (19 290); deus factus Christus, non autem Christus deus factus 1 XIII 25 (20 319.320); si quis dicit: deus non est factus Christus, Christus autem deus factus est 2 7 (30 29.30); non deum factum Christum, sed Christum deum factum callide fatentur 6 I CAP. VIII (53 19/20); quia peperit hominem qui secundum gratiam dicitur deus, non autem quia peperit deum incarnatum et hominem factum 2 2 (29 10); fatendum est deum natum ex femina ..., deum in cunis iacuisse pannorum sordibus inuolutum, creuisse et profecisse aetate et sapientia ..., deum esurisse, sitisse, lassum ex itinere quieuisse ..., deum comprehensum manibus impiorum, iudicatum, damnatum, crucifixum, latus lancea perforatum ..., deum mortuum, sepultum, resurrexisse ..., deum cum ipsa carne ascendisse in caelum, sedisse ad dexteram patris, inde rursum cum ipsa carne in gloria uenturum iudicare uiuos et mortuos: non secundum diuinitatem, sed secundum humanitatem 3 3 (34 14.15.18.20.23.24); theotocon, haeretici, b. uirginem ita fatentur, non quia deum secundum carnem, sed quia hominem deo unitum genuerit 6 I CAP. II (53 3); initium dari deo uerbo ex femina stulte calumniantur his, qui uere et proprie deum secundum carnem natum ex femina confitentur 6 I CAP. IV (53 7); assumptum a deo, non deum factum hominem peruerse asserunt 6 I CAP. XII (54 30); nec credunt natum deum de uirgine secundum carnem, nec dicunt deum secundum carnem crucis iniuriam pertulisse 6 54 (230 14.15); non unum atque eundem, deum hominemque (*uel* et hominem), Christum dei filium credit (Nestorius) 10 1 (253 21); — compositus est Christus post incarnationem 2 9 (30 34); filius autem, i.e. uerbum dei, unigenitus deus, consubstantialis patri, manens in propria substantia deus, in nouissimis diebus ex uisceribus b. uirginis Mariae naturam suscepit humanam, et, sibi carnem coadunans, homo factus est, habens animam rationalem uel intellectualem 2 2 (33 9); filius dei, uerbum patris, unus ex trinitate, consubstantialis patri, natus de eo

ante saecula, subsistens in propria persona deus : in nouissimis temporibus mox propria potentiae uirtute ex uisceribus eiusdem uirginis sine semine uiri carnem sibi coadunans, manens in propria natura deus, homo factus est, habens rationalem siue intellectualem 4 1 (39); sicut uerbum deus, idem ipse ex nobis est homo perfectus et uerus 3 6 (36 47); naturalis, non socialis adunatio siue unio in Christo rectissime dicitur, quia non carni formatae aut animatae semet persona uerbi uniuert in utero uirginis, sed ex ipsis eius uisceribus sapientia aedificauit sibi domum 4 2.3 (40 11.15); si formatae aut animatae carni semet uerbum dei inseruit in utero uirginali, non iam naturalis, sed socialis potius unio siue adunatio dicenda est; nec persona uerbi ad naturam carnis, sed ad personam alicuius hominis concurrisset credenda est 4 3 (40 15. 18); catholica fides : non personam uerbi ad personam alicuius iam formati hominis, sed ad naturam carni conuenisse, credit et praedicat 4 4 (40 21); hoc tantum distare a prophetis Christum impie fatentur, quia non sit natus ex semine uiri, et, quamuis non post conformationem sed in ipsa conformatione, Christo tamen deum uerbum unitum inique contendunt 6 I CAP. X (53.54 24.26); de naturali unionione uerbi dei facta ad propriam carnem 6 II CAP. I (73 1); peruerse deum filium, non deum patrem, in Christo habitare asserunt 6 II CAP. XVII (74 39/40); tamquam deus uerbum non habitauerit in nobis 9A 1 (196 24); uerbum patris Emmanuel non esse, sed eum qui natus est ex Maria, qui inhabitauerit massae nostrae naturam quam suscepit ex uirgine 9A 1 (196 26); si dixerit substantialiter esse unitum filium dei massae nostrae 9A 2 (200 132); Christum apud se fabricatum triplicem ingerit : ex anima et corpore et deo 9B 1 (214 12); quadruplicem nobis intulit Christum : ex anima, corpore, mente et deo 9B 1 (214 23); inquit (Nestorius) : nusquam Nicaenum concilium asum est dicere quia uerbum deus natus est ex Maria 9B 2 (216 59); inquit (Nestorius) : ut noueritis quam superex-

cellens et summa quaedam coniunctio exsistebat etiam in infante ipso, cum dominica caro conspicitur; erat ipse et infans et infans ipsius dominus 9B 3 (218 134.135); dicit (Paulus Samosatenus) : Christum hominem solum, et tunc initium habere ex quo de uirgine natus est 9B 4 (219 149); Nestorii sectatores, unum in duos filios diuidunt 9 54 (230 12); Christi dei nostri uoluntaria pro nobis exinanitio ... et humilitas diuinae dignationis 9C b (232 12); (Nestorius) indignum aestimat (*uel* existimat) confiteri, quod ipse dei filius in utero beatae uirginis conceptus et incarnatus sit, sed hominem tantum(modum) in utero formatum et, postmodum deo coniunctum, Christum factum (*uel* editum) esse, pronuntiat 10 2 (235 27.32); quasi uerbi essentia in carnis natura (*uel* in carne) sit conuersa 10 2 (237 88) ||

unius eiusdemque, dei uerbi incarnati et hominis facti, creduntur esse mirabilia et passionem, quia non est alter deus, alter homo, sed idem deus, idem homo 1 XIII 26 (21 329); deus passus carne i.q. Christus passus carne 2 6 (30 26); hominem tantummodo, non deum, carne crucifixum esse fatentur 6 II CAP. VII (73 14); dicunt Christum passum carne, non deum passum carne confiteri debere 6 II CAP. IX (73 17); callide dicitur ab eis : caro dei passa est, deus autem carne passus non est 6 II CAP. XII (74 27.28); qualiter deum proprias carnis suae fecisse asserant passionem 6 II CAP. XIII (74 29); deum passum carne dolose asserunt, deum autem uerbum non passum carne ullo modo fatentur 6 II CAP. XIV (74 31/32); negant deum esse, qui uisus et contractatus et passus carne est 6 II CAP. XV (74 33); nec deum factum hominem tulisse passionem impassibiliter confiteri 9C b (232 19); nec fas erat deum in natura suae deitatis (*uel* in sua diuinitate) occumbere (*uel* posse occidi) 10 2 (238 111); — Christus passus est impassibiliter 9 54 (230 3); unum eundemque (dei) filium propter utramque naturam pro nobis impassibiliter fuisse passum (*uel* perpassum) 9C b (233 34); unus idemque dei filius, secundum deitatem impassibilis, secundum carnem passibilis 9 54 (230

5); passus (est) carne; passus est impassibiliter *n. patior* || qui filium filio copulatum, aut dominum domino, aut alterum inhabitantem in altero, aut alterum alteri confitentur unitum secundum affectum aut gratiam aut dignitatem aut aequalem honorem siue auctoritatem, aut secundum conuncupationem aut concordiam aut illustrationem, siue secundum inoperationem, aut personalem factam credunt unionem 1 VIII 12 (12 146); qui per profectum Christum factum credunt 1 XIII 25 (20 322); si quis non confitetur substantialem siue naturalem unitatem secundum id quod, manens natura deus, uerbum, naturae est unitus humanae, sed subsistentialem siue personalem dicit unitatem aut secundum illustrationem siue secundum dilectionem aut secundum affectionem 3 3 (29 13); non natura, sed dignitate et unitione deum stulte asserunt Christum 6 I CAP. IX (53 22); non natura, sed gratia dicit deum, illius uerbi participatione seu societate et coniunctione uel etiam unitione et interdum unitate 9A 1 (198 75); — dicunt: alterum in altero, h.e. deum uerbum in homine habitare 6 II CAP. III (73 5/6); testimonia, quibus purum hominem eum, qui pro nostra salute passus est, demonstrare nituntur 6 II CAP. X (73 20); Christum, non carnem Christi, a s. trinitate creatum et resuscitatum asserunt; quod dum docere conantur, iuxta Arrianos Christum creaturam credereprehenduntur 6 II CAP. XVIII (74 42.44); Nestorius uult quod Christus a Matthaeo neutrae naturae esse praedicatus est; quod si ita est, quod absit, ergo nullius erit, nisi forte beluinae 9B 1 (214 5); dicunt (*uol* pronuntiant) quod filius dei non ex Maria uirgine naturam sumpserit carnis (*uol* de Mariae uirginis carne, h.e. nostrae naturae), sed passibilem unde uoluit in utero sibi ipse formauerit (*uol* sibi assumpsit) 10 3 (238 117); de caelestibus eum et spiritualibus (carnem sibi) coaeternam habuisse existimant, ac per uterum Mariae uirginis, ueluti aquam per fistulam nihil ex ea carnis assumens, transisse contendunt 10 3 (238 123); — *cf.* caro, homo, humanitas ||

nulla nobis est nunc de filii dei diuinitate dubietas 1 v 9 (9 100); duas naturas dei uerbi d.n.I.C., h.e. diuinitatis et humanitatis, naturaliter siue substantialiter credimus et confitemur unitas, eo quod natura inuiolabilis dei uerbi, naturae est unita passibili 1 VII 11 (11 125.129); una dei uerbi natura incarnata 1 VIII 13 (13 166.171); 2 1 (29 3.4); si quis non confitetur in d.n.I.C. duas naturas unitas, h.e. diuinitatis et humanitatis 2 1 (29 1); in uerbo dei filio unigenito duae post adunationem semper indissolubiler manent naturae, i.e. uerbi et carnis, dei et hominis, diuinitatis et humanitatis 3 6 (38 44); unam, post adunationem, in Christo naturam (conantur astruere) 5 1 1 (43 6), II 2 (43 10); si adunatio carnis facta non est: cur adunationis fit mentio?; si uero adunatio carnis facta est, iam non tantum diuina, sed et carnis natura in Christo est: duae igitur naturae sine ulla dubitatione post adunationem in Christo sunt 5 II 2 (44 13.14); si autem et adunatione facta, una et sola manet in Christo diuinitas, ergo nec simplex sed composita passibilisque est eadem uerbi diuinitas: quia quidquid ex adunatione subsistere creditur, nullatenus secundum ueritatem proprie simplex est, sed omnino compositum intellegitur; hoc autem de sola diuinitate Christi sentire, probatur esse sacrilegum 5 II 3 (44 16.20); adunatio ... susceptionem a filio dei humanae naturae significat, et ideo constat duas, i.e. diuinitatis et humanitatis, in filio dei, post adunationem, esse naturas, ex quibus et in quibus subsistit una et singularis Christi persona 5 II 3 (44 22/23.24.26); si post adunationem una natura in filio dei profitenda est, aut humanitas sola in Christo est, aut certe sola diuinitas 5 II 4 (44 27); si autem duas, ante adunationem, fuisse naturas in Christo dixerint, duas etiam sine dubio, ante adunationem, dicere conuincuntur in Christo fuisse personas, quia, secundum ipsos, non est natura sine persona 5 III 6 (45 48.50); quaeramus ab eis, utrum, post adunationem uerbi et carnis, in Christo dicant duas esse naturas an denegent; quod si uel uerbi uel carnis essentiam in Christo negaue-

rint, aut Iudaeorum impietati omnino iungendi sunt, qui Christum purum hominem fuisse asserunt, aut Manichaeorum sacrilegiis coequant, qui carnis in Christo negant essentiam uel naturam; si uero et uerbum et carnem esse in Christo dixerint, duas utique essentias, inuiti, diuersarum naturarum ipsorum nominum testimonio profitentur, quia non eadem sunt nomina uerbi et carnis: nam uerbum uerbum est, et caro caro est § IV 7 (45 56.58.59.61.62); duas, inquit, ideo debere dici in Christo, post adunationem, fateamur esse naturas, quia duo numerus esse non potest indiuisus, cum, secundum ueritatem, omnis numerus diuisioni subiaceat § V 8 (45 72); cedant ueritati, et duas nobiscum in Christo profiteantur esse naturas: qui eas non rebus ipsis diuidimus, sed cognitione tantum discernimus et probamus § V 9 (46 94); dicunt 'post adunationem': utrum quia ante adunationem duae in Christo naturae fuerint, et ideo dicunt 'post adunationem'; an et ante adunationem unam profitentur fuisse in Christo naturam? § III 6 (44 38.40 sqq.); si dixerint: 'sicut ex anima et carne una humana natura conficitur, quae singulari non plurali numero pronuntiatur, ita ex diuinitate et humanitate una facta est Christi natura'? ... hoc exemplum filio dei minime existimo conuenire, cui subsistendi causa caro non fuit, quippe qui, ante saecula a patre natus, in propria persona incommutabiliter subsistit; sed ut uerbum caro fieret, misericordiae fuit § VI 10 (46 100.101); nomen naturae unius, quae diuinitatis et humanitatis expressam possit habere significationem, docere coguntur; uerum si in tantum desipuerint, quo dicant eam Christi esse naturam, rursus ab eis quaeritur, qualis illa sit § VI 11 - VII 12 (46-47 107.120.124); si uoluerint dicere, uerbum incarnatum siue unam naturam, eo ipso, quo hoc dicunt, duas procul dubio dicere conuincuntur in Christo naturas, duarumque, non unius, nomina naturarum: eius uidelicet, qui incarnatus est, i.e. uerbi dei, et eius, quae ab ipso assumpta est, i.e. carnis § VI 11 (46-47 109.110.111.113); coartantur ut illius naturae singu-

laris, quam post adunationem in Christo esse uolunt, nomen doceant ... aut, si hoc facere minime possunt, quia omnino est impossibile, duas non ante sed post adunationem et deinceps semper indissolubiliter manentes naturas in una Christi persona ... profiteri non metuunt § VII 12.13 (47 128.137); sicut duas naturas, ita et subsistentias siue personas in Christo fatentur § I CAP. XI (54 29), ex diuinitate et humanitate Christus compositus docetur § II CAP. II (73 3); Theodorus Tarsensis diuidens deitatem Christi ab eius humanitate § 52 (229 1); non unum Christum, ex utraque natura inconfuse atque indiscrete, pronuntiat, sed geminum, quod nefas est, assecutus 1° 1 (236 45); timet ne, si duas in Christo confitetur naturas, quartam introducat in trinitate personam 1° 2 (238 93); dum timet utramque in dei filio substantiam confiteri ..., impia confusione dei filium a diuinitatis suae substantia pronuntiat immutatum, et quod nostrae naturae ueraciter integreque suscepit, id totum ad deitatis eius essentiam transferre non metuit 1° 2 (238 93.97); uerbum et carnem unius esse naturae, impia permixtione confusioneque confirmant 1° 3 (239 131); — cf. adunatio; essentia, natura, substantia; — unam uero duarum naturarum subsistentiam siue personam ... nullius alterius nisi dei uerbi incarnati et hominis facti confitemur 1 VIII 13 (13 163); una duarum naturarum persona siue subsistentia 8A II 3 (158 35); 8B II 2 (174 49); apud synodum idipsum esse subsistentiam quod et personam 1 IX 14 (14 180); nos, unum et idem sentientes subsistentiam esse quod et personam 1 IX 14 (14 183); Iesum Christum unum de tribus subsistentiis unius deitatis credimus esse 1 IX 14 (14 188); duae naturae unitae in una subsistentia atque persona 2 I (29 5); una substantia siue natura ... tres subsistentiae siue personae, unaquaqueque persona incommutabiliter semper obtinens quod proprium est 3 I (33 5); manens (uel subsistens) in propria subsistentia (uel persona) deus 3 2 (33 10); 4 I (39 2); non duae sed una Christi persona est 3 7 (36 51); quod iam hominis cuiuslibet

potest demonstrare personam § 2 (40 13); non carni formatae aut animatae semet persona uerbi uniuert in utero uirginis § 2 (40 13); persona uerbi ad naturam carnis, non ad personam alicuius (iam formati) hominis concurrisse (uel conuenisse) credenda est § 3 (40 17.18), 4 (40 21.21/22); duae, i.e. diuinitatis et humanitatis, in filio dei post adunationem naturae, ex quibus et in quibus subsistit una et singularis Christi persona § II 3 (44 26); ineffabilis diuina filii dei maiestas in sua persona et substantia una est § 1 (215 34); — sicut duas naturas, ita duas praedicant subsistentias I VIII 13 (13 171); impie quidam, personam quidem homini, subsistentiam uero deo uerbo credunt a synodo deputatam I IX 14 (14 178); ne aperte uideantur duas subsistentias aut duas personas introducere I IX 14 (14 181); unam totius trinitatis subsistentiam credere deprehenderet I XI 20 (17 251); si autem duas, ante adunationem, fuisse naturas in Christo dixerint, duas etiam sine dubio, ante adunationem, dicere conuincuntur in Christo fuisse personas, quia, secundum ipsos, non est natura sine persona; quod cum dicunt, quis eos nesciat Nestorianae perfidiae, quod fugiunt, laqueis compediri, quae hominem plenum deo, non deum hominem factum praedicare conuincitur § III 6 (45 50.51); quia nolunt esse naturam sine persona, procul dubio etiam sic, ... ipsi potius duas inuenientur in Christo asseuerare personas, quia uerbum et carnem, etiam post adunationem, in Christo negare non possunt, quorum diuersas esse naturas nullus ignorat § IV 7 (45 68.69); non ex duabus naturis, sed ex duabus personis unam personam propter unum filii uocabulum et dignitatem et auctoritatem Christum esse impie machinantur § II CAP. XXI (74 56); duarum naturarum et personarum merita diuidit § A 6 (204 246); quartam (tro)ducere in trinitate personam § 3 (218 138); § 2 (238 95/96); — (inquiunt) non esse naturam sine persona § I 1 (43 8), III 5 (44 29.31), 6 (45 51), IV 7 (45 55.66); (multo magis) persona non potest esse sine natura § III 5 (44 30.31); idipsum de-

finiunt naturam esse quod persona est § I CAP. XII (54 32); alia sunt propria nomina naturarum et personae, alia communia § I CAP. XIII (54 33); quid inter naturam distet atque personam, et quod non omnis sit natura persona § I CAP. XIV (54 36.37)|| non dicimus trinitatem in Christo inhabitare ..., quasi quod extra trinitatem sit Christus, sed deum uerbum unigenitum filium patris, d.n.I.C., ... unum de tribus subsistentiis unius deitatis credimus esse I IX 14 (14 184.185.186.187); tres sunt, i.e. pater et Christus et spiritus s. I XI 20 (17 261); utrum trinitas Christus sit, aut alter praeter trinitatem deus Christus sit, aut forte etiam super trinitatem deus est Christus I XI 22 (18 282.283); ita ut nec pater sit filius aut spiritus s., nec filius sit pater aut spiritus s., nec spiritus s. pater sit aut filius § I (33 6.7.8); filius dei, uerbum patris, unus ex trinitate, consubstantialis patri, natus de eo ante saecula, subsistens in propria persona deus § I (39 1); quod (sc. 'Christum unum ex trinitate') nolentes asserere, quis eos non intellegat aliis uerbis idipsum negare quod dicunt, nihilque aliud Christum, nisi extraneum a trinitate et, iuxta Arrianos, credere impie creaturam? § PRAEF. 3 (52 30); agens contra eos, qui, licet Christum deum confiteantur, tamen ... declinant eum unum confiteri ex sancta et indiuidua trinitate § PRAEF. 2 (52 26); si uerus est deus, sicut et est: aut trinitas est, aut unus ex trinitate; sed quia totam trinitatem Christum credere sacrilegum est, restat ut unus sit deus Christus ex trinitate, nisi forte alium eum deum praeter trinitate esse contendunt § PRAEF. 3 (52 34.35); trinitatem in Christo habitare impie asserunt § II CAP. XVI (74 36); dicunt: homousion diuidere est, Christum dicere unum ex trinitate § II CAP. XIX (74 46/47); aiunt: quidquid ex aliquo esse dicitur, alterum ostendit ex altero; et ideo Christum non oportere unum ex trinitate fateri, sed unum in trinitate § II CAP. XX (74 49); unam personam Christum ex trinitate fatentur, Christum autem unum ex trinitate stulte denegant § II CAP. XXI (74 52.53); dolose di-

cunt sine Christo trinitatem non esse ¶ II CAP. XXII (75 59); ipsum dolose deum natum ex femina dicere uidentur, Christum uero unum ex trinitate nullatenus asseuerant ¶ II CAP. XXIII (75 63); Dioscorus legatus filium dei unum negans esse ex sancta et indiuidua trinitate 7b 1 1 (125 82); ambigit nemo Possessorem ... non solum non confiteri Christum filium dei uiui unum ex sancta et indiuidua trinitate 7b 1 2 (126 106); qui deum Christum quartum et alienum a sancta et indiuidua trinitate conaris asserere 7b 1 8 (136 403); — una persona ex trinitate ¶ II CAP. XXI (74 52); 7b 1 8 (134-135 343-350/351-359/360-366/367-370-374-380); unus de trinitate 1 IX 14 (14 190), XI 20 (17 262), 22 (18 278-286); 2 4 (29 17); 3 6 (36 47); unus ex sancta et indiuidua trinitate ¶ PRAEF. 2 (52 28); 7b 1 1 (125 82), 2 (126 107), 6 (131-132 246, 259-260-278/279); unus ex sancta et ineffabili trinitate 7b 1 9 (139 528/529); unus ex sancta et terribili trinitate 7b 1 9 (140 548/549); unus ex sancta et unus essentiae trinitate 7b 1 6.8 (131-138 238-417/418); unus ex trinitate 1 XI 20 (17 254-258), 21 (18 267-270); 3 4 (34 27); 4 1 (39 1); ¶ PRAEF. 3 (52 33-35), II CAP. XIX.XX. XXI (74 47-50-53), CAP. XXIII (75 63); 7b 1 4 (128 139/140), 6 (131-132 254-269/270-287/288), 8 (134-137 344-351-361-367-371-373-379-396-449), 9 (141 578), 15 (143 612); unus in trinitate ¶ II CAP. XX (74 50); — *u. etiam sub nomine singulorum haereticorum* || in fide nominis Iesu 1 XVI 33 (24 398), per infusionem et inoperationem intrinsecus spiritus sancti, qui est etiam spiritus Christi 1 XVII 34 (25 408); qui credit in Christo, iam Christi est: non utique per donum naturae, sed per spiritum sanctum 1 XVII 34 (25 409-411); omnes, ab Abel usque ad Christum, si qui saluati sunt, ea gratia, qua et nos, sunt saluati 1 XVIII 35 (25 421); Christum non naturae, sed operationis siue efficientiae, i.e. unctionis nomen esse, ex hoc, quod multi christi dicti sunt in uetere testamento, manifestum est 5 VII 12 (47 125-130); non credunt uitam esse eum, qui a Iudaeis est crucifixus ¶ II CAP. VI (73 12); ait (Nestorius) Christum Iesum suum ipsius dominum esse

¶ 3 (218 131); arcanum salutaris dispensationis a uerbo dei secernunt ¶ 54 (230 17); crucem Christi scandalum et stultitiam reputa(n)s ¶ c b (232 17); Christus figura substantiae siue imago patris 3 4 (35 34).
circumstantia: euangelica circumstantia ¶ A 11 (210 370).
cito: ¶ A 6 (204 236).
claresco: ss. uirorum, qui ante ipsam (*sc.* Chalcedonensem synodum) in ecclesia claruerunt, sententiae 1 III 5 (7 55).
claudio: claudendae Christianae aures ¶ A 11 (209 253); ¶ B 2 (217 106).
Cledonius: b. Gregorius in epistula ad Clidonium 1 VIII 12 (13 157).
clericus *subst.*: epist. Cyrilli ad clericos suos Constantinopolim constitutos ¶ 28 (190 1).
Clidonius *n.* Cledonius.
coaduno: sibi carnem coadunans 3 2 (34 12); 4 1 (39 6); — *cf.* adunatio *s.q.s.*
coeternus: caro coaeterna 1 ¶ 3 (239 124/125); corpus coeternum ¶ A 6 (204 239); — *cf.* consempiternus.
coarto: coartantur ut ... doceant 5 VII 12 (47 126/127); tamquam coartetur confiteri ¶ A 4 (202 185).
codex: ¶ B 2 (215 50).
Coolest-*n.* Caelest-
cogito: ea uero, quae ad uitam aeternam pertinent, nec cogitare nec uelle nec desiderare nec perficere posse, nisi per infusionem ... spiritus sancti 1 XVII 34 (25 405).
cognitio: cognitione 5 v 9 (45-46 82-90-96); secundum cognitionem 5 v 9 (46 87).
cogo: defensione eiusdem concilii coactus sum 1 II 3 (6 40); — *cf.* compello.
collectium nomen sing.: Sabellius (*pro* Sabelliani) ¶ B 4 (220 183).
colligo: proferre ... id quod conuenienti ratione collectum fuerit 1 IV 6 (8 65).
color: diuidant, si possunt ..., a splendore colorem, et calorem a sole 5 v 9 (46 92); dicimus duas efficacias solis, splendorem uidelicet et calorem ¶ II XIX (102 926); — argumentationis color 1 ¶ 1 (235 34/35); — *cf.* pigmentum.
commonitorium ¶ 3 (183 1), 36 (194 1. 8).
communicator: omnes qui similiter illis sapiunt, ... eorum communicatores 1 XIV 28 (22 357).

- communis : homo communis ex anima et corpore **9A** 4 (202 187); quilibet communis homo *ἑκαστος* **9B** 1 (214 15); homo communis triplex **9B** 1 (214 21); homo communis **9B** 1 (215 31), 4 (219 154).
 compatiō : **9A** 12 (213 462).
 compedio : laqueis compediri **5** III 6 (45 52).
 compello : his compulsi sumus occurrere **1** III 4 (7 48); non honoris amore sed ipsa veritate compulsus **9A** 3 (226 3); — *cf.* cogo.
 compleo : completo tempore secundum legem humanae naturae **4** 1 (39 8).
 complex : complices : omnes qui similiter illis sapiunt, ... eorum complices **1** XIV 28 (22 358); cum complicibus suis **9** 31 (192 7/8); Nestorii complices **9C** c (234 15).
 compono : compositus *n.* compositus.
 compos : anima compos mentis **9A** 1 (215 35).
 compositio : adunatio compositionem facit et refugit simplicitatem **5** II 3 (44 21); — *cf.* compositus.
 compositus : compositus Christus post incarnationem **2** 9 (30 34); nec simplex sed composita passibilisque est eadem uerbi diuinitas **5** II 3 (44 16); quidquid ex adunatione subsistere creditur, nullatenus ... proprie simplex est, sed omnino compositum intellegitur **5** II 3 (44 19); — *cf.* compositio.
 concedo : hanc uim potentiamque creaturae concessit creator **9C** b (233 38/39).
 conceptus : in utero uirginis conceptus **10** 1 (235 28).
 concilium : *n.* Chalcedonensis; Constantinopolitanus; Ephesenus, Ephesiensis, Ephesus; Nicaenus; — retractionem concilii esse iudicant **1** IV 6 (7 62); quasi contraria atque inconuenientia his, quae ante se fuerunt, conciliis tentant astruere **1** I 1 (6 16); horum (IV) conciliorum definitiones **1** XIV 27 (22 349); — *cf.* synodus.
 concipio : conceptus *n.* conceptus.
 concludo : argumentum quo putat se concludere catholicam fidem **9A** 1 (198 84/85).
 concordia : secundum concordiam factam credunt unitiōem **1** VIII 12 (12 151).
 concremo : incendio concremauit **9C** b (233 31).
 concretum : est hoc haeresibus concretum **9C** c (233 7).
 concurro : ad personam alicuius hominis concurrisse **4** 3 (40 19); — *cf.* conuenio.
 conditor : conditor omnium **2** 5 (29 23/24); naturarum conditor **2** 10 (30 37).
 confessio : omne humanum genus in confessione habet Emmanuhel **9A** 1 (196 29).
 confirmo : errorem confirmare nituntur **1** III 4 (7 45/46); impia permixtione confusionequē confirmant **10** 3 (239 134).
 confiteor : **1** VII 11 (11 128), VIII 12 (12 148), VIII 13 (13 164.171), XI 21 (18 271/272), XII 23 (19 290.292), XIII 24 (20 307), XVI 30 (23 367), XVII 34 (25 412); **2** 4 (29 17); **6** PRAEF. 2 (52 26.28); **9C** b (232 21/22); **10** 2 (238 93/94); si quis non confitetur **2** 1.2.3.5.8.9.11 (29-30 1.7.12.22.31.34.38); dicunt : sufficit nobis hoc confiteri, uestris autem nolimus uti sermonibus **6** II CAP. XXIII (75 65); confiteor *i. q.* pronuntio : confiteri quod **10** 1 (235 26); *e. a.*; — *cf.* profiteor, pronuntio, *e. q. s.*
 conformatio : non post conformationem sed in ipsa conformatione Christo deum uerbum unitum inique contendunt **6** I CAP. X (54 26).
 confugio : qui ad catholicam fidem confugiunt **1** IV 7 (8 82).
 confusio : impia confusione **10** 2 (238 96); impia permixtione confusionequē **10** 3 (239 133/134).
 confuto : ad confutandum eum (*n.* Nestorium) uel sequaces eius **9A** 11 (210 370).
 congreco : synodus quae in Epheso congregata est **1** XIV 27 (22 344); *s.* synodus apud Ephesum (*uel* Epheso) congregata **10** 2 (236 53/54).
 congrue : his congrue **1** VII 11 (12 134), XIII 26 (21 334).
 congruus : congruo tempore **9C** a (231 3).
 coniunctio : illius uerbi ... coniunctione uel etiam unitiōe et interdum unitate **9A** 1 (198 76); propter copulationem seu coniunctionem **9A** 7 (205 266); dignatio coniunctionis **9A** 10 (208 334).
 coniungo : deo coniunctus **10** 1 (235 32); societate coniunctus **9A** 3 (201 168).

- conor : uerba ... ad suam prauitatem conantur retorquere 1 III 4 (7 47); affirmare conantur 1 XVI 32 (24 392); stulte nimis imprudenterque conantur astruere 5 I 1 (43 7); — *cf.* molior nitor, puto, tento.
- consector : Apollinaris tertium dogma consecrans 10^a 2 (237 84).
- consempiternus : corpus consempiternum 9A 6 (204 237/238); — *cf.* coaeternus.
- consensus : praebere consensum 9 43. 46 (226.227 6.3); 10^a 1 (236 63).
- consisto : huius uerbo tenus placuit consistere 9B 2 (217 87/88).
- consolatio : pro consolatione Nestorianorum 9 44 (227 1/2).
- consors : deus ungi potuit aut habere consortes nisi fieret homo 1 XIII 25 (21 328).
- consortium : in consortio carnis suae degit 9A 12 (213 461/462).
- Constantinopolis : epistula Cyrilli ad clericos suos Constantinopolim constitutos 9 28 (190 1/2); epistula Theodoriti pro consolatione Nestorianorum Constantinopolim destinata 9 44 (227 2); Eutyches presbyter monasterii apud Constantinopolim constituti 10^b 2 (237 67).
- Constantinopolitanus *adi.* : *u.* Acacius; Atticus; — synodus centum et quinquaginta, qui in hac urbe regia (*sc.* Constantinopolitana) conueniunt 1 XIV 27 (22 342/343); Iuliano (Aeclan.), in Constantinopolitana urbe constituto 9 31 (192 8); ecclesia Constantinopolitana 9 36 (194 3); Iulianus (Aeclan.) ... Caelestius, de Constantinopolitana urbe detrusi 9 36 (194 11); Nestorius quondam Constantinopolitanae urbis episcopus 10 1 (235 12/13).
- constituo : Constantinopolim constitutus 9 28 (190 2); in Constantinopolitana urbe constitutus 9 31 (192 8); monasterium apud Constantinopolim constitutum 10^b 2 (237 67); — patres in Nicaeno concilio constituti 9A 4 (202 190).
- consto : constat hunc iure damnari 9 50 (229 10).
- consubstantialis : consubstantialis (deo) patri 3 2 (33 9/10); 4 1 (39 1/2); 9B 2 (218 118).
- consubstantius : 9B 2 (217-218 84. 103.114); uerbum in substantia uel essentia consubstantium, i.e. *ὁμοούσιον* 9B 4 (220 174).
- contagium : eorum maculantur contagione 1 XIV 28 (22 359); — *cf.* contagium.
- contagium : uirulenta contagia 9C a (231 2); — *cf.* contagio.
- contendo : 9 PRAEP. 2 (52 22); 10 2 (238 114); 10^a 3 (239 129/130).
- contentiosus : contentiosus haereticus 10^b 2 (237 81/82).
- contra : contra dicere *u.* contradico; — proferre contra : contra inimicos Chalcedonensis concilii 1 III 5 (7 53); contra haereticorum nouas adinventiones 1 IV 6 (7 63); — uenire contra : contra statuta uenire concilii 1 I 1 (5 10); contra ss. patrum fidem uenisse calumniantur 1 III 5 (7 53); — quae contra ipsos acta sunt et scripta 2 12 (30 45); — contra uocem apostoli 1 XVIII 35 (25 416); — contra ... pro : contra inimicos, pro ipsius (concilii) defensione 1 II 3 (6 38/39); contra synodum, et non magis pro synodo 1 III 5 (7 52); non pro ipsa, sed contra ipsam 1 IV 7 (8 75); non contra ipsam, sed pro ipsa 1 IV 7 (8 77.80); — contra *adu.* : 9C^b c (234 14).
- contradico : 9A 1-12 (196-213 23.130. 166.184.217.232.258.280.299.329.353. 453); contradicentium ora obstruere 1 II 3 (7 42); impiissime contradicens 9 26 (189 3); Nestorius litteris ad se missis ... contradicit 9A 1 (195 3).
- contrarietas : tunc adiectio uerborum uerenda est : quando non explanationem, sed corruptionem aut contrarietatem fidei operatur 1 II 2 (6 26).
- contrarius : nullatenus esse contrarium, si ... docuerimus 1 I 1 (5 12); quasi contraria atque inconuenientia docere his, quae ante se fuerunt, conciliis 1 I 1 (6 15); hoc non est semper contrarium 1 II 2 (6 22); nihil nouum aut ss. patrum fidei contrarium fuisse statutum 1 III 5 (7 57); contrarius catholicae fidei aut ss. patrum traditionibus 1 V 9 (9 102); contrarius synodo 1 VIII 13 (13 165); catholicae fidei contrarius 1 XI 21 (18 273).
- contumelia : 9 54 (230 16).
- conueniens : proferre ... id quod conuenienti ratione collectum fuerit 1 IV 6 (8 64); catholicae fidei aut ss. patrum traditionibus conueniens 1 V 9 (9 105); totius ecclesiae uox, apostolicis traditionibus conueniens 1 XI 21 (17 264/265); conueniens credidi aliqua capitula decerpere 7B 11 15 (142 602).

- conuenio : conueniens *u.* conueniens ;
 — conuenit *impers. u.* conuenit ; —
 ad naturam carnis conuenisse 4 4
 (40 23) ; *cf.* concurro ; — patres qui
 in ipsa synodo conuenerunt 1 III 5
 (7 59) ; qui in hac urbe regia conuene-
 runt 1 XIV 27 (22 343) ; — statuta
 uenerabilis Chalcedonensis synodi
 cum fide patrum conuenire docuit 1
 IV 6 (8 71) ; id impietati suae existi-
 mat conuenire 9A 11 (209 357).
 conuenit *impers.* : aequae ergo eos
 conuenit iudicare 1 II 3 (6 36).
 conuerto : quasi uerbi essentia in
 carnis sit conuersa natura 10 2 (237
 89).
 conuincio : dicere conuincuntur ...
 praedicare conuincitur 8 III 6
 (45 49/50, 54) ; dicere conuincuntur
 8 VI 11 (46 111) ; — catholica uerita-
 te conuictus 9C c (234 16).
 conuncupatio : secundum conuncupa-
 tionem factam credunt unionem 1
 VIII 12 (12 150).
 copulatio : propter copulationem seu
 coniunctionem 9A 7 (205 265/266).
 copulor : filium filio copulatum confi-
 tentur 1 VIII 12 (12 147).
 Cornelius : Petrus apostolus ad Corne-
 lium 6 IX (65 358).
 corporalis : corporalis assumptio 9B
 5 (223 266) ; — *cf.* humanus.
 corporeus : corporei dolores 9A 12
 (213 458/459).
 corpus : non solum morte corporis
 uerum etiam animae effectus ob-
 noxiis 1 XVI 30 (23 373) ; nec enim
 mortem corporis tantum quae poena
 peccati est, sed et peccatum ingres-
 sum dicimus mundo 1 XVI 31 (24
 381) ; — ex corpore uero ac solido
 9A 2 (201 152) ; cum solido ac per-
 fecto corpore suo 9B 1 (215 36) ; —
 ex anima et corpore 9A 4 (202 187) ;
 9B 1 (215 27, 32) ; ex anima rationali
 et corpore 9A 6 (204 242) ; cum
 corpore et anima rationali 9B
 2 (216 63) ; — communis homo
 τριπρόσωτος : ex anima, corpore et
 mente 9B 1 (214 15) ; — triplex
 Christus : ex anima, corpore et deo
 9B 1 (214 13) ; quadruplex Christus :
 ex anima, corpore, mente et deo 9B 1
 (214 24).
 corrumpto : sensum fidei moliuntur
 corrumpere 1 IV 7 (8 84) ; — *cf.*
 euerto.
 corruo : lapsu miserabili corruentes
 8 I 1 (43 3) ; infeliciter corruit 9 20
 (187 9).
 corruptio fidei : aliquando explana-
 tionem fidei, uerborum facit adiectio,
 aliquando corruptionem 1 II 2
 (6 23) ; tunc adiectio uerborum ue-
 renda est : quando non explanatio-
 nem, sed corruptionem aut contra-
 rietatem fidei operatur 1 II 2 (6 26).
 creator : si hanc uim creaturae poten-
 tiamque concessit, idipsum creator
 implere non potuit ? 9C b (233 39).
 creatura : 9C b (233 38) ; *u.* creator ; —
 Christum, iuxta Arrianos, credere
 creaturam 6 PRAEF. 3 (52 32), II
 CAP. XVIII (74 44) ; — *cf.* creo.
 credo : 1 II 3 (6 28, 32), VII 11 (11 128),
 VIII 12 (12 152), IX 14 (14 178, 188),
 XI 20 (17 252), 22 (18 277, 278), XII
 23 (19 292), XIII 24, 25 (20 308, 322),
 26 (21 330), XVI 31, 32, 33 (24 380,
 393, 397), XVII 34 (24, 25 402, 409),
 XVIII 35 (25 420) ; *e.a.* ; 9 54 (230
 14) ; — improbum est credere *cum*
infin. 1 II 2 (6 18) ; — necessario
 credidimus 1 I 1 (5 10), V 9 (9 99),
 XV 29 (23 364) ; necessarium credi-
 (di)mus 9C c (234 19/20).
 creo : gratia dei, non qua creamur, sed
 qua recreamur 1 V 9 (9 98), XV 29
 (23 362) ; — rectus in omnibus a deo
 creatus Adam 1 XVI 30 (23 367/368) ;
 — Christum, non carnem Christi, a s.
 trinitate creatum et resuscitatum
 asserunt 6 II CAP. XVIII (74 43) ; —
cf. creatura, facio.
 crimen : crimen suspicionis effugere
 9C c (234 10).
 criminor : 9C c (233 4).
 crudelis : haeresis (Nestoriana) ingrata,
 crudelis et impia 9C b (232 11/12).
 crux : iniuria crucis pertulisse 9 54
 (230 15) ; crucem Christi scandalum
 et stultitiam reputa(n)s 9C b (232 17).
 cum *cum acc.* (*i.q.* et) : cum omnia
 quae ibi acta sunt 1 XIV 27 (22 345).
 cursim : 9C a (231 1).
 Cyrensis *u.* Theodoritus.
 Cyrillus (Alexandrinus) : b. Cyrillus,
 ad destruendam Nestorii impiam
 interpretationem s. symboli, in
 concilio Epheseno tam multas ss.
 patrum sententias proferens, nul-
 lum reprehensionis dignum fecisse
 augmentum creditur 1 II 3 (6 28) ;
 si ideo augmentum fecisse non credi-
 tur, quia non in ipso s. symboli ma-
 themate ipsas ss. patrum sententias
 inseruit, sed eas extrinsecus pro-
 ferens sincerissimum sensum eius-
 dem s. symboli reddidit manifestum
 1 II 3 (6 32) ; b. Cyrillus, perfecto et

firmitate ss. patrum manente symbolo, ad destruendam impiam interpretationem Nestorii, diuersorum patrum sententias protulit I iv 6 (8 65); secundum b. Cyrillum I xii 23 (19 294); synodus, quae in Epheso congregata est, cui praefuerunt Caelestinus et Cyrillus beatissimi patriarchae I xiv 27 (22 344); doctrina b. Cyrilli Alex., quam de Christo protulit, dicens 'passus est impassibiliter' 9 54 (239 2); — b. Cyrilli litterae ad Berneam directae 9 45 (227 2); — epistula Cyrilli ad clericos suos Constantinopolim constitutos 9 28 (190 1); — b. Cyrillus ad Nestorium I vii 11 (12 135); b. Cyrillus in capitulo tertio contra Nestorium I viii 12 (13 153); et iterum in primo capitulo contra Nestorium I xii 23 (19 298); b. Cyrillus contra Nestorium I xiii 26 (21 335); exemplum epistolae Cyrilli episc. Alex. ad eundem Nestorium 9 26 (189 1); eiusdem epistula ad eundem Nestorium 9 27 (190 1); de Nestorii libris uel tractatibus excerpta ab episc. Cyrillo capitula 9 29 (190 2); Cyrilli capitula, quae Romana ecclesia approbavit 9A 1 (195 6); ipsa capitula 9A 1-12 (195-212 9.119.156.171.208.220.247.268.285.312.336.446); in illis sane xii capitulis, quibus, ad hunc ipsum Nestorium Cyrillus scribens, rectam et sanam exposuit fidem 9B 5 (222 229); — sermo Nestorii postquam litteras Caelestini Rom. et Cyrilli Alex. denuntiationis accepit 9 23 (188 35); epistula Nestorii ad Cyrillum Alex. 9 25 (198 1); Nestorii capitula quibus litteris ad se missis a ss. Caelestino Rom. et Cyrillo Alex. contradicit 9A 1 (195 3); — Cyrillus Alex. ad ea, quae Theodorus contra anathematismos dixit 9 40 (225 1); — Theodori libri, quos aduersus b. Cyrillum Alex. et s. concilium Ephes. conscripsit 9 41 (225 2); Theodorus satisfacit: probasse se dogma b. Cyrilli, quem uocat Aegyptium 9 43 (226 4); palam in ecclesia ausus est Theodorus insultare Cyrillum Alex. 9 50 (228 5).

Damasus I : Bonosus Serd. a Damaso urbis Romae episc. praedamnatus est 9B 4 (220 166).

damnatio : memorias eorum celebrare,

qui in ipsa damnatione defuncti sunt I xiv 28 (22 359/360); damnationi praeuere consensum 10^b 1 (236 58/59)

damno : ab unica et catholica damnati matre ecclesia 5 vii 13 (47 140); damnari in synodo 9 36 (194 13); 10^b 1 (236 54); per scripta sua iure damnari 9 50 (229 11); — cf. praedamno.

Datanus episcopus : 8A inscr. (157 2); 8B inscr. (173 5).

de *cum acc.* : de id quod I ix 15 (15 193).

deceptorius : ostentatio deceptoriae 9A 1 (199 111).

decerpo : de libris s. Augustini certa capitula decerpere 7B ii 15 (122 604); — cf. excerpto.

decipio : callidi serpentis deceptus astutia I xvi 30 (23 371); — etiam aliquando prudentes et graues decipit animos 7B prol. 1 (123 6); ad decipiendos simplices 7B prol. 2 (123 21); ad decipiendos imperitos auditores 9A 1 (198 77); ad decipiendas fidelium mentes 10^a 2 (237 69/70); — cf. fallo.

defendo : eos, qui in ipsa damnatione defuncti sunt, (ut) innocentes defendunt I xiv 28 (22 360); — s. Augustinus defendens originale peccatum 9 51 (229 6).

defensio : defensione eiusdem concilii coactus I ii 3 (6 40); pro ipsius (concilii) defensione I ii 3 (6 39).

defensor : qui non contra ipsam, sed pro ipsa (synodo), patrum sententias proferunt, defensores sunt, non retractatores concilii I iv 7 (8 78); — Iulianus (Aecl.) defensor et sequax eius (Caelestii) 9 36 (194 9).

definitio : 9B 2 (218 120).

definitio : horum (iv) conciliorum definitiones I xiv 27 (22 349); — ueterum tractatorum omnium definitio 9A 1 (198 94); rectissima ueterum patrum definitio 9B 2 (216 72); — illorum definitiones, qui, lapsu miserabili corruentes, nouis et exquisitis argumentationibus nefarium dogma Christi ecclesius molliunt inferre 5 i 1 (43 2); secundum hanc stultam et impiam definitionem 5 iv 7 (45 67); uecordissima et impiissima definitio eius 9A 1 (197 44).

defungor : qui in ipsa damnatione defuncti sunt I xiv 28 (22 360).

deitas : una est deitas trinitatis I xi 20 (17 258.260); Christus unus de

- tribus subsistentiis unius deitatis 1 IX 14 (14 188); dei filius secundum deitatem impassibilis 9 54 (230 5/6); ipsum dei filium a deitatis suae natura pronuntiat demutatum 10^a 2 (238 97); quod nostrae naturae ueraciter integreque suscepit (Christus), id totum ad deitatis eius essentiam transferre non metuit 10^b 2 (238 102); natura suae deitatis 10^b 2 (238 112); — diuisionem efficit deitatis 1 XI 20 (17 256); diuisionem non facit deitatis 1 XI 20 (17 257); diuidens deitatem Christi ab eius humanitate 9 52 (229 1); — cf. diuinitas.
- deliramentum: abominamur omnia eorum deliramenta 1 VIII 12 (12 146); his deliramentis ommissis 9B 1 (215 25); maius impietatis deliramentum 9B 2 (217 90).
- deliro: cum impietate delirat 9B 1.4 (214.221 20.200).
- dementer: 2 10 (30 37).
- dementia: ut perfidorum dementia confutetur 9 PRAEF. 2 (51 17); mirae fatuitatis et dementiae homo 9B 2 (215 33); quae dementia in tam inconstanti sermone 9B 2 (217 97).
- demutatio: demutatio dei et protensio et inclusio 9A 2 (200 133).
- demuto: 10^a 2 (238 99); — cf. immuto.
- denique (*initio periodi*): (*1° loco*) 1 IX 15 (15 192); 6 I VI (81 235.240), XIII (69 509), II I (76 28), IV (83 259), XV (95 660.685), XVII (99 815); 7B 1 I (123 51), 2 (126 96), capit. 43.45.47.56 (144-151 642.652.676.805); 9A 6 (204 236); (*2° loco*) 1 II 3 (6 39), XVI 30 (23 377); 6 I VI.VII (62.63 254.294), II XIV (94 641); 7B prol. 2 (123 14), 1 2.5.7 (127.130.133 109.210.314).
- denoto: latentem eorum impium prodehere intellectum, quatenus detectus et denotatus, fiat cunctis ubique perspicuus 9 PRAEF. 2 (52 25).
- denuntiatio: litterae denuntiationis 9 23 (188 36).
- depono: ab episcopatus honore deposuit 10^a 1 (236 55).
- deprehendo: 1 XI 20 (17 252/253.255).
- deputo: 1 IX 14 (14 178/179).
- desidero: ad discernenda et desideranda carnalia siue saecularia 1 XVII 34 (24 402/403); ea uero, quae ad uitam aeternam pertinent, nec cogitare nec uelle nec desiderare nec perficere posse nisi per infusionem spiritus sancti 1 XVII 34 (25 406).
- desino: 9C c (234 14).
- desipio: in tantum desipuerint, quo 5 VII 12 (47 123).
- destruo: ad destruendam Nestorii impiam interpretationem 1 II 3 (6 28), IV 6 (8 67).
- detegeo: latentem eorum impium prodehere intellectum, quatenus detectus et denotatus, fiat cunctis ubique perspicuus 9 PRAEF. 2 (52 24).
- detrimentum: quod non augmentum, sed detrimentum est potius fidei 1 II 2 (6 24).
- detrudo: de Constantinopolitana urbe detrusi 9 36 (194 11).
- deuoro (?): ad (fidelium mentes) deuorandas (?) 10^b 2 (237 69/72).
- deus: unus est deus 1 XI 20 (17 260); una substantia siue natura, una sapientia, una uirtus, una dominatio, unum regnum, una omnipotentia, una gloria 3 1 (33 2); nisi forte alium eum (sc. Christum) deum praeter trinitatem esse contendunt, quod non catholicorum, sed Manichaeorum est proprium, qui duos deos sibi contrarios introducunt 9 PRAEF. 3 (52 35.37); dei potentiae maiestas ubique tota et nusquam diuisa 9A 1 (196 34); demutatio dei et protensio et inclusio 9A 2 (200 133); — rectus in omnibus a deo creatus Adam 1 XVI 30 (23 367); audent dicere 'nostrum est uelle, dei uero perficere' 1 XVIII 35 (25 417); per dei gratiam 1 III 4 (7 50); iusto iudicio dei 1 XVI 30 (23 373); fauente deo 9C a (231 4); — non apud deum sed apud homines fortassis 1 XVII 34 (25 403); — dei genetrix *n.* Maria; — deus filius *n.* Christus; deus pater *n.* pater; deus trinitas *n.* trinitas; deus uerbum *n.* Christus; — deus passus (est) carne *n.* patior.
- diabolus: diabolo instigante conscripsit 9 41 (226 4).
- dico: *saepius*; cf. assero, pronuntio, *e.g.s.*; contra dico *n.* contradico; — dicor: Nestoriani a Nestorio dicti sunt 10^a 1 (235 14); cf. appello, nuncupo.
- dies: in nouissimis diebus ex uisceribus b. uirginis Mariae naturam suscepit humanam 3 2 (33 11); cf. tempus; — dies lumen exhibuit, ... tenebras offudit (*al.* effudit) 9C b (232 26).
- differentia: habere differentiam 9A 1 (199 105); separauit et diuisit per distantiam seu differentiam merito-

- rum **9A** 8 (206 281); differentia inter Samosatenum Paulum et Photinum **9B** 4.
- diffuse: diffusius prodere **9C** a (231 4).
- dignanter: in templo dignanter inhabitat **10^b** 1 (236 42).
- dignatio: dignatio coniunctionis **9A** 10 (208 334); diuina dignatio **9C** b (232 15/16).
- dignitas: secundum dignitatem factam credunt unitiorem **1 VIII** 12 (12 149); non natura, sed dignitate et unitiorem deum stulte asserunt Christum **6 I** CAP. IX (53 21); diuersa dignitate duplex acsi dispar **9A** 8 (206 283); particeps diuinae dignitatis **9B** 2 (217 104).
- dignor: instruere et emendare dignetur **1 V** 9 (9 104).
- dignus: nullum reprehensionis fecisse augmentum creditur **1 II** 3 (6 31).
- dilectio: unitas secundum dilectionem **2** 3 (29 16).
- dimico: aduersus ipsa catholicae fidei fundamenta dimicans **6 PRAEF.** 2 (52 21).
- Diodorus Tarsensis: diuidens deitatem Christi ab eius humanitate **9** 52 (229 1).
- Dionisius: in cons. Florentii et Dionisii uu. cc. **9** 36 (194 7).
- Dioscorus (Alexandrinus): anathematizamus omnia scripta ..., et omnes qui similiter illis sapiunt, his adicientes ... Dioscorum ... cum omnibus sectatoribus **1 xrv** 28 (22 355).
- Dioscorus diaconus (legatus apostolicae sedis): **1** inscr. (5 2); **7B** 1 9 (138-139 487.492.495); eos Dioscorus Nestorianae perfidiae laqueis compediuit **7B** 1 1 (125 81); sua (sc. Hormisdas) uerba quae fuere huiusmodi: 'nisi Christum ... unum ex s. et indiuidua trinitate fuerit confessus Dioscorus, pelago demergatur' **7B** 1 6 (132 279); nisi forte, quod de tanto antistite (sc. Hormisda) credere importunum est, a memorato Dioscoro postea deprauatus, contra suam ipsius sententiam haec scripsisse credendus est **7B** 1 6 (132 283); haeretic, ex quibus unus Dioscorus **7B** 1 8 (134 350).
- discerno: ad discernenda et desideranda carnalia siue saecularia **1 xvii** 34 (24 402).
- discipulus: discipulus (-li) Theodori Mopsuesteni **1 xrv** 28 (22 355), **xvi** 32 (24 390/391).
- disco: magistra et interprete scriptura didicimus **9A** 1 (196 31).
- dispar: duplex acsi dispar **9A** 8 (206 283).
- dispensatio: arcanum salutiferae dispensationis **9** 54 (230 16/17).
- disputatio: placuit, sub persona interrogantis haeretici et catholici respondentis, explicare huius nostrae disputationis opusculum **6 PRAEF.** 4 (52 40/41); disputationibus breuissimis respondere **9A** 1 (195 3/4); sapientissima disputatio eius (sc. Nestorii) **9A** 1 (197 56); hac sapidula eius (sc. Nestorii) disputatio **9A** 2 (200 141); Ioannes Tomit. inter plura regia suae disputationis opuscula haec breuiter de praefatis protulit **9C^b** c (234 27).
- disputator: cautissimus quasi et rationis liquidus disputator (sc. Nestorius) **9B** 1 (214 11); catholicus disputator **9C** c (233 9).
- dissero: catholice disserere **9** 51 (229 7); his disserit uerbis **9** 54 (230 8).
- dissipo: prauorum calumnias dissipare **1 II** 3 (7 43).
- distantia: separauit et diuisit per distantiam seu differentiam meritorum **9A** 8 (206 281).
- diuersus: quae in diuersis locis contra ipsos acta sunt et scripta **2** 12 (30 35); diuersa dignitate duplex acsi dispar **9A** 8 (206 283).
- diuido: dei potentiae maiestas ubique tota et nusquam diuisa **9A** 1 (196 35); nec diuius nec duplex **9A** 2 (201 152/153); — trinitatem diuidere **1 ix** 14 (14 190); dicunt: homousion diuidere est, Christum dicere unum ex trinitate **6 II** CAP. XIX (74 46); nullus Christianorum separauit et diuisit ... dei filium **9A** 8 (206 281); diuidens deitatem Christi ab eius humanitate **9** 52 (229 1); unum in duos filios diuidentes **9** 54 (230 12); diuidere rebus ipsis, ... sola cognitione discernere **5 v** 9 (45-46 81/82.87/88.90.95/96); — cf. diuisio.
- diuinitas: 'tres sunt naturae diuinitatis' hoc qui dicunt Arrianis omnino sociantur **5 III** 5 (44 32); si, adunatione facta, una et sola manet in Christo diuinitas, ergo nec simplex sed composita passibilisque est eadem uerbi diuinitas **5 II** 3 (44 17.18); si, post adunationem, una natura in filio dei profitenda est, aut humanitas sola in Christo est

- aut certe sola diuinitas § II 4 (44 28); hoc autem de sola diuinitate Christi sentire, probatur esse sacrilegum § II 3 (44 20); nomen naturae unius, quae diuinitatis et humanitatis expressam possit habere significationem § VI 11 (46.47 108.121); dei filium a diuinitatis suae substantia pronuntiat immutatum 1° 2 (238 97); nefas erat deum in sua diuinitate posse occidi 1° 2 (238 112); — non secundum diuinitatem, sed secundum humanitatem § 3 (34 15.19.22.23/24); secundum humanitatem, non secundum diuinitatem § 3 (34 18); non secundum humanitatem, sed secundum diuinitatem § 4 (35 31.33.36); — duae naturae dei uerbi, h.e. diuinitatis et humanitatis (naturaliter siue substantialiter unitae) 1 VII 11 (11 126); 2 I (292); duae, post adunationem, semper indissolubiler manent naturae, i.e. diuinitatis et humanitatis § 6 (36 46); duae, i.e. diuinitatis et humanitatis, in filio dei, post adunationem, naturae § II 3 (44 24); — nulla nobis est nunc de filii dei diuinitate dubietas 1 v 9 (9 100/101); — cf. deitas.
- diuinus : dignatio diuina § c b (232 15); dignitatis diuinae particeps § b 2 (217 104); donum diuinum 1 xviii 35 (25 418); maiestas diuina filii dei § b 1 (215 34); natura diuina § II 2 (44 13); § A 2.4.12 (200.202.213 136.185.455); § b 1 (215 2 9); praeceptum diuinum 1 xvi 50 (23 372).
- diuisio : diuisionem efficit deitatis 1 xi 20 (17 256); diuisionem non facit deitatis 1 xi 20 (17 257); diuisionem facere deprehenditur trinitatis 1 xi 20 (17 255); diuisionem non facit trinitatis 1 xi 20 (17 259); — nec in diuisione sed in unitate subsistunt § v 9 (46 85); — cf. diuido.
- do : dabimus matrem deo, quod fecere gentiles 1° 1 (235 38); — occasionem dare § II CAP. XXV (75 74); cf. praebeo.
- doceo : 1 I 1 (5-6 12.14.15), III 5 (7 56), IV 6 (8 71), VIII 13 (13 168), XIII 25 (20 320).
- doctor : (sc. Paulus apostolus) 1 xviii 35 (25 417); — sanctorum uirorum probatissimorumque doctorum sententia 1 III 4 (7 49); — doctor hic egregius (sc. Nestorius) § b 2 (216 69).
- doctrina : ss. patrum doctrina 1 VIII 12 (12 145); — cf. sententia, testimonium.
- documentum : probabilibus documentis hanc inconuenientem ab eorum animis expurgare opinionem 1 I 1 (5 11); haereticorum prauitati ... rationabilibus documentis obuiare 1 rv 7 (8 84/85).
- dogma : nefarium dogma § I 1 (43 4); § c c (233 4/5); Arrianorum et Eunomianorum, non catholicorum, hoc dogma est § II II (79 128); dogma b. Cyrilli § 45 (226 4); dogma Nestorii § 49 (228 3); tertium dogma Apollinaris 1° 2 (237 84); — pietatis dogmata confiteri § 44 (227 3/4).
- dogmatizo : 1 x 17 (15 210/211).
- dolose : dolose asserunt § II CAP. XIV (74 31); dolose dicunt § II CAP. XXII.XXIII (75 59.62).
- dominatio (dei) : § I (33 3); § b 2 (216 68).
- dominicus : incarnatio dominica 1 v 9 (9 97); § 20 (187 8); — dies altera, i.e. dominica § 24 (189 48).
- dominus : dominum domino confitentur unitum 1 VIII 12 (12 147).
- Domnus Antiochenus : gesta contra Donnum Antioch. § 50 (228 1); accusatur quod, eo praesente, Theodorus insultauit Cyrillum Alex. § 50 (228 2/3).
- donum : dono gratiae spiritus sancti 1 xvi 33 (24 397); non utique per donum naturae, sed per spiritum s. 1 xvii 34 (25 410); donum diuinum 1 xviii 35 (25 418).
- dormitio : insultans beatae dormitioni eius (sc. Cyrilli) § 50 (228 5).
- dubietas : nulla nobis est nunc de filii dei diuinitate dubietas 1 v 9 (9 101).
- dubitatio : sine ulla dubitatione § II 2 (44 14); — cf. dubium.
- dubito : 1 VIII 13 (14 172), XI 21 (18 267), XIV 28 (22 350).
- dubium : non est dubium *cum infin.* § II VII (86 347), XVI (98 774); § b 1 7 (133 314); non est dubium quod § b 1 6 (132 263); procul dubio § II 3 (44 22), IV 7 (45 66), VI 11 (46 111); § I introd. (55 32), v (59 143.154.165), VII (63 299), II II (79 108), IV (83 270), IX (88.89 445.462), x (89 484), XI (90 510), XII (92 564), XIII (94 629), XVI (97-98 728.738.754), XX (104 962), XXII (106.107 1041.1050), XXIV (108 1118), XXV (109 1152); sine dubio 1 II 2 (6 20), XI 21 (18 270); § III 5.6 (44.45 32.49); § I II (57 76), v (60 193),

VI (82 264), IX (85 364), XI (87 442), II IV (83 264.278), XVII (90 809), XXIII (108 1104); — *cf.* dubitatio, dubius.

dubius : id dubium non est 9b 2 (218 124); — *cf.* dubitatio, dubium.
duco : necessarium et plus quam utile duximus 9A 11 (210 372).

duo : inquit : quia duo numerus esse non potest indiuisus 5 v 8 (45 73); — unum in duos filios diuidentes 9 54 (230 12); — duae naturae in Christo 1 VII 11 (11 125), VIII 13 (13 161.167); 2 1 (29 2.4); 2 6 (36 44); 5 II 2.3 (44 13.23); — sicut duas naturas, ita duas praedicant subsistentias 1 VIII 13 (13 170); ne aperte uideantur duas subsistentias aut duas personas introducere 1 IX 14 (14 180.181); non duae sed una Christi persona est 3 7 (36 51); — duae natiuitates dei uerbi 1 XIII 24 (20 304); 2 8 (30 31).

duplex : 9b 1 (214-215 9.30.32); nec diuisus nec duplex 9A 2 (201 153); duplex acsi dispar 9A 8 (206 283).

duplum : dupli uel tripli appellatio 9b 1 (216 37).

e, ex n. ex.

Ebion n. Hebion.

ecclesia : ss. uirorum, qui ... in ecclesia claruerunt, sententiae 1 III 5 (7 55); totius ecclesia uox 1 XI 21 (17 264); nefarium dogma Christi ecclesiae moluntur inferre 5 1 (43 4); unica et catholica mater ecclesia 5 VII 13 (47 140); si in hoc saeculo posset finis esse mendacii, maneret utique quies Christi ecclesia 6 PRAEF. 1 (51 2); ecclesia Christi 10^a 2 (237 76); ecclesia catholica 10^b 2 (237 76); — ecclesia Constantinopolitana 9 36 (194 3); ecclesia Romana 9A 1 (195 7); 9b 4 (221 201/202); 10^b 1 (236 60); — in ecclesia ad populum sermo 9 20 (187 7); sermo in ecclesia habitus 9 23 (188 34); tractans publice in ecclesia 9 31 (192 9); tractatus in ecclesia publice habitus 9 32 (192 17).

econtra : 6 II xxv (110 1160); 9c^a c (234 14).

Edessenus n. Ibas.

edo : deo coniunctum Christum editum esse pronuntiat 10^a 1 (235 32/33); — uerba simpliciter atque integre a ss. patribus edita 1 III 4 (7 47).

edocceo : superius edocuimus 1 IV 6 (8 66).

effectiuus : potestatis effectuum uerbum 9b 4 (221 194).

effero : aduersus ecclesiam se pugnatim extulit 10^b 2 (237 77).

efficacia : dicimus duas efficacias solas, splendorem uidelicet et calorem 6 II XIX (102 925/926).

efficientia : Christus non naturae, sed operationis siue efficientiae, i.e. unctionis nomen est 5 VII 12 (47 125/126).

efficio : morte effectus obnoxius 1 XVI 30 (23 373); non quo irrationalis sit effectus 1 XVI 30 (23 375); — diuisionem efficere n. diuisio; — *cf.* facio.

effugio : neutri crimen suspicionis effugit 9c c (234 10/11).

effundo : tenebras effudit 9c^a b (232 28); — *cf.* offundo.

ego : nos n. nos.

egregius : secundum hunc egregium immo prauum magistrum (*sc.* Nestorium) 9A 1 (196 38); doctor hic egregius (*sc.* Nestorius) 9b 2 (216 69).
elucesco : quo facilius obiectionum absolutio legentibus elucescat 9 PRAEF. 4 (52 42).

emendo : instruere et emendare dignetur 1 v 9 (9 104).

emergeo : Arrii impietas quae tunc emergerat 9A 4 (202 191).

emmanu : 'emmanu' et 'hel', i.e. 'nobiscum' 'deus' 9A 1 (197 59).

Emmanuhel : 6 I 1 (56 42 sqq.); 7b 1 4 (128 140.166); 9A 1 (196-198 41.44/45.55.74); 2 (200 142/143); 4 (203 200); 6 (204 236); 7 (205 263.264); 10 (208 330); uerbum patris Emmanuhel non esse, sed eum qui natus est ex Maria, qui inhabitauerit massae nostrae naturam quam suscepit ex uirgine 9A 1 (196 26); 'emmanu' et 'hel', i.e. 'nobiscum' 'deus' 9A 1 (197 59).

encyclia : per illa quae dicuntur encyclia 1 II 3 (7 42).

ἐνεργητικός : ἐξουσιαστικὸν λόγον καὶ ἐνεργητικόν, i.e. potestatis effectuum uerbum 9b 4 (221 193).

ἐνούσιος : substantium uerbum, i.e. ἐνούσιον 9b 4 (221 195).

Ephesenus : b. Cyrillus, ad destruendam Nestorii impiam interpretationem s. symboli, in concilio Epheseno tam multas ss. patrum sententias proferens 1 II 2 (8 30); concilium Ephesenum a quo Nestorius damnatus est 9 41 (226 3); — *cf.* Ephesensis, Ephesus.

Ephesiensis : Iulianus (Aecl.) et Caelestius ... in synodo quoque Ephesiensi CCLXXV episcoporum sententia postmodum damnati sunt ③ 36 (194 11/12); — cf. Ephesenus, Ephesus.

Ephesus : suscipimus eam (synodum) quae in Epheso congregata est, cui praefuerunt Caelestinus et Cyrillus beatissimi patriarchae, cum omnia quae ibi contra Nestorium siue contra quamlibet haeresim acta sunt 1 XIV 27 (22 343); sancta synodus apud Epesum (uel Epheso) congregata 10 1 (236 33); — cf. Ephesenus, Ephesiensis.

episcopatus : ab episcopatus honore deposuit 10^a 1 (236 34/35).

episcopus : CCLXXV episcoporum sententia ③ 36 (194 12).

erroneus : magister erroneus (sc. Nestorius) ⑨ A 1 (197 61).

error : errore propriae impietatis confirmare nituntur 1 III 4 (7 45); errore Nestorii traducuntur 4 3 (40 19); spreta erroris sui caligine 5 VII 13 (47 137); erroris tenebris delectantur 7b prol. 2 (123 17); cognito funestissimo errore ③ 36 (194 8); nefando errore deceptus ⑨ b 4 (220 185).

erubescio : fecte erubescit ⑨ b 2 (218 125).

essentia : essentia uel natura ⑨ A 12 (213 456.464); natura et essentia ⑨ A 1 (198 90); substantia uel essentia ⑨ b 4 (220 173/174); quasi uerbi essentia in carnis natura (uel in carne) sit conuersa 10 2 (237 88); quod nostrae naturae ueraciter integreque suscepit, id totum ad deitatis eius essentiam transferre non metuit 10^b 2 (238 102); — cf. natura, substantia.

et (initio periodi) : saepius; — et ideo (initio periodi) 1 XIII 26 (21 329); ③ 7 (36 50); ⑤ II 3 (44 23), VI 11 (47 120), VII 12 (47 126); ⑥ I XIV (70 554), II 1 (76.77 23.42), IV (84 291), VIII (86 356), IX (87 377), XVI (97 744); — et quomodo (initio periodi) ⑥ I III.V (57.59 110.171), II VII.IX.XIV (85.89. 94 337.481.646).

etenim : 10^b 1 (235 25).

euangelicus : auctoritas euangelica ⑨ A 11 (211 422); circumstantia euangelica ⑨ A 11 (210 370); testimonium euangelicum ⑨ A 11 (209 356); ueritas euangelica ⑨ A 11 (209 358).

euangelista (Ioannes) : ⑨ A 1 (198 85); ⑨ b 2 (218 123); ita interpretatur illud euangelistae 10 2 (237 85/86).

euangelizo : inter euangelizantis angeli uerba et accomodantis uirginis fidem 4 1 (39 3/4).

euerto : fidem nituntur euertere 1 1 (5 7); — cf. corrumpto.

euidenter : euidenter argumentes eos a fide esse penitus alienos 1 III 4 (7 50); haeresim euidentissime sapere ⑨ A 1 (197 68/69).

Eunomianus *subst.* : Arrianorum et Eunomianorum, non catholicorum, hoc dogma est ⑥ II 11 (79 127).

Eunomius : quae opinio Apollinarem Laod., et postea Arrianus non autem ipsum Arrium, et Eunomium quoque, et ultimum Macedonium, forte decepit, ut hinc sentirent et pronuntiarent Christum dei filium corpus tantum hominis, non etiam animam suscepisse, pro anima autem spiritum deum dei filium uerbum patris in illo suscepto corpore habitasse ⑨ b 5 (223 254).

Eutheries haereticus (Tyanensis) : reprehendens ss. patrum doctrinam, et maxime b. Cyrilli Alex. quam de Christo protulit ③ 54 (230 1); Eutherii uersuta prauitas et nihil apud fideles ualitura ③ 54 (231 19).

Eutyches (*abl.* -chete) : Eutychianistae ab Eutychete 10^a 2 (236 65); (*abl.* -che) : Eutychiani ab Eutyche, presbytero monasterii apud Constantinopolim 10^b 2 (236 65); — anathematizamus ... omnes qui similiter illis sapiunt, his adicientes Eutychem 1 XIV 28 (22 354); Apollinaris obstinatissimi haeretici tertium dogma consecrans 10^a 2 (237 84); Apollinarem contentiosum seu potius perniciosum secutus haereticus 10^b 2 (237 83); dum timet ne, si duas in Christo confitetur naturas, quartam introducat in trinitate personam, impia confusione ipsum dei filium a deitatis suae natura pronuntiat demutatum 10^a 2 (238 90); dum nimis Nestorio uidetur obistere et timet utramque in dei filio substantiam confiteri, ne quartam inducat in trinitate personam, impia confusione dei filium a diuinitatis suae substantia pronuntiat immutatum; et quod nostrae naturae ueraciter integreque suscepit, id totum ad deitatis suae essentiam transferre non metuit; atque hoc modo inconuertibilem impassibilemque substantiam passionibus subdidit, et immortalem morti subicit, et quae non cecidit ...

- in hac eum resurrexisse contendit 1° 2 (238 90); filium dei inconuertibilem dicit, et passionibus subdit, immortalemque morte subicit; et eum qui non cecidit ... resurrexisse contendit 1° 2 (238 104).
- Eutychianista : Eutychianistae ab Eutychete 1° 2 (238 64); alii eiusdem perfidiae sectatores dicunt, quod filius dei non de Mariae uirginis carne, h.e. nostrae naturae, sed passibilem unde uoluit sibi assumpsit 1° 3 (238 115); alii, de caelestibus eum et spiritalibus coaeternam habuisse existimant, ac per uterum Mariae uirginis, ueluti aquam per fistulam, nihil ex ea carne assumens, transisse, contendunt 1° 3 (238 123); omnes tamen hi, uerbum et carnem unius esse naturae, impia permutatione confusioneque confirmant 1° 3 (239 131); — *cf.* Eutychianus.
- Eutychianus *subst.*: solita calumnia Nestorii sectatores, Eutychianos esse (hos) criminantur, qui suo dogmati nefario reluctantur 9c c (233 2); est hoc haeresibus (utriusque: *sc.* Nestorianorum et Eutychianorum) concretum, ut, contra quemlibet eorum catholicus disputator assurgat, neutri crimen suspicionis effugiat: dum nos, Eutychiani suam refellentes insaniam, Nestorianos appellare non desinant, et (e)contra, Nestorii complices catholica ueritate conuicti, refutatores suos Eutychianos (nos) existere mentiantur 9c c (234 11/12.17); Ioannes Tomit. inter plura regia suae disputationis opuscula haec breuiter de praefatis (*sc.* Nestorianis et Eutychianis) protulit 9c^b c (234 28); Eutychiani ab Eutychete, presbytero monasterii apud Constantinopolim 1° 2 (238 64); alii eiusdem sectae pronuntiant, quod filius dei non ex Maria uirgine naturam sumpserit carnis, sed passibilem unde uoluit in utero sibi ipse formauerit 1° 3 (238 115); alii, de caelestibus eum et spiritalibus carnem sibi coaeternam (sumpsisse aestimant) 1° 3 (238 123); — *cf.* Eutychianista.
- ex : aiunt : quidquid 'ex' aliquo esse dicitur, alterum ostendit ex altero 9 II CAP. XX (74 48.49); — unus ex trinitate *sc.* Christus.
- excerpo : de Nestorii libris uel tractatibus excerpta capitula 9 29 (190 2); — *cf.* decerpo.
- excludo : 1 VIII 13 (13 170).
- excors : 9b 4 (222 226).
- exemplum : quorum etiam nos exempla sequentes 1 III 4 (7 44); nonnullis exemplis arguere 9c b (232 10); — exemplum commonitorii 9 36 (194 1); exemplum epistolae 9 26.35 (189.194 1.1).
- exhibeo : dies lumen exhibuit 9c b (232 26/27).
- exiguus : libellus ab exiguo Maxentio et omnium qui mecum sunt 1 inscr.(53).
- exinanitio : cui Christi dei nostri uoluntaria pro nobis exinanitio probrosa est 9c b (232 14).
- existimo : 1° 1.3 (235.239 25/26. 125/126); — *cf.* aestimo.
- ἐξουσιαστικός : ἐξουσιαστικὸν λόγον καὶ ἀνεργητικόν, i.e. potestatis effectuum uerbum 9b 4 (220 192/193).
- explanatio fidei : aliquando explanationem fidei, uerborum facit adiectio, aliquando corruptionem 1 II 2 (8 22); tunc adiectio uerborum uerenda est : quando non explanationem, sed corruptionem aut contrarietatem fidei operatur 1 II 2 (8 26); — *cf.* explano, expono, expositio, interpretatio.
- explano : sensum propriae fidei explanare 1 III 5 (7 59); — *cf.* explanatio, expono, expositio, interpretatio.
- explico : placuit explicare huius nostrae disputationis opusculum 9 PRAEF. 4 (58 41).
- expono : breuiter exponere 1 xv 29 (23 363); latius exponere 9a 4 (202 191); — *cf.* explanatio, explano, expositio, interpretatio.
- expositio : expositio prauae fidei Theodori (Mops.) 9 16 (186 6); — *cf.* explanatio, explano, expono, interpretatio.
- expresse : ut expressius dicere solet 9a 1 (198 75).
- exprimo : haec expressimus 9c a (231 2).
- expurgo : hanc inconuenientem ab eorum animis expurgare opinionem 1 I 1 (5 11/12); ad expurgandam et auferendam suspicionem 1 v 9 (9 94/95).
- exquisitus : nouis et exquisitis argumentationibus 5 I 1 (43 3).
- exsecrabilis : superstitio exsecrabilis 1° 2 (237 79).
- exsilium, in exsilium relegauit, ibi suae perfidiae poenas meritas luiturus 1° 1 (236 56).

existo *i.g.* sum : 1 XVI 30 (23 372);
 9c c (234 18).

exsupero : longe cunctas (haereses)
 exsuperare 10^a 2 (237 73/74); — *cf.*
 antecello.

extraneus : extraneus a trinitate 6
 PRAEF. 3 (52 31).

extrinsecus : non in ipso termino, sed
 extrinsecus 1 II 3 (6 38); non in ipso
 mathemate, sed extrinsecus 1 II 3
 (6 34).

facies : in faciem uenire 9b 1 (214 14).

facio : augmentum facere 1 I 1 (5 9), II
 3 (6 31, 32); id facere manifestum 1
 xv 29 (23 364); — personalem
 factam credunt unionem 1 VIII 12
 (12 152); homo factus 1 VIII 13
 (13 164), XIII 26 (21 330); 2 2 (29
 11); 3 2 (34 12); 4 1 (39 7); deus
 factus Christus, non autem Christus
 deus factus 1 XIII 25 (20 319, 320);
 dicit : deus non factus Christus,
 Christus autem deus factus est 2 7
 (30 29, 30); per profectum Christum
 deum factum credunt 1 XIII 25
 (20 322); postmodum deo coniunc-
 tum, Christum factum esse, pron-
 untiat 10^a 1 (235 32/33); — iumen-
 tis similis factus 1 XVI 30 (23 375); —
 diuisionem facere *n.* diuisio; — *cf.*
 creio, efficio.

facultas : in proprii facultate arbitrii 1
 XVI 30 (23 369).

fallacia : per ss. patrum bene prolatas
 sententias, refellimus haereticorum
 fallaciam 1 rv 6 (8 73); non est mi-
 rum, si apud eos uirtus reputetur in
 uitium, qui, deserti lumine ueritatis
 fallaciae nebulis obcaecantur 7b
 prol. 1 (123 12).

fallaciter : omnino fallaciter 5 III 6
 (44 44).

fallo : ad fallendos sensus aliquos assu-
 mitur simulatio uel pigmentum 9a 1
 (199 107); simplicitatem fidelium
 simplicitate fallentes 9c a (231 3); —
cf. decipio.

falsitas : quamuis semper inuicta ma-
 neat ueritas, numquam tamen aduer-
 sus eam se attollere desinit falsitas
 7b prol. 1 (123 2); falsitas non solum
 leues et incautos, uerum etiam ali-
 quando prudentes et graues decipit
 animos 7b prol. 1 (123 5).

falsus : falsam docuerimus haeretico-
 rum esse sententiam 1 I 1 (6 14).

fas : nec enim fas erat 16 2 (238 109);
 — *cf.* nefas.

fatuitas : mirae fatuitatis et dementiae

hic homo (*sc.* Nestorius) 9b 2
 (215 52); illud eius (*sc.* Nestorii) in-
 aestimabilis fatuitatis 9b 2 (216 79).

faueo : fauente deo 9c a (231 4).

Faustus (Reiensis) : de Fausti libris
 (*sc.* de gratia) certa capitula decerpta
 7b II 15 (142 603), capit. 42-44, 46.
 47-49, 51, 52, 55-58 (143-153 616 sqq.);
 Faustus ita de liberum christianum
 arbitrium docere conatur, ut illu-
 minatio eius, uirtus et salus non a
 Christo, sed natura sit 7b capit.
 42 (143 621); qui libros Fausti
 hactenus defendunt catholicos, quo-
 rum princeps et auctor est Possessor
 7b II 15 (143 606); sed Faustus,
 inquit hi, qui eum catholicum
 conantur defendere, primas partes
 non homini sed gratia dei tribuit 7b
 capit. 46 (145 661); eat nunc Pos-
 sessor, et, adhuc in pernicie propria
 et eorum qui sibi consentiunt, def-
 endat Fausti libros catholicos 7b
 epilog. 61 (153 849).

fautor : fautores Nestorii 9a 1 (197 49).

Felix diaconus (legatus apostolicae se-
 dis) : 1 inscr. (5 2).

Felix episcopus : 8b inscr. (173 7).

femina *n.* Maria.

ferre : 10^a 2 (237 75).

fero : quam sententiam catholici ne-
 quaquam ferre potuerunt 10^a 1
 (236 44); dum factum hominem tu-
 lisse passiones impassibiliter 9c b
 (232 20); — *cf.* perfero.

ficta : ficta erubescit 9b (218 125).

fidelis *adi.* : Ioannes euangelista fidelis-
 simus et ueracissimus testis 9b 2
 (218 123); — *subst.* : simplicitatem
 fidelium simplicitate fallentes 9c a
 (231 3); ad decipiendas fidelium
 mentes nebulisque suae perfidiae
 obuoluendas 10^a 2 (237 70).

fides : in fide nominis Iesu 1 XVI 33
 (24 398); — inter euangelizantis
 angeli uerba et accomodantis uirgi-
 nis fidem 4 1 (39 4) ||
 (Cyrilli) XII capitula fidei 9a 1
 (195 4); Flauianus in libello de fide
 sua 1 VIII 13 (13 169); (Maxentii)
 satisfactio fidei 1 v 9 (9 102); (ps.-
 Rufini tractatus) de fide 9 2 (183 8);
 expositio prauae fidei Theodori
 (Mops.) 9 16 (186 6) ||

fides symboli ab apostolis traditi
 nobis 9a 4 (202 190); symbolum

fidei 9a 6 (204 241); — Nicaena
 fides 9a 1 (198 93); — Chalcedo-
 nensis concilii fidem nituntur euer-
 tere 1 I 1 (5 6); augmentum aliquod

in fide (*sc.* Chalcedonensis concilii) facere 1 i 1 (89); — euidenter arguentes eos a fide *ss.* patrum eiusdemque concilii (*sc.* Chalcedonensis) esse penitus alienos 1 iii 4 (750); contra *ss.* patrum fidem uenisse 1 iii 5 (754); nihil nouum aut *ss.* patrum fidei contrarium fuisse statutum 1 iii 5 (757); sensum propriae (*sc.* patrum) fidei explanare 1 iii 5 (759); statuta uenerabilis Chalcedonensis synodi cum fide patrum conuenire docuit 1 rv 6 (870); synodus (Chalcedonensis) alteram fidem aut mathema, praeter sanctorum patrum, tradere prohibuit 1 rv 7 (881); qui ea a fide *ss.* patrum aestimat aliena 1 xiv 28 (22351); — catholicam fidem augmentum aliquod posse recipere, improbum est credere, quia, cum sit perfecta et plena in omnibus, augmentum recipere non potest 1 ii 2 (617); si non de intelligentia fidei, sed de uerbis agitur, hoc non est semper contrarium, quia aliquando explanationem fidei, uerborum facit adiectio, aliquando corruptionem, quod non augmentum, sed detrimentum est potius fidei 1 ii 2 (621.23.24); tunc adiectio uerborum uerenda est, quando non explanationem, sed corruptionem aut contrarietatem fidei operatur 1 ii 2 (626); si omnis adiectio uerborum catholicae fidei noxia creditur 1 ii 3 (628); qui ad catholicam fidem confugiunt 1 rv 7 (882); catholicae fidei contraria 1 xi 21 (18272); fidem inquietare catholicam 6 PRAEF. 1 (513); aduersus ipsa catholicae fidei fundamenta dimicans 6 PRAEF. 2 (5220); argumentum quo putat se concludere catholicam fidem 9A 1 (19885); catholica fides 1 v 9 (9103); 4 4 (4021); 5 i 1 (431); — a fide recta ualde alienum 9A 1 (19888); recta et uera fides 9A 2 (201150); — *cf.* Chalcedonensis, symbolum.

figura : figura substantiae siue imago patris 3 4 (3534).

figuro : in utero figuratus atque procreatus 9B 2 (21664).

filius : ut adoptionem mereantur filiorum 1 xvi 32 (24389); — filius dei *n.* Christus; — filius hominis (Iesus Christus) *n.* homo.

fingo : sicut non ipsi finximus 9A 1 (19630).

finis : in huius operis fine 9C b (2329).

firmitas : propria auctoritate firmare 1 v 9 (9105).

firmus : perfecto et firmo *ss.* patrum manente symbolo 1 rv 6 (866).

fistula : ueluti aqua per fistulam 10^a 3 (239128).

Flauianus (Constantinopolitanus) : b. Flauianus, huius urbis episcopus, in libello quod de fide sua Theodosio dedit imperatori 1 viii 13 (13168); b. papa Leone ad Flauianum dicente 1 xiii 24 (20310).

Florentius : in cons. Florentii et Dionisii uu. cc. 9 36 (1947).

folium : 9B 2 (21650).

Pontius episcopus : 8B inscr. (1737).

formo : caro formata aut animata 4 2.3 (4011.15); persona alicuius iam formati hominis 4 4 (4022); — passibile unde uoluit in utero sibi formauerit 10^a 3 (238122).

fornax : fornax Babylonia 9C b (23229).

forsitan : 9A 1 (19765).

fortassis 1 xvii 34 (25404).

forte : 1 xi 22 (18282).

Fortunatus episcopus : 8A inscr. (1572); 8B inscr. (1735).

Fotinus *n.* Photinus.

foueo : rore fouit 9C b (23330).

frustra : frustra ergo omnino nos synodum retractare arguunt 1 rv 7 (878).

Fulgentius episcopus (Ruspensis) : 8A inscr. (1573); 8B inscr. (1737).

fundamentum : catholicae fidei fundamenta : 6 PRAEF. 2 (5220).

funestus : cognito funestissimo errore 9 36 (1948).

furo : quid furit incassum ? 9A 12 (213453).

Galata *n.* Marcellus.

genero : scandalum generauit 9A 1 (19751).

genetrix (dei) *n.* Maria.

genitus *n.* gigno; — *cf.* natus.

gens : peritus ab ipsa gente (*sc.* Armeniorum) 1 x 17 (15211); — gentes : cum Iudaeis et gentibus, crucem Christi scandalum et stultitiam reputans 9C^b b (23217); — *cf.* gentilis.

gentilis : gentiles : cum Iudaeis et gentilibus crucem Christi scandalum et stultitiam reputas 9C^b b (23217); quod fecere gentiles 10^a 1 (23639); — *cf.* gens.

genus : malum et poenam mali in uniuersum transisse genus huma-

- num 1 xvi 31 (24 380); cum omne humanum genus in confessione habeat Emmanuhel 9A 1 (196 29).
- Germanus episcopus (legatus apostolicae sedis) : 1 inscr. (61).
- gesta : gesta quae contra Domnum Antiochenum episc. conscripta sunt 9 50 (228 1).
- gigno : deum genuit secundum carnem uirgo Maria 1 xi 21 (18 269); puer ille, quem s. uirgo Maria genuit 2 5 (29 22); uerbum in nouissimis temporibus de matre genito 2 8 (30 33); alterum de deo patre dicit genitum, alterum de matre uirgine separat procreatum 10^b 1 (236 23); Mariam genuisse deum ... genuit ergo templum dei 10^b 1 (236 37.40); — cf. natus, pario.
- gloria : una gloria 3 1 (33 4).
- gloriosus : carnalia siue saecularia quae non apud deum sed apud homines possunt fortassis uideri gloriosa 1 xvii 34 (25 404).
- graecum *subst.* : de graeco in latinum translatus 9 31.35 (192.194 10.2); ex graeco in latinum (translatus *ml* uersus) 9 26.29.36 (189.190.194 2.2.5); 9A 1 (195 3).
- graecus *adi.* : ex graeco sermone (translatus) 9 25.27.28 (189.190.190 2.2.2); graeco sermone datus 9 36 (194 2); graecus eius (*sc.* Nestorii) sermo 9A 1 (199 98).
- Graecus *subst.* : Graeci cognoscunt ... Graeci intellegunt 9A 1 (199 106).
- gratia : secundum gratiam factam credunt unionem 1 viii 12 (12 149); quam gratia non natura deum continentur 1 xii 23 (19 290); homo qui secundum gratiam dicitur deus 2 2 (29 2); non natura sed (dei) gratia 9A 1.2 (198.200 74.145); — gratia dei, non qua creamur, sed qua recreamur 1 v 9 (9 98), xv 29 (23 362); ea gratia, qua et nos, sunt saluati 1 xviii 35 (26 421); — per dei gratiam 1 iii 4 (7 50); inimici gratiae dei, i.e. Pelagii et Caelestii sectatores 1 xv 29 (23 365); dono gratiae spiritus sancti 1 xvi 33 (24 397).
- Gregorius (Nazianzenus) : b. Gregorius in epistula ad Cledonium 1 viii 12 (13 157).
- habeo : his ita se habentibus 1 v 9 (9 94), xv 29 (23 361).
- habitus : *σχημα* ipsam habitus significat ueritatem, quae nos ... habitum dicere possimus, ut ... habitus sit naturae omnis ostensio 9A 1 (199 109.110.111); — cf. *σχημα*.
- haeresis : quae contra quamlibet haeresim acta sunt 1 xiv 27 (22 346); haeresis Pelagii et (*ml*/seu) Caelestii 9 3.30 (183 1; 192 1.3); haeresis Pauli Samosateni 9A 1 (197 68); haeresis (*sc.* Nestoriana) ingrata 9c b (232 11); est hoc haeresibus (utriusque : *sc.* Nestorianorum et Eutychianorum) concretum 9c c (233 6); haeresis (*sc.* Eutychianistarum) licet posterior ceteris 10^a 2 (237 68); nulla fere haeresis aduersus ecclesiam catholicam ita se pugnaciter extulit 10^b 2 (237 75); — cf. perfidia, pestis.
- haereticus *subst.* : *n. sub nomine singulorum haeticorum*; — haereticus (-ci) *subst.* 9 I CAP. II. XV. XX (53.54.74 2.39.51); 9 54 (230 1); e.a.; obstinatissimus haereticus 10^a 2 (237 83); contentiosus seu potius perniciosus haereticus 10^b 2 (237 83); — falsam docuerimus haeticorum esse sententiam 1 i 1 (6 14); contra haeticorum nouas adinuationes 1 rv 6 (7 65); per ss. patrum bene prolatas sententias refellimus haeticorum fallaciam 1 rv 6 (8 73); non pro ipsa (synodo), sed contra ipsam, patrum proferre tentat sententias, sicut haeretici faciunt 1 rv 7 (8 76); haeticorum prauitati aut eis qui sensum eius (*sc.* fidei) molliatur corrumpere, rationalibus documentis obuiare 1 rv 7 (8 83); resistendum nec omnino est parcendum haeticis 6 PRAEF. 2 (51 13/14); haeticos interrogans 6 PRAEF. 4 (52 39); callide dicitur ab eis : si idipsum iudicatis esse, quod a uobis et a nobis dicitur : quomodo nos ut haeticos aestimatis, quia uestris nolumus uti sermonibus ne occasione aliis haeticis praebeamus 6 II CAP. XXIV (76 67/68.69); haeticos iudicant eos, qui similiter ut ipsi respondent ..., uestris uero nolumus uti sermonibus ne aliis haeticis occasionem dare uideamur 6 II CAP. XXV (76 71.74).
- Hebion : impietatis malum Photini ab Hebione stoico philosopho tractum, qui tempore adhuc Ioannis apostoli intra Asiam exstitit 9b 4 (219 152); quo tempore Ioannes apostolus contra hunc (*sc.* Hebionem) condidit euangelium 9b 4

(219 158); Hebion, qui Christum hominem communem ex Ioseph et Maria natum ausus est praedicare **9b** 4 (219 152); Hebionem philosophum secutus Marcellus, Photinus, Bonosus **9b** 4 (220 164).

Hebraeus *subst.* : -aci **9c** b (232 24).

hel : 'emmanu' et 'hel', i.e. 'nobiscum' 'deus' **9a** 1 (197 59).

Hibas *n.* Ibas.

hic, -aec, -oc (*initio periodi*) : has igitur **1 vii** 11 (11 125); his congrue **1 vii** 11 (12 134), **xiii** 26 (21 334); his ita se habentibus **1 v** 9 (9 94), **xv** 29 (23 361); horum igitur **1 viii** 12 (12 145) || hoc est **1 vii** 11 (11 126), **xvi** 30.51 (23.24 370.382); **2 i** (29 2); **6 i** **cap. i** (53 1), **ii** (57 76), **ii** **cap. iii** (73 5); **10^a** 1.3 (235.238 17.119); — *cf.* is : id est.

Hierapolitanus *n.* Alexander praesul.

Hierosolyma : Ioannes episc. Hierosolymorum **9 i** (183 2).

Himerius episc. Nicomediae : epistula Theodoriti quam direxit Himerio episc. Nicomediae **9** 47 (228 1).

hinc (*initio periodi*) : **1 xii** 23 (18 288); **6 i** **vi.viii.xii.xv** (61.64.68.72 241. 326.491.601), **ii** **ix.xiv.xv.xix** (88. 94.96.102.103 427.641.688.699.913. 941).

homo : et peccatum et mortem in omnes homines pertransisse testatur **1 xvi** 31 (24 384); non apud deum sed apud homines fortassis **1 xvii** 34 (25 404); quae mens hominis ambigat **9a** 1 (196 33); mirae fatuitatis et dementiae homo, impietatis autem abruptissimae **9b** 2 (215 53); auditores sensus alicuius homines **9b** 2 (215 55) ||

profitendum est I.C., filium hominis siue hominem, ante saecula de patre natum, unum ex trinitate ..., hunc eundem hominem esse uitam aeternam, sapientiam et uirtutem patris ..., hunc eundem hominem esse figuram substantiae siue imaginem patris et emanationem claritatis dei : non secundum humanitatem, sed secundum diuinitatem **3** 4 (34-35 28.31. 34); — homo factus **1 viii** 13 (13 163), **xi** 22 (18 287), **xiii** 26 (21 330); **2** 2 (29 11); **3** 2 (34 12); **4** 1 (39 7); homo qui ex ipsa natus est **1 xii** 23 (18 289); dei uerbum incarnatum et hominem factum **1 xiii** 26 (21 330); — uerbum deus idem ipse ex nobis est homo perfectus et

uerus **3** 6 (36 48); perfectus homo ex anima rationali et corpore **9a** 6 (204 241); integer homo factus **9b** 2 (216 63); homo communis ex anima et corpore **9a** 4 (202 187); homo, habens animam rationalem uel intellectualem **3** 2 (34 12); — nec homo communis unus ex anima rationali et corpore duplex aut triplex umquam dici potuit **9b** 1 (215 51); homo communis triplex **9b** 1 (214 21); quilibet communis homo *ἑκαστός* **9b** 1 (214 15); — non carni formatae aut animatae, quod iam hominis cuiuslibet potest demonstrare personam, semet persona uerbi uniuit in utero uirginis **4** 2 (40 12); persona uerbi ad naturam carnis, non ad personam alicuius (iam formati) hominis concurrisse (*uel* conuenisse) credenda est **4** 3.4 (40 18.22); — impie quidam, personam quidem homini, subsistentiam uero deo uerbo credunt a synodo deputatam **1 ix** 14 (14 178); deus ungi potuit aut habere consortes nisi fieret homo **1 xiii** 25 (21 329); non est alter deus alter homo, sed idem deus idem homo **1 xiii** 26 (21 331.332); quia peperit hominem qui secundum gratiam dicitur deus, non autem quia peperit deum incarnatum et hominem factum **2** 2 (29 9.11); duae, post adunationem, semper indissolubiler manent naturae, i.e. dei et hominis **3** 6 (36 46); deum et hominem, uerbum et carnem, confitentes **5 i** 1 (43 5); hominem plenum deo, non deum hominem factum, praedicare conuincitur **5 iii** 6 (46 53); nec deum factum hominem tulisse passionem impassibiliter confiteris **9c** b (232 20); non unum atque eundem deum hominemque (*uel* et hominem) Christum credit **10 i** (235 20); — Christum hominem communem, ex Ioseph et Maria natum, ausus est praedicare **9b** 4 (219 153); hominem tantum(modum) in utero formatum pronuntiat **10 i** (235 29); — *cf.* caro, Christus, humanitas.

homousios : dicunt : homousion diuideret est, Christum dicere unum ex trinitate **6 ii** **cap. xix** (74 46); — *cf.* *ὁμοούσιος*.

homuncionita : Photinum et eius priores huiusmodi prauitatis, homuncionitas nominat Romana ecclesia **9b** 4 (220 202).

- honor : secundum aequalem honorem factam credunt unionem 1 VIII 12 (12 150); Maria propter honorem tantum dei genetrix 1 XII 23 (18 289); 2 2 (29 8); — Adam pristino honore nudatus 1 XVI 30 (23 374); — ab episcopatus honore deposuit 1° 1 (236 55); — non honoris amore, sed ipsa ueritate compulsus 9 43 (226 3).
- Hormisdas papa *n. sub* Dioscorus, Poesessor, Scythae monachi.
- Horontius episcopus *n. Orontius*.
- humanitas : duae naturae dei uerbi, h.e. diuinitatis et humanitatis, naturaliter siue substantialiter unitae 1 VII 11 (11 126); duae naturae unitae, h.e. diuinitatis et humanitatis 2 1 (29 2); non secundum diuinitatem sed secundum humanitatem 3 3 (34 15. 20.22.24); secundum humanitatem non secundum diuinitatem 3 3 (34 17); non secundum humanitatem sed secundum diuinitatem 3 4 (35 30.33.35/36); duae, post adunationem, semper indissolubiler manent naturae, i.e. diuinitatis et humanitatis 3 6 (36 46); duae, i.e. diuinitatis et humanitatis, in filio dei, post adunationem, naturae 3 II 3 (44 24); si, post adunationem, una natura in filio dei proficunda est, aut humanitas sola in Christo est, aut certe sola diuinitas 3 II 4 (44 27); nomen naturae unius, quae diuinitatis et humanitatis expressam possit habere significationem 3 VI 11 (46. 47 108.121); diuidens deitatem Christi ab eius humanitate 9 52 (229 2); — *cf.* caro, Christus, homo.
- humanus : anima humana 9A 2.12 (200.213 134/135.458); genus humanum 1 XVI 31 (24 380); 9A 1 (196 29); natura humana 2 3 (29 14); 3 2 (34 12); 4 1 (39 8); 5 II 3 (44 23); substantia humana 9A 12 (213 468); — humana susceptio 9B 5 (223 260); *cf.* corporalis.
- humilitas : cui humilitas diuinae dignationis indigna est 9C b (232 15).
- Ianuarius episcopus : 8A inscr. (167 2); 8B inscr. (173 6).
- Ianuarius (*alius*) episcopus : 8B inscr. (173 8).
- Ibas Edessenus : blasphemiae Hibaec Edess. 9 53 (230 1); (sermo) Hibaec, cum populum alloqueretur in pascha 9 53 (230 4).
- Iesus *n.* Christus.
- igitur (*initio periodi*) : 1 VI 10 (10 106), XVI 30 (23 367); 7B capit. 42 (143 619); 9A 1 (196 38).
- ignorantia : seu uoluntate nequissima seu stulta ignorantia 9A 1 (199 116).
- ignoratio : prauitas, sua per plurimos ignoratione serpens 9C c (243 21).
- ille : illum *i.q.* illud 9A 1 (198 86).
- illustratio : unitas (*uol.* unio) facta credunt secundum illustrationem 1 VIII 12 (12 151); 3 3 (29 15).
- imago : figura substantiae siue imago patris 3 4 (35 34).
- immo : 9A 1 (196.127 38.43), 2 (200. 201 141.154); 9B 2 (218 127).
- immortalis : Adam non mortalis nec immortalis creatus 1 XVI 30 (23 368); — immortalem morti subicit 1° 2 (238 107).
- immuto : 1° 2 (238 99).
- impassibilis : impassibilis deitate, passibilis corpore 9A 4 (203 203); manente deitatis impassibili natura 9B 2 (218 128/129); dei filius secundum deitatem impassibilis 9 54 (230 6); inconuertibilem impassibilemque substantiam passionibus subdidit 1° 2 (238 105).
- impassibiliter : Christus passus est impassibiliter 9 54 (230 3); tulisse passiones impassibiliter 9C b (232 21); impassibiliter fuisse passum (*uol.* perpassum) 9C b (233 36).
- imperatius : uerbum imperatium *n.* uerbum.
- imperfectus : hoc enim augmentum recipit : quod imperfectum est 1 II 2 (6 20); imperfecta iudicat ea 1 XIV 28 (22 351).
- imperialis : imperiale praecceptum 9 36 (194 8/9).
- imperitus : ad decipiendos imperitos auditores 9A 1 (198 77); cum sonuerit in auribus populi imperiti 9A 1 (198 81).
- impie : impie asserere 6 II CAP. XVI (74 36); impie credere 1 IX 14 (14 177); 6 PRAEF. 3 (52 32); impie dogmatizare 1 X 17 (15 210); impie fateri 6 I CAP. X (53 24); impie machinari 6 II CAP. XXI (74 56); — impiissime contradicens 9 26 (189 3).
- impietas : errorem propriae impietatis confirmare nituntur 1 III 4 (7 45); singulari stultitia et impietate plenum est 9A 1 (196 26); cum impietate 9B 1 (214 8); cum impietate delirat 9B 1.4 (214.221 20.200); — abominantes impietatem Arrii 6 I VI (62 262); Arrii impietas 9A 4

- (202 191); — Iudaeorum impietas **8** IV 7 (45 58/59); — impietatis sermo Nestorii **9** 20 (187 7); id impietati suae existimat (sc. Nestorius) conuenire **9A** 11 (209 356); impietas sensus sui (sc. Nestorii) **9A** 11 (211 422); homo (sc. Nestorius) impietatis abruptissimae **9B** 2 (215 53); maius impietatis deliramentum (sc. Nestorii) **9B** 2 (217 90); scelus suae impietatis obliuiscens (sc. Nestorius) **10°** 1 (235 35); — uana impietas Pauli Samosateni **9A** 6 (204 244/245); — cf. impius.
- impius** : ad destruendam Nestorii impiam interpretationem **1** II 3 (6 29), IV 6 (6 67); impias assertiones eorum refutare **1** III 4 (7 49); secundum hanc stultam et impiam definitionem **8** IV 7 (45 67); latentem eorum impium proderet intellectum **6** PRAEF. 2 (52 24); uecordissima et impiissima definitio eius (sc. Nestorii) **9A** 1 (197 44); haec uana et impia declarat (sc. Nestorius) **9A** 1 (199 98); totum quam uanum quamque impium sit **9A** 2 (201 148); ergo duo sunt, stultissime et impiissime, secundum te ... : et quomodo hoc non impium est ? **9A** 5 (203 218.219); suas superiores sententias impiissimas non uidit (sc. Nestorius) **9A** 6 (204 235); ab istis uanissimis et impiissimis **9B** 1 (215 37); sermo (sc. Nestorii) non minus stultus quam impius **9B** 2 (217 98); impiissimus Arrius **9B** 4 (220 183); haeresis (sc. Nestoriana) ingrata, crudelis et impia **9C** (232 12); impia confusione **10** 2 (238 96); impia permixtione confusioneque **10°** 3 (239 133); — horum trium quodlibet dicere est impium **1** XI 22 (18 285); — cf. impietas.
- impossibilis** : quod omnino est impossibile **8** VII 13 (47 135); indignum aut impossibile uidetur **9C** b (238 32/33).
- improbis** : improbum est credere **1** II 2 (6 18).
- imprudenter** : stulte nimis imprudenterque **8** I 1 (43 6).
- impudens** : impudentissima contra catholicam ueritatem uanitas **8** v 8 (45 76).
- in** : in id ... quod **9B** 4 (221 211); — non in ipso termino, sed extrinsecus **1** II 3 (6 38); non in ipso mathemate, sed extrinsecus **1** II 3 (6 34).
- inaestimabilis** : illud eius (sc. Nestorii) **inaestimabilis** fatuitatis **9B** 2 (216 79).
- inaestimabiliter** : **9A** 12 (213 464/465).
- inanis** : inanis nuncupatio **9A** 7 (205 266).
- inaniter** : quid inaniter inaniter ? **9A** 12 (213 453).
- inauditus** : ista nouitas (tam) inaudita **9A** 2.9 (200.207 139.308); mediatio inaudita saeculis omnibus et omnibus hominibus **9A** 9 (207 300); magni ludibrii sensus inauditos inferre molitur **9B** 1 (214 4).
- incarnatio** : incarnatio dominica **1** v 9 (9 97); compositus Christus post incarnationem **2** 9 (30 34/35); abaque incarnationis arcano **10°** 2 (238 110); sermo Nestorii, in quo de incarnatione dominica male lapsus infelicitate corruit **9** 20 (187 8).
- incarno** : incarnatus : **1** VIII 13 (13 163.166.171); **10** 1 (235 28/29); dei uerbum incarnatum et hominem factum **1** XIII 26 (21 330); **2** 2 (29 10); una natura dei uerbi incarnata **2** 1 (29 3.4).
- incassus** : quid furit incassum ? **9A** 12 (213 453).
- incendium** : Babylonios incendio concremauit **9C** b (233 31).
- incipio** : incipientes beatissimi patres ita de se testantur **1** III 5 (7 58).
- inclusio** : demutatio dei et protensio et inclusio **9A** 2 (200 134).
- incommutabilis** : **9B** 1 (215 28).
- incommutabiliter** : **8** 1 (33 5); **8** VI 10 (46 103); **9A** 1 (198 91).
- incomparabilis** : ab ista incomparabilis **9B** 5 (223 261).
- incomparabiliter** : **9A** 12 (213 464).
- inconfuse** : ex utraque natura inconfuse atque indiscrete **10°** 1 (236 46).
- incongrue** : non incongrue ab eis quaeritur **1** XI 22 (18 281).
- inconueniens** : hanc inconuenientem ab eorum animis expurgare opinionem **1** I 1 (6 11); quasi contraria atque inconuenientia docere his, quae ante se fuerunt, conciliis **1** I 1 (6 15).
- inconuertibilis** : manente in eo incommutabili atque inconuertibili diuina natura **9B** 1 (215 28); inconuertibilem impassibilemque substantiam passionibus subdidit **10°** 2 (238 104).
- incurro** : nullatenus ualuit per semetipsum inde assurgere, unde per propriam uoluntatem incurrit **1** XVI 33 (24 396).
- inde** : inde ... unde **1** XVI 33 (24 395).
- indignus** : cui humilitas diuinae dignationis indigna est **9C** b (232 16);

- indignum aut impossibile uidetur 9c b (233 32).
- indiscrete : ex utraque natura confuse atque indiscrite 1° 1 (236 47).
- indiscussus : indiscussum remanere non debet 9b 1 (214 3).
- indissolubiliter : 8 6 (36 45); 5 VII 13 (47 136).
- indiuuus : unus ex sancta et indiuidua trinitate *n.* Christus.
- induco : ne quartam inducat in trinitate personam 1° 2 (238 95); — *cf.* introduco.
- ineffabilis : ineffabilis diuina natura 9A 12 (213 455); ineffabilis diuina filii dei maiestas 9b 1 (215 33/34).
- inenarrabiliter 9A 12 (213 465).
- inextricabilis : inextricabile malum 6 PRAEF. 1 (51 2).
- infans (*sc.* Iesus) *n.* Christus.
- infelicitur : infelicitur corrui 9 20 (187 9).
- infero : nefarium dogma moliuntur inferre 5 I 1 (43 4); sensus inauditos inferre molitur 9b 1 (214 4); — *cf.* introduco.
- infestus : nimium nobis infesti esse uidentur 1 xv 29 (23 366).
- infirmo : 1 xvi 33 (22 393/394).
- infusio : per infusionem et inoperationem intrinsecus spiritus sancti 1 xvii 34 (25 406); 8A VII 24 (169 304); — *cf.* inoperatio.
- ingenitus : cum de patre dicimus quia : ingenitus est 1 iv 8 (9 90).
- ingratus : ingrati tantis eius beneficiis approbantur 9 54 (230 17); haeresis (*sc.* Nestoriana) ingrata 9c b (232 11).
- ingredior : ingressus mundo 1 xvi 31 (24 383); 2 II (30 39).
- inhabito : alterum inhabitantem in altero continentur 1 VIII 12 (12 147/148); non dicimus trinitatem in Christo inhabitare 1 IX 14 (14 184); qui in templo dignanter inhabitat 1° 1 (236 42).
- inimicus *adi.* : inimico proposito uenerabilis Chalcedonensis concilii fidem nituntur euertere 1 I 1 (5 6); — *subst.* : contra inimicos, pro ipsius (*sc.* Chalcedonensis concilii) defensione 1 II 3 (8 38/39); contra inimicos Chalcedonensis concilii 1 III 5 (7 53); inimici gratiae dei, i.e. Pelagii et Caelestii sectatores 1 xv 29 (23 365).
- initium : tractatus cuius initium istud est 9 32.33 (192.193 16.22).
- iniuria : iniuria crucis 9 54 (230 15).
- innocens : qui eos, qui in ipsa damnatione defuncti sunt, (ut) innocentes defendunt 1 xiv 28 (22 360).
- Innocentius I papa : 2 12 (30 46).
- inoboedientia : inoboedientiae merito 1 xvi 30 (23 377).
- inoperatio : secundum inoperationem factam credunt unionem 1 VIII 12 (12 151/152); — per infusionem et inoperationem intrinsecus spiritus sancti 1 xvii 34 (25 406/407); 8A VII 24 (169 304); — *cf.* infusio.
- inopinatus : inopinatis argumentis fidem inquietare catholicam 6 PRAEF. 1 (51 4).
- inp-*n.* imp-.
- inquieta : inopinatis argumentis fidem inquietare catholicam 6 PRAEF. 1 (51 4).
- insania : suam refellentes insaniam 9c c (234 12/13).
- insanio : quid insanit inaniter ? 9A 12 (213 453).
- insanus : insan(issim)us (magister) Nestorius 9b 1.2 (214.216 22.66), 4 (220 175.180).
- inseparabiliter : 9b 2 (216 65/66).
- insero : patrum sententias inserere 1 II 3 (8 34.37/38); — si formatae aut animatae carni semet uerbum inseruit in utero uirginali 4 3 (40 16); animam ... ante carnem alicubi subsistere, et postmodum carni inseri, nemo ausus est affirmare 5 VI 10 (46 105).
- insipiens : in illo insipientissimo tractatu suo 9A 11 (211 425).
- instigo : diabolo instigante conscripsit 9 41 (226 4).
- instruo : instruere et emendare dignetur 1 v 9 (9 104).
- insulto *cum dat.* : insultans beatae dormitioni eius 9 50 (228 5).
- integer : dei filius integer homo factus est 9b 2 (216 63); — quid solidum, quid sanum, quid integrum apud istum (*sc.* Nestorium) est ? 9b 2 (217 88).
- integre : uerba simpliciter atque integre a ss. patribus edita 1 III 4 (7 46); ueraciter integreque suscepit 1° 2 (238 100/101).
- intellectualis *adi.* : habens animam rationalem uel intellectualem 3 2 (34 13); — *subst.* (i.e. intellectuale) : habens rationalem siue intellectualem 4 1 (39 7/8); natura animata rationali et intellectuali 6 II xxiv (109 1122); — *cf.* anima.
- intellectus : occultum et sub uerbis catholicis latentem eorum impium

- prodere intellectum, quatenus detectus et denotatus fiat cunctis ubique perspicuus **●** PRAEF. 2 (52 24).
 intelligentia : si non de intellegentia fidei, sed de uerbis agitur **1** II 2 (6 21).
 intellego : quod idipsum intellegitur **3** 6 (30 27); quis non intellegat, non aduertat **●** **1** (197 68).
 intentio : numquam a propria pessima intentione discedit **●** **3** (201 167).
 interim : **●** **c** 2 (231 1).
 interpres : magistra et interprete scriptura **●** **1** (196 30).
 interpretatio : ad destruendam Nestorii impiam interpretationem (sancti symboli) **1** II 3 (6 29), IV 6 (8 67/68); — *cf.* explanatio, explano, expono, expositio.
 interpretor : ita interpretatur illud euangelistae **10** 2 (237 85).
 intrinsecus : **1** XVII 34 (25 407); **8** **A** VII 24 (169 304); — *cf.* in.
 introduco : ne aperte uideantur duas subsistentias aut duas personas introducere **1** IX 14 (14 181); duos deos sibi contrarios introducunt **●** PRAEF. 3 (52 38); unum naturaliter filium introducere molitur **●** **A** 3 (201 168); quartam introducere in trinitate personam **●** **3** (218 137); **10** 2 (238 95); — *cf.* induco.
 inualesco : superstitione execrabilis inualescit **10** 2 (237 79/80).
 inuicte : inuicte opponatur contra eorum uersutias **●** II CAP. XXII (75 59).
 inuiolabilis : dei uerbi natura inuiolabilis **1** VII 11 (11 128).
 inuitus : duas essentias, inuiti, profitentur **5** IV 7 (45 63); inuito illo, immo suffocato (*sc.* Nestorio) **●** **A** 2 (200 141).
 Ioannes Antiochenus : anathematizauit dogma Nestorii **●** 49 (228 2).
 Ioannes apostolus : Hebion stoicus philosophus tempore adhuc Ioannis apostoli intra Asiam exstitit **●** **4** (219 153); quo tempore Ioannes apostolus contra hunc (*sc.* Hebionem) condidit euangelium **●** **4** (219 158); — Ioannes euangelista : **●** **A** 1 (198 86); fidelissimus et ueracissimus testis **●** **2** (218 123).
 Ioannes episcopus (legatus apostolicae sedis) : **1** inscr. (5 1).
 Ioannes Hierosolymitanus : epistula Anastasii ad Ioannem **●** **1** (183 2).
 Ioannes lector : **8** **A** inscr. (157 5), 28 (172 396); **8** **B** inscr. (173 3).
 Ioannes monachus : **8** **A** inscr. (167 4/5), 28 (172 394); **8** **B** inscr. (173 2).
 Ioannes Tomitanae urbis episcopus : beatissimi patris nostri Ioannis Tomitanae urbis episcopi, prouinciae Scythiae, sermones **●** **c** (234 23); plura regia suae disputationis opuscula **●** **c** (234 27).
 ipse : ipsius (*sc.* Nestorii) enim dicendus est, non Christianorum **●** **A** 1 (199 113); quia ipsius (*sc.* Nestorii) semper dicendus est **●** **A** 10 (208 329/330); — *cf.* se.
 ironia : **●** **A** 1 (196 38; 197 43, 56, 61), 2, 6, 7, 11 (200, 204, 205, 210 141, 232, 259, 364); **●** **B** 1 (214 6/7, 10/11, 22/23), 2 (215 52/53; 216 66, 69, 79; 218 125).
 irrationabilis : non quo irrationabilis sit effectus **1** XVI 30 (23 375).
 is, ea, id : id est **1** VIII 13 (13 165), XI 20 (17 261), XIV 27 (22 342); **2** 12 (30 46); **3** 2, 6 (33, 36 9, 45); **5** II 3 (44 23), VI 11 (46-47 113, 114, 118), VII 12 (47 126); **10** 1 (235 17); — *cf.* hic : hoc est.
 Israelita *subst.* : — *tae* **●** **c** b (232 26).
 ita : sicut ... ita **1** VIII 13 (13 170); ita ... quasi **10** 2 (237 84, 88); ita ... ut **10** 2 (238 104); **10** 2 (237 76, 77); *cf.* sic ... ut; — ut ita dicam **●** **A** 2 (201 153); — sed non ita est **●** **A** 2 (200 134); — his ita se habentibus (*initio periodi*) **1** V (9 94), XV 29 (23 361); quae cum ita sint (*initio periodi*) **3** 6 (35 43); haec cum ita sint (*initio periodi*) **●** **A** 11 (212 440); quod si ita est (*initio periodi*) **●** **B** 1, 5 (214, 223 6, 259).
 itaque (*initio periodi*) : **●** II 1 (76 17).
 item (*initio periodi*) : **5** III 5 (44 29), IV 7 (45 55).
 Iudaeus *subst.* : Iudaeorum impietati omnino iungendi sunt, qui Christum purum hominem fuisse asserunt **5** IV 7 (45 58); aut naturam humanam tantum cum Iudaeis, aut diuinam tantum cum Manichaeis confinentes **5** VII 13 (47 139); aut ut Iudaeus fugiendus est **●** II x (90 499); cum Iudaeis et genti(li)bus **●** **c** b (232 16/17).
 iudicium : iusto iudicio dei **1** XVI 30 (23 372); — Romana ecclesia approbavit uero iudicio **●** **A** 1 (196 7).
 iudico : augmentum aliquod nos in fide facere iudicant **1** I 1 (5 9); aequae ergo eos et de nostra paruitate conuenit iudicare **1** II 3 (8 36); qui retractationem concilii iudicant **1** IV 6 (7 62); de ipsius (*sc.* Chalce-

- donensis synodi) statutis iudicans 1 rv 7 (8 75); si ... uestra sanctitas iudicauerit 1 v 9 (9 104); imperfecta ea iudicat 1 xiv 28 (22 351).
- Iulianus Aclaenensis : commonitorium a Mario Mercatore aduersum ... scripta Iuliani 9 3 (183 2); uerba Iuliani 9 4 (184 9); Iuliano cum complicitibus suis in Constantinopolitana urbe constituto, et eum (sc. Nestorium) tractantem publice in ecclesia audiente 9 31 (192 7); tam Iulianus defensor et sequax eius cum ceteris sociis et participibus suis, quam postea Caeclestius, de Constantinopolitana urbe detrusi, in synodo quoque Ephesiensi ... postmodum in praesenti damnati sunt 9 36 (194 9).
- iumentum : iumentis similis factus 1 xvi 30 (23 374).
- ius : iure *adv.* : iure damnari 9 50 (229 11).
- iustus : iusto iudicio dei 1 xvi 30 (23 372).
- lābor : male lapsus infelicitate corrui 9 20 (187 8); — *cf.* lapsus.
- labyrinthus : labyrinthi anfractus 9A 2 (200 139); — signa labyrinthorum 9B 4 (219 144); *cf.* asteriscus.
- Laodicenus u. Apollinaris.
- lapsus : lapsu miserabili corruentes 8 11 (43 2); — *cf.* labor.
- laqueus : Nestorianae perfidiae laquei 8 III 6 (45 52); 7B 11 (125 81).
- late : latius exponere 9A 4 (202 191).
- lateo : sub uerbis catholicis latens 6 PRAEF. 2 (52 23).
- latinum *subst.* : de graeco in latinum translatus 9 31.35 (192.194 10.2); ex graeco in latinum (translatus *mel* uersus) 9 26.29.36 (189.190.194 2.3.5); 9A 1 (195 3).
- lector : Ioannes lector 8A inscr. (157 5), 28 (172 396); 8B inscr. (173 3); — cautus et prudens lector attendat 9B 2 (215 52).
- legatio : uniuersa legatio apostolicae sedis 1 inscr. (5 3).
- Leo I papa : b. papa Leo etiam defensione eiusdem (sc. Chalcedonensis) concilii coactus est diuersorum patrum sententiis, per illa que dicuntur encyclica, contradicentium ora obstruere et prauorum nouas adinventiones atque calumnias dissipare 1 II 3 (6 40); arguant et b. Leonem, qui similiter ss. patrum testimoniis statuta uenerabilis Chalcedonensis synodi cum fide patrum conuenire docuit 1 rv 6 (8 69); b. papa Leone ad Flavianum dicente 1 xiii 24 (20 309); secundum illam b. papae Leonis sententiam 1 xiii 26 (21 332); praesul apostolicae sedis 2 12 (30 47).
- Leontius monachus : 8A inscr. (157 5), 28 (172 395); 8B inscr. (173 3).
- lex : secundum legem humanae naturae 4 1 (39 8).
- libellus : libellus ab exiguo Maxentio et omnium qui mecum sunt 1 inscr. (6 3); Flavianus libellus de fide 1 viii 15 (13 169).
- liber *adi.* : liberum arbitrium u. arbitrium.
- liber *subst.* : quippiam ex libris proferre ss. patrum 1 rv 6 (7 63); ne modum libri supergredi uideamur 9Ca (231 1).
- libet : 9C^b b (232 8); — *cf.* licet.
- licet : 9C^a b (232 8); 16 2 (237 68).
- liquidus : rationis liquidas disputator (sc. Nestorius) 9B 1 (214 11).
- liuidus : nosque sycophantae et liuidi dicimur 9A 1 (198 82).
- locus : quae in diuersis locis contra ipsos acta sunt et scripta 2 12 (30 45).
- λογισμῶν : λογισμῶν hic insanissimus (sc. Nestorius) dicit 9B 4 (220 179/180); — *cf.* νισμῶν.
- λόγος : προφορικὸν καὶ ἐξουσιαστικὸν λόγον καὶ ἐνεργητικόν, i.e. prolatium et potestatis effectuum uerbum 9B 4 (221 193).
- longe : longe cunctas (haereses) exsuperare 10^a 2 (237 72).
- loquor : 1 x 17 (16 212).
- luceo : super splendorem solis lucens 1 xi 20 (17 250).
- ludibrium : magni ludibrii sensus inauditos inferre molitur 9B 1 (214 4); quod ludibrium potius in tam inconstanti sermone 9B 2 (217 97).
- lumen : dies lumen exhibuit 9C b (232 26).
- luo : suae perfidiae poenas meritas luiturus 10^a 1 (236 58).
- Macedonius : quae opinio Apollinarem Laod., et postea Arrianos non autem ipsum Arrium, et Eunomium quoque, et ultimum Macedonium forte deceptit, ut hinc sentirent et pronuntiarent Christum dei filium corpus tantum hominis, non etiam animam suscepisse, pro anima autem spiritum deum dei filium uerbum patris in illo suscepto corpore habitasse 9B 5 (223 255).

machinor : imple machinantur ⑥ II CAP. XXI (74 56); uersutias machinari 7B 16 (131 240).

maculo : eorum maculantur contaminatione 1 xrv 28 (22 359).

magister : Theodorus Mops. magister Nestorii 1 xiii 25 (20 321); prauus magister (sc. Nestorius) 9A 1 (196 38/39); magister erroneus (sc. Nestorius) 9A 1 (197 61); magister insanus (sc. Nestorius) 9B 2 (216 66); nouus et uanus iste magister (sc. Nestorius) 9A 1 (199 112); insanissimus magister (sc. Nestorius) 9B 1 (214 23).

magistra : magistra et interprete scriptura 9A 1 (196 30).

magnus : maius impietatis deliramentum 9B 2 (217 90).

maiestas : dei potentiae maiestas ubique tota et nusquam diuina 9A 1 (196 35); diuina filii dei maiestas 9B 1 (215 34).

male : male lapsus 9 20 (187 8).

malleus : captiosas eius sententias ... prolatas in medium, malleo ueritatis contere ⑥ PRAEF. I (51 7).

malum *subst.* : habens in proprii facultate arbitrii et uelle et posse ad omnia, h.e. ad bonum et ad malum 1 xvi 30 (23 370); malum et poenam mali in uniuersum transisse genus humanum 1 xvi 31 (24 379); malum praeuvaricationis 1 xvi 33 (24 394); inextricabile quodammodo malum nunquam desinit humana corda pulsare ⑥ PRAEF. I (51 3); — cf. peccatum.

malus adi. : pessimo abutuntur argumento 1 ix 14 (14 181); quantum in peius profecerit 9A 1 (197 54); nunquam a propria pessima intentione discedit 9A 3 (201 167).

Mampsuestenus = Mopsuestenus.

maneo : manens natura deus 2 3 (29 13); manens in propria subsistentia deus 2 2 (33 10); manens in propria natura deus 4 1 (39 6); — cf. persisto, subsisto.

Manichaeus, -aei *subst.* : Manichaeorum sacrelegii coequeandi sunt, qui carnis in Christo negant essentiam uel naturam 5 iv 7 (45 60); aut naturam humanam tantum cum Iudaeis, aut diuinam tantum cum Manichaeis confitentes 5 vii 13 (47 139); nisi forte alium eum (sc. Christum) deum praeter trinitatem esse contendunt, quod non catholicorum, sed Manichaeorum est pro-

prium, qui duos deos sibi contrarios introducunt ⑥ PRAEF. 3 (52 37); cauendus est ut Manichaeus ⑥ II x (90 500); iuxta Manichaeos ⑥ II xxiii (108 1097); Manichaei secta 9A 1 (199 116); deum non uult uerum hominem, sed phantasticum, i.e. putatiuum Christum dei filium credere 9A 1 (199 117).

manifeste : 1 xi 20 (17 252); paulo manifestius 1 x 17 (15 207).

manifestus : sincerissimum sensum eiusdem s. symboli reddidit manifestum 1 ii 3 (6 35); patres ita de se manifesta uoce testantur 1 iii 5 (7 60); facere manifestum 1 v 9 (9 100), xv 29 (23 364); quam manifestus est 9A 10 (208 350).

Marcellus Galata : Marcellus Gal. Hebionem philosophum secutus est 9B 4 (220 164/165).

Maria : dei genetrix 1 xi 22 (18 277), xii 23 (19 291); 2 2 (29 8); 9B 2 (216 71); genetrix dei, i.e. theotocos 10 1 (235 18); theotocos ⑥ I CAP. I, II, III (53 1.2.6); 9B 2 (216, 216 56.73); *θεοτόκος* 9A 1 (197 52.53); theotocos, i.e. genetrix dei 10 1 (235 16/17)); si eam uere et proprie dei credenter genetricem, utique deum uerbum unum esse credent de trinitate, quia non ex ea deus, qui est trinitas, natus est 1 xi 22 (18 277.279); uirginem Mariam propter honorem tantum hominis illius, qui ex ipsa natus est, quem gratia, non natura, deum confitentur, dei asserunt genetricem 1 xii 23 (18 288); nos uere et proprie eam dei genetricem credimus et confitemur, quia puerum illum, quem ipsa peperit, natura deum agnoscimus 1 xii 23 (19 291); si quis non confitetur proprie et uere s. Mariam dei genetricem, sed propter honorem tantum hoc ei nomen tribuit, quia peperit hominem qui secundum gratiam dicitur deus, non autem quia peperit deum incarnatum et hominem factum 2 2 (29 7/8); modus appellationis theotocae, h.e. dei genetricis ⑥ I CAP. I (53 1); quod theotoco, haeretici, b. uirginem ita fateantur, non quia deum secundum carnem, sed quia hominem deo unitum genuerit ⑥ I CAP. II (53 2); quod nullatenus dicant uere et proprie b. uirginem theotoco ⑥ I CAP. III (53 5); — callide et peruerse eam matrem humanitatis

affirmant 6 I CAP. V (53 10); Maria est sine dubio iuxta te anthropotocos, h.e. hominis genetrix 6 I II (57 76); Christotocon dicunt b. uirginem, theotocon uero dicere nullatenus acquiescunt 6 II XXIV (108-109 1115 sqq.); non, ut uult, dei uerbi, sed Emmanuhelis est mater 9A 1 (197 56); s. uirginem Mariam theodochon, non theotocon, i.e. (uel h.e.) susceptricem dei esse, non genettricem 16 I (235 15) ||
deum genuit secundum carnem uirgo Maria 1 XI 21 (18 270); deus, qui est trinitas, natus ex femina 1 XI 21 (18 273); dicant unde est deus, qui de uirgine natus est, si non est de trinitate, cum praeter trinitatem nullum alium deum agnoscant catholici 1 XI 21 (18 275); deus uerbum, qui de uirgine secundum carnem natus est 1 XI 22 (18 286); fatendum est deum natum ex femina 3 3 (34 14); initium dari deo uerbo ex femina stulte calumniantur his, qui uere et proprie deum secundum carnem natum ex femina confitentur 6 I CAP. IV (53 7.9); ipsum quidem dolose deum natum ex femina dicere uidentur 6 II CAP. XXIII (75 63); inquit (sc. Nestorius): nusquam Nicaenum concilium ausum est dicere quia uerbum deus natus est ex Maria 9b 2 (216 59); nec credunt natum deum de uirgine secundum carnem 9 54 (230 14); si dixerimus, inquit (sc. Nestorius), Mariam genuisse deum, dabimus matrem deo, quod fecere gentiles, genuit ergo templum dei, non ipsum qui in templo dignanter inhabitat 10^b 1 (236 37); — puerum illum, quem ipsa peperit, natura deum agnoscimus 1 XII 23 (19 292); si quis puerum illum, quem s. uirgo Maria genuit, non confitetur natura deum 2 5 (29 21); quod non deum fortem, sed puerum tantum, qui, propter eum cui uniri meruit, deus fortis dicatur, de femina natum conentur astruere 6 I CAP. VI (53 15); — uerbum in nouissimis temporibus de matre genitum 2 8 (30 33); uerbum dei in nouissimis diebus ex uisceribus b. uirginis Mariae naturam suscepit humanam 2 2 (33 11); in nouissimis temporibus mox, inter euangelizantis angeli uerba et accomodantis uirginis fidem, propria potentiae uirtute ex uisceri-

bus eiusdem uirginis sine semine uiri carnem sibi coadunans 4 1 (39 4.5) ||
non alium matris, alium patris, filium credimus, sed unum eundemque, naturalem filium patris, naturalem filium matris, agnoscimus 1 XIII 24 (20 307/309); non carni formatae sut animatae semet persona uerbi uniuit in utero uirginis, sed ex ipsis eius uisceribus aedificauit sibi domum 4 2 (40 13); alterum de (uel ex) deo patre dicit genitum (uel asserit natum), alterum de (uel ex) matre uirgine separat procreatum 10 1 (235 23/24); confiteri quod ipse dei filius in utero (b.) uirginis conceptus et incarnatus sit 10 1 (235 28); dicunt quod filius dei non de Mariae uirginis carne, h.e. nostrae naturae, sed passibilem unde uoluit sibi assumpsit 10^b 3 (238 118); pronuntiant quod filius dei non ex Maria uirgine naturam sumpserit carnis, sed passibilem unde uoluit in utero sibi ipse formauerit 10^b 3 (238 118); filium dei per uterum Mariae uirginis, ueluti aquam per fistulam, nihil ex ea carnis assumens, transisse contendunt 10^b 3 (239 126); — *n. etiam sub nomine singulorum haereticorum.*

Marius Mercator: commonitorium aduersum haeresim Pelagii et Caeclestii uel etiam scripta Iuliani, a Mario Mercatore 9 3 (183 2); commonitorium, quod super nomine Caeclestii graeco sermone a Mercatore datum est ... ex graeco in latinum translatum per eundem Marium Mercatorem 9 36 (194 2.6).

massa: qui inhabitauerit massae nostrae naturam 9A 1 (196 28); qui massae nostrae primitias habuit 9A 1 (197 42); massam suscepisse dei uerbum 9A 1 (198 96); unitus filius dei massae nostrae 9A 2 (200 132).

mater: unica et catholica mater ecclesiae 5 VII 13 (47 140) ||
Maria mater n. Maria.

mathema: non in ipso s. symboli mathemate, sed extrinsecus 1 II 3 (6 33); synodus alteram fidem aut mathema, praeter ss. patrum, tradere prohibuit 1 IV 7 (8 81); — cf. terminus.

Maxentius: libellus ab exiguo Maxentio et omnium qui mecum sunt

1 inscr. (5 4); aequae de nostra paritate iudicare 1 11 3 (6 36).

Maximilla : Montanus cum sua Prisca et Maximilla 9b 4 (220 182).

mediatio : mediatio inter deum uerbum et spiritum sanctum 9a 9 (207 299); sine huius mediatione uel etiam auxilio 9a 9 (207 310).

medietas : ex medietate 9b 2 (217 99. 100).

Mediolanensis *n.* Ambrosius.

memoria : memorias eorum celebrare, qui in ipsa damnatione defuncti sunt 1 xiv 28 (22 359).

memoro : nihil nouum aut ss. patrum fidei contrarium a memorato fuisse concilio statutum 1 iii 5 (7 57).

mendacium : si in hoc saeculo posset finis esse mendacii 6 PRAEF. 1 (51 1); non est uirtus cuius non est origo ueritas, nec uitium quod non a mendacio sumit initium 7b prol. 1 (123 10).

mens : quae mens hominis ambigat ? 9a 1 (196 33); nemo non mente captus 9a 12 (213 453); communis homo *τῶν κοινῶν* : ex anima, corpore et mente 9b 1 (214 15/16); aliud mens seu ratio, aliud anima 9b 1 (214 16); mens seu (*mel* siue) ratio 9b 1 (214, 215 18.35); anima sine mente, pro ea autem domini uerbum, qui officium mentis imple-ret 9b 1 (214 19); quadruplex Christus : ex anima, corpore, mente et deo 9b 1 (214 24); — ad decipiendas fidelium mentes nebulisque suae perfidiae obuoluendas 10b 2 (237 70).

mentio : adunationis fit (*mel* affertur) mentio 8 II 2 (43 12), III 6 (44 44).

mentior : 9c c (234 18).

Mercator *n.* Marius.

mereor : ut adoptionem mereantur filiorum 1 xvi 32 (24 389).

meritum *subst.* : inobedientiae merito 1 xvi 30 (23 377); — differentia meritorum 9a 8 (206 281/282).

meritus : suae perfidiae poenas meritas luiturus 10b 1 (238 57/58).

metuo : 10b 2 (238 103).

minime : 9a 2.7 (200.205 136.265).

mirabile : mirabilia et passionem 1 xiii 26 (21 330); 6 II CAP. XI (73 22).

miror : sed quid miramur 9a 11 (211 420); — mirandum est *neutr. absol.* 9b 2 (215 53/54).

mirus : mirae fatuitatis et dementiae hic homo 9b 2 (215 52).

miserabilis : lapeu miserabili corruentes 8 11 (43 3).

mobilitas : mobilitates 9a 12 (213 457).
modus : ne modum libri supergredi uideamur 9c 2 (231 1); — hoc modo 10b 2 (238 104).

molior : qui sensum fidei molitur corrumpere 1 rv 7 (8 84); nefarium dogma ecclesiis molitur inferre 8 11 (43 4); introducere molitur 9a 3 (201 168); magni ludibrii sensus inauditos inferre molitur 9b 1 (214 4); — *cf.* conor, nitor, puto, tento.

monachus, -chi : Scythae monachi *n.* Scythae.

monarchia : unus praedicandus deus, i.e. monarchia 9a 1 (197 70); monarchiam in diuinitatis substantia retinere 9b 4 (220 184).

monasterium : monasterium apud Constantinopolim constitutum 10b 2 (237 66).

Montanus : Praxeas primus, inde, post non multum, *μονάρωπα* pronuntiant Montanus cum sua Prisca et Maximilla 9b 4 (220 182).

Mopsuestenus *n.* Theodorus.

mors : non solum morte corporis uerum etiam animae effectus obnoxius 1 xvi 30 (23 373); nec enim mortem corporis tantum, quae poena peccati est, sed et aculeum mortis, h.e. peccatum, ingressum dicimus mundo 1 xvi 31 (24 380. 382); et peccatum et mortem in omnes homines pertransisse testatur 1 xvi 31 (24 384); morti subicere 10b 2 (238 107).

mortalis : Adam non mortalis nec immortalis creatus 1 xvi 30 (23 368); Adam per transgressionem mortalis factus 9 51 (229 7).

mos : more communi 9b 4 (220 177); corporum more 9a 2 (200 133); more serpentis 9a 7 (205 260); struthionum more 9a 6 (204 233).

mox : 1 xvi 30 (23 377); 4 1 (39 3).

mundus *subst.* : nec enim mortem corporis tantum, quae poena peccati est, sed et aculeum mortis, h.e. peccatum, ingressum dicimus mundo 1 xvi 31 (24 383); originale peccatum per praeuocationem Adae ingressum mundo 2 11 (30 39).

munio : catholicae ueritatis auctoritate munitus 9 54 (230 4).

nam (*initio periodi*) : 1 x1 22 (18 279); 6 PRAEF. 2 (51 15), I v (60 185), VIII

(83 298.321), IX (84-85 335.366.371), X (86 415), XII (88 480.485), II IV (82 241), V (84 300), XI (90.91 518.528), XII (92 570), XIII (93 589), XV (95 681), XVI (97 742), XVII (99 790), XVIII (100 850), XXII (106 1034), XXIII (107 1077); 7B prol. I (123 8), 2 (123 18), 5 (124 41.48), I I (125 75). namque: 6 I VI (81 244), II XVII (99 814), XXV (109 1131); 100 41 (235 25). nascor: natus u. natus.

natiuitas: duae natiuitates dei uerbi I XIII 24 (20 304); duae natiuitates in uno filio dei 2 8 (30 31); secunda natiuitas dei uerbi iuxta carnem 6 I CAP. XV (54 38/39).

natura: una substantia siue natura dei 3 I (33 2); tres sunt naturae diuinitatis: hoc qui dicunt Arrianis omnino sociantur 3 III 5 (44 32); — una natura dei uerbi incarnata I VIII 13 (13 166.171); uerbum patris secundum naturam est filius 9A 2 (200 144); — ex uisceribus b. uirginis Mariae naturam suscepit humanam 3 2 (33 11); persona uerbi ad naturam carnis, non ad personam alicuius (iam formati) hominis concurrisse (uel conuenisse) credenda est 4 3.4 (40 18.22); susceptio a filio dei humanae naturae 5 II 3 (44 23); qui inhabitauerit massae nostrae naturam 9A 1 (196 28); quod nostrae naturae ueraciter integreque suscepit (Christus) 100 2 (238 100); ex Maria uirgine naturam sumpsit carnis 100 3 (238 118); de Mariae uirginis carne, h.e. nostrae naturae 100 3 (238 120); — unam, post adunationem, in Christo naturam conantur astruere 5 I I (43 6), II 2 (43 10); si, post adunationem, una natura in filio dei profitenda est, aut humanitas sola in Christo est, aut certe sola diuinitas 5 II 4 (44 26); uerbum et carnem unius esse naturae confirmant 100 3 (239 132/133); — duas naturas dei uerbi, h.e. diuinitatis et humanitatis, naturaliter siue substantialiter credimus et confitemur unita, eo quod natura inuiolabilis dei uerbi, naturae est unita passibili I VII 11 (11 125.128.129); in d.n.I.C. duae naturae unitae, h.e. diuinitatis et humanitatis, acsi una natura dei uerbi incarnata, et una natura dei uerbi incarnata sicut duae unitae in una subsistentia atque persona 2 I (29 2.3); duae, post adunationem semper indisso-

lubiliter manent naturae, i.e. uerbi et carnis, dei et hominis, diuinitatis et humanitatis 3 6 (36 45); iam non tantum diuina, sed et carnis natura in Christo est: duae igitur naturae, post adunationem, in Christo sunt 5 II 2 (44 13); duae, i.e. diuinitatis et humanitatis, in filio dei, post adunationem, naturae, ex quibus et in quibus subsistit una et singularis Christi persona 5 II 3 (44 25); duas naturas et cetera pietatis dogmata confiteri 9 44 (227 3); si duas in Christo confitetur naturas 100 2 (238 94); — unam uero duarum naturarum subsistentiam siue personam, nullius alterius nisi dei uerbi incarnati et hominis facti confitemur I VIII 13 (13 161); una subsistentia siue persona in duabus naturis unitis I VIII 13 (13 167); sicut duas naturas, ita duas praedicant subsistentias I VIII 13 (13 170); duae naturae unitae in una subsistentia atque persona 2 I (29 4); ex quibus et in quibus duabus naturis subsistit una et singularis Christi persona 5 II 3 (44 25); duarum naturarum et personarum merita diuidere 9A 6 (204 245); unus Christus ex utraque natura inconfuse atque indiscrete 100 1 (236 46); — manens natura deus uerbum, naturae est unitus humanae 2 3 (29 13.14); manens in propria natura deus 4 I (39 6); manens in natura et essentia patris 9A 1 (198 89); manente in eo incommutabili atque inconuertibili diuina natura 9B 1 (215 29); manente apud eum deitatis impassibili natura 9B 2 (218 129); in sua natura persistens 9C b (232 23); — quem gratia, non natura, deum confitentur I XII 23 (19 290); puer ille ... natura deus I XII 23 (19 293); 2 5 (29 22); non natura, sed dignitate et unitione, deum stulte asserunt Christus 6 I CAP. IX (53 21); alter non natura, sed gratia 9A 2 (200 145); — Christus non naturae, sed unctionis nomen est 5 VII 12 (47 125.131); Christus neutrae naturae esse praedicatus ... ergo nullius nisi forte beluinae 9B 1 (214 5); ipsum dei filium a deitatis suae natura pronuntiat demutatam 100 2 (238 98); quasi uerbi essentia in carnis sit conuersa natura 100 2 (238 90); — demutationem et protensionem et inclusionem non patitur diuina natura

- 9A 2 (200 136); confiteri diuinam naturam esse passibilem 9A 4 (202 185); ineffabili diuinae naturae passiones tribuere 9A 12 (213 455); passiones pati in sua essentia uel natura 9A 12 (213 456.464); quod dei naturae non competeat 9B 2 (216 77/78); nec fas erat deum in natura suae deitatis occumbere 10° (238 111); — cf. essentia, substantia ||
inquiunt non esse naturam sine persona 5 I I (43 7), III 5 (44 29.30), 6 (45 41), IV 7 (45 55.66); multo magis persona non potest esse sine natura 5 III 5 (44 30.31); nulla rei natura est, quae non proprio et singulari nomine appelletur 5 VI 11 (46 106), VII 12 (47 129); idipsum definiunt naturam esse quod persona est 6 I CAP. XII (54 31); alia sunt propria nomina naturarum et personae, alia communia 6 I CAP. XIII (54 33); quid inter naturam distet atque personam, et quod non omnis sit natura persona 6 I CAP. XIV (54 36.37) — nomen naturae unius, quae diuinitatis et humanitatis expressam possit habere significationem, docere coguntur 5 VI 11 (46.27 107.120); illius unius naturae singularis nomen doceant 5 VII 12.13 (47 127.133); — ex anima et carne una humana natura conficitur, quae singulari non plurali numero pronuntiatur 5 VI 10 (46 98); secundum legem humanae naturae 4 I (39 8/9); — diuersae naturae, diuersae substantiae 9B 1 (214 17); — infirmatus igitur naturae uigor per malum praecuaricationis, nullatenus ualuit per semetipsum inde assurgere, unde per propriam uoluntatem incurrit 1 XVI 33 (24 394); nullum ab Adam nunc usque per naturae uigorem credimus esse saluatum 1 XVI 33 (24 397); — animae natura 9A 4 (202 188); — 'habitus' est naturae omnis ostensio 9A 1 (199 111); — naturarum conditor 2 10 (30 37); — non natura, sed dei gratia 9A 1 (198 74); non utique per donum naturae, sed per spiritum sanctum 1 XVII 34 (25 410).
- naturalis**: naturalis filius 1 XIII 24 (20 308.309); — nomen Emmanuelis naturale 9A 7 (205 263); nomen minime naturale 9A 7 (205 265); — substantialis siue naturalis unitas 2 3 (29 12); naturalis, non socialis, adunatio siue unio in Christo rectissime dicitur 4 2.3.4 (40 10.16.24); — liberum naturale arbitrium 1 XVII 34 (24 401); — unum et idem naturale et originale peccatum esse affirmare conantur 1 XVI 32 (24 391); naturale aut substantiam aliquam dicunt esse peccatum 1 XVIII 35 (25 414/415); dicit naturale esse peccatum 2 10 (30 36).
- naturaliter**: 9A 2 (200 137.143.144/145), 3 (201 167/168.169), 5 (203 218.219), 10 (208 333); 9B 2 (217 103); naturaliter siue substantialiter 1 VII 11 (11 126/127).
- natus**: deus, qui est trinitas, natus non est ex femina 1 XI 21 (18 273.279); deus (uerbum) qui de uirgine (secundum carnem) natus est 1 XI 21.22 (18 275.287); homo qui ex ipsa natus est 1 XII 23 (18 289); uerbum ante saecula natum de patre 2 8 (30 32); 3 4 (34 28); 4 1 (39 2); fatendum est deum natum ex femina 3 3 (34 14); alterum ex deo patre asserit natum, alterum ex matre 10° 1 (235 23); — cf. *genitus*.
- Nazareth**: ad istius montis (*sc.* Libani) radicem in partibus Galilaeae hodieque monstratur 6 IX (65 375).
- nebula**: fallaciae nebulis obcaecantur 7B prol. 1 (123 13); nebulam offundunt 6 I 13 (68 502); ad offundendas nebulas 9B 5 (223 279); ad decipiendas fidelium mentes nebulisque suae perfidiae obuoluendas 10° (237 70/71); — cf. *tenebrae*.
- necessario** *adu.*: necessario credidimus: 1 I 1 (5 10), V 9 (9 99), XV 29 (23 364); 6 praef. 2 (62 22); necessari^o considerari respondere 7B prol. 4 (124 31); — necessarium credi(dimus) 9C c (234 18/19).
- nefandus**: nefandissimus Theodoritus 9 50 (228 4); nefando errore deceptus 9B 4 (220 185); nefanda perfidia 10° 2 (237 79).
- nefarie**: 5 V 9 (46 88).
- nefarius**: nefarium dogma 5 I 1 (43 4); 9C c (233 5).
- nefas**: quod nefas est 10° 1 (236 48); — cf. *fas*.
- nego**: aliis uerbis idipsum negare quod dicunt 6 PRAEF. 3 (52 30).
- nemo**: nemo recte reprehenditur retractare synodum, nisi 1 IV 7 (8 73/74); nemo potest esse catholicus, nisi 3 6 (36 43).
- nequam**: seu uoluntate nequissima

seu stulta ignorantia **9A** 1 (199 116).
nequaquam : **100** 1 (236 43/44).

nescio : **1** IX 14 (14 179).

Nestorianus *adi.* : Nestoriana haeresis
9C b (232 11); Nestoriana perfidia
9C b (232 8); Nestorianae perfidiae
laquei **5** III 6 (45 52); **7B** 11 (125 81);
Nestorianae perfidiae tenebrae **7B** 1
6 (132 264); Nestoriana prauitas
6 PRAEF. 2 (51 18); **7B** 12 (127 112);
— quis eos nesciat Nestorianae
perfidiae, quod fugiunt, laqueis
compediri, quae hominem plenum
deo, non deum hominem factum
praedicare conuincitur **5** III 6
(45 52); olim in radice prauitas
Nestoriana damnata, nunc rursus
uiuacior assurgit quodammodo, cal-
lidisque syllogismorum argumentis
aduersus ipsa catholicae fidei funda-
menta dimicans, sub religiosa pro-
nuntiatione uerborum, religionem
prophanare contendit **6** PRAEF. 2 (51
18); Nestoriana perfidia, cui Christi
dei nostri uoluntaria pro nobis
exinanitio probrosa est et humilitas
diuinae dignationis indigna, quae,
cum Iudaeis et genti(li)bus, crucem
Christi scandalum et stultitiam re-
puta(n)s, nec deum factum hominem
tulisse passiones impassibiliter confi-
teris **9C** b (232 12); cur tibi (Nest.
haeres.) aut indignum aut impos-
sibile uideatur, unum eundemque
(dei) filium propter utramque natu-
ram pro nobis impassibiliter fuisse
passum (*uel* perpassum)? **9C** b
(233 31); — *subst.* : Nestorianus
interrogans **6** PRAEF. 4 (52 39), I
introd.-xv (65-71 1/593 passim), II
I-xxv (76-110 1/1166 passim); theo-
tocon b. uirginem ita fatentur,
non quia deum secundum carnem,
sed quia hominem deo unitum ge-
nuerit **6** I CAP. II (53 2); et deum
factum hominem et secundam na-
tiuitatem dei uerbi iuxta carnem
credere detestantur **6** I CAP. xv
(54 39); duas equidem naturas uerbis
aliis dicimus, uestris uero nolumus
uti sermonibus, ne aliis haereticis
occasionem dare uideamur **6** II
CAP. xxv (75 71); est hoc haeresibus
(utriusque : sc. Nestorianorum et
Eutyrianorum) concretum, ut, con-
tra quemlibet eorum catholicus
disputator assurgat, neutri crimen
suspicionis effugiat, dum nos, Euty-
chiani suam refellentes insaniam,
Nestorianos appellare non desinant

et (e)contra, Nestorii complices
catholica ueritate conuicti, refuta-
tores suos Eutyrianos (nos) exis-
tere mentiantur **9C** c (234 13); — epi-
stula Theodoriti, quam pro consola-
tione Nestorianorum Constantino-
polim destinauit **9** 44 (227 2); Ioan-
nes Tomit. inter plura regia suae
disputationis opuscula haec breuiter
de praefatis (sc. Nestorianis et
Eutyrianis) protulit **9C** c (234 28);
— Nestoriani a Nestorio, quondam
Constantinopolitanae urbis episco-
po **10** 1 (235 11); — cf. Nestorius.

Nestorius : quondam Constantinopoli-
tanae urbis episcopus **10** 1 (235
12); — non dicimus trinitatem in
Christo inhabitare, sicut Theodori
Mops. et Nestorii sectatores, quasi
quod extra trinitatem sit Christus **1**
IX 14 (14 184); deus factus Chris-
tus, non autem Christus deus
factus, sicut dicunt sectatores Theo-
dori Mops. magistri Nestorii, qui
per profectum Christum deum factum
credunt **1** XIII 25 (20 321);
personam uerbi non ad naturam
carnis, sed ad personam alicuius
hominis concurrisse, qui dicunt,
errore Nestorii traducuntur **4** 3
(40 19); duas naturas Nestorius
semper et ubique professus est **6**
II xxiv (108 1113); qui deum
Christum quartum et alienum a
sancta et indiuidua trinitate conaris
asserere, quod nullus umquam,
praeter Nestorium socioque eius,
praedicare in ecclesia usurpauit **7B** 18
(136 405); uniuerso mundo scandalum
generauit, negans Mariam esse
theocon **9A** 1 (197 51); ut uolunt
fautores eius : correxit sceleratam
primam sententiam suam **9A** 1
(197 50); dicunt eum, post admo-
nitionem, dixisse uel pronuntiasse
theocon **9A** 1 (197 52); non
ergo, ut uult, dei uerbi, sed Emma-
nuhelis est mater, uirgo Maria **9A** 1
(197 55); antiquum illum suum,
quem nobiscum esse non uult, deum
dicit an uerbum tantummodo pa-
tris? **9A** 1 (197 64); Emmanuelem
autem non natura, sed dei gratia
dicit deum **9A** 1 (198 74); eius
arguta unitas **9A** 1 (198 80); media-
tionem inter deum uerbum et spiri-
tum sanctum affert inauditam sae-
culis omnibus et omnibus homini-
bus **9A** 9 (207 299); uult, quod
Christus a Marthaeo neutrae naru-

rae esse praedicatus est **9b 1** (214 5); non uidit alterum Arrium cum uaniore cautela occurrentem sibi, qui ei Christum apud se fabricatum triplicem ingerat: ex anima scilicet et corpore et deo **9b 1** (214 11); nonne hic quadruplicem nobis intulerat Christum, ex anima, corpore, mente et deo? **9b 1** (214 22); inquit: nusquam Nicaenum concilium ausum est dicere quia uerbum deus natus est ex Maria **9b 2** (216 58); ait Nestorius Christum Iesum suum ipsius dominum esse; cuius uerba sunt ista: hoc autem dico, inquit, ut noueritis quam superexcellens et summa quaedam coniunctio exsistebat etiam in infante ipso, cum dominica caro conspicitur: erat enim ipse et infans et infantis ipsius dominus **9b 3** (218 131); Photinus huic insanissimo Nestorio parem sententiam tenuit, uerbum dei quidem non negans esse in substantia, sed hoc extrinsecus, etc **9b 4** (220, 221 175, 196); λογόπατορα hic insanissimus dicit, nesciens quid loquatur **9b 4** (220 180); Nestorius sane a Photino auctore suo in id tantum dissentit, quod ex uirgine Maria Christum asserit natum, in reliquis uero omnibus totus ipsius sequax, signifer et antesignanus est **9b 4** (221 208); Nestorii sectatores, unum in duos filios diuidentes, alterius passiones et alterius uoluntates secernentes, nec credunt natum deum de uirgine secundum carnem, nec dicunt deum secundum carnem crucis iniuriam pertulisse, sed, hominis has contumelias asserentes, arcanum salutiferae dispensationis a uerbo dei secernunt, ac sic ingrati tantis eius beneficiis approbantur **9 54** (230 12); solita calumnia Nestorii sectatores, Eutyrianos esse (hos) criminantur, qui suo dogmati nefario reluctantur **9c c** (233 2); asseuerabat (*uel* asseribat) s. uirginem Mariam theodocon non theotocon, i.e. (*uel* h.e.) susceptricem dei esse, non genetricem **10 1** (235 14); non unum atque eundem, deum hominemque (*uel* et hominem), Christum dei filium credit, sed alterum de (*uel* ex) deo patre dicit genitum (*uel* asserit natum), alterum de (*uel* ex) matre uirgine separat procreatum **10 1** (235 19); indignum aestimat (*uel*

existimat) confiteri, quod idem ipse dei filius in utero b. uirginis conceptus et incarnatus sit, sed hominem tantum(modum) in utero formatum et, postmodum deo coniunctum, Christum factum (*uel* editum) esse pronuntiat **10 1** (235 25); si dixerimus, inquit, Mariam genuisse deum, dabimus matrem deo, quod fecere gentiles, genuit ergo templum dei, non ipsum qui in templo dignanter inhabitat **10 1** (235 36); — doctor egregius **9b 2** (216 69); egregius immo prauus magister **9a 1** (196 38); magister erroneus **9a 1** (197 61); insanissimus magister **9b 1** (214 22), **4** (220 175, 180); magister insanus **9b 2** (216 66); nouus et uanus magister **9a 1** (199 112); hic sanctissimus **9a 11** (210 364); cautissimus quasi et rationis liquidae disputator **9b 1** (214 10/11); cum enim mirae fatuitatis et dementiae hic homo sit, impietatis autem abruptissimae, mirandum est hunc ita ueracem sequaces uel auditores sensus allicuius homines habere potuisse **9b 2** (215 53); stultissime et impiissime **9a 5** (203 218); — ut hic somniat **9a 2** (201 153); numquam a propria pessima intentione discedit **9a 3** (201 167); non est his prudentior patribus in Nicaeno concilio constitutis **9a 4** (202 189); stultorum struthionum uidetur hic se more celare **9a 6** (204 232); suas superiores sententias non uidit **9a 6** (204 235); eadem et per eadem uolens, in eodem luto uersuram soluit: prodit enim iterum de tortuosis cauernis sibilans patris sui, more serpentis **9a 7** (205 258); quod quam scelestae et uiolenter attraxerit, ipsa ueritas euangelica feriat oculos eius **9a 11** (209 358); ad suum blasphemum sensum sententiam hanc saluatoris uiolenter attraxit **9a 11** (210 364); quid miramur eum hoc fecisse de euangelii testimonio, cum et illud aliud similiter uiolenter attraxerit et abusus sit ad impietatem sensus sui **9a 11** (211 420); quid furit incausum? quid insanit inaniter? **9a 12** (213 453); magni ludibrii sensus inauditos inferre molitur **9b 1** (214 4); hanc autem illi cum impietate ueraciam ultimam parit prauus sensus eius **9b 1** (214 9); quid uanus dicat sollicite uideamus **9b 2** (215

56); quis ei dixit uel ubi somniauit ?
 9b 2 (216 74); quid ergo solidum,
 quid sanum, quid integrum apud
 istum est ? 9b 2 (217 89); fide erudit
 9b 2 (218 125); — prudentis-
 sima immo uecordissima definitio
 eius 9a 1 (197 44); sapientissima
 disputatio eius 9a 1 (197 57);
 illius inanis nuncupatio 9a 7 (205
 266); tanta aperta blasphemiam 9a
 11 (209 354); eius inestimabilis
 fatuitas 9b 2 (216 79); maius impie-
 tatis deliramentum 9b 2 (217 90);
 quae huius haec uanitas, quaeue
 dementia, quodue ludibrium potius
 in tam inconstanti sermone, non
 minus stulto quam impio 9b 2
 (217 96); Nestorii dogma nefarium
 9c c (233 4/5); Nestorii complices
 9c c (234 14/15); — eius primus
 impietatis in ecclesia ad popu-
 lum sermo, in quo de incarnatione
 dominica male lapsus infelicitate cor-
 ruit 9 20 (187 7); tractatus alius
 9 21.22 (188 20.28); eiusdem sermo
 in ecclesia habitus postquam litteras
 Caeclestini Rom. episc. et Cyrilli
 Alex. denuntiationis accepit 9 23
 (188 34); sermo alius 9 24 (189 48);
 tractans publice in ecclesia 9 31
 (192 9); contra eos (sc. Pelag. seu
 Caeclest.), Iuliano (Aecl.) cum com-
 plicibus suis ... in ecclesia audiente,
 primus eius habitus est sermo 9 31
 (192 10); eiusdem in Adam tractatus
 in ecclesia publice habitus 9 32
 (192 16); item (tractatus) in eo,
 quod scriptum est: haec omnia
 tibi dabo, etc 9 33 (193 21); eiusdem
 tractatus alius ad populum, in Adam
 9 34 (193 28); hoc testimonium
 adhibuit in illo insipientissimo trac-
 tatu suo, quo primo de uirgineo
 partu disputauit 9a 11 (211 425);
 eiusdem epistula ad Cyrillum Alex.
 9 25 (189 1); exemplum epistulae
 eiusdem Nestorii ad Caeclestium 9
 35 (194 1); Nestorii blasphemiarum
 capita, quibus litteris ad se missis
 a ss. Caeclestino Rom. episc. et
 Cyrillo Alex. contradicit et, dispu-
 tationibus breuissimis respondendo
 xii capita fidei, quae ad se missa
 fuerunt, refellit 9a 1 (195 1); capi-
 tula Nestorii 9a 1 (195 7); (anti
 anathematismi xii) 9a 1-12 (196-
 213 14.123.160.179.214.225.251.274.
 292.322.343.450); Nestorii de diuer-
 sis eius libris uel tractatibus excerpta
 ab episc. Cyrillo capita 9 29

(190 1); — b. Cyrillus ad Nestorium
 1 vii 11 (12 135); b. Cyrillus contra
 Nestorium 1 xiii 26 (21 335); b.
 Cyrillus in primo capitulo contra
 Nestorium 1 xii 23 (19 299); b.
 Cyrillus in capitulo tertio contra
 Nestorium 1 viii 12 (13 153);
 exemplum epistulae Cyrilli episc.
 Alex. ad eundem Nestorium, cui
 impiissime contradicens idem Nesto-
 rius respondendum esse putauit
 9 26 (189 2.3); Cyrilli Alex. epistula
 ad eundem Nestorium 9 27 (190 1);
 ad hunc ipsum Nestorium s. episc.
 Cyrillus scribens, rectam et sanam
 exposuit fidem, et hic a contrario
 singulis eis respondendo contradi-
 cendum putauit, secundum eius
 contradictionis capitulum retrac-
 tandum est 9b 5 (222 229); — epistu-
 la sceleratissimi Theodoriti, directa
 Nestorio iam in exilio pro sua
 perfidia constituto 9 43 (226 2);
 Theodoritus satisfacit in damna-
 tione Nestorii nullo modo praebere
 consensum 9 43 (226 5); Theodoritus
 asseuerat: numquam se in
 damnatione Nestorii praebere con-
 sensum 9 46 (227 3); Theodoritus
 dicit quod de iniquitate, quae in
 Nestorium commissa est, nulla sit
 correctio subsequenda 9 44 (227 4/5);
 constat Theodoritum cum Nestorio
 ac Theodoro iure damnari 9 50
 (229 11); — Photinus magister
 Nestorii 9b 4 (221 196); — quis
 non aduertat eiusdem Pauli (Samos.)
 eum haeresim euidentissime sapere ?
 9a 1 (187 68); utinam sic saperet ...
 secundum symbolum fidei, et non
 ad hanc uanam impietatem Pauli
 Samos. descenderet 9a 6 (204 240);
 — Nestorius, seu uoluntate nequis-
 sima seu stulta ignorantia, in Mani-
 chaei sectam est prolapsus 9a 1
 (199 115); Ioannes Antioch. anathe-
 matizauit dogma Nestorii 9 49
 (228 3); — Eutyches nimis Nestorio
 uidetur obistere 10b 2 (238 90/91);
 — quid si ei Apollinaris quoque
 in faciem ueniat 9b 1 (214 14); —
 uanum Nestorii illud argumentum
 quo putat se concludere catholicam
 fidem 9a 1 (188 84); haec uana et
 impia graecus eius sermo declarat
 9a 1 (199 98); inuito illo immo
 suffocato, hac sapidula eius dispu-
 tatione 9a 2 (200 141); — ad destru-
 endam Nestorii impiam interpreta-
 tionem sancti symboli 1 ii 2 (6 29),

iv 6 (8 68); omnia quae ibi (in Epheso) contra Nestorium siue contra quamlibet haeresim acta sunt 1 xiv 27 (22 345); anathematizamus omnia scripta Theodori Mops. et Nestorii discipuli eius et omnes qui similiter illis sapiunt, eorum successores, communicatores et complices, aut qui quacumque sorte eorum maculantur contagione, aut memorias eorum celebrant qui in ipsa damnatione defuncti sunt aut (ut) innocentes defendunt 1 xiv 28 (22 353); ad confutandum eum uel sequaces eius 9A 11 (210 371); concilium Epesenum a quo Nestorius damnatus est 9 41 (226 4); Nestorium sancta synodus Epheso congregata, ab episcopatus honore deposuit atque in exilium relegauit, ibi suae perfidiae poenas meritas luiturum 10^a 1 (236 50); Nestorium, in hac obstinationis suae blasphemia perdurantem, sancta synodus apud Ephesum congregata damnauit 10^a 1 (236 50).

neuter: neutrae naturae, ergo nullius nisi forte beluinae 9A 1 (214 5); — neuter (gen. -tri): contra quemlibet eorum catholicus disputator assurgat neutri suspicionis crimen effugit 9C c (233 9).

Nicaenus: synodus trecentorum decem et octo 1 xiv 27 (22 342); patres in Nicaeno concilio constituti, fidem symboli latius exponentes 9A 4 (202 189); sicut ei optime placuerat patres Nicaeni definisse concilii 9B 2 (218 120); inquit (Nestorius): nusquam Nicaenum concilium ausum est dicere quia uerbum deus natus est ex Maria 9B 2 (216 58); quomodo sensit et pronuntiauit concilium Nicaenum 9B 2 (217 86/87); — Nicaena fides 9A 1 (198 93).

Nicodemus archisynagogus 9A 11 (212 430).

Nicomedia: Himerius episc. Nicomediae 9 47 (228 2).

nihil: ad nihil aliud ualere, nisi ad 1 xvii 34 (24 401).

Nilus: Nilus fuit sanguis, ... aqua potabilis 9C b (232 22).

nimis: 10^a 2 (238 90).

nimum *adu.*: 1 xv 29 (23 366).

nitor: fidem nituntur euertere 1 1 1 (5 7); errorem confirmare nituntur 1 iii 4 (7 46); hoc asserere nititur 9 54 (230 5); — cf. conor, molior, tento.

nomen: nulla rei natura est, quae non

proprio et singulari nomine appelletur 5 vi 11 (46 107), vii 12 (47 129); alia sunt propria nomina naturarum et personae, quae nullam faciunt quaestionem, alia communia, quae in quaestionem ueniunt 9 I CAP. XIII (54 33); nomen naturae unius, quae diuinitatis et humanitatis expressam possit habere significationem 5 vi 11 (46.47 108.120); illius unius naturae singularis nomen doceant 5 vii 12.13 (47 128.133); — in fide nominis Iesu 1 xvi 33 (24 398); propter honorem tantum hoc ei nomen tribuit 2 2 (28 9); Christus non naturae, sed unctionis nomen est 5 vii 12 (47 126.130).

nonnulli: nonnulli 1 1 1 (5 5).

nos: nos autem (*initio periodi*) 1 ix 14 (14 182), xii 23 (19 291); 9 II xx (104 969); nos enim (*initio periodi*) 6 I vi (62 262).

noster: audent dicere: nostrum est uelle, dei uero perficere 1 xviii 35 (25 417).

nouellus: recens et nouellus deus (*Ps. 80, *10*) 9A 1 (197 46.65).

nouitas: ista nouitas (tam) inaudita 9A 2.9 (200.207 138/139.308).

nouus: nouis prauorum argumentationibus, uerbis catholicis obuiare 1 1 1 (5 7); prauorum nouas adinventiones atque calumnias dissipare 1 ii 3 (7 43); contra haereticorum nouas adinventiones 1 iv 6 (7 63); nihil nouum aut ss. patrum fidei contrarium a memorato fuisse concilio statutum 1 iii 5 (7 56); nouis et exquisitis argumentationibus 8 1 1 (43 3); nouus et uanus iste magister (*sc. Nestorius*) 9A 1 (199 112); — in nouissimis temporibus a uirgine (*uel de matre*) genitus 1 xiii 24 (20 306); 2 8 (30 32/33); in nouissimis temporibus ex uisceribus eiusdem uirginis carnem sibi coadunans 4 1 (39 3); in nouissimis diebus ex uisceribus b. uirginis Mariae naturam suscepit humanam 8 2 (33 11).

noxius: si omnis adiectio uerborum catholicae fidei noxia creditur 1 ii 3 (6 28).

nudo: pristino honore nudatus 1 xvi 30 (23 374).

nullatenus: nullatenus esse contrarium, si 1 1 1 (5 12); quod synodus non dicit, nullatenus dici debere 1 iv 8 (8 86); ea nullatenus proferre ambigimus 1 iv 8 (8 89); nullatenus dubitarent dicere 1 xi 21 (17 266/

- 267); nullatenus ualuit per semetipsum inde assurgere 1 XVI 33 (24 394/395); — nullatenus (*initio periodis*) 6 II XV (96.97 703.719).
- nullus : nullum ab Adam nunc usque per naturae uigorem credimus esse saluatum 1 XVI 33 (24 396); neutrae naturae, ergo nullius nisi forte be-
luinae 9A 1 (2146).
- numerus : inquit : quia duo nume-
rus esse non potest indiuisus, cum,
secundum ueritatem, omnis nume-
rus diuisioni subiaceat 8 V 8 (45
73.75); non per seipsum, sed in
rerum naturis, omnem subsistere
numerus 8 V 9 (45 78); ex anima
et carne una humana natura con-
ficitur, quae singulari, non plu-
rali numero pronuntiatur 8 VI 10
(46 99); hinc docemur unum non
esse numerum, quamuis sit origo
uel principium numeri, quod soli-
dum semper indiuisumque subsistit
6 II XIX (102 913.914).
- nunc (*initio periodis*) : 6 4.16.20.26.31
(184.186.187.189.192 9.6.7.1.7); 9A 1
(195 6); sed nunc (*initio periodis*) : 9C
b (232 7).
- nuncupatio : inanis nuncupatio 9A 7
(205 267); uocabulo seu nuncupa-
tione 9A 10 (208 334); sola nuncupa-
tione 9A 2 (217 103).
- nuncupo : Eutyechiani ab Eutyche
nuncupati sunt 10^b 2 (236 65); —
cf. appello, dico.
- obiectio : quo facilius obiectionum
absolutio legentibus elucescat 6
PRAEF. 4 (52 41).
- obicio : illud, quod nobis obicitur,
quia 1 IV 8 (8 86).
- obligo : carnali delectatione est obli-
gatus 1 XVI 30 (23 376).
- oblinio : scelus suae impietatis obli-
niens 10^b 1 (235 36).
- obnoxius : non solum morte corporis
uerum etiam animae effectus obnox-
ius 1 XVI 30 (23 374).
- obsisto : 10^b 2 (238 91).
- obstinatio : in hac obstinationis blas-
phemia perdurans 10^b 1 (236 51).
- obstinatus : obstinatissimus haereticus
10^b 2 (237 82/83).
- obstruo : contradicentium ora ob-
struere 1 II 3 (7 42).
- obuiro : nouis prauorum argumentatio-
nibus uerbis catholicis obuiare 1 I 1
(5 8); haereticorum prauitati ratio-
nabilibus documentis obuiare 1 IV
7 (8 85).
- obuoluo : mentes nebulis suae perfidiae
obuoluere 10^b 2 (237 71/72).
- ocasio : ne occasionem aliis haereticis
praebearmus (*ut* dare uideamur) 6
II CAP. XXIV. XXV (75 69.74); ne de-
mus Arrianis occasionem 6 II XXIV
(108 1110/1111); — sub occasione
9A 1 (197 69).
- Occidens : omnes Orientis Occidentis-
que pontifices 10^b 1 (236 61/62); —
cf. Occidentalis.
- Occidentalis : licet ad tempus, ob
nonnulla scandala in Orientis parti-
bus orta, Occidentalibus ecclesiis
communicauerint 7A 1 8 (137 453);
— cf. Occidens.
- occido : 10^b 2 (238 112).
- occultus : occultum et sub uerbis
catholicis latentem eorum impium
prodere intellectum 6 PRAEF. 2 (52
23).
- occumbo : nec fas erat deum in natura
suae deitatis occumbere 10^b 2
(238 112).
- occurro : his compulsi sumus occurrere
1 III 4 (7 49).
- offundo : nebulam offundunt 6 I XIII
(68 502); ad offundendas nebulas 9A
5 (223 279); tenebras offudit 9C^b
b (232 28); — cf. effundo.
- olim : Samosatenus olim Paulus 9A 1
(197 66).
- omnino : frustra ergo omnino nos
synodum retractare arguunt 1 IV
7 (8 79).
- omnipotentia : una omnipotentia 8 1
(33 4).
- omnis : anathematizamus omnem sen-
sum Pelagii et Caelestii 2 12 (30 43);
naturae omnis ostensio 9A 1 (199
111); — omnes : omnium ss.
patrum catholicum sensum 1 XIV
27 (22 340); et peccatum et mortem
in omnes homines transisse 1 XVI
31 (24 384); omnes, ab Abel usque
ad Christum, si qui saluati sunt, ea
gratia, qua et nos, sunt saluati 1
XVIII 35 (25 420); omnes qui simili-
ter illis (*ut* illis similia) sapiunt 1 XIV
28 (22 354); 2 12 (30 44); cum
omnibus sectatoribus 1 XIV 28
(22 357); — omnia : catholica fides
perfecta et plena in omnibus 1 II 2
(6 19); rectus in omnibus a deo
creatus 1 XVI 30 (23 367); conditor
omnium 2 5 (30 24); suscipientes
omnia quae acta sunt et scripta 2
12 (30 45).
- ὁμοούσιος : uerbum in substantia uel
essentia consubstantium, i.e. ὁμο-

οὐσιον 9B 4 (220 174); — *cf.* homousios.

omousios *u.* homousios.

operatio : Christus non naturae, sed operationis siue efficientiae, i.e. unctionis, nomen est 3 VII 12 (47 125).

opinio : hanc inconuenientem ab eorum animis expurgare opinionem 111 (512).

opus : in huius operis fine 9C b (232 9).

opusculum : huius nostrae disputationis opusculum 6 PRAEF. 4 (52 41); regia suae disputationis opuscula 9C^b c (234 27).

Oriens : licet ad tempus, ob nonnulla scandala in Orientis partibus orta, Occidentalibus ecclesiis communicauerint 7B 1 8 (137 453); omnes Orientis Occidentisque pontifices 10^b 1 (236 61).

originalis : originale peccatum : unum et idem naturale et originale peccatum esse affirmare conantur 1 XVI 32 (24 391); originale peccatum per praeuacuationem Adae ingressum mundo 2 11 (30 38); s. Augustinus defendens originale peccatum 9 51 (229 6).

Orontius episcopus : 8A inscr. (157 2); 8B inscr. (173 6).

ōs : contradicentium ora obstruere 1 113 (7 42).

ostensio : 'habitus' est naturae omnis ostensio 9A 1 (199 111).

ostentatio : ad ostentationem sui 9A 1 (198 96); dei uerbum ostentatione deus 9A 1 (199 98); ostentatio est deceptor 9A 1 (199 110); ostentatio i.q. σχηματισμός 9A 1 (199 110); — *cf.* σχηματισμός.

pactum : quoquo pacto enuntiatum 9B 2 (218 121); quouis tamen pacto constat 9B 4 (221 223).

palam : palam in ecclesia 9 50 (228 3).

pando : 9 54 (231 20).

parhomoeon : duorum uerborum : saepe; — *bis* binorum : a splendore colorem et calorem a sole 3 v 9 (46 92); simplicitatem fidelium simplicitate fallentium 9C a (231 2/3); — *trium* : recte reprehenditur retractare 1 IV 7 (8 74); siue substantialiter secundum 1 VII 11 (11 127); super splendorem solis 1 XI 20 (17 250); deo dicere diuisionem 1 XI 20 (17 257); principem pacis patrem 2 5 (30 24); confitetur com-

positum Christum 2 9 (30 34); similia sapiunt suscipientes 2 12 (30 44); carnis conuenisse credit 3 4 (40 22/23); stulta sententia stabiliri 3 v 9 (46 93); inuito illo immo 9A 2 (200 141); alter ab altero 9A 2 (200 147); quod - quam - quamque 9A 2 (201 148); suas superiores sententias 9A 6 (204 235); diuersa dignitate duplicem 9A 8 (208 283); spiritus sancti substantia 9A 9 (207 308/309); in illo insipientissimo 9A 11 (211 sanandam suscepit sibi 9A 12 (213 468/469); erat existens etiam 9A 12 (213 470); in - incommutabili - inconuertibili 9B 1 (215 28); singularitate status sui 9B 1 (215 33); claudendae - Christianae - cum 9B 2 (217 106); omnes omnino homines 9B 4 (221 200); ecclesia et eius 9B 4 (221 201/202); omnes orientis occidentisque 10 1 (236 61); — *quattuor* : aequae ergo eos et 1 11 3 (6 36); saluo sibi sensu suo 9A 1 (198 78); catholicis contradicit claudendae Christianae 9A 11 (209 353); — *quinque* : et erat essentia et est 9A 1 (198 90); ita incomparabiliter - inaeestimabiliter - inenarrabiliter illud 9A 12 (213 464/465); actibus autem apostolorum angeli ad 9A 12 (213 474/475).

pario : puer ille, quem ipsa peperit 1 XII 23 (19 93); peperit hominem ... peperit deum 2 2 (29 9.10); — *cf.* gigno.

pars : in hac parte 1 XV 29 (23 365).

particeps *subst.* : Iulianus (Aeclan.) ... cum ceteris sociis et participibus suis 9 36 (194 10); — *particeps* diuinae dignitatis 9B 2 (217 104).

participatio : illius uerbi participatione seu societate 9A 1 (198 75).

partus uirgineus : 9A 11 (211 426).

paruitas : aequae de nostra paruitate conuenit iudicare 1 11 3 (6 36).

paruulus, -li *subst.* : recentes ab utero paruulos non tantum ut adoptionem mereantur filiorum, aut propter regnum caelorum ..., sed et in remissionem peccatorum eos credimus baptizari, ne pereant in aeternum 1 XVI 32 (24 388).

passibilis : natura passibilis 1 VII 11 (11 129); ergo nec simplex sed composita passibilisque est eadem uerbi diuinitas 3 11 3 (44 16); impassibilis deitate, passibilis corpore 9A 4 (203 204); dei filius secundum carnem passibilis 9 54

- (230 6); passibilis (*sc.* caro) 10 3 (238 120/121).
- passio: mirabilia et passionēs 1 XIII 26 (21 330/331); § II CAP. XI (73 22/23); passionēs § II CAP. XIII (74 30); § A 12 (213 456); alterius passionēs et alterius uoluntates secernentes § 54 (230 13); tulisse passionēs impassibiliter § C b (232 20/21); passionibus subdere 10 2 (238 106).
- pater: multa sunt quae non dicuntur a synodo nec in ulla scriptura canonica, sicut cum de patre dicimus quia ingenuus est 1 IV 8 (8 90); Paulus Samosat. deum patrem solum definit deum uerum § A 1 (197 70); deum filium, non deum patrem, in Christo habitare asserunt § II CAP. XVII (74 39); — filius patris 1 XI 14 (14 186); non alium matris, alium patris, filium credimus, sed unum eundemque, naturalem filium patris, naturalem filium matris, agnoscimus 1 XIII 24 (20 307.308/309); uerbum ante saecula natum de patre § 8 (30 32); § 4 (34 28); § 1 (39 2); filius dei, uerbum patris § 1 (39 1); alterum de (*uel* ex) deo patre dicit genitum (*uel* asserit natum), alterum de (*uel* ex) matre uirgine separat procreatum 10 1 (235 22); — consubstantialis patri § 2 (33 10); § 1 (39 2); figura substantiae siue imago patris § 4 (35 34); — *cf.* trinitas ||
- beatissimus pater (*sc.* Proclus) 1 XI 20 (17 249); beatus pater (*sc.* Leo papa) 1 XIII 25 (20 319) ||
- patres (ss. patrum definitio, doctrina, fides, libri, sententiae, symbolum, testimonia, traditio, uerba): patrum sententiae 1 I 1 (5 7), II 3 (6 30.33/34.38), IV 6 (8 68.72), 7 (8 75.77.80); ex eorum patrum sententiis, quos ipsa recepit synodus (*sc.* Chalcedonensis) 1 I 1 (6 13); diuersorum patrum sententiis contradicentium ora obstruere 1 II 3 (8 41); uerba simpliciter atque integre a ss. patribus edita 1 III 4 (7 47); a fide ss. patrum eiusdemque concilii penitus alieni 1 III 4 (7 51); contra ss. patrum fidem uenisse 1 III 5 (7 54); nihil nouum aut ss. patrum fidei contrarium fuisse statutum 1 III 5 (7 56); incipientes beatissimi patres, qui in ipsa synodo conuenerunt, sensum propriae fidei explanare ita de se manifesta uoce testantur 1 III 5 (7 58); quippiam ex libris proferre ss. patrum 1 IV 6 (8 64); perfectio et firmo ss. patrum manente symbolo 1 IV 6 (8 66/67); b. Leo patrum testimonio statuta uenerabilis Chalcedonensis synodi cum fide patrum conuenire docuit 1 IV 6 (8 69.70); synodus alteram fidem aut mathema, praeter ss. patrum, tradere prohibuit 1 IV 7 (8 82); patrum traditio(nes) 1 V 9 (9 103), VII 11 (11 127); 7B 1 8.9 (136.141 400.578); patrum doctrina 1 VIII 12 (12 145); § 54 (230 1); secundum horum igitur hunc omnium ss. patrum catholicum sensum 1 XIV 27 (22 341); scripta patrum ss., qui unum et idem, secundum horum conciliorum definitiones, senserunt 1 XIV 27 (22 348); qui ea a fide ss. patrum aestimat aliena 1 XIV 28 (22 351); patres in Nicaeno concilio constituti, fidem symboli latius exponentes § A 4 (202 189); rectissima ueterum patrum definitio § B 2 (216 72); patrum sententia § B 2 (218 113); patres Nicaeni concilii § B 2 (218 119).
- patior: passus (est) carne 1 IX (14 187), XI 20 (17 254.263), 21.22 (18 268.287); § 4 (29 18), 6 (30 26.26/27); § II CAP. IX (73 17.18), XII (74 27.28), XIV (74 31.32), XV (74 34); 7B 1 6 (132 278); passus est impassibiliter § 54 (230 3); § C b (233 37); — *cf.* perpetior.
- patriarcha: Caelestinus et Cyrillus beatissimi patriarchae 1 XIV 27 (22 345).
- patripassianus, -ni *subst.*: Sabellianos cum antiquioribus similibus eorum, patripassianos appellat Romana ecclesia § B 4 (221 204).
- Paulianista, -tae *subst.*: § II XXIII.XXIV (107.108 1079.1080.1112).
- Paulus apostolus: § I 13 (69 508); § II 2 (79 132); § A 9 (207 302).
- Paulus Samosatenus: § II XIX (102 897/898); § A 1 (197 66); qui fuit Antiochiae episcopus temporibus Aureliani principis § B 4 (220 168); Pauli haeresis § A 1 (197 68); deum patrem solum definit deum uerum § A 1 (197 70); uana impietas Pauli Samosat., duarum naturarum et personarum merita diuidentis § A 6 (204 245); dicit Christum hominem solum, et tunc initium habere ex quo de uirgine natus est § B 4 (219 148); uerbum dei deum *προφρον* καὶ *ἐξουσιαστικὸν λόγον* καὶ

- ἐνεργητικόν*, i.e. prolatium et potestatis effectuum uerbum, sensit, non substantium **9b** 4 (220 192); inter Samosatenum Paulum et Photinum differentia **9b** 4 (219.220 145. 191).
- peccatum : in remissionem peccatorum paruulos baptizari **1 xvi** 32 (24 392); — nec enim mortem corporis tantum, quae poena peccati est, sed et aculeum mortis, h.e. peccatum, ingressum dicimus mundo **1 xvi** 31 (24 381.382); et peccatum et mortem in omnes homines pertransisse testatur **1 xvi** 31 (24 384); unum et idem naturale et originale peccatum esse affirmare conantur **1 xvi** 32 (24 391); naturale aut substantiam aliquam dicunt esse peccatum **1 xviii** 35 (25 415); dicit naturale esse peccatum, peccati causam naturarum conditori dementer ascribens **2 10** (30 36); originale peccatum per praeuocationem Adae ingressum mundo **2 11** (30 38); s. Augustinus defendens originale peccatum **9 51** (229 6); — cf. malum.
- peculiariter : **9b** 4 (202.221 178.198).
- peius *u.* malus.
- Pelagianus *adi.* : Pelagiana perfidia **7b** 15 (129 184).
- Pelagius : inimici gratiae dei, i.e. Pelagii et Caelestii sectatores **1 xv** 29 (23 365); paruulos non tantum ut adoptionem mereantur filiorum aut propter regnum caelorum baptizari, sicut Pelagii et Caelestii siue Theodori Mops. discipuli, qui unum et idem naturale et originale peccatum esse confirmare conantur **1 xvi** 32 (24 390); anathematizamus omnem sensum Pelagii et Caelestii et omnium qui illis similia sapiunt **2 12** (30 43); profana commenta Pelagii **7b** capit. 42 (143 627); — commonitorium a Mario Mercatore aduersus haeresim Pelagii **9 3** (183 1); contra eos (*sc.* Pelagium et Caelestium) primus Nestorii sermo **9 31** (192 7).
- penitus : a fide penitus alieni **1 iii** 4 (7 51).
- perduro : in blasphemia perdurans **10^b 1** (236 52).
- pereo : ne pereant in aeternum **1 xvi** 32 (24 393).
- perfectus : catholica fides perfecta et plena in omnibus **1 ii** 2 (8 19); perfectio et firmo ss. patrum manente symbolo **1 iv** 6 (8 66); — homo perfectus et uerus **3 6** (36 48); perfectus homo ex anima rationali et corpore **9a** 6 (204 241); cum solido ac perfecto corpore suo **9b** 1 (215 36).
- perficio : ea uero, quae ad uitam aeternam pertinent, nec cogitare nec uelle nec desiderare nec perficere posse, nisi per infusionem spiritus sancti **1 xvii** 34 (25 406); audent dicere : nostrum est uelle, dei uero perficere **1 xviii** 35 (25 417); — perfectus *u.* perfectus.
- perfero : crucis iniuriam pertulisse **9 54** (230 15); — cf. fero.
- perfidia : perfidia (Eutychianorum) **10^b 2** (237 68); Nestoriana perfidia **9 iii** 6 (45 52); **7b** 1 1.6 (125.132 81.264); **9c** b (232 8); Pelagiana perfidia **7b** 15 (129 184); cuius perfidiae sit ex scriptis eius approbemus **9 51** (229 1); ibi suae perfidiae poenas meritas luiturus **10^a 1** (236 57); ad decipiendas fidelium mentes nebulisque suae perfidiae obuoluendas **10^a 2** (237 71); alii eiusdem perfidiae sectatores **10^a 3** (238 116); ista nunc usque saeuit nefanda saepe perfidia **10^b 2** (237 79); — cf. haeresis, secta, superstitio.
- perfidus *subst.* : ut perfidorum dementia confutetur **6 PRAEF.** 2 (51 17).
- periculum : quod eius (*sc.* Nestorii) capitis periculo dictum sit **9b** 1 (214 7).
- permixtio : impia permixtione confusioneque **10^a 3** (239 133).
- perniciosus : perniciosus haereticus **10^b 2** (237 82/83).
- perpetior : impassibiliter fuisse perpeasum **9c^b b** (233 37); — cf. patior.
- perraro : **9a** 1 (198 77).
- persisto : in sua natura persistens **9c** b (232 23); — cf. maneo, subsisto.
- persona : una Christi persona *u.* Christus; — inquit : non esse naturam sine persona **5 1** 1 (43 8), **iii** 5 (44 29.31), 6 (45 51), **iv** 7 (45 55.66); multo magis persona non potest esse sine natura **5 iii** 5 (44 30.31); idipsum definitum naturam esse quod persona est **6 I** CAP. XII (54 32); alia sunt propria nomina naturarum et personae, alia communia **6 I** CAP. XIII (4 33); quid inter naturam distet atque personam, et quod non omnis sit natura persona **6 I** CAP. XIV (54 36.37).
- personalis : qui personalem factam credunt unionem **1 viii** 12 (12 152); subsistentialis siue personalis unitas **2 3** (29 14/15).

- perspicuus : occultum et latentem eorum impium prodere intellectum, quatenus fiat cunctis ubique perspicuus 6 PRAEF. 2 (52 25).
- pertineo : quae ad uitam aeternam pertinent 1 XVII 34 (25 405).
- pertranseo : et peccatum et mortem in omnes homines pertransisse testatur 1 XVI 31 (24 385); — *cf.* transeo.
- perturbatio : carnis uel animi perturbationes 9A 12 (213 457).
- peruerse : callide et peruerse affirmant 6 I CAP. V (53 10); peruerse asserunt 6 I CAP. XII (54 31), II CAP. XVII (74 39).
- peruersitas : nescio qua rursus induci peruersitate 6 PRAEF. 2 (52 27); qua peruersitate hoc idem ab ipsis haereticis memoretur 6 II CAP. XX (74 50/51); suae peruersitatis reddere rationem 7B prol. 2 (123 18/19).
- peruersus : peruerso intelligentiae sensu 6 II CAP. V (73 9).
- pestifer : superstitiones pestiferae 10^b 2 (237 73).
- pestis : nulla pestis sic aduersus ecclesiam Christi praeualuit 10^a 2 (237 75); — *cf.* haeresis.
- peto : 1 X 17 (15 211).
- Petrus Alexandrinus : anathematizamus omnia scripta Theodori Mops. et Nestorii discipuli eius, ... his adicientes Petrum Alexandrinum 1 xrv 28 (22 355).
- Petrus Antiochenus : anathematizamus omnia scripta Theodori Mops. et Nestorii discipuli eius, ... his adicientes Petrum Antiochenum 1 xrv 28 (22 356).
- Petrus apostolus : 1 XVIII 35 (25 422); 6 I IX. XIII (63.69 57.508), II IX (86 362).
- Petrus diaconus : 8A inscr. (157 4), 28 (172 393); 8B inscr. (173 2).
- phantasticus : phantasticus, i.e. putativus 9A 1 (199 118).
- Photinus : inter Samosatenum Paulum et Photinum differentia 9B 4 (219.220 145/146.191); impietatis malum Photini ab Hebione tractum 9B 4 (219 151); Photinus Hebionem philosophum secutus est 9B 4 (220 165); Photinus insanissimum Nestorio parem sententiam tenuit 9B 4 (220 175); Photinus, Nestorii magister, uerbum dei esse in substantia non negat, sed esse id dei filium non uult 9B 4 (220.221 176.196); uerbum extrinsecus (in)habitasse (sane) peculiariter (uel adhaesisse) Iesu, de Ioseph et Maria nato, delirat 9B 4 (220.221 177.198); auctor Nestorii 9B 4 (221 208); — Photinum et eius priores huiusmodi prauitatis, homuncionitas nominat Romana ecclesia 9B 4 (221 201).
- pietas : pietatis dogmata confiteri 9 44 (227 3).
- pigmentum : aliqua assumitur simulatio uel pigmentum 9A 1 (199 108); — *cf.* color.
- pius : quod a pio sensu satis alienum est etiam dicere 9A 1 (196 24).
- placeo : 9B 2 (218 113.115.119).
- plenus : catholica fides perfecta et plena in omnibus 1 II 2 (6 19); singulari stultitia et impietate plenum est 9A 1 (196 26).
- poena : malum et poenam mali in uniuersum transisse genus humanum 1 XVI 31 (24 379); mors corporis poena peccati est 1 XVI 31 (24 381); ibi suae perfidiae poenas meritas luiturus 10^a 1 (236 57).
- pontifex : omnes Orientis Occidentisque pontifices praebuere consensum 10^b 1 (236 62).
- populus : (Nestorii) primus in ecclesia ad populum sermo 9 20 (187 7); Nestorii tractatus alius ad populum 9 34 (193 28).
- porro (*initio periodi*) : 6 II XVI (98 779).
- positio (*i.g. thesis*) : unus naturaliter, alius positione 9A 5 (203 219); — *cf.* posituiue.
- positiue : non naturaliter sed posituiue uel filius uel deus dicitur 9A 3 (201 169); — *cf.* positio.
- Possessor episcopus Africanus : epistula papae Hormisdac ad Possessorem episcopum Africae 7A inscr. (115 tit.); ambigit nemo Possessorem non solum non confiteri Christum unum ex sancta et indiuidua trinitate, sed et aduersari eis, qui hoc fiducialiter confitentur 7B 1 2 (126 105); suspirat idem Possessor non fidei sed haeretico calore succensus 7B 1 2 (127 116); qui libros Fausti hactenus defendunt catholicos, quorum princeps et auctor est Possessor Africanus episcopus 7B II 15 (143 609); eat nunc Possessor, et, adhuc in pernicie propria et eorum qui sibi consentiunt, defendat Fausti libros catholicos 7B epilog. 61 (153 848); Possessor ita solet callide excusare, quod non amplius nisi VIII capitula libri primi legerit 7B epilog. 61 (153 857).

possum : habens in proprii facultate arbitrii et uelle et posse ad omnia I XVI 30 (23 370).

postmodum : I 10 I (235 31).

postulo : cum ratio postulauerit I IV 8 (8 88).

potabilis : aqua potabilis 9C b (232 25).

potentia : propria potentiae uirtute carnem sibi coadunans I I (39 5); dei potentiae maiestas ubique tota et nusquam diuisa 9A I (196 34).

potestas : potestatis effectuum uerbum 9B 4 (221 193/194).

potius : I II 2 (6 24), XVI 31 (24 383); seu potius I 10^b 2 (237 82).

praebere : praebere consensum 9 43.46 (226.227 6.3); I 10^b 1 (236 62); occasionem praebere 6 II CAP. XXIV (75 69); — cf. do.

praeceptum : diuinum praeceptum I XVI 30 (23 372); imperiale praeceptum 9 36 (194 9).

praedamno 9B 4 (220 166); — cf. damno.

praedico : I VIII 13 (13 170).

praefatus *subst.* : 9C^b c (234 28).

praefor : sicut iam superius praefatus sumus I V 9 (9 96); — cf. praefatus.

praesertim : I III 5 (7 58); 2 XI 20 (17 257/258).

praestigiae : 9A I (199 107).

praesul : praesules apostolicae sedis 2 12 (30 46); Romanae praesul ecclesiae I 10^b 1 (236 60).

praesum : I XI 27 (22 344).

praeter : I IV 7 (8 81); praeter trinitatem I XI 21.22 (18 275.282).

praeualeo : aduersus ecclesiam praeualuit I 10^b 2 (237 77).

praeuaricatio : malum praeuaricationis I XVI 33 (24 394); per praeuaricationem Adae 2 11 (30 58/39).

praeuaricator : praeuaricator diuini praecepti I XVI 30 (23 371/372).

prauitas : qui uerba ... ad suam prauitatem conantur retorquere I III 4 (7 47); haeticorum prauitati obuiare I IV 7 (8 83); Nestoriana prauitas 6 PRAEF. 2 (51 18); 7B I 2 (127 112); prauitatem suae inimicus 7B prol. 2 (123 20/21); uersuta prauitas 9 54 (231 19); utramque prauitatem, sua per plurimos ignoratione serpente, prodere 9C c (234 20).

prauus *adi.* : expositio prauae fidei Theodori (Mops.) 9 16 (186 6); his prauis dictis catholicis contradicit 9A I (196 23); prauus magister (sc. Nestorius) 9A I (196 38); prauus sensus eius (sc. Nestorii) 9B I

(214 9); — *subst.* : nouis prauorum argumentationibus, uerbis catholicis obuiare I I I (5 8); prauorum nouas adinventiones atque calumnias dissipare I II 3 (7 42/43); — cf. haeticus.

Praxeas : primus *uionaropa* pronuntiat 9B 4 (220 181).

prex : preces : tuis adiutus precibus 6 PRAEF. 2 (52 23).

primo : I II 2 (6 17), IV 6 (8 65).

Prisca : Montanus cum sua Prisca et Maximilla 9B 4 (220 182).

pristinus : pristino honore nudatus I XVI 30 (23 374).

pro : contra ... pro : contra inimicos, pro ipsius defensione I II 3 (6 38/39); contra synodum, et non magis pro synodo I III 5 (7 52); non contra ipsam, sed pro ipsa I IV 7 (8 77.80); pro ... contra : non pro ipsa, sed contra ipsam I IV 7 (8 75).

probabilis : probabilibus documentis hanc inconuenientem ab eorum animis expurgare opinionem I I I (5 10/11).

probatas : ss. uirorum probatissimorumque doctorum sententiis armati I III 4 (7 48).

probrosus : 9C b (232 14).

procedo : processit de thalamo uirginali 4 I (39 9).

Proclus : his paulo manifestus b. Proclus, huius urbis episc. ..., ad Armenios, cum contra Theodori blasphemias scriberet I X 17 (15 207); et iterum (b. Proclus) I X 18.19 (16.17 226.240); beatissimus pater I XI 20 (17 249).

procreo : in utero figuratus atque procreatus 9B 2 (216 64); alterum de (*ul* ex) matre uirgine separat procreatum I 10^b 1 (235 24/25).

procul : procul dubio *u.* dubium; — procul a me (*initio periodi*) 6 II IV (83 286).

prodo : latentem eorum impium prodere intellectum 6 PRAEF. 2 (52 24); diffusius proditurus 9C a (231 4); prauitatem prodere 9C c (234 25/26); — prodit iterum de tortuosis cauernis sibilans patris sui more serpentis 9A 7 (205 259).

profano : religionem profanare contendit 6 PRAEF. 2 (52 22).

profecto : 9C c (234 19).

profectus : per profectum Christum deum factum credunt I XIII 25 (20 322); — cf. prouectus.

profero : patrum proferre sententias : I I I (5 7), II 3 (6 30/31.34.39), IV 6

- (8 68.73), 7 (8 76.77.80); ss. uirorum sententias proferre 1 III 5 (7 56); quippiam ex libris proferre ss. patrum aut id quod conuenienti ratione collectum fuerit 1 IV 6 (8 64); ea nullatenus proferre ambigimus 1 IV 8 (8 89); haec breuiter de praefatis protulit 9c b (234 29).
- professio : catholicae fidei professio 5 II 1 (43 1).
- proficio : quantum in peius profecerit 9A 1 (197 54).
- profiteor : 5 II 4 (44 27), III 5 (44 39), IV 7 (45 64), V 9 (46 95), VII 13 (47 138); — cf. assero, confiteor, dico, pronuntio, *e.g.s.*
- προφορικώς : προφορικόν λόγόν, i.e. prolatiuum uerbum 9B 4 (220 192/193).
- prohibeo : synodus alteram fidem tradere prohibuit 1 IV 7 (8 83); — cf. ueto.
- prolabor : in Manichaei sectam prolapsus 9A 1 (199 117).
- prolatius : uerbum prolatiuum *n.* uerbum.
- pronuntiatio : sub religiosa pronuntiatione uerborum 6 PRAEF. 2 (52 21).
- pronuntio : 9A 1 (198 87/88); 10 1 (235 33); 10^b 1 (236 47); 10 2 (238 98); 10^b 3 (238 116/117); — cf. assero, confiteor, dico, profiteor, *e.g.s.*
- prope : prope cunctas superstitiones antecellere 10^b 2 (237 72).
- propositum : qui inimico proposito uenerabilis Chalcedonensis concilii fidem nituntur euertere 1 II 1 (56).
- proprie : uere et proprie dei genetrix *n.* Maria; — proprie simplex 5 II 3 (44 18/19).
- proprius : propria auctoritate 1 V 9 (9 105); in proprii facultate arbitrii 1 XVI 30 (23 369); cum carne propria 3 4 (29 18); sensum propriae fidei explanare 1 III 5 (7 59); errorem propriae impietatis confirmare nituntur 1 III 4 (7 45); numquam a propria pessima intentione discedit 9A 3 (201 167); manens in propria natura deus 4 1 (39 6); proprio nomine 5 VI 11 (46 107), VII 12 (47 129); subsistens in propria persona deus 4 1 (39 2); propria sponte 1 XVI 30 (23 371); manens in propria subsistentia deus 3 2 (33 10); propria potentiae uirtute carnem sibi coadunans 4 1 (39 4/5); propria uoluntas 1 XVI 33 (24 395); — incommutabiliter semper obtinens quod proprium est 5 1 (33 6).
- propter : propter regnum caelorum 1 XVI 32 (24 389); — propter honorem tantum 1 XII 23 (18 288); 2 2 (29 8); cf. secundum.
- propterea (*initio periodi*) : 1 XVI 32 (24 388); — cf. quapropter.
- prorsus : 6 II 1 (76 33); 9A 3 (201 166).
- protensio : demutatio dei et protensio et inclusio 9A 2 (200 133).
- proiectus : per proiectum non per naturam Christum deum audent asserere 8A V 11 (163 170); — cf. profectus.
- prouincia : Africana prouincia 2 12 (30 48).
- prudens : secundum prudentissimam immo uecordissimam et impiissimam definitionem Nestorii 9A 1 (197 43); Nestorius non est his prudentior patribus 9A 4 (202 189); — cautus et prudens lector attendat 9B 2 (215 52).
- psalmista : sicut et psalmista testatur 1 XIII 25 (21 324).
- publice : Nestorius tractans publice in ecclesia 9 31 (192 9); Nestorii tractatus in ecclesia publice habitus 9 32 (192 17).
- puer : tres pueros rore fouit 9c b (232 29/30); — puer (*sc.* Iesus) *n.* Christus.
- pugnaciter : aduersus ecclesiam se pugnaciter extulit 10^b 2 (237 77).
- purus : purum hominem Christum demonstrare nituntur 6 II CAP. X (73 20).
- putatiuus : phantasticus, i.e. putatiuus 9A 1 (199 118).
- puto : hanc uocem putant catholicam fidei esse contrariam 1 XI 21 (18 272); respondendum esse putauit 9 26 (189 4); argumentum quo putat se concludere catholicam fidem 9A 1 (198 84); ubi et quando adhibendum iste putauit dictum hoc ? 9A 11 (212 440); — cf. conor, molior, nitor, tento.
- quadruplex : quadruplicem nobis intulerat Christum, ex anima, corpore, mente et deo 9B 1 (214 23).
- quaero : non incongrue ab eis quaeritur 1 XI 22 (18 281).
- qualiter : qualiter ... sentiamus 1 V 9 (9 96).
- quamobrem (*initio periodi*) : 3 3 (34 14).
- quamuis : 2 4 (29 19).
- quando : tunc ... quando *n.* tunc.

quapropter (*initio periodi*): I II 2 (6 24/25), IX 14 (14 177), XI 20 (17 249), XIII 24 (20 304), XVI 33 (24 396), XVIII 35 (25 414); § VII 13 (47 133); § PRAEF. 2 (51 17), I introd. (55 15), XIV (69.71 526.569), II 1 (76 14), II (81 210), IX (88 438), X (90 498), XIII (93 596), XV (96 696.713), XIX (101.103 884.943), XX (104-105 958.964.982.1016/1017); 7B prol. 4 (124 28), I 6 (130 229), 8 (137 430); — cf. propterea.

quartus: qui deum Christum quartum et alienum a sancta et indiuidua trinitate conaris asserere 7B 1 8 (136 403); quartam in (tro)ducere in trinitate personam 9B 3 (218 137); 10 2 (238 94); — cf. quaternitas.

quatenus (i.g. ut): § PRAEF. 2 (52 24); 7B prol. 3 (124 26), I 6 (132 276).

quaternio: circa finem quaternionis 9B 1 (214 2); in secundo folio quaternionis noni 9B 2 (215 50).

quaternitas: qui quaternitatem pro trinitate impie dogmatizauit I X 17 (15 210); — cf. quartus.

quattuor: quattuor synodi I XIV 27 (22 341).

qui, -ae, -od (*initio periodi*): I III 4 (7 44), IV 6.7 (7.8 62.76); § II 2 (43 9); § PRAEF. 3 (52 29); 10^h 1 (236 42.58); 10 1.2 (236.237 50.68).

quidam: I XVI 35 (24 381).

quisquis: quoquo pacto enuntiatur 9B 2 (218 121).

quo adu.: non quo ... sed quia I XVI 30 (23 375).

quod si (*initio periodi*): I II 3 (6 27.32), XI 20.22 (17.18 256.284), XVII 34 (25 409); § II 2 (43 11), III 6 (44 40), IV 7 (45 57), V 9 (46 84.93); § I V (59 172/173), II II (80.81 183.203), IX (89 456), XIII. XIV (94 626.634), XVII (99 818), XVIII (100 836), XX (103 953), XXIV (108 1113); 7B capit. 48 (146 685).

Quodultrideus episcopus: 8B inscr. (173 7).

quomodo (*initio periodi*): I XIII 25 (21 328); § I IV (58 122), IX (64 346), XI (67 459), II II (77-79 61.89.98.118), IV (83 287), IX (87 390.395); — et quomodo (*initio periodi*) u. et.

quondam 10 1 (215 12).

quoniam (*initio periodi*): I I 1 (5 5).

radix: in radice prauitas Nestoriana damnata § PRAEF. 2 (51 18).

ratio: mens seu (uel siue) ratio 9B 1 (214.215 8.35/36); aliud mens seu

ratio, aliud anima 9B 1 (214 16); — proferre id quod conuenienti ratione collectum fuerit I IV 6 (8 64/65); cum ratio postulauerit I IV 8 (8 88); symboli ratio Nicaenae fidei 9A 1 (198 93); — rationis liquidae disputator (sc. Nestorius) 9B 1 (214 10/11).

rationalis: haereticorum prauitati rationabilibus documentis obuiare I IV 7 (8 84).

rationalis adi.: rationalis uigor eius carnali delectatione est obligatus I XVI 30 (23 376); — habens animam rationalem uel intellectualem 3 2 (34 13); anima rationalis 9A 2 (201 152); ex anima rationali et corpore 9A 6 (204 242); 9B 1 (215 27.31); cum corpore et anima rationali 9B 2 (216 63) || rationalis subst. (i.g. rationale): habens rationalem siue intellectualem 4 1 (39 7); non utuntur paruuli rationali § I XIV (71 ^{app} 566); natura animata rationali et intellectuali § II XXIV (109 1122).

recens: recentes ab utero paruuli I XVI 32 (24 388).

recipio: eorum patrum sententiae, quos ipsa recepit synodus I I 1 (6 13); augmentum recipere I II 2 (6 18.19.20).

recordatio: sanctae recordationis 9 50 (228 4/5).

recreo: gratia dei, non qua creamur, sed qua recreamur I V 9 (9 99), XV 29 (23 362).

recte: recte reprehenditur I IV 7 (8 74); recte creduntur I XIII 26 (21 329); rectissime dicitur 4 2 (40 11); rectissime placuerat 9B 2 (218 115).

rectus: rectus in omnibus a deo creatus Adam I XVI 30 (23 367); fides recta 9A 1 (198 88); recta et uera fides 9A 2 (201 150); rectissima ueterum patrum definitio 9B 2 (216 72).

reddo: sensum reddidit manifestum I II 3 (6 35).

refello: per ss. patrum bene prolatae sententias refellimus haereticorum fallaciam I IV 6 (8 73); XII capitula fidei, quae ad se missa fuerunt, refellit Nestorius 9A 1 (195 5); suam refellentes insaniam 9C c (234 12); — cf. refuto.

refutator: 9C c (234 16).

refuto: impias assertiones eorum refutare I III 4 (7 50); blasphemias refutare I X 17 (16 212); — cf. refello.

regius : qui in hac urbe regia conueniunt 1 xiv 27 (22 343); regiae suae disputationis opuscula 9c^b c (234 26).

regnum : propter regnum caelorum 1 xvi 32 (24 389); unum regnum 8 i (33 3).

reicio : temere audent reicere 1 xi 21 (17 265).

relego : in exsilium relegauit 10^a 1 (236 56).

religio : religiosus : sub religiosa pronuntiatione uerborum, religionem profanare contendit 6 PRAEF. 2 (32 21).

reluctor : dogmati nefario reluctari 9c c (233 5).

remissio : in remissionem peccatorum 1 xvi 32 (24 392).

renouo : gratia dei, non qua creamur, sed qua recreamur et renouamur 1 xv 29 (23 363).

reprehendo : nemo recte reprehenditur retractare synodum, nisi qui non pro ipsa, sed contra ipsam, patrum proferre tentat sententias 1 iv 7 (8 74); qui nos reprehendere tentant 1 ix 14 (14 189); sententiam reprehendere 1 xi 20 (17 250); reprehendens ss. patrum doctrinam 9 54 (230 1).

reprehensio : nullum reprehensionis dignum fecisse augmentum creditur 1 ii 3 (6 31).

reputo : 9c b (232 19).

rescisco : posteaquam rescuiuit 9 49 (228 2).

resurgo : eum, qui non cecidit, resurrexisse contendit 10^a 2 (238 113); in hac (substantia) eum resurrexisse contendit 10^b 2 (238 113).

resuscito : Christum, non carnem Christi, a sancta trinitate creatum et resuscitatum asserunt 6 II CAP. xviii (74 43).

retorqueo : qui uerba ad suam prauitatem conantur retorquere 1 iii 4 (7 47).

retractatio : retractationem concilii esse iudicant, contra haeticorum nouas adinuationes quippiam ex libris proferre ss. patrum aut id quo conuenienti ratione collectum fuerit 1 iv 6 (7 62); — cf. retractator, retracto.

retractator (opposit. defensor) : tum demum nos quasi retractatores concilii arguere poterunt 1 iv 6 (8 71); qui non contra ipsam, sed pro ipsa (synodo), patrum senten-

tias proferunt, defensores sunt, non retractatores concilii 1 iv 7 (8 78); — cf. retractatio, retracto.

retracto : nemo recte reprehenditur retractare synodum, nisi qui non pro ipsa, sed contra ipsam, patrum proferre tentat sententias 1 iv 7 (8 74); frustra ergo omnino nos synodum retractare arguunt, quos uident non contra ipsam, sed pro ipsa, patrum proferre sententias 1 iv 7 (8 79); siquis dubitat aut retractat aut imperfecta iudicat, aut qui ea a fide ss. patrum aestimat aliena 1 xiv 28 (22 350); — cf. retractatio, retractator.

Roma : Damasus, urbis Romae episcopus 9b 4 (220 166); — cf. Romanus.

Romanus adi. : Romana ecclesia approbavit capitula Cyrilli 9a 1 (185 6); Romana ecclesia ... homuncionitas nominat, ... patripassianos appellat 9b 4 (221 201); — Romanus episcopus 9 23 (188 35); Romanae urbis episcopus 9 1 (183 1); 9a 1 (195 2); Romanae praesul ecclesiae 10^b 1 (236 60); — cf. Roma.

Romanus uir gloriosissimus magister militum : 7b 16 (132 275).

ros : tres pueros rore fouit 9c b (233 30).

Rufinus : epistula Anastasii super nomine Rufini 9 i (183 3).

russum (initio periodi) : 9a 1 (196 32); — cf. rursus.

rursus (initio periodi) : 1 ix 16 (15 200); 8 4 5 (34 35 27 37); 8 ii 4 (44 26); 6 i xii. xiii (68 69 489 512), II xv. xvii. xxiv. xxv (95 99 109 110 684 810 1121 1156); 7b 1 i (126 84), capit. 52 (149 748); — cf. rursum.

Sabellianus subst. : qui, sicut unam naturam, sic unam et subsistentiam siue personam asserit trinitatis 6 II xix (101 890); Sabellianos cum antiquioribus similibus eorum, patripassianos appellat Romana ecclesia 9b 4 (221 203); — cf. Sabellius.

Sabellius : unam totius trinitatis subsistentiam, i.e. patris et filii et spiritus sancti, manifeste cum Sabellio credere deprehenditur 1 xi 20 (17 252); nominibus tantum, et non subsistentiis siue personis, trinitatem esse, iuxta Sabellium, contendit 6 II xix (102 897); cum Sabellio unam personam totius trinitatis intelleguntur asserere 6 II xxiii

- (108 1083/1084); — Sabellius (*col-lect. nomen sing., pro Sabelliani*), tempore quo impiissimus Arrius exstitit, monarchiam se in diuinitatis substantia retinere debere putantes, nefando errore decepti, ausi sunt: deum patrum ipsum sibi filium, ipsum sibi esse patrem, ipsum sibi esse spiritum sanctum, etc. 9b 4 (220 183); — *cf.* Sabellianus.
- sacrilegium: Manichaeorum sacrilegia 5 iv 7 (45 60).
- sacrilegus: hoc autem de sola diuinitate Christi sentire, probatur esse sacrilegum 8 ii 3 (44 20); totam trinitatem Christum credere sacrilegum est 6 PRAEF. 3 (52 34).
- saecularia *subst.*: ad discernenda et desideranda carnalia siue saecularia, quae non apud deum sed apud homines possunt fortassis uideri gloriosa 1 xvii 34 (25 403).
- saeculum: uerbum dei ante saecula a (*uel de*) patre natus 1 xiii 24 (20 305); 2 8 (30 32); 3 4 (34 28); 4 i (39 2).
- saeuio: saeuit nefanda perfidia 10^b 2 (237 78).
- saluo: nullum ab Adam nunc usque per naturae uigorem credimus esse saluatum 1 xvi 33 (24 397); omnes ab Abel usque ad Christum, si qui saluati sunt, ea gratia, qua et nos, sunt saluati 1 xviii 35 (25 421.422).
- salutifer: arcanum salutiferae dispensationis 5 44 (230 16).
- saluus: saluo sibi sensu suo 9a 1 (198 78).
- Samosatenus *m.* Andreas; Paulus.
- sanctitas: uestra sanctitas 1 v 9 (9 104), xv 29 (23 363).
- sanctus: sancta synodus 10 i (236 52); — sanctissimus (*sc.* Nestorius) 9a 11 (210 364).
- sane: 9b 2 (217 106).
- sanguis: usque ad effusionem sanguinis pro ueritate certare 6 PRAEF. 1 (51 7); — Nilus fuit sanguis 9c b (232 24).
- sanus: quid solidum, quid sanum, quid integrum apud istum (*sc.* Nestorium) est? 9b 2 (217 88).
- sapidulus: hacapidula eius (*sc.* Nestorii) disputatione 9a 2 (200 141).
- sapiens *adi.*: sapientissima disputatio eius (*sc.* Nestorii) 9a 1 (197 56).
- sapientia: una sapientia 3 i (33 3).
- sapio: qualiter sapiamus 1 v 9 (9 99); qui similiter illis sapiunt 1 xiv 28 (22 354); qui illis similia sapiunt 2 12 (30 44); haeresim euidentissime sapere 9a 1 (197 69); — *cf.* sentio.
- satis: quod a pio sensu satis alienum est etiam dicere 9a 1 (196 25).
- satisfactio fidei: 1 v 9 (9 102).
- scandalum: licet ad tempus, ob nonnulla scandala in Orientis partibus orta, Occidentalibus ecclesiis communicauerint 7b 1 8 (137 453); uniuerso mundo scandalum generauit (*sc.* Nestorius) 9a 1 (197 51); — crucem Christi scandalum et stultitiam reputa(n)s 9c b (232 18).
- sceleratus: sceleratissimus Theodorus 9 43 (226 1); scelerata prima sententia sua (*sc.* Nestorii) 9a 1 (197 50).
- sceleste: 9a 11 (209 357).
- scelus: scelus suae impietatis obliuiscens 10^b 1 (235 35).
- schema: 9a 1 (199 114/115); — *cf.* σχῆμα.
- σχῆμα: Graeci intellegunt: ipsam habitus significare ueritatem, nos habitum dicere possumus 9a 1 (199 105.108); — *cf.* habitus, schema.
- σχηματισμός: Graeci intellegunt: ubi non ueritas, sed praestigiae, quo ad fallendos sensus aliqua assumitur simulatio uel pigmentum, nos ostentationem dicere possumus 9a 1 (199 105.106.113); — *cf.* ostentatio.
- Scholasticus episcopus: 9b inscr. (173 5/6).
- scribo: 1 x 17 (15 211); 2 12 (30 45).
- scriptum *subst.*: omnia scripta ss. patrum 1 xiv 27 (22 348); omnia scripta Theodori Mopsuesteni et Nestorii 1 xiv 28 (22 353).
- scriptura: magistra et interprete scriptura 9a 1 (196 30); — multa sunt quae non dicuntur a synodo nec in ulla scriptura canonica 1 iv 8 (8 88); asserunt nihil nos affirmare debere quod non in scripturis canonicis continetur 6 II CAP. XXII (75 58).
- Scythae monachi *m.* Ioannes lector; Ioannes monachus; Ioannes Tomitanae urbis episcopus; Leontius monachus; Maxentius; Petrus diaconus; — *cf.* catholicus *subst.* (catholicus contradicens, catholicus respondens); disputator (catholicus disputator) || epistula (Hormisdæ ad Possessorem), in qua multa inaniter contra Scytharum monachos digesta reperiuntur, necessario consideraui ... respondere, eodemque monachos

omni huiusmodi culpa liberos ap-
probare 7a prol. 4 (124 30.32);
monachis responsum quaerentibus,
Romanus episcopus (sc. Hormisdas)
dare omnino distulerit, eosdemque,
post multa maris pericula longique
itineris uexationem necnon etiam
afflictionem prolixi temporis quo
eos apud se detinuit, uacuos et sine
ullo effectu ad has partes uenire
compulsi 7b i i (125 59); ipse (sc.
Hormisdas) ignorantes (monachos)
plenius impulsisse conuincitur in
errorem ... eosque, quos legatus
suus Dioscorus Nestorianae perfidiae
laqueis compediuit, filium dei
unum negando esse ex sancta et
indiuia trinitate, nullo salubris
doctrinae suffragio liberare 7b i
i (125 78.80); licet eos ... manifeste
haereticos non audeat accusare,
oblique tamen et callide hoc uult
(sc. Hormisdas) de eis intellegi 7b i 5
(130 212); pro hac etenim sola sen-
tentia Scytharum monachos constat
ad Romanum fuisse profectos epis-
copum (sc. Hormisdam) 7b i 6
(131 247); numquam etenim Scytharum
monachos, quos non simplici
sermone, sed etiam scriptis, Christum
unum ex trinitate nouerat (sc.
Hormisdas) confiteri, per xrv paene
menses, quamdiu eos ibi detinuit,
sibi communicare permisisset, si
hanc praedicationem catholicae fidei
contrariam iudicaret; qui etiam,
ut se a prauitate proprii legati puri-
ficaret, Romanum, uirum gloriosis-
simum magistrum militum, deprecatus
est, quatenus sua uerba piissimi
imperatoris insinueret, quae fuere
huiusmodi: 'nisi Christum ... unum
esse ex sancta et indiuia trinitate
fuerit confessus Dioscorus, pelago
demergatur' 7b i 6 (132 268);
quo Scytharum monachos a proprio
sanaret uulnere 7b i 6 (133 306);
sancta et ueritati conueniens Scytharum,
immo uniuersae ecclesiae,
professio 7b i 6 (133 319); quos
prospicit (sc. Hormisdas) pro zelo
catholicae fidei non fidelium sed
infidelium uigilanter declinare con-
sortia 7b i 8 (134 336/337); mona-
chi autem, quos inique laceras, in
tantum ab hoc crimine alieni sunt,
ut numquam catholica communione
discesserint, licet ad tempus, ob
nonnulla scandala in Orientis parti-
bus orta, Occidentalibus ecclesiis

communicauerint 7b i 8 (137 450);
neque enim fas est, tam aperte posse
mentiri Romanum episcopum (sc.
Hormisdam); bene certum est om-
nibus Romae degentibus, quod ipsi
monachi de his, quae circa se acta
sunt, tam memorato episcopo quam
etiam senatoribus necnon uniuersae
ecclesiae, scriptis contestati sunt; ...
non ergo populus, sed defensores
ecclesiae eos exinde egredi compule-
runt; neque enim sponte sua in
publico prodierunt, sed uiolenter
ad hoc sunt uenire compulsi 7b i 9
(138-140 482 sqq.); qualiter ipsi
monachi se in Romana urbe trac-
tauerint, qui uere scire desiderat,
ex eorum contestationibus, quas
in eadem urbe locis publicis defixe-
runt, magis agnoscat quam ex istius
(sc. Hormisdas) scriptis 7b i 9
(141 566).

Scythia: Ioannes Tomitanae urbis
episcopus, prouinciae Scythiae 9c
(234 25).

secerno: alterius passiones et alterius
uoluntates discernentes ... arcanum
salutiferae dispensationis a uerbo
dei discernunt 9 54 (230 13.17).

secta: Manichaei secta 9a i (199 116);
alii eiusdem sectae 10^b 3 (238 116);
— cf. haeresis, perfidia, sectator,
superstitio.

sectator: sectatores ueritatis 6 PRAEF.
i (51 5); — Theodori Mopsuesteni
et Nestorii sectatores 1 ix 14 (14
185); sectatores Theodori Mopsues-
teni magistri Nestorii 1 xiii 25
(20 321); anathematizamus ... cum
omnibus sectatoribus 1 xiv 28
(22 357); Pelagii et Caelestii secta-
tores 1 xv 29 (23 566); Nestorii secta-
tores 9 54 (230 12); 9c c (233 2);
alii eiusdem perfidiae sectatores 10^b
(238 116); — cf. secta.

secundum: secundum affectum 1 viii
12 (12 149.150.151); secundum
aliquid 5 v 9 (45 79); secundum
carnem 1 xi 22 (18 286); 2 4
(29 19); 3 5 (35 38); secundum cog-
nitionem 5 v 9 (48 87); secundum
hanc definitionem 5 iv 7 (45 67);
secundum horum definitiones 1 xiv
27 (22 349); non secundum diuinita-
tem, sed secundum humanitatem 3 3
(34 15.19.22.23.24); secundum hu-
manitatem, non secundum diuinita-
tem 3 3 (34 17.18); non secundum
humanitatem, sed secundum diuini-
tatem 3 4 (35 30.31.32/33.35.36);

secundum gratiam 2 2 (29 9); secundum id, quod 1 XI 20 (17 261); 2 3 (29 13); secundum illustrationem siue secundum dilectionem aut secundum affectionem 2 3 (29 15.15/16.16); secundum ipsos 1 XI 20 (17 253); secundum legem humanae naturae 4 1 (39 8); secundum quod nobis tradidit synodus 2 1 (29 5); secundum illam sententiam 1 XIII 26 (21 332); secundum specialem significationem 5 VII 12 (47 129); secundum ueritatem 5 II 3 (44 17), v 8 (45 74); secundum uocem apostoli 1 XVIII 35 (25 422); 2 II (30 39); secundum (*initio periodi*) 1 XIII 25 (20 318/319), XIV 27 (22 340); 0 I v (59 155.157), VI (61 244), XIV (70 556), II II (78 73), IX (87 405), XIII (93 606), XIX (102 908); e.a.

sed (*initio periodi*): 1 X 17 (15 207), XI 22 (18 277); 4 3 (40 19); 5 III 5 (44 33), v 8 (45 72); 0 PRAEF. 1.3 (51.52 2.33), I v (59 146), VIII (63 296), XV (72 616), II IX (87 391), XI (91 536), XVI (97 723), XVII (99 802), XIX (101.102 881.919), XXII (107 1061), XXIII (108 1087), XXV (109.110 1144.1164); 7B I 1 (126 92), 4 (128 149.156.162), 5 (129 183.200), 6 (131.132 255.266); 0 54 (230.231 12.19); 0c B (232 7), c (233 1); — cf. uerum.

sedes: uniuersa legatio apostolicae sedis 1 inscr. (5 3); praesules apostolicae sedis 2 12 (30 46).

semen: sine semine uiri carnem sibi coadunans 4 1 (39 6).

sensus: sincerissimum sensum eiusdem s. symboli reddidit manifestum 1 II 3 (6 35); sensum propriae fidei explanare 1 III 5 (7 59); sensum fidei moliantur corrumpere 1 IV 7 (8 84); — patrum catholicus sensus 1 XIV 27 (22 341); — anathematizamus omnem sensum Pelagii et Caeclestii 2 12 (30 43); peruerso intelligentiae sensu 0 II CAP. v (73 9); quod a pio sensu satis alienum est etiam dicere 0A 1 (196 25); saluo sibi sensu suo 0A 1 (198 78); ad suum blasphemum sensum 0A II (210 365); impietas sensus sui 0A II (211 422); magni ludibrii sensus inauditos inferre molitur 0B 1 (214 4); prauus sensus eiue 0B 1 (214 9); — ad fallendos sensus 0A 1 (199 108); — sensus alicuius homines 0B 2 (215 54); — cf. sententia, uox.

sententia: patrum sententiae 1 I 1 (5 7), II 3 (6 30.34.38), IV 6 (8 68.73), 7 (8 76.77.80); 0B 2 (218 113); ex eorum patrum sententiis, quos ipsa recepit synodus 1 I 1 (6 13); patrum sententiis contradicentium ora obstruere 1 II 3 (6 41); ss. uirorum probatissimorumque sententiis armati 1 III 4 (7 49); ss. uirorum sententias proferre 1 III 5 (7 56); huius b. patris sententia 1 XIII 25 (20 319); secundum illam b. papae Leonis sententiam 1 XIII 26 (21 332); CCLXXV episcoporum sententia 0 36 (194 12/13); — sententia quam quasi contrariam quidam synodo aestimant 1 VIII 13 (13 164); de hac sententia est locutus 1 X 17 (16 212); super splendorem solis lucens sententia 1 XI 20 (17 250); — falsam docuerimus haeticorum esse sententiam 1 I 1 (6 14); accelerata prima sententia sua (sc. Nestorii) 0A 1 (197 50); suas superiores sententias non uidit (sc. Nestorius) 0A 6 (204 235); quam sententiam catholici nequaquam ferre potuerunt 10^b 1 (236 43); — cf. doctrina, sensus, testimonium, uox.

sensio: 1 XVI 30 (23 376); qualiter (*sul* quid) sentiamus 1 v 9 (9 97), xv 29 (23 363); unum et idem sentire 1 IX 14 (14 182), XIV 27 (22 349); — cf. sapio.

separo: separauit et diuisit 0A 8 (206 281); alterum de (*sul* ex) matre uirgine separat procreatum 10 1 (235 24).

sequax *subst.*: Iulianus (Aeclan.) defensor et sequax eius (sc. Caeclestii) 0 36 (194 9); ad confutandum eum (sc. Nestorium) uel sequaces eius 0A II (210 371); sequaces uel auditores (sc. Nestorii) 0B 2 (215 54); Nestorius... in reliquis omnibus totus ipsius (sc. Photini) sequax, signifer et antesignanus 0B 4 (221 210).

sequor: quorum etiam nos exempla sequentes 1 III 4 (7 44); quam sequimur et amplectimur synodus 1 XIV 27 (22 347); perniciosum secutus haeticum 10^b 2 (237 83).

Serdicensis n. Bonosus.

sermo: uestris nolumus uti sermonibus 0 II CAP. XXIII. XXIV. XXV (75 65.68.73); — ex graeco sermone (translatus) 0 25 (189 2), 27 (190 2), 28 (190 2); graeco sermone 0 36 (194 2); graecus eius sermo 0A 1 (199 98) ||

- in ecclesia ad populum sermo de incarnatione dominica (sc. Nestorii) 9 20 (187 8); (Nestorii) sermo in ecclesia habitus 9 23 (188 34); Nestorii sermo 9 24 (189 48); Nestorii primus sermo contra Pelagium et Caelestium 9 31 (192 10); in superiore sermone uel tractatu 9b 1 (214 1); — cf. tractatus.
- serpens : callidi serpentis astutia 1 xvi 30 (23 371); more serpentis 9a 7 (205 260).
- serpo : prauitas, sua per plurimos ignoratione serpens 9c 2 (234 22).
- seu : seu potius 10b 2 (237 82).
- si (*initio periodi*) : 6 PRAEF. 1 (51 1), I 1 (58 62), III (57 85, 109), IV (58 117), VI (82 269, 279), x (86 400), II IV (83 253, 265, 273), v (84 296, 303), VI (84, 85 314, 328), VIII (86 351), IX (88, 89 415, 460), x (89 469), xv (95-96 651, 654, 673, 715), xvi (97 748), xxiv (108 1108); si autem (*initio periodi*) 1 II 2 (6 21); 5 II 3 (44 15), III 6 (45 47); si enim (*initio periodi*) 6 PRAEF. 3 (52 32), I introd. (55 12), II (57 74), II 1 (77 39), XII (92 575), xvi (98 764), XIX (101 892), xxii (106 1033), xxiii (108 1098); si ergo (*initio periodi*) 5 III 5 (44 30); 6 II 11 (80 167), xvi (98 771), xviii (100 831), xxiii (108 1105); si quid ergo (*initio periodi*) 1 v 9 (9 102); si quis (*initio periodi*) : si quis ... anathema sit 2 I-11 (29-30 1, 7, 12, 17, 21, 26, 29, 31, 34, 36, 38); si uero (*initio periodi*) 5 IV 7 (45 61), VI 10 (46 97); at si (*initio periodi*) u. at; nam si (*initio periodi*) u. nam; quod si (*initio periodi*) u. quod.
- sibilo : 9a 7 (205 260).
- sic : ac sic 9 54 (230 17); sic ... tamquam 9a 1 (196 23/24); sic ... ut 10b 2 (237 75, 77); — cf. ita ... ut.
- sicut ... ita : 1 VIII 13 (13 170).
- signate : ut signatus dicamus 9a 2 (201 154); 9b 5 (224 291).
- signifer : 9b 4 (221 210).
- significatio : expressa significatio 5 VI 11 (47 115, 121/122); secundum specialem significationem 5 VII 12 (47 130).
- significatiuus : significatiuus solius uocabuli appellatio 9a 7 (205 263).
- signum : signum asteriscorum 9b 1 (214 3); signa labyrinthorum 9b 4 (219 144); ubi hoc signum est 9b 2 (215 51); — signa et uirtutes 9a 9 (207 310).
- similis *cum gen.* : cum antiquioribus similibus eorum 9b 4 (221 203); — *cum dat.* : iumentis similis factus 1 xvi 30 (23 374); ne similes uideamur Paulianistis 6 II xxiv (108 1111); omnes qui illis similia sapiunt 2 12 (30 44); — cf. similiter.
- similiter *cum dat.* : omnes qui similiter illis sapiunt 1 xiv 28 (22 354); cf. similis; — *cum ut* : similiter ut illi (uel ipsi) 5 III 5 (44 35); 6 II CAP. xxv (76 72); — similiter (*initio periodi*) : 1 VIII 12 (13 157), xiv 28 (22 352); 6 II XIX, xxii (103, 107 928, 1079).
- simplex *adi.* : ergo nec simplex sed composita passibilisque est eadem uerbi diuinitas 5 II 3 (44 16); quidquid ex adunatione subsistere creditur, nullatenus proprie simplex est, sed omnino compositum intellegitur 5 II 3 (44 19); — *subst.* : ad decipiendos simplices 7b prol. 2 (123 22); — cf. simplicitas.
- simplicitas : adunatio compositionem facit et refugit simplicitatem 5 II 3 (44 22); plurimorum uirulenta contagia, simplicitatem fidelium simplicitate fallentium 9c a (231 2/3, 3); — cf. simplex.
- simpliciter : uerba simpliciter atque integre a ss. patribus edita 1 III 4 (7 46).
- simulatio : aliqua assumitur simulatio uel pigmentum 9a 1 (199 108).
- sincerus : sincerissimum sensum eiusdem s. symboli reddidit manifestum 1 II 3 (6 34/35).
- sine : sine dubio u. dubium; sine dubitatione u. dubitatio.
- singularis : una et singularis Christi persona 5 II 3 (44 25); illius naturae singularis nomen doceant 5 VII 12 (47 127); proprio et singulari nomine 5 VII 12 (47 129); singulari stultitia et impietate plenum est 9a 1 (196 25).
- singularitas : singularitas status sui 9b 1 (215 33); unitas uel singularitas 9b 1 (215 38).
- siquis : 1 xiv 28 (22 350).
- socialis : naturalis, non socialis adunatio siue unio in Christo rectissime dicitur 4 2, 3, 4 (40 10, 16, 23).
- societas : illius uerbi participatione seu societate 9a 1 (198 75); societate coniunctus 9a 3 (201 168).
- socius : Iulianus (Aeclan.) cum ceteris sociis et participibus suis 9 36 (194 10).
- sol : super splendorem solis lucens 1 XI 20 (17 250); diuidant, si possunt,

- a splendore colorem et calorem a sole § v 9 (46 92); dicimus duas efficacias solis, splendorem uidelicet et calorem § II XIX (102 926).
- solidus : ex corpore uero ac solido §A 2 (201 152); cum solido ac perfecto corpore suo §B 1 (215 36); quid solidum, quid sanum, quid integrum apud istum (sc. Nestorium) est ? §B 2 (217 88).
- solitus : solita calumnia §C c (233 1).
- sollicite : sollicite uideamus §B 2 (215 56).
- solum *i.g.* tantum : 1 xvi 30 (23 373).
- somnio : ut hic (sc. Nestorius) somniat §A 2 (201 153); quis ei (sc. Nestorio) dixit uel ubi somniauit ? §B 2 (216 74).
- sono : cum sonuerit in auribus populi imperiti §A 1 (198 80/81).
- sors : quacumque sorte 1 xiv 28 (22 358).
- specialis : specialis significatio § VII 12 (47 130).
- spiritalia : de caelestibus et spiritalibus 10 3 (239 124).
- spiritaliter : non carnaliter sed spiritaliter uiuere oportere §A 11 (209 361).
- spiritus sanctus : dono gratiae spiritus sancti 1 xvi 33 (24 398); per infusionem et inoperationem intrinsecus spiritus sancti (qui est etiam spiritus Christi) 1 xvii 34 (25 407); §A VII 24 (169 304); qui credit in Christo, iam Christi est, sicut et uerum est : non utique per donum naturae, sed per spiritum sanctum 1 xvii 34 (25 410/411); — cf. trinitas.
- splendor : super splendorem solis lucens 1 xi 20 (17 250); diuidant, si possunt, a splendore colorem et calorem a sole § v 9 (46 92); dicimus duas efficacias solis, splendorem uidelicet et calorem § II XIX (102 926).
- sponse : propria sponte praeuicator exstitit diuini praecepti 1 xvi 30 (23 371).
- statuo : a memorato concilio fuisse statutum 1 iii 5 (7 57); — cf. statutum.
- status : singularitas status sui §B 1 (215 33).
- statutum *subst.* : contra statuta uenire concilii 1 i 1 (§ 10); statuta uenerabilis Chalcedonensis synodi cum fide patrum conuenire docuit 1 rv 6 (8 70); de ipsius (sc. Chalcedo-
- nensis synodi) statutis iudicans 1 rv 7 (8 75); — cf. statuo.
- struthio : struthiorum more, qui, collo tenus absconditi, munitos se putant, et reliquum periculis corpus exponunt §A 6 (204 232).
- stulte : stulte nimis imprudenterque § I 1 (43 6); stulte calumniatur § I CAP. IV (53 7); stulte asserunt § I CAP. IX (53 21); stulte denegant § II CAP. XXI (74 53).
- stultitia : crucem Christi scandalum et stultitiam reputa(n)s §C b (232 18/19); — singulari stultitia et impietate plenum est §A 1 (198 25).
- stultus *adi.* : stulta et impia definitio § rv 7 (45 67); stultissimus et impiissimus (sc. Nestorianus) §A 5 (203 217); seu uoluntate nequissima seu stulta ignorantia §A 1 (199 116); sermo (sc. Nestorii) non minus stultus quam impius §B 2 (217 98); — stultorum struthionum uidetur hic (sc. Nestorius) se more celare §A 6 (204 232).
- subdo : passionibus subdere 10 2 (238 106); — cf. subicio.
- subicio : morti subicere 10 2 (238 108); — cf. subdo.
- subsistentia *n.* Christus, trinitas.
- subsistentialis : subsistentialis siue personalis unitas 2 3 (29 14).
- subsisto : subsistens in propria persona deus 4 1 (39 2); ex quibus et in quibus subsistit una et singularis Christi persona § II 3 (44 25); — cf. maneo, persisto.
- substantia : naturale aut substantiam aliquam dicunt esse peccatum 1 xviii (25 415) || substantia trinitatis 2 4 (29 19); una substantia siue natura, tres tamen subsistentiae siue personae § I (33 2); — ipsius (filii dei) propria tota illa humana substantia erat §A 12 (213 468); diuersae naturae, diuersae substantiae §B 1 (214 17); in singularitate status sui unus et una substantia §B 1 (215 33); filii dei maiestas in sua persona et substantia una est §B (215 34); uerbum in substantia uel essentia consubstantium §B 4 (220 173); timet utramque in dei filio substantiam confiteri 10^b 2 (238 93); dei filium a diuinitatis suae substantia pronuntiat immutatum 10^b 2 (238 98); inconuertibilem impassibilemque substantiam passionibus subdidit, et immortalem morti subicit, et quae non cecidit ...,

- in hac eum resurrexisse contendit 1° 2 (238 105/106); — *cf.* essentia, natura.
- substantialis : uerbum substantiale *n.* uerbum; substantialis siue naturalis unitas 2 3 (29 12).
- substantialiter : naturaliter siue substantialiter 1 VII 11 (11 127); deus substantialiter ex deo est 1 XI (18 269); substantialiter esse unitum filium dei massae nostrae 9A 2 (200 131).
- substantius : substantium uerbum, i.e. *ὑποστασις* 9B 4 (221 194).
- successor : anathematizamus ... omnes qui similiter illis sapiunt ..., eorum successores 1 XIV 28 (22 357).
- sufficio : dicunt : sufficit nobis hoc confiteri, uestris autem nolumus ut sermonibus 6 II CAP. XXIII (75 64).
- suffocatus : inuito illo immo suffocato (*sc.* Nestorio) 9A 2 (200 141).
- sum : quod non erat ... quod eramus 9A 1 (198 92); manens quod erat 9A 12 (213 470).
- super *cum abl.* : super nomine Rufini 9 I (183 2); super nomine Caelestii 9 36 (194 1); — *cum. acc.* : super trinitatem 1 XI 22 (18 283).
- superfluus : superfluum est etiam illud 1 IV 8 (8 85); superfluum omnino est 5 III 6 (44 41).
- supergradior : ne modum libri supergredi uideamur 9C a (231 1).
- superius : sicut superius praefati sumus 1 V 9 (9 96).
- superstitio : prope cunctas superstitiones pestiferas antecellit 1° 2 (237 73); ista nunc usque superstitio (*sc.* Eutychianorum) execrabilis inualescit 1° 2 (237 79); — *cf.* haeresis, perfidia, pestis, secta.
- susceptio : susceptio a filio dei humanae naturae 5 II 3 (44 22); humana susceptio 9B 5 (223 260); — *cf.* assumptio.
- susceptrix : theodochos, i.e. susceprix dei *n.* Maria.
- suscipio : suscipimus quattuor synodos 1 XIV 27 (22 341); suscipientes omnia quae in diuersis locis contra ipsos acta sunt et scripta a praesulibus apostolicae sedis 2 12 (30 44) || naturam suscepit humanam 3 2 (34 12); quod nostrae naturae ue-raciter integreque suscepit 1° 2 (238 101).
- suspicio : ad expurgandam et auferendam suspicionem 1 V 9 (9 95); crimen suspicionis effugere 9C c (234 10).
- syncophanta : nosque syncophantae et liuidi dicimur 9A 1 (198 81/82).
- sylogismus : callidis syllogismorum argumentis 6 PRAEF. 2 (52 19/20).
- symbolum : ad destruendam Nestorii impiam interpretationem *s.* symboli, in concilio Epheseno tam multas *ss.* patrum sententias proferens 1 II 3 (8 29); non in ipso *s.* symboli mathemate ipsas *ss.* patrum sententias inseruit, sed eas extrinsecus proferens sincerissimum sensum eiusdem *s.* symboli reddidit manifestum 1 II 3 (8 33/35); perfectio et firmo *ss.* patrum manente symbolo 1 IV 6 (8 67); symboli ratio Nicaenae fidei hoc tenuit 9A 1 (198 93); fidem symboli ab apostolis traditi nobis 9A 4 (202 190); symbolum fidei 9A 6 (204 241); — *cf.* fides.
- synodus : *n.* Chalcedonensis; Constantinopolitanus; Ephesenus, Ephesien-sis, Ephesus; Nicaenus; — suscipimus quattuor synodos, i.e. trecentorum decem et octo, et centum quinquaginta qui in hac urbe regia conuenerunt, et eam quae in Epheso congregata est, necnon etiam eam quam sequimur et amplectimur uenerandam synodum Chalcedonensem 1 XIV 27 (22 341); dicunt nihil amplius oportere, nisi quod uerbis synodi continetur, asserere 6 II CAP. XXV (75 71); — *cf.* concilium.
- Syria : Alexander Hierapolitanus Syriae praesul 9 46 (227 2).
- tamen : 3 1 (3 4); 5 III 6 (44 36).
- tantum : 1 V 9 (9 97), XII 23 (18 289), XVI 31.32 (24 381.388), XVII 34 (24 402); 2 2 (29 8); 1° 1 (235 30); — *cf.* tantummodo.
- tantummodo : 1° 1 (235 30); — *cf.* tantum.
- Tarsensis *n.* Diodorus.
- temere : temere audent reicere 1 XI 21 (17 265).
- templum : templum habitantis in se 9B 4 (221 213); genuit ergo templum dei, non ipsum qui in templo dignanter inhabitat 1° 1 (236 40.41).
- temporalis : 9A 7 (205 264).
- temporarius : 9A 1 (197 62).
- tempt-*n.* tent-.
- tempus : congruo tempore diffusius proditurus 9C a (231 3/4); — completo tempore secundum legem humanae naturae 4 1 (39 8); — in nouissimis temporibus a uirgine

(uel de matre) genitus 1 XIII 24 (20 306); 2 8 (30 33); in nouissimis temporibus carnem sibi coadunans 4 1 (39 3); — *cf.* dies.

tenebrae : erroris tenebris delectantur 7b prol. 2 (123 17); Nestorianae perfidiae tenebrae 7b 1 6 (132 264); — dies tenebras offudit 9c b (232 27); — *cf.* nebula.

tento : quasi contraria atque inconuenientia his, quae ante se fuerunt, conciliis tentant astruere 1 1 1 (6 16); non pro ipsa (synodo), sed contra ipsam, patrum proferre tentat sententias 1 iv 7 (8 76); qui nos reprehendere tentant 1 ix 14 (14 189); — *cf.* conor, molior, nitor, puto.

tenus : collo tenus 9a 6 (204 233); uerbo tenus 9b 2 (217 87).

terminus : non in ipso termino concilii, sed extrinsecus 1 ii 3 (6 37); *cf.* mathema.

tertius : Apollinaris tertium dogma consecrans 10a 2 (237 83/84).

testimonium : similiter ss. patrum testimoniis docuit 1 iv 6 (8 69); — *cf.* doctrina, sensus, sententia.

testis : Ioannes euangelista fidelissimus et ueracissimus testis 9b 2 (218 124).

testor : 1 III 5 (7 60), XI 22 (18 280.284), XIII 25 (20 324), XVI 31 (24 385), XVIII 35 (25 418).

thalamus : processit de thalamo uirginali 4 1 (39 9).

theodochos *n.* Maria.

Theodoretus Cyrensis : Cyrillus Alex. ad ea, quae Theodorus contra anathematismos dixit 9 40 (225 1); Theodoriti libri, quos aduersum b. Cyrillum Alex. et s. concilium Ephes. conscripsit 9 41 (225 1); eiusdem ex capitulo LX (*i.e.* libro de incarnatione) 9 42 (226 1); epistula eiusdem sceleratissimi Theodoriti, directa Nestorio 9 43 (226 1); satisfacit non honoris causa, sed ipsa ueritate compulsus probasse se dogma b. Cyrilli, quem uocat Aegyptium, in damnatione uero Nestorii nullo modo praeberere consensum 9 43 (226 3); Theodoriti epistula, quam pro consolatione Nestorianorum Constantinopolim destinauit 9 44 (227 1); dicit quod duas quidem naturas et cetera pietatis dogmata confiteatur Aegyptius (*i.e.* Cyrillus), de iniquitate uero, quae in Nestorium commissa est, nulla sit correctio subsequuta 9 44 (227 3); epistula quam misit Andreae Samosat. epi-

scopo, lectis s. Cyrilli litteris ad Beroeam directis 9 45 (227 1); epistula ad Alexandrum Hierapol. Syriae praesulem, asseuerantis numquam se in damnatione Nestorii praeberere consensum 9 46 (227 1); epistula quam direxit Himerio episc. Nicomediae 9 47 (228 1); epistula alia ad Alexandrum Hierapol. 9 48 (228 1); epistula ad Alexandrum (Hierapol.), posteaquam rescuit Ioannem Antioch. anathematizasse dogma Nestorii 9 49 (228 1); nefandissimus Theodorus palam in ecclesia ausus est s. Cyrillum insultare 9 50 (228 4); constat hunc Theodorum, per haec scripta sua, cum Nestorio ac Theodoro iure damnari 9 50 (229 10).

Theodorus Mopsuestenus : non dicimus trinitatem in Christo inhabitare, sicut Theodori Mops. et Nestorii sectatores, quasi quod extra trinitatem sit Christus 1 ix 14 (14 184); cum contra Theodori blasphemias, qui quaternitatem pro trinitate impie dogmatizauit, scriberet, eiusdemque blasphemias refutaret (*sc.* Proclus) 1 x 17 (15 209); deus factus Christus, non autem Christus deus factus ..., sicut dicunt sectatores Theodori Mops. magistri Nestorii, qui per profectum Christum deum factum credunt 1 XIII 25 (20 321); anathematizamus omnia scripta Theodori Mops. et Nestorii discipuli eius, et omnes qui similiter illis sapiunt ... eorum successores, communicatores et complices, aut qui quacumque sorte eorum maculantur contagione, aut memorias eorum celebrant qui in ipsa damnatione defuncti sunt aut (ut) innocentes defendunt 1 xiv 28 (22 353); paruulos non tantum ut adoptionem mereantur filiorum aut propter regnum caelorum (baptizari), sicut Pelagii et Caelestii siue Theodori Mops. discipuli, qui unum et idem naturale et originale peccatum esse confirmare conantur 1 xvi 32 (24 390); expositio prauae fidei Theodori 9 16 (186 6); cuius perfidiae sit praefatus Theodorus, ex scriptis eius, quae de graecis transtulimus, approbemus 9 51 (229 1); contra s. Augustinum defendentem originale peccatum, et Adam per transgressionem mortalem factum catholice disserentem 9 51 (229 4); constat Theodorum

- cum Nestorio ac Theodoro iure damnari 9 50 (229 11).
- Theodosius consul : cons. Theodosii XIII et Valentiniani III 9 23 (188 37); post consulatum Theodosii et Valentiniani 9 38 (224 1).
- Theodosius imperator : b. Flavianus, huius urbis episcopus, in libello quod de fide sua Theodosio dedit imperatori 1 VIII 13 (13 169); commonitorium ... oblatum piissimo principi Theodosio semper augusto 9 36 (194 5).
- Theophilus : 6 PRAEF. 2 (52 22). θεοτόκος *n.* Maria. theotocos *n.* Maria.
- Thomitanus *n.* Tomitanus. timeo : 1 2 (238 92).
- Timotheus Aelurus : anathematizamus omnia scripta Theodori Mops. et Nestorii discipuli eius, et omnes qui similiter illis sapiunt, his adiecientes ... Timotheum Aelurum ... cum omnibus sectatoribus 1 XIV 28 (22 355).
- Tomitanus *n.* Ioannes, urbs. tortuosus : de tortuosis cauernis 9 A 7 (205 260).
- totus : unam totius trinitatis subsistentiam credere deprehenditur 1 XI 20 (17 251); totius ecclesiae uox 1 XI 21 (17 264); dei potentiae maiestas ubique tota et nusquam diuisa 9 A 1 (196 35).
- tractator : ueterum tractatorum omnium definitio 9 A 1 (198 93/94).
- tractatus : Nestorii tractatus alius 9 21.22 (188 20.28); de diuersis libris uel tractatibus Nestorii excerpta capitula 9 29 (190 1); Nestorii tractatus in Adam 9 32 (192 16); item Nestorii in eo, quod scriptum est : haec omnia tibi dabo 9 33 (193 21); Nestorii tractatus alius ad populum, in Adam 9 34 (193 28); in illo insipientissimo tractatu suo (*sc.* Nestorii), quo primo de uirgineo partu disputauit 9 A 11 (211 425); in superiore sermone uel tractatu (*sc.* Nestorii) 9 B 1 (214 2); — *cf.* sermo, tracto.
- tracto : Nestorius tractans publice in ecclesia 9 31 (192 9); — *cf.* tractatus.
- traditio : apostolicis traditionibus conueniens 1 XI 21 (17 264); — ss. patrum traditio(nes) 1 V 9 (9 103), VII 11 (11 127); 7 B 1 8.9 (136.141 401.578).
- trado : synodus alteram fidem aut mathema, praeter ss. patrum, tradere, prohibuit 1 IV 7 (8 82); Chalcedonensis synodus tradidit 1 VIII 13 (13 163); 2 1 (29 5).
- traduco : errore Nestorii traducuntur 4 3 (40 20).
- transeo : ueluti aquam per fistulam transisse 1 3 (239 129); — in uniuersum transisse genus humanum 1 XVI 31 (24 380); — *cf.* pertranseo.
- transfero : ad deitatis eius essentiam transferre non metuit 1 2 (238 103); — de (*m/ex*) graeco in latinum translatus 9 31 (192 11), 35.36 (194 2.6); ex graeco sermone translatus 9 25 (198 3); — *cf.* uerto.
- transgressio : Adam per transgressionem mortalis factus 9 51 (229 6).
- trecenti decem et octo : synodus trecentorum decem et octo (*sc.* Nicaena) 1 XIV 27 (22 342).
- tres : Iesum Christum unum de tribus subsistentiis unius deitatis credimus esse 1 IX 14 (14 188); tres sunt, i.e. pater et Christus et spiritus sanctus 1 XI 20 (17 261); tres subsistentiae siue personae 3 1 (33 4); tres sunt naturae diuinitatis, non una, quia tres sunt sine dubio subsistentiae siue personae, patris et filii et spiritus sancti : hoc qui dicunt Arrianis omnino sociantur 3 III 5 (44 31.32); — *cf.* trinitas.
- tribuo : hoc ei nomen tribuit 2 2 (29 9).
- trinitas : multa sunt quae non dicuntur a synodo (Chalcedonensi) nec in ulla scriptura canonica, sicut est : trinitas 1 IV 8 (8 89); una est deitas trinitatis 1 XI 20 (17 258.260); trinitas unus (est) deus 1 XI 21 (17.18 266.268), 22 (18 280); — una substantia siue natura, una sapientia, una uirtus, una dominatio, unum regnum, una omnipotentia, una gloria 3 1 (33 2); — una substantia siue natura, tres tamen subsistentiae siue personae, unaquaeque persona incommutabiliter semper obtinens quod proprium est 3 1 (33 2.4); numeratur ergo trinitas, et non numeratur : non numeratur secundum naturam, numeratur autem secundum personas 6 II XIX (102 902); — unam totius trinitatis subsistentiam, i.e. patris et filii et spiritus sancti, manifeste cum Sabellio credere deprehenditur 1 XI 20 (17 251); tres sunt, i.e. pater et Christus et spiritus sanctus 1 XI 20

(17 261/262); ita ut nec pater sit filius aut spiritus sanctus, nec filius sit pater aut spiritus sanctus, nec spiritus sanctus sit pater aut filius § 1 (33 6/8); tres sunt naturae diuinitatis, non una, quia tres sunt sine dubio subsistentiae siue personae, patris et filii et spiritus sancti: hoc qui dicunt Arrianis omnino sociantur § III 5 (44 33); — cf. unus, tres || non dicimus trinitatem in Christo inhabitare, quasi quod extra trinitatem sit Christus, sed unum de tribus subsistentiis unius deitatis credimus esse 1 IX 14 (14 183.185); dicentes: eo quod trinitatem diuidere est, Christum dicere unum de trinitate 1 IX 14 (14 190); diuisionem facere trinitatis 1 XI 20 (17 255.259); utrum trinitas Christus sit, aut alter praeter trinitatem deus Christus sit, aut forte etiam super trinitatem deus est Christus 1 XI 22 (18 281.282.283); quamuis secundum carnem non sit de substantia trinitatis § 4 (29 19/20); nihil aliud Christum nisi extraneum a trinitate credere § PRAEF. 3 (52 31); trinitatem in Christo habitare impie asserunt § II CAP. XVI (74 36); Christum, non carnem Christi, a sancta trinitate creatum et resuscitatum asserunt § II CAP. XVIII (74 42/43); dolose dicunt sine Christo trinitatem non esse § II CAP. XXII (75 59); — quaternitatem pro trinitate impie dogmatizauit (sc. Theodorus) 1 X 17 (15 210/211); quartam in(tro)ducere in trinitate personam § 3 (218 137); 10 2 (238 95); — cf. Christus || deus, qui est trinitas, natus ex femina 1 XI 21.22 (18 273.279); dicant unde est deus, qui de uirgine natus est, si non est de trinitate, cum praeter trinitatem nullum alium deum agnoscant catholici 1 XI 21 (18 275.276); — cf. Maria || una persona ex trinitate, et unus de trinitate, et unus ex sancta et indiuidua trinitate, et unus ex trinitate, et unus in trinitate u. Christus || u. etiam sub nomine singulorum haereticorum.

triplex: Christus apud se fabricatus triplex § 1 (214 13); — homo communis nec duplex nec triplex § 1 (214-215 22.31.32); — cf. *τριπρόσωτος*.

tripulum: dupli uel tripli appellatio § 1 (215 37).

τριπρόσωτος: Apollinaris quemlibet communem hominem *τριπρόσωτον*, ex anima, corpore et mente, definit § 1 (214 15); — cf. triplex.

tum: tum demum nos arguere poterunt 1 IV 6 (8 71).

tunc... quando: 1 II 2 (6 25).

turpitude: suam tegere turpitudinem § 1 prol. 3 (124 24).

Tyanensis u. Eutherius.

Valentinianus consul: cons. Theodosii XIII et Valentiniani III § 23 (188 37); post consulatum Theodosii et Valentiniani § 38 (224 1/2).

ualeo: nullatenus ualuit per semetipsum inde assurgere 1 XVI 33 (24 395); ad nihil aliud ualere credimus nisi 1 XVII 34 (24 402); nihil apud fideles ualiturus § 54 (231 20).

uanitas: impudentissima contra catholicam ueritatem uanitas § v 8 (45 77); quae huius (sc. Nestorii) haec uanitas in tam inconstanti sermone § 2 (217 97); — cf. uanus.

uanus: non uidet alterum Arrium cum uanior cautela occurrentem sibi § 1 (214 12); — uanum eius (sc. Nestorii) illud argumentum § 1 (198 84); haec uana et impia declarat (sc. Nestorius) § 1 (199 98); nouus et uanus iste magister (sc. Nestorius) § 1 (199 112); totum quam uanum quamque impium sit § 2 (201 148); quid uanus (sc. Nestorius) dicat sollicite uideamus § 2 (215 56); cf. uanitas; — uana impietas Pauli Samosatani § 6 (204 244); — nihil harum ab istis uanissimis et impiissimis appellationum admittens § 1 (215 56/57).

ubique: dei potentiae maiestas ubique tota et nusquam diuisa § 1 (196 35).

uecordia: uecordia ultima § 1 (214 8).

uecors: uecordissima et impiissima definitio eius (sc. Nestorii) § 1 (197 43); hic ita uecors (sc. Nestorius) § 2 (215 54).

ueluti: 10 3 (239 127).

uenerabilis: uenerabile Chalcedonense concilium 1 I 1 (5 6), II 3 (6 37); uenerabilis Chalcedonensis synodus 1 IV 6 (8 70); — cf. uenerandus.

uenerandus: ueneranda synodus Chalcedonensis 1 VIII 13 (13 162), X 17 (15 208), XIV 27 (22 347); § 1 (29 5); — cf. uenerabilis.

uenio contra: contra statuta uenire

- concilii 1 I 1 (5 10); contra ss. patrum fidem uenisse 1 III 5 (7 54).
 ueraciter : ueraciter integreque suscepit 10^b 2 (238 100).
 uerax : Ioannes euangelista fidelissimus et ueracissimus testis 9^b 2 (218 123/124).
 uerbum : nouis prauorum argumentationibus, uerbis catholicis obuiare 1 I 1 (5 8); sub uerbis catholicis latentem eorum impium prodere intellectum 6 PRAEF. 2 (52 23); sub religiosa pronuntiatione uerborum 6 PRAEF. 2 (52 21); — si non de intellegentia fidei, sed de uerbis agitur 1 II 2 (6 21); adiectio uerborum 1 II 2 (6 23, 25), 3 (6 27); uerba simpliciter atque integre a ss. patribus edita 1 III 4 (7 46); euangelizantis angeli uerba 4 I (39 4); aliis uerbis idipsum negare quod dicunt 6 PRAEF. 3 (52 30); uerbum de uerbo translatus 9 31 (192 11); — uerbum imperatorium 9A 1 (197 67); 9B 4 (220 172); uerbum prolatium 9A 1 (197.198 66.72); 9B 4 (220.221 172.193); prolatium et potestatis effectuum uerbum, non substantium 9B 4 (221 194); uerbum substantiale 9A 1 (197 66); — uerbum dei, et uerbum patris n. Christus.
 uere : uere et proprie dei genetrix n. Maria.
 uereor : nec enim uerendi sunt hi 1 IX 14 (14 189).
 ueritas : malleus ueritatis 6 PRAEF. 1 (51 7); — contra catholicam ueritatem argumentari 5 v 8 (45 76); cedere ueritati 5 v 9 (46 94); 6 II VI (85 327.328); usque ad effusionem sanguinis pro ueritate certare 6 PRAEF. 1 (51 8); quamuis semper inuicta maneat ueritas, numquam tamen aduersus eam se attollere desinit falsitas 7B prol. 1 (123 1); non est uirtus cuius non est origo ueritas, nec uitium quod non a mendacio sumit initium 7B prol. 1 (123 9); non est mirum, si apud eos uirtus reputetur in uitium, qui, deserti lumine ueritatis, fallaciae nebulis obaescantur 7B prol. 1 (123 13); — secundum ueritatem 5 II 3 (44 17), v 8 (45 74); ueritate 9A 3 (201 170); non honoris amore, sed ipsa ueritate compulsus 9 43 (226 3); catholicae ueritatis auctoritate munitus 9 54 (230 4); catholica ueritate conuictus 9C 2 (234 16).
 uersutia : inuicte contra omnes paene eorum uersutias opponatur illud 6 II CAP. XXII (75 60); — cf. uersutus.
 uersutus : uersuta prauitas 9 54 (231 19); — cf. uersutia.
 uerto : ex graeco in latinum uersus 9 29 (190 3); 9A 1 (195 3); — cf. transfero.
 uerum : non solum ... uerum etiam 1 XVI 30 (23 373); uerum (*initio periodi*) : 1 XI 21 (17 263); 5 III 5 (44 43), IV 7 (45 65), VII 12 (47 123); 6 I I.XII.XIV (56.68.70 48.487.536), II IV.VI.VII.XII.XIV.XVI.XXII.XXV (83.84.86.92.94.98.106.110 275.315.349.572.636.756.1038.1172); — cf. sed.
 uerumtamen (*initio periodi*) : 6 II XXIV (108 1114).
 uerus : sicut et uerum est 1 XVII 34 (25 409/410); homo perfectus et uerus 3 6 (36 48); Romana ecclesia approbavit uero iudicio 9A 1 (195 7); recta et uera fides 9A 2 (201 150); ex corpore uero ac solido 9A 2 (201 152).
 ueto : synodus non, haeticorum prauitati aut eis qui sensum eius moluntur corrumpere, rationabilibus documentis, uetuit, obuiare 1 IV 7 (88 5); — cf. prohibeo.
 uetus : ueterum tractatorum omnium definitio 9A 1 (198 93); ueterum patrum definitio 9B 2 (216 72).
 Victor episcopus : 8B inscr. (173 5).
 Victor (*alius*) episcopus : 8B inscr. (173 6).
 Victorianus episcopus : 8B inscr. (173 6/7).
 uigor : rationalis uigor eius carnali delectatione est obligatus 1 XVI 30 (23 376); naturae uigor infirmatus 1 XVI 33 (24 394); per naturae uigorem saluatus 1 XVI 33 (24 397); — cf. uirtus.
 Vindicianus episcopus : 8B inscr. (173 6).
 uiolenter : uiolenter attrax(er)it 9A 11 (209.210.211 357.366.421).
 υιοπάτωρ : υιοπάτωρ pronuntiant Praexas primus, inde Montanus, post haec Sabellius 9B 4 (220 181); — cf. λογopάτωρ.
 uir : ss. uirorum probatissimorumque doctorum sententiis armati 1 III 4 (7 48); ss. uirorum, qui ante ipsam (synodum) in ecclesia claruerunt, sententias proferentes 1 III 5 (7 55); — sine semini uiri carnem sibi coadunans 4 I (39 6).
 uirginalis : processit de thalamo uirginali 4 I (39 9); inseruit in utero uirginali 4 3 (40 16).

uirgineus : uirgineus partus 9A 11 (211 426).

uirgo (Maria) *n.* Maria.

uirtus : non est uirtus cuius non est origo ueritas, nec uitium quod non a mendacio sumit initium 7B prol. 1 (123 9); non est mirum, si apud eos uirtus reputetur in uitium, qui, deserti lumine ueritatis, fallaciae nebulis obcaecantur 7B prol. 1 (123 12) ||

una uirtus 8 I (33 3); propria potentiae uirtute carnem sibi coadunans 4 I (39 5); signa et uirtutes 9A 9 (207 310); — *cf.* uigor.

uirulentus : uirulenta contagia 9C a (231 2).

uis : uires : totis uiribus confiteri 9B 2 (218 128).

uiscera : ex uisceribus b. uirginis Mariae naturam suscepit humanam 8 2 (33 11); ex uisceribus eiusdem uirginis sine semine uiri carnem sibi coadunans 4 I (39 5); ex ipsius uirginis uisceribus sapientia aedificauit sibi domum 4 2 (40 14).

uiscus : uiscera *n.* uiscera.

uita aeterna : ea uero quae ad uitam aeternam pertinent, nec cogitare nec uelle nec desiderare nec perficere posse, nisi per infusionem et inoperationem intrinsecus spiritus sancti 1 XVII 34 (25 405).

uitium : non est uirtus cuius non est origo ueritas, nec uitium quod non a mendacio sumit initium 7B prol. 1 (123 9); non est mirum, si apud eos uirtus reputetur in uitium, qui, deserti lumine ueritatis, fallaciae nebulis obcaecantur 7B prol. 1 (123 12).

uiuificatrix : 9A 11 (209 355).

unctio : Christus non naturae, sed operationis siue efficientiae, i.e. unctionis, nomen est 8 VII 12 (47 126.131); ab unctione unctus 9B 2 (216 77); — *cf.* *xp̄t̄os*.

unde (*initio periodi*) : 1 IV 8 (8 85), VIII 13 (13 168); 7B 1 2 (127 109.120), 6 (132 280), 7 (134 328).

ungo : deus ungi poruit, nisi fieret homo 1 XIII 25 (21 328).

unicus : unica et catholica mater ecclesia 8 VII 13 (47 140).

unigenitus : filius unigenitus 1 IX 14 (14 186); 8 6 (36 44); unigenitus deus 8 2 (33 9).

unio : non carni formatae aut animatae semet persona uerbi uniuert in utero uirginis 4 2 (40 13); — unitus :

duae naturae dei uerbi naturaliter siue substantialiter unitae, eo quod natura inuiolabilis dei uerbi, naturae est unita passibili 1 VII 11 (11 128. 129); alterum alteri confitentur unitum secundum affectum aut gratiam aut dignitatem 1 VIII 12 (12 148); una subsistentia siue persona in duabus naturis unitis 1 VIII 13 (13 168); duae naturae unitae, h.e. diuinitatis et humanitatis, sicut duae unitae in una subsistentia atque persona 2 I (29 2.4); naturae est unitus humanae 3 3 (29 14); — *cf.* unitas, unio.

unitas : substantialis siue naturalis unitas ... subsistentialis siue personalis unitas 2 3 (29 13.15); unitas secundum illustrationem siue secundum dilectionem aut secundum affectionem 2 3 (29 15); illius uerbi coniunctione uel etiam unionem et interdum unitate 9A 1 (198 76); unitas uel singularitas 9B 1 (215 38); — *cf.* unio, unio.

unio : secundum affectum aut gratiam aut dignitatem aut aequalem honorem siue auctoritatem, aut secundum conuincutionem aut concordiam aut illustrationem, siue secundum inoperationem, aut personalem factam credunt unionem 1 VIII 12 (12 152); naturalis, non socialis adunatio siue unio in Christo rectissime dicitur 4 2.3.4 (40 10.17.24); non natura, sed dignitate et unionem deum stulte asserunt Christum 6 I CAP. IX (53 21); illius uerbi coniunctione uel etiam unionem et interdum unitate 9A 1 (198 76); — *cf.* unio, unitas.

unitus *n.* unio.

uniuersus : uniuersa legatio apostolicae sedis 1 inscr. (5 2/3); uniuersum genus humanum 1 XVI 31 (24 379/380).

unde : inde ... unde 1 XVI 33 (24 395).

unus : hinc docemur unum non esse numerum, quamuis sit origo uel principium numeri, quod solidum semper indiuisumque subsistit 8 II XIX (102 913); unum et idem (esse) 1 IX 14 (14 182), XIV 27 (22 348), XVI 32 (24 391); — una duarum naturarum subsistentia siue persona, *et* unus est deus, *et* una deitas trinitatis, *et* unus ex trinitate Christus, *s.q.s.*, *n.* adunatio, Christus, deitas, deus, natura, substantia, trinitas.

uocabulum : significatiue solius uoca-

- buli appellatio 9A 7 (205 264); uocabulum seu nuncupatio 9A 10 (208 334).
- uolo : habens in proprii facultate arbitrii et uelle et posse ad omnia 1 xvi 30 (23 369); ea uero, quae ad uitam aeternam pertinent, nec cogitare nec uelle nec desiderare nec perficere posse, nisi per infusionem spiritus sancti 1 xvii 34 (25 405); audent dicere 'nostrum est uelle, dei uero perficere' 1 xviii 35 (25 417); — si uellent aduertere 1 xi 21 (17 263); quid sibi uult? 5 iii 5 (44 36); 9A 1.9 (199.207 112.308); quando uoluit 9A 2 (201 151).
- uoluntarius : uoluntaria pro nobis exinanitio 9C b (232 13).
- uoluntas : per propriam uoluntatem 1 xvi 33 (24 396); alterius passiones et alterius uoluntates secernentes 9 54 (230 13); seu uoluntate nequissima seu stulta ignorantia 9A 1 (199 115/116).
- uox : patres ita de se manifesta uoce testantur 1 iii 5 (7 60); totius ecclesiae uox 1 xi 21 (17 264); hanc uocem putant catholicae fidei esse contrariam 1 xi 21 (18 272); contra uocem apostoli 1 xviii 35 (25 416); secundum uocem b. apostoli Petri 1 xviii 35 (25 422); secundum apostoli uocem 3 ii (30 40); — cf. doctrina, sensus, sententia, testimonium.
- urbs (*Constantinopolitana*) : huius urbis episcopus 1 x 17 (15 211); in hac urbe regia conuenerunt 1 xiv 27 (22 343); in Constantinopolitana urbe constitutus 9 31 (192 8); de Constantinopolitana urbe detrusus 9 36 (194 11); Constantinopolitanae urbis episcopus 10 i (235 13); — (*Romae, Romana*); Romanae urbis episcopus 9 i (183 1); 9A 1 (195 2); urbis Romae episcopus 9B 4 (220 166); — (*Tomitana*): Tomitanae urbis episcopus 9C c (234 24).
- usque : ad nos usque transmisit 9A 1 (198 94).
- uterus : recentes ab utero paruuli 1 xvi 32 (24 388); — non carni formatae aut animatae semet persona uerbi uniuert in utero uirginis, sed ex ipsis eius uisceribus aedificauit sibi domum 4 2 (40 13); non formatae aut animatae carni semet uerbum dei inseruit in utero uirginali 4 3 (40 16); ipse dei filius in utero uirginis conceptus et incarnatus 10 i (235 27); hominem tantum (-modo) in utero formatum pronuntiat 10 i (235 30/31); per uterum Mariae uirginis, ueluti aquam per fistulam transisse, contendunt 10^a 3 (239 126); passibilem unde uoluit in utero sibi ipse formauerit 10^b 3 (238 121).
- utilis : plus quam utile duximus 9A 11 (210 371/372).
- utique : 1 xi 21 (18 277), xvii 34 (25 410).
- χρῆσις : ἀπὸ τῆς χρίσεως 9B 2 (216 77).
- Zosimus papa : 3 12 (30 47).

INDICES
AD
'CAPITVLA SANCTI AVGVSTINI'

INDEX LOCORVM S. SCRIPTVRAE

INDEX AVCTORVM

INDEX NOMINVM ET VERBORVM

MONITVM

Asterisco annotati loci in Indice Locorum s. Scripturae, a Vulgata discrepant.

INDEX LOCORVM S. SCRIPTVRAE

	<i>cap.</i>	<i>§</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
Genesis :				
1, 27	*	XIX 24	374/376	272
5, 2		XIX 24	375/376	272
9, 6		XIX 23	366	272
25, 21-24	cf.	XVIII ^b 22 ^a	205/208	266
25, 23	cf.	XVIII ⁱ 22 ²²	349/351	271
Exodus :				
9, 16	*	XVIII ^b 22 ²²	242/243	267
33, 19	cf.	XVIII ^b 22 ²	221/222	267
	cf.	XVIII ^b 22 ⁷	228	267
III Regum :				
3, 11 sqq.	cf.	XI 13	95/96	259
11, 1-8	cf.	XI 13	96	259
II Paralipomenon :				
1, 9 sqq.	cf.	XI 13	95/96	259
Psalmi :				
100, 1		XVIII ⁱ 22 ²²	346/347	271
110, 2		XVIII ^b 22 ²²	272/273	268
		XVIII ^b 22 ²²	282/283	269
113, 3 ²²	*	XVIII ^b 22 ²	194/195	266
	*	XVIII ^b 22 ⁴	198/199	266
	*	XVIII ⁱ 22 ²²	319	270
	*	XVIII ⁱ 22 ²²	364/365	271
134, 6	*	XVIII ^b 22 ²	194/195	266
	*	XVIII ^b 22 ⁴	198/199	266
	*	XVIII ⁱ 22 ²²	319	270
	*	XVIII ⁱ 22 ²²	364/365	271
Prouerbia :				
8, 35 (LXX)	*	VI 6	36/37	255
Ecclesiastes :				
7, 29 (LXX)	*	I 1	6/7	251
7, 30	cf.	I 1	1/2	251
Sapientia :				
1, 13		II 2	11	252
2, 24	*	II 2	12	252
Isaias :				
65, 1	*	V 5	31/32	254
Ezechiel :				
18, 20	*	III 3	17/18	253
Malachias :				
1, 2-3	*	XVIII ^b 22 ^a	210	266
	*	XVIII ^b 22 ⁷	228/229	267
Matthaeus :				
10, 15	*	XIII 16	114/115	260

	<i>cap.</i>	<i>§</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
Matthaeus :				
11, 20-21	cf. XVIII ^a	22 ^{no}	333/334	270
11, 20	cf. XVIII ^a	22 ⁷⁷	353/355	271
11, 21	cf. XVIII ^a	22 ⁷⁷	355/356	271
	XVIII ^a	22 ⁷⁷	356/358	271
16, 17		X	83/84	259
16, 21-23	cf. XVIII ^a	22 ⁿ	301/302	269
19, 4	* XIX	24	375/376	272
23, 37	* XVIII ^b	22 ^p	191/192	266
25, 18	* XI	13	96/97	259
25, 25	* XI	13	96/97	259
Marcus :				
8, 31-33	cf. XVIII ^a	22 ⁿ	301/302	269
10, 6	* XIX	24	375/376	272
Lucas :				
10, 12	* XIII	16	114/115	260
10, 13	cf. XVIII ^a	22 ^{no}	333/334	270
	cf. XVIII ^a	22 ⁷⁷	355/356	271
	* XVIII ^a	22 ⁷⁷	356/358	271
13, 34	* XVIII ^b	22 ^p	191/192	266
Iohannes :				
1, 9	* XVIII ^a	22 ⁷⁷	329/330	270
1, 14	cf. XIX	23	367	272
6, 44	* X	12	82	259
10, 27-28	* XIV	17	125/127	261
15, 5	IX	10	70	258
17, 24	XIV	17	117	260
Actus Apostolorum :				
21, 10-14	cf. XVIII ^a	22 ^{mm}	303/306	269
Ad Romanos :				
3, 19	XVIII ^b	22 ^{no}	270/271	268
4, 5	VII	7	40/41	255
5, 12	* IV	4	26/28	254
6, 16	* III	3	18/19	253
6, 23	cf. IV	4	22/23	254
8, 29	cf. XIV	17	116/117	260
	XIV	17	117/118	260
	XIV	17	123/124	261
9, 10 sqq.	cf. XVIII ^a	22 ²²	349/351	271
9, 11-12	* XVIII ^b	22 ^a	206/208	266
9, 12	XVIII ^b	22 ⁿ	217	266
9, 13	XVIII ^b	22 ^a	209/210	266
	XVIII ^b	22 ⁷	228/229	267
9, 14	* XVIII ^b	22 ¹	212/213	266
	XVIII ^b	22 ²	219	267
9, 15	* XVIII ^b	22 ²	221/222	267
	* XVIII ^b	22 ⁷	228	267
9, 16	XVIII ^b	22 ²	224/225	267
	XVIII ^b	22 ²	232/233	267
	XVIII ^b	22 ^{no}	238	267
9, 17	* XVIII ^b	22 ^{no}	241/243	267
9, 18	XVIII ^b	22 ⁷	203/204	266
	* XVIII ^b	22 ^{bb}	244/246	267

	<i>cap.</i>	<i>§</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
Ad Romanos :				
9, 18	* XVIII ^b	22 ^{oo}	252	268
	* XVIII ⁱ	22 ^{pp}	317/318	270
9, 19	XVIII ^b	22 ^{oo}	250/251	267
9, 20-21	XVIII ^b	22 ^{oo}	253/256	268
9, 20	XVIII ^b	22 ^{dd}	259/260	268
	XVIII ^b	22 ^{dd}	262	268
10, 20	V	5	31/32	254
I ad Corinthios :				
1, 31	XVIII ^b	22 ^a	235/236	267
	XVIII ^b	22 ^{oo}	271	268
4, 7	VIII	9	62/63	257
11, 7	* XIX	23	369/370	272
	cf. XIX	24	371/372	272
12, 3	* X	12	85/86	259
15, 10	VIII	9	63	257
II ad Corinthios :				
3, 5	* IX	10	71/72	258
4, 4	XIX	23	370	272
10, 17	XVIII ^b	22 ^a	235/236	267
	XVIII ^b	22 ^{oo}	271	268
Ad Ephesios :				
1, 4	* XIV	17	117	260
2, 3	* XVIII ^b	22 ⁷	226	267
2, 8	* VII	7	49/50	256
Ad Philippenses :				
1, 6	* VII	7	46/47	256
1, 29	* VII	7	48/49	256
2, 6	cf. XIX	23	370	272
2, 7	cf. XIX	23	370/371	272
2, 13	VI	6	37/38	255
Ad Colossenses :				
1, 15	XIX	23	370	272
I ad Timotheum :				
2, 4	XVIII ^b	22 ^a	181/182	265
	XVIII ⁱ	22 ^{qq}	321	270
	XVIII ⁱ	22 ^{qq}	323/324	270
	XVIII ⁱ	22 ^{oo}	331/332	270
	XVIII ⁱ	22 ^{oo}	334	270
	XVIII ⁱ	22 ^{ll}	344	271
4, 4	cf. I	I	1/2	251
I Petri :				
1, 20	* XIV	17	117	260
II Petri :				
2, 19	* III	3	20	253
2, 20	* XII	14	102/105	260

INDEX AVCTORVM

		cap.	§	lin.	pag.
PS.-ALCHERVVS (PS.-AVGVSTINVS)					
<i>De spiritu et anima :</i>					
u. PETRVS COMESTOR					
Ambrosiaster (PS.-AVGVSTINVS)					
<i>Quaestiones veteris et novi testamenti :</i>					
(CPL 185)	(PL 35)				
XXI	(col. 2228)	XIX	23	369/371	272
AVGVSTINVS					
<i>De libero arbitrio :</i>					
(CPL 200)	(CSEL 74)				
III, IV, 9-11	(p. 98, 18 - 100, 2)	XIV	17	116/123	260
<i>Epistolae :</i>					
(CPL 202)	(CSEL 57)				
CXCIII, 3, 7	(p. 171, 25/26)	IV	4	22/23	254
CXCIV, 3, 9	(p. 183, 1/19)	VI	6	33/38	255
CXCIV, 3, 10	(p. 183, 20 - 184, 23)	V	5	29/32	254
CXCIV, 4, 16	(p. 188, 7 - 189, 4)	V	5	29/32	254
<i>De genesi ad litteram :</i>					
(CPL 206)	(CSEL 28-1)				
VII, II, 3	(p. 201, 25/26)	XVIII	22	139/141	261
VII, x, 15	(p. 209, 7/9)	XVI	20	133/135	261
VII, xxviii, 45	(p. 228, 4/8)	XVIII	22	139/141	261
<i>In Ioannis euangelium tractatus :</i>					
(CPL 278)	(CC 36)				
XIX, 14	(p. 197, 25/27)	XVII	21	136/138	261
XLIX, 3	(p. 421, 9)	IV	4	23/24	254
<i>Sermones :</i>					
(CPL 284)	(PL 39)				
CCCLXII, 6, 6	(col. 1614)	XVII	21	136/138	261
<i>Enchiridion (ad Laurentium), de fide et spe et caritate :</i>					
(CPL 295)	(CC 46)				
xxviii, 67	(p. 85, 1/10) cf.	XI	13	87/97	259
xxiv, 94	(p. 99, 4/6)	XVIII¹	22 ^{uu}	346/348	271
xxiv, 95	(p. 99, 7/25)	XVIII¹	22 ^{xx-xx}	349/365	271
xxiv, 97	(p. 100, 43/64)	XVIII^a	22 ^{a-q}	180/199	265
xxv, 98	(p. 100, 1/41)	XVIII^a	22 ^{r-s}	200/236	266
xxv, 99	(p. 102, 42/80)	XVIII^a	22 ^{aa-aa}	237/271	267
xxvi, 100	(p. 103, 1/17)	XVIII^a	22 ^{ff-hh}	272/286	268
xxvi, 101	(p. 105, 18/44)	XVIII¹	22 ^{ii-mm}	287/311	269
xxvi, 102	(p. 104, 45/53)	XVIII¹	22 ^{oo-pp}	312/319	270
xxvii, 103	(p. 104, 1/29)	XVIII¹	22 ^{qq-ss}	320/345	270
xxviii, 106	(p. 106, 28/47)	X	11-12	73/86	258

		cap.	§	lin.	pag.
AVGVSTINVS					
<i>De ciuitate dei :</i>					
<CPL 313>	(CC 48)				
XXI, xvi	(p. 783, 44-46)	XIII	16	111/112	260
XXI, xix-xx	(p. 783, 1 - 786, 13)	XII	14-15	98/110	259
XXI, xxi	(p. 786, 1/20)	XI	13	87/97	259
XXI, xxv, 2	(p. 794, 19/39) cf.	XI	13	87/97	259
XXI, xxv, 3	(p. 795, 40/58) cf.	XII	14-15	98/110	259
XXII, xvii	(p. 835, 1 89q.) cf.	XX	25	377/380	272
XXII, xviii	(p. 836, 28/29) cf.	XX	25	378/379	272
<i>De haeresibus (ad Quodvultdesum) :</i>					
<CPL 314>	(CC 46)				
LXXXVIII, 7	(p. 341, 56/58)	II	2	8/10	252
<i>De natura boni :</i>					
<CPL 323>	(CSEL 25)				
XLVI	(p. 884, 24/25)	XV	19	131/132	261
<i>De trinitate :</i>					
<CPL 329>	(CC 50)				
XII, vii, 10-13	(p. 364, 14/109) cf.	XIX	23-24	366/376	272
<i>De peccatorum meritis et de baptismo paruulorum :</i>					
<CPL 342>	(CSEL 60)				
I, ii, 2	(p. 3, 16/17)	II	2	8/9	252
I, iv, 4	(p. 5, 22/25)	III	3	15/16	253
<i>De spiritu et littera :</i>					
<CPL 343>	(CSEL 60)				
ii, 4	(p. 156, 24 - 157, 9)	X	11-12	73/86	258
xxxv, 62	(p. 221, 17 - 222, 20)	X	11-12	73/86	258
<i>De natura et origine animae :</i>					
<CPL 345>	(CSEL 60)				
III, xv, 22	(p. 377, 17/18) cf.	XVIII	22	139/141	261
IV, xx, 31-33	(p. 410, 15 - 412, 12) cf.	XIX	23-24	366/376	272
IV, xxiv, 38	(p. 417, 22/23) cf.	XVIII	22	139/141	261
<i>Contra duas epistulas Pelagianorum :</i>					
<CPL 346>	(CSEL 60)				
I, iii, 7	(p. 428, 17/19)	I	1	4/5	251
I, xviii, 36	(p. 453, 3/4)	I	1	2/3	251
II, ii, 2	(p. 461, 25/27)	I	1	1/3	251
	(p. 461, 26/27)	I	1	5/7	251
IV, iv, 6-7	(p. 525, 27 - 528, 16)	IV	4	21/28	253
<i>De gestis Pelagii :</i>					
<CPL 348>	(CSEL 42)				
xi, 23	(p. 76, 17/18)	II	2	9/10	252
	(p. 76, 18/19)	IV	4	21/22	253
xi, 24	(p. 78, 8)	II	2	9/10	252
	(p. 78, 9)	IV	4	21/22	253
xxxiii, 57	(p. 111, 21/22)	II	2	9/10	252
	(p. 111, 22/23)	IV	4	21/22	253
xxxv, 65	(p. 120, 5)	II	2	9/10	252
	(p. 120, 6/7)	IV	4	21/22	253

		cap.	§	lin.	pag.
AVGVSTINVS					
<i>De gratia Christi et de peccato originali :</i>					
<CPL 349> (CSEL 42)					
II, XI, 12	(p. 174, 5/6)	II	2	9/10	252
II, xxv, 26 -	(p. 145, 26 -	IX	10	64/72	257
xxvi, 27	148, 14)				
<i>De nuptiis et concupiscentia (ad Valerium comitem) :</i>					
<CPL 350> (CSEL 42)					
II, xxxiv, 57	(p. 315, 20/21)	III	3	13/15	252
<i>De praedestinatione sanctorum (ad Prosperum et Hilarium, I) :</i>					
<CPL 354> (PL 44)					
I, 2 - XXI, 43	(col. 961-992)	VII	7-8	39/53	255
<i>De dono perseverantiae (ad Prosperum et Hilarium, II) :</i>					
<CPL 355> (PL 45)					
xxiii, 64	(col. 1032)	VIII	9	54/63	256
<i>Contra secundam Iuliani responsionem imperfectum opus :</i>					
<CPL 356> (PL 45)					
II, LXVI	(col. 1170) cf.	II	2	9/10	252
II, CXCII-CXCVI	(col. 1224-1225) cf.	IV	4	21/22	253
III, CII	(col. 1290) cf.	III	3	13/15	252
IV, IX	(col. 1516) cf.	III	3	13/15	252
VI, XVI	(col. 1536) cf.	II	2	9/10	252
VI, xxvii	(col. 1571) cf.	II	2	9/10	252
ps.-AVGVSTINVS					
<i>Quaestiones veteris et novi testamenti :</i>					
<CPL 185> (PL 35)					
u. Ambrosiaster					
<i>Hypomnesticon contra Pelagianos et Caeselianos :</i>					
<CPL 381> (PL 45)					
Praef., 3	(col. 1614) cf.	II	2	9/10	252
	cf.	IV	4	21/22	253
I, I, I	(col. 1613) cf.	II	2	9/10	252
II, I, I	(col. 1617) cf.	IV	4	21/22	253
III, I, I	(col. 1621) cf.	I	1	2/3	251
<i>De ecclesiasticis dogmatibus :</i>					
<CPL 958> (PL 42)					
VI	(col. 1215)	XX	25	380/381	273
XIV	(col. 1216)	XVIII ^a	22 ^{a-b}	142/150	262
XV	(col. 1216)	XVIII ^b	22 ^{a-d}	151/157	263
XVI	(col. 1216)	XVIII ^c	22 ^{a-f}	158/162	263
XVII	(col. 1216)	XVIII ^d	22 ^{a-h}	163/166	264
XVIII	(col. 1216)	XVIII ^e	22 ⁱ	167/170	264
XIX	(col. 1216)	XVIII ^f	22 ^k	171/174	264
XX	(col. 1216)	XVIII ^g	22 ^{l-m}	175/179	265
XLIV	(col. 1220)	XX	25	377/380	272

		cap.	§	lin.	pag.
PS.-AVGVSTINVS (PS.-ALCERVVS)					
<i>De spiritu et anima :</i>					
N. PETRVS COMESTOR					
BRACHIARIVS (?) (PS.-ISIDORVS)					
<i>De ecclesiasticis dogmatibus :</i>					
<CPL 958a> (PL 83)					
XIV	(col. 1231)	XVIII ^a	22 ^{a-b}	142/150	262
XV	(col. 1231)	XVIII ^b	22 ^{o-d}	151/157	263
XVI	(col. 1231)	XVIII ^c	22 ^{e-f}	158/162	263
XVII	(col. 1231)	XVIII ^d	22 ^{g-h}	163/166	264
XVIII	(col. 1231-1232)	XVIII ^e	22 ⁱ	167/170	264
XIX	(col. 1232)	XVIII ^f	22 ^k	171/174	264
XX	(col. 1232)	XVIII ^g	22 ^{l-m}	175/179	265
XXXVIII	(col. 1236)	III	3	13/20	252
XXXIX	(col. 1236)	IV	4	21/28	253
XL	(col. 1237)	V	5	29/32	254
XLI	(col. 1236)	VI	6	33/38	255
XLII	(col. 1236)	VII	7-8	39/53	255
XLIII	(col. 1236-1237)	VIII	9	54/63	256
XLIV	(col. 1237)	IX	10	64/72	257
XLV	(col. 1237)	X	11-12	73/86	258
LXXVII	(col. 1242)	XX	25	377/381	272
Concilium Arausicanum II, a. 529					
<CPL 1786> (CC 148A)					
Praef.	(p. 55, 10/12)	Tit.			251
Canones					
1	(p. 55, 18/25)	III	3	13/20	252
2	(p. 56, 26/33)	IV	4	21/28	253
3	(p. 56, 34/38)	V	5	29/32	254
4	(p. 56, 39/45)	VI	6	33/38	255
5	(p. 56, 46/59)	VII	7-8	39/53	255
6	(p. 57, 60/69)	VIII	9	54/63	256
7	(p. 57, 70/78)	IX	10	64/72	257
8	(p. 58, 79/91)	X	11-12	73/86	258
Consilium Carthaginense, a. 418					
Canones (CC 149)					
1	(p. 69, 11)	II	2	9/10	252
FAVSTVS REIENSIS					
<i>De gratia :</i>					
<CPL 961> (CSEL 21)					
I, 1	(p. 7, 6/7) cf.	III	3	15/16	253
	(p. 9, 4/5) cf.	II	2	9/10	252
	(p. 10, 9/10) cf.	II	2	9/10	252
	(p. 10, 12/13) cf.	II	2	8/9	252
	(p. 10, 15/17) cf.	IV	4	21/22	253
I, XVIII	(p. 56, 5 sqq.) cf.	VI	6	33/38	255
FVLGENTIVS RVSPENSIS					
<i>Epistulae :</i>					
<CPL 817 ; 863> (CC 91-91A)					
XVI					
N. SCYTHAE MONACHI					

		cap.	§	lin.	pag.
(PRAE-) GENNADIUS (= GENNADIUS)					
<i>Liber ecclesiasticorum dogmatum :</i>					
<CPL 958> (JTS 7-8)					
VI	(7, p. 90, 3)	XX	25	380/381	273
XIV	(7, p. 92, 1/5)	XVIII ^a	22 ^{a-b}	142/150	262
XV	(7, p. 92, 1/6)	XVIII ^b	22 ^{c-d}	151/157	263
XVI	(7, p. 92, 1/4)	XVIII ^c	22 ^{e-f}	158/162	263
XVII	(7, p. 92, 1/4)	XVIII ^d	22 ^{g-h}	163/166	264
XVII ^b	(7, p. 92, 1/3)	XVIII ^e	22 ⁱ	167/170	264
XVIII	(7, p. 92, 1/4)	XVIII ^f	22 ^k	171/174	264
XIX	(7, p. 93, 1/4)	XVIII ^g	22 ^{l-m}	175/179	265
XLIII	(7, p. 97, 1/4)	XX	25	377/380	272
LIV	(8, p. 112-113, 4/5.12/19)	XIX	23-24	366/376	272

PS.-GENNADIUS (BRACHIARIUS ?)

De ecclesiasticis dogmatibus :

<CPL 958a> (PL 58)					
XIV	(col. 984 ^{B-C})	XVIII ^a	22 ^{a-b}	142/150	262
XV	(col. 984 ^C)	XVIII ^b	22 ^{c-d}	151/157	263
XVI	(col. 984 ^{C-D})	XVIII ^c	22 ^{e-f}	158/162	263
XVII	(col. 984 ^D -985 ^A)	XVIII ^d	22 ^{g-h}	163/166	264
XVIII	(col. 985 ^A)	XVIII ^e	22 ⁱ	167/170	264
XIX	(col. 985 ^A)	XVIII ^f	22 ^k	171/174	264
XX	(col. 985 ^B)	XVIII ^g	22 ^{l-m}	175/179	265
XXXVIII	(col. 990 ^B)	III	3	13/20	252
XXXIX	(col. 990 ^{B-C})	IV	4	21/28	253
XL	(col. 990 ^C)	V	5	29/32	254
XLI	(col. 990 ^D)	VI	6	33/38	255
XLII	(col. 990 ^D -991 ^A)	VII	7-8	39/53	255
XLIII	(col. 991 ^B)	VIII	9	54/63	256
XLIV	(col. 991 ^C)	IX	10	64/72	257
XLV	(col. 991 ^{C-D})	X	11-12	73/86	258
LXXVII	(col. 998 ^B)	XX	25	377/381	272

HORMISDAS PAPA

Epistulae :

<CPL 1883>

CXXIV

n. MAXENTIVS, Adu. epist. Horm.

PS.-ISIDORVS (BRACHIARIUS ?)

De ecclesiasticis dogmatibus :

<CPL 958a> (PL 83)

n. BRACHIARIUS

MARIUS MERCATOR

*Communitorium adversum haeresim Pelagii et**Caelestii vel etiam scripta Iuliani :*

<CPL 780> (ACO I, v-1)

2	(p. 6, 14) cf.	II	2	9/10	252
	(p. 6, 15.18/19) cf.	IV	4	21/22	253

Communitorium super nomine Caelestii :

<CPL 781> (ACO I, v-1)

2	(p. 66, 9) cf.	II	2	9/10	252
	(p. 66, 10.13/14) cf.	IV	4	21/22	253

		cap.	§	lin.	pag.
MAXENTIVS et alii Scythae monachi					
<i>Libellus fidei :</i>					
<CPL 656> (CC 85A)					
xvi, 30	(p. 23, 367/372)	I	1	1/5	251
	(p. 23, 372/373) cf. XVIII ^a	22 ^{oo}		264	268
	(p. 23, 373/374)	II-III	2-3	8.15/16	252
xvi, 31	(p. 24, 379/387)	IV	4	21/28	253
xvi, 33 - xvii, 34	(p. 24, 393/413)	VI-X	6-12	33/86	255
<i>Capitula contra Nestorianos et Pelagianos :</i>					
<CPL 657> (CC 85A)					
11	(p. 30, 38/42)	IV	4	21/28	253
<i>Responsio contra acephalos, qui post adunationem stulte unam profitentur in Christo naturam :</i>					
<CPL 660> (CC 85A)					
vi, 10	(p. 46, 104/106) cf. XVIII ^a	22 ^a		142/144	262
<i>Responsio adversus epistolam Hormisdas :</i>					
Epistula Hormisdas					
<CPL 1683 ep. cxxxiv ; 1620 ep. ccxxx1> (CC 85A)					
11, 15	(p. 121, 108/109)	Tit.			251
ORIGENES					
<i>Περὶ ἀρχῶν :</i> (GCS 22)					
I, vii, 4	(p. 89, 12 sqq.)	XVIII ^a	22 ^a	142/144	262
III, iii, 5	(p. 261, 12 sqq.)	XVIII ^a	22 ^a	142/144	262
PETRVS COMESTOR					
<i>De spiritu et anima :</i> (PL 40)					
III	(col. 781)	XVIII ^c	22 ^k	171/174	264
IX	(col. 784)	XVIII ^e	22 ^{l-m}	176/179	265
XLVIII	(col. 814)	XVIII ^a	22 ^{a-b}	142/150	262
		XVIII ^b	22 ^{c-d}	151/157	263
	(col. 815)	XVIII ^o	22 ^{e-f}	158/162	263
		XVIII ^d	22 ^{g-h}	163/166	264
		XVIII ^o	22 ⁱ	167/170	264
XLIX	(col. 815)	XVIII ⁱ	22 ^k	171/174	264
		XVIII ^e	22 ^{l-m}	175/179	265
PETRVS DIACONVS aliiqve Scythae monachi					
<i>Epistula ad episcopos :</i>					
<CPL 663> (CC 91A)					
N. SCYTHAE MONACHI					
PROSPER AQUITANVS					
<i>De gratia dei et libero arbitrio contra Collatorem :</i>					
<CPL 523> (PL 51)					
II, 4-5	(col. 220 ^B -221 ^B) cf.	VIII	9	54/63	256
V, 1	(col. 225 ^C -226 ^A) cf.	X	11-12	73/86	258
XIX, 1	(col. 267 ^C -268 ^A) cf.	X	11-12	73/86	258

	<i>cap.</i>	<i>§</i>	<i>lin.</i>	<i>pag.</i>
SCYTHAE MONACHI				
<i>Epistula ad episcopos :</i>				
<CPL 663 ;				
817 ep. xvi>				
vi, 15	(p. 165, 202/210) cf.	I	1	1/5 251
	(p. 166, 211) cf. XVIII ^a	22 ^{oo}		264 268
	(p. 166, 212/213)	III	3	14/15 252
vi, 16	(p. 166, 215/229)	IV	4	21/28 253
vi, 18	(p. 167, 242/252) cf.	VIII	9	54/63 256
vii, 22	(p. 169, 279/283) cf. XVIII ¹	22 ⁷⁷		353/360 271
viii, 24	(p. 169, 300/306)	IX	10	67/72 258
	(p. 169, 304)	VIII	1	58/59 257
Symbola				
<i>Symbolum Nicaenum :</i>				
15	(CC 50A)			
	(p. 561, 62)	XIX	23	367 272
TERTULLIANVS				
<i>Adversus Marcionem :</i>				
<CPL 14>				
V, ix, 4	(CC 1)			
	(p. 689, 4.9/10) cf.	XX	25	380/381 273
THOMAS AQUINAS				
<i>Summa theologia :</i>				
I, lxxv, iii, 3, contra		XVIII ^c	22 ^a	158/159 263
		XVIII ^d	22 ^s	163/164 264
I, lxxvi, iii, 4, contra		XVIII ^b	22 ^{o-d}	151/156 263
I, xci, iv, 3		cf. XVIII ^a	22 ^b	148 262

MONITVM

In subsequenti *Indice Nominum et Verborum* frequentes heterodoxae opiniones in forma afferuntur qua in *Capitulis s. Augustini* occurrunt, id est in ipsa forma haeretica.

Indicem exhaustiuum uoluimus. Capitula tantum additicia xviii^a excerpta non sunt, neque citationes S. Scripturae.

Primo loco referimus ad capitula I-XX (numeris romanis), et ad paragraphos 1-25 (numeris arabicis). Dein (parenthesi inclusae) paginae 251-273 indicantur (numeris inclinatis), et lineae 1-381 (numeris romanis).

INDEX NOMINVM ET VERBORVM

- a, ab: XIX 24 (272 372^{app}); ab ecclesia alienus VII 8 (256 52); a catholica fide exorbitat I 1 (251 5); a certa fide alienus X 11 (258 76); a numero fidelium excluditur XIV 17 (260 120); ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem VII 7 (256 43, 44); a peccato purgemur VI 6 (255 33); ab hac uita discedunt XII 14 (260 100); cf. de; — a deo creatus I 1 (251 1); a deo factus XVIII 22 (261 141); a nobis inuocetur V 5 (254 30).
- absque: IX 10 (258 67).
- absum: quod absit XVIII 22 (261 140).
- accedo: VIII 9 (256 54^{app}).
- accido: II 2 (252 9).
- ad: ad baptismum uenisse XI 13 (259 91); ad baptismi gratiam uenire X 11 (258 75); ad baptismatis regenerationem peruenire VII 7 (255 41); ad ea prolapsi sunt XII 15 (260 109); ad imaginem dei XIX 24 (272 375); ad imaginem suam XIX 24 (272 371); ad malum declinare I 1 (251 3); ad salutem pertinet IX 10 (257 65); — ab ... ad: ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem VII 7 (256 44).
- Adam: rectus in omnibus a deo creatus I 1 (251 2); in praeuagationis facinus deuolutus I 1 (251 2, 4); siue peccasset siue non peccasset, Adam moriturus esset II 2 (252 10); per offensam praeuagationis Adae, non totum in deterius commutatus homo III 3 (252 13); soli Adae praeuagationis sua, non et eius propagini nocuit IV 4 (253 21); — cf. homo (primus).
- adiutorium: gratiae adiutorium VIII 9 (257 61).
- adiuuo: gratia creatoris adiutus I 1 (251 3).
- aduersarius: apostolicis dogmatibus aduersarius approbatur VII 7 (256 44); — cf. aduersor, contradico, resisto.
- aduersor: aduersatur scripturae dicenti III 3 (253 17); — cf. aduersarius, contradico, resisto.
- aeternus: ignis aeternus XIII 16 (260 111); perditio aeterna XII 15 (260 109); salus aeterna X 11 (259 80); uita aeterna IX 10 (257 65); XIV 17 (260 119).
- affectus: credulitatis affectus VII 7 (255 40).
- affirmo: IX 10 (258 67); XVIII 22 (261 141); — cf. assero, confiteor, consentio, contendo, credo, dico, puto, testor.
- ago: haec omnia sicut oportet agere VIII 9 (257 58).
- aio: apostolus ait XIV 17 (261 123, 124^{app}); — cf. dico, loquor.
- alienus: ab ecclesia Christi alienus VII 8 (256 52); a certa fide probatur alienus X 11 (258 76).
- aliquis, -qua, -quid: *masr.* X 11 (258 73^{app}); X 12 (259 81); — *neutr.* IX 10 (257 64).
- alius: alius ... alius X 11 (258 73).
- alter: XIX 24 (272 374).
- ambo: XIX 24 (272 373).
- anathema: anathema illi XV 19 (261 132); XVI 20 (261 135); XVII 21 (261 138); XVIII 22 (261 141).
- anima: (homo) totus, i.e. secundum corpus et animam III 3 (252 14); animae libertate illaesa durante, corpus corruptioni obnoxium III 3 (253 15); peccatum, quod mors est animae IV 4 (254 24); animam tantum fecerit homini deus, et sathanas corpus plasmauerit XV 19 (261 131); animas hominum rursus in hunc mundum, in homines aut in pecora uel in serpentes, reuerti XVI 20 (261 133); hominem in animam tantum ... resurrecturum, et non cum corpore XVII 21 (261 136); animas hominum de propria substantia dei esse, et nec factas a deo XVIII 22 (261 139); in anima sexus diuersitas non est XIX 23 (272 367); una, in masculo et femina, anima est XIX 23 (272 368).
- animus: XVII 21 (261 136^{app}).
- apostata: apostata effici XI 13 (259 88); XII 14 (259 100/101).
- apostolicus: apostolicis dogmatibus aduersarius approbatur VII 7 (256 44).
- apostolus (*sc.* Paulus): IV 4 (254 26); VI 6 (255 37^{app}); VII 7 (256 46^{app}); VIII 9 (257 62); IX 10 (258 71); X 12 (259 85); XIV 17 (261 123); — cf. Paulus.
- approbo: apostolicis dogmatibus aduersarius approbatur VII 7 (256 45).
- arbitrium (liberum): per liberum arbitrium in bonum proficere gratia creatoris adiutus I 1 (251 2); alii misericordia, alii uero per liberum

- arbitrium ... ad gratiam baptismi possunt uenire X 11 (258 74); liberum arbitrium, quod in omnibus, qui de praeuocatione primi hominis nati sunt, constat esse uitiatum X 11 (258 74); non omnium liberum arbitrium per peccatum primi hominis infirmatum X 11 (258 77); non per uocationem misericordiae dei, sed per semetipsos hoc est per liberum arbitrium credidiase et ad baptismum uenisse XI 13 (259 90); non quod praescientia dei liberum nostrum peccare cogat arbitrium, quamuis per ipsum liberum arbitrium nos peccaturos esse praescierit XIV 17 (260 121/122.122).
- assero : II 2 (252 9); IV 4 (254 22); X 11 (258 78); XII 14 (260 100); XIV 17 (260 120); — cf. affirmo, confiteor, consensio, contendo, credo, dico, puto, testor.
- assumo : hominis uiri formam assumpturus postea erat XIX 23 (272 371).
- augmentum fidei VII 7 (255 39).
- aut : IX 10 (257 66); XII 14 (259 99); XIV 17 (260 118); XIX 23 (272 368^{app.}); aut ... aut VIII 9 (257 60); aut ... uel XVI 20 (261 134); aut certe IV 4 (254 22); X 11 (258 78); — cf. uel.
- autem : XIV 18 (261 129); non autem IV 4 (254 23); V 5 (254 30); VI 6 (255 34); VIII 9 (257 57).
- baptisma : regeneratio sacri baptismatis VII 7 (255 41); — cf. baptismum, lauacrum.
- baptismum : X 13 (259 91); ad baptismum uenisse XI 13 (259 91); gratia baptismi X 11 (258 76); XI 13 (259 87); XII 14 (259 98); ministerium baptismi XI 13 (259 94); remissa per baptismum peccata XII 14 (260 101); — cf. baptisma, lauacrum.
- beatus : beato Paulo dicente VII 7 (256 46).
- bonum *subst.* : per liberum arbitrium in bonum proficere gratia creatoris adiutus I 1 (251 2).
- bonus *adi.* : bonum aliquid, quod ad salutem pertinet uitae aeternae, cogitare ut expedit, aut eligere sibi salutare IX 10 (257 64).
- cado : XX 25 (273 381).
- caelestis : regnum caeleste XIV 17 (260 119).
- careo : carens sexus ... conditione, non specie naturali XX 25 (273 379).
- catholicus : catholica fides I 1 (251 5).
- certe : aut certe IV 4 (254 22); X 11 (258 78).
- certus : certa fides X 11 (258 76).
- Christus : Christus imago dei XIX 23 (272 370); ab ecclesia Christi alienus VII 8 (256 52).
- cogito : bonum aliquid ... cogitare ut expedit IX 10 (257 65).
- cogo : XIV 17 (260 121).
- commuto : homo non totus in deterius commutatus III 3 (253 15).
- comparatio : per comparisonem quorundam XIII 16 (260 113).
- comprobo : comprobator XIII 16 (260 113); — cf. probatio.
- conditio : naturae conditio II 2 (252 9); sexus conditio XX 25 (273 380).
- confero : gratia dei potest conferri V 5 (254 30); misericordia confertur diuinitus VIII 9 (257 57).
- confirmo : IX 10 (258 6^{app.}).
- confiteor (*i.g.* contendit) : VI 6 (255 36); VIII 9 (257 59/60); XV 19 (261 131); XVI 20 (261 133); XVII 21 (261 136); XVIII 22 (261 139); — cf. affirmo, assero, consensio, contendo, credo, dico, puto, testor.
- confuto : XI 13 (259 95).
- conor : conantibus ... nobis, misericordia confertur diuinitus VIII 9 (257 55).
- conquiro : X 11 (259 280).
- consensio : euangelicae praedicationi consentire IX 10 (258 67); suauitas in consentiendo et credendo uirtuti IX 10 (258 68/69); — consensio (*i.g.* contendo) VIII 9 (257 62); — cf. affirmo, assero, confiteor, contendo, credo, dico, puto, testor.
- consto : X 11 (258 75).
- contendo : VI 6 (255 34); X 11 (258 76); — cf. affirmo, assero, confiteor, consensio, credo, dico, puto, testor.
- contradico : contradicens apostolo IV 4 (254 26); contradicit ei qui dixit V 5 (254 31); contradicens prophetae II 2 (252 11); — cf. aduersarius, aduersor, resisto.
- contraho : contraxit offensam XI 13 (259 96).
- contrarius : X 12 (259 81).
- conuenio : quod non conueniat gratiae mediatoris XI 13 (259 92).
- corpus : mors corporis II 2 (252 8); IV 4 (254 23); (homo) totus, i.e. secundum corpus et animam III 3 (252 14); animae libertate illacsa

- durante, corpus corruptioni obnoxium III 3 (253 16); satanas corpus plasmauerit XV 19 (261 132); hominem in animam tantum ... resurrecturum, et non cum corpore XVII 21 (261 137).
- corrigo : inspiratio sancti spiritus corrigens uoluntatem nostram VII 7 (256 43).
- corruptio : corpus corruptioni obnoxium III 3 (253 16).
- creator : gratia creatoris adiutus I 1 (251 3); creator, hominis uiri formam assumpturus postea erat XIX 23 (272 370).
- credo : si quis non credit I 1 (251 1); in eum credimus VII 7 (255 40); fides qua in deum credimus VII 8 (256 51); credentibus ... nobis, misericordia confertur diuinitus, non autem ut credamus ... per infusionem et inspirationem s. spiritus in nobis fit VIII 9 (256 54-57); suauitas in consentiendo et credendo uirtuti IX 10 (258 69); per liberum arbitrium credidisse et ad baptismum uenisse XI 13 (259 90/91); suo nomini credentes XI 13 (259 93); — credo (*i.q.* puto) III 3 (253 16); — *cf.* affirmo, assero, confiteor, consentio, contendo, dico puto testor.
- credulitas : initium fidei, ipse credulitatis affectus VII 7 (256 40).
- creo : Adam rectus in omnibus a deo creatus I 1 (251 1); — *cf.* facio.
- cum : XII 14 (260 102); XVII 21 (261 137).
- damnabilis : in peccatis damnabilibus implicatur XII 14 (259 99).
- de : de quibus et dominus ait XIV 17 (261 124); de (*i.q.* ab) : de hac uita transire XI 13 (259 88); de (*i.q.* ex) : de praeuocatione natus X 11 (258 74); de propria substantia dei XVIII 22 (261 139); — *cf.* a, ab; e, ex.
- decipio : Pelagii errore deceptus III 3 (253 17).
- declino : ad malum ex sponte declinare I 1 (251 3).
- definio : VII 8 (256 53).
- desidero : desiderantibus ... nobis, misericordia confertur diuinitus VIII 9 (256 54).
- deterior : homo non totus in deterius commutatus III 3 (252 14); deteriora merentur supplicia XII 15 (260 106).
- deuoluo : Adam in praeuocationis facinus deuolutus I 1 (251 5).
- deus : Adam rectus in omnibus a deo creatus I 1 (251 1); iniustitiam deo dare IV 4 (254 25); gratia dei V 5 (254 29); ut a peccato purgemur, uoluntatem nostram deus exspectat VI 6 (255 34); fides qua in deum credimus VII 8 (256 51); non intellegens uocem dei dicentis (*Iob.*) IX 10 (258 70); sine reuelatione dei X 11 (259 79); per uocationem misericordiae dei XI 13 (259 89); eos, quos deus per propriam praescientiam praedestinavit ..., posse perire dicit XIV 17 (260 116); eos, quos deus minime praedestinavit, participes aeternae uitae seu regni caelestis fieri posse asserit XIV 17 (260 118); non quod praescientia dei liberum nostrum peccare cogat arbitrium, quamuis per ipsum liberum arbitrium nos peccaturos esse praescierit XIV 17 (260 121); animam tantum fecerit homini deus, et satanas corpus plasmauerit XV 19 (261 132); hominem in animam tantum ... resurrecturum et non cum corpore qualem illum deus fecit XVII 21 (261 138); animas hominum de propria substantia dei esse, et nec factas a deo XVIII 22 (261 140.141); postea homo factus est deus XIX 23 (272 367); Christus imago dei XIX 23 (272 370); uirum ad imaginem suam praefigurauit, feminam uero ex uiro sumptam uiri imaginem expressit, ambo tamen imago dei XIX 24 (272 371.373); *i.e.* (creauit) deus ..., ad (imaginem) dei XIX 24 (272 373); — *cf.* creator.
- dico : uir dicitur imago esse dei XIX 23 (272 369); dico (*i.q.* aio, loquor) : contradicens apostolo dicenti IV 4 (254 26); resis. it apostolo dicenti VIII 9 (257 62); non intellegens uocem dei dicentis IX 10 (258 70); dominus Petro dicit X 12 (259 83); dicente domino XIII 16 (260 113); contradicit ei qui dixit V 5 (254 31); b. Paulo dicente VII 7 (256 45); contradicens prophetae dicenti II 2 (252 11); resistens scripturae diuiniae dicenti I 1 (251 6); aduersatur scripturae dicenti III 3 (253 17); scriptura dicente XIX 24 (272 374); resistit spiritui sancto dicenti VI 6 (255 36); — *cf.* aio, loquor; — dico (*i.q.* assero) : I 1 (251 4); III 3 (253 15); V 5 (254 29); VII 7 (256 45); VII 8 (256 51); VIII 9

- (257 57); XI 13 (259 91); XIV 17 (260 118); — *cf.* affirmo, assero, confiteor, consentio, contendo, credo, puto, testor.
- dies : dies iudicii XVII 21 (261 137).
- dimitto : supplicia quae per lauacrum regenerationis dimissa sunt XII 15 (260 108).
- discedo, ab hac uita discedunt XII 14 (260 100); — *cf.* transeo.
- diuersitas : sexus diuersitas XIX 23 (272 368).
- diuersus : diuersa supplicia ignis aeterni XIII 16 (260 111).
- diuinitus : credentibus ... nobis, misericordia confertur diuinitus VIII 9 (257 57).
- diuinus : scriptura diuina I 1 (251 6).
- do : IX 10 (258 68).
- dogma : apostolicis dogmatibus aduersarius approbatur VII 7 (256 44).
- dominus : X 12 (259 81); XIII 16 (260 113); XIV 17 (261 124/125).
- dono : peccata donauit XI 13 (259 94); — *cf.* dimitto, remitto.
- donum : gratiae donum VII 7 (256 42); VIII 9 (257 62); misericordiae donum XI 13 (259 92).
- duro : animae libertas illaesa durans III 3 (253 16).
- e, ex : unus ex altero XIX 24 (272 373); ex conditione naturae II 2 (252 9); resurrectio ex mortuis XX 25 (272 377); ex praeuicatione II 2 (252 8); ex pulsu naturae I 1 (251 4); ex sponte I 1 (251 3); femina ex uiro sumpta XIX 24 (272 372); — *cf.* de, per.
- ecclesia : ab ecclesia Christi alienus VII 8 (256 52); scelerate in ecclesia uiuere et ita de hac uita transire XI 13 (259 88).
- efficio : apostata effici XI 13 (259 88); XII 14 (260 100).
- ego : nos : V 5 (254 30); VI 6 (255 36); VII 7 (256 45); VIII 9 (257 56.59); XIV 17 (260 122).
- eligo : bonum aliquid ... cogitare ut expedit, aut eligere sibi salutare IX 10 (257 66).
- enim : VII 8 (256 50); X 11 (258 77); XIV 18 (261 128).
- error : Pelagii errore deceptus III 3 (253 17).
- et : I 1 (251 3); II 2 (252 9); III 3 (252-253 14.18.19); IV 4 (254 22); VI 6 (255 35.37); VII 7 (255 41.47.49); VIII 9 (257 59.61.63); IX 10 (258 67.69.71); X 12 (259 83.84); XI 13 (259 88⁴⁴.91.93.95); XII 14 (260 100); XIII 16 (260 112); XIV 17 (261 124); XIV 18 (261 128); XV 19 (261 123); XVII 21 (261 137); XIX 23 (272 368); XX 25 (272 378); — *cf.* -que.
- etiam : VI 6 (255 34⁴⁴); VII 7 (255 39).
- euangelicus : euangelicae praedicationi consentire IX 10 (257 66).
- euangelium : IX 10 (258 70⁴⁴); inimicus euangelii comprobatur XIII 16 (260 112/113).
- excludo : a numero fidelium excluditur XIV 17 (260 120).
- exemplum : Salomonis regis exemplum XI 13 (259 95).
- exorbito : a catholica fide exorbitat I 1 (251 5).
- expedio : bonum aliquid ... cogitare ut expedit IX 10 (257 65).
- exprimo : uiri imaginem expressit XIX 24 (272 373).
- exsoluo : remissa peccata rursus exsoluere XII 14 (260 101).
- exspecto : uoluntatem nostram deus exspectat VI 6 (255 34).
- facinus : in praeuicationis facinus deuolutus I 1 (251 4).
- facio : animam tantum fecerit homini deus XV 19 (261 131); qualem illum (hominem) deus fecit XVII 21 (261 138); animas ... factas a deo XVIII 22 (261 140); — *cf.* creo : — facere ut V 5 (254 30).
- fallor : XI 13 (259 94); haereticum fallitur spiritus IX 10 (258 69); hic ignarus nimium fallitur XII (260 106).
- femina : una, in masculo et femina, anima est XIX 23 (272 368); uirum ad imaginem suam praefigurauit, feminam uero ex uiro sumptam uiri imaginem expressit, ambo tamen imago dei XIX 24 (272 372); uir mortuus resurget in forma uiri et femina in forma feminae XX 25 (272 379⁴⁴).
- fidelis : omnes qui ab ecclesia Christi alieni sunt naturaliter quodammodo fideles esse definit VII 8 (256 53); a numero fidelium prorsus excluditur XIV (260 120).
- fides : catholica fides I 1 (251 5); sicut augmentum, ita etiam initium fidei ... non per gratiae donum ... sed naturaliter nobis inest VII 7 (255 39); corrigens uoluntatem nostram ab infidelitate ad fidem VII 7 (256 44);

- qui fidem, qua in deum credimus, dicit esse naturalem VII 8 (256 51); a certa fide probatur alienus X 11 (258 76).
- fio : VI 6 (255 36); VIII 9 (257 59); XIV 17 (260 120).
- forma : hominis uiri forma XIX 23 (272 371); sexus forma non mutabitur, sed uir mortuus resurget in forma uiri et femina in forma feminae XX 25 (272-273 377-378.379).
- genus : per unum hominem in omne genus humanum transisse IV 4 (254 25).
- gratia : sine gratia VIII 9 (256 54^{sup}); — gratia creatoris adiutus I 1 (251 3); inuocatione humana gratia dei potest conferri, non autem ipsa gratia facere ut inuocetur a nobis V 5 (254 29.30); per gratiae donum, id est per inspirationem sancti spiritus, corrigentem uoluntatem nostram VII 7 (256 42); humilitati aut oboedientiae humanae subiungit gratiae adiutorium VIII 9 (257 60); ut oboedientes et humiles simus, ipsius gratiae donum est VIII 9 (257 61/62); quod non conueniat gratiae mediatoris XI 13 (259 92); — gratia baptismi X 11 (258 76); XI 13 (259 87); XII 14 (259 98/99); — gratia prophetiae XI 13 (259 96).
- haereticus *adi.* : haeretico fallitur spiritu, non intellegens uocem dei IX 10 (258 69).
- hic, haec, hoc : *masc.* II 2 (252 10); XI 13 (259 94); XII 14 (260 105); XVI 20 (261 134); — *fem.* VIII 9 (257 58); XII 14 (260 100); XX 25 (273 379); — *neutr.* XI 13 (259 90); XIV 18 (261 128).
- homo : homo non totus in deterius commutatus, sed animae libertate illaesa durante, corpus tantummodo corruptioni obnoxium III 3 (253 15); per unum hominem in omne genus humanum transisse IV 4 (254 24); liberum arbitrium in omnibus qui de praeuacuatione primi hominis nati sunt, constat eas uitium X 11 (258 75); non omnium liberum arbitrium per peccatum primi hominis infirmatum X 11 (258 78); animam tantum fecerit homini deus, et sathanas corpus plasmauerit XV 19 (261 132); animas hominum rursus in hunc mundum, in homines aut in pecora uel in serpentes, reuertit XVI 20 (261 133.134); hominem in animam tantum resurrectorum et non cum corpore XVII 21 (261 136); animas hominum de propria substantia dei esse, et nec factas a deo XVIII 22 (261 139); creator, hominis uiri formam assumpturus postea erat XIX 23 (272 370); — *cf.* Adam.
- humanus : in omne genus humanum IV 4 (254 25); inuocatio humana V 5 (254 29); humilitas aut oboedientia humana VIII 9 (257 60).
- humilis : ut oboedientes et humiles simus, ipsius gratiae donum est VIII 9 (257 61).
- humilitas : humilitati aut oboedientiae humanae subiungit gratiae adiutorium VIII 9 (257 60).
- iam : VI 6 (255 34).
- ideo : ideo ... quia : nec ideo ... quia, ... sed quia XII 15 (260 106).
- ignarus : hic ignarus nimium fallitur XII 14 (260 105).
- ignis : diuersa supplicia ignis aeterni XIII 16 (260 111).
- illaesus : animae libertas illaesa durans III 3 (253 15).
- ille, -la, -lud : *masc.* XI 13 (259 96); XV 19 (261 132); XVI 20 (261 135); XVII 21 (261 138^{sup}); XVIII 22 (261 141); — *fem.* XII 15 (260 107); XIX 23 (272 366); — *neutr.* VII 7 (256 48); IX 10 (258 71).
- illuminatio : illuminatio et inspiratio sancti spiritus IX 10 (258 67); — *cf.* infusio, inspiratio, operatio.
- imago : illa imago qua postea homo factus est deus XIX 23 (272 367); ad imaginem suam XIX 24 (272 371); imaginem uiri expressit XIX 24 (272 373); ambo tamen imago dei XIX 24 (272 373).
- impietas : corrigens uoluntatem nostram ... ab impietate ad pietatem VII 7 (256 44).
- implico : in peccatis implicari XII 14 (259 99).
- imputa : mala praeterita cum posterioribus imputari XII 14 (260 102).
- in : in anima XIX 23 (272 367); in animam tantum XVII 21 (261 136); in bonum proficere I (251 2); in deterius commutatus III 3 (252 14); in deum credimus VII 8 (256 51); in die iudicii XVII 21 (261 137); in ecclesia uiuere XI 13 (259 88); in eum credimus VII 7 (255 40); in forma feminae XX 25 (273 379); in forma uiri XX 25

- (272 378); in homines aut in pecora uel in serpentes reuerti XVI 20 (261 134); in hunc mundum reuerti XVI 20 (261 134); in masculo et femina XIX 23 (272 368); in nobis fieri VIII 9 (257 59); in nos fieri VI 6 (255 35); in omne genus humanum transisse IV 4 (254 24); rectus in omnibus creatus I 1 (251 1); in omnibus uitatus X 11 (258 74); in peccatis implicari XII 14 (259 99); in praecurcationis facinus deuolutus I 1 (251 4); in resurrectione ex mortuis XX 25 (272 377); in hac uita XX 25 (272 379).
- indubitanter : indubitanter a catholica fide exorbitat I 1 (251 5).
- infidelitas : corrigens uoluntatem nostram ab infidelitate ad fidem VII 7 (256 44).
- infirmo : non omnium liberum arbitrium ... asserit infirmatum X 11 (258 78); — *cf.* laedo, uitio.
- infusio : infusio et operatio sancti spiritus VI 6 (255 35); infusio et inspiratio sancti spiritus VIII 9 (257 58/59); — *cf.* illuminatio, inspiratio, operatio.
- inimicus : inimicus euangelii comprobatur XIII 16 (260 112).
- initium : initium fidei, ipse credulitatis affectus, quo in eum credimus qui iustificat impium, et ad regenerationem sacri baptismatis peruenimus VII 7 (255 39).
- iniustitia : iniustitiam deo dare IV 4 (254 25).
- inspiratio : inspiratio sancti spiritus VII 7 (256 42/43); infusio et inspiratio sancti spiritus VIII 9 (257 59); illuminatio et inspiratio sancti spiritus IX 10 (258 67/68); — *cf.* illuminatio, infusio, operatio.
- insum : naturaliter inesse VII 7 (256 45).
- intellego : non intellegens uocem dei dicentis IX 10 (258 70); — *cf.* nescio.
- inter : inter ... et XIV 18 (261 123).
- intersum : hoc interest, quod XIV 18 (261 128).
- inuocatio : inuocatione humana gratia dei potest conferri V 5 (254 29).
- inuoco : ipsa gratia non potest facere ut inuocetur a nobis V 5 (254 30).
- ipse, -sa, -sum : *masc.* VI 6 (255 36); VIII 9 (257 61); X 12 (259 81); — *fem.* V 5 (254 30); — *neutr.* VII 7 (255 40); XIV 17 (260 122).
- is, ea, id : *masc.* I 1 (251 4); IV 4 (254 22); V 5 (254 31); X 11 (258 77); XI 13 (259 87.92); XII 14 (259.260 98.101); XII 15 (260 107); XIV 17 (260 116.118); — *neutr.* XX 25 (272 381); id est III 3 (252 14); VII 7 (256 42); IX 10 (257 66); XIX 24 (272 375).
- Isaia : V 5 (254 31^{sup.}).
- ita : ita ... ut X 11 (258 78); sicut ... ita VII 7 (255 39); ita (*i.q.* sic) XI 13 (259 88).
- iterum XII 14 (259 99).
- iudicium : in die iudicii XVII 21 (261 137).
- laboro : laborantibus ... nobis, misericordia confertur diuinitus VIII 9 (257 55).
- laedo : liberum arbitrium ... ita laesum putat, ut X 11 (258 78); — *cf.* infirmo, uitio.
- lauacrum : supplicia quae per lauacrum regenerationis dimissa sunt replentur XII 15 (260 107); — *cf.* baptisma, baptismum.
- liber *adi.* : liberum arbitrium I 1 (251 2); X 11 (258 73.77); XI 13 (259 90); XIV 17 (260 121.122).
- libertas : animae libertas illaesa durans III 3 (253 15).
- loquor : nesciens quid loquatur XII 14 (260 106); — *cf.* aio, dico.
- malum *subst.* : ad malum ex sponte declinare I 1 (251 3); mala praeterita cum posterioribus imputari XII 14 (260 101); — *cf.* offensa, peccatum.
- masculus *subst.* : una, in masculo et femina, anima est XIX 23 (272 368); — *cf.* uir.
- mediator : gratia mediatoris XI 13 (259 92).
- mercor : deteriora merentur supplicia XII 15 (260 107).
- meritum : qualitas et merita peccatorum XIII 16 (260 112).
- minime : XIV 17 (260 118).
- ministerium : ministerium salutis aeternae X 11 (259 79^{sup.}); ministerium baptismi XI 13 (259 93); — *cf.* mysterium.
- misericordia : credentibus ... nobis, misericordia confertur diuinitus VIII 9 (257 56/57); alii misericordia, alii uero per liberum arbitrium ... ad gratiam baptismi possunt uenire X 11 (258 73); uocatio misericordiae dei XI 13 (259 89); ut eos, quos per donum misericordiae suae uo-

- cauit ... perire permittat XI 13 (259 92/93).
 morior : siue peccasset siue non peccasset, Adam moriturus esset II 2 (252 10).
 mors : mors corporis non ex praeuacuatione sed ex conditione naturae II 2 (252 8); mors corporis, quae poena peccati est, non autem peccatum, quod mors est animae, per unum hominem in omne genus humanum transiit IV 4 (254 22.24).
 mortuus *adi.* : uir mortuus XX 25 (272 378).
 mortuus *subst.* : resurrectio ex mortuis XX 25 (272 377).
 mulcto XII 15 (260 110^{sup}).
 multo *urb.* : aeterna perditione multentur XII 15 (260 110).
 mundus *subst.* : animas hominum rursus in hunc mundum ... reuerti XVI 20 (261 134).
 muto : sexus forma non mutabitur XX 25 (272 378).
 mysterium : mysterium salutis aeternae X 11 (259 79); mysterium baptismi XI 13 (259 93^{sup}); — *cf.* ministerium.
 nascor : qui de praeuacuatione primi hominis natus est X 11 (258 75).
 natura : mors corporis ex conditione naturae II 2 (252 9); naturae ex pulsu Adam in praeuacuationis facinus deuolutus I 1 (251 4); per naturae uigorem, bonum aliquid, quod ad salutem pertinet uitae aeternae, cogitare ut expedit, aut eligere sibi salutare ... potest absque illuminatione et inspiratione spiritus sancti IX 10 (257 64).
 naturalis : qui fidem ... dicit esse naturalem VII 8 (256 51); sexus species naturalis XX 25 (273 380).
 naturaliter : initium fidei ... naturaliter nobis inest VII 7 (256 44/45); naturaliter quodammodo fideles VII 8 (256 52).
 ne : XX 25 (273 380).
 nec : VIII 9 (257 61); XVIII 22 (261 140); nec ideo ... quia, ... sed quia XII 15 (260 106); — *cf.* non ... sed.
 nego : XIII 16 (260 111).
 nescio (*i.g.* non intellego) : nesciens quid loquatur XII 14 (260 106); — *cf.* intellego.
 nimium : nimium fallitur XII 14 (260 105).
 nisi : nisi quod XIX 23 (272 370).
 noceo : soli Adae praeuacuationis sua, non et eius propagini nocuit IV 4 (254 22).
 nomen : suo nomini credentes XI 13 (259 93).
 non : II 2 (252 10); IV 4 (254 22); IX 10 (258 69); X 11 (258 77); XI 13 (259 91); XIV 18 (261 128); XVII (261 137); XIX 23 (272 368); XX 25 (272-273 378.380^{sup}.381); non autem IV 4 (254 23); V 5 (254 30); VI 6 (255 34); VIII 9 (257 57); non quod XIV 17 (260 120); non ... sed I 1 (251 1.4); II 2 (252 8.9); III 3 (252.253 13.15); VII 7 (256 42.44); X 12 (259 81); XI 13 (259 89.90); — *cf.* nec ... sed.
 nos : *n. ego*.
 noxter : VI 6 (255 33/34); VII 7 (256 43); XIV 17 (260 121).
 numerus : numerus fidelium XIV 17 (260 120).
 obnoxius : corpus corruptioni obnoxium III 3 (253 16).
 oboedientia : humilitati aut oboedientiae humanae subiungit gratiae adiutorium VIII 9 (257 60).
 oboedio : ut oboedientes et humiles simus, ipsius gratiae donum est VIII 9 (257 61).
 offensa : offensa praeuacuationis Adae III 3 (252 13); contraxit offensam XI 13 (259 96); — *cf.* malum, peccatum.
 omnis : I 1 (251 1); IV 4 (254 24); VII 8 (256 51); VIII 9 (257 58); IX 10 (258 68); X 11 (258 74.77); XIV 18 (261 128.129).
 operatio : infusio et operatio sancti spiritus VI 6 (255 35); — *cf.* illuminatio, infusio, inspiratio.
 oportet : sicut oportet agere VIII 9 (257 58).
 oro : orantibus ... nobis, misericordia confertur diuinitus VIII 9 (257 55).
 particeps : participes aeternae uitae seu regni caelestis fieri XIV 17 (260 119).
 Paulus : b. Paulo dicente VII 7 (256 45); — *cf.* apostolus.
 peccator : XIV 17 (260 122^{sup}).
 peccatum : mors corporis, quae poena peccati est, non autem peccatum, quod mors est animae, per unum hominem in omne genus humanum transiit IV 4 (254 23.23/24); ut a peccato purgemur, uoluntatem nostram deus exspectat VI 6 (255 33); ut (a peccato) iam purgari uelimus,

- per sancti spiritus infusionem et operationem in nos fit VI 6 (255 34); non omnium liberum arbitrium per peccatum primi hominis infirmatum X 11 (258 77); in peccatis damnabilibus implicantur XII 14 (259 99); diuersa supplicia secundum qualitatem et merita peccatorum XIII 16 (260 112); per ministerium baptismi peccata donauit XI 13 (259 94); remissa per baptismum peccata rursus exsoluere XII 14 (260 101); — cf. malum, offensa, praeuaticatio.
- pecco : siue peccasset siue non peccasset, Adam moriturus esset II 2 (252 9); non quod ... peccare cogat ..., quamuis ... nos peccaturos esse praescierit XIV 17 (260 121.122).
- pecus : animas ... in pecora reuerti XVI 20 (261 134).
- Pelagianus : hic Pelagianus est II 2 (252 10).
- Pelagius : Pelagii errore deceptus III 3 (253 17).
- per : per baptismum XII 14 (260 101); per baptismi ministerium XI 13 (259 93); per comparisonem quorundam XIII 16 (260 113); per donum gratiae VII 7 (256 42); per donum misericordiae XI 13 (259 92); per infusionem s. spiritus VI 6 (255 35); per infusionem et inspirationem s. spiritus VIII 9 (257 58); per inspirationem s. spiritus VII 7 (256 42); per lauacrum regenerationis XII 15 (260 107); per liberum arbitrium I 1 (251 2); X 11 (258 73); XI 13 (259 90); XIV 17 (260 122); per naturae uigorem IX 10 (257 64); per offensam praeuicationis Adae III 3 (252 13); per peccatum primi hominis X 11 (258 77); per propriam praescientiam XIV 17 (260 116); per semetipsos X 11 (259 80); XI 13 (259 90); per unum hominem IV 4 (254 24); per uocationem misericordiae dei XI 13 (259 89); — cf. e.
- percipio : post perceptam baptismi gratiam XII 14 (259 98); post perceptam scientiam ueritatis XII 15 (260 108).
- perditio : post perceptam scientiam ueritatis ad ea prolapsi sunt, quae aeterna perditione multentur XII 15 (260 109/110).
- pereo : XI 13 (259 94); XIV 17 (260 118).
- permitto : XI 13 (259 94).
- pertineo : ad salutem pertinet uitae aeternae IX 10 (257 65).
- peruenio : VII 7 (256 42).
- peto : petentibus ... nobis, misericordia confertur diuinitus VIII 9 (257 56).
- Petrus (apostolus) : X 12 (259 83).
- pietas : corrigens uoluntatem nostram ... ab impietate ad pietatem VII 7 (256 44).
- plasma : satanas corpus plasmauerit XV 19 (261 132).
- poena : mors corporis quae poena peccati est IV 4 (254 23).
- possum : I 1 (251 2); V 5 (254 29); IX 10 (258 67); X 11 (258.259 76.80); XIV 17 (260 118.120).
- post : post gratiam sacri baptismi XI 13 (259 87); post perceptam baptismi gratiam XII 14 (259 98); post perceptam scientiam ueritatis XII 15 (260 108); post prophetiae gratiam XI 13 (259 95).
- postea : XIX 23 (272 367.371).
- posterior : mala praeterita cum posterioribus imputari XII 14 (260 102).
- praedestinatio : inter praescientiam enim et praedestinationem hoc interest, quod non omnia quae praesciuntur praedestinantur, omnia autem quae praedestinantur praesciuntur XIV 18 (261 128).
- praedestino : eos, quos deus per propriam praescientiam ... praedestinauit conformes fieri ..., posse perire dicit, aut eos, quos minime praedestinauit, participes ... fieri posse asserit XIV 17 (260 117.119); non omnia quae praesciuntur praedestinantur, omnia autem quae praedestinantur praesciuntur XIV 18 (261 129.129/130).
- praedicatio : euangelicae praedicationi consentire IX 10 (257 66).
- praedico VI 6 (255 37^{sup}).
- praefiguro : uirum ad imaginem suam praefigurauit XIX 24 (272 372).
- praescientia : quos deus per propriam praescientiam praedestinauit XIV 17 (260 116/117); non quod praescientia dei liberum nostrum peccare cogat arbitrium XIV 17 (260 121); inter praescientiam enim et praedestinationem hoc interest, quod non omnia quae praesciuntur praedestinantur, omnia autem quae praedestinantur praesciuntur XIV 18 (261 127/128).
- praescio : quamuis per ipsum liberum arbitrium nos peccaturos esse praescierit XIV 17 (261 123); non omnia quae praesciuntur praedestinantur,

- omnia autem quae praedestinantur praesciuntur XIV 18 (261 129.130).
 praetereo : mala praeterita cum posterioribus imputari XII 14 (260 101/102).
 praeuaticatio : in praeuaticationis facinus deuolutus I 1 (251 4); mors corporis non ex praeuaticatione II 2 (252 8); offensa praeuaticationis Adae III 3 (252 13); praeuaticatio Adae IV 4 (253 21); qui de praeuaticatione primi hominis nati sunt X 11 (258 74); — *cf.* peccatum.
 primus : primus homo X 11 (258 74.77).
 probō (*i.g.* affirmo) : X 12 (259 81); — probō (*i.g.* comprobo) : probor X 11 (258 76); — *cf.* comprobo.
 proficio : per liberum arbitrium in bonum proficere I 1 (251 2).
 prolabor XII 15 (260 109).
 propago *subst.* : soli Adae praeuaticatio sua, non et eius propagini nocuit IV 4 (254 22).
 propheta (*sc.* liber Sapientiae) : II 2 (252 11).
 prophetia : prophetiae gratia XI 13 (259 95).
 proprius : per propriam praescientiam XIV 17 (260 116); de propria substantia dei XVIII 22 (261 140).
 prorsus : XIV 17 (260 120).
 pulso : pulsantibus ... nobis, misericordia confertur diuinitus VIII 9 (257 56).
 pulsus : naturae ex pulsu Adam in praeuaticationis facinus deuolutus I 1 (251 4); *cf.* uigor.
 purgo : a peccato purgari VI 6 (255 33-34).
 puto : X 11 (258 78); — *cf.* affirmo, assero, confiteor, consensio, contendo, credo, dico, testor.
 quero : quaerentibus ... nobis, misericordia confertur diuinitus VIII 9 (257 56).
 qualis : XVII 21 (261 137).
 qualitas : qualitas et merita peccatorum XIII 16 (260 112).
 quam : X 12 (259 80).
 quamuis : XIV 17 (260 122).
 quasi : quasi ut XI 13 (259 91).
 -que : XII 14 (260 101).
 qui, -ae, -od : *mas.* I 1 (251 2); VII 8 (256 50.52); IX 10 (258 68); X 11 (258 74); X 12 (259 81); XI 13 (259 87.92.95.96); XII 14 (259 98); XIV 17 (260-261 116.118.124); — *fem.* IV 4 (254 23); VII 8 (256 51); XIX 23 (272 367); — *neutr.* IV 4 (254 24); VII 7 (255 40); IX 10 (257 65); X 11 (258 74); X 12 (259 80); XI 13 (259 91); XII 15 (260 107.109); XIV 18 (261 129¹⁰⁰); XVIII 22 (261 140); XX 25 (273 381).
 quia : XII 14 (260 102); XIX 24 (272 372); nec quia ... sed quia XII 15 (260 107.108).
 quidam : X 11 (259 79); XIII 16 (260 113/114).
 quis, -ae, -id : *neutr.* XII 14 (260 106).
 quis (*i.g.* aliquis) : si quis I 1 (251 1); II 2 (252 8); III 3 (252 13); IV 4 (253 21); V 5 (254 29); VI 6 (255 33); VII 7 (255 39); VIII 9 (256 54); IX 10 (257 64); X 11 (258 73); XI 13 (259 87); XII 14 (259 98); XIII 16 (260 111); XIV 17 (260 116); XV 19 (261 131); XVI 20 (261 133); XVII 21 (261 136); XVIII 22 (261 139).
 quod : XIV 18 (261 128); XV 19 (261 131); nisi quod XIX 23 (272 370); non quod XIV 17 (260 121).
 quodammodo VII 8 (256 52).
 quomodo XIX 23 (272 369).
 rectus : Adam rectus in omnibus a deo creatus I 1 (251 1); recta fides X 11 (258 76¹⁰⁰).
 regeneratio : regeneratio s. baptismatis VII 7 (255 41); lauacrum regenerationis XII 15 (260 107/108).
 regnum : participes aeternae uitae seu regni caelestis XIV 17 (260 119).
 remitto : remissa per baptismum peccata rursus exsoluere XII 14 (260 100); — *cf.* dimitto, dono.
 replico : supplicia quae ... dimissa sunt replicentur XII 15 (260 108).
 resisto : resistit apostolo dicenti VIII 9 (257 62); resistens scripturae diuinae I 1 (251 6); resistit ipsi spiritui sancto VI 6 (256 36); — *cf.* aduersarius, aduersor, contradico.
 resurgo : hominem in animam tantum ... resurrectorum, et non cum corpore XVII 21 (261 137); uir mortuus resurget in forma uiri et femina in forma feminae XX 25 (272 378); ne non sit uera resurrectio, si non id resurget, quod cadit XX 25 (273 381).
 resurrectio : in resurrectione ex mortuis, sexus forma non mutabitur XX 25 (272 377); ne non sit uera resurrectio, si non id resurget, quod cadit XX 25 (273 380).

reuelatio : sine reuelatione dei, mysterium salutis aeternae posse conquerere X 11 (259 79).

reuerter : XVI 20 (261 135).

rex : Salomon rex XI 13 (259 95).

rursus : XII 14 (260 101); XVI 20 (261 134).

sacer : gratia sacri baptismi XI 13 (259 87); regeneratio sacri baptismatis VII 7 (255 41).

Salomon rex : VI 6 (255 36^{sup}); XI 13 (259 95).

salubriter : VI 6 (255 37^{sup}).

salus : quod ad salutem pertinet uitae aeternae IX 10 (257 65); mysterium salutis aeternae X 11 (259 79).

salutare : bonum aliquid ... cogitare ut expedit, aut eligere sibi salutare i.e. euangelicae praedicationi consentire IX 10 (257 66).

sanctus : spiritus sanctus VI 6 (255 35, 36); VII 7 (256 43); VIII 9 (257 59); IX 10 (258 68).

satanas : satanas corpus plasmauerit XV 19 (261 132).

sclerate : sclerate in ecclesia uiuere, et ita de hac uita transire XI 13 (259 88).

scientia : post perceptam scientiam ueritatis ad ea prolapsi sunt, quae aeterna perditione multentur XII 15 (260 109).

scribo : quia scriptum est XII 14 (260 102).

scriptura diuina : I 1 (251 5); II 2 (252 11^{sup}); III 3 (253 17); XIX 24 (252 374).

secundum : III 3 (252 14); XIII 16 (260 112).

sed : II 2 (252 12); XIX 23 (272 368^{sup}); XX 25 (272 378); nec ... sed XII 15 (260 106, 108); non ... sed I 1 (251 1, 4); II 2 (252 8, 9); III 3 (252, 253 13, 15); VII 7 (256 42, 44); X 12 (259 81); XI 13 (259 89, 90).

serpens : animas ... in serpentes reuertere XVI 20 (261 134/135).

seruus : XI 13 (259 96).

seu : XIV 17 (260 119); — cf. siue.

sexus : sexus conditio XX 25 (273 380);

sexus diuersitas XIX 23 (272 368);

sexus forma XX 25 (272 377);

sexus species naturalis XX 25 (273 380); — in anima sexus diuersitas non est XIX 23 (272 367);

in resurrectione ex mortuis, sexus forma non mutabitur, sed uir mortuus resurget in forma uiri et femina in forma feminae, carens sexus

tantum, in hac uita, conditione, non specie naturali XX 25 (272, 273 377, 379).

si : XIX 23 (272 368); XX 25 (273 381); si quis I 1 (251 1); II 2 (252 8); III 3 (252 13); IV 4 (253 21); V 5 (254 29); VI 6 (255 33); VII 7 (255 39); VIII 9 (256 54); IX 10 (257 64); X 11 (258 73); XI 13 (259 87); XII 14 (259 98); XIII 16 (260 111); XIV 17 (260 116); XV 19 (261 131); XVI 20 (261 133); XVII 21 (261 136); XVIII 22 (261 139).

sic (i.g. ita) : XII 14 (260 100, 105^{sup}); — cf. ita.

sicut : sicut et X 12 (259 83); sicut ... ita VII 7 (255 39); sicut oportet VIII 9 (257 58); sicut uere est XIX 23 (272 369).

sine : VIII 9 (256 54^{sup}); X 11 (259 79). siue : XI 13 (259 96); siue ... siue II 2 (252 9/10); — cf. seu.

solus : IV 4 (253 21).

species : sexus species naturalis XX 25 (273 380).

spiratio : VII 7 (256 42^{sup}).

spiritus haereticus : haereticus fallitur spiritu, non intellegens uocem dei IX 10 (258 69).

spiritus sanctus : ut iam (a peccato) purgari uelimus, per sancti spiritus infusionem et operationem in nos fit VI 6 (255 35); resistit ipsi spiritui sancto dicenti VI 6 (256 36); per gratiae donum, i.e. per inspirationem sancti spiritus corrigentem uoluntatem nostram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem VII 7 (256 43); ut credamus, uelimus, uel haec omnia sicut oportet agere ualeamus, per infusionem et inspirationem sancti spiritus in nobis fit VIII 9 (257 59); per naturae uigorem, bonum aliquid, quod ad salutem pertinet uitae aeternae, cogitare ut expedit, aut eligere sibi salutare ... potest absque illuminatione et inspiratione spiritus sancti IX 10 (258 68); spiritus sanctus qui dat omnibus suauitatem in consentiendo et credendo uirtuti IX 10 (258 68).

sponte : ad malum ex sponte declinare I 1 (251 3).

studeo : studentibus ... nobis, misericordia confertur diuinitus VIII 9 (257 55/56).

suauitas : suauitas in consentiendo et credendo uirtuti IX 10 (258 68).

subiungo : VIII 9 (257 60).
 substantia : de propria substantia dei
 XVIII 22 (261 140).
 sui : sibi IX 10 (257 66).
 suimet : per semetipsos X 11 (259 80);
 XI 13 (259 90).
 sum : II 2 (252 11); IV 4 (254 23, 24);
 VII 8 (256 51, 52, 53); VIII 9 (257
 61, 62); X 11 (258 75^{bb}); X 12
 (259 81); XII 15 (260 108); XIII 16
 (260 111); XVIII 22 (261 140);
 XIX 23 (272 368^{bb}, 369); XX 25
 (273 380); id est III 3 (252 14);
 VII 7 (256 42); IX 10 (257 66);
 XIX 24 (272 375); hoc est XI 13
 (259 90).
 sumo : femina ex uiro sumpta XIX 24
 (272 372).
 supplicium : deteriora merentur sup-
 plicia, quia eis illa quae per la-
 uacrum regenerationis dimissa sunt
 replicentur XII 15 (260 107);
 negat diuersa esse supplicia ignis
 aeterni secundum qualitatem et
 merita peccatorum XIII 16 (260
 111).
 suus : IV 4 (253 21); XI 13 (259
 93^{bb}); XIX 24 (272 372).
 talis : XII 15 (260 106).
 tamen X 11 (259 79); XIX 24 (272
 373); XX 25 (273 379^{abb}).
 tantum : IV 4 (254 22/23); XV 19
 (261 131); XVII 21 (261 136); XX
 25 (273 379).
 tantummodo : III 3 (253 16).
 testor : IV 4 (254 25); X 12 (259 82);
 — cf. affirmo, assero, confiteor,
 consentio, contendo, credo, dico,
 puto.
 totus : (homo) totus, i.e. secundum
 corpus et animam III 3 (252 14).
 transeo : in omne genus humanum
 transisse IV 4 (254 25); de hac uita
 transire XI 13 (259 89); — cf. disce-
 do.
 ualeo : VIII 9 (257 58); X 11 (259
 79).
 uel VIII 9 (257 58); aut ... uel XVI
 20 (261 134); — cf. aut.
 uenio : ad baptismum uenisse XI 13
 (259 91).
 uere : XIX 23 (272 369).
 ueritas : IX 10 (258 69^{abb}); post per-
 ceptam scientiam ueritatis ad ea
 prolapsi sunt, quae aeterna perditione
 multentur XII 15 (260 109).
 uero : X 11 (258 74); XIX 23 (272
 367); XIX 24 (272 372).

uerus : uera resurrectio XX 25
 (273 380).
 uigilio : uigilantibus ... nobis, miseri-
 cordia confertur diuinitus VIII
 9 (257 55).
 uigor : naturae uigor IX 10 (257 64);
 — cf. pulsus.
 uir : creator, hominis uiri formam
 assumpturus postea erat XIX 23
 (272 370); uirum ad imaginem suam
 praefigurauit, feminam uero ex
 uiro sumptam uiri imaginem expres-
 sit, ambo tamen imago dei XIX
 24 (272 371, 372^{bb}); uir mortuus
 resurget in forma uiri et femina in
 forma feminae XX 25 (272 378^{bb});
 — cf. masculus.
 uirtus : suauitas in consentiendo et
 credendo uirtuti IX 10 (258 69).
 uita : apostata effici, et sic (ita) ab (de)
 hac uita discedere (transire) XI 13
 (259 80, 89, 100).
 uita aeterna : quod ad salutem pertinet
 uitae aeternae IX 10 (257 65);
 participes aeternae uitae XIV 17
 (260 119); in hac uita XX 25
 (273 379).
 uitio : liberum arbitrium ... constat
 esse uitiatum X 11 (258 75); cf.
 infirmo, laedo.
 uiuo : scelerate in ecclesia uiuere,
 et ita de hac uita transire XI 13
 (259 88).
 unde : XIV 17 (261 123).
 unus : per unum hominem IV 4
 (254 24); una, in masculo et femina,
 anima XIX 23 (272 368); unus
 ex altero XIX 24 (272 373).
 uocatio : non per uocationem miseri-
 cordiae dei, sed per semetipsos ...
 credidisse XI 13 (259 89).
 uoco : per donum misericordiae suae
 uocauit XI 13 (259 93).
 uolo : iam purgari (a peccato) uelle VI 6
 (255 35); uolentibus ... nobis,
 misericordia confertur diuinitus, non
 autem ut uelimus ... per infusionem
 et inspirationem sancti spiritus in
 nobis fit VIII 9 (256 54, 57/58).
 uoluntas : ut a peccato purgemur,
 uoluntatem nostram deus exspectat
 VI 6 (255 33); inspiratio sancti
 spiritus corrigens uoluntatem no-
 stram ab infidelitate ad fidem, ab
 impietate ad pietatem VII 7 (256 43).
 uox : uox dei IX 10 (258 70).
 ut : V 5 (254 30); VI 6 (255 33, 34);
 VIII 9 (257 57, 61); IX 10 (257
 65); XI 13 (259 92); XVIII 22
 (261 140); ita ... ut X 11 (258 78).

INITIA

MONITVM

His utimur siglis :

- cap.s.Aug.* : *Capitula sancti Augustini in urbem Romam transmissa* 1-20.
- Fulg.rescript.* : *FVLGENTIVS e.a. EPISC., Rescriptum ad Scythas monachos.*
- Horm.epist.* : *HORMISDAS PAPA, Epistula ad Possessorem.*
- Io.Tom.c.Nest.* : *IOANNES TOMITANAE VRBIS EPISCOPVS, Disputatio de Nestorianis et Eutychianis.*
- Max.adun.rat.* : *MAXENTIVS, Breuissima adunationis ratio uerbi dei ad propriam carnem.*
- Max.capit.* : *MAXENTIVS, Capitula edita contra Nestorianos et Pelagianos* 1-12.
- Max.c.aceph.* : *MAXENTIVS, Responsio contra acephalos.*
- Max.c.Horm.* : *MAXENTIVS, Responsio aduersus epistolam Hormisdæ.*
- Max.c.Nest.pr.* : *MAXENTIVS, Dialogus contra Nestorianos, præfatio.*
Ic.	:	capitula libri I.
I.	:	liber I.
I Ic.	:	capitula libri II.
II.	:	liber II.
- Max.libell.fid.* : *MAXENTIVS, Libellus fidei.*
- Max.prof.breu.* : *MAXENTIVS, Professio breuissima catholice fidei.*
- Scyth.disput.* : *SCYTHA MONACHVS ANON., Disputatio xii capitulorum Cyrilli Alexandrini et sic dictorum Nestorii anti anathematismorum.*
- Scyth.epilog.* : *SCYTHA MONACHVS ANON., Epilogus collectionis 'Palatinae'.*
- Scyth.epist.* : *SCYTHAE MONACHI, Epistula ad episcopos.*
- Scyth.refut.* : *SCYTHA MONACHVS ANON., Refutatio quorundam Nestorii dictorum.*

INITIA

Ad imaginem dei factus est homo, illa imagine	<i>cap.s.Aug.19</i>
Aliquando autem bona uoluntate homo uult aliquid	<i>cap.s.Aug.18¹</i>
Anima humana non cum carne moritur, quia	<i>cap.s.Aug.18²</i>
Animalium uero animae non sunt substantiuae	<i>cap.s.Aug.18³</i>
Animas hominum non esse ab initio inter cetera	<i>cap.s.Aug.18⁴</i>
BEATVS FRATER NOSTER IOANNES DIACONVS A VESTRA	
<i>Fulg.rescript.</i>	
Catholicae fidei professione breuiter exposita	<i>(Max.c.aceph.)</i>
CVM AVTEM ILLVD EIVS IN SVPERIORE SERMONE VEL	<i>Scyth.refut.</i>
De modo appellationis theotocae, hoc est dei gen.	<i>Max.c.Nest.Ic.</i>
De naturali uni(ti)one uerbi dei facta ad propriam	<i>Max.c.Nest.IIc.</i>
Duabus substantiis constat homo : anima tantum	<i>cap.s.Aug.18¹</i>
EST DEVS PATER, <DEVS> FILIVS, DEVS ETIAM S. S.	<i>Max.prof.breu.</i>
EXPOSITA BREVITER CATHOLICAE FIDEI PROFESS.	<i>Max.c.aceph.</i>
FILIVS DEI, VERBVM PATRIS, VNVS EX TRINITATE	<i>Max.adun.vat.</i>
HAEC INTERIM CVRSIM, NE MODVM LIBRI SVPERGR.	<i>Scyth.epilog.55</i>
In resurrectione ex mortuis sexus forma non mut.	<i>cap.s.Aug.20</i>
Item anathematizamus omnem sensum Pelagii et	<i>Max.capit.12</i>
Memini te et in superiore sermone, cum quaesitum	<i>(Max.c.Nest.II)</i>
Neque duas animas esse dicimus in uno homine	<i>cap.s.Aug.18^b</i>
NESTORIANI (SVNT) A NESTORIO, QVONDAM C'Pol.	<i>Io.Tom.c.Nest.</i>
Nestorianus : Memini te et in superiore sermone	<i>Max.c.Nest.II</i>
Nestorianus : Olim te nostrorum dictorum audiens	<i>Max.c.Nest.I</i>
Non est tertius in substantia hominis spiritus, sicut D.	<i>cap.s.Aug.18⁴</i>
NVNC EPISCOPI CYRILLI PRIORA POSVIMVS, QVAE	<i>Scyth.disput.</i>
Olim te nostrorum dictorum audiens infamatorem	<i>(Max.c.Nest.I)</i>
Quamobrem uidendum est quemadmodum sit de	<i>cap.s.Aug.18^b</i>
QVAMVIS SEMPER INVICTA MANEAT VERITAS	<i>Max.c.Horm.</i>
QVONIAM NONNVLLI, VIDENTES NOS CONTRA EOS	<i>Max.libell.fid.</i>
SED NE SOLITA CALVMNIA NESTORII SECTATORES	<i>Scyth.epilog.57</i>
SED NVNC HANC IPSAM NESTORIANAM PERFIDIAM	<i>Scyth.epilog.56</i>
SICVT RATIONI CONGRVIT VT CONSVLANT AMBIG.	<i>Horm.epist.</i>
SI IN HOC SAECVLO POSSET FINIS ESSE MENDACII	<i>Max.c.Nest.pr.</i>
Si quis ali(quo)s misericordia, alios uero per liberum	<i>cap.s.Aug.10</i>
Si quis confitetur animas hominum de propria	<i>cap.s.Aug.18</i>
Si quis confitetur animas hominum rursus in hunc	<i>cap.s.Aug.16</i>
Si quis confitetur hominem in animam (-mo) tantum	<i>cap.s.Aug.17</i>
Si quis confitetur quod animam tantum fecerit	<i>cap.s.Aug.15</i>
Si quis credentibus, uolentibus, desiderantibus	<i>cap.s.Aug.8</i>
Si quis dicit Christum passum carne, deum uero	<i>Max.capit.6</i>
Si quis dicit : Deus non est factus Christus, Christus	<i>Max.capit.7</i>

Si quis dicit naturale esse peccatum, peccati causam	<i>Max.capit.10</i>
Si quis eos, qui post gratiam sacri baptismi scelerate	<i>cap.s.Aug.11</i>
Si quis eos, qui (post) percepta(m) baptismi gratiam	<i>cap.s.Aug.12</i>
Si quis eos, quos deus (per) propria(m) praescientia(m)	<i>cap.s.Aug.14</i>
Si quis inuocatione humana gratiam dei dicit posse	<i>cap.s.Aug.5</i>
Si quis mortem corporis non ex praeuaricatione, sed ex	<i>cap.s.Aug.2</i>
Si quis negat diuersa esse supplicia ignis aeterni	<i>cap.s.Aug.13</i>
Si quis non acquiescit confiteri Christum unum de	<i>Max.capit.4</i>
Si quis non confitetur compositum Christum post	<i>Max.capit.9</i>
Si quis non confitetur duas natiuitates in uno filio dei	<i>Max.capit.8</i>
Si quis non confitetur in d. n. i. c. duas naturas	<i>Max.capit.1</i>
Si quis non confitetur originale peccatum per praeu.	<i>Max.capit.11</i>
Si quis non confitetur proprie et uere s. Mariam	<i>Max.capit.2</i>
Si quis non confitetur substantialem siue naturalem	<i>Max.capit.3</i>
Si quis, per naturae uigorem, bonum aliquid	<i>cap.s.Aug.9</i>
Si quis, per offensam praeuaricationis Adae non	<i>cap.s.Aug.3</i>
Si quis puerum illum, quem s. uirgo Maria genuit, non	<i>Max.capit.5</i>
Si quis rectum in omnibus non credit a deo	<i>cap.s.Aug.1</i>
Si quis, sicut augmentum, ita etiam initium fidei	<i>cap.s.Aug.7</i>
Si quis soli Adae praeuar. suam, non et eius propagini	<i>cap.s.Aug.4</i>
Si quis, ut a peccato purgemur, uoluntatem nostram	<i>cap.s.Aug.6</i>
Solum hominem credimus habere animam subst.	<i>cap.s.Aug.18°</i>

VTILE ET PERNECESSARIUM, SANCTISQVE DEI ECCL. *Scyth.epist.*

CONSPECTVS MATERIAE

COMPENDIVM

I. MAXENTII

aliorumque Scytharum monachorum
necnon

IOANNIS

Tomitanae urbis episcopi

Opuscula 1-239

II. '*Capitula sancti Augustini*'

in urbem Romam transmissa 241-273

INDICES

ad Maxentii aliorumque Scytharum monachorum et
Ioannis Tomitanae urbis episcopi *Opuscula* 275-379

ad '*Capitula sancti Augustini*' 381-405

INITIA 407-410

CONSPECTVS MATERIAE 411-416

CONSPECTVS MATERIAE

I

MAXENTII ALIORVMQVE SCYTHARVM MONACHORVM ET IOANNIS TOMITANAE VRBIS EPISCOPI OPVSCVLA

(cura et studio Fr. Glorie)

	pag.
Syllabus	VI
Conspectus opusculorum	VI-VII
Documenta et testimonia ad quae in prolegomenis refertur	VIII-XVI
Bibliographia selecta et sigla bibliographica	XVII-XXII
Prolegomena	XXIII-XLI
Conspectus codicum	XLII-XLIV
Ratio legendi :	
uoces abbreviatae	XLV-XLVII
signa	XLVII
Monitum	2
1. LIBELLVS FIDEI oblatus legatis apostolicae sedis Constantinopolim, quem accipere nolue- runt ; susceptus est uero Romae a beato papa Hormisda, et in conuentu episcoporum siue totius ecclesiae necnon etiam omnium sena- torum lectus, catholicus est per omnia ap- probatus	
Monitum	4
Textus :	
Prologus	5-9
Libellus fidei	9
De incarnatione dominica	10-22
De gratia dei	23-25
2. CAPITVLA edita contra Nestorianos et Pelagia- nos ad satisfactionem fratrum	
Monitum	28
Textus	29-30
3. PROFESSIO BREVISSIMA CATHOLICAE FIDEI	
Monitum	32
Textus	33-36

4. BREVISSIMA ADVNATIONIS RATIO VERBI DEI AD PROPRIAM CARNEM	
Monitum	38
Textus	39-40
5. RESPONSIO CONTRA ACEPHALOS qui 'post adu- nationem' stulte 'unam' profitentur 'in Chris- to naturam'	
Monitum	42
Textus	43-47
6. DIALOGVS CONTRA NESTORIANOS	
Monitum	50
Textus :	
Praefatio	51-52
Capitula libri primi	53-54
Liber I	55-72
Capitula libri secundi	73-75
Liber II	76-110
7. RESPONSIO ADVERSVS EPISTVLAM HORMISDAE	
Monitum	112-114
A. EPISTVLA, quae dicitur esse PAPAE HORMIS- DAE, ad Possessorem episcopum Africae qui est Constantinopoli	
Textus	115-121
B. RESPONSIO ADVERSVS EPISTVLAM, quam ad Possessorem a Romano episcopo dicunt hae- retici destinata	
Textus :	
Prologus	123-124
Responsio aduersus epistolam	125-143
Capitula ex libris Fausti et s. Augustini decerpta .	143-152
Epilogus	153
8. EPISTVLA Scytharum monachorum AD EPISCOPOS et RESRIPTVM episcoporum AD SCYTHAS MONACHOS	
Monitum	156
A. EPISTVLA	
Textus :	
Prologus	157-158
De incarnatione dominica	158-165
De gratia Christi	165-172
Epilogus	172
B. RESRIPTVM (excerpta)	
Textus :	
Prologus	173-174

De incarnatione domini	174-175
De gratia dei	175-177
Epilogus	177
9. Scythae monachi anonymi	
COLLECTIO 'PALATINA' primaria	
Monitum	180-181
Textus :	
Coll. 'Palat.', 1-36 (compendium)	183-194
A. DISPVATIO XII CAPITVLORVM Cyrilli Alexandrini et sic dictorum Nestorii anti anathematismorum	
Textus :	
Coll. 'Palat.', 37 ^a	195-213
B. REFVTATIO NESTORII DICTORVM	
Textus :	
Coll. 'Palat.', 37 ^b	214-224
Coll. 'Palat.', 38-54 (compendium)	224-231
C. EPILOGVS collectionis primariae	
Textus :	
Coll. 'Palat.', 55-57	231-234
D. APPENDIX collectionis primariae :	
10. Ioannis Tomitanae urbis episcopi	
DISPVATIO DE NESTORIANIS ET EVTYCHIANIS	
Textus :	
Coll. 'Palat.', <58>	235-239

II

**'CAPITVLA S. AVGVSTINI'
IN VRBEM ROMAM TRANSMISSA**

(cura et studio Fr. Glorie)

Plagulae photographicae extra textum :	
Codd. Lucca, Bibl.Cap.Felin., 490, f. 273 ^r	
Budapest, Orsz.Széch.Kön., 316, f. 28 (partim)	
Namur, Mus.arch., F.Ville 64, f. 34 (partim)	
inter pp.	242-243
Prolegomena	243-246
CAPITVLA SANCTI AVGVSTINI in urbem Romam transmissa	
Monitum	248-250
Textus	251-273

INDICES

AD MAXENTII ALIORVMQVE SCYTH. MON.
ET IOANNIS TOMITANAE VRBIS EPISCOPI
OPVSCVLA

Index Locorum S. Scripturae	277-288
Index Auctorum	289-316
Index Nominum et Verborum selectorum	317-379

AD *CAPITVLA SANCTI AVGVSTINI*
IN VRBEM ROMAM TRANSMISSA

Index Locorum S. Scripturae	383-385
Index Auctorum	387-393
Index Nominum et Verborum	395-405

INITIA

Monitum	408
Initia	499-410

CONSPECTVS MATERIAE

Compendium	412
Conspectus Materiae	413-416

ERRATA

- p. xxv, text., l. 2/3* : *loco* "conuenim us ... agnoscere mus
lege "conuenimus ... agnosceremus
- p. xl, text., l. 4* : *loco* catholici'
lege catho-
- p. xlii, not. (4), l. 1* : *loco* 142^v :
lege 142^v) :
- l. 3* : *loco* graeca"; —
lege graeca". —
- p. 7, app.crit., l. 5* : *loco* confitemur K²); (cf.
lege confitemur K²) ; cf.
- p. 43, text., l. 7* : *loco* 'quia' inquit
lege quia inquit
- p. 130, text., l. 213* : *loco* consciencia(m)
lege conscientia(m)
- p. 221, app.crit., l. 7* : *loco* οὐσιώδες
lege οὐσιώδες
- p. 234, text.^b, l. 11* : *loco* Eutuc(h)i-
lege Eutyc(h)i-
- p. 238, app.1, l. 5* : *loco* col. 1106]^A.
lege col. 1106^A].
- p. 251, app.crit., l. 9* : *loco* = quid) L
lege (= quid) L
- p. 256, app.2, l. 3* : *loco* col. 1814^(C).
lege col. 1804^(C).
- app.crit., l. 11* : *loco* saluti
lege saluati
- p. 257 app.crit., l. 1* : *loco* "ac.
lege "ac.
- p. 292, ind.auct., l. 6* : *loco* De nuptiis
lege De nuptiis

